

קובץ כל ספרי כשרות

חלק ו'

שער כללי

הו"ל בחמלת ה' עלי בזכות אבותי ורבותי הקדושים זי"ע
הק' שלום יהודה גראס, אבדק"ק האלמין יצ"ו

חלק ו':

8 ספרים

ספר א': שחיטת ואכילת בשר כהלכתה חלק ב'. - הספר הזה קובץ גדול מספרי הראשונים עד אחרון שבאחרונים תמצית דבריהם בכל הנוגע למעשה בסדר שחיטה - שוחטים ואכילת בשר להמהדרין. אוסף של למעלה מ-1500 ספרי יקר המציאות ושאלות ותשובות בענין השחיטה והכשרות.

קונטרס מפתח לספר שחיטת ואכילת בשר כהלכתה חלק ב'.

ספר ב: ממון בישראל כהלכתה. - בענין חומר האיסור והעונש של לקיחת ממון שלא ביושר ברוקלין, תש"מ

ספר ג: המשפט בישראל כהלכתה. - ביאור מקיף בענין "דין תורה" בישראל, עובדות מחרידות, זעקת שוד ושבר מדמעת העשוקים הנעשקים ע"י הבוררים הידועים לשמצה, לגלות פניהם של הצבועים ולפרסם החנפים, וליתן סוף למעשיהם הרעים

ספר ד: השבת בישראל כהלכתה. - מבאר כי השבת הוא יסוד קדושת ישראל, וגודל הפגם והנזק המגיע לנפש וגוף האדם המחלל קדושת השבת ח"ו, והשכר הגדול בזה ובבא המעותד לשומרי שבת, עם קונטרס שמירת שבת כדת, ליקוטי דינים השכיחים להלכה ולמעשה.

ספר ו: סיפורים נפלאים מצדיקי ישראל על קדושת השבת. - על גודל מעלת קדושת השבת.

ספר ז: שלחן ישראל כהלכתה על מצות הכנסת אורחים חלק א'. - כל דיני הכנסת אורחים, באידיש.

ספר ח: שלחן ישראל כהלכתה על מצות הכנסת אורחים חלק ב'. - כל דיני הכנסת אורחים, באידיש.

ספר

שחיטת ואכילת
בשר כהלכתה

מעבר לשער

א. ללמד דעת לדורות אולי יודמן עוד למעשה כזה ידעו איך להתנהג ולקיים החכמה תחי' בעליה בשני עולמות. "והלואי כד שכיבנא יפוק לקדמנא זכות זה מה שביערת הרעה הזה מן העולם" וכן יאבדו כל אויבך ד'. ועלינו יערה רוח ממרום (דברים הללו ככתבם וכלשונם נעתקו משו"ת טוטו"ד ח"א בפתחי שערים שכ' הגאון שר התורה מהרש"ק זצ"ל אודות השוחט רע מעללים מק"ק בארדיטשוב שזכה להרחיקו ולהעבירו).

ב) מאכ"א מכניסין טומאה ממש בלבו ובנפשו של אדם... ומאכ"א יתירים בזה על כל האיסורים כיון שהם נכנסים בגופו של אדם ממש ונעשים בשר מבשרו... והנה כל בר ישראל שיש לו מח בקדקדו יחשוב איסורי המאכל כמאכלים הארסיים או כמאכל שנתערב בו איזה דבר ארסי... (לשון מסלת ישרים פי"א).

ג) מי שאכל מאכל איסור בלא הודיע ולשם שמים לעבוד ד' בכח אכילה ההוא וגם עשה כן וקרא והתפלל בכח אכילה ההוא אין החיות שבה עולה ומתלבשת בתיבות התורה והתפלה, ואפי' הוא איסור מדרבנן וכו' עכ"ל התניא (בסה"ק ליקוטי אמרים פ"ח, וע"ע בבאמ"ח פ' שמיני, ובצמח דוד שם).

ד) כל העונשים שאדם עובר בעולם הנשמות הוא בעבור מאכ"א נו"ט, ונבלת הפה (זוה"ק שמיני עה"כ כל עמל האדם, צרור המור פ' שמיני עה"כ זאת החי').

ה) הכופרים ברחז"ל ש"מ שלא נזהרו ממאכ"א והשכל והרעת נעשה מהדמים של טריפות ואיסורים שנמשך להטומאה כי ממנו נעשה. (תשובת הדמב"ם מובא בצפנת פענח פ' יתרו בשם מורדו בעש"ט הק' ד"ה ונר' דשמעתי, וברגמ"א פ' עקב בשם בעש"ט הק').

ו) הקב"ה מתקנא בעדיות ומאכ"א יותר מכל העבדות (ר"ח שעה"ק פט"ז, שלי"ה שער אותיות או' ק').

ספר

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

חלק א'

● הספר הזה קובץ גדול מספרי ראשונים עד אחרון שבאחרונים תמצית דבריהם בכל הנוגע למעשה בסדר שחיטה – שוחטים ואכילת בשר למהדרין.

● בו ימצאו רבנים שוחטים ונותני קבלה לשוחטים הדרך ילכו בה והמעשה אשר יעשון להיות נכון לבם בטוח שלא תצא תקלה מתחת ידם ח"ו.

● בו ימצאו מפקחים ומשגיחים על השחיטה ובדיקת הריאה הדרכה לפקח ולהשגיח שתעשה הכל באופן היותר נעלה על פי ההלכה ועל נתיבת המסורה.

● בו ימצאו כל בני אדם מקטן ועד גדול הדרכה נפלאה האיך להנהיג את ביתם ושלחנם הטהור באופן שיהי להם מזבח כפרה.

באכילת בשר גלאט כשר – באמת

אשר רבתה הזנחתה בעונותינו הרבים והוא הנוטל חלק בראש בכל שארי מאכלים ומעדנים המוכנסין לבתי ישראל.

הו"ל בחמלת ה' עלי בזכות אבותי ורבותי הק' ז"ע

הק' שלום יודא גראס

רב דקהל „מגן שאול“ ד„האלמין“ ור"מ בישיבה וכולל „בית ישעיה“ „מכון להוראה בשחיטות ובדיקות“

עיה"ק ירושלים תובכ"א תשמ"ג לפ"ק

● התנאה שלישית ●

התוכן

פרק

עמוד

לא	-----	הקדמה לשחיטה ולמאכלות אסורות
נה	-----	זהירות כלליים הנצרך להשוחטים ולהאוכלים משחיטתם
פ	-----	בדיקת הסכין לתועלת הרבנים, מפקחים, והשוחטים
צב	-----	שוחט הנחשד לדבר איסור - וגדר יר"ש הנצרך לשו"ב
קט	-----	החוב לעקוב אחר השו"ב
קכה	-----	סדר נתינת קבלה להשו"ב
		גודל העונש המתרשל, ושכר הנהגה במאכלות אסורות וגם
קמד	-----	בספיקות
קסז	-----	דברים נפלאים
		צרות ומצוקות קלקולים ומכשולות בכל דור ודור בשחיטה
קפג	-----	הקדמה
קצה	-----	סדר בדיקת הסכין
קצט	-----	מאמר נפלא
ר"ג	-----	יא זקן מגודל
		יב חילוק בין בשר בהמה לבשר עוף וממנו יראו כי הנמנע מבשר בהמה
		שומר מצרות נפשו ונפש ביתו וניצול מעשירות חששות רציניות. נעשה
רטז	-----	עיי צוות שוחטים ממוחים

מפתח לספר שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

פרק א'

זהירות כלליים הנצרך להשוחטים ולהאוכלים משחיטתם

- א מקצת פרושים לא אכלו כי אם מה ששחטו בעצמם (אות א').
- ב הגה"ק רשכבה"ג ר"נ אדלר זצ"ל רצה להכניע חותם הסט"א השורה על השוביים ולקרב הקץ (אות ב').
- ג הגה"ק מהר"א ראטה זצ"ל בעהמ"ח שוי"א מתאונן ומתרעם על השוחטים (אות ג').
- ד בעוה"ר אכשור דרא וכל אחד נאמן וצדיק לשחוט — אבל בממונות עניני עוה"ז אין מאמינים (אות ד').
- ה טבח מאכל נוי"ט מת במיתה משונה וכלבים מלקקין דמו (אות ה').
- ו מוכר טריפות ומת בלי תשובה אין מתעסקין בקבורתו (אות ו').

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

- ז מערמת הס"מ שלא לפתות כל יחיד — רק מעמיד שוחטים בכ"מ מסיטרא דילי ועי"ז הכל ברשותו (אות ח').
- ח רוב השוחטים במדינה של יראים ושלימים מאכילין נבילות וטרופות, וגורמים חלאים רעים (אות ט').
- ט שוחט המזלזל במצוה אחת — פסול לשוחט (אות י').
- י שוחט המסתכל בנשים — אין אוכלין משחיטתו (אות י"א).
- יא בדיקת הסכין צריך הרבה יר"ש וישוב הדעת (אות י"ב).
- יב יבחרו בכ"מ שוחט יר"ש גדול — כי עם רב מישראל תלויין עליו בשחיטה ובדיקה (אות י"ג).
- יג טעות גדול לרבנים הסוברים שבשביל שירוד לעומקו של הלכה יודע ומבין בבדיקת הסכין (אות י"ד).
- יד בעוה"ר מאחר שנעשה מורה מורינו בושה לו שאי"ל הרגשה וסומך עה"כ לא יאונה לצדיק כל און (אות ט"ו).
- טו עיני ראו ולא זר כמה וכמה רבנים הגורמים להאכיל טריפות הגם שהמה יראי ה' בענינים אחרים (אות ט"ז).
- טז עצה לרב להבחין אם יש לו חוש הרגשה לבדיקת הסכין — דגלימא של משי ומקל של כסף אין מעידין (אות י"ז).
- יז להזהר מבשר שאינו כהוגן בבית אחרים (אות י"ח).
- יח דרך יראי השם שפחד הדר גאון עוז השי"ת לנגד עיניהם תמיד (אות י"ח).
- יט דרך המון עם להקל יותר מדי בנאמנות שוא להשו"ב (אות כ').

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

ז

- כ** דרך המון עם שלא להחמיר בספיקות – ולסמוך על דעת יחידי להקל (אות כ"א).
- כא** שוחט שמעשיו אינם מתוקנים כ"כ – תזהר ותזהיר אחרים מלאכול משחיטתו (אות כ"ב).
- כב** חוב על הגאונים והמנהיגים לעמוד על המשמר שלא ישתו השוחטים משקה המשכר זולת שבת ויו"ט (אות כ"ג).
- כג** החובה על הגאונים להעמיד חומה בשמתא וארור לבל ישחוט בלתי היודע ללמוד גמרא ופוסקים (אות כ"ד).
- כד** מאד יזהר בשחיטה כי בשר נבילה מטמא גופו ונפשו (אות כ"ה, ב').
- כה** תתרחק מאומנות השחיטה (אות כ"ה).
- כו** החכם המפקח צריך לעקוב אחר השו"ב בחכמה עמוקה ובינה יתירתא – דבלא"ה מאכיל נוי"ט (אות כ"ו).
- כז** שוחט המכשיר יותר מהרגיל – צריך בדיקה (אות כ"ז).
- כח** האומרים מה הנאה לשו"ב להכשיר הטריפה כיון שהבהמות של עכו"ם ואין ישראל נפסד – טועים נוראות (אות כ"ז).
- כט** ההכרח להיות אימת הרב על השו"ב – אבל באם השו"ב אינו יר"ש מרבים לא יועיל (אות כ"ט).
- ל** איכות ירא שמים – הנצרך לשוחט ובודק (אות ל').
- לא** ערמת היצה"ר – ללכוד ברשתו בסיטונות (אות ל"א).
- לב** שוחט בלי יראה הנצרכת – יורד ומוריד אחרים עמו (אות ל"ב).
- לג** ת"ח יראי השם שהיו דבוקין לצדיקים וירדו אחורנית אחר שנתחנכו באומנות הזו (אות ל"ג).

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

ח

לד מלך זקן וכסיל יושב על כסא של גי רגלים חזנים, שוחטים, סופרים (אות ל"ד).

לה שוחט כשר אליהו בעיר — שוחט רע מה"מ בעיר (אות ל"ה).

לו עמודי העולם נתרופפו — עד שבא הבעשי"ט הקי' וחיזקם (אות ל"ו).

לז הגזירות המתהווים מזמן לזמן נגד השחיטה — מטעם אי פיקוח על השוחטים (אות ל"ז).

לח השוי"ב לא יעסוק במסחר אחרת דעי"ז אובד ישוב הדעת (אות ל"ח).

לט אפילו שוי"ב שיש לו קבלה, ויר"ש, ומוחזק למומחה ואומן בכל, חוב גדול לחקור ולדרוש אחריו (אות ל"ט).

מ קשה לסמוך אפילו על מדקדק היותר גדול ויר"ש, דידע בנפשי אם הרגשתו נחלש, וחיוב לעקוב אחריו (אות מ').

מא עצות לבדיקת הסכין לרב והשוי"ב (אות מ"א).

מב קשיות הצפורן לבדיקה — והחלקתה (אות מ"ב).

מג בכפרות עיוה"כ יזהרו שלא יהא תקנתם קלקלתם (אות מ"ג).

מד הידור נכון — בשחיטה מרובה (אות מ"ד).

מה אסור להמורה ליקח אפילו מועט מהוראתו (אות מ"ה).

מו שוי"ב שהיי עליו רינון נפסל עכ"פ להבא בנגיעה כל דהו (אות מ"ח).

מז שוי"ב שנתפס בעון נפסל להבא בנגיעה כל דהוא (אות מ"ט).

מז שוחט המתפחד צריך לחוש לשחיטתו (אות נ').

- מח** שוחט ירגיע מן המלאכה או טורח הדרך (אות נ"א).
- מט** חוב לחקור אם אין השוי"ב משתכר (אות נ"ב).
- נ** אסור לשוי"ב לסייע לגזלן (אות נ"ג).
- נא** שוי"ב המעיז פנים — חלילה להיות שוי"ב לרבים (אות נ"ד).
- נב** שוי"ב המצטדק בטענת בהול — פושע הוא (אות נ"ה).
- נג** שוי"ב המבזה בכבוד הרב (אות נ"ו).
- נד** אין להראות ה' שחיטה על עצמו (אות נ"ז).
- נה** אין להראות דיני וציורי טריפות על עצמו (אות נ"ח).
- נו** בספק בשחיטה ובדיקה במנהג — יחמיר (אות נ"ט).
- נז** אסור לשוחט המבלה זמן בעסק הנגינה (אות ס').
- נח** השוי"ב לא יתעסק במו"מ כלל (אות ס"א).
- נט** גם בשחיטות שבזה"ז יש לחוש טובא מטעם זה (אות ס"ב).
- ס** הנבהל והנחפז אין לו להיות שוי"ב (אות ס"ג).
- סא** הנשים נאמנות במציאות — אבל לא ח"ו בהוראה (אות ס"ד).
- סב** נאמנות לקצבים — ח"ו (אות ס"ה).
- סג** הבי"ד ישימו לב במיוחד על שחיטת לילה (אות ס"ו).
- סד** סכין של שחיטה (אות ס"ז).
- סה** חומרת הצדיקים (אות ע"א).
- סז** השגת גבול (אות ע"ג).
- סז** בגדי השוי"ב (אות ע"ד).
- סח** שוחט המשתמש בבתי עינים — ברי"ל (אות ע"ה).
- סט** רוב בהמות כשרות — כבר נתבטל (אות ע"ו).

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

- ע עונש מאכיל טריפות (אות ע"ז).
- עא אין לאכול בשר רק בא' מג' תנאים (אות ס').
- עב אכל בלי בדיקה (אות פ"ב).
- עג הרוצה להתנזר מבשר מחמת סיבת פקפוק בשוחט (אות פ"ז).
- עד אינו עוסק בשחיטה זה כמה שנים (אות פ"ט).
- עה למנוע מבשר בשבת — מחמת פקפוק (אות צ').
- עו התנהגות במקום מנהג (אות צ"א).
- עז שויא אנפשיי חתיכא דאיסורא (אות צ"ב).
- עח צער בעל חיים (אות צ"ג).
- עט הסכין של שחיטה (אות צ"ו).
- פ זהירות להשוחטים והאוכלין משחיטתן (אות ק').
- פא השגחה מעולה בשחיטה (אות ק').
- פב שחיטה במקום קר (אות ק"א).
- פג אכל ונמצא טריפה (אות ק"ג).
- פד שוי"ב השוחט לבדו (אות ק"ד).
- פה שוי"ב הממאן להראות סכיניו לאחר (אות ק"ד).
- פו זהירות לשוחטים — והאוכלין משחיטתן (אות ק"ה).

פרק ב'

בדיקת הסכין

לתועלת, הרבנים, מפקחים, והשוחטים

- א חוב על השוחט (אות א' ה').
- ב בדיקת הסכין (אות ו' ט"ז).
- ג ככה יעשה בדיקתו (אות י"ז י"ט).
- ד רחיצת סכין קודם בדיקה (אות כ' כ"א).

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

ה	אצבע של בדיקה (אות כ"ב כ"ד).
ו	שו"ב שלא הרגיש (אות כ"ה כ"ו).
ז	טעם איסור פגימה (אות כ"ז כ"ט).
ח	רוי"ך-שאר"ט-לייג"ל (אות ל' ל"א).
ט	ב' שוחטים (אות ל"ב).
י	שתיית יי"ש ושאר משקה המשכר (אות ל"ג).
יא	ערעור על השוחטים (אות ל"ד).
יב	שימוש — לימוד (אות ל"ה ל"ט).
יג	שתה יין (אות מ').
יד	בדיקה ע"י זכוכית מגדלת (אות מ"א).
טו	תכיפות בדיקה לשחיטה (אות מ"ב).
טז	השחזת הסכין ע"י אשה ועכו"ם (אות מ"ג).
יז	זמן המוכשר ביותר לבדיקת הסכין (אות מ"ד).
יח	בדיקה ע"י רא"י (אות מ"ה נ"א).
יט	בענין התקנה ששנים יבדקו הסכין (אות נ"ב).
כ	בדיקת הסכין במקום קר (אות נ"ג).
כא	כח הסכין (אות נד).

פרק ג'

שוחט הנחשד לדבר איסור — וגדר יר"ש הנצרך לשו"ב

א	עובר מצות ציצית (אות א').
ב	שו"ב כהן על קברי צדיקים (אות ב').
ג	נחשד על עריות (אות ג').
ד	מסתכל בנשים (אות ד' ה').
ה	שו"ב מזלזל במצוה (אות ו').

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

יב

ו שו"ב יהי יר"ש מופלג (אות זי"א) שו"ב שרבים
טועים בו (אות י"ב).

ז איסור יחוד (אות י"ג).

ח שו"ב כשר — ביד הקהל להעבירו (אות י"ד).

ט נחשד לדבר קל (אות ט"ו-ט"ז).

י חשוד על איסור דרבנן (אות י"ז).

יא שו"ב שהעידו עליו שלא התפלל פע"א (אות י"ח).

יב שו"ב שנכשל באונאה (אות י"ט).

יג שו"ב ושי"ץ שהודה על חטאיו (אות כ').

יד שו"ב שהעיד עליו עד אחד ששתה (אות כ"א).

טו משחק בקוביא (אות כ"ב).

טז המגלח זקינו (אות כ"ג, כ"ד).

יז שו"ב שהעיד שקר (אות כ"ה).

יח בעל מלחמה (אות כ"ו).

יט שו"ב שאינו בא לדין (אות כ"ז).

כ שו"ב שאינו רוצה לקיים פסק דין (אות כ"ח).

כא שו"ב שעבר על מנהג וחומרא (אות כ"ט).

כב שו"ב שמרננין אחריו (אות ל"ב).

כג עבר אלכתחילה (אות ל"ב).

כד עדות עד אחד (אות ל"ג-ל"ה).

כה קבלת עדות שלא בפני השו"ב (אות ל"ו).

כו שתיית יי"ש, ושאר משקים המשכרים (אות ל"ז).

כז קול רינון — ועשה תשובה (אות ל"ט).

כח גם אחד יכול למחות (אות מ').

כט לחפש אחר שו"ב היותר טוב (אות מ"א).

- ל ידיעת השוי"ב בתורה ויר"ש ואומנות (אות מ"א-מ"א).
- לא התנהגות השוחט - (להגה"ק מוהר"ר שלמה קלוגער זצ"ל) - (אות מ"ג-מ"ח).
- לב בדיקת הסירכות (אות מ"ז-מ"ח).
- לג שוי"ב שאינו מתנהג כראוי (אות מ"ט-נ').
- לד שוי"ב בחור (אות נ"א).
- לה טבילת עזרא - לשוי"ב (אות נ"ב).
- לו שוי"ב שנחלה והבריא (אות נ"ד).
- לז שחט בלי קבלה (אות נ"ה).
- לח שוי"ב שהכשיל הרבים בדבר המותר לפי דעתו - עובר אלפני עור (אות נ"ו).
- לט שוי"ב שעבר עבירות באונס (אות נ"ז-נ"ט).
- מ שוי"ב שאינו נוהג במדות מהוגנים (אות ס"א-ס"א).
- מא שם גוי (אות ס"א).
- מב ידים רותות (אות ס"ב).
- מג זר הבא לשחוט (אות ס"ג).
- מד שוי"ב שעזב השחיטה (אות ס"ד).
- מה שוי"ב שנחלה (אות ס"ה).
- מו הוא השוחט - הוא הבודק (אות ס"ז-ס"ט).
- מז שתיית משקה - לשוחט, ולבודק (אות ע"א-ע"ו).
- מח חגורה בשחיטה (אות ע"ז).
- מט חרס הקהל (אות ע"ח).
- נ עד אחד לפסול שוחט (אות ע"ט).
- נא זהירות בברכה (אות פ').
- נב רוב המצויין מומחים (אות פ"א).

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

יד

נג חשוד (אות פ"ב).

נד התנהגות השוי"ב בזה"ז (אות פ"ג).

נה מדות טובות (אות פ"ד).

פרק ד'

החוב לעקוב אחר השוי"ב

א ירא שמים יזהר (אות א').

ב שוחט שאינו מכירו (אות ב').

ג קבלה שכבר לקח זמן רב (אות ג').

ג"ב חקירת החכם (אות ז').

ד שוחטים זקנים (אות ח').

ה שוחט שלא שחט זמן רב (אות ט').

ו שוי"ב שנחלה לי"ע (אות י').

ז שוי"ב שאינו חוזר על לימידו (אות י"א).

ח שוחט שנתפס בבל יכול (אות י"ג-י"ד).

ט רב שאינו משגיח על השוי"ב כראוי הוה בכלל מאכיל

טריפות לישראל ח"ו (אות י"ד).

י אימת הרב על השוי"ב (אות ט"ו-י"ז).

יא משגיח בשחיטה (אות ח"ל"ט).

יב סדר בדיקת הסכין בקיצור (אות מ"ס"א).

פרק ה'

סדר נתינת קבלה להשוי"ב

א חומר כתב קבלה (אות א').

ב תוקף הקבלה — לכמה (אות ב').

ג חיוב קבלה (אות ג').

ד סדר הלימוד לשוי"ב — ונתינת הודאה (אות ד').

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

טו

- ה לזוהר שיהי התלמיד יר"ש (אות ה"י"א).
- ה"ב השימוש כדבעי (ח"י"א).
- ו רבנים נותנים קבלה, וחסירים מדע (אות י"ב).
- ז מהות נותן הקבלה (אות י"ג).
- ח נתינת קבלה מהרב דמתא — או ממקו"א (אות י"ג).
- ט הרב יכיר בהמקבל — ויראתו (אות י"ד).
- י קבלה להשותין משקה המשכר (אות י"ט"כ').
- יא טעם שהכתב נקרא קבלה ולא סמיכה (אות כ"א).
- יב ידיעת התורה של השו"ב (אות כ"ב"כה).
- יג לימוד השמ"ח דוקא (אות כ"ה).
- יד סדר הנסיון להשו"ב (אות כ"ו).
- טו שיעור חזרה לשו"ב (אות כ"ו).
- טז על הרב לחקור אחר ישוב דעתו של השו"ב (אות כ"ו).
- יז אבירות הלב (אות כ"ז"כ"ח).
- יח נסיון בהרגשת הסכין (אות כ"ט"ל').
- יט חילופי זמנים — משנים הרגשים (אות ל"א-ל"ג).
- כ נתינת קבלה לבן — ושאר קרוב (אות ל"ד-ל"ה).
- כא נטילת שכר לנתינת קבלה (אות ל"ו).
- כב מדות טובות (אות ל"ז).
- כג כתב למחצה (אות ל"ח).
- כד בראיית קלות — למנוע מנתינת קבלה (אות ל"ט"מ').
- כה בריאות הגוף — קודמת לקבלה (אות מ"א).
- כו נתינת קבלה — לפנים (אות מ"ב"מ"ג).
- כז מעשה רב — בענין נתינת קבלה והודאה (אות מ"ד).
- כח פירצה השוררת בכמה קבלות (אות מ"ה).

טז שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

כט קבלה לבדיקת הריאה (אות נ"נ"ה).

ל מי שאינו מוסמך ובדק (אות נ"ד).

לא מהות הבודק באומנות (אות נ"ו"ז).

לב יר"ש של הבודק (אות נ"ח).

לג ידי השו"ב כבדים (אות ס"ב).

לד שיעור חשוד (אות ס"ג).

לה מדות השו"ב (אות ס"ד).

☆☆☆

פרק ו'

- א עתיד הקב"ה לעשות סעודה לאותן שזוהרו ממאכלות אסורות בעוה"ז (אות א').
- ב ע"י שרץ משהו יוכל ח"ו ליפול לשאול תחתית רח"ל (אות ב').
- ג זהירות יתירה צריך אפ"י בספק שיקוץ (אות ג').
- ג-ב מאכ"א באים לכפירה ר"ל (אות ל"ד).
- ד האוכל מאכלות אסורות מקבל פני חיה (אות ז' ע"ב).
- ה האוכל מאכלות אסורות כעובד ע"ז ויוצא מסטרא דקדושה לסטרא אחרא ומטמא נפשו (אות ט' י').
- ו כל עונש האדם לעוה"ב עבור מאכלות אסורות ולא תשתלם עונשה לעולם (אות י"א).
- ז האינו זהיר במאכלות אסורות נענש בצרעת (אות י"ב).
- ח בעלות נפש האינו זהיר ממאכלות אסורות למעלה הקדושים בדילים ממנה ומכריזין עליי שהיא טמאה (אות י"ב).
- ט האוכל מאכלות אסורות מטמא נפשו ומורידו להקליפות (אות י"ג).
- י טעם גדול לשבח למה שאחז"ל אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים במאכלות אסורות דוקא (אות י"ד).
- יא צמיחת מאכלות אסורות מקליפות היותר טמאות וקשורים בידי החיצונים לעולם (אות ט"ו).
- יב מי שאכל מאכ"א, אפ"י רק איסור דרבנן, אפילו בלי הודע, בכוונה בלתי לדי לבדו ללמוד ולהתפלל אין החיות מתלבשות בתורה ותפלה (אות ט"ז).

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

- יח טומאה הנדבק ע"י מאכלות אסורות אינו נפרד זולת ע"י חיבוט הקבר, או תענית ותשובה (אות י"ז י"ח).
- יז צריך לזהר מאד ואפילו איסורו מדברי סופרים (אות ט"ז י"ח).
- טו מי שלא נזהר במאכלות אסורות נענש בחיבוט מקלות של ברזל ואש על בטנו, וכריסו נבקעת, ועוד (אות י"ח).
- טז מאכלות אסורות מטמטם הלב ומחשיך אור הנפש ומטפש השכל (אות ד' י"ט מ"ו).
- יז הנכשל במאכלות אסורות א"א להתפלל בלי מחשבה זרה (אות כ').
- יז-ב ע"י מאכ"א מתחזק כח היצה"ר (אות כ').
- יח אפילו בשוגג ובלי ידיעה מטמא הנפש (אות ג' י"ד ט"ז כ"א).
- יט צדיקים ויראים שמשמרים עצמן בכל כחם משמרין אותם מן השמים למה שאין בידם (אות כ"א כ"ג מ"א נ"ד ע"ד פ"ב פ"ג).
- כ צריך להתפלל שלא יכשל בדבר איסור (אות כ"א מ"א מ"ד פ"ב).
- כא בעריות ומאכלות אסורות הקב"ה מתקנא יותר משאר כל העבירות (אות ו' י"א כ"ב ל"א ל"ג נ"ה ס"ט ע"ג ק"ז קי"ט).
- כב לע"ל הקב"ה מוציא כרוז למי שלא אכל בשר חזיר ונו"ט יבא ליטול שכר (אות כ"ד).
- כג רוב אפיקורסות מתנוצץ ע"י אכילת נבילות וטריפות (אות ד' כ"ה).
- כד יזכה לאור גדול לעת"ל שרק חמשה סוגים זוכים לה (אות כ"ו).

- כה** הסובל בזיונות עבור פרישותו אל ישים לבו לזה, ויגדל שכרו בעולם הגמול (אות ב"ז).
- כו** המשחיתין שנבראו ע"י העברת לאוין שלו לרבבות ממתנין לנקום בו (אות כ"ח).
- כז** לע"ל ינחם ויתמה ע"ע איי היי שכלו שלא רצה לקבל מוסר (אות כ"ח).
- כח** מי שנתפס ממאכלות אסורות ספק אם יזכה לתחי', ואם יזכה יצטרך לעבור ניתוח (אפערצייט) נוראה מאד לנקות כל אבר וקרום זק שבו (אות כ"ט).
- כט** להזהר במאכלו שלא יהי בו אפ"י צד ספק איסור כלל (אות ג' ה' ו' ח' י' י"ד ט"ז כ"ג ל' נ"ח נ"ט).
- ל** ע"י מאכלות אסורות יצאו כמעט מן הדת כמה קהלות ונאבדו מתוך הקהל הקדוש (אות ל"א ק"ז).
- לא** חולי מעים בא ע"י מאכלות אסורות (אות ל"ב).
- לב** ע"י פיטום נוי"ט נאבד שם "בנים למקום" ומעכב מאד מאד ישועת ד' בפרט בעת צרה (אות ל"ג).
- לג** עונש אסכרה רח"ל בתינוקות בא עבור אכילת דברים טמאים, והרוצה לרחם על בניו ובנותיו שיארכו ימים יזהר מאד מאד (אות ל"ד, וע"ע אות ל"ב ל"ה וע"ע אות צ"ה).
- לד** דרך הצדיקים באם נופל שאלה בבהמה או בשרה בעת מליחה ובישול אע"ג דרוה"פ מתירין אותה אם לדעת יחיד אסורה פיגול היא בפיו לא ירצה לאכלו (אות נ"ח).
- לה** דרך הצדיק להחמיר שלא לאכול דבר מאכל שיש בו ספק בכל מיני ספיקות השייכים אולי אינו בחזקת כשר כ"כ בספיקא דאורייתא או דרבנן (אות ג' ו' ל"ז ל"ט ג' נ"ח נ"ט).
- לו** בענין אכילה הצדיק בורר לעצמו אחד ממאה (אות ל"ח).

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

כ

- לז** עיי' אי זהירות במאכלות אסורות בא לכפירה בדחז"ל, ובוטע במוסר, ופורעניות קרובה לבא (אות ד' מ').
- לח** המונע א"ע ממאכלים שהינם רק חומרא זוכה להשגת התורה (אות מ"ב ועיי' אות פ"ד).
- לט** מעטות הזהירות במאכלות אסורות גרמא לבעלי תשובה ליהדר לקולקולן (אות מ"ג).
- מ** טעם איסור פת ובישול עכו"ם משום חתנות, פיי שנתערב בנשמתו מניצוצי נשמות העכו"ם רח"ל, וגורם לסטי"א לינק מהקדושה (אות מ"ה).
- מא** לעתיד לבא ידבר הקב"ה עם כל איש ישראל אבל לא עם פה שאכל דבר טמא (אות מ"ז).
- מב** המאכלים שאסרה תורה לא מטעם שמזיקין לבריאות כאשר רואין באומות העולם (אות מ"ח).
- מג** ויש אומרים דהמאכלות אסורות מזיקין לבריאות לבד מחזיר עיי"כ המונע שכרו כפול (אות ס"ו ס"ז).
- מד** אימה יתירה על בעלת הבית גורם לאכילות איסור (אות מ"ט).
- מה** ביחוד צריך ליזהר במאכלים וכלים שנמצא בהם מילביין (אות נ').
- מו** מי שאינו נוהר לבדוק ולחקור היטב עד מקום שידו מגעת אחר המילביין וכיוצא עתיד ליתן את הדין, וביחוד בימות הקיץ בכל מאכלים ומשקאות אוכל ושותה, והכלים שנעשו בהם (אות נ').
- מז** מאד יזהר בזבובים הקטנים הנופלים לתוך המאכל ותבשיל וביחוד בימות הקיץ (אות נ"א).
- מח** יזהר לבדוק היטב בצלים וירקות בפרט מה שנקרא קרויי"ט, ובעל נפש ירחיק אכילתם כלל (אות נ"ב).

- מט** אנשי מעשה אין מניחין ספר על השלחן בעת האכילה (אות נ"ו).
- נ** חוב גדול על כל איש ואיש לחקור בכל מיני חקירות חפישות, ובדיקות, במאכלים ומשקים ובכלים שמניחין אותן אם לא נמצא בה תולעים, זבובים, מילבין, שאיסורם חמור מחזיר (אות נ"ג, וע"ע אות פ"ה פ"ז ו').
- נא** מי שלא הי' נזהר ממאכלות אסורות בחיים חיותו ראוי ליפול ארצה וליתן בעפר פיהו, ופלגי מים תרד עיניו יומם לא ישקוט ולילה לא ינוח, דבשאר עבירות יתמרק בגיהנם ויזכה לחלקו לעולם הבא, אבל במאכלות אסורות אין לו חלק באלקי ישראל ולא בעולם הבא (אות נ"ה).
- נב** לא די לאדם להזהר על עצמו בלבד וחוב עליו להזהיר אחרים גם כן (אות נ"ז ס"ח).
- נג** דבר הניתר בשעת הדחק והפסי"מ אך בעל נפש אתה לא תאכלנו, את זה תאכל מה שאין בה כלל מחלוקה בפוסקים והדין מפורש בשולחן ערוך והוא פשוט כמשחל ביניתא מחלבא (אות נ"ח נ"ט וע"ע אות צ"ו צ"ח ק').
- נד** מאכל שיש בה דבר איסור אינו ראוי להתקן, לפיכך האוכלה ניזוק בנפשו כי הקליפה הגוברת מסיתו לחטוא (אות ס').
- נה** יין שנגע בו עכויים אע"ג שידוע שלא נסך אותה נטמא, והנפש השותה נטמא בעולם העליון ואין לו חלק לעולם הבא, ועל כן גם לחולה יתאמצו למצוא יין כשר (אות ס"א).
- נו** השותה סתם יינם מלבד מה שכתוב בזוהר הקדוש שמאבד עולמו ואינו זוכה לעולם הבא נלכד בחרם גאוני עולם רח"ל (אות ס"ב ס"ג).

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

כב

נז הפרוץ בשתיית יין נסך נכשל בבעי' בת אלהי נכר, ונדון מפני ארזי ובגיהנם של שלג (אות ס"ד ס"ה).

נח המניעה ממאכלות אסורות מועיל בכפליים שלא להטמא, ומכפר על עבירות, ואותן המאכלים שמולדין חולשה ומזג רע וגם הגוים נמנעים הימנה אין כאן רק בחינה ראשונה שאינו מיטמא (אות ס"ו פ"ד).

נט מי שבידו לזכות אחרים בכשרות ואינו עושה כן נתפס על עונו (אות ס"ח).

ס מוטב לחלל שבת ולאכול כשרות מלאכול טריפות ולשמור שבת (אות ס"ט ע"ג).

סא עיקר קדושת ישראל תלוי במאכלות אסורות (אות ס"ט ע' ע"ג ק"ז קי"ט).

סב בזמן שאדם נוהר ממאכלות אסורות שורה עליו צלם אלקים ומתייראין מיני חיות ברא ועופא דשמיא (אות ע"ב ז').

סג מי שנתפרסם כמחלל שבת בפרהסיא פתו כפת עכו"ם (אות ע"ה).

סד שומר נפשו יתרחק משפחות נכריות, ואפילו מלאכול בבית שיש שפחות (אות ע"ו).

סה גם על שפחות הישראליות צריך השגחה קפדנית (אות ע"ז).

סז ראוי להזהר אפ"י מהסתכלות העכו"ם על היין (אות ע"ח).

סז אינו זחיר ביין עונשו טמא טמא יקרא בעולם הזה, ובעולם הבא, מתגלגל בחמור, לא יזכה ליין המשומר (אות ע"ט).

סח חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואה אע"ג שאין בו תערובות בבירור שורה עליו רוח טומאה ואסור (אות פ').

- סט** בקבלה איש מפי איש עד משרעייה לאסור חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואה אפ"י בדליכא חשש עירוב טמא (אות פ"א).
- ע** כשמוסר נפשו עבור מאכלות אסורות הקב"ה מצילו (אות פ"ג).
- עא** הרעב ומשבר תאותו משום חשש איסור או חומרא מתרומם בשמים, ומתכפרים הרבה עונות יותר מכמה מאות תעניתים, ומוסיפין לו תוסי קדושה, ובפרט אם מתבייש מלצים שסביבו (אות פ"ד).
- עב** גודל מעלתו ושכרו בשמים לפום הנסיון, (אות פ"ד), וע"ע במדור "פרישות ממאכ"א חוץ לביתו" (אות א').
- עג** יש אנשי מעשה שאין אוכלים שום דבר הצריך בדיקה ואשרי חלקם בזה (אות פ"ה פ"ז).
- עד** העצה היותר טובה שלא לאכול שום דבר בפרט בקיץ עד שיסתכל מה שאוכל ושותה, ועי"ז ינצל מהרבה מכשולות (אות פ"ו).
- עה** רשימת דברים הרבה הצריכין בדיקה רצינית (אות פ"ו פ"ז צ"ו).
- עו** נזהרין יראי השם שלא לאכול שום דבר הנצרך הכשר ונעשה בפאבריקע"ן (אות פ"ח).
- עז** אפילו מי שאינו יכול לעמוד בכל החומרות יזהר עכ"פ באיזהו (אות פ"ט).
- עח** אי אפשר ללמוד להקל מאנשי מדות (אות צ').
- עט** בענין דם ביצים הנקרא בלוי"ט טרא"פ (אות צ').
- פ** זהירות צריך לפרישות ממאכלים המזיקין לבריאותו דעובר על ונשמרתם לנפשותיכם, וביטול תורה ותפלה הנגרם לו עי"ז (אות צ"א).
- פא** זהירות מדברים המשכחים התלמוד (אות צ"ב).

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

כד

פב צריך להפקיר כל ממונו ולא לעבור איסור דרבנן (אות צ"ד).

פג סגולות אריכות ימים באכילה מהוגנת בלי פקפוק מטעם הכשרות (אות צ"ה).

פד הפורש עצמו מספק איסור יכוין לקיים מ"ע (אות צ"ו צ"ז צ"ח צ"ט).

פה שפתי משרע"יה נכבו ע"י טיפת חלב נכרית שנגעה לשם (אות ק"א).

פו המאכיל נבילות וטריפות מתגלגל לעלה אילן וסובל קשות (אות ק"ג).

פז מי שאינו זהיר ממאכלות אסורות כדבעי מחליפו הקב"ה באתנן זונה ומחיר כלב (אות ק"ד).

פח מי שאינו נזהר ממאכלות אסורות נבילות וטריפות ח"ו אזי לבו נתטמטם ונפשו וכל גופו טמאים ומטמא את מוחו במחשבות של פיגול וטומאה רח"ל עד שבא לאיסור של קרי ועריות רח"ל (אות ק"ה, ועי' אות ה').

פט ל"ד נוי"ט גורמים כל רע ה"יה שחוטי חוץ שנאסר ע"י מרא דאתרא וראשי הקהלה דינם וסגולתם להאוכלם כאוכל נוי"ט ממש רח"ל (אות ק"ה).

צ המאכיל לעניים מאכלים שאינם כשרים אפילו בשוגג גמור, לא נחשב לו לגמ"ח (אות ק"ו).

צא ע"י פיטום נוי"ט יצאו כמעט מן הדת כמה קהלות בארץ לועז עד שפקרו ונאבדו מתוך הקהל (אות ק"ז).

צב כל הזהירות מהאריז"ל לעשות אם יש לחוש שיבא לספק אכילת איסור ח"ו ימנע ממנו (אות ק"ח).

צג הסוחרים והמייצרים יזהרו שלא להכשל באיסור גזל (אות ק"ט).

צד ליזהר בענין שחיטת הכפרות בעוה"כ (אות ק"י קי"א).

- צה** בר ישראל שיש לו מח בקדקדו יחשוב איסורי המאכל כמאכלים הארסיים, או כמאכל שנתערב בו איזה דבר ארסי (אות ו' קי"ג).
- צו** בזמן הזה ראוי לכל אחד להחמיר במסוכנת (אות קי"ד).
- צז** המחמיר לעצמו בטריפות אף בספק ספיקא קדוש יאמר לו (אות קט"ז).
- צח** מאכ"א, חלב עכו"ם, וגבינות עכו"ם מיסודי הדת (אות קי"ז).
- צט** גם מאכל היתר חלק הסט"א לפעמים (אות קי"ח).
- ק** זהירות יתירה בשתי מן הבארות (אות קי"ט).
- קא** המאכיל ספק איסור לרבים משום פסידא דממונא הרי זה שותפו של עמלק (אות קכ"א).
- קב** היתר דרוב בהמות כשרות נתבטל בזה"ז (אות קכ"ב).
- קג** הנהנה ממאכלות אסורות נעשה חתיכא דאיסורא (אות קכ"ג).
- קד** אכל דבר הצריך בדיקה ולא בדק צריך כפרה (אות קכ"ד).
- קה** טוב לבעל נפש ללמוד ביור"ד או חכמ"א ה' שחיטה, וכיוצא לידע להזהר (אות קכ"ה).
- קו** א"א להקרא יהודי בלי זהירות ממאכלות אסורות (אות קכ"ו).
- קז** להציל הרבים ממאכלות אסורות מותר להתבטל מתפלה לגמרי, באין עצה אחרת (אות קכ"ז).
- קח** כללא דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין – בטילה (אות קכ"ח).
- קט** הפרושים האמיתיים לא אכלו בשר רק מה ששחטו הם (אות קכ"ט).

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

כו

קי יתאמץ יותר במאכלים שיש לחוש לאיסור בעין (אות ק"ל).

קיב שוחט שאינו יר"ש מובהק האוכלין מבשרו מתקלקלין (אות קל"א).

קיג מוטב לאכול חלב בשבת מבהמה שנשחטה בלי משגיח עומד על גביו (אות קל"ב).

קיג כל צרות ישראל מחמת עון השחיטה (אות קל"ג).

קיד מי שאין בידו למחות מ"מ אינו נפטר מחובת עצמו (אות קל"ד קל"ה).

☆☆☆

פרק ז'

דברים נפלאים

- א כח האומנות של שחיטה להפך אנשים (אות א').
- ב אומנות השחיטה מגשם עוסקיה (אות ב').
- ג שו"ב שאינו נוהג כראוי (אות ו').
- ד ע"י בשר פיגול יצאו מהדת (אות ז').
- ה עונש שו"ב מקולקל (אות ט').
- ו תמונת שו"ב יר"א (אות י"א*).
- ז רוב מצויין אצל שחיטה (אות ט"ז).
- ח רוב העולם נכשלים בשחיטות (אות ט"ז).
- ט שו"ב אסור להעלם ולמנוע הגדת דברים רעים שראה אצל שו"ב האחר (אות י"ח).
- י יש יודע הלכות ואינו יודע כלום (אות י"ט).
- יא יש שמעמיד סכין נפלא אבל מ"מ אינו מרגיש (אות כ').
- יב נאמנות השוחט לסיוע הרב (אות כ"א).
- יג ירידת הדור לרגל השחיטה (אות כ"ב).
- יד השוחטים מתעתעים הרבנים (אות כ"ד).
- טו אוי לרבנות שמקברת בעליה (אות כ"ו).
- טז למה הזהירין בדבר הצריך בדיקה – אין זהירין (אות כ"ח).
- יז מוכרין הנשמה עבור כבוד אחרים (אות כ"ט).
- יח חכמת התורה ואומנות הבדיקה שני דברים נפרדים (אות ל').
- יט עצה להמתלמדין לינצל ממכשול (אות ל"א).
- כ ביטול השחיטות תיקון העולם (אות ל"ב).

כח שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

- כא המונע מנתינת קבלה הר"ז משובח (אות ל"ג).
- כב מתי הותר לתת קבלה (אות ל"ד).
- כג לא תונו איש את עצמו (אות ל"ה).
- כד שוחט מסתכל בנשים (אות ל"ו).
- כה רב גדול בישראל מאכיל טריפות (אות ל"ז).
- כו אומן בכל, גריעותא הוא (אות ל"ח).
- כז ליהודים קלים די בשוחט גרוע, הוא טעות גדול (אות ל"ט).
- כח תגבורת על מדת הרחמים (אות מ').
- כט בלא העבירו השוחט, כל יחיד יחמיר (אות מ"ה).
- ל שוחט מחויב להיות יר"ש בזה"י יותר מימי קדם (אות מ"ו).
- לא שוחט חמיר מסופר (אות מ"ז).
- לב שגגות נעשין זדונות (אות מ"ח).
- לג כעס, פשיעה (אות מ"ט).
- לד שו"ב שהכשיל בדבר המותר לדעתו (אות נ').
- לה יחוד פוסל (אות נ"א).
- לו שוחט וצדיק (אות נ"א*).
- לז שו"ב המגלח זקנו (אות נ"ב).
- לח טבח מאכיל נו"ט (אות נ"ג).
- לט שוחט יתגבר במדת הרחמים (אות נ"ד).
- מ שוחט זמנינו יתהדר ביתר שאת (אות נ"ה).
- מא שוחט בחצי זקן, בל יקומו (אות נ"ו).
- מב חשוד על דבר אחד חשוד גם לשחיטה (אות נ"ז).
- מג במופלא מנך אל תדרוש, פן תפרוש (אות נ"ח).

- מד** שוחט איסורו איסור עולם (אות נ"ט).
מה מפתח הכשרות ביד השוחט (אות ס').
מו חומץ בן יין (אות ס"א).
מז שערות אשתו מגולין (אות ס"ב).
מח תקנות השחיטה (אות ס"ג).
מט ובערת הרעה, זכותו עומדת לעד (אות ס"ה).
נ הכי אפשר שראו גדולים ושתקו ובאו קטנים מהם ומצאו מכשול? (אות ס"ו).
נא גם ליר"ש קשה הנסיון (אות ס"ז).
נב קנאת שו"ב מרעהו, מרבה המכשלה (אות ס"ח).
נג שו"ב זמנינית, לדחותו עבור דבר קל (אות ס"ט).
נד שחיטה אצל רעפארמער (אות ע').

פרק ח'

צרות ומצוקות קלקולים ומכשולות בכל דור ודור
בשחיטה

- א** צרות ומכשולות (אות א').
 פרק ט'
א סדר בדיקת הסכין (אות א' וכו').
 פרק י'
מאמר נפלא
א כשר שבטבחים שותפו של עמלק (קידושין פ"ב.) (אות ג').

פרק י"א

זקן מגודל

- א** זקן מגודל לשו"ב (אות א').

פרק י"ב

עכשיו באנו לסדר מה בין בשר בהמה לבשר עוף וממנו יראו כי הנמנע מבשר בהמה שומר מצוות נפשו ונפש ביתו וניצול מעשירות חששות רציניות. נעשה ע"י צוות שוחטים ומומחים:

בשר עוף	בשר בהמה
<p>סכינה קטן וקל בניקל להעמידה חדר וחלק כדבעי.</p>	<p>א) יש לה חליף גדול מאוד שקשה להעמידה חדר וחלק, כשנפגם, ונסיון גדול לטרוח להחליקה ביש לה פגם קטן.</p>
<p>בדיקתה קל מאוד בלי קישויים-וכל נער יבדקם. ואין לה אורך רק קצת.</p>	<p>ב) בדיקתה כהוגן קשה-לרוב חריפתה וגם צריכים לבדוק אורך גדול, והרבנים מפקחים מתייראין לדחוק הציפורן היטב על הסכין מחמת חריפתה.</p>
<p>אין בודקין אחר כל עוף-הסכין קצר-הבדיקה ניקל-ואינו מזיק הציפורן.</p>	<p>ג) שוחטים העוסקים בשחיטת בהמה צפורנם מתקלקל בזמן קצר כיון שבודקין אחר כל בהמה ממש, סכין חדר ואורך ושוחטים בהמות למאות בכל יום.</p>
<p>העוף צוארה נקי ואין שום קלקול.</p>	<p>ד) צוארי הבהמות מלוכלכים - בפרט בימות החורף - בחול ועפר (ונשאר לכלוכית גם אחר הדחת הצואר במים) ופוגם הסכין מיד והשוחט צריך לנצל זמן שניתן לו לנוח בין שחיטה לשחיטה (שלא</p>

המהומה עד מאד, ראה להלן, כן גם לא פעם אחת נתחלל שם שמים כשאחדים מסרו משפטם לפני שרי העיר, והמה פסקו כשר או טרפה ושם שמים נתחלל, אוי לאותה בושה, ומכל שכן כשהשוחט היה גם כן חזן, אז רבו ידידיו שהגיגו עליו, גם קרה שהשוחט-חזן לא שמע לדברי הרב כשהרגיש כי רבים עמו.

ומשם אנו רואין עד היכן כחה של הסטי"א לרכוב דוקא על העוסקים במלאכה זו ולסמות העינים שמחויץ יתראה הכל בכי טוב ורק בחזרים אימה חשיכה גדולה נופלת על עין החודרת ורואה מה נעשית.

וכאשר נדייק היטב נראה כי המכשלה הזאת גם בימי חז"ל לא נבצר לדוגמא: בירושלמי תרומות (פ"ח ה"ג) מעשה בטבח אחד בציפורין שהי מאכיל לישראל נבילות וטריפות פע"א שתה יין בער"ש ונפל מן הגג ומת והיו כלבים מלקקין דמו, שאלו לר' חנינא כדת מה לעשות, והשיב להון כתיב "ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו", וזה הי' גוזל את הכלבים ומאכיל לישראל וע"כ לא תבריחו הכלבים דמשלהן אוכלין, ע"כ.

ועיי בהגי אשרי פי גה"נ (סיי ט"ז) שפסק (עפ"י הירושלמי) דהמוכר טריפות בחזקת כשר ומת קודם שעשה תשובה שאסור להתעסק בקבורתו ואפי' כלבים לוקקין דמו ואוכלין בשרו אסור להבריחם מעליו, ע"כ.

ועיי בקידושין פרק בתרא במשנה "כשר שבטבחים שותפו של עמלק" ופירש"י ספיקי טריפות באות לידו וחש על ממונו ומאכילן, ע"כ. רואין אן מזה עד היכן העריכו חז"ל מכשולות הבאים ע"י הטבחים עד שלא נמנעו לכנותם בביטוי היותר חריפה שמצינו באיזה מקום **שותפו של עמלק**, הדברים מסמרין שערות ראש **פוק חזי עד היכן הדברים מגיעין!** הלא מספק טריפות לבד אנו חוששין ואעפ"כ לא חששו חז"ל לגנותן בלשון מדקרות חרב. ולא

נח דעת רבותינו ז"ל עד שכתבו "כשר שבטבחים" להורות לדורות הבאים לבל יבטח שום אדם לומר שלום עלי נפשי מאחר שהעמדותי טבח כשרו ישר בודאי לא יצא מכשול מתחת ידו, וחזקה לחבר שלא יוציא מתחת ידו דבר שאינו מתקוק, ובפרט אם הטבח ת"ח שבו נאמר ניחא לי לחבר ליעביד איסורא זוטא ולא יעשה ע"ה איסורא רבה.

דע כי לא מחשבות אדם מחשבות חז"ל אשר כל דבריהם ברוח הקודש נאמרו ולא זו שכינה מבית מדרשם, וכל מה שנשנה במשנה או בגמרא קדוש בכל מיני קדושות, ולא רפרף אדם מעולם עליהם, רק המינים והאפיקורסים שיצאו מדת ישראל, פוק חזי כמה טרחו הגאונים וראשונים ליישב חיסור או יתר תיבה ובנו עליה תילי תילין של הלכות, וגם כשאמרו האי מימרא של "כשר שבטבחים" וכו' מלין מפי עילאה ימלל מתוך גרונם, ושליחי דרחמנא נינהו, ואם אנו אנשים אבל הראשונים כמלאכים ושרפים, וכל דבריהם גחלי אש ואל ישיאך יצרך לומר כי חז"ל כוונו לטבחים מוכרי וסוחרי הבשר, ואין בכללו השוחט, פוק חזי מ"ש ברא"ש חולין (דף ח"ט), בהוכחה משי"ס שם, וכ"כ במ"מ ה' שחיטה פ"א (ה' כ"ו) שסתם טבח שבזמן השי"ס הי' גם השו"ב, ע"ש.

ואחר הקדמה זו תדעו עם לבבכם כי לא כאשר יצייר האדם קושטא הוא, ואפילו יהי ברור לו בכל מיני הוכחות שבעולם אשר כל רוחות שבעולם לא יזיזו אותו כי טבח זה אפשר לסמוך עליו מבלי לחקור ולדרוש אחר מעשיהו, כולן בטלין ומבוטלין לעומת עדותן של חז"ל שאמרו בטוחות כי הכשר שבטבחים שותפו של עמלק, וזה ידע כל בר דעת כי בעוה"ר לא אכשור דרא והיותר כשר שבטבחים בזה"ז ודאי לא יגיע לקרסולי הבינוני בימים ההם כ"ש להיותר כשר.

וע"כ כל הרוצה ללכת בנתיב תורה"ק ובשבילי

הוראותיה ודרכיה הנעימים צריך לבטל דעתו ומחשבתו נגד דחז"ל ולהתלבש באימה וחרדה ורתת וזיעה טרם יקרב להכניס לביתו בשר מן הבא בידו, ופוק חזי מ"ש השל"ה (שער האותיות אוי קי) שראה פרושים שלא אכלו בשר רק ממה ששחטו הם, ומתמה שם האי צדיקאי מנין התחילה לפרוץ לאכול מכל שוחט מבלי לידע ידיעה ברורה כחו דהיתירא.

וגם בענין עונש מאכיל איסור מצינו לחז"ל שהחמירו באופן יוצא מן הכלל במאכלות אסורות שלא מצינו דוגמתו בע"א, בחולין (דף צ"ג ע"ב) טבח שמצאו חלב אחריו בכשעורה מעבירין אותו, ואם מצאו אחריו כזית מלקין אותו.

ודחז"ל הללו בלי הערות והארות כבר מדברין לעצמן, עמדו והתבוננו קצת בקדושת דבריהם, הלשון מוכיח וכ"נ בהפוסקים דמיירי בשוגג וכל קנסן של חכמים היתה על התרשלות המנקר לעשות מלאכתו באמונה, וזה ידוע ג"כ כי הרבה לימודי זכות היינו יכולין למצוא על האי מנקר, לדוגמא: "לא ניתנה תורה למלאכי השרת" "שגיאות מי יבין" "אונס רחמנא פטריה" וכיוצא, ואע"ג שאמתלאות הללו מתקבלין הן בשאר מקום, אבל במאכלות אסורות תפסו חז"ל בחומר הדין כיון שכח היצר כ"כ גדול להכשיל אחב"י באכילת איסור, לעומת זה הוצרכו חז"ל להגביר כח הקדושה ולחזק ידי העוסקים לעשות מלאכתם בהתאמצות ודיקדוק יותר מהרגיל להחליש כחו של הס"ם וסיטרא דילי העומדים ככיסלא לאוגיא בין הטבחים.

ומה"ט העלימו עין על כל צד זכות שיש ללמד על אותו טבח ולא חיסו ולא חמלו לא על הטבח ולא על נפשות ביתו שענייהם תלויות לאב ביתם לכלכלם ודנו אותו בהעברה, ועל מה? על כל שהוא של חלב לא גדול משעורה שכמעט אינה נראית לעין, ולמה? כי במקום

אכילת איסור של בית ישראל הכל נדחין ואין חסין ומרחמין על שום אדם.

פוק חזי מה שאמרו חז"ל במחלוקת קרח, טף למה נענשו להראות שקשה המחלוקת, ובני"ד גם הטף נענשים, הרי שלהאכיל ישראל דבר איסור נמנה בין היותר קשות.

וכאשר תדקדקו היטב תראו עוד יותר מזה כי הענישו חז"ל כ"כ קשות ואע"ג שעדיין לא נכשל שום אדם ועדיין לא אכל שום אדם אותה משהו של חלב שהשאייר הטבח, ורק על השארת הטבח באופן שהי אפשר לבא לאכילת איסור אע"ג שאין זה ברור דעדיין יש כמה ספיקות דלמא יסרח הבשר ולא תבא לידי אכילה, דלמא ירגיש הלוקח בהחלב (וכמו שנראה בדחז"ל דמזה מיירי) וישליכנו, ודלמא יתבשל באופן שיתבטלו בששים וביותר.

וכל הני ספיקי אין עומדין לאותו הטבח לזכותו בדינו בפרק שאנו עוסקין בו מחשש מכשול לרבים, במקום שהציבור והכלל עומדים על המשקל להכשל ח"ו במאכלות אסורות אין רחמים בדין, אע"ג שבנוקי ממון והגוף הי' פטור מצד גרמא בניזיקין אבל נפשות ישראל עומדין למעלה מהכל ובמדה אחרת נמדדין, משקלן עדינה ממשקל הגוף והממון.

ודע לך כי מה שהבאנו מדחז"ל עד היכן החמירו, בחשש כשלוך להכלל כשנוגע למאכלות אסורות כאשר תעיין בדברי הראשונים תתפלא הפלא ופלא שלא נח דעתם בחומרת חז"ל והוסיפו עליה כהנה וכהנה לדוגמא:

ברא"ש חולין פ"ז (או' ט"ז) בסופו בהג"ה (על טבח שהניח אחריו כשעורה חלב) וז"ל: ונראה שיש להכריז עליו בבית הכנסת שני וחמישי ושני: "פלוגי הטבח העבירוהו מאומנתו מפני שנמצא אחריו חלב כשעורה ויהי חודש ימים שלא יעסוק באומנתו, ולאחר חדש ימים

יבא אל ת"ח שבעירו או עיר הסמוך לעירו ויאמר כך וכך עשיתי וחטאתי ותוהא אני על הראשונות ויתנו לו הדין עונש לפי ראות עיניהן, ואח"כ יכריזו בביהכ"נ פלוני הטבח שהעבירונוהו מפני שנמצא אחריו חלב כשעורה כבר תוהא ונתחרט על מעשה הרע הזה וקבל עליו מה שצוהו ת"ח" וכו' וקודם שישמעו הכרזה זו בביהכ"נ אין לסמוך עליו ואסור ליקח ממנו בשר, עכ"ל.

וכשמצאו אחריו כזית חלב, עוד הוסיפו להחמיר על הטבח ביתר שאת, וז"ל הרא"ש שם:

ואם נמצא אחריו כזית היו מלקין אותו ברבים בביהכ"נ ואחר המלקות אומר בעצמו בקו"ר "אני פלוני לקיתי מפני שנמצא אחרי כזית חלב" וכו' עכ"ל.

ולא די זה בלבד אלא החמירו עוד גם לענין מזיד, כמבואר בסנהדרין (כ"ה ע"ב) בהוא טבח שהוציא טריפה מתחת ידו ועשה פעולות המורים ששב, ולא רצה רבא להכשירו דלמא קא מערים, ואיפסיק שאי"ל תקנה עד שילך למקום שאין מכירין אותו ילבש שחורים ויתכסה שחורים ויחזיר אבידה בדבר חשוב, או יוציא טריפה מתחת ידו בדבר חשוב משלו ע"כ.

והרמב"ם העתיק דין זה כמ"פ (ה' עדות פ"ב, ה' שחיטה פ"י, ה' מאכלות אסורות פ"ח ה"ט, ה' ת"ת פ"ו הי"ד).

וענין לבישה וכיסוי בשחורים שמבואר בחז"ל העתיקו ג' עמודי העולם, הרי"ף והרא"ש, והרמב"ם, והוא דבר שלא מצינו שיחמירו במקו"א זולת מה שאמרו בהרואה שיצרו מתגבר עליו ילבש שחורים ויתעטף שחורים וילך וכו', וכבר עמד על מדוכה זו הסמ"ע בחו"מ סי' ל"ד (סעי' ל"ד) וכו' דהטעם שהחמירו כ"כ בטבח דבשביל שהכשיל הרבים צריך שיכנע לבו כי השחרות משפיל הגאווה והזדון

שבלב, ע"כ. וע"ע בענין זה בכנה"ג הגה"ט כ"ח, וברכ"י סי' ל"ד שם.

וכן תמצא עוד ביור"ד סי' קי"ט (סי"א) דהחשוד לאכול דבר האסור אין לסמוך עליו, וחידוש הדבר הוא דלפ"מ שנתבאר בבית שלמה (למהר"ש חסון יור"ד סי' י"ז, ובשו"ת חקרי לב ח"א יור"ד קס"ז בשם הרשב"א, הרשב"ש, ריב"ש, מהרש"ם) "חשוד" המובא בש"ס ופוסקים גבי איסור אינו ר"ל שידוע בודאי אלא גם בחשש וספק שעבר איסור הוא בכלל חשוד (וכ"כ בערוה"ש שם כ') דבר שלא ראינו במקו"א.

וכמו"כ המעיין בפנים החיבור ימצא חומרות לרוב אצל מאכלות אסורות וספיקן שלא מצינו בשאר מקום, ולקושטא דמילתא כאשר תפקחנה עיני הרואה, יראה בספרן של צדיקים גודל הזיקן של הנכשל בהם, עד כי יחדל לתמוה ע"מ ולמה החמירו כ"כ במאכלות אסורות כי לגודל הפגם והנזק ראוי לחזק הגדר, ובחוזק הגדר יתרחק הנזק.

והנה לא אאריך כאן בהעתקת דברי קדושים בגודל הפגם הנעשית ע"י מאכלות אסורות שהלא הם כתובים בפנים תחת הכותרת "גודל עונש המתרשל, ושכר הזהיר במאכלות אסורות וספיקן", ומשם תדרשנו, וכן מ"ש לעיל כי מבואר בספרי הפוסקים שבכל דור ודור המכשולות העצומות בלי הרף על שחיטה ובדיקה לא אאריך כאן כי כבר מבואר בפנים במדור "רוב מצויין אצל שחיטה", ומ"מ מעצור לא אוכל מלהעיר מ"ש בסי' שמרו משפט (ח"ב, דף ע"ע"ב) שהעיד הקדוש רע"י שלעזינגער זצ"ל משמ"י דגברא רבה מעשרת השבטים שדר אצל חמיו הגה"ק מהר"ה מקאלאמייע זצ"ל בימי הפסח, וגילה כמה מטמוניות, ומהם שמה שסבל הגה"ק מהר"י אדלער זצ"ל מרורות בעיר פראנקפורט עד שהוכרח לברוח היתה מטעם שרצה להכניע כחו של הס"ם שרבץ על השוחטים ולקרב

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

הגאולה בביאת המשיח וגברו עליו כלבים עזי נפש שלוחים של הסי"מ עד שהוצרך לברוח, ויחד עמו תלמידו החת"ס זצ"ל.

רואין אנו משם כי אפילו אצל קדושים כמו אלו לא בניקל עלתה להם לזכות קהל ועדה מישראל שיהי השוחטים וקצבים מכינים בשר כשר כראוי, וא"כ מה נעני אן יתמי דיתמי אשר נתקיים בנו בעוה"ר במלוא המובן יתומים היינו ואין אב, וגברי בעלי זרוע ובעלי שקר, ואין דורש ומבקש, נשארנו גלמודים אפילו מזכותן של צדיקים חיים שיגינו עלינו להנצל מכל מכשול, עמ"ש בתפא"י סנהדרין פ"ה במשנה "מיתת צדיקים רע להם ורע לעולם" כי טובת הצדיקים אינה פעולתן לבד אולם גם זכותן וכח קדושה שלהן מגין על הדור.

וכע"ז בס' זאת זכרון להגה"ק מלובלין זי"ע, כי צדיק היושב באהלו ועובד את בוראו בכל לבו ונפשו כח קדושתו בוקעת ומתפשטת לחלל העולם ומשם שואבין העולם, וגם מזה כבר נתרוקנו כמעט בעוה"ר ואי"ל ע"מ להשען אלא על אבינו שבשמים שיקיים מה שהבטחתנו למעני למעני אעשה.

וכדי להראות איזה דוגמאות עד היכן כחן של הסט"א כשהדיון בענין שחיטת בשר, או שאר מידי דאכילה שאז מתגברין בכל כחן ולא בניקל להנצל מהן אפילו לבעלי מדריגה אמיתיים. פוק חזי מה שהעיד אחד המיוחד מקדושי עליון ושרפי מעלה שהי מב"ד הגדול שלמעלה בדורו, ומוכר אצל כל גאוני וקדושי דורו כענק שבחבורה הי"נ השרף הנורא מרן רשכבה"ג בעל שו"ת דברי חיים זצ"ל, וזי"ע, וכי בשו"ת ד"ח יור"ד ח"א סי' ו' וז"ל: "ועיני ראו כמה יראי השם לומדי תורה שהי אצל צדיקים, ולאחר שנתחנכו באומנות הלזו נהפכו לאיש אחר אשר אם לא ראיתי בעיני לא האמנתי" עכ"ל.

ודיית עניים במקו"א ועשירים במקו"א, וכבר גילה לן מרן רשכבה"ג בעל חת"ס זצ"ל פתרון הדברים שקיבל כן מגדול אחד וכי בשו"ת חת"ס או"ח סי' ר"ה כי המלך זקן וכסיל יושב על כסא של גי רגלים חזנים שוחטים וסופרים, וכ"כ בתולדות יעקב יוסף פי' נשא ד"ה והעולה.

וכוונת המלך הכסיל ידוע שהלא מאכלות אסורות מטמטם הלב והמוח ומכניס מחשבת מינות וכפירה ואפיקורסות וכמ"ש הרמב"ם באגרת הידוע מובא בדגמ"א פי' עקב משמו, ובפרי"ח שולי בברכ"י בסי' פ"א, ובחת"ס פי' שמיני שרוב אפיקורסות בא ממאכלות אסורות.

אבל סוד כל הדברים ומטרה המרכזית הוא העברת הדת רח"ל וכמ"ש בשו"ת ד"ח ח"א יור"ד סי' ז' שע"י השוחטים קלים יצאו מדינות שלימות מדת ישראל ואבד זכרם.

ועמ"ש בסי' טיול בפרדס ח"א מערי שחיטה כי כח הציונות נתהווה גם ע"י השוחטים הקלים ובשר טמא שנתפטמו שלומי אמוני ישראל.

ולסיום הענין אעתיק דיבור נפלא שראיתי בסי' קרן ישראל סו"פ שמיני ובאשר שלעני"ד יש בו הרבה תועלת לענינינו אעתיקנו בשלימות.

כי שם בדי"ה אל תשקצו וז"ל: הנה הדיקדוקים בפרשה זו של שיקוף ותיעוב ע"י מאכלות אסורות רבו כמו רבו הלא הם מבוארים במפרשי התורה ולא אאריך בהם, אולם עוד לאלקי מילין בכמה ענינים הנוגעין לנושא זה, דחז"ל בבי"מ (מובא גם ברש"י על אתר) דאלמלי לא העלה הקב"ה ישראל ממצרים אלא בשביל שאין מטמאין בשרצים כשאר אומות דיים, וקשה הכי מאכלות אסורות כולל כה"ת כולה, שנית מצינו ביו"ד סי' פ"א, וכ"ה באוה"ח סו"פ שמיני דמאכלות אסורות גם בשוגג מטמטם

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

הנפש, וצ"ע למה, שלישית מצינו לחז"ל שדרשו בכמ"ק שאין הקב"ה מביא תקלה ע"י צדיקים, ופי' תוסי' דדוקא במאכל איסור ולא שאר דבר וצ"ע למה, ידוע דרשת חז"ל מובא ברש"י עה"כ ואנשי קדש תהיון לי אם אתם נבדלים ממאכלות אסורות אתם שלי ואם לאו אתם של נבוכדנצר וחביריו, ועוד יש לדקדק וכו'.

וליישב כל הנ"ל נעמיק קצת בסדר הבריאה, ויהי"ר שלא יאמר פינו דבר שלא כרצונו, ודי' הטוב יכפר, מבואר במדרשי חז"ל עה"כ בראשית שכל העולם נברא בשביל ישראל שנקראו ראשית וישראל נבראו לשמירת התורה וקיום המצות, וא"כ מצד הדין הי' נותן שיתאפשר לכל איש מזרע ישראל לקיים מצות בוראו בכל עת ורגע דא"כ מטיל גרעון במעשי בראשית דכיון שבריאת העולם למען ישראל, וישראל למען המצות, אם יתבטלו ממצות אפילו שעה אחת נמצא אותה שעה יצאה לבטלה, וזה א"א כלל והרבה קולמסים כבר נשברו ליישב תמיה הלזו.

ולענינינו נאמר הנה ידוע דבאכילה יש עבודה גדולה של העלאת ניצוצי הקדושה שהוא היתה מעיקרי מטרת הבריאה כמבואר בכל ספרי קודש, וכח העלאתן ע"י שהזרעים נזרעין בקרקע וצומחין נמצא שכבר נגמר חלק ראשון של העלאה מדומם לצומח (דדי' מינים נבראו זו למעלה מזו דומם, צומח, חי, מדבר) דהקרקע שהוא הדומם מעלה הצמחים, ואח"כ כאשר שור אוכל עשב וחמור באבוס בעליו אז נתעלים הצמחים לחי, וכאשר שוחטים בהמות והחיות ואוכלין בשרם מתעלין מחי למדבר (ועוד יש בו נסתרות, ואכ"מ).

אבל חילוק גדול יש בין אופני ההעלאה דמדומם לצומח וכן מצומח לחי לעולם נעשה בסדר אחד, אבג באכילת אדם יש מין ממינים שונים, הצדיקים ובעלי מדריגה המופשטין מתאות עוה"ז ויודעין לייחד יחודים

מעלין באכילתן העלאה היותר גבוה השייך, הבינונים מכוונין באכילתן שיהיי להם כח לעבוד את בוראם, ואעי"ג שמרגישין גם עריבות מתיקות גשמי מ"מ הו"ל כהנאת הגוף בהדי מצוה, דלדעת הרשבי"א והרבה ראשונים אינו מזיק.

והכת האחרונה שלבם אטומים לכוון גם זאת, מ"מ מקפידין עכ"פ שיהיי כל אכילתן בתכלית הכשרות ויבחרו יותר לרעב מלהכניס לפיהם בשר אסור ח"ו, וקורא הדורות מראש הבוחן כליות ולב אשר לפניו נגלו כל תעלומות בחר במצוה זו של אכילה שיתאפשר לכל יהודי בלי יוצא מן הכלל (אם רק ירצה) לקיימו בכל עת ועידן באופן שלא יבצר רגע מחייו שיתערטל ממצוה גבוה הלזו.

ביאור הדברים כאשר האדם אוכל אכילתו אז בלי ספק מקיים מצוה של זהירות ממאכלות אסורות ודיקדוק בכשרות, כאשר קם מאכילתו אז כל זמן שלא נתעכל המאכל, עדיין עוסק במצוה הלזו, ואין המצוה נקראת אלא על מי שגומרה, וכ"ז שאכילתו בתוך האיציטומכא הלא בידו להקיא כל מאכלו, וכאשר כבר נגמר העיכול אז נתהפך מאכלו ומשתיו לבשר מבשרו ודם מדמו ורק מכח זה חיו יחי כמו שאנו מברכין כמ"פ בכל יום "ומפליא לעשות" שהקב"ה קושר נשמתו של האדם שהוא רוחני באכילתו שהוא גשמי והוא פלאי פלאות, וא"א לאדם בער ונבער להשיג אחד מני אלפי אלפים כוונת היוצר למה עשה כן, אבל עפ"י דברינו יתחדש לן טעם אחד המושג גם לקיצורי מוח כמוני, שעשה הקב"ה כן כדי שתהיי כל חיותנו נוצר ונברא ממקור מצוה דוקא ולא זולת.

וכאשר יתענה האדם יותר משיעור האפשרי יצא רוחו וישוב לאדמתו, נמצא שכל חיותו אך ורק במצותו שקיים באכילת כשר דוקא, נמצא לפי"ז באם ח"ו יתפטם האדם במאכל האסור א"א שיחשב בין זרע ישראל שבשבילם

נברא העולם שהרי לא נברא רק בשביל ישראל המקיימים מצותיו ית' וא"א למצוא מצוה שיהי קשור ומדובק בה בכל רגע של חייו רק האכילה כמו שביארנו ואם אוכל איסור א"כ חסר לו הרבה זמן שבטל ממצות הקב"ה וע"כ הבריאה של אז לאו בשבילו הוא, והלא א"א לבטל רצון הקב"ה שיהי הבריאה בשביל ישראל, ועל כרחך שעיי אכילתו נתבטל ממנו שם ישראל.

ומובן במושכל פשוט לפי"ז למה ד' שומר נפשות חסידיו שלא יכשלו במאכלות אסורות אפילו בשוגג, שאם בריאת העולם לאו בשבילם יהי אז ע"כ שיחרב, שהלא הצדיקים הם יסודי העולם, ומובנים ג"כ דחז"ל שדוקא אם נזהרין ישראל ממאכלות אסורות נחשבין לגיונו של ממה"מ ואם לאו הם של נבוכדנצר וחביריו, פי' שלא תקשה דאם אין העולם מתקיים בשבילן א"כ האיך עדיין חיים אותן ישראלים שאין נזהרין באכילתן, וע"ז אמר שאינם גרועין מנבוכדנצר וחביריו שג"כ נבראו, ודו"ק.

ומה שדרשו חז"ל שכדאי היתה יצי"מ בשביל מאכלות אסורות לבד ג"כ יתבאר היטב, דידוע מ"ש הרמב"ן ואחריו נמשך החינוך ועוד קדמונים בענין יצי"מ אשר כוונת ורצון הבו"ת היתה לאמת מעשי בראשית ולחזקה בידי המאמינים כי הבריאה לא נתברר בראייה ממשית רק באמונה לבד, ועיי הנסים ונפלאות שעשה הקב"ה לפרעה ולכל עמו ששידד המערכות ושינה סדרי בראשית עיי הפיכת הטבע כמה מאות פעמים (כמבואר בהגדה של פסח שנלקו המצריים במצרים ועל הים למאות) עד שנתאמת בבירור גמור כי לדי המלוכה ומושל בעליונים ותחתונים כרצונו וע"כ בידו להטות הטבע כפי רצונו.

וכ"ז הוצרך רק אם מקיימין ישראל מצותיו ית' שבשביל זה נברא העולם, אבל בלא"ה למה הוצרך יצי"מ לאמת הבריאה, הלא אם לא יקיימו ח"ו המצות אז

יתבטל כל הבריאה ומה"ט ברגע ראשונה כאשר פקד הקב"ה למשה רבינו ע"ה על עצמו אמר לו בהוציאך העם ממצרים תעבדון את האלקים בהר הזה, דהא בהא תליא דכל נסי יצי"מ ופלאותי לא נצרך רק לזה כנ"ל.

וע"כ קאמר המדרש שאם לא העלה הקב"ה ישראל ממצרים רק בשביל מאכלות אסורות דיו, פ"י דמאכלות אסורות הוא מצוה תדיריות לא יזוז מנפש הישראלי רגע אחד וע"כ יש לבריאת העולם שנברא בשביל ישראל המקיימים המצות על מה לתמוך, דכל רגע ורגע של הבריאה מתקיים ע"י האכילה הכשרה, אבל אלמלא לא הי' מצוה זו רק אחרת שאפשר להסיח ממנו יום או שעה ואפילו רגע, כבר לא הי' להבריאה האידך להתקיים, וגם נסי יצי"מ היו אז בכדי.

ובאופן פשוט י"ל במה זכתה מאכלות אסורות להתעלות כ"כ מעלות יתירות על שאר מצות עד שלא מצינו מצוה שנשנו בו כ"כ גזירות קשות ועונשין חמורין להגוף והנפש של המבטלן לו ולזרעו, כמו שמצינו כאן (אמר המו"ל: ע"י בפנים חיבורינו ויתבאר לך הכל באר היטב) אצל האוכל מאכלות אסורות, ונראה דזה פשוט שכל תכלית האי עלמא לבא על ידיה לעלמא דעתיד, והאי עלמא כפרוזדור לפני הטרקלין כמשלת חז"ל ולפי המצות ומעשי"ט שעושה בעוה"ז לעומתו יקבל שכרו לעוה"ב.

וע"כ כ"ז שגופו של האדם מתפטם במאכלים הכשרים בלי פקפוק אז כל המצות ומעשים טובים הנעשין ע"י הכח שקיבל מאותו האכילה נחשבין לו לטובה ולברכה, ומתברך בשבילן בהצלחה, לא כן כאשר מתפטם במאכלות אסורות ובכח ההוא עוסק במצות ומעשי"ט לתהו נחשבו כולם הבל ורעות רוח ישאם הרוח, דקשר רשעים אינה מן המנין וקוב"ה שונא גזל בעולה, ומצוה הבאה בעבירה שנאוי אצל הקב"ה וללא נחשבין.

ומיושב היטב למה לא נחשב "ישראל" ע"י מאכלות אסורות דכמו שישראל המבטל כל המצות שבתורה פשיטא שלא נחשב מעם סגולתו של הקב"ה ה"ה האוכל מאכלות אסורות ומקיים מצות באותו הכח דהו"ל כלא עשה כלל וכלל עטיפת קדושת ישראל נפשט ממנו.

ומה"ט נבצר מצדיקים להכשל ח"ו במאכלות אסורות אפילו בשוגג דאע"ג דגוף האכילה נעשה בשוגג מ"מ הלא כל המצות שיעשה אח"כ בכח האכילה ההוא בטלין ומבוטלין וכלא נחשבו והוא כשלון עצום עד למאוד, ושומר ישראל ישמרם מכל כי האי, ומיושב ג"כ למה הפגם כ"כ גדול גם בשוגג, ומטעם זה גופא אמר הקב"ה שאם נשמרין ממאכלות אסורות אנו שלו דבלא"ה א"א לעשות פעולה קטנה שיתעלס ויתקלס עילאה דכולן כאין נחשבו, אבל באם נשמר וזהיר בכל כחו שלא יכשל אפי" בשוגג ואונס בסרך מאכל של איסור אז ילך לבטח דרכו.

ומה"ט מבואר בהפוסקים כמ"פ דהכנה למצוה עוד יותר גדולה מגוף המצוה, דברים שקשין להולמן, ואחד מן הראיות מאכילת עיוה"כ שנחשב כתענית ב' ימים ואינו יותר מהכנה שיוכלו להתענות ביוה"כ ואכמ"ל.

אבל לדרכינו הדברים מתקבלין על הלב מאד כי ענין הכנה שדיברו בו היינו הכנה לאפשר שעשיית המצוה יחשב לו למצוה, ולא ח"ו להיפוך, לברר ולנקות כל סוג ופסולת מנופה ביי"ג נפה, שלא יהא מצוה בעבירה, ושיהא בכוונה ועוד, דברים המעכבין המצוה, ומה"ט נחשב יותר מגוף המצוה דהו"ל כעין מה דאחז"ל גדול המעשה יותר מן העושה, וה"ה בזה.

וכבר כתבתי במקו"א להוסיף תבלין להנאמר, דמה"ט הכנה חשובה יותר מגוף המצוה, דהלא בהכנה מתקיים שני דברים, הראשון ההכנה שהנהו מצוה מצד עצמה, לדוגמא חוב הכוונה לפני העשייה, הוא מצוה בפ"ע אלא

דפליגי רבוותא אי מה"ת או מדרבנן (מבואר באורך בשערי תורה, ושו"ת מחני"ח, ודפ"ק ועוד ואכמ"ל) וא"כ כאשר יכוון בכוונה הנצרכת לפני עשיית המצות כבר קיים שתי מצות, חדא המצוה לכוון, ושנית, שעייז יתקיים המצוה בעצמה, וזהו ממש מצוה גוררת מצוה.

ועכשיו בינו והתבוננו אם הכנה למצוה יחידית יעלה לו כפליים מגוף המצוה הזהיר ממאכלות אסורות שמאפשר לו לקיים כל התורה כולה עם כל פרטי ענפי ודקדוקי, עאכו"כ שנוטל שכר כנגד כל מה שעושה כל ימיו.

ועתה בואו חשבון הנכשל במאכלות אסורות מתעכב מלקיים כל התורה כולה ונענש בכפליים על ביטול כל התורה, וגם על אי זהירותו במאכלות אסורות, וכמה נואלו אלו אשר מדקדקין בקלה כבחמורה לקיים כל מצוה בהידורה ויפי' ושוכח העיקר שבאם אינו בטוח במה שנכנס לתוך פיו אז לשוא כל עמלו, וכל יגיעו לריק ח"ו.

ולו חכמו ישכילו בינו אחרית דבר מראשיתו, ויחשוב עם לבבו אם כ"כ ימים ושעות אני מבלה בעד מצות שמורים, ואתרוג מהודר, וטלית נאה, וכיוצא, עאכו"כ הרבה מאד יותר מזה חייב אני לבלות לתקן ביתי שבל יכנס בו רק דברים הכשרים ומהודרים בכשרותם בכל מיני יופי והידור שהלא הוא היתד והפינה אשר בו הכל תלוי ולא לחנם התאמץ נחש הקדמוני להכשיל יציר כפיו של הקב"ה במידי דאכילה, דאם האכילה שהוא היסוד מרופרף אז כל הבנין יסתר.

וזה לעומת זה ישים לבו עד כמה ירוויח בהתאמתו יותר ויותר מכפי יכלתו להשמר ולהזהר ולעשות גדר לפנים מגדר סייג לפנים מסייג ולברוח מצ"ט שערי היתר לבלי להלכד בשער אי של איסור ח"ו, שהרי

בו תלוי כל תורתו מצותיו ומעשיו כל ימי חייו, ואשר מה"ט יקבל שכר עבור התרחקות ממאכלות אסורות נגד כל תורתו וכו' כנ"ל, ולמסקנא ימצא כי שברו בזה הוא כפליים מכל שאר שכרו יחד, חדא, עבור התרחקותו ממאכלות אסורות שהוא מצוה חשובה כשלעצמה, והשנית, כי היא הנהו הגורם שיתקיימו כל שאר המצות דאלמלא אכל האסור היו חוטפין ומשליכין כל טיבותא אחיזרא, והשלישית, כי ע"י האכילה ניתן בו גם כח גשמי וחיות לקיים המצוה, שג"כ ליתא באוכל האסור דאז לא שייך שנתן בו חיות כיון שאין המצוה נחשב למצוה.

ובזה תבין דבר נפלא במשנה סוף מכות ר' חנניא בן עקשיא אומר רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות וכו' ופירש"י שאסר להם שרצים ונבילה שבלא"ה נפש האדם קץ בהן וכו' והנה בפשטות כוונת רש"י שנפש הישראלי קץ בשרצים ונבילה, והוא פליאה קצת דבשלמא שרצים מובן אבל נבילות נפש ישראל קץ בהן מטעם שאסרון תורה בלי שחיטה אבל אלמלי לא הי' מצות שחיטה למה יקוץ נפש ישראל בנבילה יותר משחוטה, ופוק חזי בדגים וחגבים דליכא חיוב שחיטה אוכלין אותן מתים, ובשלמא אבר מן החי יש בהם שיקוץ וכמבואר במס' שבת שלא לתת לתינוק חגב חי להשתעשע בה שמא יאכלנו, ויעבור משום בל תשקצו.

אבל לקושטא דמילתא אפשר לפרש כוונת רש"י גם בע"א ואקדים ליישב תמיה אחרת שמצינו רק במאכלות אסורות, בחו"מ ס"י רל"ד (סעיף ד') קי"ל במי שקנה בשר ונמצאת אח"כ אסורה מה"ת אע"ג שכבר אכלו הקונה, יחזיר מוכר הדמים, וביאר הכוונה בסמ"ע שם דאע"ג שבעת האכילה כבר נהנה הישראל במלואו דהלא לא ידע שהוא טריפה מ"מ הנאה זו אינה חשובה הנאה לאחר

שנודע לו שאסורה מה"ת, והביאו ג"כ הש"ך ביור"ד סי' קי"ט כ"ז, והדברים מרפסין איגרא מה איכפת לן מה שקוף עכשיו בהו סוכ"ס נהנה מהן.

אבל עפ"י הנ"ל הכל על מקומו יבא בשלום, דאע"ג שנהנה מעצם האכילה אבל הזיק לו יותר מדאי במה שכל מעשיו הטובים שנעשו מכחו ההוא לריק הן, ועוד יותר מזה דמבואר במפרשים (עי' בסמוך) דעבור הכנה למצוה משלמין שכר גם בהאי עלמא וא"כ אילו הי' אוכל כשר ודאי הי' מקבל שכר בעוה"ז על הכנה למצוה כנ"ל, וגם בזה ניזק.

ועפ"י ז"ל דגם כוונת רש"י כן דלא הוצרכה תורה לעשות מצוה נפרדת מאכילת איסור, אלא מוטב הי"ל לכתוב דהמצות הנעשים בכח אכילת איסור מתועבין נינהו, וע"כ יצטרך כ"א מישראל למנוע ממנו, אלא מה"ט עשאו הקב"ה למצוה בפ"ע כדי שיקבלו שכר גם על קיום מצוה זו לבד ממה שמקבל עבור שנתאפשר לו לקיים עי"ז שאר מצות.

ובזה יובן ג"כ מ"ש בזוה"ק ח"ג (מ"ב.) דהאוכל איסור כאילו עובד ע"ז, דכיון שאוכל איסור הלא כל מצותיו אין מתקבלין לעילא, והולכת לסט"א, ועי"ז נראה עבודתו כאילו עובד לאחרים רח"ל.

ובזה יתפרש ג"כ מ"ש בדגמ"א פ' עקב בשם הרמב"ם דע"י מאכלות אסורות נכנס בלב האדם מינות וכפירה, דע"י אכילתו מצותיו ועבודתו אין מתקבלין ונכנסין לסט"א כידוע דליכא בינים רק או סטרא דקדושה, ובלא"ה הכל הולך לסט"א רח"ל, וכ"כ להדיא בזוה"ק שם דיוצא מרשות הקדושה ונכנס לרשות הסט"א, וכיון שהוא ברשותו ועובד להם כבר נלכד במצודתם וגוברין עליו כחות הטומאה המינות והכפירה.

ועיי' תבינו מ"ש התב"ש דשוחט צריך להיות יר"ש
 מרבים דאל"כ יורד השוחט מטה מטה ונתקלקל,
 ומקלקל גם אחרים האוכלים משחיטתו (אמר המו"ל:
 דברי תב"ש הללו מובאין גם בטיוול בפרדס מעי
 "שחיטה") ודבריו אומרים דורשינו דע"כ מיירי ששחיטת
 האי שוחט היתה כשרה דאל"כ למה איצטריך לתת טעם
 שיתקלקלו האוכלים מסיבת קטנות יר"ש של השוחט
 בלא"ה יתקלקלו ע"י אכילת נבילות וטריפות, אע"כ
 דמיירי שהשחיטה היתה הוגנת אלא כיון שהשוחט קל
 גורם קלקול להאוכלין ממעשי ידיו, ודא ודאי טעמא בעי.

אבל עפ"י הנ"ל הכל מובן דאם אין השוחט יר"ש
 מובהק ע"כ אינו נזהר כדבעי באכילתו ובאופן זה ודאי
 יתקלקל בקרוב כיון שאין מצותיו הולכין להקדושה כנ"ל
 דיוצא מסטרא דקדושה לסט"א, ובכה"ג גם מה ששחט
 כאילו לא שחט כיון שכחו לאו מקדושה ניוזנת ומצותיו
 בטלין, וא"כ האוכלין משחיטתו אוכלי נבילות ניהו.

ונתקרב לן להבין מ"ש באדר"נ דבאים לעבירות
 חמורות רח"ל דאחז"ל רשעים הן ברשות לבן פ"י שאין
 שולטין בעצמן אלא כעבד נרצע לתאותו, וכ"ש האוכל
 מאכלות אסורות שלדעת הזוה"ק נכנס לרשות הסט"א
 ודאי שמחטיאין אותו בהיותו חמורות רח"ל (אמר
 המו"ל: בענין המשכה לעבירות חמורות עמ"ש בדברי
 יואל שמיני עמ' ר"נ ד"ה ועוד).

ומובן ג"כ מ"ש בס' יסושי"ה (שער הבכורות פ"ד ד"ה
 הגידה לי) דאומץ עונשם חמור מכל עבירות שבעולם,
 דהלא עבירה זו שקול נגד כל מצות ועבירות שבתורה
 שהלא ע"י אכילת האיסור כל מעשיו אין נחשבין לו.

ותיישב ג"כ באופן נפלא דברי המדרש (בקהלת רבה
 פ"א סי' כ"ח) דלע"ל הקב"ה מוציא כרוז ומכריז ואומר
 "כל מי שלא אכל בשר חזיר מימיו יבא ויטול שכרו",

ואח"כ הקב"ה מוציא כרוז פעם שני ומכריז ואומר "כל מי שלא אכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים יבא ויטול שכרו", ע"כ. והדברים תמוהין ומתמיהין ומה עם שאר כל המצות ושכרן וכי ליכא רק שני מצות הללו של מניעה מאכילת חזיר ונבילות וטריפות (וראיתי להחתי"ס זצ"ל שטרח ליישב הדברים בתורת משה פי קדושים, ע"כ מהמו"ל).

ועפ"י הנ"ל יתיישבו כל התמיהות כי כן הוא האמת שכל השכר מכל המצות תלוי בהתנהגות במאכלות אסורות וע"כ מכריז הקב"ה דכל הנזהר יבא ויטול שכרו, ואין הכוונה לשכר מניעת אכילה לבד, אלא הכוונה לשכר של קיום כל המצות.

וכמה יאירו לנגד עינינו דברי זוה"ק ח"ג (מ"ב). שכי דכל מה שהאדם סובל בעוה"ז הכל מפני שלא נזהר במאכלות אסורות, וצ"ע הכי עבירה זו חמורה מכל העבירות להיענש עליה גם בעוה"ז, אבל דבה"ק מאירים עפ"י הקדמה הנ"ל ונקדים עוד מבואר בש"ס סוטה (כ"א). כי התורה והמצות הן המגינין ומצילין ואחז"ל שם דחילוק בין תורה ומצות דתורה בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה מגנא פי מגין מן היסורין ומציל מיצה"ר שלא יכשילנו לחטא, ובמצות דוקא בעידנא דעסיק בה אבל בדלא עסיק אגוני מגנא מן הפורעניות ולא מצלא מיצה"ר.

ועכשיו אם קיום המצות נעשה ע"י מאכלות אסורות שאכל דבכה"ג אין נחשבין לכולם נשאר בלי מחסה ומסתור מפני הפורעניות ומוצאין הפורעניות אצלו מקום לחול, והוא ג"כ כוונת בעל אוה"ח פי שמיני שכי דע"ז באים מכות נוראות רח"ל ע"ש.

וירווח לן ג"כ מ"ש באגד"פ (אוי קכ"ו) דע"ז הבנים יוצאין לתרבות רעה רח"ל, וכן מ"ש במאור ושמש שמיני

ד"ה אל תשקצו דאמילו רק מקיל בחומרא נטמא נפשו ואינו יכול להשיג השגת התורה, דא"י בשבת פ"י ב"מ דהרגיל בנר זוכה לבנים תלמידי חכמים שנאמר "כי נר מצוה ותורה אור" ע"י נר של מצוה זוכה לאור התורה, ומכלל הן אתה שומע לאו דהאינו זהיר בשום מצוה לא בנר של מצוה ולא בשאר מצוה לא יזכה לבנים ת"ח וכו' וכ"ש אם בנו בעצמו אינו זהיר, וכיון שע"י מאכלו אסורות א"א לקיים מצות שיחשב לו כקיים כבר מובן הכל.

ומובן ג"כ מ"ש בזה"ק דעיקר משפט האדם בר"ה על אכילת מצות שבפסח (מובא ג"כ בשו"ת אבני נזר סי' שצ"ב, המו"ל) דאכילת המצות הוא ראש וראשון לכל עניני אכילה שבה החמירה תורה בבל יראה ובל ימצא בגבול ישראל מה שלא מצינו במקו"א וה"ה שדנין גם על שאר אכילותיו ומטעם דבו הכל תלוי דאם האכילה לא היתה הוגנת גם מצותיו לא נחשבין.

ומה"ט עולה מעלת הזהירות ממאכלות אסורות יותר מאותן מצות החמורות השקולין נגד כה"ת, כמו ציצית, ועוד דבהם נאמר רק ששקול, אבל מאכלות אסורות הנהו יסוד ושורש הכל, ובו תלוי הכל, דאם אינו מקיימו כדבעי מה תועלת בשאר מצותיו.

ונמנה ג"כ בין המצות שמקבל שכר גם בהאי עלמא וכמ"ש בכתב סופר (פ' בחוקתי) דעל טירחת הכנה למצוה גם בהאי עלמא איכא שכר, וגם מאכלות אסורות בכלל זה כמבואר לעיל, ועוד דא"י במדרש שאין ישראל נוזנין בעוה"ז אלא בזכות האמונה (ע"י יש"מ ריש מטות, המו"ל) וכיון שכי הרמב"ם דמאכלות אסורות מביא מינות וכפירה, מרובה מדה טובה האוכל כשר שנשפע באמונה, וע"כ עומד לן זכות הזהירות במאכלות אסורות להיטיב לן בעוה"ז ובעוה"ב, עכ"ל.

עוד מצאתי דבר פלא בסי קרן ישראל פי אמור (בד"ה בזאת יבא באמצע הדברים) וח"ל: ועפ"י יתבארו היטב דחז"ל שאמרו כי ביוה"כ לית רשות לשטן לאסטוני דלא מצינו יום אחר שתיאסר מה"ת לאכול רק ביוה"כ והוא הכח הגדול להשתיק כחו של שטן שכל גבורתו לקטרג על בני קל חי במה שנכנס לתוך מעיהם וביון שכל העם מתענין שוב אי"ל מה לקטרג, ובוזה תבינו טעם האומר בסוף יומא שעיצומו של יוה"כ מכפר בלי תשובה, והוא לכאורה פלא במקום שהכל יודעין כי אין כפרה בלי תשובה, אבל הדברים מובנים מטעם שאף האיני שב כדבעי מ"מ עכ"פ מתענה וזה כשלעצמו זכות אדיר לזכות בשבילו בדינא, עכ"ל.

עו"ש עה"כ וזבחת כאשר צויתך, כי שוחט דלית ב"י ר"ש כשיעור הנרצה נעשה אח וריע של השטן דמעשיהם דמי לגמרי ומה"ט שט"ן בגימט' ל"ו שוח"ט, כי השוחט השווה עצמו לו, ובמה, דאחז"ל (ב"ב פ"א.) טכסיסו של השטן יורד ומסית, עולה ומקטרג, יורד ונוטל נשמה, וכ"ה בשוחט קל וריק, קודם מסית העם לחטוא באכילת בשר פיגולו, ואח"כ מקטרג, פי אח"כ כשכבר נתפס בעונו אז מקטרג מקבץ קרוביו ידידיו ורעיו לעשות מחלוקת עם הקמים נגדו, ואח"כ נוטל נשמה, פי כשכבר עלה בידו להשתיק כל מפריעיו ועושה מלאכתו הרמיה בלי מפריע נוטל נשמת הקהל ומורידם לשאול תחתיו רח"ל.

ומצאתי בסי חלקת חיים אוי ש' ערך "שחיטה" כי השם חלי"ף שקוראין לסכין השחיטה לדעתו נקרא כן על כי עלולה להחליף השוחט וגם האוכלים משחיטתו שימירו דתם רח"ל כמבואר בתב"ש ובשו"ת ד"ח יור"ד ח"א סי' ז' — ועוד שמחליף אכסניותו של אליהו הנביא זל"ט עם להבדיל מלאך המות, כמבואר באמרי צדיקים, דברי גאונים עמוד ה' דכשהשוחט כשר אז השחיטה טוב

ואליהו בעיר, אבל כשמאכיל ח"ו נו"ט גורם שיהי מה"מ בעיר, ועוד שמחליף נשמת האדם ממאמין בדי ותורתו לאפיקורסת כמבואר בדגמ"א פי עקב בשם הרמב"ם, ועוד כי מחליף טי"ת תחת דלי"ת פי"י שגורסין "כי השוח"ט יעור עיני חכמים" עכ"ל.

בהקדמה לסי' פינת יקרת דף ז' כי דבאם השוחט מקלקל בשחיטתו אז מחליש ומחריב גי' עמודי העולם תורה, עבודה, וגמ"ח, תורה, דעושה תורת ד' פלסתר ע"י שמזלזל ומקיל בדיניה, וגם גורם קטיגוריא בין ת"ח. עבודה, על פי מה שאמרו חז"ל (סוף חגיגה) בזמן שבית המקדש היי קיים קרבנו של אדם מכפר, עכשיו שלחנו של אדם מכפר, וא"כ אם שלחנו מלא קיא צואה במרק פיגולים בטלה גם עבודה. גמ"ח, כי הכנס"א הוא עיקרן של מדת החסד וכדחז"ל בתענית אצל אבא חלקיהו דמקרבא הנייתא, ואם מכבד אורחו בנו"ט תקנתו קלקלתו. ועוד כי על הרוב נעשין מחלוקת ושנאת חנם ולשה"ר ועוד, שהוא היפוכו של חסד. בסי' שו"ת מראה יחזקאל האחרון (להגאון הצדיק מהרי"ח אבדק"ק גלינא זצ"ל) סי' מ"ג כי וז"ל: **כי בעינינו ראינו את כל הגזירות קשות ורעות המתרגשות לבא בעולם הוא בעו"ה רק למען העון הזאת, עכ"ל.**

ואם תרצה אחי לדעת עד היכן גדלה כח הכשלון בענין השחיטה אצטט לך מ"ש בעל אור החיים זצ"ל אשר גאונותו צדקתו ופרישותו מי ימלל וכפי עדותו של בעש"ט הקי' היי חלק רוח האצילות של דהמע"ה, דברים שאין לנו השגה בהם, וכי בסי' פרי תואר בסי' ח"י (אוי ל"א) וז"ל: ולדידי חזי לי דכל בן אדם המזלזל קצת במצוה אחת ממצות התורה קים לי בגוי' דלא רמי נפשי למעבד בדיקה הצריכה לסכין כאשר צונו ד', בין והתבונן חומר הענין שהמזלזל במצוה אחת בלבד כבר א"א לו לבדוק הסכין כדבעי.

ודבר חידוש נמצא במ"מ ה' שחיטה פ"א (ה' כ"ו)
בשם הראב"ד דמה"ט הצריכו חז"ל ראיית הסכין לחכם
לפני שחיטה מה שלא מצינו במצות אחרות כציצית
ותפילין, ותמצית דבריו דבדיקת הסכין צריכה פניית
המחשבה היטב בעת הבדיקה להרגיש בפגימה ואין כמוהו
(של החכם) מי שיוכל להזהר בדבר, ע"כ.

ועיי בפנים מדור "זהירות לשוחטים" אוי ק"ה דברים
נפלאים מהספרים להרבות אומץ להחמיר בזה"ז בגדרים
וסייגים ככל האפשר ועוד יותר, ע"ש.

ספר שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

חלק א'

פרק א'

זהירות כלליים הנצרך להשוחטים ולהאוכלים משחיטתם

מקצת פרושים לא אכלו כי אם מה ששחטו בעצמם

א) אני ראיתי אחד מן הפרושים האמיתיים שלא אכל בשר כי אם מה ששחט בעצמו וכו' כי צריך להיות מופלג ביר"ש ומופלג בהכנת בדיקה, ולא לחנם הי' מנהג של חכמי התלמוד לברוק הסכין דוקא בכבודם ובעצמם, ולא להאמין לשום טבח אע"ג שהוא יר"ש, כי הרבה צריך ישוב הרעת ויר"ש לבדיקת הסכין (שלה"ק שער האותיות א' ק').

הגה"ק רשכבה"ג ר"נ אדלער זצ"ל רצה להכניע

חותם הסט"א השורה על השובי"ם ולקרב הקץ

ב) הגהצה"ק ר' נתן אדלער זצ"ל רצה לפסול השו"ב דפפ"ד ולהכניע החותם של הסט"א השורה על השובי"ם הפסולים, ואלמלי השיג כל רצונו הי' בא משיח צדקינו, אך הס"מ העמיד עליו רודפים קצבים והוצרך לברוח מפפ"ד ותלמידו החת"ס זצ"ל רץ אחריו כמה פרסאות (שמרו משפט להגה"צ בעהמ"ח לב העברי מובא בס' משכיל אל דל).

הגה"ק מהר"א ראטה זצ"ל בעה"מ שו"א מתאונן ומתרעם על השוחטים

ג) בשלחה"ט להגה"ק מהר"ר אהרן ראטה זצ"ל התרעם והתאונן על השוחטים, העתקתי דבריו במדור "להדר בשר עוף" ע"ש).

בעוה"ר אכשור דרא וכל אחד נאמן וצדיק לשחוט, אבל בממונות עניני עוה"ז אין מאמינים

ד) בדרותינו היום אם יבא אחד ובידו סכין לשחוט ויאמר כי הוא שו"ב ומומחה יאמינו לו בכל שהוא ולא ישאל ויחקור וידרוש עליו כ"כ, ויאמר מסתמא, כל המצויין אצל שחיטה מומחין, ולא כן יעשה אם יבא אחד ללוות מאתו מעות או שאר דבר חפץ לא יאמין לו כפשוטו בשום אופן עד שידרוש ויחקור וישאל היטב עליו מי הוא זה ואי זה הוא, והכל בשביל כי זה הוא העיקר בעיניו בכל עבודתו שעובד בעוה"ז ולזה יתן כל לבר ונפשו ועיניו שלא יבא לידי הפסד, משא"כ במצות ד' שלטפל נחשב בעיניו, ע"ש (באר מים חיים פ' חיי שרה).

טבח מאכיל נו"ט מת במיתה משונה וכלבים מלקקין דמו
 ה) מעשה בטבח בציפורין שהי' מאכיל לישראל נבילות וטריפות, פע"א שתה יין ער"ש עלה לגג ונפל ומת והיו כלבים מלקקין דמו, שאלו לר' חנינא אי מותר להעביר המת משם, אמר להם כתיב ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו, וזה הי' גוזל הכלבים ומאכילן לישראל וע"כ הניחו אותו שם כי משלהן אוכלין (ירושלמי תרומות פ"ח ה"ג, ילקוט פ' אמר).

מוכר טריפות ומת בלי תשובה אין מתעסקין בקבורתו
 ו) המוכר טריפות בחזקת כשרות ומת בלי תשובה אסור להתעסק בקבורתו (הג"ה אשר"י פרק גיד הנשה סי' ט"ז).

מערמת הס"מ שלא לפתות כל יחיד, רק מעמיד שוחטים בכ"מ מסיטרא דילי ועי"ז הכל ברשותו

ח) עתה התחכם היצה"ר שלא יצטרך לילך ולפתות וללכוד ברשתו כל יחיד ויחיד, רק יחיד אשר רבים נכשלים בו, והוא שמעמיד שוחט בעיר מסיטרא דילי המאכיל טריפות לרבים וכולם נלכדו ברשתו (תולדות יעקב יוסף נשא ד"ה העולה, וע"ע לקמן או' ל"א, ל"ד, ל"ו).

רוב השוחטים במדינה של יראים ושלמים מאכילין נבילות וטריפות, וגורמים חלאים רעים

ט) לבי ככנור יהגה בראותי המכשלה הגדולה בעסק השוחטים ובדוקים כמעט לא נשמע כזאת בשום מדינה.

והאמת אגיד אשר עיני ראו כמעט רובם ככולם האכילו נבילות וטריפות לישראל כל השומע תצילנה שתי אזניו.

פקחו נא וראו זה כמה שנים בעוה"ר מכה מהלכת במדינה זו חולאים רעים ונאמנים חולי מעים, השי"ת ישמור שארית ישראל ולמה לא תבינו שזה עבור שמכניסין דברים אסורים לתוך מעיהם וכו' (אזהרות מהרצ"א מדינוב זצ"ל).

שוחט המזלזל במצוה אחת, פסול לשחוט

(י) לדידי חזי לי דכל בן אדם דמזלזל קצת במצוה אחת ממצות התורה קים לי בגוי' דלא רמי נפשו למעבר בדיקה בסכין הצריכה כאשר צונו ד', עכ"ל (בעל אוה"ח הק' בס' פרי תואר סי' י"ח או' ל"א).

שוחט המסתכל בנשים, אין אוכלין משחיטתו

(יא) בדבר השוחט דסאני שומעני' שמסתכל ומכיט בנשים, בבית אברהם על יור"ד כ' וז"ל: המסתכל בנשים כ' גדול המורים "שהוא מומר לדבר אחד", וכו', וז"ל פר"ת דכל בן אדם דמזלזל קצת במצוה אחת וכו' לכן עצתי שלא ינוח ולא ישקוט לעורר לב המון עם ד' שלא יאכלו משחיטתו, ולא יהי' רפוי ידים כי הבא לטהר מסייעין אותו, וקושטא קאי וכו' עכ"ל (שו"ת בית הלל להגה"ק ר"ה מקאלאמייע זצ"ל סי' ע"ח).

בדיקת הסכין צריך הרבה יר"ש וישוב הדעת

(יב) הרבה צריך ישוב הדעת יר"ש לבדיקת הסכין הלא תראה כי יבדוק אדם פעמים ושלש ולא ירגיש בפגימה דקה ואח"כ ימצאנה כי הכין לכו באחרונה, ובחי' חוש המישוש כפי כוונת הלב (שמ"ח סי' י"ח).

יבחרו בכ"מ שוחט יר"ש גדול, כי עם רב מישראל תלויין עליו בשחיטה ובדיקה

(יג) העד בעם ויזהרו בתורת השחיטה ודיקדוקי' להשלים חוקי' ויבחרו להם בכל מקום שוחט ירא חטא כי עם רב מישראל תלויין עליו במצות השחיטה והבדיקה, וגם אמנם אמרו חז"ל רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם יש מקומות מבלי משים ואין תוכחה מצויין שם רבים מן העם הנמצאים אצל שחיטה בלתי מומחים בחושים.

ועוד ראינו במקצתם שערורי' כי רבים מן המומחים רחקו לבם מיראת חטא, ואשר איננו ירא לכו לא יבין לדקדק בבדיקת הסכין כי צריך לכרין את לכו במאד מאד בבדיקתו הלא תראה כי יבדוק אדם

פעמיים ושלש ולא ירגיש בפגימה דקה ולאחר כן ימצאנה כי הכין לבו באחרונה, ובחינת חוש המישוש כפי כונת הלב, מלבד כי יפשע גבר מבלי יראה בכדיקת הסימנים ויתר דרכים וצדדים, בהגלות נגלות לפני כל יודעי דת ודין (שע"ת לר"י מובא במט"א סי' א').

טעות גדול לרבנים הסוברים שבשביל שיוורד לעומקו של הלכה יודע ומבין בבדיקת הסכין

יד) מוטל עלי לצאת ידי שמים והבריות וכבר עלה על רעיוני זה כמה פעמים שראוי לכתוב לרבנים שהמה יראי השם, ומינה שמקבלים האמת ממי שאמררר יהי מי שיהי' שלא יסמכו על הרגשתם לנסות את השוחטים, ולא ידעתי מאין נתפשט וכא המכשול וטעות הזה, וכי בשביל שהוא בקי בהיות דאב"י ורבא ויורד לעומקו של הלכה יודע ומבין ג"כ בבדיקת הסכין, אתמהה, וכי מה ענין זה לזה הלא זה מתח אלקים הוא.

יש שיש לו חוש מישוש גדול והרגשה חזקה הגם שאין לו יד ושם בתוכה וכן להיפוך, ואם בזמן הגמ' הי' צריך השוחט להראות סכינו לחכם אז הי' ת"ח ג"כ שוחט ואומן כמאחז"ל ת"ח צריך שילמוד כתב שחיטה ומילה, ופירש"י שיאמן ידו לכך, (שו"ת בית הלל סי' מ"ז, וע"ע בסמוך או"כ"ו).

בעוה"ר מאחר שנעשה מורה מורינו בושה לו שאין לו הרגשה וסומך על הכתב לא יאונה לצדיק

טו) ואם ת"ח בדורות הראשונים שהי' בלי ספק ירא ד' רצה להיות שוחט ודאי הי' מכתת רגליו זמן זמנים לילך מעיר לעיר מאומן לאומן ללמוד על צד היותר טוב חכמת השחזה והרגשה ממורא שלא יפגם נפשו.

משא"כ עתה אמש הי' בחור, מה דרכן של בחורים תפארת בחורים כחן לעייל פילא בקופא דמחטא ולפלפל, ולמחר נשא ונעשה רב, ומיד ישמיע כל תהלתו, וכל רז לא אניס לי' דמאחר שנקרא מורה מורינו בושה הוא לו שאין לו הרגשה ולקרות לאחר שיסייענו לנסות השוחט וסומך על המקרא "לא יאונה לצדיק כל און" (שם).

עיני ראו ולא זר כמה וכמה רבנים הגורמים להאכיל טריפות הגם שהמה יראי ד' בענינים אחרים

טז) כעונותינו הרכים עיני ראו ולא זר כמה וכמה רבנים הגורמים להאכיל טריפות הגם שהמה יראי השם בענינים אחרים, אוי לאותה בושה

עד כמה האמת נעדרת, וכמה וכמה מקלקלת השורה מדת גאווה הסרוחה המושרשת בלבם (שם).

עצה לרב להבחין אם יש לו חוש הרגשה לבדיקת הסכין, ודגלימא של משי ומקל של כסף אין מעידין

(יז) כל רב ומורה שיראת ד' על פניו כאמת צריך תחלה לנסות עצמו דהיינו שיקרא כל השוחטין ובע"כ שיש להם הרגשה ויראה להם פעם ושתיים ושלוש ואז יוכל לסמוך על בדיקתו להקל, ואטו אם אני הייתי רוצה לא הי' לי הרגשה הלא יש לי ג"כ מצנפת ומקל של כסף, ודגלימא של משי, כמו רב אחר אלא לבי אומר לי וגם רוח מה לך ולצרה הזאת אם מה שלמדת מה חכמתך ומה גבורתך, מכש"כ מה שלא למדת (שור"ת בית הלל סי' מ"ז).

להזהר מבשר שאינו כהוגן בבית אחרים

(יח) קל שמזלזל במצות ומלעיג בדברי חכמים אין לאכול משחיטתו, ואם הזמינו אותו לאכול אצל אדם אחד ויודע שאותו האדם קונה בשר משוחט שאינו הגון, כזה, צריך להתרחק מלאכול בשר שם (נדחי ישראל להח"ח ז"ל).

דרך יראי השם שפחד הדר גאון עוז השי"ת לנגד עיניהם תמיד

(יט) הנה הצדיק החמים פוסל כמה מיני מאכלים עד אין מספר עד שיברור אחד ממאה כמו בענין בדיקת השור"כ אשר צריך השור"כ שלו להיות מוחזק אצלו לאיש כשר ירא את ד' מרבים ובקי באומנתו וכאשר הולך לשחוט חיל ורעדה יאחזנו ואימת מות יפול עליו פן לא בדק סכינו בכל כחו ובישוב דעתו כראוי, ונמצא ח"ו יאכיל לבר ישראל דבר שאינו ראוי לאכול חלילה.

ואח"כ בעת השחיטה ובדיקה עושה הכל ביראת ד' אשר עליו במחניות ובישוב הדעת לפני ד', ועד אשר לא מוחזק אצלו השור"כ לכל אלה לא יאכל משחיטתו כ"א עד אשר יבדוק הסכין בעצמו.

ואח"כ אם יפול שאלה ככהמה או כבשרה בעת מליחה ובישול אף אם רוב דיעות הפוסקים מתירין אותה, ואסורה לדעת היחיד פיגול היא בפיו לא ירצה לאכול, עכ"ל (באר מים חיים, בראשית).

דרך המון עם להקל יותר מדי בנאמנות שוא להשו"ב

(כ) והמון עם מבני ישראל ומכ"ש הרשעים המה בכל דהו ניחא להו, לא יקפיד ולא ישאל כלל על השו"ב אם ירא את ד' אם לא, ומקיל בלבו לומר הלא בר ישראל הוא, אם אינו יכול לא הי' מתיר עצמו לכך, אף שבאמת אינו מאמין כ"כ לאחד מפשרטי בני ישראל לומר מן הסתם, נאמן וכשר הוא, ואם אחר הי' רוצה ללות מאתו ממון או איזה דבר לא הי' נותנו לו בשום אופן עד אשר ישאל היטב ויחקור ויבדוק אם הוא איש נאמן וישר ולא ירצה להטמין משל אחרים ובעסקי שמים תיכף מאמינו (באר מים חיים, בראשית).

דרך המון העם שלא להחמיר בספיקות, ולסמוך על דעת יחידי להקל

(כא) דרך המון העם וכ"ש הרשעים שלא להחמיר בספיקות לחוש אולי ימלא פיו במה שאסרה התורה, וסומך עצמו על דעת יחידי לומר הרי זה מתיר, והוא יתן חשבון למעלה בעדי, ובדברים הצריכים בדיקה מתולעים מדינא דשו"ע אם תאמר איזה אשה כשר הוא שברקה זאת תיכף יאמין לה אף שבאמת בלבו אינו מאמין לה כלל ובדברים שבינו למקום תיכף מאמין ומחבר כל הספיקות לאחד להיות עדיף ל"י כחא דהתירא, והכל כי תאור נפשו לאכול בשר (באמ"ח, בראשית).

שוחט שמעשיו אינן מתוקנים כ"כ, תזהר ותזהרי אחרים מלאכול משחיטתו

(כב) שוחט שמעשיו אינן מתוקנים כ"כ הוה זהיר מאד מלאכול משחיטתו ואף גם זאת להזהיר אחרים ע"ז, ובתחבולות תעשה להעבירו מלשחוט עוד (יסושה"ה שער ז' פ"ד).

חוב על הגאונים והמנהיגים לעמוד על המשמר שלא ישתו השוחטים משקה המשכר זולת שבת ויו"ט

(כג) מאד ראוי וישר למלכי רבנין גאוני מדינה מוסדי הארץ הרודים בעם להקהל ולעמוד על הפירצה וישחטו להם שטוח מצודות חרמים גדולים על כל זובחי הזבח אשר בכל גבולם סביב שבכל ימות החול לא ישתו שום משקה המשכר מלבד שבתות ד' וימים טובים, כי בעוה"ר גדלה מכשלה הזאת תחת ידם במשקה המשכר יאמר לשותיו כח ברגשותיו, ולבו לא יכין בפגימת הסכין (יסושה"ה שער ז' פ"ד).

**החובה על הגאונים להעמיד חומה בשמתא וארוו לבל ישחוט
בלתי היודע ללמוד גמרא ופוסקים**

(כד) ביחוד החובה להטיל גודא רכא בשמתא ואור לבל ירים איש את ידו ליקח המאכלת לשחוט כי אם מי שיודע ללמוד גמרא ופוסקים, והן רבים עתה שוחטים אף אם אינו מכיר צורתא דשמעתתא ואינו יודע מאי קאמרי רבנן. ואינו יר"ש כלל כי לא ע"ה חסיד, אוי לעינים שכך רואות, ובודאי דבר זה מוטל על גדולי הדור גאוני המדינה, וזכות הרבים תלוי בהם (יסושה"ה שער ז' פ"ד).

מאד יזהר בשחיטה כי בשר נבילה מטמא גופא ונפשא

(כה) מאד יש לזהר באיסורי אכילות ולהשגיח בשחיטה שלא יהי' ח"ו בשר נבילה כי בזה נטמא גופו ונפשו יפול לתוך הטומאה (יער"ד סוף ח"ב).

תתרחק מאומנות השחיטה

בני משוך ירך משחיטה כי ספיקותי גדולות וסתום פיך ולשונך שלא להורות בהודאות טריפות להקל, ולא בשום הוראות איסורים גיטין, וקידושין, מיאונין, כי טומאה כשעורה מטמא גוף גדול (ס' הקנה דף קמ"ה).

**החכם המפקח צריך לעקוב אחר השוחט בחכמה עמוקה ובינה
יתירתא, דבלא"ה מאכיל נוי"ט**

(כו) שוחט המכשיר יותר מהרגיל, צריך בדיקה

חכם עיניו בראשו אם רואה שהכשירות אצל השו"ב האחד מרובות הרבה יותר מאשר בשאר השוחטים המומחים שכאותה העיר יבדוק אחר מעשיו, עי' בדכ"ת סי' ל"ט סק"ז בעובדא דק"ק בארדיטשוב שאסר המהרש"ק את השו"ב דשם שנתכשרו אצלו יותר מהרגיל, וגם אני ראיתי בעיר אחת שנתכשרו אצל השו"ב האחד כמעט כל מה ששחט, ומאותן הבהמות ששחטו שאר השוכי"ם נטרפו אצלם למחצה ויותר והרבנים לא ידעו לבדוק אחריהם ואחרי מעשיו ותלו הדבר באומנותו שהתפאר שמצטיין יותרם שאר השוחטים, והקצבים החזיקו בו והפליגו בשכחו, וחבירי השוחטים העלימו עין ממנו מפני המחלוקת עד שהקב"ה אנה לידו ונתפס ברשעו והוסר ממשמרתו (שמושה של תורה דף ק"ח לבעהמ"ח מצורות דוד על קש"ה).

האומרים מה הנאה לשו"ב להכשיר הטריפה כיון שהבהמות של עכו"ם ואין ישראל נפסד, טועים נוראות

כז) טעות הוא בפי האומרים מה לו להשו"ב להכשיר ולהכשיל את הרבים בפרט בבהמות של עכו"ם שאינו מגיע היוזק לטבח ישראל, לא כן הוא יש ויש הרבה טעמים שלא ניתנו להכתב, והיצה"ר פותח לו פתחא זוטא דהתיירא ומגבב לו קולות רבות וכיון שעבר ושנה נעשה לו כהיתר (שם).

כח) שוחטים שמעלימין עין משוחט שמעשיו משליכין חשד אין שתיקתם נידון כהודאה על פעולותיו שמרוצין הם (עי' לעיל או' כ"ו).

ההכרח להיות אימת הרב על השו"ב, אבל באם השו"ב אינו יר"ש מרבים לא יועיל

כט) מבואר ביור"ד סי' ל"ט סעי' י"א, י"ג, שהבודק צריך להיות יר"ש מרבים, אומרים בשם החת"ס זצ"ל עמשאחז"ל שבת ע"ז ע"ב חמשה אימות בן שאימות חלש על גבור, והוסיף הוא זצ"ל אימת הרב על השו"ב, מיהו בדברים שבסתר כמו בדיקת פנים שהבודק מכניס ידו למקום שעין הרב אינה שולטת בו ואם הבודק אינו יר"ש בסתר כבגלוי יכול לנתק סירכות ולהכשיל ולא תועיל אימת הרב אפי' כשעומד על גביו (שמושה של תורה דף ק"ח מבעה"מ מצודות דוד על קש"ה).

איכות ירא שמים מרבים, הנצרך לשוחט ובודק

ל) הבודק צריך להיות ירא שמים מרבים כמבואר ביור"ד סי' ל"ט סעי' י"א י"ג, וביאור תיבות "מרבים" עי' ברש"י (נחמ"ז ז' פסוק ב') שפי' מימים רבים — אבל בביאור אבן יחיא שבמקראות גדולות פי' דר"ל יותר מכל שאר הרבים והגדולים שבישראל, ע"ש וברע"ח סי' ל"ט ס"ק ס' כ' ששמע בשם הגאבדק"ק לכוב בשם הגה"ק מבטשאטש ז"ל דהכוונה שיהי' מפורסם ברבים שיחזיקו אותו לירא ד', ועפ"ז אמר דגם אם הרבים טועים בדמיונם באיזה דבר וסוכרים שנוהג כן אינו יר"ש אף שהאמת אינו כן אסור לו להיות שו"ב אצלם ולנהוג קולות הללו ודומיהן, עכ"ל.

ערמת היצה"ר ללכוד ברשתו בסיטונות

לא) דהנה היצה"ר בעוה"ר בחר לו דרך יותר מרווח לעבודתו ואינו הולך לכל אחר ואחד בפרט להסיתו על כל עבירה מיוחדת כי אם הולך לבית המטבחים אשר משם יאכלו בני ישראל בשר ומסית את השוחט או את הקצב להאכיל ח"ו נבילות וטריפות וממילא יש לו בידו כל העיר כי

הנו"ט מטמטם את לבם וממילא בנקל לו ללכוד את כל העיר ברשתו (כנסת יחזקאל פ' משפטים עה"כ ואנשי קודש, וע"ע אר"ח, ל"ד, ל"ו).

שוחט בלי יראה הנצרכת, יורד ומוריד אחרים עמו

לב) כ' כתב"ש שהשוחט צריך להיות יר"ש מרבים ותהי" היראה ניכרת על פניו ובלא"ה הוא בעצמו יורד מטה מטה ומחטיא האחרים האוכלים משחיטתו שנתמלאים על ידו בטומאה וזוהמא עד שנתהפכים לאפיקורסים רח"ל (טיול בפרדס להגה"צ משאמלוי ערך "שחיטה").

ת"ח יראי השם שהיו דבוקין לצדיקים וירדו אחורנית אחר שנתחנכו באומנות הזו

לב) עיני ראו כמה יראי השם לומדי תורה שהיו אצל צדיקים ולאחר שנתחנכו באומנות הזו נתהפכו לאיש אחר אשר אם לא ראיתי בעיני לא האמנתי, עכ"ל (שו"ת ד"ח יור"ד ח"א סי' ז').

מלך זקן וכסיל יושב על כסא של ג' רגלים, חזנים, שוחטים, סופרים

לד) המלך זקן וכסיל (הוא היצה"ר) יושב על כסא של ג' רגלים, רגל א' החזנים המוליכין מחוץ למחנה תפלות כלל ישראל, רגל ב' שוחטים המאכילים נו"ט לבני ישראל, רגל ג' סופרים הכותבין תפילין ומזוזות פסולים, ותו לא צריך לכולם (שו"ת חת"ס אר"ח סי' ר"ה, וע"ע אות ח, ל"א, ל"ו).

שוחט כשר אליהו בעיר, שוחט רע מה"מ בעיר

לה) אם השוחט יר"ש כדבעי אז אליהו הנביא בעיר, ואם אינו כהוגן אז מלאך המות בעיר (אמרי צדיקים, דברי גאונים עמוד ה', ובס' שמחה בבשר בפתיחה פי' בזה דבר נפלא מה שאחז"ל כלבים שוחקין אליהו בעיר, כלבים בוכין מה"מ בעיר, דהיינו כשהשוחט יר"ש אז הכשרות לאכילה והטריפות להכלבים שזה מנת חלקם כמש"נ "לכלב תשליכון אותו", וע"כ שוחקין, וא"כ הר"ז סימן שאליהו בעיר כיון שאכילת הבשר כהוגן, אבל שוחט שלא כהוגן מאכיל נו"ט לישראל ח"ו אז גוזל חלק הכלבים וע"כ בוכין, ואז מה"מ בעיר).

עמודי העולם נתרופפו, עד שבא הבעש"ט הק' וחיזקם

לו) שמעתי בשם בעש"ט הק' כי בא לעולם הזה לתקן תיקון עולם ואשר הי' ג' עמודי העולם מתרופפין, עמוד התורה ע"י הדרשנים שהלכו

מעיר לעיר לדרוש דרשות של דופי והיו קלים ופוחזים, עמוד העבודה ע"י החזנים הקלים, עמוד גמ"ח קלקלו שוחטים הקלים דע"י שנתנו בעלי בתים לעניים לאכול מבשר נבילות וטריפות משחיטת שוחטים הקלים נמצא שלא עשו גמ"ח רק עוד הכשילו את העניים הסובכים ממקום למקום, עד שבא הבעש"ט והי' בתחלה ימיו שו"ב, ואח"כ הי' ש"ץ ועורר לבב העם בתפלותיו, ואמר תורות ע"ד האמת לתקן אלו הקלקוליט (דברי תורה, להגאון הצדיק בעל מנח"א זצ"ל ח"ג פ"ו).

הגזירות המתהווים מזמן לזמן נגד השחיטה, מטעם אי פיקוח על השוחטים

(ל) בטוח אני דמה שגוזרין גזירות נגד השחיטה בימינו הכל מטעם שאין מפקחין על השוחטים כדבעי (טיול בפרדס, ערך שחיטה, להגאבדק"ק שאמלוי זצ"ל).

השו"ב לא יעסוק במסחר אחרת דע"י? אובד ישוב הדעת

(לח) השו"ב לא יתעסק בשום מסחר או מלאכה אחרת וע"כ על הרב להשתדל עבורו אצל ראשי קהלה שיתנו להשו"ב פרנסתו בריווח שיהי' לו הרחבת הדעת ומנוחת הנפש כי טרדת הפרנסה בצירוף התעסקות במלאכה יטרירוהו שכל יהי' לו ישוב הדעת כראוי, הן בהלכות, הן בבדיקת סכין (שמועה של תורה לבעל מצודות דוד זצ"ל דף צ"ג).

אפילו שו"ב שיש לו קבלה, ויר"ש, ומוחזק למומחה ואומן בכל, חוב גדול לחקור ולדרוש אחריו

(לט) אע"ג שיש קבלה לשו"ב ואפילו הוא יר"ש ומוחזק לשו"ב מומחה ואומן בכל הפרטים צריכין לידע כי היא חזקה העשו"י להשתנות ע"י כמה סיבות, וגם לאבד חוש ההרגשה ברוב הימים.

ולפעמים שומעים אנו מהמון העם שנותנים שבח להשו"ב שהוא אומן נפלא לא רק במלאכת הקודש אלא אומן לעשות כל מלאכת חרש וחושב ומוכשר לתקן בעצמו כל דבר וא"צ אומן לביתו אפילו למלאכות הכבידות, ותיקונו זה הוא קלקולו שידי נעשות כבידות וכח הרגשתו נחלש (שמועה של תורה עמ' צ"ב להרה"ג בעהמ"ח מצודות דוד).

קשה לסמוך אפילו על מדקדק היותר גדול ויר"ש, דידע בנפשי אם הרגשתו נחלש, וחיוב לעקוב אחריו

(מ) קשה לסמוך על "לידע איניש בנפשי" אף על המדקדק היותר

גדול ויר"ש, כי כח ההרגשה אפ"י בשעה שהולך וחסר אינו שוה בכל פעם כמו שאר כחות שבאדם, פעם עולה ופעם יורד, וכיון שעלה, הוא חושב ככחי אז כחי עתה ועדיין אני ראוי למלאכת הקודש על צד היותר טוב, וגם הלא השטן עומד על ימינו לשטנו ואינו מניחו לעזוב את משמרתו.

וע"כ על הרב לידע כי אחריותו של השו"ב אקרקפתי דרב מונח שעליו לחקור ולדרוש אחריו אם הכל על מכונו, ואם הרב אינו משגיח על השו"ב כראוי וסומך עצמו על חזקתו זו העלולה להשתנות הוי הרב בכלל מאכיל טריפות לישראל חו"ש ונתפס בעונו כג"ל בשע"ת לר"י ז"ל (שם).

עצות לבדיקת הסכין לרב והשו"ב

(א) יזהר שלא יהי' הצפורן רך בשעת בדיקת הסכין כגון לאחר בדיקת פנים שמחמימות ורטיפות בגוף הבהמה נעשה צפרנו רך, וכן ע"י רחיצת הידים ברותחין, וע"כ טוב שיתן ידו במים צוננים שע"י זה יתקשה הצפורן, אבל לא יבדוק את הסכין בעוד ידו מצוננת, או במקום שהרוח מנשב והקור גדול, וינגב הסכין יפה יפה, וגם הצפורן יהי' נגוב, ובין שחיטה לשחיטה שא"א לנגב הסכין ילחלח גם הצפורן בשעת בדיקה, ועכ"פ אם אפשר לו ינגב את הסכין גם בין השחיטות ויבדקהו בצפורן נגוב כרינא, שזהו בדוק ומנוסה דאין מרגישי' כשסכין וצפורן לחים כמו בנגובים (שמושה של תורה להגאון בעל מצודות דוד זצ"ל דף צ"ה וע"י בסמוך או' מ"ב, מ"ג).

(ב) כפרי תואר סי' ח"י ס"ק י"ד דבמרגיש יותר בצפורן בלי לחלוחית יבדקנו בלא לחלוחית דוקא וכס' זבח שמואל וצע"ק שם, בשם הרבה שוחטים מובהקים שאין מלחחין ביד כלל כיון שע"י נתמעט כח ההרגשה.

ובכית אברהם בש"ס ס"ק י"ז כ' ואנחנו שוחטים נוהגין לבדוק מתחלה בצפורן נגוב ואח"כ בצפורן מטופח, ודוקא לכתחילה הוא דיש ליהרר בזה אבל בדיעבד אפ"י לא בדק בצפורן מטופח כלל אין לאסור, כיון שאינו מוזכר לא בש"ס ולא בראשונים, ע"כ.

ובשו"ת תפארת ישראל יור"ד סי' ג' דרב ההולך לבית המטבחים לפקח מזמן לזמן יחוש לעשות שני אופני הבדיקות דהיינו בין בנגוב, בין בטפוח.

קשיות הצפורן לבדיקה, והחלקתה

(מג) בס' פלא יועץ אר' ש' ד"ה שוחט, שיש לזוהר שלא לבדוק הסכין לאחר שבדוק הריאה שאז הצפורן רכה ואינו יכול לבדוק יפה וראה שהשוחטים יראי השם נזהרין בכך, ע"ש. ובשו"ת מור ואהלות סי' ל' דאם רחץ השו"ב אצבעו ברותחין עד שנתרכך לא יוכל להרגיש ע"כ לא יבדוק אז הסכין ויתן ידו למים קרים שישרה בו הצפורן עד שיהא עזה קצת, וכ' שניסה זאת כמ"פ וראה שכן הוא, ע"כ.

(מד) בס' שלחן גבוה ס"ק י"ט דמנהגו להשחיו הצפורן במשחזת או לקתנה בתער הסופר דכשנעשה בה פגימה א"א לבדוק דשמא יעביר פגימת הסכין בתוך פגימת הצפורן ואינו מרגיש לכן נכון לעשות כן, עכ"ד.

ובס' תורת הזבח מע' שחיטה סי' פ"ט שכן הוא ג"כ מנהג שוחטין דק"ק איזמיר, ע"ש. ובס' מנהז"ב כלל י' סעי' י' שנהג להחליק הצפורן קודם הבדיקה על המשחזת מחשש פגימה בצפורן שלא יעכב ההרגשה בדגימה שבחוד, ע"ש.

במנח"י סעי' ט', וצע"ק דהצפורן יהי' תמיד חלק ופעמים טוב שיהי' הצפורן ארוך קצת, ופעמים שיהי' קצר, כללו של דבר בכל אופן שיבין שבזה מרגיש יותר כן יעשה, ע"כ (מובא בדכ"ת ס"ק ס"א, ס"ב).

בכפרות עיוה"כ יזהרו שלא יהא תקנתן קלקלתן

(מה) עי' במט"א ה' יוה"כ סי' תר"ה סעי' ח', וכו"פ סי' ח"י ס"ק י"ז, ח"א כלל קמ"ד ד', ופמ"ג אר"ח תר"ה א"א סק"א, ושר"ח מ' יוה"כ, ודכ"ת יור"ד סי' ח"י ס"ק ע"ז וישועות יעקב יור"ד שם סק"ג כולם צועקין ככרוכיא על המנהג שנרחקים כל העיר על השוחט ליל עיוה"כ ומביא להרבה מכשולות ואשר ע"כ החליטו דיותר טוב לסדר הכל במשך יי עשי"ת או עד שמיני עצרת, וקצר המצע כאן להציע כל אריכות הדברים, וע"כ אעתיק רק איזה נקודות שהזוהירו עליה.

(א) השוחט ישן היטב כלילה ויהי' רגוע בעת השחיטה בלי תנומה על פניו (מט"א שם).

(ב) ידקוק אם אפשר ששוחט אחר יראה סכיניו (עי' חת"ס סי"ג).

ג) אותן הלוקחין העופות לביתן ימחינו לראות שבדק השוחט הסכינ
אחר שחיטת עופם (מט"א שם).

ד) יש להחמיר שלא לשחוט יותר מה' בלי בדיקת הסכין (פר"ת כ',
מנחת יוסף ס"ק פ"ג, דכ"ת ע"ז).

ה) אם חתך במפרקת, או נמצא איזה דבר בוושט שנחתך אסור
לשחוט בלי י"ב בדיקות (שמ"ח סי' ח"י סעי' י"ד, תב"ש ס"ק כ"ח, מנחת
הזבח בעשרון ס"ק כ"ג, דכ"ת ס"ק ע"ז).

ה) יזהרו שלא לשחוט בעזרת נשים שבכיה"כ, וכן בבית המיחד
לת"ת לתשכ"ר, או בחצר ביה"כ אם מתפללין בו לפרקים, ובפאליש של
ביהמ"ד צ"ע (עים פמ"ג סי' י"א סק"א ובפתה"ד ח"א סי' קנ"א ובדכ"ת
בתיקונים והוספות דף ב' ע"ב).

הידור נכון בשחיטה מרובה

מו) בזמן שהשחיטת מרובות ראוי לנהוג שהשוחטים יראו הסכין
אחד לחבירו (שו"ת חת"ס יור"ד סי' י"ג) ושיעור שחיטה מרובה כל
ששוחט מל' עופות ולמעלה (כן מבואר בס' תואר משה פי"ז אר' ר').

אסור להמורה ליקח אפי' מועט מהוראתו

מז) המורה בשאלת בשר אסור לו ליקח אפי' דבר מועט מהוראתו
(עי' היטב ש"ע הגר"ז יור"ד סי' ח"י ביאורים אר' כ"ח, ושמ"ח אר' ז',
דכ"ת ס"ק קע"ח), ובח"י מהרא"ל צינץ מתלונן על הרבנים על שנוטלים
שכר מהוראת שאלה, ע"ש.

שו"ב שהי' עליו רינון נפסל עכ"פ להבא בנגיעה כל דהוא

מח) שו"ב שכבר נשמע עליו קול דופי אע"ג דעדיין כשר לשחיטה
מחמת ההוא קלא, מ"מ אבד חזקת כשרות עכ"פ לענין זה דהיכא דיש לו
צד נגיעה כל שהוא באיזה אופן כגון שנוטל דבר קטן מהכשרות אינו
נאמן ואפילו באתרא דנהיגי השוחטים ליטול (ס' יריעות שלמה אר' ח',
כת"ס יור"ד סי' ה' וגם בס"י ד', דכ"ת קע"ז).

שו"ב שנתפס בעון נפסל להבא בנגיעה כל דהוא

מט) שו"ב שהוציא פע"א טריפה מתחת ידו אע"ג דלא הסבירו אותו
כי יצא זכא בדינו, עכ"פ אבד חזקתו לע"ז דחשדינן ל"י אח"כ אפילו

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

בדבר מועט שמקבל (ש"ת רשמי שאלה יור"ד סי' כ"ו, והוא קרוב לדין הנ"ל או מ"ח).

שוחט המתפחד צריך לחוש לשחיטתו

ג) שוחט השוחט במקום שצריך לזהר בעת השחיטה מעין רואה ואזן שומעת, ודאי אין דעתו ולבו פנויים לבדוק הסכין במתינות ובכוונות הלב, וגם צריך להעבירו על זמן מה שלא ישחט אף במקומו ויחזור לכשרותו (ש"ת עונג יר"ט סי' ס"ג).

שוחט ירגיע מן המלאכה או טורח דרך

נא) בס' אור זרוע לצדיק (מובא בדכ"ת סי' ח"י או קע"ה) דלא יבדוק הש"כ סכינו תיכף אחר השחזה רק ירגיע ויניח זמן מה כדי שלא יהיו אבריו כבדין עליו מחמת השחזה, וכן הבא מן הדרך, או קם ממלאכה שעסק בה, ירגיע עצמו לפחות חצי שעה, ע"כ, (ועי' לקמן או ס"ב).

חוב לחקור אם אין הש"כ משתכר

נב) המשתכרין אפי' שלא בשעת שכרות איבריהן כבדים וצריכין הממונים לחקור ע"ז (דכ"ת סי' ח"י ס"ק קע"ד).

אסור לש"כ לסייע לגזלן

נג) אם הביאו עוף להש"כ וידע שהוא גנוב אסור לו לשוחטו כדי שלהא יהא סעד לתמוך לגזלן שיקנהו בשינוי (ש"ת מהר"י הכהן מהר"ת או"ח סי' ל"ח, ובדכ"ת סי' י"ט א', דרכריו מסתברין).

ש"כ המעיוז פנים, חלילה להיות ש"כ לרבים

נד) ש"כ שגילה על עצמו שעושה מעשה מכוער בסכין פגומה אע"ג שאינו נאמן על עצמו מדינא דהלא אין אדם משים עצמו רשע, מ"מ הואיל והעיוז פניו לומר דברים כאלה ברבים פשיטא שהסיר יר"ש מעל פניו א"כ איך אפשר להיות שוחט לרבים חלילה (ש"ת מהרש"ק סי' מ"ז).

ש"כ המצטדק בטענת בהול, פושע הוא

נה) ש"כ שנתפס על שאינו מרגיש פגימה, או בשאר מכשול בעיני השחיטה או הבדיקה, וטענתו בצדתו שנעשה מחמת בלכולו מהבהלה אין זה אמתלא טובה כידוע שכבתי מטבחים הזעקות והרשים מגיעין עד לב השמים מהקצבים והפועלים נכרים עם קול המצלצל והמרעיש של

המכונות הגדולות והשלשלאות שונות עד כי קשה לשמוע דיבור עצמו, ואם נרגש מבהלה ואבר חושיו או ישוב דעתו הרי הוא מאכיל נו"ט בכל יום (שו"ת בריש דיעה יו"ד סי' ט' ויסוד בשו"ת ד"ח ח"א יו"ד סי' ח').

שו"ב המבזה בכבוד הרב

(נו) שו"ב המבזה הרב דעירו והוא צורבא מרבנן ויודע האיסור, וה"ה בסתם אדם אחר התראה דינו כמומר לדבר אחד, וצריך לבדוק לו הסכין קודם שחיטתו (דע"ת סי' י"ח ס"ק ל"ז) ועיי' בשו"ת ד"ח ח"ב בהשמטות סי' ל"ח דשו"ב שהתריז נגד המרא דאתרא אסור לכני העיר לאכול משחיטתו, ע"ש.

אין להראות ה' שחיטה על עצמו

(נז) אסור לת"ח להראות ה' שחיטה בעצמו (גיטין נ"ז ע"ב) ופירש"י: שמא יתחבנו בגרונו. ופי' המהרש"א: כרי שלא יפתח פיו לשטן ועיי' בדכ"ת סי' כ' סק"א דהנ"מ ביניהם דלפירש"י דוקא להראות בסכין אסור אבל ביד שרי, ולמהרש"א גם זה אסור, ע"ש.

אין להראות דיני ודיורי טריפות על עצמו

(נח) בדכ"ת סי' כ"ט סק"ה כ' דלפמ"ש המהרש"א (עי' לעיל או' נ"ז) בגיטין נ"ז ע"ב משמע דגם ה' טריפות אסור להראות על עצמו, וכי שם לפשיטות דוקא לענין ריעותא המתיליד בכע"ח, אבל במראה בעצמו ריעותא שהיא מתולדה כגון חסר או יתר מתולדה מותר לכו"ע להראות, ע"ש.

בספר בשחיטה ובדיקה במנהג, יחמיר

(נט) כל ספק בשחיטה ובדיקה שאינו יודע המנהג ילך אחר המחמיר, ואם שעהד"ח הוא כגון ער"ש וכה"ג יש להקל ולפי שיקול הדעת (ד"מ יו"ד סי' כ"ה) ודוקא בדרכנן אבל בדבר תורה הולכין אחר המחמיר (מנחת הזבח בהקדמה במודעה רבה שבסוף הפתיחות או' ו').

אסור לשוחט המבלה זמן בעסק הנגינה

(ס) בזמנינו זה נחווה בערים הקטנות שלוקחים שו"ב ושיהי' גם ש"ץ ונכון הוא אבל כתנאי שלא יהי' לו עסק הרבה בחכמת הנגינה בחברת עוזרים שלא ישום לבו להשחיטה ובדיקה ולהעמדת הסכין, וגם מזה מתרבה קלות כידוע, ובערים קטנים אין מי שישגיח עליו ואדרבה

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

נשים וע"ה שמחים כי ינגן המנגן בחברת עוזרים ואינם מבינים כי בזה יקלקל עסק השחיטה ואי איישר חילי אבטליני (ערוה"ש סי' א' סעי' כ"ה).

השו"ב לא יתעסק במו"מ כלל

(א) השו"ב שמתופל במו"מ אע"ג שהוא ת"ח ויר"ש ובקי בדינים, ע"י בפר"ת סי' א' ס"ק ל"א דאדם שיש לו הרבה טירדות ודוב מחשבות אינו מרגיש בפגימות הדקות ואסור למנותו לשו"ב. לכן נלפענ"ד דאע"ג שהוא ת"ח ויר"ש אין להקל בזה. וכן נתפשט המנהג להשגיח על השוחטים דמתא שלא יהיו בעלי משא ומתן כלל (דכ"ח בהשמטות לסי' א' עמור א' ע"ש).

גם בשחיטות שבזה"ז יש לחוש טובא מטעם זה

(ב) ויש לחוש מאד מטעם דברי הפר"ת סי' א' ס"ק ל"א שהמוטרד אינו מרגיש בפגימות לשוחטי זמנינו, דהלא לא כדורות הראשונים דורות האחרונים, בדורות הראשונים כל קהלה הי"ל שוחט ומורה ושאר כלי קודש קבועין, א"כ כהשהשגיוחו ושמו עין חרדת על השוחטים שלא יתעסקו במשא ומתן אחר שוב לא הי' מה לחוש, משא"כ בזה"ז שעסק השחיטה נתהפך לעסק מסחרי רבתי כשאר מסחרים גשמיים והשוחטים מקבלים פרס כפי עבודתם ואינם משועבדים בקביעות לקהלה, נוהגים כשגומרים מלאכתם במקום אחד, סובבים והולכים אל מקומות שחיטה אחרות כדי להרויח תוספת מדובה על שכרם העיקרי, ויש שנוסעים פעמיים ושלש באמצע היום ממקום למקום, ונוסף ע"ז שגופן וידיהם כבד כבדים עליהם ונאבד מאתם כח ההרגשה, אף גם זאת שמחשבתם טרודה לחפוש אחר מקומות שחיטה כדי להרויח יותר, ובמה גרע זה ממ"ש בפוסקים הנ"ל שלא להיות טרוד בע"א, ואשר ע"כ נלפענ"ד דהמשכיל על נפשו יזהר מאד בזה (שו"ת בדיש דיעה יוד"ד סי' ז').

הנבהל והנחפז אין לו להיות שו"ב

(ג) הנבהלים והנחפזים בדעתם ביותר הדי אלו בכלל השוחטים (חור"מ סי' ל"ח סעי' י') והיינו אותם שאינם מתונים בעניניהם אלא כל מעשיהם עושים במהירות ולא מכוונים לסוף הענין ולתכלית המעשה, וזה ג"כ בכלל שגעון ושטות יחשב (סמ"ע ס"ק כ"ב) וע"י בירור"ד סי' א' סעי' ה' דשוטה אסור לשחוט הנשים נאמנות במציאות, אבל לא ח"ו בהוראה.

חומרת הצדיקים

(א) הגה"צ בעל דע"ק ה"י נוהג לשחוט כשכיל עצמו והשוחט ה"י עומד על גביו, והחמיר על עצמו כמה חומרות בענין עד אחד נאמן באיסורין (ע"י דע"ק סי' א' ס"ק י"א)

(ב) שנים המרעידין על חתיכת בשר שהוא אסור ויש אחד היודע בהחלט שהוא מותר ושקר העידו אסור להיודע בלתי לצורך גדול (בכ"ו"ש יבמות פ"ו, מהש"ק בחכ"ש יור"ד סו"ס א' דאסור).

השגת גבול

(ג) אם עבר שו"ב אחד ושחט בגבול רעהו שמוחזק בו ומסיג גבולו בזה, נקרא רשע ואסור לאכול משחיטתו (הגר"ז בשו"ת שלו סי' ט', ובשו"ת בית שלמה ח"ב סי' ח"י שכן עיקר להלכה ולמעשה, שו"ת מאמר מרדכי סי' כ', שו"ת שו"מ תליחאי ח"א סי' י"ט, כ"א, שו"ת דבר משה תנינא סי' פ"ג, ושו"ת ד"ח ח"א יור"ד סי' ט', ובח"ב יור"ד סי' ב', כ').

וג' קדושי ארץ ה"ה הגה"ק משפ"טיוקע זצ"ל, והגה"ק מסאוראן זצ"ל, והגה"ק מוהר"ר אברהם ישע העשל מאפטא זצ"ל באש להבה נגד שוחטים מסיגי גבול (בדע"ת סו"ס א' העתיק ג' מכתבים מהם).

בגדי השו"ב

(ד) שו"ב צריך ליהזר להחליף בגדיו כשילך בין הכריות ולא ילך בבגד שמלוכש בו בעת השחיטה כיון שהוא מלוכלך ונסרח שלא יהי' בכלל המשינאים (מנחת יוסף בביאורים סי' י"ט ס"ק ל"א, זבחי רצון סי' ח"י) ומסתבר הענין לפענ"ד כיון שכל ת"ח צריך ליהזר בזה שלא יהי' בכלל המשינאים וכמ"ש הרמב"ם ה' דעות פ"ה ה"ז דמלבוש ת"ח צריך להיות נאה ונקי ואסור לו שימצא בגד או שמנונית וכיוצא, וע"כ ודאי מסתבר דשו"ב שצ"ל יר"ש בוודאי דצריך להתנהג בטכסיס ת"ח וממילא דצריך ליהזר גם בזה וכו' דשאני בשו"ב שבזה"ז דקי"ל שצריך להיות ת"ח ויר"ש יותר יען נתנו להם נאמנות יותר כמבואר בטרוש"ע סי' ח"י סעי' י"ז, ובשו"ע הגר"ז שם (דכ"ת סי' א' ס"ק ר"א).

שוחט המשתמש בבתי עינים (ברי"ל)

(ה) מי שהוא חלוש הראות בין מחמת זקנה או חולשות גופו שאינו רואה היטב כ"א ע"י בתי עינים שקורין ברי"ל או אויגענגלאז, וכן אותן הצריכין בתי עינים לראות מרחוק קצת שקורין קורצזכטי"ג, אסור לו

חומרת הצדיקים

עא) הגה"צ בעל דע"ק ה"י נוהג לשחוט בשביל עצמו והשוחט ה"י עומד על גביו, והחמיר על עצמו כמה חומרות בענין עד אחד נאמן באיסורין (ע"י דע"ק סי' א' ס"ק י"א)

עב) שנים המרעידין על חתיכת בשר שהוא אסור ויש אחד היודע בהחלט שהוא מותר ושקר העידו אסור להיודע בלתי לצורך גדול (בכ"ש יבמות פ"ז, מהש"ק בחכ"ש יור"ד ס"ס א' דאסור).

השגת גבול

עג) אם עבר שו"ב אחד ושחט בגבול רעהו שמוחזק בו ומסיג גבולו בזה, נקרא רשע ואסור לאכול משחיטתו (הגר"ז בשו"ת שלו סי' ט', ובשו"ת בית שלמה ח"ב סי' ח"י שכן עיקר להלכה ולמעשה, שו"ת מאמר מרדכי סי' כ', שו"ת שו"מ תליחאי ח"א סי' י"ט, כ"א, שו"ת דבר משה תנינא סי' פ"ג, ושו"ת ד"ח ח"א יור"ד סי' ט', ובח"ב יור"ד סי' ב', כ').

וג' קדושי ארץ ה"ה הגה"ק משפ"טיוקע זצ"ל, והגה"ק מסאוראן זצ"ל, והגה"ק מוהר"ר אברהם יושע העשל מאפטא זצ"ל כאש להבה נגר שוחטים מסיגי גבול (בדע"ת ס"ס א' העתיק ג' מכתבים מהם).

בגדי השו"ב

עד) שו"ב צריך ליהרר להחליף בגדיו כשילך בין הבריות ולא ילך בכגד שמלוכש בו בעת השחיטה כיון שהוא מלוכלך ונסרח שלא יהי בכלל המשניאים (מנחת יוסף בביאורים סי' י"ט ס"ק ל"א, זכחי רצון סי' ח"י) ומסתבר הענין לפענ"ד כיון שכל ת"ח צריך ליהרר בזה שלא יהי בכלל המשניאים וכמ"ש הרמב"ם ה' דעות פ"ה ה"ז דמלבוש ת"ח צריך להיות נאה ונקי ואסור לו שימצא בגד או שמנונית וכיוצא, וע"כ ודאי מסתבר דשו"ב שצ"ל יר"ש בוודאי דצריך להתנהג בטכסיס ת"ח וממילא דצריך ליהרר גם בזה וכו' דשאני בשו"ב שבוה"ז דקי"ל שצריך להיות ת"ח ויר"ש יותר יען נתנו להם נאמנות יותר כמבואר בטוש"ע סי' ח"י סעי' י"ז, ובשו"ע הגר"ז שם (דכ"ת סי' א' ס"ק ר"א).

שוחט המשתמש בבתי עינים (ברי"ל)

עה) מי שהוא חלוש הראות בין מחמת זקנה או חולשות גופו שאינו רואה היטב כ"א ע"י בתי עינים שקורין ברי"ל או אויגענלא"ז, וכן אותן הצריכין בתי עינים לראות מרחוק קצת שקורין קורצויכטי"ג, אסור לו

לשחוט לכתחילה אף ביום בשעת זריחת השמש רק כשהוא לכוש בכתי עינים המיוחדות לו דיש לחוש שמא אינו רואה היטב בלעדס (דכ"ת סי' א' ס"ק קצ"ג).

אבל אין להחמיר שלא לשחוט אף בכריל"ל כמבואר בהפוסקים (עי' דע"ת סק"נ בשם שו"ת שבו"י ח"א סי' קכ"ו, וע"ע בשע"ת או"ח תכ"ו סק"א, ולא כשו"ת טוטו"ד דמפקפק בזה ע"ש, ועי' בשו"ת תפא"י או"ח סי' כ"ד דפוק חזי שעמא דבר להקל כראי' ע"י בריל"ל בכל דבר הלכה התלוי כראי' כמו דברים שמברכים עליהם ברואה אותם המבוארין בכרכות פ' הרואה, ובאו"ח סוף ח"א, קידוש לבנה, בדיקת חמץ, בורא מאורי האש, מראות האתרוג, מראות נד', מראות הריאה, שחיטה, בדיקת תולעים, ועוד, ע"ש).

רוב בהמות כשרות, כבר נתבטל

(עו) מה שמקובלים אנחנו מדחז"ל בש"ס דרוב בהמות כשרות הן, נתבטל כבר ולא מצינו שיהיו רובן כשרות (בני יששכר אדר דף צ"ט ע"ב, שו"ת התעוררות חשובה ח"א סי' ק"ז, וכ"נ בשו"ת שנות חיים בקו' פרט ועוללות או' ח"י, בתקנות המהרש"ק או' י"א דאין מוצאין אפי' למחצה כשרות, ע"ש).

עונש מאכיל טריפות

(עז) המאכיל טריפות לישראל מתגלגל בעי אילן והרוח בא עליו ומגלגלו והוא צער גדול וסוף ענשו הוא שהעלה נופלת על הארץ כי אז נחשב למיתה ממש ולפעמים חוזר עד כמה פעמים, ע"ש (ליקוטים שבסוף ס' גלגולים מהאריז"ל דף ל"ט ע"א).

(עח) השוחט בסכין פגום מלאך המות שוחטו בסכין פגום והרי הוא נבילה (דבר המלך על המצות שער כ"ו סוף פכ"ח, וע"ע בס' חסל"א להק' מהר"א אזולאי מעין ב' נהר מז', מעין ד' נהר כ"ז, מעין ה' נהר י"ד, ונהר ל"ב גודל הפגם ועונש של שוחט שאינו מודקדק כראוי).

(עט) המאכיל טריפות אין מתעסקין בקבורתו (ה"ג אשרי חולין פ"א).

אין לאכול בשר רק באחד מג' תנאים

(פ) עתה באתי לעזור לכות החרדים אל דבר שמו ית', כי ראיתי שכמעט חזר הדבר ליושנו בפרוץ הדבר מפאת נותני קבלה וכיון שרבו

המכשולות, לכן כל מי שיראת ד' נוגע ללבו לא יאכל בשר כ"א באחד (מג' פנים, א) שבקי בהשו"ב שהוא מומחה ומוחזק. (ב) או שהוא בעיר שראשי" יראי ד' ומדקדקים במצות שבדאי לא הקימו שו"ב בלתי ראוי. (ג) או שיבדוק סכיניו קודם ששחט זה הבהמה, וכשאינו מכיר השו"ב אישיות או ראשי העיר שמכירו השו"ב, לא מהני אף כבודק סכין ונותן לו אא"כ דרש ושאל על השו"ב אם אינו משתכר (שמ"ח סי' א' סעי' ח').

פא) דין בשר הנשחט מאחד שלא נטל קבלה (עי' מ"ש פ"ה מאו' נ"ה ולהלן).

אכל בלי בדיקה

פב) אכל מדבר הצריך בדיקה ולא בדק ונמצא טריפה צריך כפרה, ובלא הי' צריך בדיקה מקודם א"צ כפרה (שו"ת פנים מאירות ח"ב סי' מ"א, וח"ג סי' י"ט, ומובא בפמ"ג בפתיחה לסי' ל"ה ד"ה דעתה, וע"ע בשבילי דוד פתיחה לה' בדיקת הריאה בד"ה הנה, שהאריך).

אבל שו"ב שהי' ניכר לאנשי הקהל שאין יראת אלקים בלבו ולא הי' מוחזק בעיניהם ליהודי כשר ואח"כ נתגלה שלא הרגיש בבדיקת הריאה, ושחיטת התרנגול צריכין כפרה ע"מ שאכלו ממנו עד עתה (שו"ת נאמן שמואל סי' י"ג ומובא בדכ"ת סי' ב' ס"ק מ"ה, ע"ש).

וה"ה בכל כיוצא דהיינו שלא חקרו אחר השו"ב ככל הצורך ומזמן לזן לנסותו (וכמו שביארתי בפרק "סדר נתינת קבלה") ולחקור אחר יראתו ואומנתו).

פג) מכשול גדולה ונוראה השורר בזמנינו בקרב מחנינו והפוסקים מתחננים ומבקשים מרות לתיקון הנדרש, (עי' היטב לקמן פ"ז או' כ"ז).

פד) בס' בית אברהם ס"ג ל"ג דעתה צריך החכם להיות ג"כ אצל מיעוץ הסירכות כי בזה"ז רבו המתפרצים גם בזה, ע"ש (וע"ע שו"ת מהר"ם שייק יור"ד סי' ה').

פה) מותר ליקח שכר ללמוד הרגשת סכין והשחזתו ואומנות ידיים בשחיטה ובדיקת הריאה, דכו"ע ידעי שזהו שכר טירחא דטרם עמו ימים רבים אין מספר (שלחן גבוה יור"ד סי' א' סק"י).

הרוצה להתנזר מבשר מחמת סיבת פקפוק בשוחט

פו) מי שיש לו פקפוק בשוחט ונ' בעיניו שאסור לאכול משחיטתו

כי הוא בחזקת אינו כדוק יכול להחמיר על עצמו שלא לאכול משחיטתו ואין עליו תרעומות, וכן עבד עובדא גברא רבה חדא שהי' אורח בעיר גדולה של חכמים וסופרים שלא הי' בא לפיו בשר אך הי' בצינעה (שור"ח קול אליהו הספרדי ח"א יור"ד סי' א', ושיו"ב שם או' ו').

פז) אנשים שהחמירו על עצמן שלא לאכול משחיטת שוחט מסיבה כשזמנין אותו קצת בעלי בתים א"צ לחוש לגיעולי הכלים שזהו חומרא יתירא דאתי לירי מחלוקת, ושנאת חנם, וחילול השם ח"ו ואינו ראוי לנהוג כן, והרוצה להחמיר במקום שאין להחמיר יכבד וישב בכיתו, עכ"ל (בל"י יור"ד סי' א' ס"ק ל"ד).

פח) אם יש חשש איסור על השור"ב אף שא"א לברר כב"ד מ"מ מי שחושש לדבר ומחמיר על עצמו אין מקום לערער עליו, ובלבד שיכוין לש"ש (דע"ח סי' כ' סופ"ק נ"ב) וע"ע בענינים הללו במדור "אכילת חוץ לבית" מאר' י"א ולהלן.

אינו עוסק בשחיטה זה כמה שנים

פט) אם עזב עסק השחיטה זה זמן רב יש לחוש ששכח עיקרי ה' שחיטה, וצריך לבדקו כאילו בא לשחוט לכתחילה (ש"ע הגר"ז סי' א' ס"ק כ"ב).

למנוע מבשר בשבת מחמת פקפוק

צא) אמר הגר"א ז"ל שמוטב לאכול מאכלי חלב בשבת מלאכול בהמה שנשחטה בלי משגיח עומד על גביו (מעשה רב מנהגי הגר"א סעי' ד').

התנהגות במקום מנהג

צא) אין כאן מקום ולא לי הפנאי להאריך בפרטי דין מנהג הארוכים מארץ מדה, וקצרה היריעה מהכילם, והמעניין יוכל למצוא אפס קצהו ממנו בפר"ח או"ח סי' תצ"ח, ובשבילי דוד בפת"י לח"א, ודכ"ת סי' א' ס"ק ע"ג, ועוד.

שויה אנפשי' חתיכא דאיסורא

צב) לפעמים יצויר מאכל השרי לגמרי ומ"מ לדידי' אסורה כיון שחשב עליה שאין רוצה לאכלו מטעם שלדעתו אסורה, ואפילו מתחרט אח"ז אסורה, וכל פרטי הדינים הנוגעים לזה מבוארין היטב ביור"ד סי' א' סעי' י"ב, ובאחרונים שם (ע"ש בדע"ק, ש"ע הגר"ז, פר"ת, דע"ק, דע"ת, דכ"ח).

צער בעלי חיים

צג) שוחט אסור לו בסכין שאינה בדוקה (סי' ח"י סעי' ג') וכמה טעמים נאמרו בו: א) שמא ישכח בו חשש ברכה לבטלה. ב) חשש ברכה לבטלה. ג) אסור לנבל ולעבור על כל תשחית. ד) צער בעלי חיים. ה) מונע תיקון ניצוצי קדושה (ש"ך, שמ"ח, תכ"ש, פמ"ג, מחז"ב).

ואע"ג שהי' מקום לצדד לעת הצורך, ואז נצחו טעם כל תשחית וצעב"ח, מ"מ עדיין נשאר טעם "ניצוצת" ועוד שמהחוב להשוות להראות מדת רחמנות שלא בזמן השחיטה להבליט ששחיתתו מטעם גזירת אורייתא ולא מסיבת איזוי לשפיכת דם נקי (כנפי נשרים יור"ד סי' ח"י).

צד) מה שהעולם אומרים שהקצב י"ל רציחה, עי' תוס' ר"י הזקן דף פ"ב, ע"מ דאי' בגמ' שכשר שבטבחים שותפו של עמלק, אית דמפרשי שהאומנות מלמדו אכזריות, ואפי' הטוב שבהם הוא אכזר ורע כעמלק, ומה"ט אם אימת הקצב על השוחט באיזה צד ואופן שהוא כל יהין החשש לנפשו להרים יד לשחוט, (שו"ת אורות ישרים יור"ד סי' י"ז), ופירשו ז"ל על פי מה שכתבו חז"ל (בשבת) דמאן דנולד במזל מאדים יהי' שופך דם, ואם זוכה אז נעשה שוחט, ותמהו סוכ"ס עושה מעשה אכזר, והתירוץ פשוט דבשחיטה הכוונה לכבוד השי"ת למצוה, והתינוח אם נוהג עם הבריות ברחמים אז ודאי כאן הכוונה למצוה אבל אם נוהג באכזריות עם כל אחד, מאי אהני לן (הגה"ק מהרא"י מסאדאגורע זצ"ל).

צד*) דורשי רשימות אמרו: "ולא נתן אדם נתון ישראל עבור בגבול" פי' אם השוחט הנולד במאדים אינו מכניס אורח בגבולו אז "ויט ישראל מעליו" ירחיקו ישראל מלאכול בשרו (ספה"ק).

צה) יזהר השוחט לקנח הצואר יפה במקום השחיטה משום שמץ חול או טיט וכדומה שלא יהי' מלוכלך ואז לא יופגם הסכין, ואנשי מעשה בפולין מגלחין השערות בתער מצואר הגסות וכן בעגלים ורוחצין אח"כ במים שם היטב במקום שרוצים לשחוט (כית אברהם סי' ח"י ש"ס סק"ה, אהל יצחק לקי"צ סי' י"ב או' ז').

הסכין של שחיטה

צו) כבר נתפשט המנהג שיהי' הסכין מחודד היטב וחלק היטב, ואין

מקבלים שר"ב עד שהוא מלומד להשחיו סכין באופן הזה (רכ"ח סי' ח"י ס"ק מ') והארכתי במרור בדיקת הסכין או' נ"א.

צז) חקנה קדומה ישנה וכן נהגו בכל קהלות הקדושות לברוק הסכין לפני השחיטה והריאה שני בודקים דוקא (שו"ת צ"ח ח"א יור"ד סי' י"ב, וברע"ת יור"ד סי' ח"י או' ל"ח בשם מאה רבנים ובראשם הב"י, וע"ע בסדר בדיקת הסכין או' ח"י).

צח) חוב שיהי' משגיח בעת השחיטה (עי' מדור לעקוב אחר השחיטה או' נ"א).

צט) אמר הגר"א ז"ל שמוטב לאכול מאכלי חלב בשבת מלאכול מבהמה שנשחטה בלי משגיח עומד ע"ג (מעשה רב, מנהגי הגר"א סעי' צ').

זהירות להשוחטים והאוכלין משחיטתן.

השגחה מעולה בשחיטה

ק) הארכתי למדד במדור "לעקוב אחר השו"ב" או' נ"א בענין השגחה בשחיטה ובריקה, וכל שיראת ה' נוגע ללבו כל יהי' לטעום טהם בשר באם ליכא שוחט שני (לבד משוחט העושה במעשה השחיטה) יר"ש ובקי באומנות העמדת ובדיקת הסכין והריאה, ויברוק הסכין לפני ולאחר השחיטה (לבד מבדיקת השוחט) ויעמור ויפקח בעת השחיטה ובדיקת הריאה (מבואר שם הכל).

שחיטה במקום קר

קא) א"א לברוק סכין וכן הריאה במקום קר וע"כ לרעתי דאוי ככה"ג למנוע מלאכול בשר ואפילו בשנים עומרים בעת השחיטה ובודקין הכל (שו"ת דברי מלכיאל ח"ה סי' רס"ה).

קב) עי' נקודה נחוצה נפלאה במדור "שוחט הנחשד וגדר יר"ש" או' פ"ד ומשם תדרשנו לכאן.

אכל ונמצא טריפה

קג) אכל עוף ואח"כ נמצא בו אחר מח"י טריפות א"צ כפרה ע"מ שאכל דהוי אונס (פנים מאירות ח"ב סי' מ"א וח"ג סי' י"ט מובא בפת"ש יור"ד כ"ט) מ"מ כדאפשר יש להתענות יום אחד או לתת דבר מה לצדקה לכפר על שאינה לו דבר זה (כה"ח שם).

שׁו"ב השוחט לבדו

קד) שוחט השוחט במקום שממהריץ בשחיטה ובניקל לטעות שלא להרגיש בפגימה, ואעפ"כ מסמיך לשוחט לבדו צריך בדיקה ביר"ש (שור"ת דברי מלכיאל ח"ה סי' ס"ה, וכ"נ בשור"ת טוטו"ד מהד"ג סי' ל"ה).

שׁו"ב הממאן להראות סכינו לאחר

הגאון מהר"ש קלוגער זצ"ל פסק להעביר שׁו"ב עבור שאינו רוצה להראות סכינו לשׁו"ב השני (וה"ה למומחה אחר הרוצה לראותו) כי מי שהוא יר"ש אדרבה רוצה להראות סכינו להנצל ממשגה, וטובים השנים מן האחד, וכיון שזה אינו רוצה להראות איכא ריעותא גדולה וראוי להעבירו (שור"ת טוטו"ד מהד"ל סי' ל"ה).

זהירות לשוחטים, והאוכלין משחיטתן

קה) דבר חדש ומעניין מצאתי בספר הבא לידי פרי הילולים ערך "בשר" האריך מאד בכללים יסודיים בשחיטה, ותוכ"ד שם כי לבד ממה שחוב מוטל להרכות בגדרים וסייגים בכל ענייני שמירת התורה והדת כיון שנפרץ הדור במילואו כמבואר בשור"ת חת"ס או"ח קכ"ב, ועי' שע"ת לר"י שער ג' או' ז' ואכמ"ל, על אחת כמה וכמה חובה כפולה ומכופלת להוסיף גדרים וסייגים במקום שיש ריבוי נסיונות ובמקום מכשלה לרבים, ולא מצאתי מקום מוכן לפורעניות יותר מבית המטבחים ששם מקובצים כל הריעותות יחד, הכשלונות מרובין, והנכשלים רבים.

ואבאר: השוחט מסורבל בנסיונות עד למעלה ראש:

א) פרנסה. אם לא יתהנה בעה"ב ממלאכתו (פי' שיהי' מזורז ויצאו הרכה כשרות מתח"י, המרכה הון בעה"ב) אז לא מיבעי שתקשה לו שיוסיף בעה"ב משכורתו כמענה שדי לו שאין מעבירין אותו, אולם כל פרנסתו עומד על בסיס מתרופף בעבור זה.

ב) כבוד. ענין פחיתות הוא לשוחט להקרא בטלן שאינו מזורז (געשיקט) ואם מדקדק מאד בסכינו לברקו במתינות יותר משאר השוחטים או שבודק יותר רצוף, או שוהה בשאר חלקי השחיטה, לכד ממה שזה כאבן נגף לסבלנות הבעה"ב כדרך העולם שבעה"ב דוחק, נוסף ע"ז לחיצה יתירה של שאר השוחטים אשר מחמת קנאה (או בסיבת "אהבתי את אדוני" הבעה"ב, נותן לחמי ומימי) מבזין ומזלזלין בו, עד שכמעט א"א ליציר נוצר מבשר ודם לעמוד בו ונשאר לו לעזוב מלאכתו,

או להתרגל לדרך העבודה של שאר השוחטים אע"ג שלדעתו הוא נגד ההלכה.

ג) שוחד. הטבע מחייב כי הנהנה מהזולת יטה לכבו ורצונו להיטיב לו כמים הפנים אל פנים ובמקום שהשוחט מקבל המשכורת מבעה"ב ודאי משוחד לאמץ לבכו להקל כדי להנות הבעה"ב, והוא דבר המוחש.

ד) מפסיד ממון. על הרוב השוחט משעבד למלאכתו עובדים אחרים כמו פועלים הנכרים המושיטין העופות והמקבלין ממנו, ועוד חשבון עמוק יש, כי ע"כ בכל בית חרושת כאשר מסדרין הפועלים העוסקים במלאכת תיקון ושאר כל מלאכה המעסיקין עשירות פועלים, כפרט אצל בשר בהמה, הכל מסודר בסדר נכון ומדויק פי' שמעסיקין כ"כ פועלים הנצרכין לתוצאות היוצאין מכל כך שוחטים העוסקין במהירות כך וכך, ואם יעבוד במתינות או ישהה מחמת סיבה אחרת מיד ירגיש בעה"ב הפסד גדול ע"י שהפועלים אין טרודין בכ"כ עבודה ומבלין זמן לבטלה.

ה) מנוחת הנפש. מה מאד קשה באם שוחט מרגיש כבודות או חולשה או מתיחות העצבים אשר בדרך הטבע ומצד ההלכה הי"ל למנוע לשחוט בו ביום ודבר זה קשה עד למאוד במקום שכל שוחט הוא דבר מסויים כמו שכבר ביארתי בסמוך.

ו) שוחט חולה. אם לדוגמא יארע שיש חולי המתפשט וכמה שוחטים נפלו לחולי זו ואם אף אחד מהם (או שתים, כפי הענן) לא יגש לעשות מלאכתו ירגיש בעה"ב הפסד, ודוחק נמרצות על השוחט לבא לביה"מ לעשות כמלאכתו, וכמטיח לו גם תוספת שכירות, אחד בדור שיוכל לעמוד בנסיון.

ז) רב משוחד. הרב מקבל משכורתו ג"כ מבעה"ב מה שלא היא כימים קדמונים, ולכך ממה שנעשה משוחד עי"ז לגבכ כל מיני קולות להקל על בעה"ב, אף גם זאת אם יבא שוחט אצלו להתאונן כי המצב גרוע, ושאר השוחטים יצקו לעומתו כי הכל טוב מאד ודאי להן ישמע כיון שזה טובת הבעה"ב שלו, וזה מכביד עד למאד לשוחט יר"ש לתקן תקלות הצריכין תיקון.

פרק ב'

בדיקת הסכין לתועלת הרבנים מפקחין, והשוחטין

ידוע דעיקר השחיטה והטריפות הוא הסכין ומקרא מלא הוא גורו לכם מפני חרב וגו' דע"ת סי' ח"י או' ל"ח.

(א) חוב על השוחט בשחיטת בהמות לבדוק הסכין אחר כל שחיטה, ובדלא עשה כן אע"ג שלא אירע כלום מיקרי "עובר על דחז"ל (עי' יור"ד סי' י"ח בכ"ח, וכ"כ בט"ז י"ז, כרו"פ, זבחי צדק סי' ט"ו ס"ק י"ד, תורת יקותיאל סק"ד, שפ"ד י"ח, מש"ז סוס"ק ח', שמ"ח סי"א, חב"ש כ"ג).

(ב) בעופות יש להקל ודי לן לבדוק אחר כל ה' עופות (פרי תואר סק"ד, מנחת יוסף ביאורים ס"ק כ"ג), ויש מקילין בעיוה"כ (שמ"ח י"ג, שפ"ד י"ח) אבל למעשה יש להחמיר (דכ"ת ע"ז).

(ג) ואם אירע סיבה שבסיבתה עלולה הסכין להתקלקל כגון חתך במפרקת, או נמצא איזה דבר בוושט שניחת ע"י הסכין, אסור לשחוט אכ"כ בסכין זה אף בשעה ר"ח ועיוה"כ בלתי בדיקת הסכין תחלה וירחץ הסכין כדת ויבדקנו י"ב בדיקות, בין בעוף שלו, בין של אחרים (שמ"ח י"ד, תב"ש כ"ח, דכ"ת ע"ז).

(ד) הפוסקים מחמירין דלאחר השחיטה צריך ג"כ י"ב בדיקות אע"ג שבדק י"ב בדיקות אע"ג שבדק י"ב בדיקות קודם השחיטה והיינו אבישרא וטופרא ותלת רוחתא (שמ"ח ד"י י"ח, ותב"ש י"ב, תורת יקותיאל סוס"ק ד', מש"ז א' ו' שפ"ד ס"ק כ"ד, ותמה על האין נזהרין, וע"ע בס"ק ט"ז, ל"א שם מנה"ז ס"ק כ' י"ז) אולם יש מקילין בשעה ר"ח בשוחט הרבה ואין פנאי בהולכה והודאה לבד, ולדעתך לכתחילה עכ"פ אין להקל (ש"ע הגר"ז בקו"א סק"ה, דע"ק ס"ק ט"ו).

(ה) צריך להזהיר להשו"ב דגם הבדיקה שבין השחיטות יהי' לאט לאט ובכוונת הלב ולא במהירות כלל, דמה שמוליך האצבע על הסכין במהירות קצת אינה בדיקה כלל דיכול לדלג על פגימה דקה (ש"ע הגר"ז קי"א סק"ה).

ובמנחת יוסף ביאורים ס"ק פ"ט ר' תוכחה להשוחטים שמתפארים במלאכתם שהם אומנים גדולים ושוחטין הרבה בזהאחר זה ובמהירות והסכין יפה, והוא מסיבה שבודקין במהירות ואם היו בודקין במתינות ובכוונת הלב לאח"ש י"ל שהיו מרגישינ ואין יודעין כי בנפשם הוא (דכ"ת ס"ק פ"ב).

וע"ע כמה נקודות נחיצות בענין בדיקת הסכין בפ"ז או' כ"ה, עד או' כ"ט).

ה) בדיקת הסכין אחר השחיטה בהולכה והובאה ולא י"ב בדיקת והצניעה ואח"כ הוציאה משם ובדקה ונמצא פגום מטריפין העופות ששחט עד בדיקה שלפניה (דע"ק ס"ק ט"ו, בית אברהם בש"ז ס"ק ל"א, דכ"ת קמ"ה).

ז) צריך לזהר שלא לברוק הסכין בשעה שמטורף מפני השינה.

ח) שו"ב שנתגלה שאינו מרגיש בפגימת הסכין יש כמה חילוקים ע"י היטב יור"ד סי' ח"י סעי' י"ט וברכ"ת וש"א שם, וברכ"ת ס"ק קע"ב, קע"ג.

ט) בשו"ת תפא"י יור"ד סי' ה' כי דראוי לרב שיש לו שוחטים תחתיו להיות בקי היטב בכל סימן י"ח לידע האיך לנהוג למעשה.

י) הרבה צריך ישוב הדעת ויר"ש לבדיקת הסכין. הלא תראה כי יברוק אדם פעמיים ושלוש ולא ירגיש בפגימה דקה ואח"כ ימצאנה כי הכין לבו באחרונה, ובחינת חוש המישוש כפי כונת הלב (סי' י"ח סעי' י"ז).

י*) יברוק לאט ובכוונת הלב שלא יפנה לבו לדברים אחרים (סי' ח"י סעי' ט), כשיש חשש היסח הדעת כל שהוא או טירדא כל דהוא באמצע הבדיקה צריך לחזור ולברוק אפי' כמה פעמים, וצריך לזה משקל הנכון דיארת חטא בלי נטי' כל דהו בפחד אכילת סם המות (דע"ק סק"ג).

יא) צריך להיות מתון מתון בשעת בדיקת הסכין (שמ"ח סעי' ז') מי שבודק הסכין במהירות נקרא מומר לחיאבון (בית אברהם, דכ"ת ס"ק נ"ט), ועי' בסמוך או' כ"ד.

פב שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

פב

(ב) לא יבדוק השו"ב סכינו תיכף לאחר ההשחזה רק ירגיע וינוח זמן מה כדי שלא יהיו אבריו כבדים עליו מחמת ההשחזה, וכן כשבא מן הדרך, או קם ממלאכתו שעסק בה, ירגיע עצמו לפחות חצי שעה (דכ"ח אר קע"ה).

(ג) המשתכרין אפ"י שלא בשעת שכרות איברייהם כבדין עליהם, וצריך הממונה לחקור ע"ז (שמ"ח או ז).

(ד) נכון להתפלל להקב"ה קודם בדיקת הסכין שיהי' לו הרגשה טובה ולא יכשל ח"ו כי הרבים בו תלויין, ולומר נוסח לשם יחוד, ע"י שבט מוסר פ' ל"ו ונרפסו הנוסחאות בריש ס' מטה אשר, ע"ש, ובספרי זבחו ז"ז אחר הקדמה העתקתי ד' נוסחאות, ע"ש).

(טו) אע"ג דמעיקרא דדינא אין קפידא באיזה סדר עושה הי"ב בדיקות, כמבואר בתר"ש ט"ז, ושמ"ח ס"ז, מ"מ לאו שפיר עבד באם עושה למעט הולכה בצד אחד וקודם הובאה הולך לצד האחר, דשמא יתבלבל ע"ז ולא יבדוק כדבעי, אלא יבדוק כל צד הולכה והובאה אבישרא, ואח"כ אטופרא (דכ"ח ס"ק מ"ח).

(טז) בענין מה שמקילין השוחטים לבלי לבדוק אבישרא ע"י ש"ע הגר"ז קו"א סק"ג, ופר"ת ס"ק י"ג, וברע"ת ס"ק י"ט, וברכ"ח ס"ק נ' באורך גדול, ע"ש.

(יז) ככה יעשה בדיקתו: יבדוק בדרך הולכה והבאה קצרה על מקצת הסכין ובתנועה דהרגשה קלה ותמיד יחזור למעלה ממקום שפסק שם בדיקתו וכן יעשה עד גמירא ושוב יחזור לעשות באותו צד עצמו הולכה והבאה ארוכה קצת ובכבדות ומהירות קצת יותר מבתחילה, וכן יעשה בכל צד ב' הולכות וב' הובאות עד שיעלה מכולם י"ב בדיקות בטופרא (דכ"ח נ"ה בשם מנה"ז).

(יח) אין חילוק אם מוליך האצבע לבד או שמוליך היד ובאצבע אינו מנענע כפי שטוב לו ההרגשה יעשה (דע"ק סק"ב, מנח"י סעי' ט', דכ"ח נ"ג).

(יט) המנהג שהבדוק בעצמו מחזיק הסכין בעת בדיקתו ולא אחר דע"י התנועה ביד שמחזיק בה הסכין מתחזק כח החיוני וההרגשה ביד הב' שעובר באצבעו על הסכין (שם).

רחיצת סכין קודם בדיקה

(כ) בענין בדיקת הסכין לאחר השחיטה לכתחילה צריך לרחצו קודם הבדיקה, ובדיעבד או שעהד"ח (עי' היטב שע"ה הגר"ז ס"ק י"ד, דע"ק י"ג, ובדכ"ת או"י נ"ו באורך).

(כא) אחר השחזת הסכין לא יבדקנו עד שירחץ הסכין היטב ויקנחנו יפה יפה עד שנעשה יבש ואח"כ יבדקנו (דכ"ת או"י נ"ו).

(כב) אצבע של בדיקה, אין קפידא באיזה ישתמש (תב"ש ט"ו, שמ"ח סעי' ז') והיותר טוב לבדוק שתי אצבעות יחד וכו' כ"כ בבית אברהם בא"ז ס"ק י"ח וכו' שהוא יש לו הרגשה ביותר שבכולן כשיסמוך את האגודל להאצבע הסמוכה לה שזה בשה מעט למטה מראש האצבע (יגיע האגודל), ובדוק באצבע גרידא, ושהראה זאת לשוחטים והורו לדבריו (דכ"ת ס"ק נ"ז).

(כג) אין לבדוק ביד מצונן שמעכב ההרגשה, ולענין בדיעבד הכל לפי ראות עיני המורה לפי הענין והקור והאדם (דכ"ת ס"ה).

(כד) הרבה צריך ישוב הדעת ויר"ש לבדיקת הסכין, הלא תראה כי יבדוק אדם פעמים שלש ולא ירגיש בפגימה דקה ואח"כ ימצאנה כי הכין לכו באחרונה, ובחינת חוש המישוש כפי כונת הלב (סי' ח"י סעי' י"ז), לשון השמ"ח: שיהיו "יראים ושלמים, יודעי תורה, וזריזים, עכ"ל.

(כה) שו"ב שלא הרגיש וטענתו בפיו שהוא מחמת הבהלה שהי' בבית המטבחים אין זה אמתלא טובה, כי ידוע בכל פעם דבכית המטבחים יש כמה צעקות ובהלות בדברי ריבות שבין הקצבים וגם צעקת הבל כאשר ראיתי כהיותי הולך מנענרי לבקר השו"ב בהמטבחים וראיתי טירדות רבות וצעקות ובהלות שונות שהיו בהמטבחים, ואעפ"כ צריך השו"ב ליישב דעתו, וע"כ אין טענת השו"ב טענה כי אם מחמת שנכהל יצא טריפה מתחת ידו מה יעשה כאשר יקרה לו לשחוט במקומות (מבוהלות) הנ"ל והנ"ל פושע (שו"ת ד"ח ח"א יור"ד סי' ח').

(כו) עכשיו צריך לדקדק מאד שיהיו השו"ב הממונים זהירים וזריזים וידועים ביראת ד' יותר מהשו"ב שהי' בזמן התלמוד, או שהי' איש יר"ש ביותר ממונה עליהם לבדוק סכינם לפני השחיטה, אבל אם אינם זהירים וזריזים ויראת ד' על פניהם כ"כ אין להאמינם על בדיקת הסכין יותר

מבימי חכמי התלמוד שלא היו רשאים לשחוט אלא אם החכם בודק הסכין (ש"ע הגר"ז קו"א ס"ק ט').

כז) טעם איסור פגימה לא נאמרה למשה בסיני, רק עיקור ושהייה נאמרה, וכל שיש בסכין עכבות מקום שמעכב העברת הציפורן יהי פגימה מגוף הסכין או בליטה מד"א הנדבק בסכין כל שאינו יכול להסירו בנקל ע"י ידו וע"י הרחה קלה וכדומה רק צריך זמן מה להחליקו על עץ ועור וכדומה, גורם או עיקור, או שהייה (שו"ת חת"ס יור"ד סי' טו').

ו"א טעם איסור פגימה משום צער בעלי חיים (חינוך מצוה תנ"א, מחזיק ברכה יור"ד סי' ח"י, דבר המלך שער כ"ו פרק כ"ח).

ו"א דח"ו ליתן טעם רק הל"מ מסיני הוא ואין בה טעם כי בנתנית טעמים תפוג תורה וח"ו להקל בדינים עי"ז (כרו"פ סי' ח"י סק"ה, פמ"ג סוף פתיחה ה' שחיטה, וע"י תב"ש ר"י סי' כ"ג, וכ"כ הפמ"ג עמ"ש החינוך טעם שחיטה מן הצואר כדי שיצא הדם, דרוכ דם יוצא משם, ופלא שבזה כ' בתו"כ מוכא ברש"י עה"ת וכי מה איכפת לי להקביה לשוחט מן הצואר או העורף, חוה לא ניתנה תורה אלא לצרף הכריות).

כח) השו"ב מחויב להיות זריז וקולע אל השערה ולא יחטא ח"ו, וצריך להיות בעל הרגשה טובה, וכל יד המרכה לכדוק הר"ז משוכח, וגם צריך להדר שיהא גוף הסכין מברזל טוב ויפה, ויעשה מה שעליו לעשות (חי' מהרא"ל צינץ ר"י סי' ח"י, וכע"ז בש"ע הגר"ז סי' א' סק"ג, וע"י דע"ת סי' ח"י ס"ק ד' בסופו).

כט) שו"ב שהעידו עליו של התפלל פע"א והוא מכיש רק שמתנצל שקיצר בתפלה בתפלה מחמת דוחק וקושי פרנסה, אי"ל חזקת כשרות לכדיקת הסכין, ומ"מ יש לו תקנה להחירו שיראה סכיננו פע"א בכל יום לחכם, ולצירוף קבלת צ"ח, וכיזיונות שעברו עליו (שו"ת צמח צדק ליובאוויטש, יור"ד סי' ג') ויש עוררין להחמיר גם בזה (מנחת יוסף סי' ב').

רו"ך, שאר"ט, לייג"ל

ל) אותן המקילין על סכין שאי"ב פגימה ממש רק הנקרא בל"א רו"ך, ושאר"ט, ולייג"ל שהוא כשר הוא מחמת חסרון הרגשתך ויריעתך, ומי ששוחט בכין כזה נקרא רשע ומאכיל טריפות לישראל, ויש לגזור באיסור חרם שזה השם "רו"ך" ואינך לא יזכר ולא יפקד כי היא פגימה

גמורה (כ"פ סי' ח"י סק"ו, דע"ק סק"א, חכ"א כלל ג' סעי' י"א ושאר ספרי שו"ב, דכ"ת ס"ק מ"א).

לא) עכשיו תה"ל אכשור דרא שבחרין בסכינים המהותכין חלקים, ויפים, וחדין, ונראה לעין כל דיצא מחשש לייג"ל, שאר"ט, או רו"ך, אף שהוא בתכלית הדקות והקטנות, ומתקנים אותו על נכון, ואין להקל ח"ו בענין לייג"ל שאר"ט רו"ך בשום מדינה (דע"ק שם, דכ"ת ס"ק כ"א, כ"ב, כ"ג, כ"ד).

ב' שוחטים

לב) המנהג בכל תפוצות ישראל שיש שני שוחטים שאין אחד לכרו שוחט בלי חברו שרואה סכינו, וכן מנהגינו פה, אף שתה"ל השוחטים מומחים ויראי ד' אין שוחטים רק בצירוף שניהם ויותר החמרנו עליהם שאם אחד טרוד באיזה טירדא צריך אחד מהב"ד לילך עמו לבית השחיטה (שו"ת ד"ח ח"א יור"ד סי' י"ב) וע"ע בסמוך שכתבתי בע"ז באורך.

שתיות יי"ש ושאר משקה המשכר

לג) שתה רביעית יין אסור לבדוק הסכין (הג' חת"ס יור"ד, ופר"ת סי' א' ס"ק ט"ו, דע"ת ס"ק מ"ט).

ערעור על השוחטים

לד) אם יצא ערעור על השוחטים שאינם בקיאים בהשחזת סכין אע"ג שכבר הוחזקו ע"י הרב והשו"ב בשעה שנטלו קבלה שהם אומנים ובקיאים, מ"מ במקום ערעור צריכין לעמוד בנסיון עוה"פ לברר (שו"ת טוטו"ד תליתאי סי' ע"ט).

שימוש ולימוד

לה) בענין שימוש ולימוד של העמדת סכין (עי' מ"ש בפ"ז סעי' י"א).

לו) אות הבחנה לידע אם השו"ב י"ל הרגשה טובה, ע"י היטב לקמן פ"ז א' כ"ט, ל' ל"א.

לז) בפ"ז או' ל"א תמצא סקירה קצרה בזמנים שעלול השוחט לא להרגיש, ע"ש.

לח) אחר שהאריכו הפוסקים בהזמנים השונים והמקריים המשונים המפחיתים ומחלישים כח ההרגש לפגימה אחריות גדולה ונוראה מאד רוכבת על כתפי השוחט לזוהר ולהתרחק מהם מאד מאד "סחור סחור אמר" לנוירא" כי בלא"ה אם לא ירגיש ח"ו אע"ג שעושה עכשיו כל מה שביכלתו להדגיש וירא לנפשו מאד ומכין גודל האחריות של אכילת נוי"ט, מ"מ כיון שעומד במצב שנגרע הדגשתו באופן שאינו תלוי בידו רק כך הוא תכונתו כעת מחמת סיבה צדדית, מה יועיל אם יעשהכל שביכלתו, והר"ז דומה לחולה מסוכן ב"מ שהולך מרופא לדופא להתרפאות אבל בתנאי שאינו רוצה לשתות סמי תרופה אבל זולת זה עושה ומוכן לעשות יותר מיכלתו להרפא, שכודאי פתי וסכל יחשב.

כן הדבר הזה בנידונינו אחר שמצבו גורם לפי שעה להחליש חוש הדגשו מה יועיל רצונו הטוב לעשות כמיטב יכולתו, הלא כבר איחר הזמן שהי' צריך לנצל שלא יתאבד ממנו ההרגש, עמ"ש בשל"ה (שער האותיות או' ז') מה נקרא זריז, שזריז קודם מעשה להקדים עצמו בסייגים ושמירה יתירה שלא יבא לידי שום איטור הן חמור הן קל, ע"ש. ומבואר ביר"ד ח"י סי"ו דשוחט צריך להיות זהיר וזריז עם הרבה ישוב הדעת ויראת שמים.

והמעייין בהפוסקים יראה כי הרשת פגימה בסכין הוא דבר שאין לו סוף דכל מה שהרגשו יותר טוב מרגיש יותר מאחר שאין הרגשו כמותו, ושום שו"ב א"א לו להיות בטוח אפילו אם יעשה באמת מה שביכלתו בין מצד חיזוק גופו, בין מצד ההלכה להשחיוז ולנקותו לטומו ולשפצו ולבודקו בשבע בדיקות, שלא ימצא אחד שיש לו הרגשה מעולה ממנו וימצא בו פגם דקה מן הדקה.

וע"כ כיון שלא ניתנה תורה למלאכי השרת כיון שעשה מה שביכולתו אינו מחויב יותר ואם ימצאו אחריו פגימה אין עליו תרעומת ולא האכיל ח"ו נוי"ט, כמ"ש בחי' מהרא"ל צינץ הגאון מפלאצמק זצ"ל (ביר"ד סי' ח"י, בתחלתו), וז"ל:

כבר הסכימו כל השוחטים שאין סוף להרגשה כי לפעמים נראה שכמה וכמה שוחטים אינם מרגישים כלל ואח"כ יבא שו"ב אחר ויבדקנו עוד וימצא בו פגימה דקה מן הדקה וא"כ נאמר שח"ו המכשלה הזאת היא בכל שו"ב, וכל עמינו בני ישראל אוכלים בשר נבילה ח"ו, כי הלא אין לכו בטוח שאף שהוא עושה כל טעדיקי דאפשר, ובודק

וחזר ובודק ואינו מרגיש כלום והוא טוב ויפה בעיניו שמא ימצא איזה אדם בעולם שיש לו הרגשה מעולה ממנו וירגיש בו עדיין איזה הרגשה.

והעלה בסוף: דכיון דלא ניתנה תורה למלאכי השרת אין על השו"ב מוטל לעשות רק כפי הרגשתו, רק שהשו"ב מחויב להיות זריז וקולע אל השערה ולא יחטא ח"ו, וצריך להיות בעל הרגשה טובה — וכל יד המרכה לבדוק הר"ז משובח — וגם צריך להדר שיהא גוף הסכין מברזל טוב ויפה, והוא יעשה מה שעליו לעשות, רמה שנעלם מעיני בשר ודם אחר עשיותו כפי האפשרי לצאת ידי שמים, אי"ב נדגוד חשש כלל כי אי"ב כדי לפסול, ואי"ב הרגש הפוסל לפי האמת אליבא דדינא ויראי אלקים לא יפיגו לבם על כל אכילת בשר המשותף לענינים של מצוה, ע"כ. וכעייז בש"ע הגר"ז סי' א' סק"ג ועוד, ואכמ"ל.

ועפ"י הדברים האלה כמה מתוק לחיך לשונו הדובשני של המחבר בסי' ח"י סעי' טו"ב שכי' (נידון הראות הסכין להחכם שאין נוהגין בו בזמנינו וכי' בזה"ל:) "והאידנא נהגו למנות אנשים ידועים על השחיטה והבדיקה ולבם מחלו חכמים כבודם כי הם זהירים ורזיזים" וכי' עכ"ל ולשון זהירים ורזיזין אומר דורשני.

ונראה דידוע מ"ש השל"ה הק' שער האותיות אר' ז' דזהירות נקרא הנזהר בשעת מעשה לשמרה לעשותה כדת שלא יעובר שום דבר המוטל עליו. וזרזות נקרא שזריז קודם מעשה להקדים עצמו בסייגים ובשמירה יתירה שלא יבא לידי שום איסור הן חמור הן קל, וכ"נ ברש"י ע"ז כ': ובחולין דף ק"ז: ע"ש.

ולכאורה מה ענין זרזות של קודם המעשה שייך בבדיקת הסכין, אבל עפ"י הג"ל חכמה נפלאה רמז לן המחבר כאן כי אצל בדיקת הסכין לא חסגי בזהירות בשעת מעשה זולת אם תוקדם לה זרזות של קודם המעשה, דהיינו הרחקת כל דבר המפסיד כח ההרגש.

ולא על חנם העתיקו כמה אחרונים דברי השל"ה ז"ל על דברי המחבר, להראות שלזה כוון.

כלל העולה: כי מעבודת הקשות שבשחיטה ה"נ בדיקת הסכין, וע"כ באימה ויראה ובלבוש חרדה יתירה יגש השו"ב למלאכה זו בנקיטת חדי כללי דדין בידו דהיינו, הזהירות, והזרזות, ואז ודאי מן השמים יסייעו לו.

ואחרי הדברים האלה דעת לנכון ניקל מה שהרעישו גזוני ארץ

עומדי בפרץ ההחזיק במנהג הישן ששנים יבדקו הסכין, וכמבואר בשו"ת חת"ס יור"ד סי' ג', ובשו"ת ד"ח ח"א יור"ד סי' י"ב דהמנהג כן בכל התפוצות, וע"י בדע"ת סי' ח"י או"י ל"ח שמאה רבנים תקנו בגזירת נח"ש להצריך דוקא שני שובי"ם, ובשו"ת חת"ס שם דכפ"פ תיקון בעל הפלא"ה כן גם לעופות, ועפ"י הנ"ל מוכן כי לאו חומרא כלכד הוא, אלא יסוד גדול בהלכה אית לה. (עד כאן מועתק משו"ת פאר ישע יור"ד סי' ה', ע"ש), וע"ע מ"ש בפ"ז או"י ל"א משו"ת הלזה, ומישך שייכי אהרדי, המו"ל.

(ט) שו"ב הכודק סכין במהירות נקרא מומר לתיאבון (בית אברהם סי' ח"י).

שתה יין

(מ) אם שתה רביעית יין אסור לבדוק הסכין וכ"ש הוא מהוראה (הג' חת"ס על יור"ד הנדמ"ח, ופר"ת סי' א' ס"ק ט"ו).

בדיקה ע"י זכוכית מגדלת

(מא) הא ודאי דא"צ לבדוק הסכין ע"י ראי' בכלי זכוכית המגדיל חוש הראות (מיקראסקא"פ בלע"ז) דאף נביט בסכין של שחיטה בכלי זה נראה בכל סכין פגיונות, וראי' בכלי זה לאו ראי' הוא להחמיר דלא שייך בדיקה אלא כמה דאפשר לכל אדם, אבל מה דא"א רק בדרך רחוק ע"י כלי זה לא נחשב בדיקה לא להתיר ולא לאיסור (שו"ת טוטו"ד תניינא בהשמטות סי' נ"ג, שו"ת מור ואהלות אהל ברכות והודאות סי' ל' בד"ה אציג).

אבל מ"מ יכול להתשמש בכלי זה לעת הצורך כגון כנסתפק במקור"א אי מרגיש או לא, ומעשים בכל יום ששנים מתוכחים אהרדי יכולין להשתמש בזה לברר הספק (שו"ת דברי יושר יור"ד סי' ט) וע"ע לקמן או"י מ"ה, השייך לכאן]].

תכיפות בדיקה לשחיטה

(מב) צריך לבדוק הסכין קודם שחיטה (סי' ח"י ס"ג) והייו קודם וסמוך מיד לשחיטה (שמ"ח ס"א ושאר ספרי שו"ב) ואפי' י"ל סכין מיוחד לשחיטה ובחזקת בדוק ומצניעו לשחיטה אפ"ה לא ישחוט אא"כ יבדקו תחלה (כרתי סק"ז) ואפי' הסכין בדוק לא ישחוט כ"א ע"י בדיקה סמוך לשחיטה כיון דבדבר קל הסכין נפגם, ובשעהד"ח יכול לשחוט

כסכין המיוחד שעומד בחזקת כדוק והצניעו לשחיטה, על סמך הבדיקה שלאחר שחיטה, ודוקא שאין יותר מב' או ג' ימים מבדיקה האחרונה (תבקש ס"ק א', ב', דכ"ח כ"ד).

אבל בסתם סכין אפילו בשעת הרחק אסור לשחוט בו על סמך שיכדקנו אח"כ (שם).

השחזת סכין ע"י אשה ועכו"ם

(ג) אין שום חשש כאם אשתו או בתו (וה"ה דאחרים) משחזת לו הסכין של שחיטה אף לכתחילה, ואף ע"י עכו"ם אין איסור, וכלכד שלא יסמוך על בדיקתן (שו"ת מור ואהלות, אהל ברכות והודאות סי' ל').

זמן המוכשר ביותר לבדיקת הסכין

(ד) אם השו"ב מהרגיש כעצמו שבכוך קודם התפלה דעתו והרגשתו יותר צלולה מותר להשחיו ולכדוק סכיניו קודם התפלה, ואי"ב קפידא משום עשיית חפציו קודם התפלה, והמהדרין מן המהדרין אם מרגישין שקודם התפלה הוא זמן מוכשר יותר להשחזת הסכין להעמידו היטב על עמדו חלילה להמתין עד לאחר התפלה (דכ"ח סי' ח"י או' כ"ב, ודחה כזה דברי ס' פרי הדר ענף א' פרח ו' שהניחו בצ"ע).

בדיקה ע"י ראי'

(ה) כבר נתפשט המנהג לכדוק קודם שחיטה בראיית העין לאחר בדיקת הצפורן (דע"ק סי' ח"י סק"ג וכ' שם מילתא בטעמא), וכסכינין שלנו היו הבדיקה בראייה חיוב מדינא ולא ממילי דחסידות (שם סק"ד) ובמדינת פולין החזיקו הבדיקה הזאת שאחר שיכדקו י"ב בדיקות כדינא אבישרא וטופרא יכדקו במראית עין לעין השמש שיהא שוה כל חוד הסכין מראשו לסופו בלי שום הפסק בעולם, ואם יש איזה הפסק על חודו אפי' כמו נקודה לבנה או שחורה וכדומה לא מקרי סכין יפה, וכל הנוהג כן תע"ב, (אהל יצחק זכחי תמים או' י"ג) והוא כדוק ומנוסה שכשימצא שם איזה נקודה דקצת לבנונית אע"פ שאי"ז פגימה מ"מ ע"י השחיטה בקל יופגם במקום ההוא וכל הנוהג ליהור בזה תע"ב (מנהו"ב כלל י' בקומץ סעי' ג'), וא"צ להיות נגר השמש דאף ביום המעונן וכתוך הכית יכול לכדוק, וכן כלילה שאור הנר יפה לבדיקה (דע"ק סק"ח) והבדיקה היותר טוב בחלון שאינו מאיר כ"כ מצד מעריב והוא כדוק ומנוסה (שו"ת דעת הזבח מהר"ת סי' ח').

מו) וחלילה לסמוך על בדיקת הראייה לבד בלי בדיקת צפורן דלבד שעובר על דחו"ל דמצרכי צפורן דוקא, הנה אמרו לי שוחטים מומחים שיש כמה פגימות שאינן נראין בראייה ונרגשין בבדיקת הצפורן, והסומך על בדיקת הראייה לבד הוא ככלל מאכיל נבילות (דכ"ת י"ח סק"כ).

מו) טעמים שונים נאמרו בענין פגימת הסכין (עי' שו"ת חת"ס סי' ט"ו דאיסורו דגורם עיקור ושהייה, ובס' החינוך מצוה תנ"א כ' משום צער בע"ח, וע"ע בס' לחם הפנים סק"ד שמביא טעם לאסור עפ"י סוד, ובכו"פ סי' ח"י סק"ה, שח"ו ליתן טעם למצות ד' כי הוא הלל"מ ואי"ב טעם כי בטעמים נתון מכשול בעוה"ר ותפוג תורה ח"ו להקל עי"ז בדינים אלו, וכ"כ פמ"ג ה' שחיטה סוף הפתיחה, ועי' דבר המלך על המצות שער כ"ו פכ"ח, ותב"ש ר"י סי' כ"ג, ע"ש).

מח) מי שבודק במהירות נקרא מומר לחיבובן (בית אברהם סי' ח"י בש"ז סק"ז).

מט) י"א דכל פגימה הנראית לעין השמש אפי" דקה מן הדקה אסור ככל פגימה הנרגשת (פר"ת סי' ח"י סק" י"ג, וכ"כ בפלתי, דע"ק סק"ד, ש"ע הגר"ז בקו"א סי' ח"י, ובשו"ת שבסוף הס' מנהז"ב כלל י' עשרון סק"ה).

נ) בענין בדיקה אבישרא שאין נוהגין בהו בזה"ז, עי' מ"ש כדכ"ת סי' ח"י סק" ג' שהאריך מאד.

נא) בענין הסכינין פור התפוררה הארץ זה יותר ממאה שנים בסוף מאה הששית לאלף החמישי כשנתחדש ונתפשט המנהג בסכינין חדים מלוטשים ודקין מאד, ואז נתחלקו דעת השוכי"ם לשתי מחנות, כת אחת אומרת: שהסכינין המחודדין ביותר הן הנה המוכחרות, וטעמם ונימוקם שיהיו בטוחים מחשש שהייה כ"ש, שאם אינה חדה כ"כ קרוב לכא לידי דרסה ואע"ג שאין חלקין כ"כ כמו הסכין שאינו מחודד כ"כ וכת השני לעומתם יאמרו: להקפיד שיהא הסכין חלק מאד כדי להנצל מחשש פגימה כ"ש שיוכלו לבודקם היטב דסכינין המחודדין ביותר א"א לבדוק בצפורן היטב, ואע"ג שאינן מחודדין ביותר, דבמחודד ביותר מתיראין לעבור באצבע היטב מפני החידוד שבו.

וכ' בשו"ע הגר"ז בשו"ת שבסוף הס' סי' ז' האריך טובא בשני הכתות וכ' דחלילה להוציא דבה על אחד מהמנהגים כי אותן המקפידין

בעיקר על חלקת הסכין להנצל מפגימה כ"ש י"ל ע"מ שיסמכו, והמקפידין על חידורו של סכין שחוששין בעיקר לחשש דרסה ושהי"י כ"ש י"ל ע"מ שיסמכו, ודעביד כמר עביד, ואע"ג שימצאו אומנים שיוכלו להשחיו הסכין שתהא חדה וגם חלקה הרבה אך לאו כו"ע גמירי אומנות וכו' עכ"ר. ובדכ"ת סי' ח"י או' מ' קרוב לסופו כ' דלא כדורות הראשונים האחרונים ועתה המציאו מברזל שטאהל מוכחר שאז אע"ג שהוא מחודד הרבה יכול להיות גם חלק היטב היטב, והחוד הדק לא תחלקל ע"י שחיטה, וגם המציאו אופן השחזה באומנות יתירה שתהי' כפלים לתושי', שיהי' קודם שחיטה מחודד וגם חלק היטב, וגם לא יתקלקל ע"י שחיטה, ובכן נתפשט המנהג בכל המקומות שאין מקבלים שום שו"ב עד שהוא מלומד להשחיו הסכין באופן הזה (ע"י בית אברהם ב"ש"ס סק"ה, דע"ק סק"ו).

וע"ע בדכ"ת סק"ג שמוזה למד זכות על שנתבטל בדיקת סכין אבישרא, מטעם שהסכינין או' ח"י, ובמדור "השגחה על שחיטה" באורך נפלא.

בענין התקנה ששנים יבדקו הסכין

(ג) עמ"ש בפ"א או' צ"ז, ובסדר בדיקת הסכין או' ח"י, ובמדור "השגחה על שחיטה" באורך נפלא.

בדיקת הסכין במקום קר

(ג) א"א להרגיש בפגימת סכין, וגם הריאה א"א לבדוק כראוי שנקרשת מן הקור, בפרט בחדר מלא אנשים ועבודה רבה, וראוי למנוע מלאכול בשר בכה"ג אפילו בדאיכא שני שו"ב כי קשה שירגישו בפגימה דקה בעת הקור, וכן בדיקת הריאה קשה אז (שו"ת דברי מלכיאל ח"ה סי' רס"ה).

כח הסכין

(נד) להחליף ישראל מרתם רח"ל, ולהחליף אליהו שבא לעיר, למה"מ, ולהחליף הבהמה מכשר לטריפה (ע"י בהקדמה באורך).

(נה) בדיקת הסכין תהי' באימה יתירה (של"ה או' ק').

פרק ג'

שוחט הנחשד לדבר איסור, וגדר יר"ש הנצרך לשו"ב

עובר מצות ציצית

(א) שו"ב שהועד עליו שהולך בד' כנפות וכל הציצית היו פסולים יש רוצין לצדד להקל (עי' דע"ת סי' ב' ס"ק מ"ט) ולענ"ד בע"כ אין להכשירו אא"כ קיבל עליו ד"ח שמהיום והלאה יזהר במצות ציצית כראוי, כיון דכל שו"ב צריך להיות יר"ש ואם אינו זהיר במצות ציצית כראוי איה מוראו, דהלא עיקר מצות ציצית כדי שעי"ז יבא האדם לדידי יר"ש וכמו שהאריך בעל התרדים בהקדמה בחיוב מצות ציצית (דכ"ת סי' סק"פ).

שו"ב כהן על קברי צדיקים

(ב) שו"ב שהולך על קברי צדיקים וכהן הוא בטענה שצדיקים אין מטמאין, הרשות למחות בידו על להבא, אבל אין לפוסלו על העבר, כיון דלכונתו כוון למצוה (שו"ת שערי דיעה סי' ל"ד).

נחשד על עריות

(ג) לדידן שיש כמה חומרות בשחיטות ובדיקות לכ"ע אסור לו לבדוק בלי עומד ע"ג דחשוד על עריות חשוד לעבור גם על חומרות ומנהגים שבעניני שו"ב שאנו מחמירים (שו"ת ד"ח ח"ב יור"ד סי' ה').

מסתכל בנשים

(ד) המסתכל בנשים הוה מומר לדבר אחד (מנחת יוסף סו"ס כ', בית אברהם סי' ב' בא"ז ס"ק י"ד).

(ה) בדבר השוחט דסני שומעני שמסתכל בנשים, וכו' לכן עצתי שלא ינוח ולא ישקוט לעורר לב המון עם ד' שלא יאכלו משחיטתו, ולא יהי' רפוי ידים כי הבא לטהר מסייעין אותו (שו"ת בית הלל סי' ע"ו).

שו"ב מזלזל במצוה

(ו) לדידי חזי לי דכל בן אדם המזלזל קצת במצוה אחת ממצות התורה קים לי בגוי' דלא רמי נפשו למעבד בדיקה בסכין הצריכה כאשר צונו ד' (פרי תואר לבעל אוה"ח הק' סי' י"ח או' ל"א).

ש"ב יהי יר"ש מופלג

(ז) הרבה צריך יר"ש וישוב הדעת לבדיקת הסכין (שו"ע סי' ח"י סעי' י"ז שמ"ח סי' ח"י).

(ח) בזמנינו צריכין לדקדק שיהי' השוחטים זהירים, וזריזים וידועים ביראת ד' יותר מבימי חכמי התלמוד, אבל אם אינם זהירים וזריזים ויראת ד' על פניהם כ"כ אין להאמינם על בדיקת הסכין יותר מבימי חכמי התלמוד שלא היו רשאים לבדוק אם החכם בודק הסכין (ש"ע הגר"ז בקו"א סי' ח"י סק"ט).

(ט) ירא ד' מרבים, פי' בביאור אבן יחייא, דר"ל יותר מכל שאר הרבנים והגדולים שבישראל (דכ"ח סי' ל"ט ס"ק שע"ג).

(ט*) קבלנו עלינו לחובה שהשו"ב צריך להיות יר"ש יותר משאר בני אדם (שו"ת מהר"י אסאד סי' מ"ז).

(י) השוב"ים צריכין להיות זריזין וזהירין (סי' ח"י סעי' י"ז, זהירות נקרא, הגזרה בשעת מעשה לשמור לעשות כדת שלא יעבור שום דבר המוטל עליו, וזריזות נקרא, שזריז קודם מעשה להקדים עצמו בסייגים ושמירה יתירה שלא יבא לידי שום איסור הן חמור הן קל.

ש"ב כהן על קברי צדיקים

(יא) עיני ראו יראי השם לומדי תורה דבוקים לצדיקים שנתהפכו ע"י אומנות השחיטה לאיש אחר, שאילו לא ראיתי לא האמנתי (שו"ת ד"ח ח"א יור"ד סי' ז') זאת אומרת כי גם לאחר שנתברר יראתו קודם שנתמנה לתפקידו, חיוב תמידי עדיין על הרב לעקוב אחריו אם לא נתהפך כחומר חותם (שו"ת תפא"י יור"ד סי' ה'), וע"ע פ"א ל"ט.

ש"ב שרבים טועים בו

(יב) גם אם הרבים טועים בדמיונם וסוכרים שהנהוג כן וכך אינו יר"ש אף שהאמת אינו כן אסור לו להיות שו"ב אצלם (דעת סי' ל"ט סק"ס בשם הגאב"ד לבוב, בשם הגה"ק מכוטשאטש זצ"ל).

איסור יחוד

(יג) בזמנינו הרגיל להתייחד עם פנו"י הוי מומר לדבר אחד מן התורה ואין נותנין לו לשחוט (שו"ת טוטו"ד תליתאי סי' כ"ז).

ש"ב כשר ביד הקהל להעבירו

(יד) כל מה שנשאו ונתנו הפוסקים ובעלי תשובות וכו' כ"ז רק אם

הקהל רוצין בו וחפצים להחזיקו ופסקו כפי עיקר הדין להכשירו, אבל היכא שהקהל אין חפצים בו כי איתרע חזקת כשרותו ואמונתו אצלם מחמת מעשיו המקולקלים אין מחויבין להחזיקו להבא, דשו"ב צריך להיות יר"ש מרבים וזהיר וזריז ואדעתא דהכי קבלוהו מתחלה, ואם כעת קלקל מעשיו אף שמעיקר הדין לא נפסל לשו"ב, מ"מ יכולים הקהל לומר דאדעתא דהכי לא קיבלוהו להיות שו"ב קבוע אצלם (שו"ת אוריין תליתאי סי' פ"ג) וכע"ז בסמוך או' כ"א, כ"ג, ל', ל"א.

נחשד לדבר קל

טו) שו"ב שגבו עליו עדות שבכמה דברים עשה שלא כהוגן אע"ג דלא נחשד רק לדבר קל, מ"מ בשו"ב דמתא שיש לחוש שיכשיל רבים בדבר הקל שבדיני שחיטות, שיש הרבה מד"ס, או מחומרות האחרונים ואין להאמינו (שו"ת חסד לאברהם יור"ד סי' ה', וע"ע שו"ת ברית אברהם יור"ד סי' ח', ד"ח ח"א סי' ב', שו"ת מהר"י אסאד יור"ד סי' ח'), וע"י לקמן או' כ"ט-ל"ה).

טז) שו"ב שעבר על דבר קל שהוא מחומרא ומנהגא בעלמא יש לפסלו כיון שחשוד ע"י דבר זה להקל בעניני שו"ב שהוא מחומרא ומנהגא (שו"ת מאמר מרדכי סי' טו"ב).

חשוד באיסור דרבנן

יז) גם בחשוד רק על איסור דרבנן אין להאמינו להיות שו"ב דיש לחוש שמא יארע לו איסור דרבנן בשחיטה ולא יגיד (שו"ת בית אפרים יור"ד סי'

העידו עליו שלא התפלל פעם א'

יח) שו"ב שהעידו עליו שלא התפלל פע"א, והוא מכחיש ומתנצל שקיצר בתפלה מחמת דוחק וקושי הפרנסה, עכ"פ אין לו חזקת כשרות לבדיקת הסכין, וי"ל תקנה ע"י שיראה סכיננו לחכם פע"א בכל יום (שו"ת צ"ד ליובאוויטש יור"ד סי' ג') ויש שעוררו על קולא זו דלדעת בית אפרים (ע"י לעיל או' י"ז) החשוד על דרבנן שוב אינו נאמן וה"ה בזה (מנחת יוסף סי' ב').

נכשל באונאה

יט) שו"ב שנכשל באונאה, דהיינו שהתל באיש נכבד כאמרו שיש לו בן למול ונסע ד' שעות ושקר ענה שבאמת ילדה אשתו נקיבה והי' לשחוק בעיני כל, וסיים דיש להעבירו מאומנתו עד שיקבל תשובה על חציפתו ואשר עבר על לאו דאונאה (שו"ת חת"ס חו"מ סי' קע"ו, וכע"ז בדע"ת סי' ב' ס"ק מ"ח).

(כ) שו"ב, וש"ץ, שהודה בפני קהל אלופי ישראל והאב"ד שעבר על איסור ברת דעריות, אפילו אם דרך תשובה אמר ה"ל חצוף, מכ"ש שאינו רק בדרך הודאה, ואיך יהי' נאמנות לאדם אשר בשביל אמתלא קטנה כזו מבזה ומחציף עצמו כ"כ מה יעשה אם יארע לו הפסד בממונו או בכבודו הכלל שבזוי כזה פסול לעדות כמ"ש בחו"מ סי' ל"ד סעי' ח"י, ואיך יעיד על השחיטה ובדיקה ואין הרעת סובל להעמיד בזוי כזה לפני התיבה מכ"ש להאמינו על שו"ב (שו"ת חת"ס יור"ד סי' ח').

(כא) שו"ב שהעיד עליו עד אחד ששתה וכו' אע"ג דמדינא אין לאסור שחיטתו וכו' אך לדין דקבלנו לחובה שהשו"ב צריך להיות יר"ש ביותר משאר בני אדם ע"כ בודאי חייבים ב"ד לענוש השו"ב ולהעבירו על זמן מה שלא ישחוט עד שיקבל עליו שלא יזיד עוד, והכל לפי ראות עיני המורה בזה, והחכם עיניו בראשו (שו"ת מהר"י אסאד יור"ד סי' מ"ז).

משחק בקוביא

(כב) שו"ב ששחק בקוביא אע"ג דכשר מדינא דגמ' מ"מ אם הב"ד רוצין לגדור גדר ולהעבירו הרשות בידם (לקט הקמח סי' ב').

שו"ב המגלח זקנו

(כג) שו"ב המגלח זקנו אפי' במספרים שלא כעין תער, לדעת הס' מעשה רוקח על המשניות ר"י מס' מכות דהעיקר כהפוסקים דאפי' מספריים שלא כעין תער אסור בפאות הראש, וכן בפאות הזקן איכא איסורא מדאורייתא או עכ"פ מדרבנן, וכן בס' י"ן המשומר האריך עפ"י סודות נפלאים שהוא איסור גמור אף במספריים, וכן בשו"ת צ"צ ליובאוויטש יור"ד סי' צ"ג האריך באריכות גדול בכמה דפין וכמה ראיות שאיסור גמור והוסיף לאו דלא ילכש גבר.

א"כ בודאי דשו"ב שעבר ע"ז אינו ראוי להיות שו"ב שבודאי סימנא מילתא שאינו יר"ש כלל, ואפילו באותן מדינות שעמא דבר לא נהגו להחמיר, מ"מ חלילה לשו"ב להקל ולעמוד על נפשו בזה, ואם עבר יש לחוש לשחיטתו (עכ"ל דכ"ת סי' ב' ס"ק פ"ט).

(כד) אע"ג דגילוח בסם ליכא לאו מ"מ בשו"ב יש להחמיר דכיון שכי' האחרונים דהמגלח זקנו בסם אינו ראוי להיות ש"ץ דאינו בשלימות

דיקנא עילאה ע"כ יש להחמיר מה"ט גם בשו"ב דאע"ג שהסירו בסם ולא
בחר ישראל מנעו מלהיות שו"ב (שו"ת חיים ביד יור"ד סי' א').

שו"ב שהעיד שקר

כה) שו"ב שהעיד שקר על חבריו ועבר על ל"ת שבתורה איתרע
חזקת כשרות דידו' אף בפעם אחת ואין להאמינו להיות שו"ב בקביעות
עד שיעשה תשובה, וכ"ז שלא עשה תשובה ראוי להעבירו (שו"ת ארץ
צבי יור"ד סי' ד').

בעל מלחמה

כו) בעל מלחמה פסול להיות שו"ב (שו"ת מהר"ם ש"ק יור"ד סי'
י"ב עפ"י אמרי א"ש יור"ד סי' כ"ה).

שו"ב שאינו בא לדין

כז) אע"ג דכזה"ז שרבים מתפרצין בעוה"ר אין לפוסלו לעדות
בשכיל זה שלא בא לדין, מ"מ לענין שו"ב ודאי יכולין להעבירו ולמנות
אחר דבוראי אדעתא דהכי מינוהו אנשי הקהל לשו"ב שיעשה אפקודתא
כזה (שו"ת בית יצחק יור"ד סי' נ').

כח) שו"ב שאינו רוצה לקיים פסק דין כפי הד"ת שעליו פסול
לשחיטה דהוי כגולן וחשוד לאותו דבר (שו"ת בית יצחק סי' ל"ג וכע"ז
בדע"ת סי' א' ס"ק פ"ט).

שו"ב שעבר על מנהג וחומרא

כט) שו"ב שעבר על מנהג וחומרא בעלמא יש לפסלו כיון שחשוד
להקל גם בדיני בדברים כאלו (דכ"ת סי' ב' ס"ק צ"ג, שו"ת מאמר מרדכי
סי' מ"ב, תועפת ראם סי' א, דע"ת סי' ב' ס"ק ט"ז).

שו"ב שמרנן אחריו

ל) שו"ב שיצא עליו קול רינון מי יכול להתרעם על האנשים
החוששין לנפשם לאכול מזבחן אם הוא קלא דלא פסיק אפי' יחיד יכול
למחות להעבירו, ואע"ג דקי"ל שאין מעבירין אלא בעדות בדורה כ"ז
לענין חיוב, אבל אם המה נקיי הדעת ואינם רוצים להשתמש בהשו"ב
שיש עליו רינון וקלא דלא פסיק אינו בדין שיאכלו משחיטתו בע"כ, ואין
אדם מחויב להכניס עצמו בחשש ספק איסור בשכיל לחוש על אחרים,
ויותר יש לחוש לפגמם ולנפשם ולכבוד עצמן מלחוש לכבוד אחרים
ופגמם (שו"ת בגדי כהונה או"ח סי' ד').

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

לא) שו"ב שיצא עליו רינון וקלא דלא פסיק שראו ממנו הרבה דברי קלות רק אין עדות עפ"י הדין יכולין בני העיר לדחותו ע"י ערעור כל דהו (שו"ת ד"ח ח"א יור"ד ס"ס ד' וס"י ה', וח"ב סי' ה').

לב) ראוי ליראי ד' לחוש לקול המוחזק ולהרחיק משחיטת שו"ב שהכל מרננין אחריו ויש להתאסף לעיין ולברר שלא יהא קול מחמת שנאה דאז אין בו ממש (שם).

עבר אלכתחילה

לכ*) שו"ב שעבר על דבר האסור רק לכתחילה וכדיעבד מותר יש לחוש עליו (שו"ת חוט השני סי' ל"ד).

עדות עד אחד

לג) אע"ג דעד אחד אינו נאמען להעביר השוחט, אם נ' למורה שאמת הדבר כגון שיצא עליו כבר שם רע והעד הוא בר סמכא אז יש להעבירו (שמ"ח סי' ב' סעי' כ"א).

לד) וי"א אף בלא יצא עליו שם רע מכבר רק שהעד המעיד נאמן בעיני הבר"ד הרשות בידם להעבירו (כנפי יונה סי' ב', דע"ת ס"ק ע"ג).

לה) אע"ג דאין עד אחד נאמן לאסור הבהמה ששחטה השוחט, אבל לפסול השו"ב שלא יהי' נאמן מכאן ולהבא סגי בעד אחד (שו"ת רשמי שאלה יור"ד סי' י"ז אוי' כ"ד, וכ"כ בשו"ת ד"ח ח"א יור"ד סי' ז', שו"ת טוטו"ד קמ"א סי' י"ג, וחיתאי סי' ח"י, נ"א שו"ת שערי צדק יור"ד סי' ו', דעת בעל דכ"ת בעצמו בסי' א' ס"ק רנ"א).

לה*) כיון דבשו"ב יש כמה דברים שהם רק משום חומרא ע"כ אף שהוא חשוד רק לדבר הקל פסול להיות שו"ב כיון שנחשד שיקיל בזה (שו"ת ד"ח ח"א יור"ד סי' ב').

קבלת עדות שלא בפני השו"ב

לו) בהפוסקים מצינו מכוכה אם יכולין לקבל עדות שלא בפני הבעל דין כנוגע לאיסור והיתר, וכדי לאפרושי מאיסורא, יש מחמירין דצריך להיות דוקא בפני הבעל דין, (והם: בשו"ת דברי ריכות יור"ד רפ"א, שו"ת בית אפרים בסוף ראש סי' ל"ד, רשמי שאלה יור"ד סי' כ"א) ולעומתם יצאו האריות שבחבורה דשרי לקבל שלא בפני השו"ב (והנם: שו"ת בית שמואל אחרון חו"מ סי' כ"ח, שו"ת ד"ח ח"א יור"ד סי' ז', שו"ת טוטו"ד

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

קמ"א סי' י"ג, תליחאי סי' ח"י, נ"א, שו"ת השיב משה יור"ד סי' ד', שו"ת בר לינאי יור"ד סי' א', שו"ת חסד לאברהם יור"ד סי' ל"ה, עיקרי הר"ט יור"ד סי' א' או' ס"ו, וע"ע בע"ז בשו"ת שו"מ קמ"א נ"א נ"ג, הרי בשמים סי' ק"ד, בית יצחק יור"ד סי' א', דע"ת סי' ב' מאו' מ"א עד או' מ"ה).

שתיית יי"ש, ושאר משקים המשכרים

לז' במנחת יוסף סי' א' סעי' כ"ב מזהיר לכל שו"ב שיזהר מכל משקה המשכר אף בכל שהוא ויש מקומות שקיבלו השו"ב עליהם לכל ישתו שום משקה המשכר אף מעט דמעט בכל ימות החול ומנהג יפה הוא, דסחור סחור אמרי לנוזרא, ע"ש. (וכן מזהיר בדע"ק סי' א' ודע"ת סי' א' ס"ק מ"ט).

לח' הקולות בענין שיעור השרוי לשתות נאמרו רק לענין השחיטה, אבל בדיקת הריאה חמור ומדינא אסור וכו' כי א"א שלא יהי' צד הרואה וכששתה שיעור שתיית רביעית יין אף בדיעבד אסור להורות מן התורה, ושאר משקה המשכר הוי השיעור כשמו' יש איזה חימום באבריו, והכל לפי מה שהוא אדם (הג' חת"ס על יור"ד נדפס בליקוטי חבר בן חיים ח"ו, הג' צבי לצדיק בגליון יור"ד, דע"ק ס"ק י"ד).

וכן בבדיקת סכין צריך להחמיר (פר"ת ס"ק ט"ו, הג' חת"ס על יור"ד, דע"ת שם).

קול רינון, ועשה תשובה

לט) אם יש על השוחט רינון מעבירות שבידו אפי' עשה תשובה אין לצבור לכנוס בחשש איסור למנתו שו"ב לעיר לכתחילה כל שמוצאים שו"ב אחר כשר שהוא ת"ח ויר"ש בודאי, וכמ"ש בס' מחקרי לב יור"ד ח"א סי' קנ"י, וחומ"מ ח"א סי' קנ"ב (רו"ח יור"ד סי' א' או' ה').

גם אחד יכול למחות

מ) אם רצו הציבור להקל וליקח להם שו"ב כזה שיצא עליו רינון ועשה תשובה אפי' יחיד יכול למחות דבכה"ג מחאת יחיד מחאה הוא (רו"ח שם).

לחפש אחר שו"ב היותר טוב

מא) זה ברור כמו שמצינו בדיונים שאמרה תורה צדק צדק תרדוף

הלך אחר ב"ד יפה כמו"כ בשו"ב צריך לילך אחר שו"ב שהוא יותר מוחזק בכשרות ואומנות (ור"ח הספרדי יור"ד סי' א' או' ה') ועי' ברכ"ח סי' א' או' ע"ח שכ' דדבריו נכונים ומסתכרים.

ידיעת השו"ב בתורה ואומנות

(מא*) הארכתי ככל הצורך בפ"ז בנושא נתינת קבלה והמעניין יע"ש).

(מב) חיוב גדול בענין השוחטים שמקבלים שלא די אם יהיו יראי השם סתם אלא צריכין להיות יראי השם נלהבים, כי זה גלוי וידוע ומפורסם שכל מה שבוער יותר היר"ש בלב חוש ההרגשה ג"כ חזקה יותר.

והאדם המבין מהו זה יר"ש באמת כאשר מעיין ומתבונן על המצות ומתנהגות של השוחטים לא אותן שבכפרים בלבד אלא אפילו בעיירות הגדולות ורואה שפלותן שתאות הכסף גדולה וחזקה אצלן אפילו בא שלא ביושר, ואין משגיחין על מוצא פיהם אף הוא נקי מחניפה שקר, ליצנות, ולשה"ר, שחוק, וחרחורי ריב, מכל הנ"ל יש למשוך מסקנא שאהבת התורה והכבי"ת אינו בוער בחזקה בקרבם ואינם מתפחדין ורועדין מעינא עילאה הרואה הכל (עת לעשות להגה"ק ר"ה מקאלאמייע זצ"ל ח"ב שאלה ס"ט).

(מג) הגה"ק מהרש"ק מבראד זצ"ל כותב בהק' לח"י תקנות לק"ק באדיטשוב, וז"ל: ושבח אני את בעלי הנפש אשר שמו סכין בלועם ופרשו מבשרו זה כמה שנים, והטיבו אשר דברו, ע"ש (מוכא בתורת הזבח).

התנהגות השוחט (להגה"ק מוהר"ר שלמה קלוגער זצ"ל)

(מג*) יראו השוחטים שימנעו מהליכה בשוק בכל מה דאפשר ודבר לא יהי' לו עם אדם, רק יהי' שונה הלכות כל היום, (מהרש"ק מבראד נר' בשו"ת שנות חיים קר' פרט ועוללות או' ח"י) ועי' ברכ"ח סי' א' ס"ק פ' דפשיטא דר"ל במילי דעלמא לא יהי' לו עסק בין אדם לחבירו עם שום אדם, אבל במצות שבין אדם לחבירו כגון ביקור"ח, גמ"ח, הכנס"א, ומעשה לצדקה מוטל על כל בר ישראל וק"ו על שוחט שצריך להיות שו"ב יר"ש מרבים, ע"כ.

(מד) השו"ב הבודק את הסירכות של הריאה יהי' יושב ולא עומד כדי שיהי' עושה במתינות בלי טרוף הרעת (מהרש"ק מוכא בתורת הזבח סי' א' ובשנות חיים שם).

ויהי' הדבר במחנינות ובישוב הלב כראוי למילי דשמיא כזה, ולא במהירות כחוטפין את המצות כאשר ראיתי עד הנה זה חוטף וזה רומס (שם).

מה) לא יהי' לו צפרנים באגודל ואף שלא יהי' מוהל (שם).

מו) חלילה לכל אחד בסכין אחר יותר מעשרה בהמות, ואף בב' סכינים ירחקו במה דאפשר כי הידים נעשים חלושים, וגם יראה כל אחד סכין בין בהמה לבהמה כדין (שם).

מז) בדיקות הסירכוח לא יהי' במהירות רק יהי' בערך עשרה בהמות לחצי שעה, ולעשרים שעה אחת, וכן ילמדו ליותר מזה לפי שיעור הזה כדי שיהי' הכל במחנינות וביר"ש, וכל המרבה לבדוק הר"ז משובח.

וכ"ז ע"צ היותר הכרח, אבל באמח זה אינו דיי כי יגיע לכל ריאה ג' מינוטע"ן ובמה נחשב הוא, לכן יראו שישהו יחד כמה דאפשר.

ויאמינו לי כי פה"ק יש שוחט ובודק אחד שמו ר' צבי ואומן בבדיקת הסירכוח יחד מחביריו ואעפ"כ שוהה בעשרים בהמות ב' שעוח ושוחט ורואה אחד עומדים אצלו ג"כ ומ"מ בכל השנה יחד לא נמכר למחצה כשרות (שם).

מח) מחויבים כל אחד בעת בדיקתו בפנים לומר לפושת כאן יש סירכא, וכאן יש סירכא, ויזהירו לשומו אל לבו בענין כשיבא אח"כ הדואה (הבודק) יאמר הפושט מעצמו כך וכך אמרתם לי, כי אם השוחט ידמה לו שיזכו מ"מ שגיאות מי יבין והוא טרוד בכמה ריאות ויחליף בין ריאה לריאה, ואם כי דומה לו שאינו שוכח מ"מ מה איכפת לו בכך שלא יסמוך על עצמו.

ויר"ש יוצא ידי שניהם וזה וזה יעשה ישוב ללבו הזכרון, וגם הפושט יזכירו וישאלנו בכוא הרואה, מה אמרתי לך, וגם מזה אל יניח ידו וכשלא ירדו השוחטים להסכים על כך אחד או כולם, חלילה וחלילה לאכול את בשרו ומכדיין על בשרו שהוא טריפה, ע"כ (שם).

שו"ב שאינו מתנהג כראוי

מט) כל שו"ב שאינו נוהג במצות הראויות לשו"ב הר"ז מאכיל טריפות לישראל, ושגגתו עולה זדון, וענשו מפורש, וחטא הדבים תלוי בו, ואין מספיקין בידו לעשות תשובה, ע"ש (שמ"ח סי' א' סעי' ז').

(ג) ראוי השוחט להיות יר"ש ות"ח ורואה טריפות לעצמו ולא יחוס על הממון ולא יחמיר להפסיד ממון של ישראל (עכלה"ק רש"י ז"ל בס' הפרדס דף כ"ח ע"ב).

שו"ב בחור

(נא) בשו"ת מהר"ם ש"י"ק יור"ד סי' א' או' א' שלא ליתן קבלה לפניו בלא אשה, ובשו"ת דבר משה ח"א יור"ד סי' ג' שיש תקנה מרכנים קדמונים שלא ליתן קבלה לשום בחור עד שיהי' נשוי אשה, ובדכ"ת סי' א' ס"ק פ"ד דבמדינתנו מי שהוא גדול בשנים ולא נסיב איתתא מחזיקין אותו לקל, ואין יראת אלקים על פניו, ואינו דחיל חטאין).

טבילת עזרא לשו"ב

(נג) בס' מנחת יוסף סי' א' סעי' י"ד הוכיח מלשון המרדכי בשם ה' א"י דיש להדר שהשו"ב יזהר בטבילת בע"ק ובמקום שאין המים מצויין או כשהוא איש חלש ואינו יכול לטבול, עכ"פ יהדר אחר ט' קבלין לשפוך עליו או מ' סאה שאובין וכמבואר באו"ח סי' פ"ח (דכ"ת סי' א' ק" פ"ד).

שו"ב שנחלה והבריא

(נד) שו"ב שנחלה שכיח שנתבלבל דעתו ונשכחו הדינים מזכרונו ממילא לאחר שהבריא צריך לבודקו כי אולי שכח הדינים בחליו (דכ"ת סי' א' ס"ק ס"ב).

שחט בלי קבלה

(נה) עבר ושחט בלי נטילת קבלה שחיטתו אסורה אף כדעבד (מש"ז יור"ד סי' א' סק"ג, שמ"ח שם, וכדבריהם אזלי כל המחברים מגדולי זמנינו ונקטו לדין כוותיהו, כמ"ש בדכ"ת סי' א' ס"ק ל"ח).

ואפי' בדקו אותו ונמצא בקי בה' שחיטה אסור לאכול משחיטתו (בל"י סק"ג בשם זר זהב, שו"ת כתר כהונה סי' כ"ו).

ודוקא במזיד אבל אם יש לדונו לשוגג כגון שבא ממדינה שאין נוהגין בתקנה זו מכשירין שחיטתו (שמ"ח שם) אבל בתנאי שנסהו הרב ויודע בו שיוודע ה' שחיטה (ש"ע הגר"ז קו"א סק"ו) וגם יודע להעמיד סכין חלק כדבעי, ומרגיש בפגימה דקה, ואם בדק הריאה צריכין לנסותו גם כזה (שו"ת תפא"י יור"ד סי' ט').

ומ"מ בדיעבד אפי' באופן שא"א לרדן דהשו"ב שוגג הי' יש להקל אפי' שלא במקום הפסד מרובה לאכול הבשר משחיטתו, אף הי' הדבר באקראי בעלמא דאז לא קנסינן לאוכלי הבשר כיון שלא ידעו שלא נטל קבלה, ובתנאי שינסהו הרב אם יודע הי' שחיטה, דכלא"ה אסור אפי' בדיעבד (ש"ע הגר"ז שם, תורת יקותיאל יור"ד סי' א' סק"א, וסי' ח"י סק"ז, ובס' דע"ת העלה ג"כ להקל ולסמוך על הגר"ז).

שו"ב שהכשיל הרבים בדבר המותר לפי דעתו, עובר אלפני עור

נו) שו"ב שהכשיל הרבים בדבר המותר לפי דעתו רק בני העיר מחמירין. פשוט לפענ"ד דעובר בלפני עור כיון דאין הבעה"ב מכיר בהבשר מה שנעשה בו במקולין להקל או להחמיר ואפי' אם לדעת השו"ב הוא חומרא יתירה, מ"מ כיון שבני העיר נוהגין בו חומרא והוא הכשילן והאכילן דבר האסור עבר בלפ"ע ונקרא חשוד, והוא פשוט (דכ"ת סי' ב' ס"ק מ"ג).

שו"ב שעבר עבירות באונס

נו) שו"ב שהי' איזה זמן בעל מלחמה וגם קאנדאקטער אצל האייעונבהאן ומתסמא אכל טריפות וחילל שבת ועתה הולך בדרך הישר והטוב צריך תנאים שונים שיחזור לכשרותו (מהר"ם ש"ק יור"ד ב').

נח) בענין אבירות לב הנצרך להשו"ב ע"י היטב פרק ז' מאות כ"ה-כ"ח).

נט) השו"ב צריך להיות לו מורא רבו כמורא שמים, וגם מורא בשר ודם (שו"ת טוטו"ד תליתאי סי' י"ט).

שו"ב שאינו נוהג במצות מהוגנים

ס) שו"ב שאינו נוהג במצות הראויות לשו"ב מאכיל טריפות ושגגתו עולה זרדן (שמ"ח סי' א' ס"ו).

סא) שו"ב שאמרו עליו שתכונתו לא טובה שהוא כילי וכעסן אם נתברר בדיינים שהאמת כן ראוי להתרות בו ולקנסו ושיקבל עליו ד"ח, ואם לא ייטיב דרכו יוכלו להעבירו אם הכוונה לש"ש (שו"ת ד"ח סי' ח"י).

שם גוי

סא*) שו"בשראו בו פריקת עול עד ששינה שמו משם יהודי לשם גוי אינו ראוי להיות שו"ב (רו"ח יור"ד ר"י סי' א' או' ה').

ידיים רותתות

(כ) דין זה מתחלק לכמה ענפים:

ענף א' ידיים רותחין לעולם, ככה"ג דעת הפוסקים להחמיר ולהעבירו (שו"ת נ"ב תניינא יור"ד סי' א', זרע אמת הספרדי ח"ג סי' פ', פריה"א ח"א סי' י"ט, מחזה אברהם סי' ל"ב, שו"ת ד"ח ח"ב יור"ד ג', בית שלמה יור"ד סי' י', שו"ת רמ"ץ יור"ד סי' ט"ז, כת"ס יור"ד סי' י', מהר"ם שיי"ק יור"ד סי' י', וע"ע בשו"ת שערי צדק יור"ד סי' א', מים חיים סי' א', שו"ת מהר"א יור"ד סי' מ"ה, צ"צ יור"ד סי' ט').

ענף ב' ידיו רותחין לפעמים, יש מקילין אם הוא יר"ש ואומר ברי לי שלא מרתתי בשעת שחיטה ובדיקה (בית שלמה יור"ד סי' י', רמ"א יור"ד סי' ט"ז).

אבל שאר עמודי הוראה מחמירין ופוסלין גם בזה (שו"ת ד"ח ח"ב יור"ד סי' ג', שו"ת צ"צ ליובאוויטש סי' ט', כת"ס יור"ד סי' י', מהר"ם שיי"ק שם).

ענף ג' חרתת בעשיית פעולה אם לא ראוהו מרתת בעת השחיטה רק בעת הפריעה של עור המילה, אם ראו ובחנו שאינו מירתת בעת השחיטה אין להעבירו, די"ל רק בשעת הפריעה מטעם שמצמצם כחו לעשות מלאכה בצפורניו מרתת, משא"כ בשחיטה, וכע"ז בשו"ת תפארת יוסף יור"ד סי' ג', וע"ע שו"ת דבר אליהו סי' כ' באורך.

ידיו מרתחין באוחז כוס של משקין על כף ידו אין לחוש שבשכיל זה מירתת בעת אחיזת סכין של שחיטה בידו (שו"ת חסל"א יור"ד סי' א').

מרתת באויר, הנסיון מעיד דיש אנשים שידיהם מרתחין באויר אבל מ"מ אם יאחזו דבר מה ויניחו על איזה דבר יועיל ההנחה לתמוך היד שלא יהא מרתת, אך אם מרתת הרבה יש חשש שבשחיטה ירתת עכ"פ מעט ויבא לידי שהייה ודרסה (שו"ת מהר"א יור"ד סי' מ"ה בשם גאון אחד).

ענף ד' נסיון הרתיחה, בשו"ת דבר משה תניינא סי' פ"ה ששמע בשם רב אחד שכשבא לפניו שוחט שאומרים עליו שידיו מרתחין בחנו אם ידיו מרתחין בעת הכתיבה, ע"ש.

ובשורת ד"ח ח"ב יור"ד סי' ג' שכ' וזכור הייתי כד הוינא טליא שהיו מנסין לשריב אם מרתח ע"י צלוחית מים שנותנין בידו, ע"ש. וברע"ת סי' א' או' ל"ה דאין לחוש ולהחמיר להחזיקו למירתת בנסיון זה אלא באם רואין שמנדנד ברתיות גדול, אבל במנדנד קצת יש לתלות דע"י שאוחז היד באויר מנדנד בידי קצת, ואין להוכיח שמרתח גם בשחיטה, ע"כ.

והא ברור וכן יוצא משיטת הפוסקים הדנין בדין מירתת דבנולד ריעותא אע"ג דאפשר להקל מ"מ צריך שבע חקירות, ועוד שבע אם אין רתיתה בעת השחיטה, ותלוי לפי ראות עיני המורה האיך לנהוג בזה, ופוק חזי בשורת מהר"ם שיי"ק יור"ד סי' א' או' ה' שתמה על מנהג בתי דיני ישראל שכשמבחינין לשריב בהרגשת הסכין מסתפקין בג' סכינין טובים ואין זה נכון אלא צריך הרבה והרבה נסיונות כמה וכמה פעמים בנסיונות שונים ומשונים, ע"כ.

והדברים ק"ו ומה התם שלא איחזק ריעותא והוא עבידא לגלויי בכל עת ושעה, ואין סומכין לחלוטין על אותן הבדיקות של לפני נתינת הקבלה, רק מפקחין על השוחטין ובודקין סכיניהם בבית המטבחים מזמן לזמן, כמבואר בשורת חת"ס יור"ד סי' י"ד, אעפ"כ הרעיש המהר"ם שיי"ק על חובת הבדיקה ביתר שאת ועז).

על אחת כמה וכמה בכהאי גוונא שיש ריעותא לפנינו דהאי גברא יצא מחזקת רוב בני אדם שאין מירתתין כלל לית דין צריך בושש שקודם שיקום לשחוט צריך לעבור ביקורת שונים ומשונים הרבה (שורת תפא"י יור"ד סי' י"ב).

זר הבא לשחוט

ג) מה שכ' הרמ"א בסי' א' ס"א דנוהגין שכל הבא לשחוט סומכין עליהם לכתחילה, וכן מה שנשאו ונתנו הפוסקים בנד"ז, אין נ"מ לדידן כלל דאין סומכין עתה על שום אדם הבא לשחוט שאין מכירין אותו אא"כ בודקין אחריו (מנחת יוסף בלק"י סי' א' סק"ד בשם הדרת זקנים, דכ"ת סי' א' או' נ"ט).

שוי"ב שעזב השחיטה

סד) עזב עסק השחיטה זה זמן רב בענין שיש לחוש שמא שכח עיקרי ה' שחיטה חיישינן וצריך לבדקו כאילו בא לחשוט בתחילה דלא סמכינן ארמאשמ"ה דלא מוקמינן אחזקה היכי דאפשר לברר (ש"ע הגר"י סי' א' ס"ק כ"ב).

שׁו"ב שחלה

סה) שׁו"ב שנחלה שכיח שנתכלכלה דעתו ונשכחו הדינין מזכרונו ממילא ולאחר שהבריא צריך לבדקו כי אולי שכח הדינין בחליו (דכ"ת ס"ק ס"ב).

הוא השוחט הוא הבודק

סו) עכשיו נוהגין ללמוד ה' שחיטה וה' בדיקת הריאה יחד ואין לנו שוחט בפ"ע ובודק בפ"ע (שׁו"ת בנין עולם יור"ד סי' א' סוף או' ט"ז, וכ"כ במק"מ סי' ל"ט י"ז, הג' יד אברהם סי' ל"ט סעי' ט"ז) וכבר נתפשט המנהג שלא יהי' שוחט בפ"ע ובודק בפ"ע ואין לשנות (דכ"ת ס"ק ס"ח).

סז) בענין נטילת קבלה לבדיקת הריאה עמ"ש בפ"ז מאו' נ' ולהלן.

סח) גם כשיש להם קבלה להשובי"ם החיוב על חכמי העיר לחקור תמיד אחר השובי"ם (כר"פ ס"ק י"א בסי' א') ועמ"ש באורך בפ"ו מאו' י"ד ולהלן.

סט) בענין משגיח בזמן השחיטה עמ"ש בפ"ו או' ח"י ולהלן.

שתיית משקה לשוחט, ולבדק

עא) בזה"ז חמור ענין שתוי ושכור מבימי קדם (שׁו"ת טוטו"ד תליחאי סי' ל"ה) וכל הקולות שנאמרו דבעינן שיגיע לשכרותו של לוט דוקא ליחיד דרק ארעי, ולא לשׁו"ב קבוע (שם).

עב) אסור לבדוק סכין אחר שתיית רביעית יין, וכ"ש הוא מהוראה (הג' חת"ס יור"ד סי' א', פר"ת שם ס"ק ט"ו).

עג) גם בשחיטה גרידא (אפילו ברק לו אחר הסכין) אין להקל, דגם בשחיטה מזדמן כמ"פ מידי דחליא בהוראה (דע"ת ס"ק מ"ט).

עד) שתה רביעית יין אסור לו לבדוק הריאה, כי א"א שלא יהי' צד הרואה (דע"ק ס"ק י"ד, הג' חת"ס שם, ובמנח"י כ' תוכחה על השוחטים שאין משימין לב ע"ז).

עה) בשאר משקה המשכר (חוץ יין) השיעור כשמרגיש חימום באבריו, והכל לפי מה שהוא אדם (דע"ק שם).

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

עו) במנחת יוסף סעי' כ"ב מזהיר לכל שר"ב שיזהר מכל משקה המשכר אף בכל שהוא, וכי שיש מקומות שקבלו השר"ב עליהם לבל ישתו שום משקה המשכר אף מעט דמעט בכל ימות החול, ומנהג יפה הוא דסחור סחור אמרי לנוירא, ע"כ.

חגורה בשחיטה

עז) צריך ליהזר שלא לשחוט באם לבו רואה ערותו ואפילו הולך במכנסים המהודק למתניו לא די (שמ"ח סי' א' סעי' ל"ח) אבל מכנסיים קשורים באכנט שפ"ד (תואר משה פי"ג).

ויש מחלקין דמכנסיים קשורים לא מהני רק באם המכנסיים על הכתונת אבל תחת הכתונת לא (מנח"י בלק"י ס"ק קי"ב בשם עולת יצחק או' י"ז, וסיים דע"כ אין לסמוך על האכנט ככ"ע כי לפעמים הם על גופו וצריך בכ"מ חגורה בפ"ע, וכ"מ בתב"ש שם, ופשוט דא"צ להחמיר בע"ז יותר ממה שנוהג בשאר ברכותיו של כל היום שצריך ג"כ ליהזר בד"ז, וז"פ).

חרם הקהל

עח) אם הטילו הקהל חרם שלא ישחוט שוחט רק ידוע, עי' בסי' א' סעי' י"א כל פרטי דיניה ודע"ק דע"ת, ובדרכ"ת באורך גדול.

עד אחד לפסול שוחט

עט) בדאיכא רק עד אחד לפסול השוחט עי' סי' א' סעי' י"ד ובאחרונים.

זהירות בברכה

פ) צריך השוחט ליהזר בנפשו ביתר שאת לקיים מ"ע דזבחת, ומל"ת דלא תסור, ובפרט לפמ"ש המקובלים שהשר"ב בברכתו ובשחיטתו בכוונה כהוגן מתקן נפש החוטאת ומתגלגלת בחטאה על עונשים ידועים כגוף הנשחט, ע"כ יזהר מאד בנפשו (שכט מוסר פל"ו).

רוב המצויין מומחים

פא) דברזה כבר מצינו בשל"ה שנתרופף עד למאד, וכן ברכינו יונה, והארכתי במדור בפ"ע תחת כותרת רוב מצויין אצל שחיטה, מומחין, ע"ש.

חשוד

פב דע דהחשוד לאכילת איסור לבד, אע"ג שלא נגבה עדות כלל עליה ואינו ידוע בוודאי, רק חשש וספק, שוב אין לו נאמנות לאכילה כלל, וכ"ש לשחוט או למכור לרבים ע"י שו"ת בית שלמה (מהר"ש חסון ז"ל) יור"ד סי' י"ז שו"ת חקרי לב ח"א יור"ד סי' קס"ז, וכ' שכן מבואר בשו"ת הרשב"א, רשב"ש, ריב"ש, מהרש"ם, ובערוה"ש יור"ד קי"ט ס"ר.

שוחט בזה"ז

פג צריכין לדקדק עכשיו מאד שיהיו שו"ב הממונים זהירים וזריזים וידועים ביראת ד' יותר מהשו"ב שהי' בזמן התלמוד (הגר"ז בסי' ח"י קו"א סק"ט).

וענין "זהירות וזריזות" מבואר בשל"ה הק' שער האותיות או' ז' (דפוס אוסטרעה דף נ"ט): דזהירות היינו, הנזהר בשעת מעשה לשמרה לעשותה כדת שלא יעבור שום דבר המוטל עליו, וזריזות שזריז קודם מעשה להקדים עצמו בסייגים ובשמירה יתירה שלא יבא לידי שום איסור הנ חמור והן קל (וע"ע ברש"י חולין ק"ז: ד"ה זריז, ובע"ז דף כ' ע"ב בד"ה זריזות, ובתוי"ט סוף סוטה ד"ה זריזות, וב"ח או"ח ר"י סי' ר"פ, יד מלאכי סוף כללים או' ז', יעיר און מע' ז' סי' ב').

מדות טובות

פד מאד מאד ידקדקו שיהי' השוחט לבד מבין תורה ובעל יר"ש גם בעל מדות תרומיות, כי בעוה"ר רבים חללים הפילה אימת וגערת וחוצפת השוחטים שהעיוז והחציפו נגד דבניהם גדולי הדור וגרמו בלשון מדברת גדולות שלהם מחלוקת גדולות בין שלומי אמוני ישראל, אשר תוצאותי פגעה בעיקרוני הדת וקיומה, ופוק חזי מ"ש הפמ"ג ביור"ד סי' ח"י ס"ק כ"ט על השוחט שתחת דגל המהרש"ל שבדאי הי' מופלג במעלות, אחר שהעתיק ערותו של המהרש"ל ביש"ש חולין פ"ט הוסיף טהור גברא בהאי לישנא "ומעתה אין אני מתמיה על חוצפה וגאוה שבזמנינו זה, אם הי' כן בדרורו של רש"ל שהחציף השוחט נגד גאון ישראל והדרו שהי' תורה וגדולה במקו"א כ"ש עתה" עכ"ל.

ודבר פשוט ומושכל כי רק הגאונים הקדושים שהי' אימת כוראם על פניהם תמיד לא חלי ולא הדגישו מצעקת השוחט, ועשו מה שמצאו

לנכון, אבל בימינו אלו היצדק אנוש מאלוקי לומר זכיתי לבי ובכחי ללבוש עוז נגד הטבחים המחוצפים וקלים המשתמשים גם במסירות ושאר אימת מות להשפיל כח הרב.

ולא אמנע מלהעתיק דבר בעתו מה שפירשתי במשנה דאבות (פ"ד משנה כ"ה) על מימרת יהודה בן תימא "עז פנים לגיהנם וכושת פנים לג"ע יה"ר וכו' שיכנה ביהמ"ק במהרה וכו' וכבר נשתפכו דיו לרוב לפרש סמיכות הדברים, ועוד מה ענין מדת עז פנים וכושת פנים לג"ע וגיהנם יותר משאר כל התורה והמצות, אבל האמת יורה דרכו, כי כוון אל השוחטים שמעיון פנים וגורמים חורבנות נוראות דלא די שמטילין אימתן על הרבנים אולם מחרחרין ריב על הרב ויורדין עמו לחייו עד שיקרן בו וגורמים שנאת חנם, לה"ר רכילות, התמעטות כבוד הרבנים שהוא מעיקרי הראשיים של העמדת הדת על תילה, והרבה קהלות נחרבו בשביל זה, (צ"י בספרי שו"ת ותמצא מזה הרבה מאד) כי במקום שיש מחלוקת או השטן מרקד בראש, וכשנתמעט כבוד הרבנים וגדולים אמיתיים, אז נחרבה כח של המשמאילים, והמשכילים ודומיהם, והדת נחרבה רח"ל.

וע"ד הסמ"ך יהודה בן תימא מיד לאחר שהוציא פסק דינו כי עז פנים לגיהנם שמחריב הדת כי לאחריו יה"ר שיכנה וכו' דאל"כ האיך יתפרנסו עם ישראל בבשר אם לא יהיו שוחטים, דלע"ל שיקריב הקב"ה שור הבור וישחטנו, אזל א יצטרכו עוד לשוחטים והיו החלפים לאיתם ולמזמרות, וע"כ טוב להתפלל להגאולה ואז יתוקן הכל.

וכזה תבין מאד חכמת וקדושת התנא יהודא בן תימא שהסמ"ך לכאן יה"ר הלזה לרמוז באיזה עבירה כוננו כמ"ש עז פנים לגיהנם, באותן שמחמתן מוכרחת הגאולה (ע"כ מס' עין השמש ערך ש' "שחיטה").

פרק ד'

החוב לעקור אחר השו"ב

ירא שמים יזהר

א) כיוון שרבו המכשולות לכן כל מי שיראת ה' נוגע ללבו לא יאכל בשר כ"א בא' מג' אופנים: או שבקי בהשו"ב שהוא מוחזק ומומחה, או שהוא בעיר שראשי יראי ד' ומדקדקים במצות ד' שבודאי לא הקימו שו"ב בלתי ראוי, או שיבדוק סכיניו קודם ששחט זה הבהמה.

וכשאינו מכיר השו"ב או הראשים לא מהני לבדוק סכיניו א"כ דרש ושאל אם אינו משתכר (שמ"ח סי' א' סעי' ח').

שוחט שאינו מכיר

ב) אע"ג שכ' הרמ"א (יור"ד סי' א' ס"ב) דבמקומות שנוטלין קבלה אין נוהגין לבדוק אחריו, מ"מ בזה"ז אפי' לדין שנוטלין קבלה נוהגין לבדוק אחריו אם אין מכירין אותו (מנחת יוסף סי' א' לק"י סק"ר).

קבלה שכבר לקח זמן רב

ג) אף בזה"ז שהשוחטים נוטלים קבלה ואף שידוע שיש להשו"ב קבלה מ"מ אף יש זמן רב שנטל קבלה הדר דינא לדין הש"ס דהיכא דאפשר לברר לא סמכינן ארוב מצויין וצריך לבדוק אותו לכתחילה אם לא שכה דיני שו"ב, וגם צריך לבדוקו בהרגשת סכין דעשוי להשתנות (תורת יקותיאל סי' א' סק"א, וכ"נ במחז"ב או' ח').

וי"א דלשכחת כל הדינים לא חיישינן מאחר שעוסק תמיד בשחיטה, אך בענין הרגשת סכין הכל לפי הענין (ש"ע הגר"ז סי' א' ס"ק כ"ב).

והכל לפי הענין המקום והזמן (עי' באורך ביאורו בדכ"ת סי' א' ס"ק כ"ה).

ד) וע"ע בפ"ו (סדר נתינת קבלה) או' ב' דצריכינן לנסות השו"ב מזמן לזמן, ע"ש.

ה) שאר דברים שהחוב לשים עליהם עינא פקיא הלא הם כתובים באר היטב לעיל פרק א', עד פרק ד', ע"ש.

ו) ע"ע פדק ד' או' ל"א.

ז) עי' בשמ"ח סי' ח"י סוסעי' ז' שיש להחכם לחקור תמיד אחר השו"ב ולבודקם אם יש להם הרגשה טובה כשאר בני אדם השלימים בדעתם, וכל המרכה לבדוק אחר השו"ב הר"ז משובח, ע"כ.

וכוונת השמ"ח מיירי אפילו בשו"ב דידן שיש להם קבלה (כ"כ בשו"ת טוטו"ד תליתאי סי' י"ט, ודכ"ת סי' ח"י או' קס"ד).

שוחטים זקנים

ח) חיוב גדול על הרב המפקח או שאר ממונה לשים עין ביחוד על שוביים זקנים באי בימים לראות אם אין ידיכם רותתות, והארכתי בדין זה כפ"ה או' ס"ב, ע"ש.

שוחט שלא שחט זמן רב

ט) אין לסמוך על קבלת השוחט אלא להעוסק בשחיטה אנל אם עזבו זמן רב בענין שיש לחוש ששכח עיקרי השחיטה חיישינן וצריך לבדוק כאילו בא לשחוט לכתחילה דלא סמכינן ארמאשמ"ה כיון דיכול לברר (ש"ע הגר"ז ס"א ס"ק כ"ב).

שו"ב שנחלה ל"ע

י) שו"ב שנחלה שכיח שנחבלכל דעתו ונשכח הדינים מזכרונו וע"כ צריך לבדוק לאחר שהבריא כי אולי שכח הדינים בחליו, וגם בהרגשת הסכין צריכין לבדוק (דכ"ת ס"אס"ק ס"ג).

שו"ב שאינו חוזר על לימודו

יא) צריך הב"ד לזהר אף כשהשו"ב נטל קבלה מ"מ אם אינו חוזר על לימודו כראוי יש לבדוק אחריו (שיו"ב סי' א' או' ב').

יב) יש לב"ד לחקור ולדרוש אחר הבודקים והשוחטים ולראות שיהיו בקיאים, ומומחים, וכשרים, כי גדול איסור המכשלה בשחיטות ובדיקות המסורים לכל (רמ"א יור"ד סי' א' סעי' א').

שוחט שנתפס בבל יכול

יג) אם בדקו שוחט או בודק ונמצא שאינו יכול יש בזה כמה חילוקי דינים האין לנהוג כמה ששחט, וכן בהכלים (עי' היטב כרמ"א ואחרונים שם).

לעקוב השו"ב

יד) אף כשיש להם קבלה ראוי לחכמי העיר לחקור תמיד אחר השו"ב אף עודם מחזיקים בתומתם, ותלמודם בידם, ויראו סכיניהם דהאדם עשוי להשתנות וגם לאבד כח ההרגשה בהפלגת הימים (פליתי סי' א' ס"ק י"א).

ואף אם השוחט הוא יר"ש צריך המורה להשגיח עליו ועל הסכין ששוחט בה (של"ה שער האותיות או' ק').

רב שאינו משגיח על השו"ב כראוי הוה בכלל מאכיל טריפות לישראל ח"י (תואר משה פ"ז בשם סי' שע"ת לר"י).

אימת הרב על השו"ב

טו) וכ' בשו"ת חת"ס יור"ד סי' י"ד דמנהג קהלתו שתמיד ה"י אימת חכמי העיר על השוחטים דשם, ורגילים אנחנו הבי"ד תלתא לבא פתאום לבית המטבחים, הן במקום שחיטת הבהמות, והן במקום שחיטת העופות ולברוק סכיניהם ולחטט אחר כל מעשיהם שבכל עת יהיו בגדיהם לבנים, ובכ"ז בכל ער"ח מחוייבים להראות סכיניהם לחכם, ע"כ.

טז) החיוב מוטל על רבני הרור לשלוח להביא לכל השוחטים היושבים בגליל שלהם לברוקם או לשלוח גברא דמהימנא מומחה לברוקם (תורת זבח הספרדי או' ב' סי' ה' סעי' ז').

יז) אם יש עליו איזה כינון מעבירו שבידו אפי' עשה תשובה אין לצבור לכנוס כחשש איסור למנותו שו"ב לעיר לכתחילה כל שמוצאים שו"ב אחר כשר שהוא ת"ח ויר"ש בודאי, וכמ"ש בחקרי לב יור"ד ח"א סי' קנ"ו וחומ"מ ח"א סי' קנ"ב (רו"ח ר"י סי' א' או' ה'), ואם רצו הציבור להקל ולקח להם שו"ב כזה אף אחד יכול למחות בהם דבזה וכיוצא הוה אף מחמת יחיד מחאה (שם).

יח) אמר הגר"א ז"ל שמוטב לאכול מאכלי חלב בשבת מלאכול מבהמה שנשחטה בלי משגיח עומד על גביו (מעשה רב מנהגי הגר"א סעי' צ').

משגיח בשחיטה

יט) הגאון מהרש"ק זצ"ל מזהיר שימנו להם הקהילה רואה נאמן, ת"ח ומפלג וירא אלקים לעמוד על דעתו להיות גודר גדר ועומד בפרץ

ויראה שיהא הכל על נכון, ואם לא ימצאו איש ת"ח שיהא ראוי לזה יקבלו איזה שו"ב מפורסם ביראה שיהא לנאמן רואה, וזהו יותר טוב כי הוא מבין ביותר כדת מה לעשות, ותשלומי זה הרואה לא יהי' מן הפעקטאר"י רק מן הקהלה לכל יהא עליו מורא בשר ודם, ע"ש (תורת זבח סי' א' או' א' בשם הנהגות הגאון מהרש"ק).

(כ) בשו"ת קול אליהו ח"א יור"ד סי' א' דף כ"ג ע"א דהמנהג בירושלים ובקושט"א מתקנות המהרי"ט ז"ל למנות משגיחים על השוחטים, ע"ש.

(כא) בס' פרי תבואה סי' ל"ט סעי' קכ"ט דברוב קהלות ממנין ת"ח ויר"ש להשגיח על בדיקת הסכין והריאה שיהא נעשה על צד ההכשר, ע"ש.

(כא*) כל עדה שיש בהם אנשים החרדים לדבר ד' עליהם להשגיח הרבה שלא יקבלו לשוחטים כי אם אנשים יראים וכשרים ושיש בידם עצות מרכנים מובהקים, וגם מצוה למי שיכולת בידו למנות משגיחים בבית המטבחים שמוכרים שם הבשר שיהי' הכל מתנהג באופן ההכשר, כי רבה המכשלה בזה בעוה"ר, ומי שהוא בעל נפש מצוה שילמוד ביור"ד או חכמ"א ה' שחיטה וידע איך להתנהג בענינים אלו (נדחי ישראל להח"ח זצ"ל).

(כב) כבר כתבתי דאם ניסו שוחט שכבר שחט ולא ידע מענה דינו מבואר ביור"ד סי' א' סעי' א' ברמ"א ובאחרונים דשם, ואכמ"ל.

(כג) צריכין לעקוב אחר השו"ב אם אינו מורגל במשקין המשכרין (פאר ישע כלל ה') ופרטי דיניה עי' פ"ה מאו' ע"א ולהלן.

(כד) הרב המנסה השו"ב צריך לידע בנפשי' שלא שתה רביעית יין קודם לזה דאז לא יוכל לבדוק סכין כמבואר בהפוסקים (עי' פרי"ת סי' א' ס"ק ט"ו, והג' חת"ס על יור"ד סי' א').

(כה) הרב הבודק השו"ב שבגבולו, או תחת פיקוחו, ידקדק שאחר שבדק סכיניו של השוחט אבישרא ואטופרי י"ב בדיקות, יבדוק ג"כ במראית העין לאור היום (שו"ת אור ישרים חיו"ד סי' ג') ועיין מה שכתבתי לעיל פ"ב או' מ"ה סדר בדיקה בראי'.

(כו) אף הדברים שמקילין השוכי"ם בו בענין בדיקת סכינין מטעם

שלרוצים במלאכתם והקילו להם הפוסקים מ"מ הרב המפקח ידקדק
 לבדוק אחריהם בכל אופן ואופן שיכול, וע"ז ודאי נאמר יד המרבה
 לבדוק הר"ז משוכח, וידע כי שעתו אז גורלית ואחריות הכלל כולו נתלה
 ועומד במעשיו שברגע ההוא, וע"כ יעשה הכל במתינות ובאופן היותר
 מועיל, וידון ק"ו בעצמו מה אם בדברים שבגוף שכיין אדם לחבירו אמרו
 חז"ל רבשעת הדין אפילו דן אדם פרטי "יראה כאלו חרב מונחת על
 צוארו וכאילו גיהנם פתוח לו מתחתיו וידע מי הוא דן ולפני מי הוא דן
 ומי הוא עתיד להפרע ממנו אם נוטה מקו הדין, ואם דן דין שאינו אמת
 גורם לשכינה שתסתלק מישראל, ואם דן לאמתו אפי" שעה אחת כאלו
 תקן כל העולם כולו וגורם לשכינה שחשרה בישראל" (לשון המחבר
 בחו"מ סי' ח' ס"ב) ק"ו בן בנו של ק"ו כשבא לבדוק סכין של שוחט דאז
 גורל ציבור תלוי בו, ולא גוס לבד כי אם גם נשמחם, (עי' פ"ח וברכ"י
 יור"ד פ"א, חת"ס עה"ת שמיני, מאור ושמש שם, ר"ח שעה"ק פט"ז,
 תורת משה, קדושים) ולא של האוכלים לבד, אלא גם דורותיהם אחריהם
 (דברי חיים יור"ד ח"א סי' ז', שבת ל"ג, אדר"ג פט"ו) ומכניסם לסכנת
 אפיקורסות רח"ל (חת"ס עה"ת פ' קדושים, מכתב הרמב"ם מובא בצפנת
 פענח עה"ת) ומעכב גאולתו (כרית מטה משה) עאכ"כ שצריך ליהרר
 ולדקדק במתינות עצומה הרק היטב כל השייך לבדיקת הסכין ושאר חלקי
 שחיטה (שו"ת חמדת ישרים יור"ד ח"א סי' נ"א).

כז) אותן רבנים יושבי על מדין שנוהגין סלסול בכבוד עצמן
 ומזולזלין בכבוד עם ישראל ויוצרים ואין מוצאין לנכון להטריח גופם לבית
 המטבחים ליכנס פתאום ולבדוק הסכין, אלא מבקשין מהשוחטים כי
 ימחלו להטריח עצמם לבא אל ביתו, אוי להם ואי לנפשם כי גמלו להם
 רעה, ומה יענו ליום אשר יפקוד ממה"מ על דרכיהם ומעשיהם הרעים
 והמגונים עד שלא חשו על גודל האחריות באם יתפטמו בני קל חי
 במאכלות אסורות עבור עצלותך הבזוי והשפלה, כי ידוע מסברא וכן
 מבואר להדיא בשו"ת חת"ס יור"ד סי' י"ג אשר בבדיקת הסכין לבד לא
 יצאו כלל, כי נצרך עוד שיהי' אימת הרב על השו"ב וגם יכנס לבית
 המטבחים פתאום לפקח על כל הנעשה, ומי לנו גדול ממשה רבן של
 ישראל אשר בלי ספק קיים רחז"ל במלואן להעמיד שוחטים מובהקים
 ומחזקים ליראי ד' ולחושבי שמו, ועכ"ז לא חס עמל וטורח וביטול הזמן
 והכח (אשר רגע שלו הי' אלפי פעמים יקר מעשר שנים שלנו), ובכבודו
 ועצמו ירד לבית המטבחים, וז"ל: ומ"מ אימת חכמי העיר על השוחטים

ובדקים ורגילין אנחנו ב"ד תלחא לכא פתאום לבית המטבחים בין במקום שחיטת הבהמות בין במקום שחיטת העופות ולכדוק סכיניהם ולחטט אחרי כל מעשיהם באופן שבכל עת יהיו בגדיהם לבני, ובכל זאת בכל ער"ח מחוייבים להראות סכיניהם לחכם, עכ"ל.

ואם כן נהג הארו אשר כלבנון מה יעשו אזוכי קיר קטני קטנים כמוני היום, אשר הגענו לזמן שבעוה"ר איש כל הישר בעיניו יעשה ואין רודש ואין מבקש, ומצינו ברחז"ל בכמ"ק רבזמן חולשת הרת מצוה להוס אומץ בגדרים וסייגים ולא ח"ו להקל כמה שהחמירו וגבלו ענקים הראשונים).

ואין חכם כבעל נסיון ומעיד אני על עצמי שבדקתי סכיני של שוחט לפני השחיטה והיי' חד וחלק מכל הצדין עד להפליא, וכאשר בדקתי אחרי סכיני אחר שעות של עבודה מצאתי שלא הרגיש בפגימה דקה, נוכחתי לדעת מה שמעדין השוחטים כי סכין יפה וחלקה שמראה שוחט אינו מעיד על כח הרגשתו באמצע העבודה, ולדעתי סכין שבדק בוקר אור (או בשאר זמן) שהיי' רגוע והרגיש גם בפגימה קלה, להבדיקה באמצע העבודה.

ומטעם כל הני עמדו והתבוננו כמה חוכא ואיטלולא יש בסמכות על הסכינין שמביא השוחט, לבד, והלא בכשרותו, ולא ישתמש בזה כלל לצורך השחיטה רק למראה עיני הכהן לעת מצוא, באופן שבכל עת אשר יקראוהו הרב לעמוד על הנסיון יהיו בגדיו לבנים ויוציא מנרתיקו סכין זה, וזה ערמה מובנת וידוע, ולא על חנם כינוהו לרב המכשיר "מפקח" להראות כי לבד תורתו צריך פקחות גדול ליצא מכל חששות ופקפוקים, ודי בזה (ס' בשר קודש כלל ג' ענף ו' או' כ"ח), וע"ע דכ"ת סי' ח"י או' נ"ט.

וסברא זו מצינו להגרש"ק בשו"ת טוטו"ד מהד"ת סי' ס"ד בשו"ג שלא הי' לו צפורן הוגנת לבדוק הסכין ולפ"ד השוחטים קשה מאד להרגיש פגימה בצפורן כזה ואע"ג שבכ"ז שהראה סכיני לפני שו"ב מומחים הי' טוב מאד, מ"מ אמרו השוחטים שאין מזה ראי' שמרגיש בטוב, ומה שסכיני טוב ויפה משום שהוא אומן בהשחזה חדשה עד שכאשר יגמר הסכין מאבן המשחזת הוא טוב בלי פגימה, ע"כ ע"ש.

כח) שוחט שמצאו פגימה דקה על סכיניו, ולקח השוחט הסכין החליקו ע"ג עורו וכיוצא זמן מה עד שאין מרגישים בו יותר, ע"י שו"ת חת"ס יר"ד סי' ט"ו דשוחט הנהוג כזה בעיניו כמאכיל טריפות כי אטו פגימה נאמרה למשה מסיני, עיקור ושהייה נאמרה, וכל שיש בסכין עכבות מקום כל שאינו יכול להסירו בנקל ע"י ידו וע"י הדחה קלה וכדומה רק צריך זמן מה להחליקו על עץ ועור וכדומה גורם עיקור או שהייה, וכל העושה כן מאכיל טריפות, ויש לעמוד בכח נגד המשחיתים האלו, עכ"ל (מובא בפת"ש ח"י א').

וגם בשאר אחרונים צווחו ככרוכיא על מנהג פרוץ הלזו לשפשף ביד לאחור שחיטה, והתריעו בשער לבטל מנהג זה בכ"מ ובכל תוקף (חכ"א כלל ג' או י"א, ושכן כ' לו הגאון בית מאיר, שו"ת שם אריה יר"ד סי' ג', שו"ת טרטור"ד מהד"ת ק"א סי' ס"ה, שו"מ מהד"ת ח"א סי' קמ"ב, מנהז"ב כלל י' קומץ סעי' ח"י).

במנהז"ב שם, כ' תוכחת מגולה, לשוחטים שהוציאו מלבם וטענו דא"א להכשיר שום בהמה אם לא ישפשף הסכין על ידו, כי הסכין נתקלקל מעט לאחר כל שחיטה, ועל זה כתב דהכל תלוי בהשוחט ועפ"י רוב השוחט בעצמו פושע בזה, כי הנזהר להעמיד הסכין על תכונתו כדבעי שלא יהא בו שום מראה לבנונית בחודו רק שהחוד תהי' שחור מראשו לסופו ולנקות הצואר קודם שחיטה מכל דבר המזיק לסכין כשתעבור שם כמו גרר וחול וכדומה, וגם למרוט השער שם, וכו' ויזהר לשחוט מתון ולא ליגע במפרקת אז יהי' סכיניו תמיד חד וחלק, ע"כ.

כט) הרב ישים עין פקיחא על סדר התנהגות השוחט בעת השחיטה אם מדקדק שיהי' הצואר נקי מכל חול וגרר קודם השחיטה, ואם השוחט מתנהג במתינות בבדיקת הסכין וגם בשעת השחיטה אינו שוחט כבהלה ובחפזון ברוגז ואכזריות, רק מתון מתון שלא יגע במפרקת דאז קרוב שיהי' דרסה, וגם ע"ז נעשין פגימות הרבה בהסכין (ס' ירים ראש מדור שחיטה כרת סי' ח"י או י"ט).

ל) בפרטות ידקדק הרב אחר השוחט אם אינו בהול בעת עבודתו מחמת צעקת הקצבים, או פועלים נכרים או מחמת מהירות סדר העבודה ושאר דברים העלולים להפריע מנוחת השוחט הנצרך לו מאד שיהא השחיטה מהוגנת בפרט לבדיקת הסכין, ששם המתנות ומנוחה והתיישבות הכרחי כאויר לנשימה.

ולא די כמה שהרב המכשיר מדקדק אחרי מעשי השוחט אולם צריך להקיף גם כל המתרחש מסביבות השוחט כי כ"ז פועל ע"כ על תכונת השוחט ומעשיו.

עיני ראו ולא זר כאשר כתתי רגלי לבית המטבחים אחד ונשתוממתי מאד מאד על גודל האחריות המורכב על כתפי הרבנים עד שלדעתי א"א להשגיח על כל הנעשה וליקח אחריות מלאכה עליה מבלי שישים הרב לפחות שני משגיחים שיהי' כל מלאכתם אך ורק השגחה על כל הנעשה לא זולת, ולכך זה צריך הרב לבלות שם לפחות יום אחד שלם בכל שבוע שיהי' סמוך לבו בטוח שהכל על צד היותר טוב, להכרה זו באתי לאחר פעם ראשון שדרס רגליי על מפתן המטבח וראיתי איך שבהשקפה ראשונה הי' הכל מזהיר בגווניו היותר יפים עד שלא נמנעתי מלתמוה אם אפשר עוד להיות יותר מהודר מזה.

אבל כאשר לאט לאט נחו הרגשיי והתחלתי להסתכל בעין חודרת ובוחנת על כל המתרחש, נהפך עלי הגלגל, ובכל רגע ורגע שעמדתי שם נוכחתי לדעת ולהכיר חששות גדולות ונצורות אחת גדולה מחבירתה, עד שאמרתי אל לבי מגודל המרירות "רבש"ע האיך יהי' יליד אשה אשר בשר ודם חומר להכשיר בשר הנעשה בבית המטבחים הלזו אם לא שבעלי כנפיים מגידין לו כל הנעשה, כי קצרה יד שכל בשר ודם אפילו אם כגובה ארזים גבהו להקיף כל הנעשה, וכמה אלפים חששות שאפשר לחשוש בהם, וכאשר באתי לביתי ורגעתי קצת פתחתי הספרים בעניני שחיטה ובדיקה וכמו פלצות אחזתני וחיל ורעדה תאחזנו כשהתחלתי להתבונן אחר כל פרק ופרק בדיני שחיטה האיך לקשר ההלכה עם המציאות היום יומית, וראיתי שהם שתי הפכיים בנושא אחד. נפגשתי עם עשירות הלכות הצריכין זהירות יתירה ודייקנות מרובה הנוגחין בעוה"ר בבתי מטבחים הללו עד שכמעט אבד זכרם לולא רשימתם הנשארת בתוך הספרים שנתחברו, ובענין הידורים מאן דכר שמה, עד שהגעתי למסקנתי הנ"ל (מגן החכמה סי' כ' ד"ה בבית ישראל).

לא) רב גדול המתעצל לעיין אחר השו"ב ולחפש היטב אחר שאר חלקי תיקוני הבשר כמו ניקור, מליחה הרחה, וכשרות השילוחין ממקום למקום אע"ג שמתעסק בזה מיהו אם הי' טורח יותר הי' מועיל יותר (כמו שכן הוא עפ"י הרוב, כי נוצר תאנה יאכל פריה) נקרא מומר לתיאבון (שם ובנה יסודו על דברי חז"ל חולין דף ד' מטרח לא טרח, ע"ש, וכ"כ בס' מנח"י בלק"י ס"ק ס"ג לענין השו"ב, וכ"כ בבית

אברהם לענין בדיקת סכין. העתקתי "בדיני בדיקת סכין" או' מ"ח, ע"ש).

(לג) באם יש מחלוקת הפוסקים באיזה דין אל יאמר הדיין "אני סומך ע"ז הפוסק" אלא צריך לרדת לעומק ההלכה ולברר לעצמו הדי ולהכריע כפי הנראה לו האמת (שם, ומקור יסודו מס' מרגליות הים סנהדרין ז' ע"ש).

(לג) כשיושב הרב לברר שאלה שאירע אצל בית המטבחים צריך להיות כוונתו לברר האמת לאמיתו ולהסיר כל נגיעות של קבלת פרס וכיוצא דאז יוציא הלכה מקולקלת (עי' שפת אמת שבת דף י').

(לד) ראיתי בעוה"ר שערורי' גדולה בין המורים שבעם הרוצים לחיות חיי נחת ולקבל שכר כפנחס ואינם טורחין ומתייגעין לחפש חפש מחופש ככסף ומטמונים אולי המצא תמצא איזה חשש קטן או גדול בעסק השחיטה, אלא מרגיעין רוחן באמום אין לדיין אלא מה שעניו רואות וכ"א חייב לעשות רק עד מקום שידו מגעת לפי חכמת תורתו ולפי עומק הדעת, ובזה יוצא ידי חובתו, וע"כ אציע מ"ש הא"ז מובא בד"מ יור"ד נ"ו וז"ל: אומר אני יצחק בר משה (הוא הא"ז) דהנה הגאונים שכ' דאין לדיין אלא מה שעניו רואות הוא רש"י ולדורו שהיתה בהם תורה וגדולה וחכמה יתירא והם ראויים להורות, אבל עכשיו בימינו שנתמעטה התורה משבח אני את העצלנים שלא יסמכו על חכמתם, ע"ש.

וכ' בשמש צדקה יור"ד סי' נ"ו וז"ל: ולפי שידעתי מה ששגור בפי פרחי כהונה האומרים אין לדיין אלא מה שעניו רואות וכו' אציע לפינך מ"ש הא"ז הובא בד"מ וכו', ע"ש (זבח לישראל סי' ח"י, והעיר שם מרש"י שבת ל"ב שכ' דקלקול הדין מיקרי שמאליו נתקלקל ע"י שלא עיין בו).

(לד*) ועי' רבינו יונה אבות (במשנה הו' מתונין בדין) שלא לסמוך על המחשבה ראשונה, ע"ש.

(לה) הרב שיש שו"ב תחת דגלו ומפקח עליו צריך שיהא בו לבד חכמת התורה ויראת הכורא, גם חכמה אנושית ובעלי דיעה מרובה ודעה רחבה, כדי שלא יעשו בערמה (שם, וציין מ"מ דכע"ז בב"ח חו"מ סי' ז', וגם להגר"א בספרו אדרת אליהו פ' ראה.

(לו) דברים המותרים בדיעבד א"א לוותר ולעבור עליהם בשתיקה

שהלא מבואר באו"ח סי' נ"ח בב"א ובאה"ט, וכן בסי' תקי"ז דדבר הרגיל לעשות כן דיעבד דינו כלכתחילה (שם).

(לז) החוב על הרב לחוש חששות אפי' מה שא"א להתרחש רק בדרך רחוק (שם, וצי"ן לשו"ת הריב"ש סוף סי' מ"ז, בכעיי"ז).

(לח) יזהר שלא לסמוך בשום דבר עפ"י שכלו רק על מה שנתברר לו עפ"י התורה (שם, וע"ע מהרש"א סנהדרין ז', ובערול"נ שם) ואם בסתם שאלת או"ה למדונו הספרים שלא לעיין בלי הוראה בספר אפי' בשאלה פרטית הנוגע ליחיד לבד (עי' תומים חו"מ סי' י' סק"ג, יוסף אומץ סי' מ"ז ד' שבוי" ח"ב סי' ד', פמ"ג פתי' כוללת סדר ג' או' א', סי' כל החיים למהרח"פ מע' ד' או' ו', ושד"ח ח"ב פאת שדה מע' ה' סי' ל"ז, וש"א) וחששו הרבה לכח השכחה וכזיכת הזכרון, עאכ"כ דבר הנוגע להכלל, כול, ומוחות חלושות שלנו שהן כאצבע בבירא לעומת הגדולים שהורוני לעיין בספר כמו התומים, פמ"ג, משל"מ, חיד"א, ועוד שאסור לדון ולהורות בלי עיון בספר (מורה דעת כלל ד' ענף ז').

(לט) סדר הבדיקה לידע לחקור אחר השו"ב הבאתי בדין "בדיקת סכין" בשם הפוסקים, ע"ש.

(מ) יזהר שלא יהי' צפורנו רכה יותר מדאי, והשוחטים יראי ד' נזהרין מזה כמבואר בפלא יועץ או' ש' ד"ה שוחט, וכ"ש דרב המפקח והמשגיח שצריך ליזהר (שם ענף ח'). רק יהי' קשה קצת וידוע שמים רותחין מרכיין הצפורן והקרים מקשיין (שם, וע"י מור ואהלות, אהל ברכות והודאות סי' ל').

(מ*) סדרתי לתועלת המפקחים בגמר פרק "בדיקת הסכין" סדר בדיקה בקיצור, ע"ש.

(מא) מה שנוהגין הרבנים לבדוק סכיני השוחטים לפחות פע"א בכל חודש, שהשוחטים מביאין לביחם סכיניהם, (לבד מה שנכנסין לבית המטבחים פתאום) נכון שיבדוק הרב הסכין בבוקר אור קודם תפלת שחרית שאז ההרגש טוב מאד (מורה דעת כלל ח' או' ב' וע"י היטב בדכ"ח סי' ח"י ס"ק כ"ב).

(מב) נחוץ מאד לכל רב שיש לו שוחט או שוחטים תחת דגלו ללמוד הרק היטב סדר מעשה השחזה, עם כל נתיבותי' שיהי' ראוי לאומנות זו כאילו הי' שוחט ממש, ורק בכה"ג תתאפשר לו להעמיד

השוחטים עם סכיניהם על כור המוכחן ויבין וישכיל מה נקרא סכין יפה ומה אינו יפה, ומה הוא הרגש כ"ש ומה אינו, דבלא"ה כמעט יבצר ממנו שיעשה מלאכת הפיקוח באמונה כרבעי (חותך חיים לחי או' ש' סי' ט' או' מ"א).

מג) ועוד צריך שיהא בקי מאד בחכמת בדיקת הסכין להבחין כל מין פגימה ולידע באיזה אופן היא נרגשת יותר כי לא כולם שוות, יש פגימה נרגשת דוקא ע"י תנועה קלה ובהולכה והבאה קצרה, ולפעמים להיפוך, ובכ"ז צריך להבחין בעצמו עד שיטבע עפ"י ההרגל (שם) ויסודו במנה"ז כלל י' קומץ סעי' ט' ועשרון ס"ק י"ג).

אין הכרח אם יוליך היד כולה על הסכין והאצבע אינו מנענע, או שמנענע באצבע לבד, וכ"א יעשה כפי מה שמרגיש בעצמו איך טוב לו יותר ההרגשה (דע"ק סי' ח"י).

מד) לא יתנהג הרב עם השוחט בענוה יתירה ודק כחמאה דמן החוב שיהי' דוקא אימת הרב על השוחט (יש"ש חולין פ"ק, שו"ת חת"ס יור"ד סי' י"ג).

מה) שו"ב שאינו רוצה להראות סכיניו לשו"ב השני ראוי להעבירו (שו"ת טוטו"ד מ"ג סי' ל"ה והסכים עמרו בדע"ת סי' ח"י).

מו) חובה גדולה רובצת על רבנים יושבי על מדין שלא להסתפק במה שכו' בשו"ע ונו"כ לבד רק כ"א יוסיף מדילי' במה שרואה שיוכלי להיות עזר וסיוע להנצל ממכשול העלולה בענינים הללו מאד, וכע"ז נמצא בשו"ת טוטו"ד מהדרו"ת קט"ו, וביד אפרים בקוני' יפה לבדיקה או' ר', בתוך הדברים כ' בזה"ל: "אף שמעיקר הדין א"צ לכך וכו' מ"מ עושין כן שיהי' הכן בהכשר ויתרון כאשר נמצא כמ"פ שע"ז נמלטו ממכשול" עכ"ל, תן לחכם ויחכם עוד להתחכם על ערמת הקצבים, ואי"ל לדיין בענינים אלא לפ"מ שענינו רואות לפי המקום והזמן (מורה דעת במבוא או' כ"ו).

מז) הרב יעמי איתן חזק בכל ענינים ובכל התוקף ולא יתפעל מעזותו וחוצפתו של השוחט המתריס כנגדו שדרכם בכך כשמוצאין להם ריעותא (כלשון הפמ"ג סי' ח"י שפ"ד ס"ק כ"ט שכו' וז"ל: "ומעתה אין אני מתמי' על חוצפה וגאווה שבזמנינו זה אם הי' כן כדורו של רש"ל שהחציף השוחט נגד גאון ישראל והדרו שהי' תורה וגדולה במקום אחד כ"ש עתה") ומאז ועד עתה כבר עברו כמעט כמות

השיעור שמימות הרש"ל ועד הפמ"ג, וכפי ערך ירידת הדור הזמן יותר נתדרדרה באלו השנים מאשר מזמן הרש"ל ועד הפמ"ג כידוע לכל, ע"כ מס' חותך חיים לכל חי או' ש' סי' כ"ד).

מח) רב המכשיר שאינו מפקח כדבעי נחשב למאכיל טריפות לישראל ח"ו (דע"ת סי' א' או' י"ב בשם שע"ת לר"י ז"ל).

מט) שוחט צריך להיות מופלג ביר"ש ומופלג בהבנת הבדיקה, ולא לחנם ה"י המנהג של חכמי התלמוד לבדוק הסכין דוקא הם בעצמם ובכבודם ולא להאמין לשום טבח אף שהוא יר"ש, כי הרבה צריך ישוב הדעת ויר"ש לבדיקת הסכין "והנה כשזיכני השי"ת לבא לירושלים עיה"ק תובב"א ראה ראיתי הנהגת בדיקת הסכין בכאן באימה יתירה, ובהראותו לחכמי העיר וכן המנהג בכל מלכות הזה ראו עיני ושמח לבי" (עכ"ל של"ה הק' בשער האותיות ק').

נ) תועלת גדולה יש בבדיקת חכם הסכין שהרי צריכה דיקדוק וזהירות יתירה ומי החכם יודע להזהר, אין ראוי לחכם למחול על כבודם בדבר זה אשר לא כדת שאינם משגיחין על תקנת הדור וגם העם כולם ראשים וחכמים בעינים (חי' הרשב"א חולין י': בשם הראב"ד ז"ל).

נא) מי יתן והי' לבכם מהרבנים די בכל אתר ואתר ליראה את ד' וידעו מה העת שואל מאתם, ויהיו עיניהם נשואות כלפי פנים להשגיח במילי דמתא ויבקרו את בית המטבחיים עכ"פ פעמיים בשבוע לעצור בעד הרעה הנשקפת עלינו, כי בעינינו ראינו את כל גזירות הקשות ורעות המתרגשות לבא בעולם הוא בעוה"ר רק למען העון הזה וכו', ואחתום כעת הספר הנוכחי כי זה יהי' שמי זוכרי לדור ודור גם בעלמא דקשוט לא אכחד ולא אשקר ח"ו ואגיד את האמת כמו שהוא, ואקוה כי הרבנים אשר יראת ד' טהורה מרחפת על פניהם יטו אזן קשבת לקול תחנוני ואולי אהי' ממצדיקי הרבים כי לא ישלוט בי כל און ח"ו ולא יאונה אלי רע בעלמא דאתי (הקדמה לשו"ת מראה יחזקאל החדש להגה"צ מגלינא זצוק"ל).

נב) פוק חזי מ"ש האי קדוש בס' ברות מטה משה על הגדה של פסח בפיוט חד גדיא דף שכ"ה, ולחיבת הקודש אעתיק לכאן כצורתה ולשונו ממש:

הנה הואיל ואתא לידן ענין זה באחי להכיר מעון הרע הזה שעדיין הבשר בין שנינו שאכלנו נבילות וטריפות עד כה שהיה גודל המכשלה

הזאת בישראל שהרבה שוחטים אין להם הרגשה והרבה מהם מקילין בדבר וממהרים לברוק, ופשיטא לאחר שחיטה אינם בודקין הסכין רק דרך העברה בעלמא בלי כוונת הלב מחמת שמוכן לפניו הרבה לשחוט ואינו בכדי שיעשה בזמן קצר והמלאכה מרובה, ופשיטא מחמת שמייעפים ומיגעים ידם בכדים עליהם מלברוק סכינים יפה ושוחטים בסכין א' הרבה עד כי חדל לספור כי אין מספר מכל התלאות ומקרה רעות שקרה עד כה וגודל עוונותם ע"י שמחלו חכמים על כבודם והעמידו להם על חזקתם דכל ישראל בחזקת כשרות עומדים מן הסתם (רמב"ם פ"ב מקידוש החודש ועוד) ועכשיו שאיתרע חזקתם, ראינו למפרע שדבר זה החריב את ביתנו אשר עדיין לא נבנה בימינו והשכינה בגלות עדיין בעונינו וכאשר נמצאו כמה קלקולים אשר אין להעלות על הספר כי קצר היריעה מלהשתרע.

ואם יאמר האומר אם אלו יצאו מחזקתן, כל ישראל מי עומדין בחזקת איסור מ"מ למיחש מיהו בעי מחמת שצריך להיות מתון גדול ולדקדק היטב והמלאכה כבירה עליו כאשר מצאנו שכולם אינם מדקדקין בעבור זה, ובפרט בשחיטת הכבשים מחמת צמרן קרוב הדבר לפשוע ולקלקל ומחמת שיש להם לשחוט הרבה אינם מדקדקין כ"כ וממהרים לשחוט וקרוב לוודאי שמאכילין נבילות וטריפות כאשר נתברר.

ומי שיהיה מתמה בדבר ולומר מה גבר בגוברין ומה יוש מיומים ויקל בדבר הזה בוודאי מנהג ומעשה אבותיהם בידם ששוחטים את דבריהם לאמר מי יתן לנו לאכול בשר וא"ת וישטחו אלא וישחטו שהיו נתחייבו שונאיהם של ישראל כליה (יומא ע"ה:) על שבקשו לאכול בשר תאוה היינו בשר נחירה ואבותינו חטאו ואינם ואנחנו אם נעשה כמעשיהם לא טובים להיות נלכדים בעונם ח"ו.

ואוי לנו מיום הדין ואוי לנו מיום התוכחה ואין לנו פה לדבר ומי יוכל להגיד ולספור מהשעבר עלינו עד כה שגרמו לנו השוחטים כמה רעות ולא ידעו ששחטו לעצמם בסכין פגומה כמו כן יהיה מיתתם בכלל נבילה וטריפה, לכלב הוא הקליפה רחמנא ליצלן תשליך אותם ומוכרח להיות מגולגל בכלב.

ע"כ ישימו אל לבם עונש גדול הרע הזה ויחשבו שכרם כנגד העבירה ולראות שתמיד יהיה יראתו של מקום ית' על פניהם, ומה' ומישראל יהיה ג"כ נקיים (במדבר לב-סב), ולהראות סכינם לחכמים שבדורם לפני השחיטה (חולין יח. ובראשונים וטושי"ע סי' י"ח סי"ז

ובהגה), ואח"כ ככל שכוע ושכוע ואז תבא עליהם ברכת טוב ויזכו לרב טוב הצפון ליראיו.

ועכשיו ת"ל שמענו שכמה קהלות קודושת במדינת אשכנז העמידו כשרים ונאמנים כשעת שחיטה כדי לכרוק תיכף אחר השחיטה ולהראות סכיננו לפני השחיטה לחכם, וגם פה ק"ק ברלין ראה הרב המופלג הישיש והזקן אב"ד ור"מ נר"ו לגדור גדר לפני צאן קדשים שלא יסתאבו את נפשם ח"ו והסר המכשלה הזאת מישראל עד כי חדל לספור כי אין מספר.

ע"כ הירא וחרד מדבר ה' ויש בידו לתקן יראה שלא יתלה אשמו בראשו ואף כמי שאין בידו למחות עכ"פ הרי בידו שלא לאכול בשר כי אם עפ"י תקנה הנ"ל, ואף שלא ימצא בשר לאכול אפי' בשבתות ובי"ט אל יקל בעבור זה ח"ו דקרוב לודאי הוא שיאכל דבר איסור לפעמים, ע"כ ישים אל לבו הלא זה תולע ורימה ובתכלית יהיה מרה, ע"כ אל יתבייש מפני אדם כו' ויקדש את עצמו כמותר לו (יכמות כ.) ואז קדוש יאמרו לו מה קדוש לעולם קיים ויזכה בכיאת ירושלים במהרה כימינו אמן סלה. עכלה"ק.

(ג) לא יסמכו בשום צד ואופן שיהיו השנים אב וכונו (כ"ד מהרש"ק בס' האלף לך שלמה, וכ' עליו בשו"ת הרי בשמים מהדו"ת סי' קצ"ה שכבר הורה זקן, וכ"כ מהרש"ם, והגאון מניזנוב זצ"ל קיבץ כעמיר גורנה תשובות מכמעט כל גדולי זמנו ודעת כולם דאין מעמידין אב וכונו, וכ"כ בשו"ת מראה יחזקאל החדש סי' מ"ד, ע"ש).

(נד) שו"ב הצועק שימנעו עומד ע"ג ראוי להעבירו (כשו"ת טוטו"ד מהדו"ת ל"ה פסק להעביר השו"ב עבור שאינו רוצה להראות סכיננו לשו"ב השני, כי מי שהוא יר"ש אדרבה רוצה להראות סכיננו להנצל ממשגה, וכדע"ת סי' ח"י או' ל"ח דמראה ריעותא באומנתו וביראתו, וכשו"ת דברי מלכיאל ח"ה סי' רס"ה כ' בזה"ל: ולדעתי השו"ב שרוצה לשחוט לכוו צריך בדיקה ביר"ש כי יר"ש ה' חושש שלא לשחוט לכוו במקום כזה שבנקל לבא לידי מכשול, וכו' עכ"ל.

(נה) גם במקום שנתקן ונסדר שנים העומדים בעת השחיטה לכרוק הסכין מ"מ ישים הרב עינא פקיחא אם אין המשגיח עושה מלאכת ד' רמ"ו כי ידעתי בכירור בהרבה מקומות שהמשגיח אף שהי' בקי באומנת הסכין ויר"ש על פניו מ"מ לא עצר כח לעורר השוחט על פגימה קלה

שמצא, או למסור לרב על קלות שמצא בהשומט, מחמת ביעותתא ופחד השוחט וקרוביו ואוהביו שיתהפכו לו לשונאי דם כמו שנשתרכב בעוה"ר בעניני קדשי שמים ודרכי גבוה, אשר כל אחד נותן יד לפה וחש לנפשו מלמחות במקום הראוי ואימת מות מוטלת עליו, וכמו שהעידו כן חז"ל סוף סוטה על ימות המשיח "חכמת סופרים תסרח, יראי חטא ימאסו, והאמת תהא נעדרת, נערים פני זקנים ילבינו" ע"ש במפרשים (חלקת חיים סי' פ').

(ג) בתקנת השחיטה שנתקן ע"י הגאון האמיתי מוהר"ר משה חריף זצ"ל, ומשנהו בדומה לו הגאון ר' עקיבא איגר זצ"ל (בעל משנת דרע"ק) הכתובים בפנקס הגדול דק"ק פרעשבורג וז"ל: כאם ח"ו שוחט אחד יראה מחכירו דבר שאינו הגון בעניני ש"ב שיצא מתח"י דבר שאינו מתוקן מחויב לבא מיד לפני בד"צ ויאמר "אנכי הדואה כזאת וכזאת עשה חכירי בלי נשיאות פנים והעלם דבר" ולא תגורו כתיב, ואם לא יגיד ויודע הדבר ע"י אחרים ענוש יענש השוחט ההוא המתעלם וכו' עכ"ל.

(גז) המעיין ומדקדק היטב בלשון מדרן החת"ס זצ"ל ביוד"ד סי' י"ד ימצא כי הרבה הלכתא גבורתא איכא למשמע גם מבין השיטין (כדדרכו בכל תשובותיו), כוונתו למ"ש בלשה"ט "ורגילין אנחנו ב"ד תלתא לבא פתאום לבית המטבחים" וכו' והוא דבר נפלא ונחוץ עד מאד שילכו תרי ותלתא גבדי בב"א דאיכא דחזי בהאי ואיכא דחזי בהאי, וכן אנו דואין בבתי המטבחים הגדולים כאשר נכנס הרב פתאום נעשה בהלה גדולה וחיש מהר ככר הגיעה השמועה כי בא לאזני כל, ועד שיתאפשר להרב לפנות מצד ראשון להשני ככד נסדר הכל באופן נעלה (משיב דעת ה' שחיטה סי' א' כלל ד').

(גח) תשלומי המשגיח יהי' מן הקהלה דוקא ולא מבעה"ב לבל יהא עליו מורא בשר ודם (חובת זבח אר' כ' שכס"י ח"י בשם הגאון מהרש"ק זצ"ל).

(נט) אם ע"י התרשלות הרב נתנבלו או נטרפו בהמות או עופות לכד מגרמא בניזקין דילי' עוד עבר איסור כל תשחית כמו שתמצא בט"ז יור"ד סי' ח"י ס"ק י"ז וב"ח וכו"פ שם, ותב"ש ס"ק כ"ג, ושמ"ח סעי' י"א, ותורת יקותיאל ס"ק ד', ומש"ז ס"ק ז' (חן וחסד סי' ח"י סעי' י"א).

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

ס) דבר נחוץ מאד וסוד נפל להרב לידע ע"י מדור "ענינים שונים בשחיטה וטריפות" או "י".

סא) ע"י במדור "זהירות לשוחטים" או "ק"ה. מאד נחוץ להרב לידע.

פרק ה'

סדר נתינת קבלה להשו"ב

חומר כתב קבלה

(א) לא יתן כתב קבלה על קלף משום מעשה שהי' שאחד גנב הקבלה מחבירו וגרר שם חבירו וכתב שמו במקומו, אלא יכתוב על הנייר דוקא (בית לחם יהודא סי' א' סק"ח, מש"ז סק"ט, וכ' ברע"ת דיש לחוש לדיעה זו ולא לסמוך על שו"ב דמקיל, וע"ע בהערה בסוף או' זה).

ויש מזהירין לכתוב על נייר דק דוקא (כית אברהם שפתי זהב סק"ט) ולא ראינו נוהרין כזה ומעשים ככל יום שנותנין קבלה להשוחטים ואין מדקדקין על איזה נייר כותבין הקבלה והטעם: עפ"י דברי הט"ז באה"ע סי' קכ"ד סק"ו דעל נייר פאפיר שלנו א"א כלל לגרור בו איזה כתב שלא יהי' נראה הגרר, (וכ"כ בג"פ שם ס"ק ט"ו, ובגט מקושר שם קי"א סוף או' ו') וע"כ דאין חילוק כזה בין נייר דק לנייר עב דאל"כ הו"ל לפסול לכתוב גט על נייר עב מה"ט, והוא פשוט (רכ"ת סי' א' ס"ק ס"ד).

תוקף הקבלה, לכמה

(ב) טוב ונכון לעשות כמו שנוהגין מקצת גרולים לכתוב בהקבלה שלא תועיל הקב"ה רק עד ג' שנים ואז יצטרך לעמוד על נסיון אם לא שכח הדינים וליקח הקבלה מחדש (פלתי סק"א, תורת הובח סי' א', מנחת יוסף סעי' י"א, מנחת אהרן סק"ג).

וכשו"ת שערי צדק חיו"ד סי' ב' שמנהג אכיו הגאון הצדיק זצ"ל שבכל הקבלות שנתן לשוחטים במדינתו הי' מפורש שלא יחול הקב"ה רק על שנה אחת, וכתשובת השנה הי' מחויב כל שו"ב לבא לראות פניו ולתהות על קנקנו ולברקו שנית.

ובס' רו"ח הספרדי יור"ד סי' א' או' ד' שמנהג בק' איזמיר דשוחטים דמתא מחויבים לעמוד על הנסיון פעם אחד בשנה.

חיוב קבלה

(ג) השוחט לעצמו לא ישחוט אע"פ שיודע הי' שחיטה ומומחה עד ששחט ג' פעמים בפני חכם ומומחה בה' שחיטה שיהא רגיל וזריו שלא יתעלף.

ולכן נוהגין שאין אדם שוחט א"כ נטל קבלה לפני חכם, ואין החכם נותן לו קבלה עד שיודע בו שהוא יודע ה' שחיטה ובקי ביד וכו' ובקצת מקומות נוהגין להחמיר עוד דהמקבל נוטל כתב מן החכם לראייה שנתן לו קבלה (רמ"א יור"ד סי' א' סעי' א').

סדר הלימוד לשו"ב ונתינת הודאה

ד) ידוע המנהג של התלמידים לאומנות שו"ב דאחר שלמדו הדינים הנצרכים משו"ע ושמ"ח הולכין ללמוד משו"ב כל מלאכת האומנות בכל פרטי פרטיה הדק היטב, ואחר שכבר גמרי ושנה כל צרכו ובקי לבד מהלכות בכל חלקי העשיה (פראקטי"ק) כדבעי ויודע הכל על בורי' השו"ב המלמדו נותן לו כתב הודאה ובה הוא מעיד על מעלות וכשרונות תלמידו הן על אומנות ידיו, והן שבקי בדינים, ומרגיש בפגימת הסכין, וכתב הודאה זו מראה התלמיד להרב המנסהו בהלכות שחיטה ונותן לו קבלה: ועפ"ז כ' בש"ע הגר"ז בקו"א סי' א' סק"ו: דבענין יר"ש של התלמיד יודע בו השו"ב המלמדו יותר מהרב שנותן לו קבלה מאחר שהשו"ב התעסק עמו ימים רבים מכירו ויודע היטב אם יראת ד' על פניו, ע"כ.

ועי' בדכ"ת סי' א' ס"ק ל' וז"ל:

ואני אומר עוד דמה מאד צריך השו"ב המלמד לתלמידו ליוהר ללמדו האומנות כל זכר ודבר הדק היטב עד שידע הכל על בורי', וישים אל לבו מ"ש המד"ש ותויו"ט אבות פ"ד מ"ג שיש להזהיר להרב שילמד לתלמידו כראוי הכל על בורי' ששגגת התלמיד בהוראתו עולה וזדון להרב המלמד אותו על שלא לימדו כראוי, עכ"ל. וע"ע לקמן או' ל"ג.

ליזהר שיהי' התלמיד יר"ש

ה) ראיתי להעתיק מ"ש בספרי השו"ב: שיש להזהיר לשו"ב המלמד לתלמידים שיזהר מליתן כתב הודאה אם לא שידקק תחלה היטב עליו אם הוא ירא ד', ויודע ספר, ורואה שלבו עמו, ואינו מבוהל, ואינו מהרגילין לשתות יי"ש ושאר משקה המשכר, דאף דאין סומכין על הודאת השו"ב לבד בלתי כתב קבלה מחכם ומורה, מ"מ לא יסמוך השו"ב ע"ז, ריש חשש מאחר שיהי' לו כתב הודאה יוכל להשיג עי"ז כתב קבלה, והרב יסמוך על השו"ב, ותיפוק מיני' חורבא ח"ו, והקולר תלוי גם בצואר השו"ב הנותן הודאה, ע"כ יזהר בכל זה (דכ"ת סק"ל), וע"ע לקמן או' מ"ד.

(ו) עוד בנידון השו"ב לתלמידו שלא להכניס עם הגלמד לפניו משורת הדין לוותר כנגדו שאי"ז רחמים כ"א אכזריות, וק"ו שלא ליתן עינו בצרור הכסף שמביא בידו למכור נפשו ויהא בכלל חוטא ומחטיא את החכם רח"ל, כי גדולה בדיקת שו"ב המלמדו מבדיקת הרב החכם, כי החכם לא יוכל להרגיש כ"כ בחסרונות השו"ב המתלמד בכמה ענינים, אבל השו"ב המלמדו יודע הכל כמובן (דכ"ת שם).

(ז) במדינתנו נהגו שהשוחטים אין נותנין קבלה כ"א החכם ומורה, והחכם אינו נותן קבלה להשו"ב עד שמביא לו כתב הודאה משו"ב מומחה ומוחזק שמעיד לפניו הן על אומנות ידיו, והן שהוא בקי בדינים, ומרגיש בפגימת הסכין (דכ"ת ס"ק ל"ד).

(ז*) ובנידון אם יש צורך שהשו"ב ידע ויהי בקי בכל הע' טריפות יש בזה מבוכה גדולה (עי' ביור"ד סי' א', וברע"ת ס"א או' ח' וברכ"ת או' ע"א באורך, ע"ש), והג' מהרש"ם כ' (ברע"ת שם) וז"ל: דנהי שהמנהג כרמ"א בכ"ז מהראוי שידע עכ"פ ע' טריפות בכללן אף שאינו בקי בפרטי דיניהם, ובפרט שו"ב בכפר שאין שם רב, והעתיקו ברכ"ת שם בסוף דבריו וכ"נ שמסכים לו, ע"ש.

השימוש כדבעי

(ח) כ' בספרי השו"ב: כל אדם הבא למלאות ידו לעסוק בשחיטה ובדיקה צריך מתחילה ללמוד כל דיני שו"ב שיהיו שגורים בפיו וילמוד אותן מפי מבין ומומחה שילמדהו הכל באר היטב, ולמראה עיניו יבינהו הדברים כהווייתן באברי הבהמה בכדי שיהיו מוכנים לו בתכלית ההבנה, ואחר שיהי בקי בהלכותי' יעמוד הרבה פעמים אצל שו"ב מומחה בשעת שחיטה ובדיקת הריאה כדי שיהא מורגל יפה עפ"י ראות העין, ואח"כ ירגיל עצמו לשחוט הרבה בהמות גסות, דקות, ועופות, ובכל פעם יהי השו"ב מומחה עומד על גביו ויבחין שיעשה כהלכה (דכ"ת ס"ק ל"ז).

(ט) במנחת הזבח בהקדמה, פתיחה שניה, כ' מוסר השכל על הנערים המנוערים שלומדים מלאכת ד' בחפזון בג' או ד' חדשים ואינו עוסק בלימודו זמן רב להבין ולהשכיל הכל על בודיו לידע כל דבר ודבר על אופנו הדק היטב, ומחסרון ידיעתו מטעה עצמו לומר שידוע, ע"ש.

(י) לענין שיעור שימוש בבית המטבחים שלא נתנו רבותינו זמן כמה ישמש להחזיק אותו לרגיל ומרגיש בטוב בתוך הבהמה כראוי

דודאי הוא כל חד וחד לפום חורפין, דק שצריך ללמוד לידע הדברים על מכוונם, ולא יהי' כעוף המצפצף, ולכאורה נ' דצריך שימשש שנה שלימה, אך כיון שלא שמענו לרבנן קשישאי לחוש לזה, נקוט מיהת פלגא בידך, ולפי דרך הבינוני צריך שימוש חצי שנה (ש"ת מהר"ם ש"ק יור"ד סי' א' או' ג').

(יא) וכ' במנחת הזבח סי' א' דהעיקר שצריך התלמיד ליהזר דעכ"פ במשך הזמן המיעוט שהוא אצל רבו שלא יתן מרגוע לנפשו יום ולילה לא ימיש מאהל רבו, לראות כל דבר הנוגע לענין שו"ב, הן בעמידת הסכינים, דהיינו שילמוד א"ע האיך להעמיד הסכין ויעמיד הסכין בכל יום הרבה פעמים לרוב, להראות לרבו ולהבין מה יענה על כל אחד ואחד איזה סכין פסול ואיזהו כשר, ואיזהו מובחר ע"צ היותר טוב ולהשים כ"ז על לבו שלא ישכחם ואח"כ לידע הסיבה הגורם לכל אחד מהעמדות הנ"ל מפני מה זה כן וזה כן ואם לא יבין המניעה הגורם מעצמו ישאל לרבו, ולא יזיז מרבו עד שייגע לתכלית האומנות בזה.

וכן באומנות השחיטה עצמה צריך להדר להבין מרבו איך לתפוס הנשחט ולידע משקל הנחת הסכין על צוארו שיהי' בכח גברא ולא בדחיקה ח"ו שלא יבא לדורס.

וכן באומנות הסרת הסירכא יעיין היטב על מכונו האיך להתנהג מפני שהוא אומנות גדולה למעך כדינא ולידע הליוך כל אחד האיך ממעכין כי לא כולם שוים הן, עכ"ל.

רבנים נותנין קבלה, וחסירים מדע

(יב) בעוה"ר רבה המכשלה שהרבנים סומכים על עצמם בהוראה גדולה כזו שנותנין כתב קבלה, וסומכין לשוחט ובודק בידם והם עצמם לאו דסמיכי ניהו ולא למדו ול שמשו בעד כל צרכם (מנחת יוסף בלק"י ס"ק ל"ט), וע"ע לקמן או' מ"ה.

מהות נותן הקבלה

(יג) מלשון התקנה שבתשו' מהר"ם משמע דבעינן דוקא שיהא חכם הנותן הקבלה הגיע להוראה ולא די בחכם שבקי וידע ה' שחיטה, (ש"ע הגר"ז סי' א' קו"א סק"ו).

וכן נתפשט המנהג בכל מדינתינו שהשו"ב נוטל קבלה מהרב אב"ד, או דיין ומו"צ, שיושב על כסא הוראה דוקא, ע"ש (רכ"ת ס"ק ל"ה).

נתינת קבלה מהרב דמתא, או ממקו"א

יג*) צריך השו"ב דמתא ליקח הקבלה מהרב מרא דאתרא, דנתינת קבלה היא המחילה שלא יצטרך להראות לו סכיניו ואין לרב שבמקו"א למחול לו רשותו (שנות חיים סי' ח"י ס"ק ל"ו, וכ"נ בכ"פ סי' ח"י ס"ק כ"ו, וכ"נ מדברי המר"ם חאגיז).

ואם נטל קבלה מרב מובהק ובה לעיר אחרת לשחוט א"צ ליקח מחדש מרב דמתא רק שלא ירים יד לשחוט בלתי רשותו של המרא דאתרא והרב אינו נותן לו רשות לשחוט עד שינסהו קודם בדינים, ובענין הריגשת סכין, ואם הכל עולה יפה בעיניו נותן לו רשות לשחוט אבל א"צ לכתוב לו בכתב כלל (שו"ת דברי יעקב סי' ע"ז בשם הגאון ר"ע מסטריא, וכ"כ בדע"ת סוס"ק ל"ו שבסי' ח"י, וכן המנהג כמבואר בדכ"ת סי' א' ס"ק ל"ה, וסי' ח"י ס"ק קס"ו).

הרב יכיר בהמקבל, ויראתו

יד) הבא ליטול רשות על השחיטה יחקור עליו הרב אם דרכיו מתוקנים ויראתו ד' על פניו, (שמ"ח ס"א סעי' ו).

טו) ובש"ע הגר"ז סי' א' סק"ו שבקו"א כ' תוכחת מגולה על הקלקול שנתהוה בעת שנתהוה כעת שנותנין קבלה לכל הפושט יד ואין מכירין אותו אם יראת ד' על פניו, והרב נכנס עמו לפניו משוה"ד, ובכ"נ נכון הדבר לתקן שלא יתן הרב קבלה אלא למי שמכירו ויודעו אם יראת ד' על פניו, ע"כ.

טז) בס' דבר המלך על המצות שער כו' פכ"ח כ' תוכחת מוסר להרבנים שבזמנו שאינם משגיחין ואינם מעיינים היטב באיכות ומהות האיש הבא לפניו ליטול קבלה ונותן עיניו בממון שנותן לו השו"ב ומסמא את עיניו, וכותב לו שהוא בקי בדינים והסכין הוא טוב, ורב כזה הוא וכלל חוטא ומחטיא את הרבים ומן היורדים ואין עולים, רח"ל, ע"כ.

ועי' לקמן או' מ"ד מ"ה.

יז) ובשו"ת מהר"ם שיי"ק יור"ד סי' א' או' ב' דהואיל והאדם יראה לעינים ויש מראים תומה ותוכם טומאה והולכין למקום שאין מכירין אותן ומראין את עצמן כיראים לזאת אין לרב ליתן קבלה אלא ליודעיו ומכיריו, ומי שאינו תחת דגלו ואינו בקי בו היטב אין לרב ליתן

לו קבלה ואם עפ"י איזה טעם וסיבה ילך לרב אחר צריך להביא כתב תעודה מרב שבעירו שמעיד על דרכיו הנכונים וטעמו ונימוקו, ע"ש.

(יח) כל מי שלא נטל קבלה מרב שמכיר אותו אף שהרב הזר נותן לו כתב קבלה לאו דסמכא הוא משום דשכיחי רמאים טובא שמעמידין איש אחר תחתיו בשעת לקיחת הקבלה והרב אינו מכירו, וכמו דקי"ל בגיטין וחליצה דבעינן שיכירו הב"ד את האיש והאשה משום דחיישינן לזיופא, ע"כ (שו"ת דברי יעקב סי' ע"ז בשם תשובת הגאון ר' ענוזיל מסטריא זצ"ל).

קבלה להשותין משקה המשכר

(יט) בס' היראה מזהיר שלא ליתן קבלה לשום אדם שהוא קל בדעת כ"א ליר"ש, ובפרט הרגילין לשתות ביותר ואף שאינם שכורים, כי הם אינם מרגישים אם הם שכורים או לא, וידיהם כבדות מרוב שתייתם, וגם להזהירם על בדיקת הסכין באימה ויראה (באה"ט סי' א' סק"ט).

(כ) ומקצת גדולים כותבים בפירוש בהקבלה על תנאי שלא ישתכר בשום זמן, ואם ימצא החכם שהשו"כ יצא מהגדר יסירו אדרתו מעליו עד אשר שב ורפא לו, ע"ש (שמ"ח סעי' ז', ושאר ספרי שו"ב).

טעם שהכתב נקרא קבלה ולא סמיכה

(כא) הטעם בזה להורות שהרב אינו נותן סמיכה להשו"ב עד שמקבל עליו באיסור, הרבה פרטים שהרב מתנה עמו, כמו בחזרת הדינים, ושלא לסמוך על בדיקת פנים, וכיוצא בו (מנח"י בלק"י ס"ק ט"ו בשם האחרונים).

ומה"ט נוהגין לכתוב כן בהקבלה ובלבד שיהי' נזהר בכל מה שהשו"ב צריך להיות נזהר, ע"כ אם פשע השו"ב ועשה איזה דבר שלא כהוגן כגון שנשתכר איזה פעם ושחט, או שרואין בו שאינו שוקד על לימודו וכדומה, נתבטלה רשיון הקבלה וצריך הרב לבדקו וליתן לו קבלה שנית (דע"ת סי' א' או י"ב).

ידיעת התורה של השו"ב

(כב) הבא ליטול רשות על השחיטה צריך שיהא יודע ספר, והיינו לקרות מעצמו ולהבין קצת גמרא ופירש"י שאז יש לו לב מבין להזהר (שמ"ח סי' א' סעי' ר').

אין ליתן קבלה לשום איש אא"כ יודע בו שלמד תורה בעודו נער לכל הפחות עד היותו בן ט"ז שנים דאו בודאי אם לא יהי' שנה ופירש תשאר בו קצת תורה וכו' אבל בלא"ה לא (שו"ת מהר"ם שי"ק יור"ד סי' א' או' א').

בג) ידוע הפלוגתא בין ב"י לד"מ, שרעת הב"י דשו"ב צ"ל בקי בכ"ד ספרי קודש ובגמ' בכמה פרקים, אבל בד"מ השיג עליו שאינו צריך.

ובשו"ת אהלי יעקב (להגאון מהר"י ששפורט זצ"ל) סי' י"ב דאין לפקפק על השו"ב עבור שאין בקי בכ"ד ספרי קודש ובגמ' כל שהוא מוחזק באומן ידים ויודע ה' שחיטה, ועל הכל צ"ל יד"ש מדברים, ע"כ.

ולמעשה ד"ז תלוי לפי הזמן וכידוע להבקיאים בקורות הדורות דבכל תקופה הי' השתנות בענין סדרי הלימוד והי' בזמן שגם עמי הארץ הי' תמימים ויראי השם, ולעומת זאת הי' עתים שעמי הארצות שימשה סימן מובהק על פחיתות יד"ש, וע"כ אנו בדרך המהר"ם שי"ק שהי' סמוך ונדאה לדורינו נלך, וגם אנו והרבה בינינו מתלמידי תלמידי ומבאר תורתו שותים, וע"כ אין ליתן הקבלה לשום איש אא"כ יודע בו שלמד תורה בעודו נער לכה"פ עד היותו בן ט"ז שנים.

ומה גם שבזה"ז כל הילדים של הידאים בלי יוצא מן הכלל נכנסין לבתי החינוך עד (או קרוב) לחתונתם, ואין שום אמתלא לנער שלא למד תורה עד היותו בן ט"ז, ואם כאמת הי' בן זה גופא דיעותא היותר גדולה ודי כזה כלבר לרחותו מנתינת קבלה, (שו"ת בדיש דיעה יור"ד סי' כ"א).

בד) ובמקום שאין רב כהיד חמיר טפי וצריך שיהא השו"ב חכם ומבין מדעתו יותר שלא יבא למכשול יותר (שלחן גבוה ס"ק י"ד), ובה נכלל בתי המטבחים שמורין בשאלות כל דגע ורגע.

בד*) אין ליתן קבלה לשו"ב עד שילמוד הקיצורים החדשים בדיני שו"ב שהובא בהם דברי דכותינו האחרונים ז"ל, (שמ"ח סי' א' ס"ו), גאותן הסומכין על עיונם ומדמין להוציא דינים להתלמיד ולא ראו בתשובת הגאונים הרבה פעמים טועים בדמיונם (ברכ"י חו"מ סי' ח' או' ג' בשם תשובת הר"י ן' מיגאש זצ"ל) ואם גאון כמו הד"י מיגאש לא רצה לסמוך על דמיונו להורות דין ממה שהוציא בעיונו מד' התלמוד מה שלא נזכר בפוסקים להורות מכ"ש בדורותינו שאנו כקוף בפני בני אדם, (רכ"ת סי' א' או' נ"ג).

וי"א דמדינא אין דברי האחרונים מערבי בדיעבד, וכל שלמד דיני שו"ב מתוך השו"ע וכ"ש מדברי הראשונים מהני (חכמ"א כלל א' סעי' ג').

אבל אנו אין לנו אלא דברי שמ"ח (הנ"ל) כי דבריו מוכרחין כי מי עתה בדורותינו שיוכל לפסוק בדיני שו"ב מדברי רבותינו הקדמונים בלתי לימוד דברי האחרונים מחכמי דורותינו, כי הלא נודע אשר בדינים אלו יש הרבה דינים מלוקטים שהם בקבלה שלא נזכרו בדברי הראשונים זולת בספרי שו"ב האחרונים (לשון הדכ"ת סי' א' או' נ"ג).

כד***) דבר פשוט דאין לסמוך על הלימוד בספרי הקיצורים בלבד, וצריך ללמוד גם דברי הב"י ושו"ע בדינים אלו (מסגרת השלחן הספרדי על יור"ד ר"י סי' א').

כד****) בשו"ע הגר"ז קו"א סק"ח קרא תגר על שוחטי זמנינו שלומדים ומורים מתוך ספרי השו"ב החדשים אף שיש הרבה חילוקי דינים חדשים שלא נזכר בספרים המובהקים כי יש בהם כמה וכמה שיבושים, רק ילמוד בספרים המובהקים ה' שחיטה, וה' בדיקת הסכין, ובדיקת הסימנים, לאחר שחיטה, ובדיקת הריאה וכו', ע"ש.

לימוד השמ"ח דוקא

כה) הגאונים והצדיקים שבדורותינו הנהיגו במדינת מלכות רוסיא, וגאליציע, וגם במדינת הגר בקהלות היראים שלא ליתן לשום שו"ב קבלה עד שיהא בקי היטב בס' שמ"ח בע"פ כי הוא כלול מכל דיני שו"ב הראשונים והאחרונים, וה' עמו והלכה כמותו, ומפיו אנו חיים בדינים אלו, ומקפידין שלא ילמוד בספרי שו"ב אחרים רק בדרך ארעי והעיקר יהי רק השמ"ח (דכ"ת סי' א' ס"ק נ"ג).

כה*) וראוי לכל רב דמתא להשגיח על השו"ב, שגם בשאר ספרי שו"ב שהשו"ב שלו מעיין בהם לפרקים יהיו רק מובהקים ומובדקים מטעות, ומבעל מחבר מוחזק שראוי לסמוך עליו באותן הדינים שמבואר בס' הוא מה שאינו מפורש בהשמ"ח, כי ידוע שיש הרבה ספרי שו"ב שנדפסו אחר התב"ש שיש בהם דברים משובשים מאד, והשו"ב לא ירגיש בהטעות ויכשיל רבים ח"ו, לכן צריך לזהר בזה (דכ"ת סי' א' ס"ק נ"ג).

העצה היעוצה להרחיק מכשול העלולה לבא ע"י עיון השוחט בספרים משובשים, שמאד נצטערו בהם הגר"ז, ומהר"ם שיק, וש"א

שבעת הנסיון יראה הרב בהדינים שמנסה אותו אי מכוון דבריו כפי ההלכה האמיתית היוצא משו"ע ושמ"ח, ואח"כ יזהירו בעל פה שלא ילמוד בשארי ספרים זולת אותן המפורסמים ולא יותר.

כה***) אין ליתן קבלה עד שיודע בו שיודע ה' שחיטה, וה' בדיקת הסכין, ושאר הלכות השכיחים, וקצת דלא שכיחי כלי שום גומגום (שמ"ח שם).

בארץ ישראל צריך לידע השוחט גם ה' מתנות כהונה, כיון דעלי' דידי' רמיא להפרישם וליתנם לכהן (שלחן גבוה ס"א ס"ק י"ד).

כה***) סדר הנסיון להשו"ב יהי' כך: מתחילה ישאל אותו בה' שחיטה, ודיני בדיקת סכין, ובדיקת הסימנים, ובדיקת הריאה, ושאר ה' שו"ב דשכיחי, וקצת דלא שכיחי, ואח"כ ינסנו בחידות בסגנון היכי תמצא שנדפס בספרי שו"ב, ויוסיף קצת על הנדפס, ואח"כ יבחננו בבדיקת הסכין, ואם אין לו כבידות ורחיחות בידיים מחמת טבעו, ואם אינו מתעלף (שמ"ח ס"ו, דע"ק ס"א א' סק"ב, מנחת יוסף סעי' ה') ועי' לקמן או' נ"ג, ואו' ס"א ולהלן.

כו) צריך לזהר לעמוד על קנקן השוחטים אף בהדינים שמשכיבים על הן הן ועל לאו לאו אף יודעים ומבינים מה שאומרים שבעוה"ר יש הרבה שאין מבינין אף דברי עצמן, רק אומרים כמו שהורגלו, לומר ההלכות בלשה"ק או בל"א מן השפה ולחוץ, ואף שואלין אותם על הדין שהוציא מפיו אינו יודע להשיב מדעתו (שו"ת מאמר מרדכי סי' ל"ב).

כז*) א) שיעור חזרה לשו"ב, בכאר הגולה סי' א' סעי' א' כתב בזה"ל: אמר מהר"ש שקבלה בידו מאחיו הר"ר יונה ז"ל שיש לכל שוחט ושוחט כשמתחיל לשחוט לחזור ה' שחיטות ובדיקות בכל יום פעם אחת, וכן יעשה שלשים יום, ואח"כ בכל חודש פעם אחת, וכן יעשה שנה תמימה, ואח"כ פע"א לכל תקופה, וכן יעשה כל ימי חייו, ואם לא עשה כן שחיטתו פסולה, עכ"ל מהר"ל והביאו מהרש"ל בשו"ב שלו, עכ"ל.

ב) ובס' אור זרוע לצדיק בקר' הנהגות השו"ב מזהיר להשוחטים שיתנהגו כמהר"ל, ע"ש.

ג) ובס' בית הלל: דכל שוחט מחויב לחזור הדינים בכל ל' יום והכי מסתברא, ע"ש.

ד) כמתנת יוסף לק"י ס"ק ל"ה בשם מח"ב: דיש לגזור גזירה על השו"ב בעת נטילת הקבלה שיחזרו הדינים, כי בעוה"ר כמה שו"ב סומכין על הקבלה שיש להם מהמורה ואחר שנה או שנתיים לא מצאו ידיהם ורגליהם רק שהם בקיאים מחמת הרגילות, ואם אירע איזה דין אינם יודעין איך להתנהג ומכשירים או מטריפים באומד הדעת והמכשלה תחת ידם ומאכילין טריפות רח"ל, או שמטריפין שלא כדון והוה גזל ממון, וגם נפש המגולגל בכהמה, וכו' ע"ש.

ה) השמלה חדשה בו יהגה יומם ולילה כי הוא עיקר חיינו בדיני שו"ב (דכ"ת או' ס"ה).

ה) נוהגין לכתוב בקבלה שנותן על תנאי שיחזור על לימודו שלא בא לידי שכחה (כנה"ג הג' ב"י או' כ"ד בשם דמש"א, שמ"ח סעי' ז').

ואני מוסיף שיקבל עליו כך בתוכת נדר כדי שידע שאם לא יחזור יהי פסול לא מכח שאינו בקי אלא מכח שלא קיים הנדר (שמ"ח שם).

ז) צריך הב"ד לזהר אף כשהשו"ב נטל קבלה מ"מ אם אינו חוזר על מימודו כראוי יש לבדוק אחריו (שיו"ב בשם קול אליהו).

ח) ההלכות צריכין להיות שגורין על פיו של השו"ב (רמ"א סי' א' ס"א) והטעם לזה: עי' בשנות חיים סי' א' ס"ק י"א, ובס' יהושע פסקים סי' רס"ב, ובט"ז סק"ה, ודכ"ת ס"ק ס"ו, ואכמ"ל.

על הרב לחקור אחר ישוב דעתו של השו"ב

כו*) על הרב להבחין אם השו"ב יש לו דיעה מיושבת כי הרכה צריך ישוב הדעת להרגשת הסכין, ע"ש (שמ"ח סי' ח"י סעי' כ').

כו**) אדם שיש לו הרכה טירדות ורוב מחשבות אין למנותו לשו"ב לציבור, ואצ"ל אדם מבוהל שגבר בו יסוד הרוח דלא מתיישב דעתו, כי השו"ב צריך להיות מתיישב רוחו בקרבו להרגיש הפגמות הדקות הפונים לצדדין והעומדים בפה הסכין (פר"ת סי' ח"י ס"ק ל"א).

אבירות הלב

כז) זה כלל גדול שמי שרוצה להיות שו"ב צריך שיהי' לו לב חזק ואמיץ ולא יחת מפני כל, ואף בקהלות הגדולות שהזכיחה רבה והקצבים והמפשיטים ממהרים עליו לאמר "כלה מעשיך אל ישגיח עליהם כלל ויהי' עז כנמר נגדם" (מנחת יוסף סי' ח"י סוף סעי' ט"ו).

וע"כ החובה כפולה ומכופלת כזה"ז שעל הרוב שורר כהלה נוראה מאד בכתי המטבכיים והנוגשים קורין בצעקות וקולות גזולות ומשונות למחר ולכלות המלאכה, על הרב להיות מתון מתון מאד אם העומד לפניו מוכשר לעמוד איתן נגד הנסיונות כאלו, והמשקל בדברים הללו ככדים מאד, האחריות גדולה, והדעת מעוטה, כפרט שעל הרוב אם הוא יר"ש ובעל מדות פותח פיו בכוכד נגד המתעקשים נגדו כשגם שזהו פרנסתו, ולולא דמסתפינא אמינא כי אחד מאלף תמצא שיוכל להחזיק מעמד נגד הקצבים ועשיריות פועלי נכרים העומדים על גבי השוחט וממהדין אותו לחפזון מופלגת יוצא מן הכלל ורק לנשימת אויר פנאי לו בין עוף לעוף ובהמה לבהמה, וחובה רבה על הגדולים להעמיק אחר תיקון הראוי, ומצוה רבה הוא עד אין לשער (עכ"ל שו"ת תפארת ישראל חו"ד סי' י"ט, ע"ש).

(בח) השו"ב צ"ל עומד בדעתו שלא יתכלבל מצעקת הטבחים וטרדות וכהלות שונות הנעשות בבית המטבכיים, (שו"ת ד"ח ח"א יור"ד סי' ח').

נסיון בהרגשת הסכין

(ט) צריך הרב להבחין אם נוטל הקבלה י"ל הרגשה טובה (שמ"ח סי' ח"י סעי' י"ז) ונסיון לזה אם אינו שוהה הרבה עד שמרגיש הפגימה, וגם אינו שוהה הרבה להעמיד הסכין (מנחת הזבח כלל א' קומץ סעי' ו') וכן מסתבר כי כן אנו רואין שהשוחטים כאומנים אינם שוהים הרבה בהעמדת הסכין וכשוהה הרבה הוא סימן שאינו אומן מומחה (דכ"ת סי' א' ס"ק נ"א), והמשך עיי' בסמוך או' ל' ל"א.

(ל) יש לתמוה על מנהגן של בתי דיני ישראל שכשמכחינין לשו"ב בהרגשת הסכין מחזיקין אותו למרגיש כשמראה לפניו ג' סכינין טובים דא"ז נכון דבע"ז לא מהני חזקת ג' פעמים אלא צריך הרבה והרבה נסיונות כמה וכמה פעמים כנסיונות שונים ומשונים (שו"ת מהר"ם ש"ק יור"ד סי' א' או' ה').

חילופי זמנים, משנים הרגשים

(לא) מ"ש בשו"ת מהר"ם ש"ק דבר אלקים אמת בפיו הק' ודבריו א"צ חיזוק שם בשאר מקומות וכ"ש כאן שהחוש המעיד כדבריו חזקה יותר מאלף ראיות, דזה בחון ומנוסה שאין הרגשת השוחט שוה לטובה בכל הזמנים, וכמו שהעיד בנו המחבר בס"י ח"י סעי' י"ז "דהרבה צריך ישוב הדעת לבדיקת הסכין, כי יבדוק אדם פעמיים ושלש ולא ירגיש

בפגימה דקה ואח"כ ימצאנו כי הכין לכו באחרונה, ובחינת חוש המישוש כפי כונת הלב" עכ"ל.

הרי דאפילו באותו מעמד יחול ההשתנות בהרגשתו מרגע לרגע, ובשמ"ח שם דכבידת האברים מפחית כח ההרגשה וידוע שאחר אכילה (כפרט מרובה) יש כובד באברים וא"כ אם יבחינו הרב על כרס ריקנית עדיין לא ידע מומחיותו אחר האכילה.

ועי' בפלא יועץ ערך שוחט, דצריך ליוזר שלא לבדוק כשהוא מטורף מפני השינה, וא"כ טוב להבחינו בעת שלא ישן כ"כ ואין דעתו כ"כ מיושבת עליו, ואע"ג דבכה"ג טוב שלא ישחט עד שתהי' דעתו שלימה וברורה, אבל כיון שע"פ המציאות אין חוששין לכך צריכין לחקור אמר הרגשתו גם בכה"ג.

ועי' בס' אור זרוע לצדיק (בקוני המיוחד להנהגת השו"ב) שמזהיר דלא יבדוק השו"ב אחר ההשחזה מיד, וכן מיד אחר עסקו במלאכה, או ביאתו מן הדרך, וירגיע בערך חצי שעה (או יותר כפי ערך הטיורף), יצא לן זמן חדש דהיינו אחר אותה החצי שעה לאחר שנטרד באחד מג' אופנים הללו יבחן הרגשתו באותו הזמן.

וידוע ג"כ מהחוש כי אין משקל תנועת האברים דומה בימות החמה לימות הגשמים, פי' בחום ובקור, וגם בזמני הקור יש חילוקים ומדרגות, וכן בזמני הקיץ די'ש שהאזיר בטוב ולח יותר דאו האברים כבדים יותר.

וכן ביום אחד יש חילוקים בין הזמן סמוך לקימו דאו הרגשתו טוב ביותר כמבואר בס' פרי הדר ענף א' פרח ו', ובר"ת סי' ח"י או' כ"ו, ואמצע היום שכבר חל בו קצת עייפות, וסוף היום עוד קשה מזה, וכ"ש באישון לילה ואפיה, אם לא נח על המטה סמוך לפני זה, וכן צריך לבדוק אחר שקם מחליו כמבואר בשו"ת יד דוד סי' א'.

וכן פשוט מאד דטוב לבדוק בסכינים שונים שאין שרין זה לזה בחריפות ודקות חידודם כי ההרגשה נשתנה בזה, וגם לפעמים אינו בודק כדבעי כדמבואר במנחת הזבח כלל י' בעשרון סק"ט שאסור לשחוט בסכין החד ביותר כיון שאינו יכול לעבור באצבעו מפני יראת החידוד שבו, ע"ש.

וכן צריך לבדוק אם מרגיש בין בבדיקת לח בין ביבש, על כל הנ"ל צריך הרב לשים לבו כי האחריות עליו כמו על השו"ב שעליו סומכין קהל עדת ישראל באכילתן.

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

קלו

ולענ"ד לולא דמסתפינא זו כוונת מרן החת"ס זצ"ל שכ' ביו"ד סי'
י"ג בזה"ל: כבר כתב הרא"ש פ"ק דחולין דעכשיו שממנים אנשים
ידועים על השחיטה להם מחלו חכמים כבודם שיכול לשחוט בלי
הראות סכיניו לחכם על כל שחיטה ושחיטה, מ"מ כבר כתב רבינו יונה
ומביאו ב"י בסי' ח"י, ומהרש"ל ביש"ש פ"ק דחולין שעכ"פ צריך
השגחה גדולה על כל השוחטים הללו, ועכ"פ יהי' השגחת חכם העיד
עליו ושתהא אימתו עליו ולהסיד סכיניו לפניו זמן זמנים טובא וכי'
עכ"ל.

ולשון "זמן זמנים טובא" פליאה קצת, דהמעייין בדיטת לשוני שם
ידאה דכוונתו ז"ל כפי שנהג הוא בק"ק פרעשבורג לבא עם בית דינו
פתאום לבית המטבחיים ולברוק סכיניהם, לבר ממה שהוצרכו השוחטים
להראות סכיניהם להחכם בכל ער"ח, וא"כ מה זמנים טובא העיקר
שמעת לעת יכנסו המבקרים פתאום ולברוק סכינים.

וג' דבכוונה השתמש מרן זצ"ל בלשון זה ולא די בלבד בכניסה
פתאומית אלא דכוון במיוחד שיהי' בזמנים מחולפים כגון פעם בכורק,
פעם אחת"צ, וכיוצא, ובכה"ג יוצא חיוב הבריקה והעיקוב אחד השו"ב
כיון שדגיל לבקרו בזמנים שונים ופתאומים.

ואשר אנכי אחזה בזה דמטעם כל הנ"ל המשכיל יזהר לעשות כמו
שכ' בקוני' יפה לבריקה להגאון בעל בית אפרים (נרפס ביו"ד סוף
ח"א) שכ' דהחכם לא יעמיד על עצמו דק יקבץ עמו אנשים אחרים
שיודע שיש להם הדגשה טובה או שוחטי העיד שיעמדו אצלו בעת
שינסה אותו, בהרבה אופנים שונים, והעצה לזה לשאול מפי שו"ב
שמכירו ויודעו ללמדו תחבולות השייכים והאיך ומה לנהוג בנסיונו
שיעלה יפה כדבעי, ואח"כ ינהוג כמ"ש מרן החת"ס זצ"ל וכמו
שביארתי לעיל (נעתק מחמת הרבה דברים הנלמד ממנה משו"ת פאר
ישע יוד"ד סי' ר').

לג) דבר פשוט ומוכן דכיון דעיקר הסתמכות הרב הוא על כתב
הוראה שביד הלומד שקיבל מהשו"ב יחקוד וידרוש הרב הנותן הקבלה
על יר"ש ונאמנות השו"ב דאל"כ עדכך עדכא צריך, ומתוך מתוך עד
למאוד יהי' הרב בענינים אלו כי האחדיות גדולה למאד (שו"ת פאר
ישע יוד"ד סי' ז').

נתינת קבלה לבן, ושאר קרוב

לד) אב יכול לסמוך את בנו בשחיטה מאחר דע"א נאמן באיסורים (הלק"ט ח"א סי' ל', חו"י קכ"א, ריב"ש סי' רע"ג, שו"ת פנים מאירות ח"ב סי' ג', עיקרי הד"ט יור"ד סי' א' או' א') אבל דעת שאר פוסקים דלכתחילה יש ליקח קבלה מאחר ובדיעבד יכולין לסמוך על האב (שו"ת שבו"י ח"א סי' מ"ד, ברכ"י יור"ד סי' א' או' ה', שו"ת מנח"ח ח"ג יור"ד סי' א', ובסוף סי' בל"י מכריע דאם המנהג שעומדים תלתא לתת קבלה שרי להאב להצטרף עמהם בלי שום פקפוק, ע"ש. וכיד אפרים מכריע דלא מהני רק בידוע שהשו"ב מומחה לרבים בהרגשה ומוחזק בכשרות טובא, משא"כ בסתם שו"ב יש להחמיר, והכל לפי ראות עיני המורה, ע"ש).

ויש מכריעין דאב לגבי בנו יש להחמיר אבל באחיו וכ"ש גיסו יש להקל (שו"ת חו"י סי' קכ"א) וצ"ע מה דין חותן לחתנו, לדעתו, אי אמרי' חתנו כבנו, או דלמא כיון דקירבתך באפשרות שיפסוק ואז דינם כזרים לענין עדות וזה לא שייך באח, הו"ל כ"ש מאם, וצ"ע (בשר זבח כלל ג').

ולמעשה בזה"ז ודאי יש להחמיר (דע"ת סי' א' ס"ק י"ג, תשורת ש"י תק"פ, ובס' בשר זבח כלל ג' הרחיב בזה והראה הרבה נימוקים נכונים וישרים שלא להקל בזה בפרט בזה"ז שהדור פרוץ בלא"ה במילואו, וכל אב מחפה על בנו, והעתיק שם מס' בעש"ט עה"ת פ' תולדות דבר פלא שאמר הבעש"ט הק' דמאז שרימה עשיו אביו אין אב שיראה חסרון על בנו ובכל דבר מחפה עליו, ע"ש.

לה) והודאה שנותן השו"ב, י"א דבזה קיל טפי ושפיר יכול אב שהוא שו"ב להעיד על בנו המתלמד לפני הרב שיתן לו קבלה, ומ"מ ראוי ונכון שהשוחט לא יסמוך בעצמו לבנו כ"א ע"י שוחט אחר שאינו פסול לו לעדות (מנחת יוסף סי' א' סעי' ו'), וי"א דבזה ק"ו להחמיר מקבלת הרב, דידוע שחזקת כשרות דהרב עולה מעלות הרב משל שו"ב ואם שם מסקי האחרונים להחמיר כ"ש בזה, דמה מועיל קבלת הרב כיון שרוב ככל הסתמכותו על השו"ב הנותן הודאה (בשר זבח שם).

נטילת שכר לנתינת קבלה

לו) אסור ליקח שכר עבור נתינת קבלה (עבאה"ט יור"ד סי' א' סק"ו, ושלחן גבוה סק"י, ובשע"ה הגר"ז החמיר מאד אפילו שכר בטלה דמוכח, ע"ש) ויש מחמירין אפילו נוטל המעות לחלקו לעניים (תורת יקותיאל סי' ח"י סק"י או' י"ב).

ויש מקילין בכל (עי' היטב בשמ"ח ותב"ש סי' א' ס"ק י"ג, ובדע"ק סק"ז וגדה"ק שם באורך, ובדע"ת אוי"ד ודכ"ת ס"ק מ"ו).

מדות טובות

לז) לכתחילה אין ליתן קבלה לשו"ב שאין תכונתו טובה, כגון שהוא כילי או כעסן (דכ"ת ס"א סק"ג, ושו"ת ד"ח ח"א יור"ד סו"ס ח"י).

כתב למחצה

לח) שני חלקים יש שהשוחט צריך להשתלם בהם, אחד ידיעת ה' שחיטה, שנית אומן יד בהשחזת הסכין והרגשה ושחיטה ובדיקה, וכו', ואם לא עמד לנסיון רק לאחד אין להרב ליתן לו כתב על אותו בלבד, שמא יבא לידי מכשול (שו"ת שם שלמה (מונקאטש) מובא בדכ"ת סי' א' ס"ק מ"ט, ע"ש).

בראיית קלות, למנוע מנתינת קבלה

לט) אותם שו"ב שרואין בהם שנוהג ק"ר כגון אינו הולך לבה"כ להתפלל עם הציבור וכיוצא, אין ליתן לו קבלה (ס' הדרת זקנים סי' ב').

מ) שו"ב שרואין בו זלזול קצת במצות התורה כבר העיד בעל האוה"ח בפר"ת סי' ח"י ס"ק ל"א דלא איסתייע לי' מילתא למיעבד בדיקת הסכין כדבעי, וע"כ אין ליתן לו קבלה (בשר זבח כלל ה').

בריאית הגוף, קודמת לקבלה

מא) אדם שגבר בו יסוד הרוח ולא מתיישב דעתו אין ליתן לו קבלה שהרי כ' בפר"ת סי' ח"י ס"ק ל"א דאין למנותו לשו"ב לציבור כיון שאין מתיישב רוחו בקרבו להרגיש הפגימות הדקות הפונים לצדדין והעומדים בפה הסכין, וע"כ אין ליתן לו קבלה כדי שלא יבא בהמשך הזמן לקבלת מינוי ואע"ג דלד' הפר"ת לא יקבלו אותו מ"מ חוששין לב"ד טועין וכעין מה שמצינו באבה"ע סי' י"ז סעי' ה', ובדכ"ת סי' א' ס"ק מ"ט בשם זקיניו בעל שם שלמה בע"א כעין זה, והכא עוד גרע דבניקל לאדם להסתיר תבונתו מבני"א לזמן, וגם דדין זה לאו כו"ע ידעי כיון דאינו מפורש להדיא בש"ס וראשונים (שו"ת פאר ישע יור"ד סי' ט').

נתינת קבלה, לפנים

מב) נתינת קבלה לפנים כלומר לא כדי לאפשר המקבל לעסוק במלאכת השחיטה רק שנוצרך לה להמקבל מאיזה סיבה כגון שיוקל לו ע"י לקבל איזה רשיון מהמלכות והמדינה ע"י שמראה להם שעוסק במלאכת הקודש, אין זה צריך לפנים כי מעותד להביא מכשולות עצומים, ומביני מדע קראו ע"ז הכתוב "כי רבים חללים הפילה" ומאזני שמעתי מנאמן אמיתי שראה אצל פראפעסער במשרד שלו על הכותל לוח תלוי ועומד בטבלא מצוירת ומפוארת כתב קבלה להורות, על תמיהת המבקר ענה לו הפראפעסאר שקיבל את זה לא בעבור הצטיינותו בדיעת או"ה, רק מחמת סיבה צרדית שהוצרך לזה מטעם עקולי ופשוורי שהי' לו עם המלכות, ע"כ העובדה, המעשה רב הלזה די והותר להראות תוצאת הכשלונות בהעברה על דחז"ל שאמרו חזקה לחבר וכו', וגם הזהירו "חכמים הזהרו בדבריהם שמא מתוכם ילמדו לשקר" ע"כ (בשר זבח כלל ה' או' ד').

וכן להזהר בכל הנ"ל להקל למי שנתחשב רחמנות, או שיש לו זכות אבות, או שאר אמתלא כיוצא (שם), אמר המו"ל: כבר הארכתי בקונטרס זה במקו"א בענין הרחמנות שאסור להיות מושפע ממנו ולצאת מהמשורה במקום פחת וגרעון להתורה ומצותי וע"ז יצאה ב"ק לשאול המלך אל תצדק הרבה, יותר מבוראך, וכל הני דברים כ"ש מלעיל או' ל"ד.

מג) צריכין לבדוק אם אין ידיו רותחות, ובפרטי דיניו הארכתי בפ"ה או' ס"ב.

מעשה רב, בענין נתינת קבלה והודאה

מד) דעתי כי בפה הקהלה ועוד בכמה מקומות מדקדקים הרבה בענין נתינת הקבלה ואין נותנים קבלה כ"א למי שבקי ויודע היטב כל הדינים, והוא ראוי לאותו איצטלא, ואדוני אבי מו"ר שליט"א (הוא בעל שם שלמה זצ"ל) תיקן פה"ק שלא יקבלו השו"ב דפה (מונקאטש) ללמוד שום איש הבא עליהם ללמדו שו"ב בלתי רשותו שידע הוא את האיש אם הוא בן תורה ויר"ש ודרכיו ישרים, וגם אח"כ כשגמרו את לימודו לא יתנו לו כתב הודאה בלתי רשותו למען ינסה הוא אותו אם הוא בקי היטב בשמ"ח, ורגילים הדינים על לשונו, וגם יבדוק הסכין אם הוא חד וחלק על צד היותר טוב אז ירשה להם ליתן הודאה.

וגם תיקן שהבר"צ דפה"ק לא יתנו קבלה לשום איש שלמד שחיטות ובדיקות אצל שוחטים במקומות אחרים בלתי רשותו שידע הוא מהות האיש הן בלימוד, והן ביראת ד', והן בדרכיו אם ישרים או ירשה להבר"צ ליתן לו קבלה, עכ"ל (דכ"ת סי' א' ס"ק פ"ח).

מדר*) גם אחר נתינת הקבלה ראוי לחכמי העיר לחקור תמיד אחר השוכנים ומעשיהם (עמ"ש באורך פ"ו או' י"ד).

פירצה השוררת בכמה קבלות

מה) שכיח בעוה"ר שהרב הנותן קבלה סומך עצמו עפ"י רוב על כתב הוראה שנתן השו"ב ואינו מרבה לחקור עליו הרבה ולנסותו, ובאמת שהשו"ב מלמדים בשכר וע"כ בעוה"ב ממהרים לגמור ולשלוח ממנו תלמידו כדי שישלם לו שכרו, וע"כ אף בנטל קבלה אי"ל חזקה, (דברי יוסף יור"ד סי' ז' או' ט"ו, וכ' בדכ"ת דאין לומר כן בכ"מ דרך כלל וכו', עי' או' מ"ד העתקתי בדבריו דשם).

ב) כמו שהדין בה' שחיטה ובמי שבא לשחוט, כך הוא הדין בה' בדיקות הריאה ובמי שבא לבדוק, ודינם ומנהגם שוה בכל זה (רמ"א סי' א' סעי' א').

גא) המנהג ליטול קבלה גם לבדיקת הריאה (ש"ע הגר"ו יור"ד סי' א' ס"ק ט"ו, ושו"ת ראש משביר יור"ד סי' א').

גב) בלעדי קבלה לא ירום איש את ידו להיות בודק (בית אפרים בפרת"ב סי' ל"ט סעי' ח"י).

גג) משמעות התכ"ש הוא דגם לגבי בדיקת הריאה לכד ח"י תקנת חז"ל בכח חרם שלא לבדוק רק מי שנטל קבלה על בדיקת הריאה, והחכם הבודק יבחן עליו בדרכי חירות וחידודי סברות שבה' בדיקת הריאה, ואין להקל בזה (דע"ק סי' ל"ט סק"ב, וע"ע מ"ש לעיל או' כ"ה).

גד) מי שאינו מוסמך לבדיקה ובודק בר נדוי הוא (שו"ת אהל יוסף סי' י"ב).

גה) אינו מוסמך ובודק הכלים כשרים (שם) ויש אוסרים גם הכלים (שו"ת רוח חיים סי' א' או' ג', וע"ע שו"ת ברית אברהם יור"ד סי' ט"ו).

מהות הבודק באומנות

נו) הבודק צריך שיהי' מומחה בענין הבדיקה, ולא מיבעי שצריך להיות בקי בכל דיני בדיקות הריאה, אלא גם צריך להיות בקי ביד ובהרגשה, ויודע כל צורת הריאה ומקומה, ודרך הנחתה בתוך הבע"ח (ש"ת הריב"ש סי' תצ"ח, שמ"ח סי' ל"ט סעי' ב').

נז) השו"ב יהי' בקי ומבין בעניני מראות הריאה וקמטים, דאף שכתובים על ספר מ"מ צריך ללמוד מרבו לידע על בוריו (כל"י סי' ל"ט סק"ד).

יר"ש של הבודק

נח) על החכם המורה מוטל לשום לב על הבודק הריאה אם הוא יר"ש ומדקדק במעשיו, ושם אורחותיו כהוגן, דכמו שצריך הרבה יר"ש אל בדיקת הסכין כמו"כ צריך מאד יר"ש לבדיקת הריאה.

ואם החכם המורה אינו יודע טובו של איש זה אם דרכיו מתוקנים אע"פ שבדק אותו ומצאו שבקי בבדיקות ומומחה אין ליתן לו קבלה כי ראשית חכמה יראת ד'.

ואצ"ל אם נשמע עליו שמץ דבר מה שיש להרחיקו מעבודה זו.

וכל הנהגות ישרות שכ' השמ"ח כאן בענין השחיטה כמו"כ יש לנהוג גם במי שבא להיות בודק אעפ"י שאינו רוצה להיות שוחט ודינם ומנהגם שוים בזה (פרי תבואה סי' ל"ט סעי' קע"ב).

ס) הדינים אם ניסו שוחט שכבר עוסק במלאכתו ולא ידע להשיב עי' ברמ"א יור"ד סוף סעי' א' ובנו"כ.

סא) מה דקי"ל ביור"ד סי' א' סעי' ב' דא"צ השוחט לידע כל חילוקי הדינים ודי אם אומר על דבר זה הייתי מסתפק ושואל קרינן ב"י שפיר יודע, עמ"ש בשמ"ח סעי' ט' ותב"ש או' א' דעכשיו שסדר השחיטות לפניו אם אומר שמסתפק שאין לימודו עולה יפה.

וע"ע כמה חילוקים בש"ע הגר"ז קו"א או' ח', ודע"ק סק"י, ודכ"ת ס"ק צ"ו, צ"ז, צ"ח, צ"ט, ק', ק"א, ק"ב, ק"ג.

ידי השו"ב כבדים

סב) מי שידיו כבדים לא ישחוט מפני שעושה דרסה (יור"ד סי' א' לחה"פ ס"ק ל"ה, דע"ק סי' כ"ד סק"א).

שיעור חשוד

סג) עי' ס"ה או' פ"ב נתבאר עד היכן חוששין לחשדא, ונ"מ לבלי ליתן קבלה למי שנכנס תחת אותו הסוג.

מדות השו"ב

סד) צריכין לדקדק במדותיו של האיש הבא לגשת אל הקודש ולעשוק באומנות השחיטה אשר על ידה אפשר להציל אלפי ישראל לא ממכשול ממכ"א בלד אלא גם משאר איסורים מחלוקת, לשה"ר, ריפוי כח התורה והמורים ועוד (מבואר הכל על נכון במדור "שוחט הנחשד וגדר יר"ש" או' פ"ד).

פרק ו'

גודל עונש המתרשל, ושכר הזהיר במאכלות אסורות
וגם בספיקת

(א) עתיד הקב"ה לעשות סעודה גדולה לעבדיו הצדיקים לעתיד לבא, וכל מי שלא אכל נבילות בעוה"ז זוכה לראותו בעוה"ב (מדרש רבה ויקרא פ"ג י"ג ס"ג).

(ב) ע"י שרץ משהו יוכל לבא לירי שאול תחתיות רח"ל (ערוגת הבשם שמיני, עה"כ כי אני ד').

(ג) האוכל איסור במזיד נעשה נפשו שקץ, ובשוגג והיסח הדעת תטמטם נפשו ונטמאת וצריך האדם ליזהר בתוספת זהירות וזריזות בכל דבר שיכנס בגדר ספק שיקרץ זה (אור החיים שמיני עה"כ ולא תטמאו בהם).

(ד) מדבריכם נראה שאתם כופרים בדחז"ל א"כ לא נזהרתם מאכילת איסור ודברים טמאים והשכל ודעת שלכם נעשים מהדמים של טריפות ואיסורים והשכל ודעת שלכם נמשך להכריע אל הטומאה כי ממנו נעשה (וכן מובא בס' צפנת פענח לבעל התולדות פ' יתרו, וכדגל מח"א פ' עקב בשם בעש"ט הק' דכן צוה הרמב"ם להשיב למדינה אחרת ששאלו מהרמב"ם שיוכיח להם מאין לן דתחיית המתים אמת כדרשת חז"ל, השם יוכיחו וידרשו להיפוך, ע"ש באורך וינעם לך).

(ה) ע"כ נקראין המאכלות אסורות בשם טומאה וטהרה כי טעם איסורם מצב רוח הטומאה, רוח רעה, רוח זנונים המנשכין לאוכליהן, והשומר עצמו ירחק מהם כמו שיוהר מדברים הממיתים (עקידה שער ס').

(ו) המאכלות אסורות מכניסין טומאה ממש בלבו ונפשו של אדם עד שקדושתו של מקום ב"ה מסתלקת ומתרחקת ממנו וכו' כי מסתלקת ממנו הדעת האמיתית ורוח השכל שהקב"ה נותן לחסידים, והנה הוא נשאר בהמיי וחומריו משוקע בגסות העוה"ז.

והמאכלות אסורות יתירים בזה על כל האיסורים כיון שהם נכנסים בגופו של אדם ממש ונעשה בשר מבשרו.

והנה כל בר ישראל שיש לו מח בקדקדו יחשוב איסורי המאכל כמאכלים הארסיים או כמאכל שנתערב בו איזה דבר ארסי וכו' איסור המאכל כבר ביארנו שהוא ארס ממש ללב ונפש הישראלי א"כ מי איפוא יהי המקיל במקום חששא של איסור אם בר שכל הוא (מסלת ישרים פי"א).

(ז) מי שאוכל מאכלות אסורות נסתלק מיני צלם האנושי ומקבל פני חיה (זוה"ק משפטים דף קכ"ה:).

(ח) האוכל מאכ"א מתרבק לסט"א, ורוח הטומאה שורה עליו, ומראה עצמו כאילו אי"ל חלק באלקי ישראל ח"ו, וצריך להשמר ולברוח אפי' מן הספק שלא יכשל בודאי ח"ו (זוה"ק שמיני דף מ"א:).

(ט) האוכל מאכ"א כאילו עובד לע"ז ויוצא מסטרא דקדושה ומסטרא דחיים, ועייל ברשות הסט"א, וטמא בהאי עלמא ובעלמא דאתי (שם דף מ"ב:).

(י) המאכלים הטמאים שורה עליהם רוח חיצוני וטמא ולכן האוכל אותם מטמא נפשו, ומראה על עצמו שאי"ל חלק בקדושה ולא באלקי ישראל, כי הדבר הטמא נעשה חלק בעצם האדם והנפש מתלבשת שם, נמצא שמטמא גופו ומטמא נפש המתלבשת בו.

ולכן ראוי להחמיר האדם על עצמו במאכלו שלא יהי בו צד איסור כלל, (ר"ח שעה"ק פט"ו).

(יא) כל העונשים שאדם מקבל אחר מותו בגיהנם רח"ל הוא בשביל פיהו שטימא בחייו במאכ"א נבילות וטריפות, ולא תשתלם עונשה לעולם (זוה"ק סו"פ שמיני).

(יב) השומר פיו ממאכל"א ולשונו מלשה"ר שומר מצרעת נפשו, וא"ת כמה בני"א נכשלים בזה ואינם נענשים בצרעת, תשובה לדבר כי הצרעת קבוע בנפש ובעלות הנפש למעלה בכל לילה כל הקדושים בדילים ממנה ומכריזים עליה שהיא טמאה (ר"ח שעה"ק פי"ג).

(יג) האוכל ממאכ"א לא לבד שלא יעלה הניצוצים גם יטמא נפשו ויוריד נפשו לקליפות (הגה"ק מפלאצק במלא העמר סו"פ שמיני).

(יד) לפיכך אמרו חז"ל בשבת י"ב: חולין ה': ועוד דאין הקב"ה מביא לצדיקים במאכלות אסורות דוקא (כמבואר שם בתוס') אחר שביארו הספה"ק דגם מאכל"א בלי כוונה ואונס ברור פוגם להנפש

מאד מאד ומוריד נפש הקדושה להקליפות רח"ל. שומר נפשות חסידין יפרוס צל שמירתו עליהם לבלתי תת המשחית לבא בפתחיהם יותר משאר איסורים ועבירות שאין הפגם גדול כמותה (תורת ישראל ס"ו פ' שמיני).

(טו) הקליפות נחלקות לבי' מדריגות, המדריגה התחתונה היא שלש קליפות הטמאות ורעות לגמרי ואין בהן טוב כלל ומהן נשפעות חיות כל מאכלות אסורות מהצומח כגון ערלה וכלאי הכרם, והם אסורים וקשורים בידי החיצונים לעולם, ואין עולין משם עד כי יבא יומם ויבולע המות לנצח (בעל התניא זצ"ל בליקוטי אמרים פ"ו ז').

(טז) עוד זאת במאכלות אסורות שלכן נקראים בשם איסור מפני שאף מי שאכל מאכל איסור, בלא הודעה לש"ש לעבוד ד' בכח ההוא, וגם פעל ועשה כן, וקרא והתפלל בכח ההוא אין החיות שבה עולה ומתלבשת בחיבות התורה ותפלה מפני איסורה בידי הסט"א בג' קליפות הטמאות, ואפי' הוא איסור דרבנן שחמורים דברי סופרים יותר מדברי תורה, וכו' עכ"ל (שם פרק ח', וע"ע בע"ז בבאמ"ח פ' שמיני, וצמ"ח דוד שם, ובני יששכר חדש אדר מאמר ב' דרוש ז').

(יז) האוכל מדברים האסורים הוא אסור בהטומאה ואינו יכול לעלות אל הקדושה וא"א שיפרד ממנו זוהמת הטומאה כ"א ע"י חיבוט הקבר או תענית ותשובה (תפלה למשה קאפי" ס"ח לבעל יש"מ זצ"ל).

(יח) דע מי שלא הי' מדקדק במאכלים בעוה"ז ולא הי' נזהר להבחין בין איסור להיתר ואפילו אינו איסור מפורש בתורה אלא מאחז"ל, עונשי שלאחר מותו בא הממונה על חיבוט הקבר ומכה על בטנו בשרביטו של ברזל ואש עד שכריסו נבקעת ויוצא פרשנדא ואז מהפכין אותו על פניו ומכים אותו ואומרים לו בלע מה שהוצאת, עכ"ל (אור צדיקים פרק י"ט).

(יט) המאכלות אסורות ובהמות הטמאות מטמאים את הלב ומחשיכים נפשות הזכות ומבלבלים השכל (צרוור המור עה"ת פ' שמיני).

(כ) האכילה ושתי' אם הם מאכלים כשרים ואוכלם בכוונה, כשאדם אוכל אותם בקדושה נתחזק כחו מחמת המאכלים ויש לו כח לדבר דיבורים של תורה ותפלה בלי מחשבה זרה, ואם הם מאכלים אסורים ח"ו נתחזק כחו של היצה"ר וא"א לו להתפלל כראוי בלי מחשבה זרה (אור הגנוז פ' תולדות).

(כא) אפי' בשוגג משקץ הנפש וצדיקים שמשמרין עצמן בכל כחם, משמרין אותם מן השמים כמה שאין בידם שלא יכשלו בדבר איסור וצריך להתפלל ע"ז (דברי אברהם ס"פ שמיני).

(כב) הקב"ה מתקנא בזנות יותר מכל שאר העבירות וכו' חוץ מענין האכילה שהוא עבירה כוללת ג"כ המטמא את הנפש מפני שנעשית הטומאה חלק אבר מגופו (ראשית חכמה שעה"ק פט"ז).

(כג) הנזהר מן האיסור הקב"ה משגיח עליו שלא יתגאל גם בשלא מתכוין, ומי שמתמא עצמו במתכוין יקרא לפניו מאכלות אף שלא במתכוין כדי שיטמא ביותר (מלא העומר ס"פ שמיני).

(כד) לעתיד הקב"ה מוציא כרוז ומכריז ואומר כל מי שלא אכל בשר חזיר מימיו יבא ויטול שכרו (מדרש קהלת פ"א סי' כ"ח).

(כה) רוב אפיקורסות רח"ל מתנוצץ באדם ע"י אכילת נבילות וטריפות (תורת משה להחת"ס זצ"ל פ' קדושים).

(כו) עבור התגברותו על יצרו בעת שרואה האיסור ורעב ומתאוה לו כובש את יצרו מחמת רצון בוית"ש נקראו "גבור" כמו דאי' באבות, איזהו גבור הכובש את יצרו, ועתיד להיות אור הקב"ה עטרה בראשו לע"ל, וחז"ל חשבו חמשה הזוכים לזה ומתגבר על יצרו הוא אחד מהן כמו שאחז"ל עתיד הקב"ה להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק (נדחי ישראל להחפץ חיים זצ"ל).

(כז) אפילו אם יזדמן בין חברים רעים שמורגלין באיסור זה, והם מחרפין ומגדפין אותו ומחזיקים אותו לשוטה ופתי עבור פרישותו אל ישים לבו לזה, וידע כי עבור שסבל בזיונות בשביל מצותיו של הקב"ה יגדל שכרו יותר בעולם הגמול (נדחי ישראל להחפץ חיים זצ"ל).

(כח) האיש שהורגל נפשו במאכ"א כמה מאות לאוין דאורייתא עבר רח"ל ומכל עבירה נכרא משחית אחד שממתין עד שימוט רגלו ואח"כ יקבל העונש על ידו, וכמה מאות מלאכי חבלה לכושין שחורין ומתעטפין שחורין ילפפו אותו לגיהנם.

ומי יוכל לשער כמה גדול היסורין וצרות שיסבול אפי' על לאו אחד ועאכ"כ על כמה מאות לאוין וחייבי כריתות שעבר בימי חייו ע"י מאכ"א ואז ינחם באחריתו ויתמה על נפשו איה הי' שכלו, איך שנאתי המוסר שהיו מיסרין אותי בני עמי (נדחי ישראל להח"ח ז"ל פכ"ח).

(כט) האיש אשר מילא גופו בחייו מנבילות וטריפות וימות לבסוף אפי' נאמר שיזכה לתחי' אחר קבלת תגמולו בגיהנום, הלא עכ"פ יצטרך עוד אפערציי"ע (ניתוח) נוראה לנקות ולברר חלק הרע הטמון בכל אבר ואבר שכגוה, ובכל קרום דק שבו, שתשאר רק חלק הנעשה מכשרות.

וכמה יסורין מזה עד שיתעכל כל חלקי הרע עטמון בכל חלקי הגוף מכף רגלו ועד ראשו וינהום באחריתו (נדחי ישראל להח"ח זצ"ל פכ"ח).

(ל) כ' בראשית חכמה וז"ל: לכן ראוי להחמיר האדם על עצמו במאכלו שלא יהי' בו צד איסור כלל שהרי יחזקאל הנביא משבח א"ע שלא אכל מבהמה טהורה בה חכם אפי' היא מותרת כיון שנפל בה ספק איסור, וכ' החובת הלככות שחסידיהם הראשונים היו פורשים משבעים שערי היתר מיראתם שלא יפגעו בשער אחד של איסור, עכ"ל (של"ה שער האותיות או' ק').

(לא) דבר זה ידוע שאין עבירה כמאכלות אסורות שמטמטם הלב הישראלי, ובעוה"ר עיי"ז יצאו כמעט מן הדת כמה קהלות ונאכדו מתוך הקהל הקדוש (שו"ת ד"ח יור"ד סי' ז').

(לב) חולי מעים בא ע"י שמכניסין דברים אסורים לתוך מעיהם (אזהרות מהרצ"א מדינוב זצ"ל).

(לג) תדעו שעבירה זאת של נבילות וטריפות חמור מאד באיכותו משאר עבירות, שעל שאר עבירות אמרו חז"ל בנים משחיתים אע"פ שמתחיתים נקראים בשם בנים משא"כ באיסור נבילה וטריפה שעה"כ "ואנשי קדש תהיון לי", פירש"י אם אתם קדושים ופרושים משקוצי נבילות וטריפות אתם שלי, ואם לאו אינכם שלי.

מעתה אם אינכם נזהרים ח"ו מאיסור נו"ט איך אתם אומרים ככל שני וחמישי "כרחם אב על בנים כן תרחם עלינו" ואיך אתם אומרים בימים הקדושים "אנו בניך ואתה אבינו".

איך מורא לא יעלה על ראשכם שיאמר ד' איני מכיר אתכם ואינכם שלי עבור שנפשכם מגואל מאכילת טריפות, מכ"ש וק"ו בעת ובעונה כזאת אשר אחינו בני הרבה מהם נתונים למשיזה וכוזזים ד' ירחם עליהם, על מי לנו להשען רק על אבינו שבשמים, וגדול הרועה השומרן (שו"ת בית הלל סי' ט' מ"ח).

לד) אמרו חז"ל עונש אסכרה לחינוקות רח"ל בא עבור שאוכלים דברים טמאים. מעתה חוסו וחמלו על בניכם ובנותיכם הקטנים שלא תשכלו אותם (שו"ת בית הלל סי' ט', מ"ח, ובשו"ת קרן לדוד סי' א' באורך).

לה) מבואר בווה"ק שמות דף קכ"ח דגם של מאכ"א נמשך גם על הבנים רח"ל (ויגד יעקב עה"ת פ' ויקרא להגה"צ מפאפא זצ"ל).

לו) הנה הצדיק צריך להיות תמיד עיניו לנוכח יביטו להיות מופרש ומוכרל מדרכי הרשעים בכל תנועה ותנוה וכו' ואם יפול איזה שאלה בנהמה או בכשרה בעת מליחה ובישול אף אם רוב דיעות הפוסקים מתירין אותה, ואסורה היא לדעת היחיד פיגול הוא בפיו לא ירצה לאכלו (באר מים חיים, בראשית).

לז) דרך הצדיק בכל מאכל שיש בו ספק בכל מיני ספיקות אולי אינו בחזקת כשר כל כך בספיקא דאורייתא או דרבנן פיגול היא לא ירצה לאכלו (באר מים חיים, בראשית).

לא) הצדיק תמים פוסל כמה מיני מאכלים עד אין מספר עד שיכרור אחד ממאה (באר מים חיים, בראשית).

לב) במאכלים הנמצאים בהם ממיני רמשים הנקראים מילבי"ן כמה פרישות על פרישות, וחומרות על חומרות יחמיר לעצמו, וכל עוד אשר נשמתו בו לא יתיר לעצמו לאכול הספיקות מרוב מוראו ופחדו מאלקים (באר מים חיים, בראשית).

לג) מי שאינו נזהר ממאכ"א עי"ז השכל שלו נמשך להכריע אל הטומאה כי ממנו נעשה ובא לידי כפירה רח"ל, היינו לכפור בדברי רבותינו ז"ל ואינו שומע ומקבל מוסר מחכמי הדור ופרענויות קרובה לבא אליו (צפנת פענח, יתרו).

לד) חייב אדם לשמור אע לבל יכשל בשום איסור כמו תולעים קטנים מאד שקורין מילבע"ן, כמעט שהוא דבר שא"א בחוק האנושי רק צריך לבקש שמירה מהשי"ת, כי אם ד' לא ישמור עיר שוא שקד שומר.

ושמא תאמר הואיל וכך לא אשמור א"ע כלל ואניח כל השמירה על השי"ת לז"א ד' צלך" כנודע הפי' דכמו הצל מה שהאדם עושה הצל עושה ככה כביכול השי"ת במדה שהאדם מודד מודדין לו, מובן מזה דאם שומר עצמו מכל חטא מה שאפשר לו הקב"ה שומר ג"כ

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

במה שא"א לו לאדם לשמור א"ע, משא"כ כשאינו שומר עצמו, הקב"ה ג"כ אינו משמרו (תפלה למשה תהלים קכ"א).

מב) השומר עצמו ממאכלים שאינם רק חומרא זוכה להשגת התורה (מאור ושמש, שמיני).

מג) שמעתי מהרה"ק האלקי אבדק"ק נעשכ"ז זצ"ל כי מפני זה יארע לבעלי תשובה שחוזרין לקלוקלן לפי שאינן נזהרין במאכ"א, ואינם נזהרין לאכול בקדושה (מאור ושמש, תבא).

מד) בברכת השנים יש לאדם להתפלל על מזונותיו, והרמ"ק ז"ל החמיר שלא לתקן צרכי אכילה טרם התפלל על מזונו.

ולכן ראוי בתפלת שחרית עכ"פ לשום לב להתפלל אל ד' שיטריף לו לחם ויין מותר ולא באיסור כי אם יש נדנוד איסור במזון מטמא כל גופו ואין מזון לנשמה, ולכן יתפלל מאד בכוונה שיהי' המזון מסטרא דרכיא טהרה, ולא ח"ו מסטרא דמסאבא, כי אם יש איסור ח"ו במאכל אז רוח הקודש שבתוך המאכל מסתלק, ורוח מסאבא דאית ב"י מתדבק בנפש וסורו רע בעוה"ר.

ועי"כ לרוב אחר מאכל ומשתה בא אדם לידי חטא, כי אינו נזהר בקדושת אכילה ומידבק בנפשו סטרא מסאבא, ומתדבקים בו נשמות רשעים ונעשה רשע רח"ל.

וכ"כ האריז"ל על יוחנן כה"ג שנעשה צדוקי לסוף פ' שנים, וכן קרה לפעמים באיש אשר הלך למישרים ובזקנותו יוצא לתרבות רעה רח"ל, והוא שנדבק בו באכלו נשמת אדם רשע שהי' במאכל ההוא.

ולכן תסמר שערות ראש איש הירא וחרד לדבר ד' בהגישו לאכול לחם לבל ילכד בכו במצודה רעה ח"ו אשר יאכד עולמו כזה וכבא וכו', ומה יעשה איש וינצל מזה הוא בהתפללו לד' על מזונו שיהי' מסטרא דרכיא, עכ"ל (יערות דבש ח"א דרוש א').

מה) מה שאסרו הפת וכישולם משום חתנות הכוונה שנתערב בנשמתו מניצוצי נשמות העכו"ם רח"ל ועושה בזהרעה גדולה לשונאי ישראל, וגודם שתתפשט למעלה איסורי חיצונים שהיא לילית ויונקת מקדושת ישראל ח"ו (ס' יין המשומד).

מו) מה שאסדה תורה דברים הטמאים שמולידין טבע אכזריות בגוף האדם וישראל עם קדוש צריכין להיות להם מדת החסד (רמב"ן פ' שמיני בסופו).

מז) לע"ל עתיד ד' לדבר עם כל איש ישראל שנאמר ונבאו בניכם ובנותיכם, נמצ שה' ידבר עמהם ואיך אפשר שהפה שאכל דבר טמא ידבר עם השכינה (קדושת לוי, שמיני).

מח) איסור המאכלים שאסרה התורה לא מפני שמזיקין לבריאות האדם, כי האומות אוכלים מכל הדברים ששקץ לנו והם בריאים וחזקים ואין עיף ולא כושל בהם, לא באה התורה האלקית לרפואת את גופות אדם ולבקש בריאות הנפש.

איסור המאכלים הם לפי שמתעבים ומשקצים את הנפש הטהורה המשכלת ומולידות כמזג האנושי אטימות וקלקול התאוות כעשותך באדם רוע מזג אשר ממנו תתהוו רוח טומאה המטמא הדיעות והמעשים ומגרש רוח טהרה וקדושה, כי צריך לשלמות הנפש ובהירותו וזכותה שיתשר מזג הגוף ויהיו מזונותיו מולידים דם זך ומזוקק לא גס ועב ובלתי מיושב כמו שיחילד מאכלים האסורים (אברכנאל סו"פ שמיני).

מט) יזהר האדם מאד שלא יטיל אימה יתירה בתוך ביתו וכיחוד על האם העוסקת בחכשילין שמתוך האימה שמטיל בעל הבית אם יארע לעפמים איזה איסור כבישולה דהיינו כבשר וחלב מסתרת הדבר ואינה מגדת כלל לאנשי הבית כי יראה מבעה"כ, וגודל פגם של איסור בשר וחלב מבואר בזה"ק משפטים דף קכ"ה, לכן יזהר האדם מאד בזה.

ואדרבה ראוי להזהיר בתמידות לאנשי ביתו וכיחוד לזו שעוסקת כבישול חכשילין אם יארע לפעמים איזה שאלה כאיסור בשר וחלב או כשאר טריפות שכל תכחיד ותסתיר הדבר, וכזה תמצא חן בעיניו, כן ראוי לכל משכיל לדבר על לב אנשי ביתו בתמידות ודי בזה (יסוד שורש העבודה, שער ז' פ"ד).

נ) צריך האדם להזהר מאד ולעמוד מרחוק בתכלית הריחוק אפילו מחשש שלהם וכיחוד בשרץ השורץ המצויים במאכלים והם הנקראים מילכין" בלע"ז שעוברין עלי' חמש לאוי"ן, וכודאי חיוב גדול על האדם לחקור היטב ע"ז ככל ימות השנה וכיחוד בימות החמה שמצוי ביותר.

ועיני ראו גם באמצע החורף כמה כלים מלאים מהם, גם כלחם שהי' מונח במרתף באמצע החורף מצאתי ג"כ בהם הנמלים הנ"ל, וכודאי עתיד ליתן את הדין מי שאינו נזהר בזה היטב לחקור ולכרוך עד

מקום שידו מגעת וביחוד בימות הקיץ בכל המאכלים ובכל המשקים שאוכל ושותה ובכל הכלים שנעשו בהם המאכל והמשקה, גם כלי קמח ודאי יש בהם מילביץ (יסושה שער ז' פ"ד).

(נא) גם בשרץ הזכובים בודאי במאכל או משקה שאינן מכוסין היטב נופלים בהם הזכובים, וביחוד חבשיל ע"ב, ובודאי לית ליה ברירה לברר מהן הזכובין בשעת אכילה ולהשליכן חוצה כי א"א לעמוד עליהם וביחוד בסעודת לילה שאינן ניכרין בלילה כ"כ (יסושה שער ז' פ"ד).

(נב) יזהר מאד גם בתולעים המצוין בצללים ובכל הידקות וביחוד בכרוב שקורין הייפטלע"ך קרוי"ט מצוים שם תולעים קטנים בין עלה לעלה דמיון פרעושים, והן אמת יהגה חכי שרוב העולם נזהרין בזה ובודקין עד מקום שידם מגעת כל עלה בכד, ובעל נפש ירחיק מאכילתם (יסושה שער ז' פ"ד).

(נג) כללו של דבר שחיוב גדול על כל איש מאישי ישראל עם קדוש לחפש ולבדוק אחריו ולחקור בכל החקירות במאכלים ומשקים וכלים שמונחים בהם אם לא נמצא בהם תולעים, זכובים, ומילביץ כדי שיוכל להנצל מאיסור אכילתם רח"ל שאיסור שלהם חמור מאיסור חזיר רח"ל שעל אכילת חזיר לאו אחד, ועליהם מוזהר בכמה לאוין (יסושה שער ז' פ"ד).

(נד) אל יהי לב האדם בטוח עליו אחר חקירות ובריקות היטב שינצל בודאי מהרשעים המצויים וביחוד בקיץ, אך חיוב על האדם לעשות המוטל עליו וכפי כחו ואז עכ"פ יהי שוגג ודי יצילו שלא יאונה לו און, אך מי שאינו חושש ע"ז כלל ואוכל ושותה בלי בדיקה וחקירה גדולה מתחלתו, תחלתו מוכיח על סופו, ואף על הספק נקרא מזיד, ועונשו גדול רח"ל (יסושה שער ז' פ"ד).

(נה) ראוי לאדם ליפול מלא קומתו ארצה וליתן בעפר פיהו ופלגי מים תרד עיניו יומם לא ישקוט ולילה לא ינוח אם קולע השערה לשער בעצמו שלא הי' נזהר היטב בעודו בחיים חיותו ממאכלות האסורות אשר אומץ עונשם חמור מכל עבירות שבעולם לפי הוזה"ק הנ"ל שעל כל עבירות שכתורה אף על אותם שחייב בהם מיתת ב"ד, מ"מ לאחר שסבל עונשו בגיהנם ובשאר עונשים כפי שנגזר עליו בעולם העליון עכ"פ י"ל חלק לעוה"ב ויש לו חלק בקוב"ה ית"ש, אבל זה שטימא עצמו וגופו ממאכלות האסורות מבואר במאמר וזה"ק הנ"ל

שאין לו חלק כלל באלקי ישראל ולא בעוה"ב ונידון לדרי דרין (סוש"ה שער ז' פ"ד).

גו) שמעתי על כמה אנשי מעשה שקודם אכילתם מניקים השלחן שיאכלו עליו היטב מספק מילבי"ן ונוהרין שלא יהי' מונח שום ספר על השלחן בעת האכילה, כי בספרים מצויין ג"כ מילבי"ן וחוששין שלא ירחשו מהספרים על המפה ועל הלחם (יסוש"ה שער ז' פ"ד).

גז) אין די לו לאדם להפקיע א"ע בלבד בזהירות ההשגחי על עצמו, אלא על הכלל כולו יצא להזהיר את אחרים ג"כ, ואשרי למי שמשתדל להיות איש בזה ליתן פנאי שלו לחקור ולדרוש בתמידות על אודות הדבר הזה לזכות בזה את הרבים, וזכות הרבים תלוי בו (יסוש"ה שער ז' פ"ד).

גח) שאלה שיש בה חילוקי דיעות בפוסקים ובשעת הרחק והפס"מ דין הוא ליכשר, אם בעל נפש אתה תזהר מלאכלו, אבל את זה תאכל בשר שהורה בה זקן ואין בה כלל מחלוקת הפוסקים והדין מפורש בשו"ע אין זה נקרא שאלה אף ששאל עליו (יסוש"ה שער ז' פ"ד).

נט) מאזהרת האריז"ל שלא יאכל אדם אפי' ספק פת גוים ויאכל בכוונה דברים המותרים שנתברר לו בלתי שום ספק שאין במאכל זה שום איסור כלל וכלל (יסוש"ה שער ז' פ"ד).

ס) אכילת חול רובה הולכת להחיצוניים ומועטה הוא ניצוצות קדושה הנכנס במאכל עם איזה נשמת חוטא המתגלגל בו כדי שיתוקן ע"י האדם האוכל מאכל ההוא, ודוקא אם לא יהי' המאכל דבר איסור ח"ו שאז אין הקדושה שבו ראוי לתיקון, ולפיכך האוכלה ניזוק בנפשו כי הקליפה הגוברת בה מסיתה לחטוא, עכ"ד האריז"ל (יסוש"ה שער ז' פ"ד).

סא) יין שנגע בו גוי אע"ג שירוע שלא נסך אותה לע"ז מיד שנגע בו נטמא ואסתאב, והנפש הנוגעת בו בשחייתו חטמא מיד בעולם העליון ולית לי' חולקא בההוא עלמא, ובעוה"ר רבים בני תמותה אינם שמים על לב להיות זהירין בזה, ולאיהו קצת חולה אף שיש יין כשר בעיר שותים סתם יינם בשביל שהוא יותר חזק וחסון ולא חסים על נפשם היקרה לאבר בשביל זה חלקם בעוה"ב, ונשאר נעור וריק מעוה"ב מכל וכל רח"ל (יסוש"ה שער ז' פ"ד בשם זוה"ק שמיני דף מ').

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

סב) סתם יינם פשתה המספחת בכמה מקומות דיש מהמון רבים שתו בפרהסיא, וגדולי הדורות הפליאו להזהיר ע"ז וכמה גאונים החרימו ע"ז, מרן ובי"ד, בי"ד הגדול שבסלונקי וטורקי"י, והגאון מוהר"ר ליווא, נשאו קולם לבזויי ולאטויי ובגזירת חרם וכמו שנד' בס' יין המשומר ומלכד איסורו דחמיר השותהו נלכד בחרם גאוני עולם רח"ל (החיד"א בלב דוד פ' ט"ו).

סג) פ"א שתי הרה"ק ר"ח וויטאל זצ"ל יין ממומר לדת ישמעאל שחזר בתשובה רק לא השלים תשובתו וראה האריז"ל על מצחו איסור יי"נ וצוה לו להתענות ע"ג תעניתים כמספר יי"ן (יין המשומר).

סד) כבר העידו שכל מי שפרוץ בשתיית יי"ן לסוף נכשל בבעיות בת אלהי נכר, וכבר אמרו על יינם משום בנותיהם (יער"ד סוף ח"ב).

סה) השותה יין של עכו"ם נדון מפי ארי' וע"כ נח ששתה יין הכישו ארי כדאי' במדרש, ונדון בגיהנם של שלג (יער"ד סוף ח"ב).

סו) יש ב' בחינות בהתנזרות מאכילות של איסור, אחד, האוכלו מטמא עצמו ונפרש מהקדושה וטמא טמא יקרא לכלב תשליכון אותו, שנית, שמכפר לו על הרבה עבירות כי רואה הקב"ה שמתרחק ממותרות וחימוד, ועושה רצון ד', וביחוד מכפר על אבי אבות החטא אכילת עץ הדעת.

והאחרון היינו דוקא בדבר שאין טעם טבעי ורפואי למניעת אכילתו, אבל המנוע א"ע מאכילות המולדין חולשה ומזג רע וכיוצא אין כ"כ שכר במניעת כילתן, דזה רוב בני אדם וגוים ושרים רבים נמנעים מלאכול וככה"ג משיג בחינה הראשונה בלבד שנפשו לא מטומאה.

הרמב"ם במורה נבוכים נתן טעם לדברים האסורים בתורה שמזיקין וקשים לגוף כחרבות ומולדין מזג ותכונה רעה, ובחזיר לא מצא דבר. וא"כ במניעה מחזיר שכרו בכפליים (יער"ד סוף ח"ב).

סז) נאמר שבא לנו האיסור בתורה ככל מאכלות האסורות ואם יש מהן שאין נודע לנו ולא לחכמי הרפואה נזקן אל תתמה עליהם כי הרופא הנאמן שהזהירנו בהם חכם יותר ממך ומהם, וכמה נסכל ונבהל מי שחשב שאין לו בדברים נזק או תועלת אלא כמה שהשיג הוא.

וידוע הדבר מדרכי הרפואה שבשר כל הטריפות האסורות לנו מוליד הפסד אל גוף האוכלן מחמת שהטריפות מורה חולי בבהמה וכו' עכ"ל (חינוך מצוה ע"ג).

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

קנה

סח) ידוע כי בעת קבלת התורה נעשו כל ישראל ערביין זה לזה ואם נחסר לחבירו מצוה כאילו חסר גם לו, ויחנך שלעתיד לכא יתבעו לאחד על חלב ובשר חזיר ויענה הלא נזהרתי בכשרות כל ימי ולא אכלתי אפי' מחשש סירכה, ויענו לו הלא פלוני אכל והתביעה היא עליך ג"כ שערכת בעדו בעת קבלת התורה (מכתב מהחפץ חיים נרפס בכ"כ ח"ח).

סט) חייל יהודי נכנס לבית הספק אם אפשר לו לאכול כשרות ויוכרח לעבוד שבת, או לשבות בשבת ולא לאכול כשרות מה לכחור והשיב הח"ח זצ"ל הגם ששבת היא חמורה ועונו סקילה אבל מוכטח עכ"פ שכשיחזור לביתו ישמור השבתות בכל הזהירות כימי קדם, אבל אם יאכל נבילות וטריפות ישאר הפגם בנשמתו לעולמי עד (מחנה ישראל, להחפץ חיים זצ"ל).

ע) ישראל קדושים בודאי ישמעו יתבא עליהם ברכת טוב להשמר עצמם משרצים אשר עיקר קדושת ישראל תלוי בזה (שו"ת אבני נזר יר"ד סי' ע"ט).

עא) אם הזמינו אותו לאכול אצל אדם אחד וידוע שאותו האדם קונה בשר משוחט שאינו הגון צריך להתרחק מלאכול בשר שם (נדחי ישראל להחפץ חיים זצ"ל).

עב) אם אדם נזהר ממאכלות אסורות שורה עליו צלם אלקים ודיוקן האדם ודחלין מיני' כל חיות ברא ועופא דשמיא ולא אשתני' זיוי' לעלמין, ואם ח"ו להיפוץ או סר ממנו הקדושה ודיוקן האדם כי המטמא עצמו במאכלות אסורות טמא יקרא, והוא גופא חתיכא דאיסורא (שלחן הטהור, פרישות ממאכלות אסורות, פ"א בשם זוה"ק וישב, דף קצ"א).

עג) בשביל זה חמור בעיני העולם האיסור של מאכלות אסורות יותר מכל האזהרות כמו חילול שבת וכדומה, והצדק אתם מפני שכשהאדם אוכל מאכל איסור או ח"ו נתהפך גופו וכל דמו, ונמסר לסט"א, ונעשה גוף טמא, ועכור, ונסתם לבו וקשה תשובתו מאד רח"ל (שלחן הטהור שם).

עד) א"א לעורר על כל הפרטים מפני שאין הנייר מספיק כי המה דברים המתחדשים בכל יום, רק תדע אחי כי מי שמוסר נפשו ע"ז או הקב"ה שומרו בהשגחה פרטית להנצל ממאכ"א כי א"א בלתי סיעתא דשמיא כמבואר בד' האריו"ל (שלחן הטהור, שם).

עה) פת של מומרים ומחללי שבתות אפי' לא ראינוהו מחלל שבת רק נתפרסם בכך אסור לאכול מפתן כדין פת קראים (דכ"ח בשם שבילי דוד, שלחה"ט שם).

עו) בדכ"ח ה' בישול עכו"ם בשם שערי דיעה שהשומר נפשו יתרחק משפחות נכריות בפרט עכשיו שמצויין ישראליות כי כמה קלקולים באין מזה רח"ל, וכל יר"ש יזהר אם אפשר מלאכול במקום שיש שפחות נכריות, בפרט במצויות אצל הבישול כי יש חששות בלי שיעור בפרט בעניני תערובות (שלחה"ט שם).

עז) גם על שפחות ישראליות צריך מאד להשגיח עליהם כי המה קלי דעת עכשיו ביותר, ועושים איסורים, ותערובות בכ"ח, ואין מגלין, כי כל החשוד בדבר אין נאמן אפי' לשלוח עמו כמבואר ביור"ד קי"ח ס"ח, ואינו נאמן אפי' בשבועה כדאי' בס"י קי"ט, וצריך להשגיח עליהם ללמדם דרך הצניעות והכשרות והלואי שיועיל (שלחה"ט שם).

עח) כי בס' יין המשומר, וכן בשל"ה בשם ר"מ הכבלי, ובס' מדרש תלפיות כי אפי' ע"י הסתכלות העכו"ם על היין אין ראוי לשותתו, וכן נהגו חסידים ואנשי מעשה, והנוהר בזה זוכה ליין המשומר, ובסה"ק יין המשומר הטעם עפ"י סוד מפני כשתפס העכו"ם בשכלו היין נפגם ונפסל מפני גודל קדושתו ומעלתו של היין (שלחה"ט שם).

עט) בזה"ק שמיני שהאינו נוהר ביינות יסתאב איהו בהאי עלמא ולית ליי' חולקא בעלמא דאתי, ולא יזכה ליין המשומר, וכ' המקובלים שנענשו להתגלגל בחמור (שלחה"ט שם).

פ) שמעתי בשם בוצינא קדישא הרה"ק מצאנו זצ"ל שאם אין ישראל רואה החליבה שורה על החלב איסור כמו על מאכל אסור ודבר טמא רח"ל (שלחה"ט שם).

פא) הגה"ק מצאנו זי"ע דיבר בקדשו כי ג' דברים קיבל מחמיו בעל כרוך טעם זצ"ל שקיבלם איש מפי איש עד משרע"ה ואחד מהם דחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו שאסרו חז"ל אין טעם העיקרי משום עירוב דבר טמא, ולא רצו חז"ל לגלות טעם האמיתי (טהרת יו"ט ח"ז).

פב) כתבו בשם רבינו האריז"ל באם אחד שומר נפשו ממאכלות אסורות אז הקב"ה שומרו ג"כ בהשגחה עליונה ואינו מחקרב אצלו

שום מאכל אסור, ורק שיבקש תמיד רחמים ע"ז להנצל ממאכלות אסורות, ונכון לבקש ע"ז בכל תפלה בשמע קולינו (שלחן הטהור מאמר הפרישות פ"ב).

פג) תדע אחי אהובי כי כ"ז חלוי בידך כי בחנתי ונסיתי בדברים הרבה שמסרתי נפשי על חומרת המאכלים ועזר לי הקב"ה ממש למעלה מן הטבע כי כשאדם מוסר נפשו או הקב"ה שומרו בעצמו ומצילו מדברי איסור.

בין נא אחי ותראה נפלאות הבורא וגם לא תפחד מחולשת גופך ח"ו כי בזה שתבטח על הבורא ב"ה כמובא בסה"ק צוואת הריב"ש לענין המתענה שמכח בטחונו ב' נתחזק גופו וכחו.

גם לא יוקשו לו כל הדברים רק עד שירגיל עצמו לזה, כי היצר דרכו להטיל פחדים על האדם ובאמת אחר ההרגל בניקל לקיים, וגם מושגה מבעל רצון העליון (שלחה"ט שם).

פד) ודע אחי, אם נודמן לאדם איזה מאכל ויש בו חשש איסור או מצד חומרא והוא תאב לאכול, בפרט כשהוא חלש ורעב ועומד בנסיון ומשכר תאותו, אז בזה נתרומם ונתנשא בשמים מאד ומתכפרין לו הרבה עונות יותר מאשר התענה למאות תעניות, והוא דמיון שאדם עומד בנסיון של תאוה הידועה רח"ל, ובפרט שלא יתגאה לבו, ואולי רק בשביל זה הנסיון בא לעולם ומוסיפין לו מן השמים קדושה על קדושה, ובפרט אם יש לו עוד כושה מלעגי הלצים וכדומה ורום מעלה זאת אינו ידוע רק לבורא אחד כפי ערך הנסיון שלו, ומה טוב חלקו ונעים גורלו (שלחה"ט מ' פרישות פ"ב, וקרוב לזה לעיל או' ס"ו).

פה) צריך היר"ש להשגיח על נפשו בענין תולעים ומילביין שהם שכיחין מאד בפרט בימי הקיץ ויש הרבה יר"ש ואנשי מעשה שאינם אוכלין שום דבר הצריך בדיקה ואשרי חלקם בזה, והמה כמו כרוב (קרוי"ט) ואורז (ריי"ז) המלאין תולעין, וכמן גרי"ס (המכונה סיריא"ל) ופלומן יבשים, וצמוקין (ראזשינקע"ס) וכדומה, וכל הדברים ששכיח עליהם מילביין ותולעים, ותאנים, ותמרים, גם יתן המאכלים סמוך לספרים (שלחה"ט שם).

פו) מובא בס' חכ"א שלא לאכול שום דבר בפרט בקיץ עד שיסתכל מה שאוכל ושוחה, וכי שהרבה פעמים ניצול מכמה מכשולים עי"ז, וישגיח על נפשו ולא יהי' להוט אחר תאותו, וכן הארבעסיין כמהין (שוועמלע"ך) קהל קרוי"ט, קאפע"ר, מלאים מילביין, וגם

בכאריין שכיח בגרעינין שלהם תולעים, וכן בריביצלע"ך, וביאגרע"ס, ומאלינע"ס, (קארשיין, ובערי"ס), מלאים מהם, ולא יהא שוטה לחטוף לתוך פיו כי אז בודאי יכשל בהרבה דברים אסורים רח"ל.

וכן בדגים כמו קארפע"ן יש תולעים על עורו, נספיריו, וקשקשיו, שאין ניכרין רק למומחה וקשה בהם הבדיקה, וראיתי גם אחר הבדיקה ע"י מומחה נשאר הרבה תולעים ולא נתודע רק אחר הבדיקה יפה, מערענע"ס יש בראשן תולעים, וגם בהעכ"ט נמצא בכטנם כמו חולעים דקים וארוכים, וגם ציגאנער פישלע"ך יש בהם חשש משום שרץ השורץ על הארץ (שלחה"ט שם).

פז) מובא בחכ"א בירק שקורין קרא"פ שמניחין באיגערקע"ס אין לך עלה ועלה שאי"ב כמה תולעים והוא בדוק ומנוסה, וכן גרינע"ע פעטערזיי"ל שמשמין בהרוטב הגם שמהבהבין אותו באש אין מועיל כלום, עי' חכ"א, ויר"ש אחר הראה איך אחר העברה באש בטוב הניח אותה כנגד החמה ורחשו הרבה מילבי"ן (כפי הני' כוונתו על הידוק שבראש הפעטרישק"ע והמדקדקין חותכין אותו החלק ומשכילין אותו ומשתמשין רק בהלקח הלבן מלמטה.

וכן עשב הנקרא קארפיאל הנראה כגבינה זה ג"כ מלא מילבי"ן ותולעים, והעולם אין נזהרין ויר"ש יזהר על נפשו.

וכן עדשים וגרינע ארבעסיין שכיח בהם הרבה תולעים, וגם קרויי"ט כן, ויר"ש ישמור נפשו מכל אלו הדברים הצריכין בדיקה.

ואם חתך איזה פרי וחתך עמו תולעת צריך קילוף מסביב, והסכין צריך נעיצה בקרקע, או לקנחו היטב (שלחה"ט שם).

פח) וכן נזהרין יראי השם שלא לאכול שום דבר הנצרך להכשר מרבנים מהדברים הנעשים בפאבריקע"ן כמו שומן הקוקו"ס ששמעתי הרבה כי יש חשש גדול בזה אפילו אחר כל הכשרות (שלחה"ט שם).

פט) אל תאמר אחי כי באם לא תוכל להזהר מכל אלו הדברים מסיבת חולשת גופך וכדומה מהסיבות ולכן תחדל מכל החומרות אל תאמר כן כי מי שאכל שום וריחו נודף הכי יחזור ויאכל שום שיהא ריחו נודף ביותר, ח"ו לומר כן, רק כל מה שתקדש עצמך אפילו המעט מן המעט ריחו גדול הרוחת בזה, ומקדשין אותך בזה הרבה למעלה ובעוה"ב כפירש"י סו"פ שמיני (שלחה"ט שם).

צ) דע שהאריז"ל הי' אוכל ביצים צלויים שלמים ולא הי' חושש

על הדם שנמצא בהם לפעמים, ואני אומר, לא כל הרוצה יטול את השם, כי מה שהוא לא הי' חושש לדם מפני דאילו הי' דם בתוך הביצה שהי' בידו בודאי שהי' יודע שלא הי' נעלם ממנו שום דבר גדול וקטן הנעשה בשמים ובארץ כ"ש שידע ממה שהי' בידו לכן לא הי' חושש לדם, אבל איניש דעלמא מי שהוא ובעל נפש יזהר בזה עכ"ל (סה"ק זאת חקת התורה, מובא בשלחה"ט שם).

צא) וכן צריך כל אדם להזהר ממאכלים שמוזיקים לו לפי טבע בריאותו ומובא בחרדים שבאכל מאכל כזה עובר על ונשמרתם מאד לנפשותיכם, ואם נחלה ח"ו נענש שבכיל ביטול תורה ותפלה, ולפעמים ח"ו תלוי בחיי נפשו לשונאיו, וכו' וכן אמרו חז"ל לא יאכל ולא ישתה מעומר מחמת סכנה, ולא יעמוד מיד אחר אכילה ושתייה, ולא ילך לישן אחר האכילה עד ב' שעות, ויהלך לפחות ד"א אחר האכילה (שלחה"ט שם).

צב) וכן לא יאכל שום דבר שיש סכנה ולא שום דבר המשבח תלמודו, וגורם בזה סתימת הלב כמו לב של בהמה ועוף המטמטמין הלב, וכן מכל ששואבין בו זוהמת המאכל (מבואר בסוף הוריות, שקשה לשכחה), וכן מחמירין מלאכול בקרירה שמבשלין בו (שלחה"ט שם).

צג) מובא בסי' שטוב ליוהר אפילו בחינו בן יומו שלא יאכל בלי נטילה שחרית (ש"ע הגר"ז סי' ד', וסי' יעב"ז, וכה"ח סי' צ'), וכן מאכל שאכל עכבר או חתול, ומים משיורי רחיצה (ש"ס סוף הוריות דקשה לשכחה), ולכן יזהר שלא ירחץ ידיו אפי' במקצת מהכלי שרוצה לשתות ממנו, ולא יאכל מאכל שנגע אדם קודם נט"י שחרית בלי נטילה, ולא יעמיד שום מאכל תחת המטה ששכיחים שם כחות החיצונים הטמאים רח"ל (שלחה"ט שם).

צד) ידוע מה שנספסק ביו"ד קנ"ג (ואו"ח תרנ"ו) שצריך לבזבז כל הוננו שלא יעבור על ל"ת ומובא בפת"ש שם בשם חו"י סי' קפ"ג שאפי' על איסור דרבנן צריך להפקיר ככל ממונו שלא לעבור ע"ז.

וכן מובא בשו"ת הרדב"ז דאפי' שבכיל חלב שחלבו עכו"ם וכדומה מאיסור דרבנן צריך ליתן כל מה שיש לו ולא לעבור ח"ו (שלחה"ט שם).

צה) אמרו רבותינו ז"ל ברכות נ"ד: שלחנו של אדם מכפר כמזבח ומאריכין לו ימיו ושנותיו וכ"ז דוקא אם שלחנו דומה למזבח שאין

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

מעלין עליה רק מינים הכשרים ותם מכל ספקות ופקפוקים דכלא"ה אין לה סגולה קרושה הלזו (שלחן ישראל פ"ד).

צו) אם נודמן לאדם מאכל שהוא ספק איסור כמו חלב שספק אם עמד ישראל אצל החליכה, או מאכל שלא נבדק והוא מהצריכין בדיקה כמו תולעים וכנימה, ומונע עצמו לכבוד כוראו יכוין לקיים מ"ע של "ובחרת בחיים" לפרוש מספק איסור והוא ממנין תרי"ג לדעת רבינו יונה המוכא בחרדים.

ואם נודמן לו מאכילתו איזה חשש מתערובות איסור והיתר כמו תערובות בשר וחלב, אז בעת פרישתו מזה מחמת גזירת הכורא יכוין לקיים מצות ל"ת "לא תבשל גדי בחלב אמו" הנחלק לשתי לאוין (שלחה"ט, מאמר פרישות).

צו) וכן אם נודמן שנחננו לו שומן במקום חמאה או סכין של בשר תחת סכין של חלב, וכדומה, וכן אם אוכל ארוחתו ויש לפניו שני מיני מאכלים על השלחן בשר וחלב והכרירה בידו לאכול שניהם יחד ופורש מחמת ציווי הכוי"ת יכוין לקיים לק"ת של לא תבשל גדי בחלב אמו (שם).

צח) אם עפ"י הלכה מותר או אפשר להמציא לו היתר ומחמיר ע"ע לפנים משורת הדין מקיים כזהמ צות "והמעשה אשר יעשון" (שמות י"ח, כ') המורה על מ"ע לעשות לפנים משורת הדין, והוא ממנין תרי"ג לדעת הסמ"ק (שם).

צט) ואם נודמן לו שאלה ומונע עצמו בשעה שנודע לו יכוין לקיים הלאו של ובשר כשרה טריפה לא תאכלו (שם).

ק) בענין הציקארי"ע שנודעזע עולם הפוסקים כלפני מאה שנה בערך, יש מכתב פסק להג"ר שמעון סופר כעהמ"ח מכתב סופר, וכותב בין השאר וז"ל: כלל של דבר אחר כל היגיעה לא מצאתי אופן ברור ודאית לצאת מידי כל ספק, גם בחינת כעמיש"ע אונטערזוכונגען אין די באר, וכל שומר נפשו במדינתנו לא יכניס עצמו לבית הספק, עכ"ל).

קא) הקול ארי' אמר פע"א, אילו ידעתי למקומו של הבשר בגופי שאכלתי כימי ילדותי כאחד המקומות בגליל העליון הייתי חותך בשר הזה בסכין בעצמי, עכ"ל (תולדות קו"א).

קא*) טעם משרע"ה שנכבה שפחיו ע"י הגחלת (מוכא בש"ר שמות, וברש"י שם) כי בחיה בתחלה נתנה אותו למינקת מצרית ולא

ינק, אך נפלה טיפת חלב טמא על שפתו ושם נכבה שעתיד לדבר עם השכינה וצריך שיהי נקי אף ממגע חלב טמא (חומת אנך, שמות י"ב).

קב) ועל שפני אדם כפני כלבים הם אוכלי הטריפות חייב להשליך להם הטריפות מדה כנגד מדה (ספ' קנה הגדול דף מ"ז:).

קג) המאכיל נבילות וטריפות מתגלגל לעלה של אילן והרוח מנענעת אותו מלמעלה למטה ולכל הצדדין ויש לו צער מזה, ואין לו תקנה אלא אם כן העלה נופל, ויש המתענה בזה מאה פעמים ויותר כפי כמות הנבילות וטריפות שהאכיל לישראל (נגיד ומצוה להאריז"ל, ילקוט ראובני משפטים, שבט מוסר).

קד) שמור פיך ממאכל הטריפות ומכל האיסורין כי יחליפך הקב"ה באתנן זונה ומחיר כלב (ס' הקנה דף קמ"ב).

קה) אם האדם אינו נזהר שיהא אכילתו בקדושה וטהרה ומכ"ש וק"ו מי שאינו נזהר ממאכלות הנוהר נבילות וטריפות ח"ו אזי לבו נתטמטם נפשו וכל גופו טמאים, ומטמאים את מוחו במחשבות של פיגול וטומאה רח"ל עד שבא לידי איסור קרי ועריות רח"ל.

וזהו מ"ש ואנשי קודש תהיון לי אימתי בזמן שבשר כשדה טריפה לא תאכלו שתהיו נזהרין מנו"ט ומאכלות אורות אשר זהו גדר הערוה היותר גדול ואתה מוצא קדושה (כנסת ישראל פ' משפטים).

קו) קודם שבא הבעש"ט להאי עלמא הי' עמודי תורה, עבודה, וגמ"ח מרופף, עמוד גמ"ח ע"י שהאכילו הבע"ב לעניים הסובבים מעיר לעיר מבשר שחיטת שוחטים הקלים נמצא שלא עשו גמ"ח רק הכשילו העניים האוכלים (דברי תורה להגה"ק בעל מנח"א זצ"ל ח"ג פ"ו).

קז) דבר זה ידוע שאין דבר עבירה כמאכלות אסורות שמטמטם הלב הישראלי, ובעונותינו הרבים עי"ז יצאו כמעט מן הדת כמה קהלות בארץ לועז ע"י השוכי"ם הקלים, שאכלו ונתפטמו בטריפות, וגברו עליהם דיעות זרות עד שפקרו ונאכרו מתוך הקהל הקדוש, וכו' עכ"ל (שו"ת ד"ח ח"א יור"ד סי' ז').

קח) הפוסקים צועקים ככרוכיא על המנהג שנתפשט בענין סביב הכפרות עיוה"כ שגורם כמה מכשולות בהשחיטה ובאים לידי אכילת בשר איסור תחת הכפרה, ע"י היטב כמט"א ה' יוה"כ סי' תר"ה סעי' ח', כרו"פ יור"ד ח"י ס"ק י"ז, פמ"ג או"ח תר"ה א"א סק"א, ישועות

יעקב סי' ח"י סק"ג, מנח"י בלק"י ס"ק פ"ז, ח"א כלל קמ"ד או' ד', שו"ת חת"ס יור"ד י"ג).

ונעתיק לעניינינו מ"ש בכו"פ שם בתוך הדברים, וז"ל: ובעה"ר התקלה לפניך ביום צום הקדוש ויצא שכרם בהפסדם ויותר טוב שלא לשחוט הכפרות עד שיפנה השוחט לשחוט מחון, ואע"ק דהאריז"ל מזהיר למחר לשחוט הכפרות לא דיבר במקום שיש ספק איסור ח"ו ורחמנא לבא בעי, וכו' ע"ש, וע"ע או' ק"י.

קט) המוכר מיני אכילה ושחיה לאחרים אם הוצרך לצרף היתרים שונים אל לו לפרסם שהמצרך כשר בתכלית הכשרות, או בכל ההידורים וכיוצא, דיש שמקפידין אילו היו יודעין המתרחש תחת הפרגוד ויש בזה חשש גזל, ועמ"ש בשמ"ח סי' ח"י סעי' י"א דאינו רשאי להכניס ממון אחרים בספק (שו"ת תפא"י סי' ה').

קי) לא ילך שום אחד עם עוף הנשחט, לכיתו (כמו שנוהגין הרבה בעיה"כ) עד שיראה שברק השוחט הסכין ושתק ולא זולת, וכן השוחט יזהיר באם רואה אחד שהולך עם העוף קודם שנברק (מט"א ה' יוה"כ סי' תר"ה סעי' ח').

קי"א) במקום שיש לחוש שהשוחט מוטרד מאד ולא יהי' שחיטה הגונה יעשה סדר הכפרות בעשיית (עי' מט"א סי' תר"ה, כו"פ סי' ח"י ס"ק י"ז, פמ"ג או"ח תר"ה סק"א, ישועות יעקב יור"ד ח"י סק"ג, ובבריסק ה"י המנהג להכריז שיש פנאי להביא לשחוט עד ימי הסוכות, ושמ"ע, כמובא במנ"ח בלק"י ס"ק פ"ז).

קי"ב) טעם שנאסר לן אכילת דם, כיון שכל חיות הגוף תלוי בדם לכן אם אוכלים דם נעשה הגוף דומה לגוף הבהמה, עבה ומטופש כבהמה, וכן מקבלים המדות רעות של הבהמה המחוסרת רחמים (רבינו בחיי, אחרי').

קי"ג) ירא חטא אמיתי בלי נטי' כל דהו מתפחד ממאכלות אסורות כמו מאכילת סם המות (דעת קדושים להגה"ק מכוטשאטש סי' ח"י סק"ג).

קי"ד) עכשיו בזה"ז דנפיש התולין להקל ומקלו יגיד לו ראוי לכל בעל נפש ליהדר אפי' ממסוכנת ישראל ואפי' מי שאינו נוהג בשאר פרישות וחסידות יכול לנהוג בחסידות (תב"ש סי' ח"י ס"ק י"ד).

קטו) אם הביאו עוף להשו"ב ויודע שהוא גזול או גנוב אז אסור

לשוחט לשחוט כדי שלא יהא לסעד לתמכו לגולן שיקנהו בשינוי (שו"ת מהר"י הכהן מהר"ת או"ח סי' ל"ח).

קטז) אע"ג דקי"ל להקל בטריפות בספק ספיקא מ"מ המחמיר לעצמו אף בס"ס קדוש יאמר לו ומקדש עצמו כמותו לו, רק שאין להורות לאחרים, (פר"ת ר"י סי' ל"ט, וע"ע בדע"ק סי' כ"ד סק"א ובגה"ק או' א' וסי' כ"א או' ב', ובדכ"ח סי' כ"ט או' י"ד).

קיז) מאכ"א המשקצים את הנפש לא חשידי ישראל קדושים ח"ו גם גבינות העכו"ם שאסורה מסנהדרי גדולה ואפי' העמידה כעשבים, וכן חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו, ואלו הם מעיקרי הדת (לב דוד להחיד"א פ' ט"ז).

קיח) האוכלים למעדנים כחול ועושים משתאות וסעודות הרשות ידעו נאמנה כי הוא חלק הסט"א ועתידין ליתן הדין בפרטי פרטות הגם כי המאכל היתר והשתי' כרת הוא נכל ברשות התורה (לב דוד להחיד"א פ"טז).

קיט) בכארות אשר גם אחר הסינון נמצאים בהם תולעים ישראל קדושים ודאי ישמעו ותבא עליהם ברכת טוב להשמר עצמם משרצים אשר עיקר קדושת ישראל תלוי בזה (שו"ת אבני נזר סי' ע"ט).

קכ) אם קבעו מנהג וגדר כאיזה מאכל או משקה, ע"י בית אברהם יור"ד סי' א' בשם מהרי"ק וחוו"י דכל שיש מנהג קבוע משנים קדמוניות הולכין אחריו ואין שומעין לבטלו אפילו לגדול שכדור אפי' כאליהו, ואפילו אם רק קהלה אחת קבעו המנהג אין כח ביד עצם אדם להתיר לא להם ולא לבניהם.

מאד מכוער וגם יש עונש כרכים המסכימים ונמנים לדבר מצוה לעשות גדר וסייג למצות ד' וחזורים ומבטלים ע"י אהבה ושלום או ע"י תגר קנאת איש מרעהו (פסקי מהרא"י סי' קע"ז).

קכא) אמרו חז"ל כשר שבטבחים שותפו של עמלק (קידושין פ"ב), ופירש"י ספיקי טריפות באות לידו וחס על ממונו ומאכיל עכ"ל.

קכב) הא דאמרו חז"ל רוב בהמות כשרות הן נשתנה בזה"ז ונפל היחירא הלזה בכירא (שו"ת התעוררות תשובה להגה"צ מערלוי זצ"ל ח"א סי' ק"ז, בני יששכר אדר דף צ"ט ע"ב, וכ"נ בתקנות המהרש"ק מבראד זצ"ל תקנה י"א, ע"ש).

קכג) מי שנהנה מאכילת איסור נעשה גופו חתיכא דאיסורא (עריך לחם למהריק"ש יור"ד ר"י סי' א').

קכד) דבר הצריך בדיקה ולא בדק צריך כפרה (שו"ת פנים מאירות ח"ב סי' מ"א, וח"ג סי' י"ט, פמ"ג כפת"י לה' ריאה, ופת"ש יור"ד סי' כ"ט סק"א).

קכה) מי שהוא בעל נפש מצוה שילמוד ביור"ד או חכמ"א ה' שחיטה וידע איך להתנהג בענינים אלו (נדחי ישראל להח"ח זצ"ל, וכוונתו שם לכל אדם אף שאינו מעורב במלאכת ועסק הבשר, רק שידע מה שלפניו כמה יכולין להכשל שיהי' לו אפשרות לטכס עצה איך ובמה להנצל) וע"ע מה שכתבתי בהקדמה ופתיחה לעניני שחיטה בע"ז, המר"ל.

קכו) למה נקרא מרדכי היהודי, לפי שהי' מזרע המלוכה ועוסק בתורה כל ימיו, ולא נחן לפיו מכל מאכל טמא, ולא נהנה מסעודתו של אוחו רשע, ולכן נקרא שמו יהודי (ילקוט אסתר בשם רשב"י), הרי דלהקרות בשם "יהודי" א"א רק בזהירות מהתנאל במאכ"א, ומכלל הן אתה שומע לאו דהאינו זהיר יצא מכל'ל יהודי (שם ישראל דף ע"ב).

קכז) להציל הרבים מאכילת איסור ודאי כמו חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו מותר לבטל מתפלה בצבור, ואפילו להתבטל עי"ז מכוונה כתפלה, ואם ההכרח גורם גם מביטול תפלה לגמרי (שו"ת אמרות טהורות יור"ד סי' ל"ב).

קכח) הך כללא דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן כבר נתבטל כמבואר ברבינו יונה ושל"ה וש"פ, וע"כ דאוי לכל משכיל כאשר בא לעיר שדרים אצל תהלוכות תיקוני הבשר ליתן מחסום לפיו עד יצא כנוגה צדקת השוחט שבעיר ההוא, וכמו שכ' השל"ה שער האותיות או' ק' וז"ל: ואני הגבד מיום היותי לאיש נצטערת על דבר זה מה שאוכלים בשר מכל אשר יביאו מישוכי העיר ואגפיה אף כי נתמנה שם שוחט שקבלוהו בני הישוב ההוא, מ"מ לפעמים מקבלין לשוחט מכל אשר בחרו אף שאינו מופלג בחסידות וכאומנות יתירה ואף בעיר גדולה שהיא עיר ואם כישראל (מורה דעה סי' ח"י) והארכת בפרט זה במדוד "רוב מצויין אצל שחיטה, מומחין" ע"ש.

קכט) אני ראיתי אחד מן הפרושים אמיתיים שלא אכל בשר אם לא כששחט הוא בעצמו (של"ה שער האותיות אות ק').

קל) מוכן בפשטות כי המכשולים היותר גדולים הן האוכלין שיש לחוש בהן לאכילת איסור בעין שלא ע"י תערובות, כגון: בשר, פירות מתולעים, סתם יינם, דגים טמאים, ביצים טמאים, חלב שחלבו עכו"ם באין ישראל רואהו, בישול עכו"ם, פת עכו"ם (שערי בינה, במבוא).

קלא) אפילו השוחט שחט כהוגן מ"מ אם אין יראת שמים שלו ניכרת על פניו אז הסוף שיתקלקלו האוכלין משחיטתו יחד עם השוחט (תב"ש מוכבא בטיוול בפרדס ערך "שחיטה").

קלב) מוטב לאכול מאכלי חלב בשבת מלאכול מבהמה שנשחטה בלי משגיח עומד ע"ג (מעשה רב, מנהגי הגר"א ז"ל סעי' צ').

קלג) בעינינו ראינו את כל גזירות קשות ורעות המתרגשות לבא בעולם הוא בעוה"ר רק למען העון הזה (שו"ת מראה יחזקאל החדש להגה"צ מגלינא זצ"ל, בהקדמה).

קלד) דע כי גם מי שאין בידו למחות על מכשולות המצויות אצל שחיטה, אין זה טענה לפני ב"ד שלמעלה לפטור עצמו וביתו מן הדין, כאשר יובא למשפט על כל הנעלם דאע"ג שאין קול מחאתו נשמע לאחרים, מ"מ בידו להחמיר שלא לאכול בשר רק בתנאים הנדרשים (ברית מטה משה על הגדה של פסח, פיו חר גריא).

קלה) שמעו נא אחיי וריעי וידידי את אשר עם לבבי, אין עסקי עכשיו עם סתם המון העם אולם עם יראי ד' ומדקדקים אייחד דיבורי, רבים מהמננים בין כת הלזו מזניחין מאד מאד כשרות ביתם במענות וטענות שונים ומשונים, אבל מי שיראת ד' נוגע ללבו באמת למה יסיר מנגד עיניו דברי אדונינו חרם החכמים שלמה המע"ה שכתב ודע כי על כל אלה יביאך אלקים במשפט, פי' על כל דברים דקין דק מן הרק, הכל יובא לבית המשפט כי גם מי שאין בידו למחות ברחובות חוץ במכשולות שיודע מהם, מ"מ מלתקן ביתו מי פטרו.

ואף גם זאת כאשר אמת יהגה חכו וימצא טעם לשבח שממנו ולבר לעשות דבר קטן או גדול בתוך ביתו צריך לבקר בקירות לבו ובכל מצפוניה פן ואולי מרמה את עצמו, כי רוצה להקל מעליו עול משא זו והיצר הרגיל בכך מראה לו הכל כהר גדול שא"א לכבשו, אבל כאשר הדבר נוגע לגשמיות ותעניגי ומפנוקי עוה"ז אז נשמע קולו קול חוצב להבות אש בלי חרדה ופחד, ומכריח רצונו ומאווי עולמו, אנשי ביתו לעשות כרצונו, והבוחן כליות ולב לו נגלו כל תעלומות, ואין שכחה לפני כסא כבודו.

כרם אפילו ניתן לו גם את זה כי אין בידו כעצמו, או להכריח
ב"ב לתקן ביתו, אבל מי החיר לו לעצמו לילך בשדירות לבו, והלא כל
אחד מלך על עצמו אבריו וגיריו, ואם לא ירצה לאכול איזה דבר
מחמת איזה סיבה, מי יאמר לו מה תעשה, והמשכיל ישים כ"ז ללבו
ויעשה כפי כחו ואז יערב לו בזה ובכא (שו"ת חיצוי שוונים סי' צ"א).

פרק ז'

דברים נפלאים

(ע"י נפש ישע"י מדף מ"א,
סו"ס זבחו ודברי תשובה
מאחבה, והקדמתי למדור
צרות ומצוקות)

כח האומנות של שחיטה להפך אנשים

(א) רואין אנו עד היכן שמו ללכם חומר בשר שאינה כשרה מלשונו של ר"ת (בתוס' חולין מ"ז. ד"ה היינו רביתיהו) שכ' "פי' בקונ' מעשה בא לידי ושאלתי את פי רבינו יעקב כ"ר יקיר והתירה לי לאכול וכו' ור"ת פסק לאיסור ואמר דכל המאכיל אונא סרוכה באומא מאכיל טריפות בישראל", ולא נח דעתו לכתוב סתם שפסק לאיסור מבלי להוסיף ד"כל המאכיל" וכו').

אומנות השחיטה מגשם עוסקיה

(ב) בעיני ראו כמה יראי ד' לומדי תורה שהיו אצל צדיקים ולאחר שנחתכו באומנות זו של שו"ב נהפכו לאיש אחר, אשר אם לא ראיתי בעיני לא האמנתי (שו"ת ד"ח ח"ב יור"ד סו"ס ר').

(ג) בעיני ראיתי שו"ב אחד אשר הי' מוחזק מקדמת דנא והי' מפורסם לבעל מעשה ולאחד מבני עלייה אשר אם הי' מתרמי איש שיתן לו קוויטעל עם פדיון לא הייתי מחזיקו למשוגע וחזיתי שבעיני שו"ב הי' מגושם כדויטא התחתונה אשר לא יאומן כי יסופר, ולא הי' תחת רב, ושאלתיו איך יסמוך על עצמו, והשיב שהוא שוחט בעומד על גביו היינו שמקיים "שוית ד' לגנדי תמיד" וכמעט לא נתפעל כלל אם ביררתי לו, עד שהודה ששחט בסכין פגום, כי הוא דבר מוכן מאליו שאם עבר אדם עבירה ושנה בה נעשה לו כהיתר (מכתב הגה"צ מרכיץ תורה לרבים מוהר"ר יהודה סג"ל ראזנער אבדק"ק סעקלהיד במכתבו הנרפסה בקונ' "כתב יושר דברי אמת").

(ד) ותמיהני אם לא מצאתה שטן המחלוקת כר נרחב לשכון עליה בימי הגאון רבינו יונתן אייבשיץ זצ"ל והגאון בעל יעב"ץ זצ"ל מטעם

הקטרוג על השוחטים המקולקלים שהיו בימים ההם (כמבואר הרבה בשו"ת יעב"ץ סי' כ"ד, קי"ג, קצ"ו, ובס' הזכרונות למהר"ש אבוהב זכרון שלישי ה' שמיטה פ"ב, ושו"ת מהרי"א עניזל סי"ח, כו"פ סי' ל"ט סעי' י"ג, ופנים מאירות ח"ג כ"ז ועוד ועוד) ועל ידיהם מצאו החיצונים מנוח לכף רגליהם להבעיר אש המחלוקת בין הני שני קדושים (זבחי מצוה בהקדמה).

ה) בשו"ת חת"ס יור"ד סי' ג' בשוחט שהאכיל טריפות והי' איש ירא שהי' מתענה ג' ימים בכל שבוע, ולפלא מה שכתב החת"ס ע"ז כי שוחט הלזה לא יועיל לו התענית לכפר עוונותיו כיון שהי' מתענה בעת תקלתו, ומה יוסיף עוד להתענות להלביש אדרת שער למען כחש, והוסיף שאין איש הלזה מכלל נאמני ישראל הנאמנים על האיסורים בכלל, ע"כ.

(וסברתו נ' כי הלא מבואר ברמב"ם ה' תענית שלא התענית העיקר רק לקרוע סגור הלב ולהיות נכנע ונשפל עם לב קרוע ומורחת, והשוחט הלזה שרגיל בתענית מה יוסיף תת לו להתענות גם להלאה, ועוד נ' עפ"מ שראיתי בימי חורפי בשבט מוסר ביאור למה האומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לשוב, כי ההולך לחטוא מסיבת יודעו שיוכל לשוב א"כ גורם החטא הוא התשובה, ואיך ינצל עכשיו סגולה זו לכפרתו והלא אין קטיגור נעשה סניגור, וה"ה כאן שוחט הלזה סמך לבו לקלקל שאל יתפסו אותו כיון שיושב בתענית והאיך יבא זה לרצות).

שו"ב שאינו נוהג כראוי

ו) כל שאינו נוהג במדות הראויות לשו"ב ה"ה מאכיל טריפות ונבילות לישראל ועונשו מפורש שמתגלגל בכלב (בית אברהם שו"ב מלונדון דף ר') וחטא הרבים תלוי בו ואין מספיקין בידו לעשות תשובה (שמ"ח סי' א' סעי' ז').

ע"י בשר פיגול יצאו מהדת

ז) אין עבירה כמאכ"א שמטמטם לב הישראלי ובעוה"ר עי"ז יצאו מן הדת כמה קהלות בארץ לועז ע"י השו"ב הקלים שאכלו ונתפטמו בטריפות וגברו עליהם דעות זרות עד שפקרו ונאבדו מתוך קהל הקודש (ד"ח ח"א סי' ז', דכ"ח סי' א' ס"ק פ"ג).

עונש שו"ב מקולקל

(ט) מתגלגל בעלי אילן והרוח בא עליו ומגלגלו והוא צער גדול, וסוף עניו הוא שהעלה נופלת על הארץ ואז נחשב למיתה ממש, ולפעמים חוזר ע"ז כמ"פ (ליקוטים בסו"ס הגלגולים מהאריז"ל דף ל"ח ע"ב) ואין מתעסקין בקבורתו (הג' אשר"י פ"ק דחולין).

(י) השוחט בסכין פגום מלאך המות שוחטו בסכין פגום והרי הוא נבילה (דבר המלך על המצות שער כ"ו סוף פכ"ח, וע"ע בחסל"א מעין ב' נהר מ"ז, מעין ד' נהר כ"ז, מעין ה' נהר י"ד, ונהר ל"ב, גודל פגם והעונש של שוחט מקולקל).

(יא) עוד נענש דלאחר מותו יהי צריך לשחוט א"ע בצואר כמנין הפעמים ששחט שחיטה מקולקלת וירגיש אותו הצער שמרגיש החי בזה (מאור התורה חכ"ג בשם הקדוש מזורבין, ומרומז בכרית מטה משה פיוט חד גדיא, ע"ש).

תמונת שו"ב יר"א

(יא*) השוחטים ימנעו מהליכה בשוק בכל מה דאפשר ודבר לא יהי לו עם אדם רק יהי שונה הלכות כל היום (הנהגות הגאון מהרש"ק ז"ל מבראד נדפס בתורת זבח ובשו"ת שנות חיים קוני' פרט ועוללות או' ח"י) וכוונתו כמ"ש "ודבר לא יהי לו" וכו' במילי דעלמא שבין אדם לחבירו, אבל במצות שבין אדם לחבירו כגון ביקור חולים, גמילות חסדים, הכנסת אורחים, להיות מעשה צדקה וכיוצא שמוטל על כל ישראל ומכ"ש על שו"ב שצריך להיות ירא שמים מרבים (דכ"ת סי' א' ס"ק פ').

רוב מצויין אצל שחיטה

(טו) כבר העירו הראשונים בימיהם שבטלה ענין "רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן" ואין רצוני להאריך בהעתקת כל דבריהם אולם לפטור בלא כלום א"א וע"כ אעתיק מקצתן, והרבה ימצא עוד המחפש בספרי הפוסקים שהעתקתי דבריהם במדורת "צרות ומכשולות בשחיטה" שם יתגלה לו עד האריך רבו המכשולות בכל דור ודור.

(1) רבינו יונה בשע"ת (שער ג' או' צ"ו) וז"ל וגם אמנם אמרו חז"ל רוב מצויין אצל שחיטה מומחים הם, יש מקומות בלי משים ואין תוכחת מצוי' שם רבים מן העם הנמצאים אצל שחיטה בלתי מומחים, ועוד ראינו

שערורי' כי רבים מן המומחים רחקו לכם מיראת חטא, ואשר אינו ירא לכו לא יבין לדקדק בכדיקת הסכין... מלבד כי ישע גבר מבלי יראה בכדיקת הסימנים ויתר דרכים וצדדים, עכ"ל.

(2) השל"ה הק' מפסק כדורו על רוב מצויין אצל שחיטה, והט"ז כדורו על חזקת כשרות (לב העברי תלמיד החת"ס זצ"ל), ודבריו בשל"ה (שער האותיות או' ק') וז"ל: ואני הגבר... נצטערתי עד"ז שאוכלים בשר מכל אשר יביאו... ואף שנתמנה שם שוחט... מ"מ לפעמים מקבלים שוחט מכל אשר בחרו אף שאינו מופלג בחסידות ואומנות יתירה, ואף בעיר גדולה שהיא עיר ואם בישראל ראוי לכל ירא וחרד לדבר על לב אב"ד לחקור ולדרוש איך הוא הסכין של שוחט דמתא, אף אם הוא יר"ש, כי נוסף על יר"ש צריך אומנות יתירה... עכ"ל.

(3) מהר"ש אבוה"ב בס' הזכרונות ה' שחיטה פ"ג וז"ל: הכדיקה הראוי' והכשרה תלוי' ביראת חטא כאשר כתבו כל חכמינו וזקנינו ז"ל ואיה איפה זו היראה והרעדה בכמה נערים נעורים בעוה"ר אשר פשטו ידם לקבל הרשות הנהוגה והשיגוה, ורוב עסקיהם בעסקי אכילה ושת' ובתיקון השערות ובקישוט המלכושים, ובהליכת גנות והפרדסים מקומות מוכנים לפורעניות, ופתחים פתוחים לשטן, אלו מושכים להם מדות הללו, ואלו מושכים להם מדות אחרות וכולם שוין לרעה, ועל סמך הרשות שכידם נוטלים עוד רשות לעצמם לשחוט בכ"מ בסכין אשר ימצאו שם ויתפארו בכדיקתם... עכ"ל.

(4) בשו"ת חו"י קע"ח... "שכבר גדלה המכשלה בארץ אשכנז ביושבי כפרים שנמסר דבר הגדול הזה לע"ה ובורים ונער קטן נוהג בהם וע"ז אנו בושים ודווים איך ניקל עוד שישחוט ויבדוק בלי קבלה, עכ"ל.

(5) החיד"א בכרכ"י (יור"ד א')... אמנם כאשר אחסור דרי ומרכים לתת קבלה לכל הרוצה ליטול ואין בודקין אותו כראוי, וגם הנוטל קבלה אינו חוזר על הדינים.

(6) הגאון הגדול מוהר"ר יונתן זצ"ל בס' כרתי ופלתי (סי' א' או' י') "שגור יהי' בפיו השוחט ההלכות, והחמירו בזה הואיל ונמסר לכל אדם ממש, ובעוה"ר כנ"א שאינם בעלי תורה ואם אינו שגור בפיהם למאד בקל לטעות", ע"ש.

(7) בס' דברי זכרון (להגאון המפור' מוהר"ר יוסף שטאטהאגן זצ"ל)

וז"ל: "גם ראיתי שעוררי" יש נותן קבלה ליודע ה' שחיטה ולא חקר ודרש ושאל מתחילה על אותו המקבל בענין הליכותיו והנהגותיו... עכ"ל.

8) עו"ש וז"ל: וראיתי בישובים קטנים שנוטלים קבלה על שחיטתו ובדיקות מאיזה מלמדים בישובים הסמוכים אליהם... ועושיין לפי דעתם ולית מאן דיכול למחות בידם ומי שיאמר להם דבר, גם ניתן לפעמים קבלה לאיו אשר אינם יודעין כ"א בדוחק פירוש המלות לא ידעו לחבר חיבור חיבה אל חברתה בשחיטות ובדיקות וא"צ לומר שמדלגין דילוגין בחצי קנה פגום וג' מדות בסכין ופשיטא שלא ילמדו כלום... עכ"ל.

רוב העולם נכשלים בשחיטות

טז) חידוש גדול ונפלא מצאתי למהר"ש אבוה"ב זצ"ל בצוואתו, וז"ל: שחיטה והרגשת הסכין שרוב העולם נכשלים בה, עכ"ל.

שו"ב אסור להעלם ולמנוע הגדת דברים רעים

שראה אצל שו"ב האחר

יח) בפנקס הגדול שבק"ק פרעשבורג נמצאו התקנות שתיקנו הנהו תרי אריותא הגאונים האדירים מוהר"ר משה חריף זצ"ל ומשנהו מוהר"ר עקיבא איגר זצ"ל (בעל משנת דר"ע) ובתוכם תקנה הלזו "כאם ח"ו ששוחט אחד יראה מחבירו דבר שאינו הגון בעיני שו"ב שיצא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן יהי' זהיר ברוחו מלדבר בו סרה ולגלות קלונו לעיני העם רק שמחויב לבא מיד לפני בד"ץ ויאמר אנכי הרואה כזאת וכזאת עשה חברי בלי נשיאות פנים והעלם דבר ולא תגורו כתיב, ואם לא יגיד ויוודע הדבר ע"י אחרים ענוש יענש השוחט ההוא המתעלם וכו' עכ"ל.

יש יודע הלכות ואינו יודע כלום

יט) בעוה"ר יש הרבה שאינם מבינים אף דברי עצמם רק אומרים כמו שהורגלו לומר ההלכות בלשה"ק או בלשון אשכנז (אידיש) מן השפה ולחוץ, ואם שואלין אותם על אותו הדין עצמו שהוציא מפיו אינו יודע להשיב מדעתו רק כאשר יפול הגורל לפעמים (שו"ת מאמר מרדכי סי' ל"ב).

יש שמעמיד סכין נפלא אבל מ"מ אינו מרגיש

כ) בס' לב העברי וז"ל: ראיתי הרבה שוחטים אפי' מקהלות גדולות שאין להם שום ידיעה מסכין חד וחלק המבואר בשו"ע, ישנו שתחלת

העמדת הסכין שלא כהוגן, וישנו שאף אם מעמידין הסכין היטב מחמת הרגל השחזה וכמוסבר בחת"ס, מ"מ כשעושים בסכינים פגימות דקות עוברים עליהם תמיד.

נאמנות השוחט לסיוע הרב

כא) כי על שוחטים דמתא אין לסמוך בזה (היינו להצדיק דבדי הרב שהכשיר סכין השוחט) שכמה פעמים הם חונפים לרבנים כאשר נודע לי בעדות (לב העברי עניני שחיטה).

ירידת הדור לרגל השחיטה

כב) אין להגיד איך רבה המכשלה (בהשוחטים בעלי מומחים) אפילו בקהלות גדולות, ומה חידוש אח"כ אם הדור פרוץ אם הם אוכלים תמיד גבילות המשקץ את הנפש (שם).

כג) אע"פ שהקטן האוכל גבילות אין ב"ד מצווין להפרישו, היינו מעקירא דרינא, אבל מ"מ יפרישוהו מפני שמזיק לו בזקנותו שגורם לו טבע רע וסופו לצאת לתרבות רעה, ולפי שבזמנינו זה אין נזהרים מענינים אלו רוב הבנים יוצאים לתרבות רעה ורוכס הם עזי פנים שבדור ואין יראת ד' נוגעת בלבם ואף אם יוכיחום על פניהם לאו בר קיבולי מוסר נינהו, עכ"ל (פ"ח יור"ד סי' פ"א).

השוחטים מתעתעים הרבנים

כד) הגיעני מכתב אחד צורבא מרבנן ירא אלקים שהי' שוחט דמתא בקהלה גדולה וכי' איך עושה חוכא עם הרב המצוה לו להביא הסכין לפניו והוא מביא תמיד רק סכין שאינו יפה וכשר אמנם בעיני הרב הכל טוב, וכי' שם שבוע זו עברו דרך עירו שם ב' רבנים מקהלות גדולות והם הפליגו עצמם שהם בקיאים בבדיקת הסכין והראה לפניהם אחרי מסירת מודעה סכין שאינו יפה וכשר לשחיטה והם הפליגו אותו מאד שישחוט בו בעבורם והוא לא עשה כן בשביל שידע שהסכין פגום, עכ"ל (לב העברי ענין שחיטה).

כה) וידעתי בבירור כי שמעתי כן משוחטים מומחים מובהקים ויראים כי כאשר הרבנים המפקחים מגיעין לבית המטבחים עומדין ורואין סדר השחיטה ואח"כ נכנסין לחדר מכובד ולשם מכניסין השוחטים להראות סכינים להרבנים, וישנם שוחטים שלצורך זה מוציאינן מכיסם סכין

חד ולק ויפה למאד ושוחטים בו עוף אחד ועדיין מלוכלך בדמו מביאין אותו לפני הרב כאומר הנה שלך לפניך הסכין ששחטתי בו היום הזה עמדו נא וראו היש יפה כמותו (חן וחסד סי' ח"י כלל ה' ענף י"א).

אוי לרבנות שמקברת בעליה

(כו) עי' באור החיים עה"כ שמעון ולוי אחים, שטרח להבהיר ההבדל בין פגמו של דהמע"ה שעליו דרשו חז"ל (ביומא) דוד בשתים (שעשה שני דברים בלתי מהוגנים) ולא עלתה לו (פי' לא נלקח המלוכה ממנו), ושאל המלך באחד (פי' בחטא היחירי שלא ציית למה שאמר לו שמואל הנביא להרוג גם בהמותיו של עמלק, ואעפ"כ נסתלק ממנו המלוכה, ובס' שיבת ציון להגאון המפורסם מהר"ש לאנדא זצ"ל בן הנו"כ כ' דבר נפלא דעיקר ההבדל כי שהמע"ה נכשל בדבר המלוכה פי' בדבר שא"א לו לעבור רק בשביל שהי' מלך דאילו הי' הדיוט לא הי' שייך אצלו מצות הריגת בהמות עמלק, משא"כ דהמע"ה שפגמו היתה בדבר שגם אילו הי' הדיוט הי' נחשב לו עון, ע"כ אינו בדין ליקח ממנו המלוכה כי לאו זה גרם, משא"כ בשאל המע"ה כיון שמלכותו כשלונו, ע"כ ניטל, עכתו"ד).

וה"ה בענין הרבנים הלא זה פשוט ומבואר בכל החז"ל שכל מין שררות נגזר מן השמים, ואפי' ריש גרותא משמיא מוקמי לי, ועוד אמרו (בהוריות ומגילה) דכשפוסקין גדולה לאדם פוסקין לו ולזרעו עד עולם, כרם בעינינו ראינו כנוהג שבעולם שאינו כן, ואם אחד רב ומורה אי"ז מכריח שתימשך השלשלת גם להבא, ותדע שהטעם פשוט כי לא מילא הרב את תפקידו המוטל עליו בתור רב של עיר וקהלה, ואפילו אם הלך לבקר לבית המטבחים, אם קלקל יותר ממה שתיקן מחמת חולשת הרגשתו, או סיבה אחרת של הזנחה והתרשלות דמו כראשו, ולא לבד שמפסיק חבל הזהב, אלא אף זאת שהרבנות כזאת מקברת את בעליה, ומי יתן והי' הדיוט כשאר האדם כי אז עכ"פ לא היה יכול לקלקל כ"כ (שו"ת מגינת ראש יור"ד סי' ד').

(כז) כמה גדולה המבוכה בדור הזה שסומכין על עצמם ליתן קבלות בשאט נפש ולכתוב יאכלו ענוים וישבעו כאילו מבטן אמם נולדו להיות אומנים בהרגשה, ואפי' אם הוא גדול בתורה סיני ועוקר הרים אפ"ה אין מוכרח שתהי' לו הרגשה, ואיך יוכלו לעשות כ"כ מעשים טובים שכבעים שנה לפי החטאים שנעשים בגללם כיום אחד (לב העברי עניני שחיטה).

למה הזהירן בדבר הצריך בדיקה — אין זהירין

כח) רבים הנוהרין אף על דבר הצריך בדיקה, ובדיקה כזו אשר כל נפש מישראל תלוי' בה ספק איסור נכילה של תורה קל הוא בעיניהם (לב העברי שם).

מוכרין הנשמה עבור כבוד אחרים

כט) בעוה"ר נתקיימה גזירת הנביא "ותהי' האמת נעדרת, וגברה החנופה" וגו' בשביל כבוד מרא דאתרא אין חוששין על הכל בעוה"ר, ואם יתעורר אחד לעקוב אחר השו"ב עד מקום שידו מגעת יסוג אחר ממחשבתו עבור כבוד מרא דאתרא, ואין אני מפליג שום דבר רק אמת י'הגה חכי (לב העברי שם).

חכמת התורה ואומנות הבדיקה שני דברים נפרדים

ל) לא כל חכם ומנהיג הוי אומן בקי בבדיקת הסכין והרגשות הפגיומות כי זה אומנות בפ"ע הוא... וכי יש בזה משום חסרון דעת ותשיגנו חרפה וכלימה אם יודה שאינו מרגיש ואינו רגיל בדבר (ס' הזכרונות למהר"ש אבוהב, זכרון שלישי), וע"ע בע"ז במדור "בדיקת הסכין" בתחלתו, באורך נפלא.

עצה להמתלמדין לינצל ממכשול

לא) כבר האריכו קדמאי ובתראי לבאר שחכמת הרגשה בסכין מתח אלקים הוא, ולא כל אדם זוכה לכך (אמר המו"ל: עי' מ"ש באורך בע"ז במדור "בדיקת סכין" בתחלתו), ואשר ע"כ עצתי תכון לכל הבאים להתלמד מלאכת השחיטה לכל ינהגו כפי שנהגו בהרבה מקומות להתחיל בלימוד ההלכות ואחר גמרה ללמוד השחזת והעמדת סכין, כי למה לטרוח בחנם בלימוד ההוא זמן וזמנים טובא אם אח"כ יתגלה לו כי לאו מכת המרגישין נמנה, וכ"ת מה איכפת לך הלא לימוד התורה הוא, האמת יורה דרכו כי אחר שטורחין ומתייגעין ללמוד ולהבין בדברי הפוסקים כל סדר השחיטה ובדיקת סכין, ובדיקת ריאה, ועומד כבר קרוב להגמר לא יוכל לתת מעצור לנפשו מבלי להמשיך דרכו בשביל דבר הקטן הזה (לפי ראות עיניו) של הרגשה, וילך מחיל אל חיל עד שימצא (לא בקושי כ"כ) שוחט שיעיד על טיב הרגשתו (לפעמים מחמת קורבה, או נתינת עין בממון), וביותר נקל מזה ימצא רב שיסמיכו (אמר המו"ל: עי' מ"ש במדור "קבלה

לשו"ב בראשיתו בע"ז) להיות שוחט ואז כבר יהי מעוות לא יוכל לתקון.

הביטו וראו עד כמה חששו חז"ל שאפילו הת"ח ויר"ש מופלג יטה הדין עבור הנאת ממון כל דהו והקפידו ע"ז מאד (עי' סי' ח"י סעי' ח"י, ובכל האחרונים שם בלי חולק) עאכ"כ מי שטרח וייגע למצוא כדי מדתו שיעשה כל פעולות ישרים ועקיפין להמציא טרף לביתו באומנות המונח כבר בקופטי' כמעט, וירדוף אחר שוחט ורב שיקילו עליו מדת הדין בענין בדיקת הסכין ויסמך אותו לפי קוצר השגתו דאז, כנ"ל (חלקת חיים דף מ"ד).

ביטול השחיטות תיקון העולם

(לב) כל כך גדול כח הפירצה של מקבלי קבלה לשחוט מן הגרועים שבעם, דאילו היו הצבור יכולים לעמוד בלי בשר כבר היו רבותינו מבטלים אומנתם לגמרי והקולר תלוי בצאוורי נותני הרשות רח"ל (ס' הזכרונות למהר"ש אבהב זצ"ל, זכרון שלישי).

המונע מנתינת קבלה הר"ז משובח

(לג) וכל המושך ידו מנתינת רשות הנהוגה (פי' קבלה לשחוט) לבלתי נתון אותה אפי' לכשר שבכשרים כ"א בשעת הרחק וכתנאים שאמרנו הר"ז משובח ושכרו כפול מן השמים (שם).

מתי הותר הרב לתת קבלה

(לד) רב אשר לא עמד בנסיון לפני שוחטים מומחים מעיר אחרת ולא שמש בידענת פגימת הסכין אסור לו לנסות שוחטים וליתן קבלות (לב העברי עניני שחיטה).

לא תונו איש את עצמו

(לה) בודרותינו אם יבא אחד לשחוט ויאמר כי הוא שו"ב מומחה (או יכנס למקולין לקנות בשר ויעיד המוכר כי השוחט הנהו מומחה) יאמינו לו בכ"ש ולא יחקור וידרוש עליו, ויאמר מן הסתם כל המצויים אצל שחיטה מומחים, וכן אם יביאו לפניו י"ן, חלב, דג, וכדומה מדברים שיש בהם חשש איסור, או יתנו לפניו דברים הצריכים בדיקה מתולעים יאמר מן הסתם יהודי מוחזק בכשרות הוא ואינו חשוד להאכיל איסור.

אבל לא כן יעשה אם יבא אחד ללוות ממנו מעות או שאר חפץ לא יאמין לו כפשוטו בשום אופן עד אשר ידרוש ויחקור וישאל היטב עליו מי הוא זה ואי זה הוא, ואם נאמן הוא או לא, ואם כבר יתרצה יעמיד עליו עדים ויכתוב בספר וחתום ויפחד וירעד עד כלות הזמן.

והכל בשביל זה כי העיקר בעיניו בכל עבודתו שעובר, העוה"ז, ולזה יתן כל לבו נפשו ועיניו שלא יבא לידי הפסד, משא"כ במצות ד' שלטפל נחשב בעיניו (באר מים חיים פ' ח"י).

שוחט מסתכל בנשים

לז) בדבר שוחט דסני שומעני' שמסתכל ומביט בנשים, בבית אברהם יור"ד כ' ח"ל: "המסתכל בנשים כ' גדול המורים שהוא מומר לדבר אחד" עכ"ל... ולכן עצתי שלא ינוח ולא ישקוט לעורר לב המון עם ד' שלא יאכלו משחיטתו ולא יהי' רפוי ידיים, כי הבא לטהר מסייעין אותו וקושטא קאי (ש"ת בית הלל סי' ע"ח).

רב גדול בישראל מאכיל טריפות

לז) אם הרב אינו משגיח על השו"ב כראוי וסומך עצמו על חזקתו הוי הרב בכלל מאכיל טריפות לישראל חס ושלום ונתפס בעונו (שע"ת לרכינז יונה זצ"ל).

אומן בכל, גריעותא הוא

לח) לפעמים שומעין אנו מההמון שנותנין שכח להשו"ב שהוא אומן נפלא לא רק במלאכת עבודת הקודש, אלא הוא גם אומן לעשות כל מלאכת חרש וחשב, וידו מוכשרת לתקן כל דבר בעצמו ואומן לביתו לא יקרא אפילו למלאכות הכבידות, וכיון שידיו עסוקות בכשיל וכליפות בכיתו או בתיקוני צרכי צבור, תיקונו זה הוא קלקולו שידיו נעשות כבידות וכח הרגשתו נחלש (שמושה של תורה דף צ"ב).

ליהודים קלים די בשוחט גרוע, הוא טעות גדול

לט) שוחט שעמד בנסיון בקושי גדול קיבל קבלה מגדול אחד כאמתלא שהרה"ג שנתן לו קבלה ויתר עמו באשר הוא נוסע לאשכנז, ועבור מדינת אשכנז די להם בשוחטים כמוהו, ושרי לי' מאד'י להרה"ג הג"ל שידעתיו למפודסם, ואדרבה יותר יש להקפיד שם שיהי' מן המוכחרים הן באומנתו הן ביר"ש (שם דף צ"ג).

תגבורת על מדת הרחמים

(מ) גדולי הדור הזהירו באזהרה מכופלת שלא לחוס ולאחוז בפלך הרחמים כשהדבר נוגע לטומטום נפשות ישראל, בשו"ת ד"ח ח"א יור"ד סי' ז' וז"ל: ולכן בודאי הנקלה והנתעב הלז ראוי להעבירו, ואם תרצו לחוס על נפשו ונפשות בית תנו להם איזה הספקה... ולמה תחפאו על נקלה לרחם תועב כזה להניחו להאכיל טריפות ולמה לא תחוסו על נפשכם היקרה שלא תתגאל במרק פיגולו... ולכן ידידי הזהירו מלחוס על התועב הזה ואל תחמולו עליו על המאכיל טריפות הזה וכו' עכ"ל.

(מא) ובשו"ת ד"ח (ח"א סי' י"ג) וז"ל: הגם שאולי כוונתם לרחם על נפש ישראלי ועל טפיו אולם שכן ראוי לעשות רק אני אומר שעייז יפרצו כל השוכיים שבעוה"ר ראינו פירצת הדור... ולפי דבריו שזה בא מחמת שגדולי דורינו מרחמים ביותר ומחזיקים בפלפולים את הראוי לרחק, ופי דעתי יותר טוב שידחו השוכ"ב עם טפליהו ולא ידחו כמה נפשות מישראל, עכ"ל.

(מב) ועי' בשו"ת טוטו"ד (ל"ג) וז"ל: והנה אתם חוששין לאשתו וטפלי התלויים בו ואני חושש להרבה אנשים שיאכלו משחיטתו, ואנשים נשים וטף שלא יכשלו בשוגג באכילת איסור, ומה לנו לאשה ובנים התלויים בו, הנה דמם מידו יבוקש שהי' לו להיות יר"ש ולעשות כמשפט התורה ואנחנו נקיים, עכ"ל.

(מג) עו"ש בזה"ל: כי הנה בימים הראשונים שהי' רוב העולם יראי השם ומבקשים האמת הי' מקום להקל בשו"ב ע"י תשובה וקבלת דברי חבירות... לא כן עתה פשעה הארץ וכל שוחט קל שבקלים מוצא לו עוזרים הוא ומשפחתו ושאר אנשים ידועים לו ורכו אוהבי שקר ומחזיקים ידי שקר לכן בימים הללו אין לשו"ב שום מורא בשר ודם, כי בטוח בעוזריו וכמה דרכים ימצאו לו לעזרה, עכ"ל.

(מד) וע"ע בס' משכיל אל דל (ח"ג כ"ב פ"ה) שהארץ, וע"ע במדור "נפשות ישראל" שהארכתני בנושא מדת רחמנות כשמשקל נפשות ישראל מצד האחר ומשם תדרשנו לטובה.

בלא העבירו השוחט, כל יחיד יחמיר

(מה) בשו"ת כגדי כהונה (או"ח סי' ד') בשוחט שיצא עליו שם רע, בזה"ל: ע"כ מי שאינו רוצה בו וחוששין מלאכול זבחו תבא עליהם

ברכה, (וע"ע מ"ש בע"ז במדור "המחמיר תבא עליו ברכה").

שוחט מחויב להיות יר"ש בזה"ז יותר מימי קדם

(מו) בשו"ע הגר"ז קר"א (סק"ט) דכעת שאין החכם בודק הסכין של שחיטה בתדירות לפני כל שחיטה כבזמן התלמוד (עי' חולין ח"י) צריכין לדקדק מאד שיהיו שו"ב הממונים זהירים וזריזים וידועים ביראת ד' יותר משו"ב שהיו בזמן התלמוד, או שיהי' איש יר"ש ביותר ממונה עליהם לבדוק סכינם לפני השחיטה, אבל אם אינם זהירין וזריזין כ"כ א להאמינם וכו' עכ"ל, (וע"ע מ"ש באורך במדור "לא כדורות הראשונים האחרונים" באורך ע"ש).

שוחט חמיר מסופר

(מו) שיטת הפמ"ג ידועים (מובאים גם בלשכת הסופר סי' א') דסופר צריך להיות יותר יר"ש משו"ב, אבל ראה זה חדש בשו"ת פרשת מרדכי (להגה"ק מוהר"ר מרדכי בנעט צוק"ל) רי' חיוור"ד שהאריך בנידון שו"ב שנתפס שלא בדק הסימנים לאחר השחיטה פע"א וחרץ דינו דאף לאחר שיעשה תשובה כהוגן עפ"י המורים אשר יורו לו דרכי התשובה וכמה זמן ימשך בה ויהא ניכר שאי"ב רמאות מ"מ אין להתירו רק שיכול להיות ש"ץ וסופר אבל להיות שו"ב אין לו תקנה בשום אופן (ע"כ, ומ"מ אין הכרח שרעתו דמדת יר"ש הנצרכת לשוחט עולה על הנצרך לסופר, רק אולי כיון שנתקלקל באומנות זו אין קטיגור נעשה סניגור, ודוחק, המו"ל).

שגגות נעשין זדונות

(מח) בשו"ת פרשת מרדכי הנ"ל כ' דאין לתלות בשום משגה שהשגיאה גופא הוא עון ופשע ומוכח שהוא קל ונמחה כדעתו וכוה גופא הוא מזיד ופושע וחוטא ושחיטתו נכילה (ע"ש).

כעס, פשיעה

(מט) בשו"ת שבו"י (ח"ב סי' נ"ב) בשוח"ט שבא לכלל כעס ושחט מתוך כעס... ואי"ל כיון שבא לכלל כעס בא לכלל טעות שגם הכעס הוי קצת פשיעה כי כל הכועס וכו'... עכ"ל.

שׁו"ב שהכשיל בדבר המותר לדעתו

(ג) שׁו"ב שהכשיל בדבר שלפי דעתו הוא היתר גמור רק שבני עירו החמירו בזה, לפענ"ד עבר בלפני עור ונקרא חשוד, ואע"ג דלדעתו הוא חומרא יתירה מ"מ כיון שבני עירו נוהגין בו חומרא עבר איסור לפ"ע (דכ"ת סי' א' ס"ק מ"ג, וע"ע בהג' יד אברהם שבגליין יור"ד סוף סי' ס"ג).

יחוד פוסל

(נא) בזמנינו כל הרגיל להתייחד עם פנוי' הוי מומר לדבר אחד מן התורה ואין נותנין לו לשחוט (טוטו"ד תליתאי סי' ה').

שוחט וצדיק

(נא*) השוחט צריך להיות צדיק גמור שלא יפגום צלם אלקים דאל"כ נדמה לכהמה ונמצא שוחט בהמה לכהמה ואותה שחיטה נקרא לכהמה מיתה משונה (שבט מוסר פל"ו).

שׁו"ב המגלח זקנו

(נב) שׁו"ב המגלח זקנו אפילו במספריים אינו ראוי להיות שׁו"ב והוא סימנא מילחא שאינו יר"ש כלל, ואפילו באותן המדינות שעמא דבר להקל בזה מ"מ חלילה לשׁו"ב להקל ולעמוד על נפשו ואם עבר יש לחוש לשחיטתו (דכ"ת סי' ב' ס"ק פ"ט, וע"ע מ"ש במדור לעקוב אחר השׁו"ב או' פ"ה).

טבח מאכיל נו"ט

(נג) טבח מאכיל נו"ט ראוי להשליכו לכלב (זוה"ק ויקרא כ"ט, עיון יעקב קידושין פ"א, וכ"נ בירושלמי חרומות פ"ח, ה"ג, ומדרש רבה ויקרא פ"ז, ובהג"ה אשר"י גיד הנשה סי' ט"ז).

שוחט יתגבר במדת הרחמים

(נד) שוחט יתנהג עצמו ברחמנות בכל דבר יותר מכל אדם בכדי לגבור על מזלו המחייבו להיות אכזרי, וכיון שמרגיל עצמו במדת רחמנות גם כשישחוט יראה כמרחם (מנחת יוסף בהקדמה).

שוחט זמנינו יתהדר ביתר שאת

(נה) שוחט בזה"ז צריך להתעלות במעלות יתירות ומדות נשגבות יותר ויותר מימים הקדמונים כיון שהדור פרוץ מאד בעוה"ר (שו"ת שמחה לאיש ירו"ד סי' ל"ח, ע"י באורך מדור "זקן מגודל" או"י).

שוחט בחצי זקן, בל יקומו

(נו) שוחט שאינו מגלח זקנו לגמרי רק למחצה לשליש ולרביעי, קצת מכאן וקצת מכאן ועוד באמצע דינו כמגלח כולו וימנעו מלהעמידו לשירות שו"ב (שם וע"י במדור שם או"י י"א).

חשוד על דבר אחד חשוד גם לשחיטה

(נז) "מאן דחשיד על הגניבה לא חשוד על השחיטה" נאמר בימים קדמונים ולא הי' הדור פרוץ, אבל בזה"ז שהדור פרוץ ודאי מאן דעביד הא עביד הא (שו"ת קנאת סופרים סי' ע"ו להג" מהרש"ק זצ"ל).

במופלא מנך אל תדרוש, פן תפרוש

(נח) אין לשאול טעם על הלכות שנאמרו בשחיטה כמו דרסה, שהייה, חלדה, וכו' דכולן גזירות המלך והלל"מ וגם כי יזיל בתר טעמא יפוק חורבא ח"ו (ע"י במבוא לכדיקת הסכין מאו"י כ"ב ולהלן).

שוחט איסורו איסור עולם

(נט) בשו"ת טוטו"ד (קמא סי' ת'), בתוך הדברים בזה"ל: כי שוחט אינו כמו משא ומתן אחר כי אם לא היום יהי' למחר, לא כן שו"ב אם נאסר פעם אחד אין לו עוד תקנה לעולם... עכ"ל.

מפתח הכשרות ביד השוחט

(ס) בשו"ת זקן אהרן תנינא סי' כ"ט, "שמעתי וחרגו בטני ולא האמנתי למשמע אזני היחכן שו"ב דמתא אשר מפתח כל עניני הכשרות מסורין בידו יפעול בעצמו לעשות מעשים כאלה... עכ"ל.

חומץ בן יין

(סא) שוחט שבנו רע מעללים ואביו מחזיק אותו יש להעביר השוחט משום מסייע ידי עוברי עבירה לפי שהוא סמוך על שלחנו (שו"ת נה"י אפרסמן תנינא סי' ט"ו, ובתל תלפיות שנת תרנ"ג).

שערות אשתו מגולין

סב) שוחט שאשתו הולכת בשערות וראשה מגולה, אסור לו לשחוט (שו"ת רשב"ן אר"ח סי' רל"ט).

תקנות השחיטה

סג) תקנת גדולי ישראל הם כתקנות רבותינו הראשונים ואין ביד שום ב"ד לבטל תקנתם (נחלת דוד סי' ג').

סד) כשם שב"ד הגדול והסנהדרין היו גזירתן ותקנתן על כל ישראל כן כל ב"ד או חכם שבכל עיר ועיר לבני עירם כב"ד הגדול (דברי שר התורה מבערזאן זצ"ל מובא בבאר משה להגאון מוהר"ר משה נחום ירושלימסקי בקוני' כבוד חכמים כ"א), (וע"ע מ"ש במדור "תקנות שונות).

ובערת הרעה, זכותו עומדת לעד

סה) הלואי כד שכיבנא יפוק לקדמנא זכות זה מה שביערת הרע הזה מן העולם (הגאון מהרש"ק בענין שוחט הרע שדחה מק"ק בארדיטשוב, נדפס בפת"ש שבר"י שו"ת טוטו"ד).

הכי אפשר שראו גדולים ושתקו
ובאו קטנים מהם ומצאו מכשול?

סו) הגאון מהרש"ק (שם) הוכיח דאם מצאו עול אצל שוחט חס מלהזכיר להקל עליו מטעם שכבר ראו אחרים עבודתו ומדשתקו והורו למעשיו ש"מ שא"א עוד למצוא מכשול ישחקע הדבר, ואעתיק מקצת מלשונו הטהור שם: "שלא יקשה לכם האחד בא לגור וישפוט שפוט והראשונים שהיו בקהלכם אשר אולי קטנם עבה ממתני לא הרגישו בזה והי' הדבר טוב וכשר בעיניהם, הנה זה לא יפלא בעיניכם..." "הרי גלוי מאמר הכתוב לשמואל הנביא כי האדם יראה לעינים וד' יראה ללבב, ואם לשקול כמשה ואהרן נאמר כן אנן יתמי דיתמי מה נענה אבתרייהו..." ולכן אין לנו אלא מה שענינו ראות... עכ"ל.

גם ליר"ש קשה הנסיון

סז) גם אם הבודק יר"ש אמיתי וחרד על דבר ר' יקשה לו מאד מאד לעמוד בנסיון ולהטריף באם בעל הבית עומד שם (עי' מדור "גם יר"ש בהול על ממונו" בפרט בפתיחה).

קנאת שו"ב מרעהו, מרבה המכשלה

(סח) ריב וחמס בין השוחטים גורמות מכשולות עצומים, עי' מה שכ' מאור הגולה בשו"ת שו"מ (כרך ב' ח"א סי' מ"ח) "ואדברה בזמנינו ודאי מהראוי לגדור שכמעט אין עיר שלא יהי' בה ריב וחמס בין השוחטים, וכל אחד עוטר כ"מ שיכול לעטוף דברי בוז ונבלה על חבירו וכל מה שיכול להשניאו בעיני הפאכטיר והקצב, ובקל יש לחוש שירצה להחניפו ולהראות לו שהוא רוצה להכשיר וחבירו שאינו אומן מטריף, וע"כ תפוג תורה והרבה המכשלה וע"כ מאד ראוי לגדור גדר ככל האמור, עכ"ל.

שו"ב זמנינית, לדחותו עבור דבר קל

(סט) בזה"ו צריך לראות שיהי' השו"ב יר"ש מרכים יותר מכל אשר היו לפנינו ובאיזה דבר קל יהי' מה שיהי' צריך לדחותו מאומנתו (שו"ת טוטו"ד תליתאי סי' ל"ג).

שחיטה אצל רעפארמער

(ע) דבר זה חמור מאד בעיני שרידי עם ד' ומי שמסייע ידם אפילו בדבר קטן נקרא פורץ גדר גדול שגדרו חכמי הזמן, וכ"ש ענין קידושין וכן כ"ש ענין השחיטה (שו"ת אפרקסתא דעניא סי' י"ט).

פרק ח'

צרות ומצוקות קלקולים ומכשולות
בכל דור ודור בשחיטה

הקדמה

קצר המצע מהשתרע וקצרה הנייד מהכיל העובדות לאלפים שאירעו מאז נצטוו משרע"ה על הר סיני במצות שחיטה, אבל זאת אנו קוראין מכל ספרי חז"ל אשר מימות התלמוד ועד ימינו כי לא היתה דור אשר לא נפגע מפגעות שונות ומשונות לרגל השחיטה, אלו בכה ואלו בכה, ולא דילגה המכה גם על דור אחד.

כמובן שמתעם זה א"א להעלות על הכתב כל המאורעות, לכד ממה שבלי ספק א"א שיהי' המלאכה שלימה מחמת הרבה קורות שלא באו בכתובים כלל ונשכח זכרם, וכגורל שאר קורות שאירעו לעם ישראל כמשך גלותם שלא ראו אור הדפוס, וכמו שהעידו חז"ל (שבת י"ג:) שאין אנו מספיקין לצטט כל הנעשה שהן תדירות, כן גורל השחיטה.

אבל מ"מ לפיזור בלא כלום א"א כי הרבה תועלת נצמח מגוף הידיעה שרכנו כמו רבו המאורעות ותוצאות בתוך שאר הצרות שחנו על עם היהדות כמשך גלותם.

משם יראה הרואה להבחין כמה צדקו דברי חת"ס זצ"ל (סי' ר"ה) שהמלך זקן וכסיל מתאמץ ביתר שאת ובתוקף גדול להכשיל הרבים ע"י עוסקי בשירות הרבים כמו הסופרים והשוחטים.

משם ילמדו המבינים לידע כי לא גיזם רועה ישראל כלל כאשר העיד (בשור' ד"ח ח"א יור"ד ו') שת"ח יראי השם דבוקים לצדיקים נתהפכו לאיש אחר כאשר נחרגלו לאומנות השחיטה, והלא הדברים ק"ץ ומה אם יצה"ר היום יומית אמרו עליה חז"ל שכ"כ מתגבר והולך שאלמלא הקב"ה עוזרו לא הי' יכול לעמוד בפניו, עאכ"כ כאשר יצרו של הרבים מתגבר על לב השוחט שיכשיל הרבים, דמועטים יכולים לעמוד לפניו.

ולא על חנם אמרו חז"ל ששוחט צריך להיות יר"ש מרבים, כי הכוונה מתפרשת היטב לענינינו דכמו שתוקף היצר כמו יצרא דרבים ביחד כן צריך להיות זה לעומת זה להשוחט יראת שמים מרבים וכנגד כולם, כדי שיזכה לסייעתא דלעילא ללחום נגד כחות החיצונים העומדים עליו להחטיאו, ולמטרה זו כוון הגר"ז כשכ' בשו"ע שלו (יור"ד סי' ח"י קו"א סי' א') שהשוחט צריך להיות יר"ש יותר מבימי התלמוד, ותהי' היראה ניכרת על פניו, ופוק חזי מ"ש מהר"ש אבהב בצוואתו בזה"ל: ושחיטה והרגשת הסכין שרוב העולם נכשלין בה, עכ"ל.

ודי לן במה שהגביל המחבר בשו"ע (סי' ח"י או' ח"י) גררי השו"ב בזה"ל: והאירנא נהגו למנות אנשים ידועים על השחיטה והבדיקה ולהם מחלו חכמים כבודם, כי הם זהירים וזריזים וכו', עכ"ל. שתי תיבות זהירים וזריזים מכילין תוכן רב גווני על מהות וטיבו של השו"ב כמבואר בשל"ה שער האותיות או' ק' ובמסלת ישרים בתחלתו הרבה פריקים לבאר וללבן פירושו של שתי תיבות הללו, ומשם כבר רואין הכל.

וכמו גורל כל הדברים שבקרושה שבמשך הזמן שאנו מתרחקין ממעמד הנבחר של קבלת התורה נתרופף מעט מעט וכלשון חז"ל (יבמות ל"ט: חולין צ"ג:) "וכי אכשור דרא" וכמו שהצטערו רבותינו ז"ל עוד בימי חכמי הש"ס על ירידת הקרושה ואמרו אם הראשונים כמלאכים אנו ככני אדם ואם הראשונים ככני אדם אנו כחמורים (שבת קי"ב: ירושלמי דמאי א' ג', ב"ר סי' י').

וכמו"כ מצינו (יומא ע"א.) אם רואה אדם שתורה פוסקת מזרעו ישא בת תלמיד חכם, הרי חיפשו אחר עצות שונות מזמן לזמן כרואם חולשות הדרור, וכן (במו"ק י"ז, חגיגה ט"ז.) אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו ילך למקום שאין מכירין אותו וכו', ולפי פירושו של הרבה ראשונים כוונת חז"ל שעכ"פ לא יתפשט אצל אחרים שבקל לומדים לעשות כמעשי הרשעים.

וע"ע מה שמנו חז"ל בסוף סוטה על דור שהיה בעיקבתא דמשיחא, ואין אנו צריכין להתרחק כ"כ הרבה כי מצינו (שבת קל"ט.) עוונות שונות שגרם החורבן, וכן ביומא פ"א, וגיטין פ"ה מה שלא נשמע בימי קדם, והרבה כזאת תמצא עוד בדברי חז"ל.

כך עלתה גם לגורל השחיטה שמלבד גוף הפירצה של שוחטים קלים שלא היה חידוש גם בימים הקדמונים נתפשטה פירצה זו ועשתה לה

כנפים ועד מהרה נפצה על כל הארץ, פוק חזי בשו"ת חו"י סי' קע"ה שכ' בענין השוחטים בין השאר כהאי לישנא "בדורות הללו שכבר גדלה המכשלה בארץ אשכנז כיושבי כפרים שנמסר דבר הגדול הזה (של שחיטה וכדיקה) לע"ה ובורים ונער קטן נוהג כס".

ועדיין לא עברה זמן מרובה ושמענו קול דודי דופק מרן רשכבה"ג בעל ד"ח זצ"ל וצווח ואומר שהרבה מדינות המירו דתם ע"י אכילת בשר של שוחטים הקלים (מובא בשמו בטיוול כפרדס או"ש).

ובמקום אחר תמצא שהתבטא בעל ד"ח זצ"ל כחריפות עוד יותר וכ' (כח"א יור"ד סו"ס י"ז) דבעוה"ר קלקול הרור מהשו"ב הלא טובים.

אבל האמת לאמיתו שכבר קדמוהו רבנן בע"ז בס' הזכרונות למהר"ש אבוהב זצ"ל (ה' שחיטה פ"ב) שכ' דאלמלי הי' הצבור יכולין לעמוד בה היו חכמינו מבטלין כבר מהרבה שנים כל ענין השחיטה, כפרט בזה"ז כשהרבה נכנסין לאומנות הלזו ובקל להכשל יחיד ורבים, והאשמה תלוי על נותני רשות לשוחט.

ולא רק ברוחניות נתקלו בפרשת השוחטים ושחיטות כי גם בגשמיות סבל היהדות הרבה כפרקים שונים כשגזרו המלכות צו להפסיק השחיטה בכל וכל במאה השביעית לאלף השישי, אבל כפי שהורו לן הגדולים שמאז חלק הרוחני והגשמי הן כגוף ונשמה, תרי ריעין דלא מתפרשין כמפורש בס' טיוול כפרדס ערך שחיטה, שבלי ספק כי כל הגזירות שגזרינן אוה"ע על השחיטה על שאין עומדין על משמרת השחיטה כדבעי ודין גרמא דכולא.

ואם תרצה לידע האך אירע דבר הגדול כזה שימירו קהלות גדולות הרת עבור חתיכות בישראל דנו"ט בלבד, פתח עיניך והביט מ"ש בתב"ש (מובא בטיוול כפרדס שם) דאם אין השוחט יר"ש מרבים שתהי' היראה ניכרת על פניו מתקלקל הוא בעצמו יותר ויותר ומקלקל גם אחרים עמו האוכלין משחיטתו מתמלאין מכחות החיצונים ונעשין אפיקורסים רח"ל.

הוא הדבר אשר כבר דברתי לעיל כי כחות הטומאה וחילו של ס"מ שכא עמהם ללחום עם השוחט הנהו רב ועצום מאד, ודק ריכוי כחות הקדושה יכולים להפילו (עי' אוה"ח פ' ויחי) ולפי הכלל אצל יעקב ועשיו כשזה קם זה נופל, ה"ה כאן כשאין השוחט מתאים למלאכתו מצד יראתו או כחו של עשיו נוטל חלק בראש.

ולא לחנם כי חז"ל (שבת ל"ג:) וגם בספרי קודש כי במקום שאין השחיטה והאכילה מהוגנת אז מחרבין הצרות (עי' אוה"ח הק' שמיני י"א מ"ג, אזהרות מהרצ"א, מקדש מלך, זכחי שלמים, דכ"ח ס"ו ס' או"ה) כי כן אמרו חז"ל (ב"ב פ"א) הוא המסית והוא הנוטל נשמה, וכמ"ש בס' אמרי צדיקים (דברי גאונים עמוד ה') דבמקום שהשחיטה שלא כהוגן אז מה"מ בעיר, וכשהוא כהוגן אז אליהו בעיר, ולא די לן בזה אלא שנוטל חלק בראש לעכב ביאת גואלינו כמ"ש בס' שמרו משפט (לבעל לב העברי), שרצה הגה"ק מוהר"ר נתן אדלער זצוק"ל לפסול השוחט בפ"פ דמיין ולהכניע חותמו של סט"א הרובצת על שוחטים הפסולים ואילו הי' מפיק זממו הי' מתגלה בן דוד, וע"כ העמיד הס"מ עליו מקטריגים ורדפוהו עד שהוצרך לברוח משם.

וכפי המבואר בספרי קודש אחד מג' העיקרים שהנחנו קל עליון מתנה החשובה בהורדת נשמת אור עולם מרן רבינו קוה"ק אור שבעת הימים בעש"ט הק' זי"ע לטהר ולזכך האויר ולהעמיד ג' עמודי העולם על בסיסם שנחרופפו במשך השנים ואחד מהם גמ"ח שנחלש מסיבת שוחטים הקלים, ואשר בשבילם לא נחשב בשמים הבשר שמאכילין לאורחים לכלום כיון שהי' נו"ט (עי' דברי תורה ח"ג פ"ו).

ומה מאד יאירו לנגד עינינו אור עמוד ההוראה שהאיר עיני הדורות בפסקיו הברורים ובררשותיו הטהורים מרן בעל נודע ביהודה זצ"ל שגם מדבריו מתבלטים שחלק השחיטה נוטל חלק ראש וראשון מכל הפירצות שבכל ד' חלקי שלחן ערוך פוקו וחזי מ"ש לן חלמידו הגדול בס' תשובה מאהבה ח"ג על יור"ד סי' ל"ט בשם רבו בעל נו"ב זצ"ל: "ברוב מקומות שבשו"ע המחבר מקיל והרמ"א מחמיר לבד ממיעוץ הסירכות שמצינו להיפוך המחבר מחמיר והרמ"א מקיל, מי יתן והי' שיקבלו חכמי ישראל הוראות המחבר אע"ג שרוב המקומות יהי' יותר קולות עי"ז כי המכשולים שכבר יצאו מקולת הרמ"א מרובין ושקולין נגד כל קולות של המחבר זצ"ל", ע"כ.

ולא על חנם יצאו שרי העם בראש מערכו: לקים חיים להכות על צוארי רשעים השוחטים הקלים מכשילי הרבים, כאשר עיני הקורא יראה הרבה בשו"ת ר"ח ושו"ת מהרש"ק בטוטר"ד, ודי לצטט מ"ש בשו"ת ר"ח יור"ד סי' ז' וז"ל: אם תרצו לחוס על נפשו ונפשות ביתו חנו להם איזה הספקה וכו' ולמה תחפאו על נקלה לרחם תועב כזה להניחו להאכיל

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

קפו

טריפות ולמה לא תחוסו על נפשכם היקרה שלא תתגאל במרק פיגולו, ע"ש.

והאמת אגיד כי עדיין חסר תבלין להגיד פשר דבר על דגושת השטן כפרט השחיטה אע"ג שהוא ענין של רבים ביחד מ"מ הלא רואין אנו גם שאר דברים שהם נוגעין לרבים ואע"ג שהמכשלה בהם גדולה אבל לא כ"כ בכמות כשחיטה ובדיקה, וכן לאו כל הזמנים שוין בהו, לבד מהשחיטה שרבתה בהם הצרות והמצוקות בכל דור ודור.

לדוגמא עי' בשו"ת חת"ס (או"ח ר"ה) שהמלך זקן וכסיל עומד על כסא של ג' רגלים חזנים שוחטים וסופרים וכולם לא שמענו כ"כ הרבה בכ"כ זמנים כמו בשחיטה, וע"כ טעמא רבה אית בהו.

והאמת יורה דרכו כי כדרכה של תורה להיותן עניים במקום זה ועשירים במקו"א, נמצא במקו"א תשובה לזה, דהיינו לבד מטעם הנ"ל שנוגע לרבים עוד בו שעבירה זו מטמטם הלב והמוח ומעביר האדם על דעת קונו כמ"ש בשו"ת ד"ח שם, וכן בשו"ת בית הלל (סי' ט', מ"ח) וזלה"ק: תדעו שעבירה הזאת של נבילות וטריפות חמור מאד באיכותו משאר עבירות וכו' ע"ש.

וכמו"ש בתורת משה (להחת"ס) פ' שמיני כי התרבות הכפירה ואפיקורסות העזות והמינות ע"י פיטום מאכ"א (עי' בפנים החיבור באורך), ועמ"ש בשל"ה (או"ק) כי רבו שלו הזהירו על שני דברים שבו הכל תלוי מאכ"א וקדושת עצמו, וכ"כ בר"ח שעה"ק ואכמ"ל.

סוף דבר מקצוע ונושא השחיטה היא יחיד במינו בקיום מכח אל הפועל כדבעי וכן מראין כל הרורות, ומוסר היוצא כי אטומי מוח כמוני היום, בזמן של הסתר בתוך הסתר מכל דבר אשר בשם קדושה יכונה השעה מבקשת לאסוף חיל ולעשות פעלים לבסס עמודי ויסודי סדרי השחיטה והבדיקה על התורה והיראה וברוך המסורה מדור דור מבלי לטות מדרכם וסדרם זיו כל שהוא, ואז כאשר עשינו בפועל כל המוטל עלינו, חובה עלינו לפרוש כפים לאבינו שבשמים שישלח עזרו מקודש להשפיע שפע קדושה להעוסקים במלאכת הקודש שלא תצא ח"ו מכשול מתחת ידיהם ויוכל לזכות כל ישראל אחיהם ולבטל כל מקטריגיהם, ע"י קדושת מעשיהם, שינצלו מכל צרותיהם ושמחת עולם על ראשיהם, בימיהם, אמן.

פרק ח

צרות ומכשולות

(א) ע"י בירושלמי תרומות (פ"ח ה"ג) מעשה בטבח בצפורין שהי' מאכיל גבילות וטריפות, פע"א שתה י"ן בער"ש עלה לגג ונפל ומת והיו כלבים מלקקין דמו, שאלו לר' חנינא אי שרי ליקח השוחט מלפני הכלבים, אמר להם כתיב "ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו" וזה הי' גזול את הכלבים ומאכיל את ישראל, לפיכך עכשיו אוכלין הכלבים משלהם.

ועפ"ז פסק בהג"ה אשר"י פרק גיד הנשה סי' ט"ז דהמוכר טריפות בחזקת כשרות ומת קודם שעשה תשובה שאסור להתעסק בקבורתו, ואפי' כלבים אוכלים בשרו ולוקקים דמו אסור להבריחם מעליו, ע"כ.

(ב) בש"ס דילן סנהדרין (כ"ה:) מסרו חז"ל עובדא נוראה וז"ל: ההוא טבחא דאשתכח דנפקא טריפתא מתותי ידי' פסלי' רב נחמן ועברי', ע"ש.

(ג) ובחולין ח"י ע"א, האי טבחא דלא סר סכיננו וכו' שמת' ועברי' ואכרזו אבשרי' דטריפה היא.

(*) בשו"ת הרא"ש כלל עשרים או' כ"ט טבח שיצא טריפה מתחת ידו ב' וג' פעמים, ע"ש.

(ד) וע"י בשו"ת הרא"ש כלל ז' סימן א' שהשתמשו בחרמים וגזירות קשות שלא ישחוט שום אדם רק הממונה מקהל, "כדי שלא יקפוץ כל אדם וישחוט אף שאינו מומחה".

(ה) ע"י שו"ת הדשב"א סי' תקצ"ד מאורע שהי' שם.

(ו) וע"י שו"ת הריב"ש סי' ת"ק מש"ש, וגם כסי' תצ"ז, ע"ש, וב"י סי' קי"ט מביא משו"ת הריב"ש שרצה לסלק טבח, ע"ש.

(ז) בשו"ת מהר"ם כ"ב תשובה ד' שהקצבים לא הניחו לשו"ב לבדוק מחמת ששוהה יותר מדאי בבדיקתו ודרך טבחי' גוים להקפיד, ע"ש.

(ח) כמו"כ תמצא ברבינו ירוחם נתיב ט"ו סוף ח"א, ע"ש, ובשו"ת הרשב"א סי' ד"ש, ש"ה.

- (ט) ועי' שו"ת שארית יוסף סי' כ"ב לגיסו של הרמ"א.
- (י) ועי' שו"ת הרא"ם ח"ב סי' נ"ד שרצה לפסול טבח ונמנע מחשש שלא יעלה בידו.
- (יא) בשו"ת מהרי"ל סי' ק"כ שבימי מהרי"ל נתפס שוחט שהאכיל בני ישראל טריפות במזיד והחמיר בכל תוקף ועז.
- (יב) כמו"כ קרה מכשול שוגג לר' יצחק אבי הגאון מהר"ם מינץ שהי' שר"ב מומחה והחמיר המהרי"ל בכפרתן (שו"ת מהר"ם מינץ סי' כ"ה).
- (יג) גם לבן מהרי"ל ר' יקותיאל שוחט יצאה פע"א טריפה מתחת ידו ורצו להעבירו (עי' שו"ת מהר"י ווייל מ"ז, נ"א).
- (יד) ע"ע בשו"ת מהר"י וויל סי' צ"ז מה שהאריך בכמה עובדות שהי' שם.
- (טו) בשו"ת מהרי"ק שורש ל"ג ענף א' מעשה בשוחט שהכשיל את אחיו פעמים רבות והגאון פסק להעבירו לגמרי.
- (טז) ע"ע שו"ת עבודת הגרשוני סי' ט"ו, מהר"י בן לב ח"ב פ"ו, צ"ד (הקדמון) סי' ע"ג.
- (טז) ועי' גם מ"ש המהרש"ל ביש"ש חולין פ"א סי' ל"ט שלא הרגיש השוחט בפגימת הסכין ורמז עליה בש"ך סי' ח"י, וע"ע שם בחולין פ"ז או י"ז מכשול בענין בדיקת הריאה.
- (יז) וכן בדמשק אליעזר (חולין מ"ב:) שהעבירו שוחט בשביל פגימה שמצאו בסכין.
- (יח) בשו"ת מהר"ם לובלין סי' ע"ו ג"כ עובדא בענין שוחט וסכין פגום.
- (יט) ועי' פת"ש סי' ח"י או ט' שמביא בשם שלי"ה שראה חסיד שלא אכל בשר משום שהרגיש פגימה בסכין שלא הרגיש השוחט, ע"ש ודברי השלי"ה הן בשער האותיות או' ק' ומדבריו שם נ' כי פירצת השוחטים כבר התחילה לפרוש כנפיה שכ' שם בזה"ל: ואני הגבר מיום היותי לאיש נצטערתי על דבר זה מה שאוכלים בשר מכל אשר יביאו מישובי העיר ואגפיה אף כי נתמנה שם שוחט שקבלוהו בני הישוב ההוא

מ"מ לפעמים מקבלין לשוחט מכל אשר בחרו אף שאינו מופלג בחסידות ובאומנות יתירה ואף בעיר גדולה שהיא עיר ואם בישראל ראוי לכל ירא וחרד לדבר על לב האב"ד לחקור ולדרוש איך הוא הסכין של שוחט דמתא אף אם הוא יר"ש, כי נוסף על יר"ש צריך אומנות יתירה וכו' עכ"ל.

(כ) בקורת חרה על השוחטים שהיו בשנת ש"ע בערך ע"י סי' הזכרונות למהר"ש אבזה"ב זצ"ל זכרון שלישי ה' שחיטה פ"ב שמדבר משפטים עם נותני ולוקחי קבלה, ואצטט כאן איזה קטעים משם (וכולו ספחתי במדור "נתינת קבלה לשו"ב") וז"ל:

הנסיון הוכיח שלא כל ראויה לכרוק ואין הדבר תלוי בכידעת הדינים וה' שחיטה בע"פ כי העיקר הוא בדיקת הסכין, והבדיקה הראויה והכשרה תלוי' ביראת חטא, ואיה איפוא זו היראה והרעדה, בכמה נערים נעורים בעוה"ר אשר פשטו את ידם לקבל רשות הנהוגה, והשיגוה, ורוכ עסקיהם בעסקי אכילה ושתי' ובתיקון השערות ובקשוט המלכושים ובהליכות גנות ופרדסים מקומות מוכנים לפורעניות וכו' ועיני ראו כחור אחד שלא ידע להבחין בין מותר לאסור ובין טמא לטהור וחזר אחר הקבלה והשיגה וכו' ע"כ.

וכי עוד כי אילו היתה צבור יכולה לעמוד בלי בשר כשר כבר היו רבותינו מבטלים אומנתם לגמרי, וכ"כ הצטער שם עד שכ' "וכל המושך ידו ממנה לבלתי נתון אותה אפי' לכשר שכשרים כי אם בשעת הדחק ובתנאים שאמרנו הר"ז משובח ושכרו כפול מן השמים", ע"כ.

(כא) בס' גבול בנימין (לערך שנת ת"ס) וז"ל: ומאחר שראיתי הרבה שוחטים ובדוקים שיודעים בדוחק הפשוטה מדיני מהריו"ו, וכו' עכ"ל.

(כב) ידוע המהפכה הגדולה שאירע כימי הגאון בעל שכו"י זצ"ל בשו"ב שבעיר פראג שהתחיל להנהיג בקליפות הסירכות ותהום כל הארץ בשבילו, ובעל פלתי (סי' ל"ט) ופמ"ג (שם) וחת"ס (שם) ועוד שבעל נפש יתרחק (ומבואר באורך במדור "קליפת הסירכא").

(כג) ע"י שו"ת פנים מאירות ח"ג כ"ז נשאל ג"כ משוחט שנמצא לו קלקול, ע"ש.

(כד) ובשו"ת ד"ח ח"ב יור"ד סו"ס ו' שראה בעיניו שוכי"ם שנהפכו ע"י אומנותם לאיש אחר.

(כה) ובשורת יהודה יעלה (יור"ד סי' י') במאורע ששוחט שהי' מגלח זקנו בתער שחט כבש בהתער.

(כו) בשורת מהר"ם שיי"ק (יור"ד י"ב) ע"ד השו"ב שהי' בעל מלחמה ומנהיג אייזענכאהן ומסתמא אכל טריפות וחילל שבתות.

(כז) וכמו"כ מצינו הרבה עובדות בימי האריות הגאון רבינו יונתן אייבשיץ, ובעל נו"ב, ויעב"ץ, וצוק"ל שהיו הרבה שוחטים שהכשילו הכלל ישראל בנכילות וטריפות, עי' שו"ת יעב"ץ סי' כ"ד עובדות נוראות בענין שוחטים, וכן בס' קיי"ג מעשה תעוועים, ובס' קצ"ו שם.

(כז*) ובקבלה שיצאה מפי הגר"ר יונתן זצ"ל (מובא בהתאבקות דף ס"ג) סיים דבריו בזה"ל: והלואי שיהיו כל שוחטים ובודקים בישראל בחורים בעלי תורה ולא יומסר הדבר לחסרי מדע בעוה"ר אשר עוסקים בו כמצות אנשים מלומדה, עכ"ל.

(כח) ובשורת מהרי"א ענזיל סי' ס"ח קובל על מצב הדור בזה"ל: בעוה"ר בדור הזה מחבלים כרם ד' ורכים חללים מפילים תלמידים שלא הגיעו להוראה וחוצפה יסגי, ונוטלים עטרה לעצמם ליתן הוראה לשו"ב וכו', עכ"ל.

(כט) בשנת תר"ה היתה אסיפה גדולה של כל גדולי אונגארין בעיר פאקש להתבונן על מעמד הדת ולחקן כל בדק (מובא בס' השוחט והשחיטות דף 63, ובס' לפלגות ישראל באונגארין דף ל"ד) וחקנו גם לשוחטים, שתמיד יהיו עיני הרב עליו להשגיח על ידיעותיו והנהגותיו וחושיו אם לא אבד הרגשתו וידיעת סכין ותיקונו, ע"ש. מזה נראה כי המצב הי' ירוד בכל המדינה.

(ל) בימי הכת"ס ומהר"ם שיי"ק זצ"ל ראו הני תרי צנתרא דדהבא כי השעה מתבקשת לעשות תיקונים לגדור פירצות השחיטה וז"ל מהר"ם שיי"ק זצ"ל ב"יור"ד סי' א': בשבוע העבר איקלע לאתרון תלמידיו הרב המופלג וכו' והעיר אותי על השערורי' בדבר השוחטים ובודקים ואמר לי בשם פר"מ (הכת"ס זצ"ל) שראוי להמתיק סוד בזה וכו' ע"כ.

(לא) וע"ע בשורת עין הברדלח סי' י' ז"ל: "ובלא"ה מכווער הדבר שקהלה נאה כזו וגם רבים רוצים שם שיהי' שוחט נער ומשורר, ושרוכים כאלה המה קלי הדעת, ועל הכפרים אנו מצטערים שיש להם שוחטים כאלה" וכו' ע"כ.

לב) וכן בשו"ת זכרון יהודה ח"כ סי' א' בסוף דבריו "וכ"ש שלב השומע יכאב בשמעו שבא אחד מכפר וועלזען מנערים המנוערים לברך את הזבח שם במקומם, תסמר שערות אנוש הכזאת יעשה בישראל שנפשות ישראל נתונים ביד קלי הרעת על לא דבר", ע"כ.

לג) וע"ע בפמ"ג מש"ז סי' א' ס"ק ט"ז שרבו המתפרצים בעו"ה, ע"ש.

לד) בס' ברית מטה משה התאונן מרירות על רוע המצב וחורבן השוחטים, והא לך קצת מהעתקת לשונו: הכשר עדיין בין שנינו שאכלנו נכילות וטריפות עד כה שהי' גדול המכשלה הזאת בישראל שהרכה שוחטים אין להם הרגשה וכו', דבר זה החריב את ביתנו אשר עדיין לא נבנה בימינו והשכינה בגלות עדיין בעונינו, וכאשר נמצאו כמה קלקולים אשר אין להעלות על הספר כי קצר היריעה מלהשתרע וכו', ואין לנו פה לדבר ומי יוכל להגיד ולספר מה שעבר עלינו עד כה שגרמו לנו השוחטים כמה רעות וכו' עכ"ל.

לה) בפנקס הגדול שבק"ק פרעשבורג נמצאו תקנות קבועות במסמרות חזקים שנתקנו ע"י אריות שבחבורה הגאון מוהר"ר עקיבא איגר זצ"ל בעמ"ח משנת דרע"ק, והגאון מוהר"ר משה חריף זצ"ל, ומבין השיטין ניכר כי מחמת ריבוי התקלות נגרם להם להתאסף ולתקן תקנות.

לו) עוד בפמ"ג סי' ח"י ס"ק כ"ט העתיק עובדת מהרש"ל המוכב בקיצור נמרץ בש"ך סי' ח"י סעיף י"ז, וסיים עלה בזה"ל: ומעתה אין אני מתמיה על החוצפה וגאווה שבזמנינו זה אם היו כן בדורו של מהרש"ל שהחציף השוחט נגד גאון ישראל והדרו שהי' תורה וגדולה במקום אחד כ"ש עתה, עכ"ל.

לז) בס' הזכרונות למהר"ש אבוהב זצ"ל זכרון שלישי, מתאונן מרירות למו על מצב השחיטה בימיו, וכותב בין השאר בזה"ל: העיקר הוא בדיקת הסכין והבדיקה הראוי' והכשרה תלוי' ביראת חטא אשר כתבו כל חכמינו וזקנינו ז"ל, ואיה איפה זו היראה והרעדה בכמה נערים נעורים בעוה"ר אשר פשטו ידם לקבל רשות הנהוגה והשיגוה, ורוכ עסקיהם בעסקי אכילה ושתי' ובתקון השערות וקישוט המלבושים והליכת גנות ופרדסים מקומות מוכנים לפורעניות ופתחים פתוחים לשטן... ועל סמך הרשות שבידם נוטלים עוד רשות לעצמן לשחוט בכ"מ בסכין אשר ימצאו שם, וכו' עכ"ל.

- (לח) וע"ע בשו"ת חת"ס יור"ד סי' ח' ואו"ח סי' ר"ח, ו'.
- (לט) ועיי' בתולדות יעקב יוסף פ' נשא ד"ה והעולה.
- (מ) עיי' שו"ת ד"ח ח"א יור"ד סי' ז', י"ג, ועוד הרבה תשובות קלקולי השוכנים בימיו.
- (מא) וע"ע שו"ת שו"מ ח"א ספר שני תשובה מ"ח.
- (מב) וע"ע שו"ת בית אפרים יור"ד סי' ח', לענין בעל השור עם שורו.
- (מג) וע"ע שו"ת בגדי כהונה או"ח סי' ד'.
- (מד) וע"ע בשו"ת בית שלמה יור"ד י"ג ע"ט, וברית אברהם יור"ד סי' ה' או' ד'.
- (מה) ועיי' שו"ת אוריין תליתאי סי' פ"ג, תועפות ראם יור"ד סי' א'.
- (מו) ועיי' רו"ח הספרדי יור"ד א' ה', שו"מ קמא ח"א רס"ט, דבר משה צ"ח.
- (מז*) עיי' שו"ת חת"ס יור"ד סי' ח', י"ג.
- (מז) עיי' באר משה להגר"מ ירושלימסקי קוני' כבוד חכמים י"ב.
- (מח) עיי' שו"ת מהר"י אסאד הרבה תשובות, ובגינת ורדים הספרדי יור"ד כלל א'.
- (מט) עיי' שו"ת כתב סופר חיו"ר"ד הרבה תשובות בענין זה.
- (נ) עיי' משכיל אל דל ח"ג כ"ב פ"ה.
- (נא) עיי' ס' כתב יושר ודברי אמת באורך נפלא מכל גאוני דור הקדום.
- (נב) עיי' שו"ת פרשת מרדכי (למהד"מ בנעט) חיו"ר"ד.
- (נג) עיי' שו"ת אמרי א"ש חיו"ר"ד סי' ב' ז'.
- (נד) ועיי' שו"ת מהר"י אסאד יור"ד סי' ו' י' מ"ז.
- (נה) ועיי' שו"ת עטרת חכמים יור"ד א', בית יצחק יור"ד כ"ח, ושו"ת ריב"א סי' פ"ט, ומאמר מרדכי סי' ט"ו, ובית אפרים יור"ד סי' ה', ובית

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

קצו

יצחק יוד"ד סי' ח' וסי' ל"א, וצמח צדק (ליובאוויטש) סי' ג' וחת"ס
חור"מ קע"ו, כת"ס יוד"ד ה', שער דיעה קמא סי' מ"א, חסל"א יוד"ד סי'
ה', ובדע"ת סי' ב' מאו' ל"ג עד סוף או' מ"ה, שו"ת משיב הלכה יוד"ד
א'.

וכס' יסושה"ה (שער ד' שער הבכורות) דגולה המכשלה שהשוחטים
משתכרים, ועמי הארץ עוסקים בשחיטה.

נו) בשו"ת ערוגה"ב יוד"ד סי' ה' שו"ת מהר"ש ענגעל ח"א י"ז,
מילי דאבות השמטה לח"ג סי' ר'.

☆ ☆ ☆

פרק ט'

סדר בדיקת הסכין

(א) ככה יבדוק: א) יעשה הולכה והובאה קצרה על מקצת הסכין ובתנועה דהרגשה קלה, ותמיד יחזור למעלה ממקום שפסק שם בדיקתו, וכן יעשה עד גמידא, ושוב יחזור לעשות באותו צד עצמו הולכה והבאה ארוכה קצת ובכבדות ומהירות קצת יותר מבתחילה, וכן יעשה בכל צד ב' הולכות וב' הבאות עד שיעלה מכולם י"ב בדיקות בטופרא (מנחהז"ב סי' ח"י סעי' ט' בקומץ).

(*) לא יבדוק צד אחד בהולכה ואח"כ צד שני בהולכה, ואח"כ צד ראשון בהובאה, אלא יבדוק צד אחד בהולכה והבאה ואח"כ ילך לצד השני שלא יתבלבל (מנחת יוסף בלק"י סי' ס"ק כ"ז).

(ב) יחזיק בעצמו הסכין בעת בדיקתו ולא ע"י אחר, דע"י התנועה ביד שמחזיק בה הסכין מתחזק כח החיוני וההרגשה ביד הב' שעובר באצבעו על הסכין (דע"ק ומנח"י סי' ח"י).

(ג) ירחוץ הסכין היטב מהדם לפני הבדיקה (עי' ש"ע הגר"ז ח"י ס"ק י"ד, מנח"י בביאורים, ועי' דכ"ת נ"ו).

וכן ירחוץ אהר השחזה לפני הבדיקה (בית אברהם סי' ח"י בש"ן סק"ה).

(ד) כשיש חשש היסח הדעת כל שהוא או טירדא כל דהוא באמצע הבדיקה צריך לחזור ולבדוק אפי' כמ"פ וצריך לזה משקל הנכון דיראת חטא בלי נטי' כ"ד בפחד אכילת סם המות (דע"ק סי' ח"י סק"ג).

דברי הדע"ק מרעיד לב השו"ב ותסמר שערות ראש בשומו על לבו דברים אלו, כי מי יוכל לשער בנפשו ולומר זכיתי לבי (מנח"י בלק"י סי' ס"ק כ"א).

(*) אין נ"מ אם מוליך האצבע לבד או מוליך כל היד, כפי שטוב לו ההרגשה כן יעשה (מנחת יוסף סי' ח"י ס"ט).

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

קצו

ה) יזהר שלא יהי' הצפורן רכה דאז אינו יכול לכרוק יפה, ושוחטי ראי ד' נוהרין פלא יועץ ערך שוחט).

ו) אם רחץ אצבעו כרותחין עד שנתרכך לא יוכל להרגיש, ע"כ יתן ידו למים קרים שישרה בו הצפורן עד שיהא עזה קצת (שו"ת מור ואהלות, אהל ברכות והודאות סי' ל').

ז) המנהג להשחיו הצפורן כמשחזת או כשר דבר שלא יהא בו פגימה דאז א"א לכרוק דשמא יעביר פגימת הסכין בתוך פגימת הצפורן ואינו מרגיש (שלחן גבוה סי' ח"י ס"ק י"ט, תורת זבח מע' שחיטה סי' פ"ט, מנחה"כ כלל י' קומץ סעי' י', ועי' דכ"ת ס"ב), וטוב שיהי' הצפורן ארוך קצת (מטה אשר ודכ"ת).

ח) צריך לשנות הצפורן אחר קצת בדיקתה שמא נפגם הצפורן בחודה של סכין ואולי יש פגימה בצדדין שלא ירגיש בה לפי שעוברת בתוך פגימת הצפורן (סי' ח"י אר' ט').

ט) לא יכרוק ביד מצונן שמעכב ההרגשה, וכן ביד חם מאד (מכתב אליהו כפת"ש ח"י סק"ה, ולענין דיעבר עי' דכ"ת ס"ק ס"ה, ובשו"ת דברי מלכיאל ח"ג).

י) לא יכרוק ביד טופח מחמת משקה או זיעה אפי' טופח שלא ע"מ להטפוח כי כרוק ומנוסה שלא ירגיש (שם), וגם בעת שהרוח מנשב בעולם לא יעמוד בחוץ לכרוק כי הרוח קשה לזה (שם).

יא) שיעור הפגימה בכל שהוא (סי' ח"י סעי' ב') בין בעומקה, ברחבה, ובמשכה (שמ"ח ותכ"ש שם).

יב) הבדיקה צריכה להיות בצפורן דוקא (דכ"ת סי' ח"י ס"ק כ').

יג) יכרוק סכינו (לכר הבדיקה סמוך ולפני השחיטה) מדי יום ביומו בכוקר קודם תפלת שחרית כי אז ההרגש מעליא (דכ"ת סי' ח"י ס"ק כ"ב כאורך).

יד) צריך לכרוק הסכין קודם וסמוך לשחיטה ולא די כמה שכבר בדקו בו ביום (סי' ח"י ס"ג, ובשמ"ח ותכ"ש).

טו) הסכין צריך להיות מחודד ביותר וחלק מאד, וצריכין אומנות גדול לזה וצריכין לקבלו משו"כ מומחה (עי' בית אברהם סי' ח"י בש"ז

סק"ה, שמושה של תורה עניני שחיטה, דכ"ת סק"מ, מורה דעת כלל ד', חיים לחי או ש').

טז) כשבודק סכין רחוץ בלתי מנוגב ילחלח הצפורן ויבדוק ואז יעלה יפה וזה בחון ובדוק, ואנו נוהגין לבדוק בצפורן נגוב זולת אם הסכין מלוכלך (מטה אשר ל"ב).

יז) כל הבא להתקרב אל המלאכה יתעסק הרבה בעניני בריקת הסכין עד שכבר ידע להבחין כל מין פגימה לידע באיזה אופן היא נרגשת יותר כי לא כולם שוות, שיש פגימה נרגשת דוקא ע"י תנועה קלה ובהולכה והבאה קצרה, ולעפמים להיפך, וככ"ז צריך כ"א לבחון בעצמו עד שיטבע עפ"י ההרגל (מנחה"ב כלל י' קומץ ט' ועשרון י"ג, וש"א).

יח) לדעת כמה מאות פוסקים אשר מפיהם אנו חיים חיוב גמור לכלי לשחוט בהמות רק באם נבדק הסכין לפני השחיטה ע"י שנים דוקא (שו"ת חת"ס יור"ד סי' י"ג, שו"ת ד"ח ח"א יור"ד סי' י"ב, בדע"ת סי' ח"י או ל"ח בזה"ל: העיד לפני רב א' שראה קלף ישן ועליו חתומים מאה רבנים ובראשם הב"י ז"ל שתקנו שיבדקו תמיד שני שו"ב את הסכין וגם הריאה, ופורץ גדר ישכנו נחש, עכ"ל, ובשמ"ח סי' ח"י סעי' כ', ובס' זכ"א מהשו"ב בלאנדאן קונ' ז"א שהוא מתקנות ומנהגי ארץ המערב דף נ"ו או פ"ו, פמ"ג בשפ"ד סי' ח"י ס"ק כ"ט, מהרי"ק שורש נ"ז, סוף ענף א', שו"ת מהר"מ שי"ק יור"ד סי' ה' ותמכו בדעת הרמב"ם פ' תבא, ובשו"ת טוטו"ד מהד"ק סי' קי"א, יד אפרים, וע"ע במדור "השגחה בשחיטה" ותמצא עוד נימוקים ומקורות להצריך משגיחים והשגחה קפדנית ומדוייקת בפרט בזה"ז.

יח*) לדעת הגר"א מוטב לאכול מאכלי חלב בשבת מלאכול מבהמה הנשחטה בלי משגיח עומד ע"ג (מעשה רב, מנהגי הגר"א צ').

יט) בקצת מקומות המנהג גם לאחר שחיטה שיבדקו שני שוחטים דוקא (בס' פרה"א ספרדי ח"ג דף מ"ג דיברושלים נעשה הסכמה כן, ואפי' בשחיטת כבש א' לבד, וגם בק"ק איזמיר קבלו הסכמה זו בגזירת נחש כמבואר בס' תורת זבח הספרדי ערך ב' סי' ו' סק"ד, ובערך שחיטה סי' פ"ט, ודכ"ת סי' ח"י או נ"ח).

כ) וגדולי הפוסקים כ' דהמנהג למנות שני שוחטים ומוזהרין ממנהגי העיר וחכמיה שלא ישחוט האחד שלא בפני חבירו כ"א שיהי'

כ"א מושגח מחבירו בכריקת הסימנים והריאה, שיהי נעשה הכל בהכשר אף שמעיקד הדין א"צ לכך שאף אחד נאמן, מ"מ עושין כן שיהי הכל מתוקן בהכשר ויחדון, כאשר נמצא כמ"פ שעי"ז נמלטו ממכשול, ובפרט שעל הרוב אין שניהם שוין בחכמה ובאומנות ואיש את דעהו יעזור, והוא נכון מאד, וקורא אני עליהם יעמדו יחדיו, וטובים השנים מן האחד (יד אפרים בקוני יפה לבדיקה או' ר', ובשו"ת קול אליהו ח"א יוד"ר סי' א' דף כ"ג, דהמנהג בירושלים ובקושט"א מתקנות מהרי"ט ז"ל למנות משגיחים על השוחטים, ובדו"ח סי' א' או' ד' שכן הוא המנהג באיזמיד ואנפיה, וכעי"ז בפר"ת סי' ל"ט סעי' קכ"ט, וע"ע מ"ש במרדך "השגחה בשחיטה").

כ"ב כל גדולי דור האחרון (כמעט) הסכימו פה אחד דלא מהני אב ובנו לבדיקה (עי' בהילולא דרבי להגה"צ אברק"ק ניונוב זצ"ל שקיבץ תשובות מכמעט כל גדולי זמנו דאין מעמידין אב ובנו, וכ"ד מהרש"ם, וכ"ד מהרש"ק בס' האלף לך שלמה, שו"ת מראה יחזקאל החדש סי' מ"ד).

כ"ג כל מה שהרעישו הפוסקים להזהר במתינות בכריקות הסכין, גם בעופות צדיכין ליוהר (יש"ש חולין סי' ל"ט, פמ"ג שפ"ד י"ח ס"ק כ"ט).

כ"ד צדיכין מאד ליוהר דגם הבדיקה שבין השחיטות יהי לאט לאט ובכוונת הלב ולא במהירות כלל דמה שמוליך האצבע במהירות קצת אינה בדיקה כלל דיכול לדלג על פגימה דקה (שו"ע הגר"ז סי' ח"י קו"א סק"ה) ובביאורים למנחת יוסף ס"ק פ"ט כ' תוכחה להשוחטים שמתפארים במלאכתן שהם אומנים גדולים ושוחטין הדבה בזה אחד זה ובמהירות והסכין יפה והכל מטעם שבודקין במהירות ואם היו בודקין לאחד שחיטה במתינות וכונת הלב י"ל שהיו מדגישים ואינם יודעים כי בנפשם הוא, ע"כ.

כ"ה אין לתחוב הסכין בנזק קשה בין בדיקה לשחיטה דהוי כנוגע במפרקת, ואם תחבו צריך לבודקו שנית, ואפילו ברעבר אם לא בדקו ושחט כך ונאבד הסכין יש להחמיד (שמ"ח סי' ח"י סעי' י"ד, מש"ז סוס"ק ט' מנח"י בלק"י סק"א, וע"ע דע"ת ס"ק כ"ה).

כ"ו אם נגע במפרקת צריך לברוק הסכין מיד ולחוש שנפגם (סי' ח"י סעי' י"ב) ואפי' דק נגע בלבד (ערך השלחן (הספרדי) סי' ח"י או' ד', פר"ת ס"ק כ"א), ואפי' במפרקת של עוף (שמ"ח י"ד).

פרק י'

מאמר נפלא

כשר שבטבחים שותפו של עמלק (קידושין פ"ב).

ג) כמשנה קידושין פ"ב, "כשר שבטבחים שותפו של עמלק" ופירש"י "ספיקי טריפות באות לידו וחש על ממונו ומאכילין" אבל ישנם גם שאר פירושים: בעיון יעקב (לבעל חק יעקב) פי' דטבח הוא אומנות פחותה מכל, וכן עמלק אומה פחותה מכל, ועי"ל עפ"י המדרש דעמלק חפס במדת העזות מדת הכלב, וגם טבח מאכיל טריפות ראוי להשליכו לכלב, ואפי' טוב שבטבחים שאינו מאכיל טריפות מ"מ הוא שותף ותבר לטבח שמאכילים טריפות שהוא מרת עמלק ממש (ע"כ בס' עיון יעקב).

ד) ובס' באר אברהם כשם המפרשים, דאמרו חז"ל שכת פ"ב הנוול כמאדים יהי' טבח או אומן (פי' מוהל) וזה שכחר להיות שוחט ולא מוהל מאס כברית כמו עמלק כדרשת חז"ל (מובא שם).

ה) עוד פירשו, דמדעוסק כל היום בשפיכות דמים מתאכזר בטבעו כעמלק שלחם בישראל וכו' אמנם רק שותפו של עמלק הוא, ונ"מ להתרחק ולגוזזי מיניה (תפארת ישראל שם).

ודבר פלא נמצא במהרש"א שם שפי' בזה"ל: לפי שלעולם הטבחים משונים בכגריהם מזודמים גם שהם אנשי שחץ ליתן דופי בשאר בני אדם, וע"כ אמר גם הכשר שבהם לשנות לשונו לדבר כנחת עם הכריות אל תאמין בו כל זמן שבגדיו המזוהמים של הטבחים עליו והרי הוא ממש שותפו של עמלק וכו' עכ"ל.

ו) ובס' נאום ישראל שם פי' דכמו שאמרו חז"ל כחגיגה כ"א יש לו שותף זכה נוטל חלקו וחלק חכירו בג"ע לא זכה וכו', וה"ה כאן כך פירשו אצל טבח היותר מוכחר עומד השטן על ימינו לשטנו, 'מר המו"ל בפרט זה הארכתי בהקרמה למדור "צרות בשחיטה" ע"ש) ונעשה לו לשותף זכה השוחט ושוחט כהוגן אז נוטל גם חלק חכירו בג"ע ושוחט למלאך המות, לא זכה אז נוטל עמלק חלקו וגורם עי"ז הירוסיים גדולים.

ז) עוד פי' שם עפ"מ ש' כס' שמרו משפט וכן בס' ברית מטה משה, שאילו הי' השחיטה מהוגנת כבר הי' בא קצינו לגאלנו גאולת עולם ע"ש,

וכן עמלק הוא המעכב גאולתינו כמו שדרשו חז"ל שכשימחה זכרו של עמלק אז יתגדל ויתקדש כבוד שמו יתברך ויתעלה, וע"כ אפילו היותר טוב שבטבחים כל שלא קירב הקץ הרי זה שותפו של עמלק.

(ח) ובס' פינת יקרת (על אגדה של פסח בקטע ואתא הקב"ה ושחט וכו') כ' כע"ז דלמה יצא כזאת מלפניו שער "ואתא הקב"ה" נתקיים כבר כל החד גדיא, ולמה אנו ממתניין כ"כ ע"ז, ותיריך שכדי שישחט הקב"ה למלאך המות צריך תנאי ששחיטת מלאך המות להשוחט הי' עול וכלי יושר, אבל כ"ז שזה אינו מתגבר לא חשיד קוב"ה לעשות דינא לשוחט מלאך המות בלי טעם, וע"ז נפרש דחז"ל כשר שבטבחים וכו' דגם הכשרים שבהם לא העלו חרון ד' על מלאך המות, וכזה נעשין שותפו של עמלק שגרים הגלות.

(ט) בס' קדושת עם ישראל (על קידושין שם) דמבואר בסה"ק שעמלק הכניס טומאת המינות ואפיקורסות בישראל, וכחתי"ס עה"ת פ' שמיני שע"י מאכ"א בא מחשבת מינות וכפירה (אמר המו"ל: וכ"כ הרמב"ם מובא בדגמ"א עקב), ועוד תמצא באוה"ח פ' שמיני כי גם האכילה השוגגית פוגם הנפש וכ"נ בשו"ע יור"ד סי' פ"א, ובר"ח שעה"ק פט"ז, וא"כ גם הכשר שבטבחים מ"מ משוגג לא נפלט וגורם לפגם הנפש של אוכלי הבשר, וכמו כחו של עמלק וע"כ נעשה שותף.

(י) עוד מפרשים כי בלשון "כשר" שכתבו חז"ל ושינו מלשון "טוב" שכתבו לפני זה רצו להראות מה שכ' כל הפוסקים כי בשוחט לא די ביר"ש הרגיל אך צריך להיות מצויין ביראת שמים מופלגה שיתואר "יר"ש מרבים" וכ"כ בשו"ע הגר"ז סי' ח"י קו"א ט', ובדרכ"ת סי' ח"י סעי' ח"י, ובכל הפוסקים ורק אז כדאי לסמוך ולאכול משחיטתו, וזהו שרמזו כי "הכשר" שבטבחים שאינו מתואר רק "כשר" בלבד הנהו שותפו של עמלק, אבל "הטוב" שבטבחים אינו כן (פרי דעת ה' שחיטה סי' א').

(יא) ועוד י"ל דכמו שעמלק הוא הפחותה מכל האומות על שהעניזה לנגוע בישראל, כן מלאכת השחיטה אפשר לקלקל בה יותר משאר כל העבירות (ד"ח יור"ד ח"א סי' י"ז) וע"כ נעשה שותפו.

(יב) בשו"ת עומק הדעת יור"ד סי' י"ט כ' בתוך הדברים לפדש אגב אודחא דחז"ל הללו כפירוש נפלא ומתקבל, מצינו הרבה בש"ס "אדם חשוב שאני" (ברכות י"ט. שכת נ"א. ב"מ ע"ג. ע"ז ח: ועוד) ופירש"י שם דאדם חשוב צריך להחמיר בדבר המותר שלא ילמדו אחרים ע"ז

להקל באיסור, טבח כשר ג"כ צריך להחמיר ולדקדק יותר משאר בני אדם
 בכשר שמוכר דאל"כ ילמדו פשוטי הטבחים למכור גם האסור, ועכשיו
 הבה ונתבונן מה הי' הגריעותא של עמלק, ולמה נענש כה קשות להיות
 שמו נמחה יותר משאר אומה ולשון כמו מצרים ככל רומי ועוד שהצירו
 לישראל זמן וזמנים טובא, ולא נענשו כ"כ, אלא הטעם כמפורש במדרש
 אשר קרן משל לקדירה רותחת וכו' וה"ה כאן עמלק הוא הראשון שהראה
 לקח לאזורים להלחם בישראל ונטל חלק על כל הצרות הבאים לישראל
 גם ע"י שאר האומות (עי' רש"י שם).

ועפ"ז הרי הכשר שבטבחים שממנו למידין להקל באיסורים דומה
 לעמלק שממנו למדו להקל בהאיסור צערן של ישראל, ע"כ.

יג) ועוד יתפרש עפ"י דחז"ל (קהלת רבה פ"א סי' כ"ח, וילקוט
 שמיני תקל"ו) דלעתיד לבא הקב"ה מוציא כרוז, ומכריז ואומר "כל מי
 שלא אכל בשר חזיר מימיו, וכו' כל מי שלא אכל נוי"ט יבא ויטול שכרו
 מיד באים אומות העולם" (ומובא גם בתורת משה, קדושים: המו"ל) הרי
 דלעתיד לבא יתקבצו ישראל ולהבדיל אומות העולם לקבל שכר אכילת
 כשרות, והדברים תמוהים מה ענין אומות העולם ליטול שכר אכילת כשר.

כרם לקושטא דמילתא אין מה לתמוה כי כאשר יראו העכו"ם
 שישראל מתקבצין וביניהן הרבה שאכלו משחיטה שבשרה ג"כ נבילה
 וטריפה בודאי יחשבו אי הכי גם אנו מחותנים לקבל שכר, ועפ"ז יתפרשו
 דחז"ל באופן זה, כשר שבטבחים הוא שותפו של עמלק פי' העומד בצדו
 של עמלק דהיינו ישראל הבאים לקבל שכר לנגד העמלקים הבאים לשכר,
 אבל טבח פשוט אינו שותף רק מאותו הכת גופא (שם).

יד) ויש מפרשים עפ"י דחז"ל (בראשית רבה מ"ד א') וכי מה איכפת
 ל"י להקב"ה למי ששוחט מן הצואר או מן העורף, הא לא ניתנו המצות
 אלא לצרף בהן הבריות ע"כ, ומצינו בר"ה כ"ט. דרשו חז"ל וכי ידיו של
 משה (אצל מלחמת עמלק) עושות מלחמה או שוברות מלחמה אלא בזמן
 שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין לבם לאביהם שבשמים נוצחין
 וכו'.

ועפ"ז י"ל כי ענין השחיטה ומלחמת עמלק דא ודא אחת הן ונראין
 כשותפין ודוקא באם הטבח כשר וטוב, פי' לדברינו אצל מלחמת עמלק
 כוונת הקב"ה לנסות ישראל אם יסתכלו כלפי מעלה ופנימיות רצון
 הבריי"ת שישעבדו לבם למעלה, שיעמדו בנסיון, וכן בשחיטה המצוה הוא

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

לצרף הכריות פי' כמו כשמצרפין את הזהב ואת הכסף מפירדין הטוב והמזוקק לצד אחד, והפסולת נזרק לצד האחר, כן בשחיטה הכריות נצרפין פי' השוחטין כראוי ומהדרין לאכול ממנו הם לצד ימין הטוב, והשאר... אבל רצון הבריית' באמת שישחטו כולם שחיטה מהוגנת כדבעי.

וזהו עומק דחז"ל כשר שבטבחים שעל ידו מגיעין הכריות לרצון האמיתי של הבריית' הוא שותפו של עמלק שגם שם נצחו ישראל וש"מ ששיעבדו לכם להשי"ת (אור השנה על ר"ה דף כ"ט).

טו) וכפשטות הדברים מובנים עפמ"ש בזה"ק (שמות קנ"א) דשחיטה איהו מסטרא אחרא, ועמלק שורשיו ועצמיותו ג"כ משם, וע"כ כשר שבטבחים שותפו של עמלק (שם).

טז) וברמב"ן עה"ת פ' תצא (דברים כ"ב ר') כ' בזה"ל אות באות: כי האכזריות תתפשט בנפש האדם כידוע בטבחים שוחטי השורים הגדולים והחמורים שהם אנשי דמים זוכחי אדם אכזרים מאד, ומפני זה אמרו טוב שבטבחים שותפו של עמלק, וכו' עכ"ל, ולפלא שלא ראיתי לאחד מן המפרשים שיעתיקו דברי הרמב"ן הללו.

יז) וע"ע במדור בדיקת סכין או' כ"ג תמצא עוד פירוש נפלא על מאמר הלזה.

פרק י"א

זקן מגודל

פרק זו מוקדשת להביע לפני הקורא כל שמצא ידי באמתחות הפוסקים מראשונים ואחרונים שדנו בנושא "זקן מגודל" לשו"ב, וראיתי יחד כולם מודים כי זקן להשו"ב מוכרח הוא, מחמת נימוקים שעמם.

ואחר הדיוק בעומק דבריהם העלתי שני הערות נוספות. — **חדא**, כי אפילו במקום שהשתמשו הפוסקים בלשון "שוחט" לאו למעט בודק קאתי אלא שכן לשון המורגל. — **והשנית**, כי לא כווננו רובם לגילוח שלימה וגמורה מבלי להשאיר אפילו כ"ש, אלא עצם התגלחות גם למקצת פיגול הוא לא ירצה.

זקן מגודל לשו"ב

(א) שו"ב המגלח זקנו אפילו במספריים לבד סימנא מילתא שאינו יר"ש ואינו ראוי להיות שו"ב, ואפילו באותן המדינות שעמא דבר להקל בזה מ"מ חלילה לשו"ב להקל ולעמוד על נפשו בזה, ואם עבר יש לחוש לשחיטתו (דכ"ת סי' ב' ס"ק פ"ט, שו"ת דרכי שלום ח"א ס"ג, שד"ח פא"ש מע' ג' ס"א).

(ב) ויש שכתבו דאף דבגילוח בסם ליכא איסור לאו מ"מ בשו"ב יש להחמיר דכיון שכ' האחרונים דהמגלח זקנו בסם אינו ראוי להיות ש"ץ דאינו בשלימות דיקנא עילאה ע"כ יש להחמיר גם בשו"ב דאע"ג שהסירו בסם ולא בתער יש למנעו מלהיות שו"ב (שו"ת חיים ביד הספרדי יור"ד סי' א').

(ג) לולא דמסתפינא אמינא לחזק דברי הפוסקים שדעתם להחמיר על השו"ב לבל יסיר זקנו בשום אמצעי תער, מספריים, סם, וכיוצא, עפמ"ש בשו"ע הגר"ז בקר"א לסי' ח"י או' ט', בזה"ל: אבל אם אינם (השוחטים) זדירין וזריזין אע"פ שהם בחזקת כשרות כסתם כל ישראל מ"מ כיון שאינן אנשים ידועים בזהירות וזריזות ויראת ד' על פניהם אין להאמינם

שחיתת ואכילת בשר כהלכתה

על בדיקת הסכין יותר מבימי חכמי התלמוד וכו' עכ"ל, דקדק כלשונו וכ' "על פניהם" וא"כ שו"ב שמגלח זקנו, כבר קשה לכנותו שיראת ד' על פניו, דהיכר הראשון שעל הפנים גידול הזקן, ועוד לפמ"ש בעל אוה"ח הק' בפר"ת סי' ח"י, או' ל"א, דברור כי המזלזל קצת במצוה אחת ממצות ד' לא יוכל לבדוק סכין כדבעי, עכ"ל, הרי דזלזול כל דהוא כבר מועיל לגרוע ההרגש, וברור כי גם למקילין בגילוח מספריים מ"מ כיון שלדעת הרבה פוסקים יש בו איסור עדיין בפרט לשיטת המקובלים, שוב אין להסתפק כי המעביר זקנו מתחשב בין סוג המזלזלין עכ"פ קצת במצות גידול הזקן (שו"ת חזון יחזקאל יור"ד סי' י"ב).

ד) לעניית דעתי אין להעמיד כלל שוחט המסיר זקנו יהי' באיזה אופן שיהי', הביטו וראו מ"ש בעין יעקב (ע"ז ב'): שהזקן אחד מסימני טהרה של ישראל והמסירין אותו מסירין סימן, וא"כ האיך נקום ונעמיד שוחט שכבר סר סימן טהרה מעל פניו, ועוד עמ"ש בס' יין המשומר להאי תנא קדישא מהר"ן שפירא זצ"ל, דהת"ח ובני תורה מחטיאין הרבים בגילוח במספריים דעל ידיהם המון העם מגלחין גם בתער, וא"כ איך יתכן ששוחט הצריך להיות מופלג ביר"ש משאר העם יהי' גם מחטיא הרבים והני מילי סיתראי נינהו.

וגם המקילין הרגישו היתירן בעיקר לסוחרים הנוסעים ממקום למקום ועסקן גם עם העכו"ם ע"כ יש להפוך בזכותן יותר, אבל ת"ח ושאר יושבי אהל החוב עליהן להחמיר, כמובאר במעשה רקח על משנה במכות פ"ג, ובשו"ת חת"ס או"ח קנ"ט (גאון יעקב סי' ק"א).

ה) הגאון חיד"א ז"ל אשר הוא לן מאירת עינים בכל מקצועות השו"ע אנהיר לן עיינין גם ברין הסרת הזקן האיך לרדן בה, וכי שכידוע בימי תנאים ואמוראים גאונים לא הי' שום בן אדם מגלח שער זקנו כי ידעו שבזה מתבדל האיש מהאשה, וכמו שבימים הראשונים לא היה כלל כדבר הזה שאשה תלבש מכנסיים לא בחורף ולא בקיץ, ה"ה לענין הסרת זקן לאיש, אבל הדבר הלזה נתהווה במדינת אייראפ"ע אצל העכו"ם עפ"י סיבה ועי"ז נתפשט גם אצל הישראלים שהיו נושאים ונותנין עמהם, וע"כ אף שאפשר לשלוח יד להקל אל יסמכו ע"ז רק בשעת הרחק וסכנה וגם אז צריך עדיין כפרה כאשר יעבור זעם ויצא מצרה לרוחה, אבל בלאו הכי איסור גמור הוא (שו"ת חיים שאל ח"ב כ"ג, ברכ"י יור"ד קפ"א, עבודה"ק מורה באצבע סי' ד' או' קל"ה, יוסף אומץ סי' מ"ה).

ורבוי חידוש גדול נמצא בס"ח (קצ"ח) שלא יספר אדם זקנו אפילו בשעת הסכנה.

ועי' ביוסף אומץ (דיני פאות) שכ' דלפי גודל עונשו צריכין להחמיר בכל החומרות, וכעיי"ז בס' נוהג כצאן יוסף ה' גילוח שמצוה גדולה על כל אחד ואחד לגדל הזקן אפילו עם הארץ לא כשאר חומרות ודיקדוקי דלאו כל אדם רשאי להתייהר בהו, ע"ש. וע"כ אנן בעיקבי רבותינו מאורות הגדולים נילך שלא לקבל שוחט רק אם זקנו מגודל היטב (עשרה של תורה, ערך שוחטים).

ו) לא אמין כי רב גדול בישראל יתקע עצמו להחזיק ידי המגלחין וקנם עד כדי שיסכים להעמיד שוחט ממין זה דבר שנראה כמוזר אצל כל יהודים חרדיים בכל הזמנים הלא זיל קרי בי' רב הוא דלדעת הרבה פוסקים הסרת הזקן אפילו על ידי סם איסור גמור הוא (עי' ריטב"א ושיטה מקובצת נויר נ"ח ע"ב, ובית הלל יור"ד קפ"א, שו"ת שמש צדקה יור"ד ס"א, וברכ"י יור"ד קפ"א, וכן בס' גדול האחרונים מהרש"ם ח"ב רמ"ג).

ומה לן לחפש באחרונים אחר שכבר נפתח לן שערי האורה ברד"ק שמואל (בי' י" ה) וז"ל: לא הי' מנהגם לגלח הזקן ואפי' במספריים וכו' וחרפה הוא גילוח הזקן אלא שנהגו כן באלה הארצות אשר אנחנו שם, וכן הפוסק הגדול בשו"ת צ"צ (חיו"ד) מחמיר ואוסר מה"ת בגילוח מספריים.

ועוד חבל פוסקים האוסרים גילוח וכל ענין מטעם "לא ילבש גבר" עי' כלי חמדה פ' תצא או' ד' בשם תרגום יונתן והרשב"א ז"ל, וכ"ד שבלי הלקט במצות לא תשחית, וכן מאירי מכות כ': בשם כמה ראשונים, וכן בס' המנהיג, אבודרהם, ואברכנאל פ' קדושים, שד"ח, סידור יעב"ץ, ועוד.

ועי' בשו"ת מן השמים (סי' ל"ו) שהשיבו משמיא לשאלת חלום אי מותר לגלח במספריים, השיבו "ולאותם המגלחין ישאלו איה יוצרך ומלכך ששכחתם לקיים מצוה כה קלה" ע"כ, הרי דגם במתיבתא דרקיע אין נוחין ממגולח, וא"כ בכל כי האי גוונא כבר הורה לן התנא (אבות פ"ב מ"א) "רבי אומר איהו דרך ישרה שיכור לו האדם כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם" ש"מ שצריכין להתחשב עם דעת עליון אף בדברים שהיינו יכולין להקל בו בדיני אדם.

ודבר חידוש מצאתי בס' אחד פ' קדושים אחר שכי' פירושו של הרמב"ן לפרוש ולהתרחק מן ההיתר שלא לפגוע באיסור, ושסברא זו כי' גם הראב"ד בבעלי הנפש (מוכא באו"ח סי' ר"מ) דאל ילך בתר שרירות לבו בהיתר דאז יסיתנו אל האיסור, כי' בס' הג"ל כי' לפום ריהטא כוונת הרמב"ן להתרחק מדברים שיש בהם ענין תענוג והנאה שמזה דיבר שם, אבל לקושטא דמילתא נקט הרמב"ן דוגמאות הללו שבהם בני"א לוחטים, ואטו כי' רוכל יזיל ויחשוב הכל ונקט אכילה ועריות שנפשו של אדם מחמדתן, ותן לחכם ויחכם עוד להבין דבר מתוך דבר לאסור גם בשאר מקומות ולהחמיר ולהתרחק מכל שאר ענינים כמותו, כגון שעטנו אע"ג שהאיסור רק בשעטנו דהיינו צמר ופשתים יחדיו מ"מ בכלל קדושים תהיו להתרחק מבגדים שיכולין להכשל על ידיהם באיסור שעטנו, וכן בגילות הזקן אע"ג שלדינא אפשר לצרד דרוקא בתער אסור, אבל יש בהו סרך גדול של התרמות לעכו"ם, וכן קישוט ויפוי הנגבל עם איסור לא ילבש גבר, וגם בהו נצטוונו קדושים תהיו להתרחק מזה, עכתו"ד.

וע"כ כל מן דין סמוכו לנא דלא להסמיך ודלא להוקים שוחט המסיר זקנו בי מבטחיים ומ"ש ר' ... בשם רב גדול אחד שהתיר בשופי לדעתי השומע שמע וטעה והרוצה לשקר ירחיק עדותו ולא אאמין כי יצא זה מפי גדול בתורת הוראה, עכ"ל (שו"ת שושנת דודים יור"ד סי' נ"א).

ז) בשו"ת ברכת ראש יור"ד סי' פ"ה או' ג', "ומה ששאל אם להקפיד על השוחט המחליק פניו, ולדבריו הכל נעשה בסם או מספריים לא זולת, מה נאמר ומה נדבר, כבר העמקתי בענין זה זמן וזמנים טובא מטעם אוי לי אם אומר ואוי לי אם לא אומר, כי כן דרך המון באם יש רק חוט השערה ע"מ לסמוך ולהקל כבר שמחין שעלה בידן לעשות נח"ד ליצרן וליוצרן, ואין בידינו להעמיד הדת על תלה אפילו בדברים הפשוטים בכל הפוסקים להחמיר כ"ש בדבר שיש ע"מ לסמוך ולהקל, ולפי דעתי מה שתמכו מקצת פוסקים בידי המקילין היתה ענין של עת לעשות ידעו שאם יורו בכל לחומרא לא ידעו המון להבחין שוב בין תער למספריים שהרי ככולם שוה לאיסור, וכיון שאינו מוכן לציית וע"כ צריך לעבור נוח לו יותר בתער, וע"כ לא יצאו להחמיר, אבל מ"מ רמזו מבין השיטות כי הלכתחילה העיקרית לבלי לנגוע בשערות זקן מבלי לחלק בין תער למספריים ומי שאפשר לו בזה יזהר.

וראי' ברורה לכל זה הוא העוכרא המפליאה המפרקת הרים וגבעות המוכא בס' יין המשומר להר"ן שפירא זצ"ל, ובשבט מוסר פח"י, נוהג

כצאן יוסף ה' גילוח, ועוד, מה שאירע בימי רבינו יהודה החסיד זצ"ל, וגוף העובדא ותמציתה שהזהיר מהר"י החסיד הנ"ל לעשיר אחר לכל יגלח זקנו כי מרה תהא לו אחר מיתתו כי המגלחין זקנם נענשים שאחר פטירתן באין שדים בדמות פרות ודורסין על הפנים, וכן הוה לו אחר פטירתו שהחיהו החסיד הנ"ל וגילה בעצמו כי מיד אחר הסתלקותו בא שד בדמות פרה והביא כלי מלא זפת גפרית ומלח והניחו בו נשמתו, והביאו אותו לכ"ד של מעלה וקראו לפניו מקרא ולא תשחית וגו' וענשו אותו שירד לדיוטא התחתונה של גיהנם, ומבואר בהספרים שם כי דבר זה בא לו על התגלחו במספריים.

וע"כ אף שאין בידינו בפרט בזה"ו בעת גלותינו לנקוט צעדים לגרור הפירצה, אבל לקבל שוחט לרבים כזה, כבר יש בידינו, ואין מי שיוכל לתרץ עצמו בכ"ד שלמעלה אם יתשל בזה, ונא ונא להתאמץ בענין זה בכל הכח לבלי ליתן הפורץ מקום להרחיב גבולותיו, וד' יאריך ימיו ושנותיו, עכ"ל.

(ח) בס' ערוכה ושמורה כלל ג' האריך קצת בענין הגילוח וכ' בתוך דבריו, ובענין מה שראיתי בפוסקים שכ' דשוחט יזהר בכל אופן וענין של גילוח באיזה צורה שהוא אין זה צריך לפנים כלל, כי אפילו לסתם ירא שמים יאות לגדל זקנו כל שכן להנקרא ירא שמים מרבים ודאי שלא יגע ידו כלל בזקנו, ודי לן כמה שכ' בס' אור המצות ח"ג (מצוה מ"ד) כי על הרוב המחפשיין אחר היתר לגלח הזקן האמונה אצלם חלושה ומרופפת כי יראי השם האמיתיים אין מגלחין זקנם כלל רק מעט מזעיר המוכרחין.

בין והתבונן אחר שכ' האי קדוש בעל מגלה עמוקות בפ' קדושים (אמר המו"ל בענין זה עיין גם בשו"ת צור יעקב סימן ק' ושו"ת דובב מישרים סימן כ"ג) כי המגלח זקנו לא יקראו לעלות לתורה, וכן נוהגין בירושלים בכמה בתי כנסיות, אם כן האיך יצוייר שוחט שצריך להיות ירא שמים יותר משאר העם, הוא ורק הוא יאסר לעלות לס"ת מחמת גריעות שלו ושאר הקהל מותרין לעלות לס"ת אין לך חוכא גדולה מזה, ועושיין דברי הפוסקים ללעג וקלס.

וכמו"כ י"ל לענין נשיאות כפים שמבואר בספר הקנה דכהן שאין לו זקן אף אם ירבה כחול ימים ויהי זקן בן מאה לא יעלה לדוכן (ע"ש דף כ"ח: וכ"כ הרדב"ז בס' טעמי המצות מ' ע"ג, ובאבן עזרא עה"כ לא יקרוהו קרחה, אברבנאל ויקרא י"ט) וא"כ האיך ידונו המון העם שוחט

כהן היוצא מביה"כ בעת נשיאת כפים שמעשיו גורמין לו לכלי להצטרף לכרך את ישראל, ולאידך הוא הגבר המכונה שוחט יר"ש מופלג משאר העם, והני מילי סיתראי נינהו.

וכן בשו"ת מן השמים סי' ל"ו נראה דהמגלחין הזקן שכחו ממה"מ ואין יראתו נגד פניהם, וע"כ מטעם כל זאת אפילו לאותן שירדו לצדד בהתירן מ"מ פשוט מאד דלאו בכלל יראים נמנה, ואותן הממנין מגולחין למלאכה זו עונם גדול מנשוא, ועל אותן שבידם למחות ואין מוחין כבר ירצו חז"ל משפטן שדינם כיוצא בהם, וכל ערום יעשה ברעת, עכ"ל.

ט) מה שביקש ממנו לחוות דעתי בנידון שוחט מגלח זקנו, נ' פשוט להחמיר ולאסור דלפי האמת קשה למצוא טעם נכון למה יעבירו צלם אלקים מעל פניו, ולימוד זכות היחידי מטעם שעוסקים במשא ומתן והי' קשה, אבל בדליכא טעם זה למה יגלחו, ואין כוונתי מטעם דיש מחמירין אפילו שלא בתער, אלא פשוט דענין הגילוח הוא מעשה נשים וצד קישוט ויפוי, וזהו דעת אברבנאל פ' קדושים, אבורהם, שו"ת צמח צדק סי' צ"ג, בני יששכר, חפץ חיים, סי' יעב"ץ, ועוד, ואין זה הולם אפילו לאדם פשוט כ"ש למי שבשם שוחט ירא ד' מרבים יקרא.

או שיש לתלות שהכוונה להדמות לעכו"ם, דלדעת הרבה פוסקים אסור להסיר הזקן מטעם חוקות העכו"ם (מדרש פ' קדושים, אבן עזרא שם, ראב"ן, רקח, תה"ד, שלי"ה, ב"ח, שו"ת אמרי א"ש, מנחת חינוך מצות לא תשחית, והגה"ק מקאמאנא פ' קדושים, ועוד) וע"כ לכד מהאיסור עצמו שהי' מקום לפלפל ולסמוך אמקילין, אבל למה לא נחוש כי דעות זרות נוקרות במוחא דדין להתדמות לעכו"ם.

ובפרט שלדעת בעל יין המשומר בספרו שם נקרא איש כזאת בכלל מחטיאי הרבים, דכ' שהלומדין ובני תורה מחטיאין הרבים דע"י שהם מקילין במספריים מגלחין המון העם גם בתער, ע"כ, ופשיטא דפשיטא דגם שוחט שצריך להיות מורם מעם ביראתו המופלגה, נכלל בכלל זה, וא"כ האיך יתכן ששוחט המכונה "מחטיא הרבים" יקרא גם "יר"ש מרבים".

והכי לזה יהי' סייעתא דשמיא הנצרך מאד מאד להשוחט כאויר לנשימה כמבואר גם בהק' למנחת יוסף, שכ' שהשוחט יהי' נמוך רוח דתועבת ד' כל גבה לב, ובלי סייעתא דשמיא בקל יוכל להכשיל הרבים ח"ו ולא ידע ואשם, פוק וחזי מ"ש בשבט מוסר פל"ו "שצריך השוחט

להיות צדיק גמור שלא יפגום צלם אלקים דאל"כ נדמה לבהמה ונמצא שוחט בהמה לבהמה ואותה שחיטה נקרא לבהמה מיתה משונה, משא"כ בהיותו צדיק והגון שנקראת שחיטתו חיקון".

וע"ע באבן עזרא (ויקרא י"ט פסוק כ"ו) דכיון שברא השי"ת הזקן להדרת פנים אין לקצו, ואם רבן של ישראל בס"ח (קצ"ח) כ' שלא להעביר הזקן אפילו בזמן סכנה, ק"ו בן בנו של ק"ו שלא יתכן שוחט יר"ש מרבים מבלעדו.

וכשו"ת אמרי א"ש (יור"ד נ"ה) שאצל אדם חשוב נחשב חילול השם העברת הזקן, וא"כ האיך ינחו שוחט מחלל ש"ש בתדירות להאכיל בשר לעם, ומסייעתא דשמיא ודאי מאן דכר שמי'.

דבר חידוש נמצא ברבינו בחיי (ויקרא י"ט כ"ז) שכ' שלא יגלחו זקנם שלא לבטל הסימן שעשה הקב"ה להבריל אנשים מנשים (וכ"כ במאה שערים שער ס', שבט מוסר פ"א, אברבנאל שם, יעב"ץ בחלון המצר, אבודרהם בפ"י ברכת אשר יצר, ע"ש), ושהעושה כן מהפך דעת עליון, וא"כ שוחט שצריך להיות מופלג ביראתו ודאי לא יאות לי' שיעשה מה שבניגוד רצון עליון לקצת פוסקים.

ויש מוסיפין עוד שנוטל הדרת פנים של האדם (ספורני קדושים, פמ"ג או"ח תקס"א, מלבי"ם שמואל ב' י' ד', שו"ת בית שערים יור"ד רל"ו), וגם אנו נענה אברתייהו דגברא זו שאינו מקפיד על נטילת הדרתו, דבר שמטבע אנושית לחוש לה, צריך בדיקה אחריו וליזיל בתר טעמא, ולתהות על קנקנו אם לא משום שפנים חלקות יותר הדר לו כדרכי הגוים, וכיוצא.

והחפץ חיים (בתפארת אדם פ"ו) כ' דמקצת אנשים מסתפרין שרוצין לייפות ולהתקטש וזה מביא אח"כ לאיסורי עריות, וי"א דאית בהו ג"כ משום "אל תטוש תורת אמך" (שו"ת דברי יוסף או' ב' שלחן גבוה או' א' מהר"א פלעקטעש בעולת החודש ח"ב דרוש א' עמ' ט"ו, שו"ת קול מבשר ח"א סי' ח"י, שו"ת חיים ביד סי' ד', ועוד) וע"כ לא אוכל להסכים בשום אופן שבעולם להתמנות שו"ב המסיר זקנו באיזה צד שיהי', ואפילו אינו מסיר כל הזקן רק למחצה לשליש ולרביע, לייפות ולקטש הפנים (שו"ת אות ומופת סי' פ').

(י) כל הרואה בעין בוחנת יראה כי הרוצה לזרוק מעל עצמו עול

מלכות שמים וירא ראשית לו להסיר זקנו כי בדרך זה יפתחו לו שערי שאול תחתיו לירד מטה מטה, (כמבואר בשו"ת דברי מלכיאל ח"ה סי' פ"א) ולא עבירות קלות בלבד ברם גם עבירות כמו חילול שבת, ביטול מצות תפלין ודכוותיהו נעשית לו כהיתר (שו"ת תירוש ויצהר סי' ס"ח בשם עולם העשייה, חפץ חיים בקונטרס תפארת אדם, ושו"ת דב"מ שם) ובס' ליקוטי הלכות (להגה"ק מהר"ן ה' גילוח הלכה ב' ג') האריך בחומר הדבר לגלח הזקן ואעתיק איזה קטעים מדברות קדשו.

"זה יבחין כל אדם שבעבור זאת נתחזק האפיקורסות וחכמת הפילאזאפיע במדינת דייטשלאנד ע"ש שנפלו ברשת היצר להעביר הזקן והאמת כפי שכתבו ספה"ק שאפילו להסיר הזקן באופן המותר ע"פ הדין הוא פגם גדול ונורא השם ישמרנו, ולית מי שישער ולהשיג בשכלו גודל הקדושה העצומה התלוי בהזקן, ולעומתו קשה לשער העונש בהשחתת דבר רם ונשגב כזה שכל היהדות תלוי בזה, ע"י זקן ופאות זוכין ליראה וזוכין להשפעה עלאית" עוד כ' שם "ע"י זקן ופאות יהודי ניכר ההרועה ח"ו לכפור באלקי ישראל הראשון אצלו להשליך מעליו זקן ופאות שלו".

והנה בשו"ת ד"ח ח"א יור"ד (סי' ר') תלה טעם טמיעת היהדות בדייטשלאנד בקלות השוחטים שבאותן המקומות, וכאן רואין טעמא אחרינא שהחסרון הוא בשביל הסרת הסרת הזקן, אבל האמת כי אלו ואלו דברי אלקים חיים ודא ודא גרמא הוא, שע"י שנפרצו בהסרת הזקן ונעשה להם כהיתר, לא דקדקו גם על השוחט אם אינו לובש ומגדל זקן, ונפל הכל בידי השוחטים הקלים אשר הפרו כל יהדות המדינה כבשר בקלחת, ובעוה"ר יצאו מה שיצאו.

וע"ע בפלא יועץ (ערך גילוח) שכ' "ראוי לכל יר"ש לא לנגוע בזקנו לא בחלק הפנים ולא אצל הצואר כי מביא רעה על עצמו, ולמה לא ינהגו כל אחד כהאריז"ל, למה לא יחושו על כבוד אלקי בדבר קטן כזה", ע"כ.

ולדעתי החומרא שלא לגלח הזקן בפרט השוחטים בכל אופן וענין יסודו בדברי הגאונים, וגדולי הראשונים, דאי' בש"ס (ברכות י"א). "משל לאחד שאומרים לו זקנך מגודל, אומר יהי נגד המשחיתים" ופי' רבינו סעדי' גאון שם, והכוונה כששואלין לאחד מה טיבה של זקנך הגדול ומה טעם יש בה והלא מעיקר הדין אין איסור להסיר זקן, משיב דאע"ג שהצדק עם השואל מ"מ צורך הזקן שיהי' נגד דעת המשחיתין בתער ועוברין בשאט נפש על איסורי דאורייתא גמורים ככה"ג צורך השעה

מבקש להחמיר יותר משורת ההלכה וככח זו ללחום נגד הפושעים, וכ"פ רבינו חננאל, וכ"פ הערוך שם, ובתוס' ר' יהודה החסיד שם, ח"י הרשב"א שם, ועוד.

ועכשיו בימינו שהדור פרוץ במלואו ובכל צד שאתה פונה הבגד מלא קרעים בלתי מתאחין, חובת השעה בכל פרט ופרט להחמיר ולדקדק יותר משורת הלכה ללחום בה נגד משחיתים ומהרסי הדת.

ואצל השוחטים אזהרה זו בכפילא, כי כאשר רוב העם נגורין בתר חפץ לבם וחשקת נפשם ותועים אחרי ההבל ושוחטיהם כיוצא בהם חובה כפולה ומכופלת מוטל עלינו יהודים החרדים על דבר ד' ותורתו להעמיד שוחטים מצויינים בציצים ופרחים מגינת מלכו של עולם, ולדקדק ביתר שאת ועזו בכל פרט ופרט שאפשר למצוא שם ברק ובתוכם להדר אחר שו"ב בזקן מגודל דוקא, דזה חמור משאר דברים הואיל וישנם פוסקים מחמירים.

וכדרך צחות אני אומר עפ"מ"ש בווה"ק ח"ג קל"א (וישמח משה פ' אמר, ובכה"ח למהרח"פ סי' כ"ז או' י"ג) דהמגלחין זקנם מתרוששין ואובדין פרנסתם וא"כ בדין הוא שלא להעמידן בתורת שוחט דכיון שנגזר עליהם שלא יהיו בעלי פרנסה א"כ יש לחוש ממ"נ או שח"ו יקלקלו ועי"ז יאבד פרנסתם.

ועוד מצינו כי לשחיטת הרבה פוסקים אין להניח להתפלל לפני העמוד המגלחין זקנם, (עי' מנחת אהרן כלל י"ב או' כ', שו"ת חיים ביד סי' א' אלף המגן על מט"א תקפ"א נ"א, כבוד חכמים עמ' קס"ט, ובנ"י במגיד תעלומה ברכות י"א, ועוד) ומי שמצדו נבצר להתפלל לפני העמוד להיות סרסור בין ישראל לאביהם שבשמים, לא יתכן שיהי' המאכיל בשר לעם (שו"ת שמחה לאיש יור"ד סי' ל"ח).

יא) ידוע תדע כי כל הפוסקים שיצאו בקן קולמוסא להחמיר על השוחטין שיגדלו זקנם דוקא אין הכוונה לחתימת זקן בעלמא דבזה לחוד לא תסגי רק שלא יקצר ויסלסל זקנו כלל... (שם).

יב) בשו"ת שירת דודים יור"ד סי' כ"ה האריך כמה שיש לדקדק אצל השוחטים ובתוכם העיר גם מענין גידול הזקן, וכ' האמת כבר מבואר בש"ס שבת קנ"ו, והנולד במזל מאדים נעשה גנב טבח או מוהל, אבל השוחט אסור לו לעשות מלאכת ד' רמ"י ולעסוק בהשחיטה מצד מדת אכזריות רק בתור רחמנא אמר שחטו, וזה טעם נוסף להצריך לשוחט

יר"ש מרבים כדי שיתעסקו בו אנשים יראים שכוונתם רצוי' לעשות רצון קונם ולא להשביע תכונת נפשם שמתגעגעין לרציחת דמים.

והאמת כי שני חסרונות גדולות יש באם אין כוונת השוחט רצוי', חדא שמוליד בעצמו מדת אכזריות כמבואר היטב ברמב"ן (דברים כ"ב ו') שכ' בהאי לישנא "כידוע בטבחים שוחטי השור... שהם אנשי דמים וזבחי אדם אכזרים מאד, ומפני זה אמרו טוב שבטבחים שותפו של עמלק... עכ"ל.

והשנית כי מעוררת מדת הדין ח"ו מלמעלה פוק חזי משאחז"ל ב"מ (פ"ה.) בהוא עגלא דקא ממטי ל"י לשחיטה והחביא ראשו תחת כנפי כסותו של רבי ובכי וא"ל זיל לכך נוצרת ואמרו ברקיע הואיל ולא קמרחים ליתו עליה יסודין, וגרם לרבי יסורין נודאים עד מאד כמבואר בש"ס שם.

ובשו"ת מהר"י אסאד (או"ח קס"ד) דהמנהג שלא לשחוט בר"ה שכולנו תלויין בדין ומבקשים רחמים לכן אין לעשות אכזריות בשחיטה, ע"ש וכפי הנראה נטו אחר מנהג זה בדרך כלל ע"י שו"ת שערי צדק (סי' קכ"א), דרק בחל ר"ה ביום ה' ו' שוחטים בו' לכבוד שבת, וכעיי"ו בשו"ת דברי שאול ויוסף דעת (סי' כ"ד) דבלבוב (לעמבערג) ג"כ נהגו להקל בכה"ג לכבוד שבת, ומנהג זה מובא בתשו' בית יהודה בסופו (מנהגי ארגיל) ע"ש.

היוצא מכל זה כי שחיטת בע"ח לאו דבר פשוט הוא וגם בכל השנה בגלותינו אין לך יום שאין קללתו וכו' וצריכין לצפות לרחמי שמים המרובין.

ולדעתי אפשר לומר דזהו כוונת בעל אגדה בפייט "חד גדיא" שכ' ואתא מלאך המות ושחט לשוחט דלכאורה למה יגיע עונש לשוחט והלא הותרה בשר ומה עול עושה בשחיטה, אבל הכוונה דאוולתו הוא מטעם ששחט לתורא בשביל ששתה למיא וכו', ולא לקיים רצון קונו וזה נתן כח למלאך המות לשלוט עליו.

וע"כ ראש וראשון חובת השוחט לכוי' לקיים מצות בוראו, ובוה תבין מה שתמהו כל הפוסקים ונלאו ליישב שיטת אלרד הדני (מובא בב"י יור"ד סי' א') ובאחרונים שם, דשוחט ששחט ולא בירך שחיטתו פיגול ואסורה באכילה, ותמהו והלא קי"ל בכ"מ ברכות אין מעכבות וא"כ למה החמיר כאן כ"כ.

ברם בקושטא הדברים עולים יפה עפ"י הקדמה הנ"ל דמבואר בנו"ב ח"ב יור"ד צ"ג, וכן בחי' חת"ס (פסחים ח.) ועוד כי הברכה שעל המצות הן גם במקום כוונה ובמה שמברכין "אשר קדשנו במצותיו וצונו" הרי זה מכויץ למצוה, ואם כן שוחט שלא בדרך לא כוון למצוה ואין זה אלא אכזריות להכות נפש חי שלא למצוה ואין הכשר ראוי לאכול.

אבל אם השוחט ממחר ומזדרז ומברך בחטיפה, ומכוונת פירוש המלות מאן דכר שמיה כבר נחרץ משפטו לע"ז כאילו לא בירך כלל, ובדכ"ת סי' י"ט (ס"ק ב') כ' בזה"ל:

ועי' בספרי השו"ב במה שמזהירין שהברכה צריכה שתהי' באימה וביראה ובכוונה רצויה, וצריך שישימיע הברכה לאזניו ודלא כנהוג בעוה"ר שנעשה כמצות אנשים מלומדה עד שלא ירגיש כלל באמרו הברכה מפני רוב הרגילו בו וטרדתו באחיות הסכין והנשחט, עכ"ל.

וירוח לן בזה ליישב ג"כ מה שתמהו ונרחקו האחרונים ליישב דין המבואר ביור"ד סי' י"ט (סעי' ה') דצריכין ליהרהר שלא לדבר בין שחיטה לשחיטה בדבר שאינו מצרכי השחיטה, ובמה תשתנה דין זה מברכת המוציא על פת או שאר ברכת הנהנין דקי"ל בהו דאין שיחה הפסק לאחר התחלת אכילה כיון שאינו מוכרח להמשיך אכילתו וכידרו להפסיק מיד, וסברא זו מובא במ"א ה' תק"ש, וכן לענין ציצית או סוכה כאשר מסלק המצוה לפי שעה ובדעתו לחזור מיד אע"ג ששח בינתיים אין חשש כלל, וכן בחלץ תפילין ע"מ להניח.

אבל על פי הנ"ל הברכה על השחיטה הוא דבר עיקרי ויסודי כשהמדובר משחיטה ובאמת שנא ושנא משאר מצות, ואעתיק רק דברי הקדוש הקנה (המובא במנחת יוסף בהקדמה) וז"ל:

לכן הזהיר ד' לישראל להבדיל בין הטמא ובין הטהור, ואפילו הבהמה הטהורה בידך לקרבו ולטהרו ע"י שחיטתך ואכילתך וכו', ומי הצדיק שאימתו מוטלת על כל הבהמות, אבל העו פנים והחוטא אין לו לכלות ולאכול כל אשר נשמה באפו ואפילו שזה צורתו אדם וזה צורתו בהמה מי יודע אם למחר יתחלפו הצורות ותהי' אתה הבהמה, ומה עושים בני השחיטה לוקחין הסכין ביד רמה ועומדים על הבהמה בקומה זקופה והבהמה מוטה ובוכה ומוסרת עצמה כי אין כח בידה ואותו אכזרי אינו מביט בכפיית הבהמה, וכו' עכ"ל.

ויתבאר לך ג"כ מבוכת הפוסקים שהאריכו אם צריכין לעמוד בעת שמברכין על השחיטה ודעת מ"א בה' ציצית אר"ח סי' ח' (סק"ב) דברכות שחיטה דומה לברכת חלה שמבואר בר"י סי' (שכ"ח) דא"צ לעמוד בשעת הברכה, וכיארור הדברים דאע"ג דבכל ברכת המצות אומרים בעמידה מ"מ שאני שחיטה וחלה דאינם רק להסיר כח האיסור ואינו חיוב גמור דהאינו רוצה לאכול פת או לאכול בשר פטור מלקיימם.

ובחי' בעל שו"ת תפארת צבי על ס' החרדים האריך אם דין שחיטה כדין ציצית דאע"ג שאין החיוב חל רק בנסתכב סיבה צדדית כגון לבש בגד בת ד' כנפות מ"מ יש הידור לחזור אחר המצוה לקיימה שלא לינעש בעידן ריתחא כד' הש"ס מנחות מ"א, וסיים ביארור דבשחיטה א"צ להשתדל לשחוט שום בעל חי וכו' ע"ש מובא בדרכ"ת סי' א' (סק"א), ע"ש.

הרי דגרע אפילו מדרגת ציצית חלה וכיוצא, וא"כ עמידה ודאי לא בעי להברכה כשאר ברכת המצות (עי' היטב ב"י אר"ח סי' ח' ופמ"ג בפתיחה כוללת בפתי' לה' ברכות אר' ח"י, ובס"י תל"ב מש"ז סק"ג ומר"ק שם), אבל כאשר ספרי חיים נפתחין אנו מוצאין מסקנת האחרונים לעמוד, הראשון בס' בית אברהם סי' י"ט (בא"ז סק"א), וגם בשו"ת מור ואהלות אהל ברכות (סי' נ"א) האריך טובא ומסיק דמנהגינו לברך על השחיטה בעמידה דוקא, ע"ש, ודא ודאי טעמא בעי.

אבל האמת יורה דרכו כי משונה מצוה זו של נטילת נשמה מבעל חי משאר כל המצות, דרחמי הקב"ה על כל מעשיו, ויותר מזה מצינו בברכות (מ'). שדרשו חז"ל דאסור לאדם לאכול קודם שיתן מאכל לבהמתו, וכן יורה עובדא דרבי הנ"ל, ובדרכ"ת סי' א' בשם חי' על חרדים דאע"ג שבכל מצוה צריך להדר אחריה שיתחייב בה, אבל שחיטה שאני כיון שנוטל נשמה ומתאכזר, וכן קי"ל בס"י כ"ח שאין מברכין שהחינו על מצות כיסוי במקיימו פעם ראשונה כיון שהורג בהמה.

וגדולה מזה ראינו ברמ"א אר"ח (סי' רכ"ח) שכ' דאין אומרים תבלה ותחדש על בגד הנעשה מבעל חי כיון שהוצרכו להרוג בעל חי לצורך זה, ובנו"ב תמה ע"ז כי הוא טעם קלוש מאד, ואעפ"כ פוק חזי שעם כל קלישתו עדיין נמשכין אחריה.

ועוד מצינו לחז"ל שביטאו (שבת קכ"ח ע"ב) צער בעלי חיים דאורייתא, וכן מצינו במדרש רבה (שמות ב') דכשהי' משה רועה צאן

יתרו חותנו במדבר ברח ממנו גדי עד שהגיעו למים ועמד הגדי לשתות, התחיל משה לרצות הגדי, לא הייתי יודע שרץ אתה מפני הצמא הדרכיבו על כתפיו, אמר הקב"ה יש לך רחמים לנהוג צאנו של בשר ודם חייך אתה תרעה צאני ישראל, ע"כ.

וכן אמרו שם כע"ז על דהמע"ה דע"י שהי' רועה צאן כנחת זכה לרעות צאן קדשים, ובמדרש רבה (דברים ו') משה רחמי הקב"ה להאדם ובהמה בשווין ע"ש, וע"ע (תנחומא נ"ח ז') יודע צדיק של עולם אפילו נפש בהמות אפילו בשעת כעסו, ע"ש, וע"ע (שבת קכ"ה): מרחמין היינו על בהמה טהורה ביו"ט וכו', וגם שם (קנ"א): כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים וכו' דקדקו לומר "בריות" להורות באצבע כי על סתם בע"ח ג"כ הכוונה.

סוף דבר מכל הנ"ל רואין כי שחיטת בע"ח משונה בטעמו וריחו משאר מצות הדומין לה, וע"כ מה"ט הכריעו הפוסקים לכוין מצד דוקא להורות כי הברכה כאן אינו כברכת ציצית וחלה, אלא צריך להתאמץ יותר ויותר לכוין כדי שתהא הכוונה למצוה ולא יהא בו שום צד אכזרי שבעולם, וע"כ לא סגי בשיכוון להחיר הבשר לאכול דבזה ג"כ יש בו חלק אכזרי דמי הגיד לך שבשר הבהמה סומך טפי לאכילת האדם ודלמא ניזיל בתר איפכא שהבע"ח יאכל בשר האדם ח"ו, ומזה הטעם הצריכו עמידה כדי שע"ז יהי' היכר שצריכין לכוין דדין ברכה זו כשאר ברכת המצות דהכונה בהן מעיקר המצוה (מצות צריכות כוונה).

ובזה תבינו ג"כ דרשת חז"ל בכ"ר (מוכא ברמב"ן פ' תצא עה"כ כי יקרא) וכי מה איכפת לי' להקב"ה בין שוחט מן הצואר לשוחט מן העורף אלא לא ניתנו המצות אלא לצרף בהן הבריות ע"כ, ומדרש זה אומר ילמדנו, ולהנ"ל הכוונה דידוע שכבר נתגלה לחכמי הניתוח כי המיתה היותר קלה ונוחה לבעל חי, וכן היותר מועיל לשיצא כל דם מהאברים הוא שחיטת הצואר דוקא, וזה מפורסם (ובימי גזירות על השחיטה עסקו הרבה לברר זה) וא"כ לכאורה מאי דיקדוקו של המדרש וכי מאי איכפת לי' וכו' הרכה איכפת לי' מטעמים הללו, אבל הכוונה אחרת לגמרי.

זה ידע בעל המדרש בלי ספק דטעמא רבה גניז בציווי על שחיטת הצואר דוקא כנ"ל, אבל נתקשה רסוכ"ס אם רחמי הקב"ה פרוסה גם על בע"ח ומה"ט פקר לשוחט מן הצואר דוקא למה הותר השחוטת כלל ולא ריחם על נטילת נפש בע"ח, הכי לזה רחמים יקרא ההורג נפשות במיתה

קלה, אתמהה, וזהו כוונת אומרו וכי מה איכפת לך וכי פ"י אם התיר השחיטה ולא חש על נטילת הנפש כיון שנצרך לצורך אכילה א"כ מאי נפ"מ האיך ישחוט, ונימא כיון דהותרה הותר הכלי אע"כ דכל הענין למעלה מהשגחתו ועיקרו לצרף הבריות ניתן.

ורצה בעל המדרש לרמוז לך בזה דכאשר יתקרב השוחט לעשות מלאכתו בל יחשוב מחשבת פיגול כי אכילת בשר בע"ח ורציחת נשמתו הוא דבר פשוט ושכלי וכן צריך להיות דבע"ח שהוא מושפל במדרגתו ממעלת מין אנושי ישתעבד לבני אדם, ושחיטת הצואר למען להקל בצערו, פיגול הוא מחשבה זאת לא ירצה לאלקיו, רבזה מכניס מין אכזריות בלבו שכן היא המדה דכל הגדול מחבירו חיים בלעו, אלא יקרב להשחיטה כעושה מלאכת קדשי שמים ומקיים מצותיו ית"ש שכך גזרה חכמתו שהיא למעלה משכלינו לעשות כך וכך לפני אכילת בשר.

ומיושב ג"כ מה שטרחו כל המפרשים (בפ' נח) לתת טעם למה התיר הקב"ה אכילת בע"ח רק אחר המבול, ולהנ"ל מיושב בשופי כי רצה הקב"ה להראות כי אין הרבר תלוי בשכליות כלל רק כך גזרה חכמתו ית' וברצונו אסרו וברצונו התיר לך.

היוצא מכל האמור דחיובא כפילא על השוחט רמיא להגביר חסדי ורחמי עליון בניגוד למדה היוצא ממעשיו, וע"כ אין להניח לשחוט רק מי שזקנו מגודל בכל (ואפילו לא זקן מסותת ומשופץ) דמבואר בריקאנט"י פ' קדושים וכן בס' יין המשומר כי הנוטל זקנו מונע רחמי וחסדי השי"ת מלהחפוט בעולם, וא"כ גברא זו שצריך לעורר רחמים, ועוד ימנע רחמים, אתמהה.

ומבואר עוד בבני יששכר (חודש אלול מאמר ב' ב') שע"י לבישת הדיוקנא מעוררין י"ג מכילין דרחמי וכן קבלנו עד משרע"ה מפי הקב"ה, עכ"ל שו"ת הנ"ל.

(ג) במקום שהמנהג לגדל זקן ואחד גילחו אף שידוע כי טעם המנהג לחומרא בעלמא מ"מ יש לפסול השו"ב עפ"מ ש בשו"ת מאמר מרכי (להגאון מהרמ"ז מלכו"ז ז"ל) סי' ט"ו דשו"ב שעבר על דבר קל שהוא חומרא ומנהג בעלמא יש לפוסלו כיון שחשוד לעבור עי"ז גם בעניני שו"ב שהם רק חומרא ומנהגא, וה"ה והוא הטעם בזה (דרכי יושר כלל ע').

פרק י"ב

עכשיו באנו לסדר מה בין בשר בהמה לבשר עוף וממנו יראו כי הנמנע מבשר בהמה שומר מצרות נפשו ונפש ביתו וניצול מעשירות חששות רציניות. נעשה ע"י צוות שוחטים ומומחים:

בשר עוף	בשר בהמה
<p>סכינה קטן וקל בניקל להעמידה חד וחלק כדבעי.</p>	<p>א) יש לה חליף גדול מאוד שקשה להעמידה חד וחלק, כשנפגם, ונסיון גדול לטרוח להחליקה ביש לה פגם קטן.</p>
<p>בדיקתה קל מאוד בלי קישויים-וכל נער יבדקם. ואין לה אורך רק קצת.</p>	<p>ב) בדיקתה כהוגן קשה-לרוב חריפתה וגם צריכים לבדוק אורך גדול, והרבנים מפקחים מתייראין לדחוק הציפורן היטב על הסכין מחמת חריפתה.</p>
<p>אין בודקין אחר כל עוף-הסכין קצר-הבדיקה ניקל-ואינו מזיק הצפורן.</p>	<p>ג) שוחטים העוסקים בשחיטת בהמה צפורנם מתקלקל בזמן קצר כיון שבודקין אחר כל בהמה ממש, סכין חד וארוך ושוחטים בהמות למאות בכל יום.</p>
<p>העוף צוארה נקי ואין שום קלקול.</p>	<p>ד) צוארי הבהמות מלוכלכים - בפרט בימות החודף - בחול ועפר (ונשאר לכלוכית גם אחד הדחת הצואר במים) ופוגם הסכין מיד והשוחט צריך לנצל זמן שניתן לו לנוח בין שחיטה לשחיטה (שלא</p>

בשר עוף	בשר בהמה
	<p>יהי עיף) להעמיד סכינים, ולפ"ז עובדים כמ"פ ח' וט' שעות רצופים-חלק בהשחיטה-וחלק בהעמדת סכינין.</p>
<p>לא שייך אצל העוף כלל.</p>	<p>ה) בשחיטת בהמה מדקדקין לשחוט לצד מעלה כל מה שיכול שלא יפול הרבה בשר לחלק הראש, וגורמת הגרמות כידוע.</p>
<p>אצל העוף תופס הראש בידו ומרגיש אם נדה העוף ויש לחוש לשהייה או דרסה.</p>	<p>ו) בשחיטת הבהמה אין השוחט תופס בידו רק הטכין לא הבהמה וקשה להרגיש לפעמים שהייה ודרסה, (ועי' שמ"ח ואחרונים).</p>
<p>אצל העוף זורקין העוף הקטן לקופסא המיוחדת לטריפות ונפרד כולו משאר העופות.</p>	<p>ז) אצל הבהמה כאשר נתנכל אצל השחיטה, או מצאו טריפה לאחר השחיטה נצרך זהירות יתירה שלא יתעדכו החלקים הראש בין הראשים הכשרים, גוף הבהמה עם השאר ועוד, כי כל חלק ניתנת למקום אחר.</p>
<p>לא שייך אצל עוף.</p>	<p>ח) אין סכינים נפרדים-לחתיכת חלקים שמחובר שם חלב ולשאר צורכי חתך (ובחולין-הטבח צריך ג' סכינין).</p>

בשר עוף	בשר בהמה
<p>י"א שאין שחיטתה מה"ת דק מדרבנן (עי' כנה"ג סי' כ"ט וב"ח ופמ"ג די' ה' שחיטה).</p>	<p>ט) שחיטת בהמה מה"ת לכו"ע.</p>
<p>בעוף השוחט תוקף אגודל ודואה היטב היטב שחיטת ב' הסימנים עד שא"א לפקפק עוד.</p>	<p>י) בדיקת הסימנים לאחר שחיטה אם נשחטו רובן וצריכין להרגיש ביד וגם לראות בעינים אם נשחטו עכ"פ רוב ב' הסימנים ובבהמה מיד אחר השחיטה שוטף דם ממקום השחיטה בשטיפה מרובה עד שא"א לראות בעינים (ועכ"פ קשה מאוד) וגם הרגשה שביד נעשה בזמן ששטף גדול של דם שוטף על ידו והשוחט ממהר מאוד מטעם זה בבדיקה, (עי' שמ"ח סי' כ"ה, ועי' ט"ז שהביא בשם המהרי"ל, ועי' בתורת זבח, ובזבח שמואל, ועי' שו"ת כ"ס סי' י"ד עיי"ש).</p>
<p>כמובן שלא שייך אצל עוף.</p>	<p>יא) גוף הבהמה — הוא דבר הגדול וכבד מאד (לערך ח' מאות פונט-עד אלף, ויותר) ואצל הרבה מקומות (לפי מעטאד"ע של השחיטה) יכול הבהמה להכביר באמצע השחיטה חלק שלמעלה מן הסכין על הסכין וגורמת</p>

בשר עוף	בשר בהמה
	<p>שהייה ודרסה, (ע"י שמ"ח סי' ר"ו, זבחי רצון, שו"ת הרד"ם חיו"ד סי' ב', דרכ"ת סי' כ"ד, המנחת הזבח סיים ועלול עיי"ז לבוא לידי כמה חששות עיי"ש.</p>
<p>לא שייך בעוף.</p>	<p>(יב) בכמה מקומות הבהמות נשחטין תלויין ברגלים למעלה והראש למטה וגוי אחוז בראש בעת השחיטה, ונקרא "שחיטה תלוי" ויש הרבה פוסקין האוסרין זה (ע"י פקודת אלעזר וש"א ושו"ת אגרות משה).</p>
<p>לא שייך בעוף.</p>	<p>(יג) לאחר השחיטה עד שמגיע הבהמה למקום בדיקת הריאה נזרק ממקום למקום ע"י הגוים והרבה פוסקים חוששין לניתוק סירכות, (ע"י שו"ת מהרש"ם, שבט הלוי, וש"א).</p>
<p>לא שייך בעוף.</p>	<p>(יד) גוף הבהמה נחלק ונחתך לחתיכות הרבה ואם אצל בדיקת הריאה רואין שבהמה זו טריפה מצוי שכחיפוש אחר חלקי בהמה זו הנטרף טועין ולוקחין אחרת</p>

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

רכא

בשר עוף	בשר בהמה
	והנטרף נשאר במקומו בחזקת כשר.
<p>אין מחויבין לבדוק ריאה של עוף, וגם אם בודקין ברגע אחד יבחיין הכל.</p>	<p>טו) פראבלעמען מרובין עם בדיקת הריאה, בדיקת פנים, ובדיקת חוץ-כמו החיפזון והבהלה-ידיעת המלאכה על כור' - טירדת הגוים הצועקים נא! נא! מהר! מהר! שנתעכבים במלאכתן. ע"י הבדיקה-זכרון הסירכות בעל פה, ועוד.</p>
<p>לא שייך אצל עוף שכל עוף חי מחירו 25 סענט ועוד פחות מזה.</p>	<p>טז) אצל הבהמות נסיון גדול להטריף הרבה (במקום צורך) כיון שא"א לשחוט במציאות כמות גדולה בשעה אחד (פי' ב' מאות בשעה וכ"ש יותר) וגם הריעותות מצוי בהו כמו סירכות בריאה, שחיטה שאינה מהוגנת (מחמת לכלוך הצואר-וגם קושי השחיטה הגורמת לכך) יתרות בכית הכוסות, ובעה"ב צועק מרה כאשר מטריפין הרבה.</p>
	<p>יז) לדעת הרע"ת בשם כת"י הב"י בשם ב' מאות גדולים שבשחיטת כל בהמה יהיו עומדים ב' שוחטים</p>

בשר עוף	בשר בהמה
<p>בעוף הוא רק הידור לכתחילה ולא לעיכובא</p>	<p>ושניהם בודקין הסכין- ושנים בודקין הריאה ואינו עפ"י רוב (ודבר זה גם להחת"ס, מהר"ם שיי"ק, ד"ח, הפלאה, ועוד).</p>
<p>ולא בעוף</p>	<p>יח) לדעת הגרש"ק (בתקנותיו) אסור לבעל השור להמצא בכתי מטבחים ששוחטין ובודקין שם.</p>
<p>לא כן בעוף.</p>	<p>יט) ההשגחה אינה מעולה כ"כ כי כמעט כל הרבנים אין להם הבנה כמה שרואין, ולהיות משגיח טוב צריך ללמוד בפועל מלאכת הבדיקה כמי שרוצה להיות בודק (שוחט ובודק זקן שעוסק במלאכה זו כשלושים שנה).</p>
<p>לא שייך כמובן</p>	<p>כ) השגחת הרב אצל שחיטה כאילו אינו דגם כזה א"א לו להיות מבין גמור רק בלומד ה' שחיטה ועסק בה בפועל ידיו ממש ובאותו הסיסטע"ם שעוסקים היום (גם זה מפי הנ"ל) (ועיין לק' בקו' שמירה טובה באריכות כזה ותבין).</p>

בשר עוף	בשר בהמה
לא כן בעופות	<p>(א) ההמסס ובית הכוסות צריכין בדריקה דמועט המצוי למצוא יתירות תקועות בהן.</p>
לא שייך בעופות	<p>(כב) ניקור החלב הנזנח ונפרץ מאד בעווה"ר בפרט בארה"ב, (והוא כרת דאורייתא).</p>
<p>לא שייך בעופות</p> <p>בעופות שמצוי גם בית השחיטה סמוך ונראה למושכ בני ישראל מצוי יותר מבקרים והולכים, מאותן הנותנין השגחה על חנות.</p>	<p>(כג) אצל שחיטת הבהמות יש איזה רבנים מיוחדים ההולכין מזמן לזמן לראות (לפי הבנתם) אבל החנות (בוטשע"ר) שיש עליה השגחה מרב פלוני אין הכוונה שראה רב פלוני השחיטה ובדריקה דרוב מהם לא דרכו על מפתן בית המטבחים, ואפילו דרכו הי' רק חד פעם -דיש טלטול הדרך גדול שהמקום רחוק, וגם אין מבינים הרבה, והסומכין עליהם כמפקחים על השחיטה טועה מאד שהשגחתם רק על מליחה והדחה הנעשה בחנות.</p>

בשר עוף	בשר בהמה
לא כן בעופות	כד) בזמן הזה אין רוב בהמות כשרות ובטל חזקת ימי קדם שרוב בהמות כשרות (כנ"י חודש אדר דף צ"ט ע"ב, שו"ת התעוררות תשובה ח"א סי' ק"ז).
בעופות יכול לקנות עוף שלם שעליה חותם הנחתך לאחר השחיטה.	כה) ענין חותם על הבהמה אינם באופן נעלה כי בבית המטבחים נחתם על חתיכה גדולה (של כמו 200 פונ"ט) חותם שהוא כשר, וכאשר בא לחנות נחתך לחתיכות קטנות למכירה וליכא חתימה עליהן וכאשר נכנסין לחנות ליקח בשר צריכין להאמין לבעל החנות (הנוגע במסחרו).
בעופות אפשר למצוא.	כו) קשה מאוד למצוא כשר לכו"ע (פלא יועץ אות טרף).
רוחות קדושות נושבות בעוף (בעל הקנה בטעמי המצות מועתק בקסת סופר סי' ב' סק"ד).	כז) נקדא בשר תאוה ומגשם אוכליה בימות החול (כתבי האריז"ל).

עמ"י • זה השער לה' צדיקים יבואו בו • עש"ו

מפתח לספר

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה חלק א

הו"ל בחמלת ה' עלי בזכות אבותי ורבותי הק' ז"ע

הק' שלום יודא גראס

רב רקהל „מגן שאול“ ר.האלמין ור"מ בישיבה וכולל „בית ישעי“
„מכון להוראה בשחיטות ובדיקות“

בעהמח"ס: אפיית המצות השלם (י' חלקים); גידולי יהודה (על הלכות
ציצית); שו"ת זבחו זבחו צדק (על הלכות שו"ב); חינוך ישראל סבא (מרדוך
לחינוך הבנים והבנות); מדריך לצניעות; מזוהת שלום (על הל' מזוהה);
מנוחת שלום (הדרבה לבשרות); מנחת יהודה, (על חומר איסור, חלב
עבו"ם ו„סימילאק“); נפש ישעי (על מאכלות אסורות, הי"ח); קדושת
ישראל (על הלכות יחוד); וש"ס.

„מכון להוצאת ספרי יהודה וישראל“

ברוקלין נוא יארק

שנת תשמ"ו לפ"ק

הוצאת

פאברישנינג

אמונה

התוכן

פרק

עמוד

לא	הקדמה לשחיטה ולמאכלות אסורות
נה	א זהירות כלליים הנצרך להשוחטים ולהאוכלים משחיטתם
פ	ב בדיקת הסכין לתועלת הרבנים, מפקחים, והשוחטים
צב	ג שוחט הנחשד לדבר איסור - וגדר יר"ש הנצרך לשוי"ב -
קט	ד החוב לעקוב אחר השוי"ב - - - - -
קכה	ה סדר נתינת קבלה להשוי"ב - - - - -
	ו גודל העונש המתרשל, ושכר חנהר במאכלות אסורות וגם
קמד	בספיקות - - - - -
קסז	ז דברים נפלאים - - - - -
	ח צרות ומצוקות קלקולים ומכשולות בכל דור ודור בשחיטה -
קפג	הקדמה - - - - -
קצה	ט סדר בדיקת הסכין - - - - -
קצט	י מאמר נפלא - - - - -
ר"ג	יא זקן מגודל - - - - -
	יב חילוק בין בשר בהמה לבשר עוף וממנו יראו כי הנמנע מבשר בהמה
	שומר מצרות נפשו ונפש ביתו וניצול מעשירות חששות רציניות. נעשה
רטז	ע"י צוות שוחטים ממוחים - - - - -

הרוצה להשיג הספר הזה יפנה אל המוציא לאור:

כתובת המחבר:

Rabbi Sholom Y. Gross
4711 - 12th Ave. Apt. a-5
Brooklyn, N. Y. 11219
436-8086

כל הזכויות שמורות

Printed in the United States of America

מפתח לספר שחיטת ואכילת בשר כהלכתה חלק א'

מפתח הש"ס והפוסקים*

— תנ"ך —

רטו ריד קפד רטו ריג קכא קפד קפד קפד לו קפד קכב קפד עב לג סט קפד קצט קסג כ כו ר	שבת קכה : שבת קכח : שבת קלט. : שבת קנא : פסחים ח. : יומא עה : יומא פא. : מו"ק יז. : חגיגה חגיגה טז. : יבמות כ. : יבמות לט : יבמות פז. : סוטה כא. : גיטין נז : גיטין פה : קידושין פב. : קידושין פב. : קידושין פב. : בבא מציעא : בבא מציעא עג. :	כו קס כו, סג קכא רה סב ר ר ריד קנט קמה קיג, קפו ר סב לד, קצט קפד	בראשית א שמות י"ח כ' שמות משפטים במדבר לב-סב שמואל ב' י' ה' נחמ' ז' פסוק ב' תלמוד בבלי* ברכות יא. ברכות יט. ברכות מ. ברכות נד : שבת יב : שבת לג : שבת נא. שבת עז : שבת פב. שבת קיב :
---	--	---	---

*** (כוכב בצד שם הספר מציין שספר זה מובא בספר
שחיטת ואכילת בשר כהלכתה יותר מעשר פעמים,
ולכן נרשמו רק ציונים אחדים בלבד)**

תלמוד בבלי*

*בציון דף המסכת יש שהענין הוא שם ברש"י או בתוס' או באותו
הדף, ונכלל במ"מ של פרק המסכת.

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

מפתח

— מדרשים —

קפד	בראשית רבה סי' י'
רא	בראשית רבה מ"ד
קס	מדרש רבה שמות
ריד	מדרש רבה שמות ב
קעט	מדרש רבה ויקרא פ"ה
קמד	מדרש רבה ויקרא פ' י"ג
רח	מדרש רבה קדושים
רטו	מדרש רבה דברים ו
לג	קהלת רבה פ"א סי' כח
קזמ	קהלת רבה פא
רטו	מדרש תנחומא נח
רא	ילקוט שמעוני
נו	ילקוט פ' אמור
קסד	ילקוט אסתר
קסא	ילקוט ראובני משפטים
רה	תרגום יונתן

— ראשונים על התורה —
אבן עזרא

רז	אחרי
רה	קדושים
רט	ויקרא י"ט
	אברבנאל
רז	ויקרא יט
רה	קדושים
	רד"ק
רה	שמואל ב'
	*רמב"ן
כח	עה"ת
קנ	שמיני
ריב	דברים כב
רטו	פ' תצא
רב	פ' תצא
קצז	פ' תבא

ריב	כבא מציעא פה.
עה, קפו	כבא בתרא פא.
קיז	סנהדרין ז.
קפח	סנהדרין כה :
רד	עבודה זרה ב :
ר	עבודה זרה ח :
קנט	הוריות
ריד	מנחות מא.
קמה	חולין ה :
כא, קפד	חולין צג :
פז	חולין קז :

תלמוד ירושלמי*

קפד	דמאי א' ג'
כנו, קעט, קפט	תרומות פ"ח

— משנה —

לא	מכות
רה	אבות פ"ב
קח	אבות פ"ד
לג	אבות דרבי נתן

— זוהר הקדוש —

	חלק א
	וישב קצא
	חלק ב
	משפטים קכה
	משפטים קכה :
	משפטים קנא
	חלק ג
	ויקרא כט
	שמיני
	שמיני מב
	שמיני מ.
	שמיני מא :
	קלא
קעט	קנה, ה, לד
מעבר לשער	קנא
לב, לג	קמה
קנג	רב
קמה	קעט
ריא	מעבר לשער

*בציון דף המסכת יש שהענין הוא שם ברש"י או בתוס' או באותו הדף, ונכלל במ"מ של פרק המסכת.

ה שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

מפתח

רה	נזיר נח :	שיטה מקובצת
		*תוספות
נה,קמה	חולין ה :	
קסז	חולין מז.	
	תוספות ר"י הזקן	
עו	דף פ"ב	
	תוספות ר' יהודה החסיד	
ריא	תוספות יום טוב	
קז	סוף סוטה	
קכו	אבות פ"ד	
— טור שולחן ערוך ונו"כ —		
	טור יורה דעה	
עב,קכב	סימן ח"י סעי' י"ז	
	אורח חיים	
קא	סימן פ"ח	
רו	סימן ר"מ	
קנט	סימן תרנ"ו	
	*יורה דעה	
ע	סימן א' סעי' ה'	
עה	סימן א' סעי' י"ב	
פ	סימן י"ח סעי' י"ח	
פא	סימן י"ח סעי' י"ט	
ריג	סימן י"ט סעי' ה'	
סב	סימן ל"ט סעי' י"א	
רי	סימן פ"א	
לא	סימן קי"ט	
קנט	סימן קנ"ג	
ריד	סימן שכ"ח	
	אבן העזר	
קלט	סימן י"ז	
	חושן משפט	
קיט	סימן ח'	
ע	סימן ל"ח	
	*בית יוסף	
ריד	או"ח סימן ח'	
קז	או"ח סימן ר"פ	

— ראשונים —	
*הגהות אשר"י	
עג	חולין פרק א'
נו	פ' גיד הנשה
כ	חולין
קעט	חולין סי' ט"ז
	חידושי הרשב"א
קב	חולין י' :
	*ים של שלמה
קפט	חולין פ"א סי' ל"ט
	מאירי
רה	מכות כ :
	מהרש"א
קצט	שבת פ"ב
קיח	סנהדרין ז.
	ראב"ד
לו	*רא"ש
כא	חולין דף ח.
כג	חולין פ"ו
	דבינו הננאל
ריא	ברכות יא.
	ריטב"א
רה	נזיר נח :
	רי"ף
כג	*רמב"ם
כג	ה' שחיטה פ"י
כג	ה' מ"א פ"ח
כג	ה' ת"ת פ"ו
עב	ה' דעות פ"ה
כג	ה' עדויות פי"ב
קיג,קמד	מכתבים
לה	אגרת
כה	אגרת הידוע
	*רש"י
קיו	שבת לב
כ	קידושין
כו	בבא מציעא ס"א
פז	עבודה זרה כ :
קז	חולין קז :

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

ו

מפתח

	דעת תורה	ריב	יור"ד סי' א'
עב	סימן א'	קלו	יור"ד סי' ח"י
סט	סימן ח"י ל"ז	קפח	יור"ד סי' קי"ט
עג	סימן ח"י נ'		בית חדש
עז, פח	סימן ח"י ל"ח	ריט	ה' שחיטה
עה	סימן כ'	קיז	חור"מ סי' ז'
סב	סימן ל"ט		רמ"א
	*דרכי משה	ריד	אור"ח סימן רכ"ח
סט	יור"ד סי' כ"ה	קכו	יור"ד סי' א'
קיז	יור"ד סי' נ"ו	קג	יור"ד סי' ט"ז
	*דרכי תשובה	קפו	יור"ד סי' לט
עה	סימן א' ס"ק ע"ג		ש"ך
עה	סימן א' סעי' י"ב	קפט, קצב	יור"ד סי' ח"י
עג	סימן א' ס"ק קצג	לא	יור"ד סי' קי"ט
עב	סימן א' ס"ק ר"א		מ"א
עד	סימן ב' ס"ק מ"ה	ריד	אור"ח סי' ח'
פב	סימן ח"י ס"ק מ"ח		
פב	סימן ח"י ס"ק נ'		
עז	סימן ח"י אות ל"ח		
פ	סימן ח"י אות ע"ז		
סו	סימן ח"י ס"ק ס"א		
סו, סז	סימן ח"י ס"ק ע"ו	עא	סימן ו'
סז	סימן ח"י ס"ק קע"ח	עו	סימן יב
סז	סימן ח"י ס"ק קע"ז	פט	סימן יב
סח	סימן ח"י ס"ק קע"ה		*אשל אברהם
סח	סימן ח"י ס"ק קע"ד	צ	
סח	סימן י"ט		באר היטב
סט	סימן כ'	קל	סי' א' סק"ט
סט	סימן כ"ט		*בית אברהם
	חוות דעת	סה, עא, פא	
צ		עד	סימן ג'
	*חכמת אדם	עז, פח	סימן ח"י
קטו	כלל ג'		*ברכי יוסף
סו	כלל קמ"ד	כג	יור"ד סי' ל"ד
	*כף החיים	קלא	חור"מ סי' ח'
קנט	סימן ד'		דעת קדושים
	*כרתי ופלתי		
פ, סו, פ	סימן ח"י	עא	סימן ח"י
	*מטה אפרים	עב	סי' א' ס"ק י"א
נח	סימן א'	עה	סימן א' סעי' י"ב
סו, סז	סימן תר"ה	פא	סימן ח"י ס"ק ט"ו

— מפרשי השו"ע —
(לפי א-ב)

אהל יצחק

*אשל אברהם

באר היטב

*בית אברהם

סה, עא, פא

*ברכי יוסף

דעת קדושים

סימן ח"י
סי' א' ס"ק י"א
סימן א' סעי' י"ב
סימן ח"י ס"ק ט"ו

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

מפתח

		*מנחת הזבח	
עד	יוד סי' א' סק"י	סו	כלל י'
קלא	יוד סי' א' סק"י	סז	סק"ג כ"ג
	*שור"ע הגר"ז	סט	הקדמה
עה	סימן א' סק"ב	עא	בפתיחה
עה	סימן א' סעי' י"ב	פ	סק"ג כ'
פג	סימן א' סק"י		*מנחת יוסף
צ	סימן ז'	סו, פכ	סעי' ט'
עב, פד	סימן ז' שו"ת סימן ט'	סז	סק"ג פ"ג
סז	סימן ח"י אות כ"ח	עב	באורים סי' י"ט
עב	סימן ח"י סעי' י"ז	פ	באורים סק"ג כ"ג
פ	קו' אחרון סק"ה	פא	באורים סק"ג פ"ט
פכ	קו' אחרון סק"ג	צד	סי' ב'
	*שמלה חדשה		מעשה רב מנהגי הגר"א
עד	סימן א'	עה	
רכ	סימן ו'		סמ"ע
ריט	סימן כה	כג	חור"מ סי' ל"ד
נז	סימן ח"י		עיקרי הד"ט
סז	סימן ח"י סעי' י"ד	צח	יוד סי' א'
סז	סימן ח"י סעי' ז'		ערוך השלחן
פ	סימן ח"י ס"א	ע	סי' א'
	*שפתי דעת		פרי חדש
פ	סימן ח"י	עה	אור"ח סי' תצ"ח
	*תבואות שור	קעב	יוד סי' פ"א
סז	סימן ח"י סק"ב		פרי מגדים
פד	סימן כ"ג		פתיחה לה' ברכות
לב		ריד	סי' תל"ב
	ספרי שאלות ותשובות	ריד	אור"ח סי' תקס"א
	(לפי א-ב)	רט	אור"ח סי' תר"ה
	— א —	סו	יוד סי' י"א
	אבני נזר	סז	יוד סי' י"א
קנה, קסג	סימן ע"ט	ריט	ה' שחיטה
לד	סימן שצ"ב	עד	סי' ל"ה
	אגרות משה		*פרי תואר
רכ	אהלי יוסף	סו, סז	יוד סימן ח"י
	סימן י"ב	ע	סימן א' סק"ג ל"א
קמא	אהלי יעקב	פ	סימן א' סק"ג צ'
קלא	סימן י"ב		*פתחי תשובה
		קפט	יוד סימן ח"י אות ט'

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

ח

מפתח

צו	יור"ד סי' ל"ג	אוריין תליתאי
צח	יור"ד סי' א'	סימן פ"ג צד, קצג
עה	בית לחם יהודה	אורות ישרים
קה	סימן א'	יור"ד סי' י"ז
קג	בנין עולם	אור ישרים
קצג	יור"ד סי' א'	יור"ד סי' ג'
כב	*בית שלמה	אות ומופת
קז	יור"ד סי' י'	סימן פ'
עב	סימן י"ג	אמרות טהורות
	סימן י"ז	קסד
	סימן י"ז	*אמרי א"ש
	ח"ב סי' ח"י	רח
	בית שמואל אחרון	קצג
צז	חז"מ סי' כ"ח	צו
	בית שערים	רט
רט	יור"ד סי' רל"ו	אפרקסתא דעניא
	*ברית אברהם	סימן י"ט
צד	יור"ד סי' ח'	ארץ צבי
קמא	יור"ד סי' ט"ז	— ב —
רו	ברכת ראש	בגדי כהונה
	סימן פ"ה	אור"ח סי' ד'
צח	בר ליואי	צו, קעז, קצג
	יור"ד סי' א'	*בית אפרים
	— ד —	צז
	דברי חיים	צד
	יורה דעה ח"א	חלק יור"ד
צו	סימן א'	חלק יור"ד סי' ה'
קצ	סימן ו'	חלק יור"ד סי' ח'
קפז	סימן ז'	*בית הלל
סט, פג	סימן ח'	סימן ט'
עב	סימן ט'	סימן מ"ז
סט, עז, פה, פח	סימן י"ב	סימן ע"ו
	יורה דעה ח"ב	סימן ע"ח
	סימן י"ב	יור"ד סי' קפ"א
עב	סימן י"ב	בית יהודה
צז	סימן ד'	*בית יצחק
צב	סימן ה'	סימן ח'
סט	סימן ל"ח	סימן ל"א
		יור"ד סי' כ"ח
		יור"ד סי' נ'

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

מפתח

<p>*הרשב"א</p> <p>קפח סימן ד"ש עא סימן שפ"ג כב, קז, קפח סימן תקצ"ד</p> <p>הרשב"א</p> <p>רכ יו"ד סימן ב' השיב משה</p> <p>צח יו"ד סי' ד' התעוררות תשובה</p> <p>עג, קסג, רכד ח"א סימן ק"ז</p> <p style="text-align: center;">— ז —</p> <p>זכרון אהרן</p> <p>קפ סימן כ"ט זכרון יהודה</p> <p>קצב ח"ב סי' א'</p> <p style="text-align: center;">— ח —</p> <p>חוט השני</p> <p>צז סימן ל"ד חוות יאיר</p> <p>קע, קלח סימן קע"ח חזון יחזקאל</p> <p>רצ יו"ד סי' י"ב חיים ביד</p> <p>רט, רג סימן צ' חיים שאל</p> <p>רצ ח"ב סי' כ"ג חיצי שנונים</p> <p>קסו סימן צ"א חמדת ישרים</p> <p>קיג חסד לאברהם</p> <p>קג יו"ד סי' א' צד יו"ד סי' ה'</p> <p>*חקרי לב</p> <p>י"ד חלק א סימן קנ"ב סימן קנ"ו סימן קס"ז</p>	<p>*דברי מלכיאל</p> <p>קצו חלק ג' עז, צא, קכב חלק ה' סי' רס"ה רי חלק ה' סי' פ"א</p> <p>דברי יוסף</p> <p>רט אות ב' דברי יושר</p> <p>פח סימן ט' דברי יעקב</p> <p>קכט, קל סימן ע"ז דברי ריבות</p> <p>צז חלק יו"ד דברי שאול</p> <p>ריב סימן כ"ד דברי אליהו</p> <p>קג סימן כ' דבר משה</p> <p>קצג, רי סימן צ"ח קא יו"ד סי' ג' עב תנינא סי' פ"ג קג תנינא סי' פ"ה</p> <p>דובב משרים</p> <p>רו סי' כ"ג דעת הזבח</p> <p>פט דרכי שלום</p> <p>רג ח"א סי' ס"ג</p> <p style="text-align: center;">— ה —</p> <p>הרא"ם</p> <p>קפט ח"ב סי' נד הרא"ש כלל כ' כלל ז'</p> <p>הרדב"ז</p> <p>*הריב"ש</p> <p>קיה סימן מ"ז קלח סימן רע"ג קמב סימן תצ"ח קפח סימן ת"ק</p> <p>הרי בשמים</p> <p>צח סימן ק"צ</p>
---	---

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

מפתח

— מ —

<p>צ</p> <p>קצג</p> <p>צד</p> <p>עב</p> <p>קלג, קעא</p> <p>צו, רטו</p> <p>קעג</p> <p>ריב, קצג</p> <p>קצג</p> <p>צד</p> <p>צג, צד</p> <p>קסח, קצא</p> <p>קג</p> <p>קפט</p> <p>קפט</p> <p>קסג</p> <p>סח</p> <p>קפט</p> <p>קפט</p> <p>קפט</p> <p>קפט</p> <p>קצג</p> <p>קפט</p> <p>קפט</p> <p>קפט</p>	<p>מאיר נתיבים</p> <p>*מאמר מרדכי</p> <p>סימן ט"ו</p> <p>סימן טו"ב</p> <p>סימן כ'</p> <p>סימן ל"ב</p> <p>סימן מ"ב</p> <p>מגינת ראש</p> <p>יו"ד סי' ד'</p> <p>*מהר"י אסאד</p> <p>אורח חיים</p> <p>סימן קס"ד</p> <p>יורה דעה</p> <p>סימן ר'</p> <p>סימן ח'</p> <p>סימן מ"ז</p> <p>מהרי"א</p> <p>סימן ס"ח</p> <p>יו"ד סימן מ"ה</p> <p>מהר"י בן לב</p> <p>סימן ע"ג</p> <p>ח"ב סי' פ"ו</p> <p>מהר"י הכהן</p> <p>אורח חיים</p> <p>סימן ל'</p> <p>סימן לה</p> <p>מהר"י ווייל</p> <p>סימן מ"ז</p> <p>סימן נא</p> <p>סימן צ"ז</p> <p>מהרי"ל</p> <p>סימן ק"כ</p> <p>מהרי"ק</p> <p>שורש נ"ז</p> <p>מהר"ם לובלין</p> <p>סימן ע"ו</p> <p>מהר"ם מינץ</p> <p>סימן כ"ה</p>
---	--

*חתם סופר

<p>עח</p> <p>כה, סג, קפג, קצג</p> <p>פח</p> <p>צד, קצג</p> <p>סו, סז</p> <p>פד, צ</p> <p>צד, קצב</p>	<p>אורח חיים</p> <p>סימן קכ"ה</p> <p>סימן ר"ה</p> <p>יורה דעה</p> <p>סימן ג'</p> <p>סימן ח'</p> <p>סימן י"ג</p> <p>סימן ט"ו</p> <p>חושן משפט</p> <p>סימן קע"ו</p>
--	---

— ט —

*טוב טעם ודעת

<p>קצג</p> <p>קפ</p> <p>מעבר לשער, צז</p> <p>פח</p> <p>קיג</p> <p>קב</p> <p>צג</p> <p>קפב</p> <p>עח, קה</p> <p>פה</p>	<p>קמא סי' קיא</p> <p>קמא סי' ת'</p> <p>קמא סי' י"ג</p> <p>תנינא סי' ס"ד</p> <p>תנינא סי' ס"ד</p> <p>תליחאי סי' י"ט</p> <p>תליחאי סי' כ"ז</p> <p>תליחאי סי' ל"ג</p> <p>תליחאי סי' ל"ה</p> <p>תליחאי סי' ע"ט</p>
---	---

— י —

יד דוד

יהודה יעלה

<p>קלו</p> <p>קצא</p> <p>קסח, קצא</p> <p>קסח, קצא</p> <p>קסח</p>	<p>יו"ד סי' י"</p> <p>יעב"ץ</p> <p>סימן כ"ד</p> <p>סימן קיג</p> <p>סימן קצ"ו</p>
--	--

— כ —

כתב סופר

<p>סז</p> <p>קג</p> <p>ריט</p> <p>קא</p>	<p>יו"ד סי' ה'</p> <p>יו"ד סי' י'</p> <p>יו"ד סי' י"ד</p> <p>כתר כהונה</p>
--	--

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

מפתח

	*מהר"ם שי"ק
נודע ביהודה	יורה דעה
יורה דעה	סימן א'
ח"ב סי' א'	קא, קכח, קצ, קצא, קצו
צ"ג	קב
— ע —	עד
עבודת הגרשוני	קג
סי' ט"ו	צו, קצא
קפט	מהרשד"ם
עומק הדעת	כב, קז
ר	מהרשד"ק
עונג יו"ט	סימן מ"ז
סימן ס"ג	סה
סח	מהרש"ם
עטרת חכמים	ח"ב סי' רמ"ג
יו"ד סי' א'	רה, רכ
קצג	מהר"ש ענגעל
עין הבדולח	ח"א סי' י"ז
סימן י"י	קצד
קצא	מור ואהלות
ערוגת הבושם	סימן ל'
יו"ד סי' ה'	פח
קצב	ריד
— פ —	מחנה חיים
פאר ישע	ל
פח	מחקרי לב
קלו, קלט	יורה דעה
יו"ד סי' ה'	ח"א סי' קנ"ו
יו"ד סי' ט'	חושן משפט
פנים מאירות	ח"א סי' קנ"ב
ח"ב סי' מ"א	מים חיים
עד, עז, קלח	סימן א'
קסח, קצ	מזן השמים
עז	סימן ל"ו
עח	רה, רח
ח"ה סי' ס"ה	מראה יחזקאל החדש
פרי תואר	קכ, קכב, קצח, לו
סימן י"ח	משיב הלכה
פרשת מרדכי	קצד
קעח, קצג	נאמן שמואל
— צ —	עד
*צמח צדק	נהרי אפרסמון
יורה דעה	קפ
סימן ג'	סימן ט"ו
פד, צד, קצב	סימן צ"ג
קג	צור יעקב
קד, רח	רז
רז	סימן ט"ו

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

יב

מפתח

— ש —

קפט	סימן כ"ב	שארית יוסף
קלה	ח"א סי' מ"ד	*שבות יעקב
עג	ח"א סי' קכ"ו	
קיה	ח"ב	
קעח	ח"ב סי' נ"ב	שבט הלוי
רכ		
קצג	קמא ח"א מ"ח	*שואל ומשיב
קצג	קמא ח"א רס"ט	
קפכ	קמא ח"א סי' מ"ח	תליתאי
עב	ח"א סי' י"ט	
צח	ח"א סי' נ"א	
קייט	ח"א סי' קט"ו	
קטו	ח"א קמ"ב	שירת דודים
ריא	י"ד סי' כ"ה	שמש צדקה
רה	י"ד ס"א	שם ארי'
קטו	י"ד סי' ג'	שם שלמה
קלט		שנות חיים
קסט	עג, צט, קסט	שערי דיעה
צד	סימן ל"ד	שערי צדק
קג	סימן א'	
קכה	סימן ב'	
צז	סימן ו'	
ריב	סימן קכ"א	

— ת —

קב, קט	תורת יקותיאל
קלח	י"ד סי' א'
	י"ד סי' ח"י

— ק —

	קול אליהו	יווה דעה
עה, קיב, קצח	ח"א סי' א'	ח"א סי' א'
רט	קול מבשר	ח"א
קפ	קנאת סופרים	סימן ע"ה
קמט	קרן לדוד	סימן א'
	— ר —	
	רוח חיים	יורה דעה
צח, קב, קמא	סימן א'	סימן א'
עא	סימן א' אות טו"ב	אות ה'
קיא	אות ד'	אות ד'
קכה	ריב"א	
קצג	ריב"ש	סימן פ"ט
קז, רב	ריש דעה	סימן ז'
ע	סימן ט'	סימן ט'
סט	סימן כ"א	סימן כ"א
קלא	רמ"ץ	יורה דעה
קג	סימן י'	סימן י'
קג	סימן ט"ז	סימן ט"ז
	רשב"א	
כ"ז, רד	רשב"ן	
קפא	אור החיים	אור החיים
קז	סימן רל"ט	סימן רל"ט
	רשב"ש	
	רשמי שאלה	
צז	יורה דעה	יורה דעה
סח	סימן י"ז	סימן י"ז
	סימן כ"ו	סימן כ"ו

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה יג

מפתח

אלף לך שלמה
אמרי צדיקים

באר אברהם
באר מים חיים בראשית נט, ס, קמט
באר מיים חיים חיי

מעבר לשער, נו, קעו

באר מיים חיים שמיני קמו

באר משה קפא, קצג

בית אברהם דף ו' קסח

בית אברהם סי' י"ט ריד

בית לחם יהודה קא, קלח

בית מאיר צ

בני יששכר חודש אלול רטו

בני יששכר אדר עג, קמו, ריא, רכד

בעל הקנה רכד

בעלי הנפש רו

בעל שם טוב

מעבר לשער, סג, קמד, קפו

בעל שם טוב חולדות קלח

ברית מטה משה קיג

ברכי יוסף כה, רד

בשר קודש קיד

— ג —

גאון יעקב סי' ק"א רד

גבול בנימין קצ

גט מקושר קכה

גידולי יהודה ה

גינת ורדים הספרדי קצג

יו"ד כלל א.

— ד —

דבר המלך על המצות קסט

דבר המלך על המצות קסט, עג, פד, קכט

דברי אברהם שמיני קמז

דברי גאונים סג, קפו, לה

דברי זכרון קעא

דברי יואל לג

דברי תורה ח"ג פ"י סד, קסא

דבר משה ה

דגל מחנה אפרים מעבר לשער

תירוש ויצהר

סי' ס"ח רי

תפארת יוסף

מייט, קג, קלה יו"ד סי' ג'

תפארת צבי

ריד

תפארת ישראל

אורח חיים

פא, צג סימן ה'

קא סימן ט'

עג סימן כ"ד

קד יורה דעה

סה סימן ב'

קסב סימן ג'

קסב סימן ה'

תשובה מאהבה

קפו, קסז יו"ד ח"ג סי' ל"ט

תשורת ש"י

קלח

מפתח הספרים

(לפי א — ב)

— א —

רה, רט אבודרהם

קיג אבות דרבי נתן פט"ו

סב אבן יחייא

קנא אברבנאל שמיני

לד אגד"פ אות קכ"ו

קיז אדרת אליהו

קמו אור הגנוז חולדות

נז אור החיים הקדוש

קעג, קפה אור החיים ויחי

כו, לד, קמד אור החיים שמיני

רז אור המצוות ח"ג

רב אור השנה

קלג, קלו אור זרוע לצדיק

קמו אור צדיקים פי"ט

מ, קמח, קפו אזהרות מהרצ"א מדינוב

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

יד

מפתח

	— ה —	לכ, כה	דגל מחנה אפרים
ט	חובת הלבבות	קלד	דמשק אליעזר
קסא	חומת אנך	קפט	דמשק אליעזר חולין מב:
ח	חות יאיר סי' קע"ח	רטז	דרכי יושר
קיט	חותך חיים לחי	ל	דרך פיקודיך
קיח	*חיד"א		
ריג	חי' חתם סופר פסחים ח.	קסז	— ה —
סז	חי' מהרא"ל צינץ	קס	הגאון בעל יעב"ץ
פד	ר"י סי' ח"י	כח	הגאון ר' שמעון סופר
קצז	חיים לחי	עב	הגדה של פסח
ה	חינוך ישראל סבא	עב	הגה"ק אברהם יושע העשל
פד	חינוך מצוה תנ"א	קנו	מאפטא
לה, קכג	חלקת חיים	עב	הגה"ק מסאווראן
קעה	חלקת חיים דף מ"ד	עב	הגה"ק מצאנז
קכג, קעג	חז וחסד	נה	הגה"ק משפטישווקע
קצד	חסד לאברהם יו"ד סי' ה'	קד	הגה"ק ר' אהרן ראטה
עג	מעין ב' נהר מ"ז	רה	הדרת זקנים
נט, רט	חפץ חיים	רכב	המנהיג
קצט	חק יעקב	ה	הפלאה
ריד	חרדים	קסז	הרא"ה
כה, לג, קיג	חתם סופר שמיני	קפא	הרה"ג יהודה סג"ל ראזנער
קיג	חתם סופר קדושים	קלא	הרה"ג משה נחום
		קצא	ירושלימסקי
			הר"י מיגא"ש
			השוחט והשחיטות דף צ"ט
	— ט —		
כה, סד	טיול בפרדס ערך שחיטה		— ו —
לב, קסה	טיול בפרדס	קמט	ויגד יעקב עה"ת
רו	טעמי המצות להרדב"ז		
	— י —		— ז —
קעט	יד אברהם יו"ד סי' ס"ג	כה	זאת זכרון
קז	יד מלאכי	ו, פכ, קסז	זבחו זבחי צדק
רד	יוסף אומץ סי' מ"ה	קסח	זבחי מצוה
קיח	יוסף אומץ סי' מ"ז	פ	זבחי צדק סי' ט"ו
רד, רח, קג, קנד	יין המשומר	עב	זבחי רצון סי' ח"י
	יסוד ושורש העבודה	קפו	זבחי שלמים
ט, לג, קנא, קנב, קנג		קיז	זבח לישראל סימן ח"י
סא, ס, סז	יסוד ושורש העבודה שער ז' ס, סא	סה	זבח שמואל
רט	יעב"ץ	קצז	זכור לאברהם
קז	יעיר און	קא	זר זהב
קג	יערות דבש ח"א דרוש א'	קג	זרע אמת הספרדי ח"ג סי' פ'

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

טו

מפתח

לד	מאור ושמש	קנד	יערות דבש ח"ב
קיג	מאור ושמש שמיני	סא	יערות דבש סוף ח"ב
קנ	מאור ושמש תבא	קטו	ירים ראש
ריא	מגיד תעלומה	סז	יריעות שלמה
רז	מגלה עמוקות קדושים	סו	ישועות יעקב יו"ד סי' ח"י
קטו	מגן החכמה	ריא	ישמח משה אמור
ה	מדריך לצניעות	לה	ישמח משה פ' מטות
קכט	מהר"ם חגיז		
רכב	מהר"ם שי"ק		
מעבר לשער	מהרש"ק	קפא	כבוד חכמים כ"א
קסד	מורה דעה	ריא	כבוד חכמים
קיה, קצו	מורה דעת	קיה	כל החיים
קיה	מור ואהלות	רה	כלי חמדה תצא
ה	מזוות שלום	קנה	כל כתבי חפץ חיים
קג	מחזה אברהם סי' לב	כג, קלד	כנסת הגדולה
פד	מחזיק ברכה יו"ד סי' ח"י	ריט	כנסת הגדולה סי' כ"ט
קנה	מחנה ישראל	סג	כנסת יחזקאל פ' משפטים
קסא	מטה אפרים סי' תר"ה	צז	כנפי יונה סי' ב'
פכ, קצו	מטה אשר	ט	כנפי נשרים
קס	מכתב סופר	עו	כנפי נשרים יו"ד סי' ח"י
קמה, קמו	מלא העומר שמיני	ריא	כף החיים סי' כ"ז
רט	מלבי"ם שמואל ב'	רכד	כתבי האריז"ל
ה	מנוחת שלום	קצג, קסז	כתב יושר דברי אמת
קכה	מנחת אהרן	לד	כתב סופר עה"ת
ריא	מנחת אהרן כלל י"ב		
קטו	מנחת הזבח כלל י'		
רה	מנחת חינוך		
הו	מנחת יהודה		
קלב	מסגרת השלחן הספרדי	קסג, קנד	לב דוד
מעבר לשער	מסילת ישראל	קעב, קפז, קע, קעא, קעב	לב העברי
קמה	מסילת ישראל פי"א	צ	לחם הפנים סק"ד
	מעשה רב, מנהגי	מעבר לשער	ליקוטי אמרים
עז	הגר"א סעי' ד	קמו	ליקוטי אמרים פ"ו
קצו	מעשה רב	רי	ליקוטי ה' הלכות גילוח
צד	מעשה רוקח	צה	ליקוטי חבר בן חיים ח"ו
סא, סב	מצודת דוד (על קש"ע)	ה	ליקוטי עצות
קפו	מקדש מלך	קצא	לפלגות ישראל ל"ד
קיד	מרגליות הים	צד	לקט הקמח
קכג	משיב דעת	קעח	לשכת הסופר סי' א'
נה	משכיל אל דל		
קצג, קעז	משכיל אל דל ח"ג כ"ב		

— כ —

— ל —

— מ —

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

מפתח

— נ —

רב ערוך השלחן
 קיז ערוך לנר
 קסד ערך לחם
 רה עשרה של תורה
 צט עת לעשות ח"ב שאלה ס"ט

קצט נאום ישראל
 קסא נגיד ומצוה להאריז"ל
 קב,נט,קמז,קנה נדחי ישראל
 רז נוהג כצאן יוסף ה' גילוח
 קפא נחלת דוד סי' ג'
 קסז נפש ישעי' מ"א
 ה,ה נפש ישעי'

— פ —

קיב פאר ישע
 לו,ר פינת יקרה
 ה,ק"ח,קצו פלא יועץ
 רכז פלא יועץ אות טרף
 סו פלא יועץ אות ש'
 קיא פליתי סי' א' ס"ק י"א
 קכג פנקס הגדול פרשבורג
 קסג פסקי מהרא"י סי' קע"ז
 רכ פקודת אלעזר
 ר פרי דעת שחיטה
 פט פרי הדר ענף א'
 קלו פרי הדר
 כה פרי חדש
 קמב פרי תבואה סי' ל"ט
 לו,עה פרי תואר
 נו פרי תואר סי' י"ח או' ל"א
 סז פתח הדביר ח"א סי' קנ"א

— ס —

ד סוד יכין ובוזע
 ד,ה,רח סידור יעב"ץ
 ע סמ"ע ס"ק כ"ב
 קסט ספר הגלגולים דף ל"ח
 עג ספר הגלגולים מהאריז"ל
 קסח ספר ה"ט
 ה,כח ספר הזכרונות
 קנד ספר החינוך
 קא ספר החינוך מצוה ע"ג
 קסא ספר הפרדס לרש"י
 סא ספר הקנה דף קמ"ב
 ה ספר הקנה דף קמ"ה
 דה,רט ספר חסידים
 צ ספר חסידים קצ"ח
 קסא ספר חסידים סי' ת"ק
 ספר קנה הגדול דף מ"ז

— צ —

צח צבי לצדיק
 צ צלעות הבית
 מעבר לשער צמח דוד
 קמו צמח דוד
 מעבר לשער צפנת פענח
 קמג,קמד צפנת פענח יתרו
 קיג צפנת פענח
 מעבר לשער צרור המור
 קמו צרור המור שמיני

— ע —

רד עבודת הקודש
 רט עולת החודש
 קו עולת יצחק
 קעט עין יעקב קידושין פ"א:
 קצט עין יעקב
 קח עין השמש ערך ש'
 קלח עיקרי הד"ט
 קמד עקידה
 קמד ערוגת הבשם שמיני
 ריא ערוך
 רז ערוכה ושמורה כלל ג'
 קז ערוך השלחן יו"ד קי"ט

— ק —

ה קדושת בנות ישראל
 קנא קדושת לוי שמיני
 ר קדושת עם ישראל

מפתח

ה	שלום חסידיו	קלד	קול אליהו
סו	שלחן גבוה ס"ק י"ט	רכד	קסת סופר סי' ב'
	שלחן הטהור	כו, לה	קרן ישראל

נה, קנה, קנו, קנז, קנח, קנט, קס
שמושה של תורה דף ק"ח

סה	סא, סב, סד, סה	רו	ראב"ד
קעו	שמושה של תורה דף צ"ב	מעבר לשער	ראשית חכמה
קצז	שמושה של תורה	קמה	ראשית חכמה שעה"ק פט"ו
סג	שמחה בבשר	קמה	ראשית חכמה שעה"ק פי"ג
קסד	שם ישראל	כד, נו	רבי הלל מקאלאמייע
קפו	שמרו משפט	קסז	רבי יונתן אייבשיץ
קמ	שם שלמה	קסז	רבי יעקב ב"ר יקיר
קיו	שמש צדקה יו"ד סי' נ"ו	רט	רבינו בחיי ויקרא
קלד	שנות חיים	קסב	רבינו בחיי אחרי
קסה	שערי בינה	כה	רבינו בעל דברי חיים
קצד	שערי דיעה קמא סי' מ"א	כד	רבינו החת"ם סופר
ל	שערי תורה	רו	רבינו יהודה החסיד
קכ	שערי תשובה לר"י נח, סה, קיא, קכ	קיו	רבינו יונה אבות
	שערי תשובה לר"י שער ג'	קפח	רבינו ירוחם

עח, קסט, קעו

— שערי תשובה —

עא	או"ח סי' תס"א ס"ק י"ז	קפח	רבי נתן אדלר
עג	או"ח סי' תכ"ו	כד, קפו	רבי עקיבא איגר
קיו	שפת אמת דף י'	קכג	רבי עקיבא יוסף שלעזינגער

— ת —

צו, קצג	תואפת ראם יו"ד סי' א'	קצח	רוח חיים הספרדי יו"ד א' ה' קצג
זו, קיא	תואר משה פי"ז	קצח	רוח חיים סי' א' אות ד'
קו	תואר משה פי"ג	קיג	ר"ח שעה"ק פט"ז
קס	תולדות יעקב יוסף נשא		
קיה	תומים חו"מ סי' י'		
סו	תורת הזבח מע' שחיטה		
צט	תורת הזבח סי' א'		
קיא, קיב	תורת הזבח		
פ	תורת יקותיאל סק"ד		
פ	תורת יקותיאל סוס"ק ד'		
קמו	תורת ישראל שמיני		
קמז	תורת משה קדושים		
קפ	תל תלפיות שנת תרנ"ג		

— ש —

רו	שבט מוסר פח"י	קיה	שדי חמד מ' יוה"כ
פב, קו, רח	שבט מוסר פל"ו	סו	שדי חמד
עד, קנו	שבילי דוד	רה, קיה	שיבת ציון
עה	שבילי דוד בפת"י לח"א	קעג	של"ה
רה	שבילי הלקט	מעבר לשער, כא	
סו	שדי חמד מ' יוה"כ	נה, פו, צא, ק, קז, קמח	

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה מפתח

יח

קג	תפלה למושה תהלים קכ"א	מעבר לשער	תניא
צט	תקנות בארדיטשוב	רט	תפארת אדם
קיב.קצח	תקנות מהרי"ט	כב	תפארת ישראל
עג	תקנות מהרש"ק אות י"א	קמו	תפלה למושה

ספר

ממון ישראל כהלכתה

חלק א

ליקוט נפלא מדברי הפוסקים ראשונים ואחרונים
בחומר האיסור והעונש של לקיחת ממון שלא ביושר

הו"ל בחמלת ה' עלי בזכות אבותי ורבותי חק' זי"ע

חק' שלום יודא גראס

רב דקהל, מגן שאול, ד. האלמין, ור"מ בישיבה וכולל, בית ישע"י
מכון לחוראה בשחיטות ובדיקוח

בעמח"ס: אפיות המצות השלם (י' חלקים); גדולי יהודה (על הלכות ציצית); שו"ת זבחו זבחי צדק (על הלכות שו"ב); חינוך ישראל סבא (מדרין לחינוך הבנים והבנות); מדרין לעניעות; מזוהת שלום (על חל' מזוהה); מנוחת שלום (הדרכה לבשרות); מנחת יהודה, (על חומר איסור, חלב עכו"ם) ו"סימילאק"; נפש ישע"י (על מאכלות אסורות, הי"ח); קדושת ישראל (על הלכות יהודא; ושי"ס.

בלאמור הרחיג הצי מוחריר ישע"י זאב גראס זצ"ל נכד חרף מסטרעליסק, ר' יעקב קאפיל חסיד, ט"ז, בית, תו"ט, רש"י, ולמעלה בקודש עד דוד המלך עה"ש.

שנת תש"מ לפ"ק ברוקלין נוא יארק

הסכמות ומכתבי עידוד שנדפסו בשו"ת „זבחו זבחי צדק" ובספר
„אפיית המצות השלם" (ג"ח) ובספר „אכילת מצות בישראל" (ז"ח)
ובספר „נפש ישעיה" ב' חלקים ובקונטרס „מנחת יהודה" ח"ו מספר
„נפש ישעיה" על מאכלות אסורות, ועוד.

מגאוני וצדיקי וקדושי הדור, אנשי כנסת הגדולה, בישיבה של
מעלה, עמודי העולם, ראשי סנהדראות, אשר כל בית ישראל
נשען עליהם, וכגחלי אש דבריהם, ואלה שמותיהם:

(ע"פ א"ב)

הרב יוסף גרינוואלד שליט"א
כ"ק אדמו"ר שליט"א מפאפא ברוקלין נוא יארק

הרב יחזקאל גרובנר שליט"א
רב בדעטריוט

הרב לוי יצחק גרינוואלד שליט"א
אב"ד דקהל ערוגת הבושם, ברוקלין נ.י.

הרב משה פיינשטיין שליט"א
ר"מ תפארת ירושלים, נוא יארק

הרב משה שטערן שליט"א
אבדק"ק דעברעצין ברוקלין נוא יארק

הרב נפתלי הירצקא העניג שליט"א
אבדק"ק שארמאש, ברוקלין נוא יארק

הרב רפאל זילבער שליט"א
אבדק"ק פריימאן, ברוקלין נוא יארק

הרב שלום הכהן ווייס שליט"א
אבדק"ק אוהעל, ברוקלין נוא יארק

הרב שלמה האלבערשטאם שליט"א
כ"ק אדמו"ר שליט"א מבאבוב, ברוקלין נוא יארק

הרב שמואל יודא פאנעט שליט"א
אבדק"ק דעעש, ברוקלין נוא יארק

הרב שמעון זאב מיללער שליט"א
אבדק"ק אראד, ברוקלין נוא יארק

הרב אליהו זלאטניק זצוקלה"ה
רב וחבר הביד"צ של העדה החרדית בירושלים עיה"ק

הרב דוד הלוי יונגריין זצוקלה"ה
רב וחבר הביד"צ של העדה החרדית בירושלים עיה"ק

הרב ישעיה ישי הכהן גרינפעלד זצוקלה"ה
רב ומח"ס מלונדון

הרב ישראל יצחק הלוי רייזמאן זצוקלה"ה
רב וחבר הביד"צ של העדה החרדית בירושלים עיה"ק

הרב שמחה בונם גרינבערגער זצוקלה"ה
ראב"ד דק"ק פרעשבורג יע"א, ברוקלין נוא יארק

הרב שמעון ישראל פאזען זצוקלה"ה
כ"ק אדמו"ר משאפראן, ברוקלין נוא יארק

הרב אברהם יצחק קאהן שליט"א

כ"ק אדמו"ר שליט"א משומר אמונים בירושלים עיה"ק

הרב אברהם מאיר איזרעאל שליט"א

אבדק"ק הוניאד

הרב אפרים אליעזר הכהן יאלעס שליט"א

אב"ד דפילאדעלפא רבתי

הרב אברהם מ. ברייטשטיין שליט"א

ספרא דדיינא בעדה החרדית בירושלים עיה"ק

הרב חיים אלי שטערנבערג שליט"א

רב ור"מ ביהכ"ס וישיבת „מחזיקי תורה" חיפה

ספר ממון ישראל כהלכתה

פרק א

א) מיר געפינען אין די גמרא (כתובות קה:) ווי רבא ערקלערט דעם טעם פארוואס מען טאר נישט געלט נעמען אפילו אויף א תנאי צי פסקינען צפ"י דין תורה, זאגט רבא אז דער מאמענט ווי מען נעמט געלט פון יענעם ווערט ער אזוי שטארק צוגעבינדען צי יענעם פינקט ווי יענער וואלט געווען ער אליינס דאס מיינט אז נישט יענער איז דער בעל דין, נאר ער אליינס ווערט בעל דין, פירט אויס רש"י דארט, אז דאמאלט איז שוין נישט מעגליך צי זעהן עפעס שלעכטס אויף דעם צד, אפילו ער זיכט ארויס צי ברענגען דעם אמת'דיגען חורה'דיגען אורטייל, און וואס איז דער באדייט פון שוחד? זאגט די גמרא (דארט), שהוא חד, דאס מיינט אז דער נעמער אין געבער ווערן איין הארץ און איין מיינונג.

ב) עס איז בדאי צי ציטירען די מעשה וואס די גמרא דערציילט דארט וואס איז פארלאפען ביי איינע פון די גרויסע תנאים ר' ישמאל ב"ר יוסי, זיין פעלד ארבייטער (גערטנער) פלעגט איהם ברענגען יעדען ערב שבח פון ר' ישמאל'ס פעלד א גאנצען קויש מיט פירות, פאסירט אמאהל און ער ברענגט דאס דאנערשטאג אנשטאט ער"ש מיטען אויסרייד אזוי ווי ער האט במילא א ד"ת וואס מיי געפסק'ט ווערען דורך ר' ישמאל'ן ברענגט ער שוין אין אייגנעם די פירות, דער הייליגער ר' ישמאל האט דאס באטראכט אלס כאבאר (שוחד) האט ער זיך אנטזאגט צי פסקינען די ד"ת אין געזעצט אנדערע רבנן זאלען פסקינן.

ג) פארט האט ביי ר' ישמאל געפיבערט די געדאנקען אין יעדע רגע האט איהם אריינגעבליצט א נייער זכות פאר זיין גערטנער ווי אזוי צי געווינען די ד"ת, טראכטענדיג דערביי הלואי טענה'ט דער גערטנער זיינער אזוי! אדער אזוי!

ד) האט זיך דאן ר' ישמאל אנגעריפען פרשאלטען זאלען זיין די וואס נעמען שוחד מה דאך איך וואס איך האב נישט גענימען (דאס מיינט געפסק'ט), און אפילו יא האב איך דאך נאר גענומען מיינס פינדעסטוועגען האט מיך דאס הארץ נישט צוורה געלאסט ארויפברענגענדיג יעדע סעקונדע נייע המצאות ריינציוואשען דעם גערטנער, די וואס נעמען פון יענעם אוודאי אין אוודאי.

(ה) פין די מעשה טוען מיר ענטזעמען אז דאס ענין פין ווערען נאנט מיט יענעם וואס מען האט ערהאלטען פין איהם געלט איז א אייגענשאפט פין מענטש, וואס עס איז נישט מעגליך איבערציאנדערשען מיטען גרעסטן ווילען און מסירות נפש, פונקט ווי א מענטש איז נישט בכח אריבער צי שפרינגען דעם ים הגדול אפילו ער זאל ריכטיג האלטען דערביי ווייל ער איז באשאפען געווארען אהנע פליגעל, דאס זעלבע מיט דעם, אין דאס אלעס דארך אזא קליינטיגע הנאה פין ברענגען פירות איין טאג פריער ווי געווענטליך, כ"ש געלט נעמען ממש.

(ו) נאכמער טרעפען מיר ביי גרויסע צדיקים דאס די השפעה פין שוחד האט געווירקט אומוויסענדיג, דאס דערציילט אונז הגה"ק ר"ר אייזיקעל מקאמארנע זצלה"ה מיר וועלען נאר שרייבען בקיצור, א איד האט געהאט א שווערען דין תורה ביים אפטער רב זצוקלה"ה, עס האט זיך געצויגען טעג, אינמיטען א טאג הייבט אן דער אוהב ישראל שפירען אז אלע זיינע ניגונגען אין וואס פאר א געדאנק עס איז איהם אויפגעקומען זענען געצילט לטובת איין בעל דין, די סיבה האט ער נישט געוויסט, נאר אזוי ווי ער האט פארשטאנען אז דאס איז נישט פשוט האט ער קודם פארשויבען די ד"ת, ראש חודש האט דער אפטער רב געהאט א מנהג צי טוישען דעם קאפטאן, און אנטוהן א ר"ח קאפטאן לכבוד ראש חודש, דאס מאל האט ער געשפידט אז דער קאפטאן איז אומנארמאל שווער, קוים וואס מען הייבט איהם אויף, די טאשען רייסען זיך איבער, אריינגענדיג די הענט אין טאש טרעפט ער א הויפען מטבעות, דאס האט יעניגער בעל דין אריינגעשטעלט אהנע וויסען פין אפטער רב, טראכטענדיג אזוי ארים צי געווינען די דין תורה, זעלבסטפארשטענדליך אז דער אפטער רב האט זאפארט אפגעלאסט דעם ד"ת, אין שטרענג אהערגענימען דעם בעל דין פאר זיין דערוואגעניש.

(ז) פין דעם זעהן מיר אז געלט האט אן אומנארמאל כח, איבערצידרייען א מענטשעניס געדאנק, טראצדעם וואס ער ווייסט אפילו נישט אז ער פארמאגט דאס, און אפילו ער איז א צדיק וקדוש.

און דערפאר שטייט אין שו"ע (חו"מ סי' ז', יא.) אז אפילו דאס קלענסטע כ"ד מיז פארמאגען זיבען מעלות: (1) חכמה, (2) ענוה, (3) יראה, (4) אהבת אמת, (5) מענטשען האבען זיי ליעב, (6) מענטשען מיט א גיטען נאמען, (7) און געלט פיינט, זעהן מיר אז מען קען פארמאגען זעקס העכסטע מעלות וואס דערין ליגט אויך די מדה פין ליעב האבען די אמת, אין פינדעסטוועגן האט דאס אלעס קיין ווערט נישט אויב מען האט ליעב געלט, ווייל דעמאלט איז דער אמת - שקר.

ממון ישראל כהלכתה

פרק ב

דברות קודש של השרף הנורא מוהר"ר יהונתן אייבשיץ זצ"ל

(נלקח מספר מוסרי רבינו יהונתן דף קי"ד)

וזל"ק כאשר עינינו רואים שהרבה אנשים הסובלים יסורים ומכות בזה וחרפה ועומדים בקדוש השם ובממון יצרם גובר בעו"ה לאין פשע ובשביל דבר קל אין אלהים לנגד עיניו לגזול ולעשוק עמיתו והיה אם יעשה לו חבירו נקל בעיניו לנקום נקמתו ממנו במסירת וז"ה בעו"ה אשר הוא מכת מורידים ולא מעלים כללו של דבר אם אתה רואה אדם עומד בנסיון ממון הרי הוא מובטח שיעמוד בנסיון גופו לקידוש השם כי בעו"ה אין לך דבר שידו וכח של יצה"ר תקיפה מממון ואם אין כח לפתות איש בממון אז ברור שיוכל לו בכל ענינים והחוש ומעשים בכל יום מעידים ע"ז הרבה עד שאין צורך לראייה ולכך אמר לו רחב"ת הרי עמדתי בנסיון אפילו בממון וכבשתי יצרי שנתערב לי ממון חולין בצדקה ונתתי הכל לעניים וא"כ אין ספק שיהיה ה' אתי לכבוש יצה"ר ולקדש שמו ית' ברבים וע"ז אמר מחלקך יהיה חלקי דוודאי יתקדש ש"ש על ידך בכל אופן וכמו שהיה באמת זכאות חלקהון קמי דמלכא קדישא ומוה גלמוד כי לעבוד את ה' בכל לב מבלי פניה כלל ולקדש שמו ברבים והעיקר הנסיון בממון מבלי לחוס על ממון יותר מכפי הראוי ואצ"ל בממון של גזל ואינו של יושר כי מחטיא לאדם למאד וסוף להביא כל הונו ממנו ומזרעו לטמיון וע"ז נאמר הכסף יענה הכל כי יש להזהר ממי שמונע ידו מממון שאינו יושר הוא בחזקת איש כשר וה' ישמור רגלו מלכוד וגם לראיה איך ראשונים עמדו נפשם בקדוש השם ועי"כ הקב"ה עשה להם נסים וכו' עכ"ל.

פרק ג

דברים חוצבים להבות אש מספר פלא יועץ מערכת משא ומתן

א) משא ומתן ידוע ששאלה ראשונה ששואלין ליום הדין הוא נשאת ונתת באמונה ועתה בעוה"ר אנשי אמונה אבדו באמרם טענות של הבל שבזמן הזה קשים מזוגותיו של אדם והרוצה להתנהג ביושר ואמונה לא יוכל לאכול אפי' פת במלח ומתוך כך נעשה כהיתר לעשות עולה ולדבר כזב ולהונות ולגנוב ולגזול ולהשיג גבול וכהנה רעות רבות מלבד ביטול תורה ותפלות בצבור וחילול שבת וכדומה ואין איש שם על לב להיות נחם על הדעה אוי להם לבריות מיום הדין ולא לחנם אמרו מפני מה נברא העו"הב ביו"ד מפני שצדיקים בו מועטים כי כל התורה כלולה באמונה כדכתיב וצדיק באמונתו יחיה ואדם ניכר בכיסו כי המאמין בה' כי הוא הנותן כח לעשות חיל ושכל מזוגותיו של אדם קצובים לו מר"ה מפי עליון לא יאמין שעי"ז עוברו פי ה'

יצליח את דרכיו הס כי לא להזכיר ואם יצליח בוודאי בלי שום ספק שיהיה עושר שמור לבעליו לרעתו מלבד עונשו שיהיה שמור לו לעו"הב ואם תראה אדם ישר שהולך בדרך טובים ונושא ונותן באמונה שמזונותיו מצומצמים חלילה להאמין שיש צדיק אוכד בצדקו ח"ו השופט כל הארץ לא יעשה משפט יושר חלילה וחס רק לו נתכנו עלילות והמאמין בה' באמת ובלב שלם יאמין באמונה שלימה שהצור תמים פעלו כל דרכיו משפט וכל דעביד וחמנא לטב עביד למען ייטב לו בעולם שכולו טוב והן אמת שכל ישראל מאמינים בני מאמינים אבל לא האמונה היא העיקר והכל לפי רוב המעשה שיהא מורה על האמונה וכמו שכתבתי גם כן לעיל בערך אמונה: עכ"ל.

מערכת כסף

(ב) כסף כתיב כסף נבחר לשון צדיק וכתוב בצל החכמה בצל הכסף הביטה וראה שהוקש הכסף ללשון והוקש לחכמה שם רמז שכמו שאמרו מות וחיים ביד לשון מאן דבעי חיי בלישניה מאן דבעי מיית בלישניה וה"נ אמרו שנמשלה תורה לסם חס מאן דבעי סם חיי מאן דבעי סם המות ה"נ אף אנו נאמר לענין הכסף מאן דבעי חיי בכסף מאן דבעי מיית בכסף כי רוב העבירות הן נגררות מחמת היות אדם להוט אחר הכסף כגון גזל גניבה אונאה עושק שבועת שוא שבועת שקר שקרים עול במדות השגת גבול מחלוקת קטאה שנאה תחרות מאכלות אסורות חילול שבת ויו"ט ורוב העבירות שאדם עושה הוא על בצע כסף ועון חילול ה' על גביהן וכן מי שממונו חביב עליו מבטל רוב מצות ותפלות וברכות ות"ת כנגד כולם וכשמקיים אותם הם פסולות מחמת המהירות ההכילות ולכו כל עמו כי לבצעו פונה בכל פינות שהוא פונה ומעלים עין מן הצדקה וכדמבעי ליה למעבד לא עביד וכהנה רעות רבות באופן שיש עושר שמור לבעליו לרעתו שעל ידו יורש גיהנם ויורד לבאר שחת ובאמת אמרו אדם ניכר בכיסו כי הן אמת כי גבר אויב יצר הממון ובפרט בדור הזה הוא חור ממון שאדם להוט אחר הממון יותר מכל העבירות ומכל התענוגים וממנו של אדם חביב עליו יש יותר מגופו ויש ג"כ יותר מנפשו אבל זאת תורת האדם בעוה"ז שיהא גבור הכובש את יצרו ויפקח עיניו ויראה כי הכסף נפשות אוסף והזהב נפשות ידאב ויבין האמת לאמתו כי מוטב לו לאדם שימות ברעב ואל יהי רשע לפני המקום ואל יכעיס את בוראו ח"ו ולו בכח יגבר איש להיות גבור הכובש את יצרו ולא יהא הכסף נחשב בעיניו למאומה נגר עשית רצון הבורא והכין יתן לכסף מוצא כאבנים לעשות רצון אביו שבשמים ויאמין באמונה שלימה שיהא קבוע בלבו במסמרים בל ימוט שמזונותיו קצובים לו מן השמים אם יעלו שמים ירדו תהומות לא יוכלו להעדיף או להחסיר לו אפילו פרוטה או חוץ

מהוצאת מצות ומעש"ט שאינם קצובים אלא אם מוסיף מוסיפין לו ובכך יש קונה עולמו בממונו שמרבה צדקה מרבה מצות ומע"ט וקונה שם טוב לעצמו קונה לו דברי תורה קונה לו חיי העוה"ב וכבר איתנה סימנא דבר תורה מעות קונות שלכל דברי תורה וכל דבר טוב צריך מעות והכסף יענה את הכל מי חכם וישמור אלה ולא יהא גרדם סוף דבר הכל נשמע את האלוקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם: עכ"ל.

מערכת גזל

(א) גזל ידוע חומר עון הגזל עד שאמרו שלא נחתם גזר דינם של המבול אלא על הגזל וכל זמן שגזל בידו אין תפלתו נשמעת ומאכילים אותו לעוה"ב גחלי רתמים וצריך לחזור בגלגול כדי לשלם והודעתי הן כתיב בקונטרס אורות אלים מעשה נפלא שאירע בימי הריב"ש שכא אחד בגלגול סוס והיה עובד בכל כחו כדי לשלם את חובו ויש שכתבו על מארז"ל שאמרו שעל עבירות שבין אדם לחבירו אין יוה"כ מכפר עד שירצה את חבירו שר"ל שאפילו עבירות שבין אדם למקום אין נמחלים עד שישוב את הגזילה וירצה את חבירו (ועיין במה שנכתוב לקמן ערך תשובה) וחבל על דמשכחתינ שנעשה להם הגזל כהיתר מחמת שעשו לו שינוי השם וכשם חריפות וחריצות והשתדלות יקראוהו ונתן הודאות לאל על אשר עשה והצליח וכמה מיני גזל הם שדשו בהם רבים נזכיר מקצתם השומע ישמע והחדל יחדל ועליו תבא ברכת טוב זה יצא ראשונה, מנהג רע ומר שנמצא בעולם שהאיש אשר מטה ידו ואין לו נכסים רבים כרצונו או שנחרושש לגמרי מה עושה הולך לערי אדום כגון ויינ"א ויניציי"א ליפסיק"ה וכדומה ולוקח סחורה מרובה בהקפה ע"מ שלא לשלם או לוקח מבני עירו ואחר כך מראה שנשכר וע"י שותד לשופטי ארץ עושה מה שרוצה ואחר ימים ע"כ שלא בטובתם מתרצים הבעלי חובות לעשרים למאה או שלושים למאה ואם יאמרו על איש אחד שיוצא באמצע הדרך וגזול את העוברים בשם לסטים יקרא ואחת דתו להמית אליבא דכ"ע וכשנדרק עושה אלה גרע טפי מהלסטים הזה מכמה פנים א' שבהלסטים אדם יכול להשמר ועוד שהלסטים לא קבל טובה מזה האיש שגזלו אבל כשלוה רשע ע"מ שלא לשלם נמצא שהוא כפוי טובה ומשלם רעה תחת טובה לאיש אשר האמינו וגמל עמו חסד והליוהו וכתיב משלם רעה תחת טובה לא תמוש רעה מביחו ועוד שהלסטים אינו גונב אלא ממון וזה גונב ממון ודעת הבריות ועוד שנוצל דלת בפני לווים ובהדי הוצא לקי כרבא. ועוד שהלסטים אם יתפסוהו שלם ישלם ויהא לוקח ומשלם לא כן זה שבכח שופטי האליל ליכול וליחדי ממון חבירו ויעשה מה שלבו חפץ והבע"ח יראה וכעס שינוי יחרוק ונמס ואין לו מושיע רק ה' יריב ריבם וקבע את קובעיהם נפש ומעיד אני שהרבה אנשים

ממון ישראל כהלכתה

ראיתי שעשו כזה ונתקיים בהם מקרא שכתוב עושה עושר ולא במשפט בחצי ימיו יעזבנו ובאחריתו יהיה נבל ואפילו מה שיהיה בידם נאכר מהם כי כך היא המדה בא זה ואיכר את זה מלכד עונשו השמור לו לעוה"ב.

(ב) וידוע שגזל הגוי חמור מגזל ישראל שנלוה עמו גם עון חילול ה' החמור וכתבו המקובלים שישראל הגוזל את הגוי גורם שהשר של הגוי יגזול שפע מהקדושה אל הקליפה ונהי דקיי"ל טעות העכו"ם מותר אבל אסור להטעותו ואפי' למכור לו נבילה ולומר לזה שהיא שחוטת או ליתן לו מעות מזויפות ולומר לו שהן יפות או לערכם עם טובים וכדומה הכל אסור וגזל גמור מקרי.

(ג) ויש מין גזל אחר שנמצא בין השותפים כשהאחד קמצן מלהוציא הוצאות בכיתו בא רעהו ונותן לאשתו שלא מדעתו והוא לוקח כנגדו הרי זה גזל וחוטא ולא לו. יש דרך ישר לפני איש וביותר הרבר מצוי בין הנשים ליתן צדקה או מתנות או להוציא הוצאות שלא מדעת בעלים וגם זה גזל מיקרי. שואל שלא מדעת גולן הוי והרבה כשלו בענין נעלים וספרים וכדומה.

(ד) מה מאור צריך לזהר ולשקול בפלס שלא לקבל ושלא לאכול מאיש אשר אכול ושחה יאמר לו ולבו כל עמו או דאוזולי מזויל גביה משום כסופא דאיכא סרך גזל ויש חברת ריעים שנוטלים מחבריהם בחורת מתנה או מזול על כרחם שלא בטובתם של בעלים והוא גזל גמור ונוסף גם הוא שהעובדים על לאו דלא תחמוד.

(ה) האומנים ובפרט מלמדי חינוקות אם אין עושים מלאכתם באמונה ידם במעל וגזל יש בידם. כתיב גזל אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית והן בעון יש הרבה בנים המתפרצים אשר לא אמון במ וגוזלים אביהם ואמם ואשר לא שח לבו ונכשל בגזל אביו ולא שאל ממנו מחילה יתקן בהתפייס עם אביו.

(ו) מה מאור צריך לזהר בגזל דרכים שנמצא שמרבה עבירות כמנין האנשים אשר גזל מהם ואם אפילו בגזל את היחיד קשה להשיב גזל הנאכל עאכ"ו הגוזל את הרבים שקשה תשובתו ולכן צריך לזהר מאוד ואוחם שחייבים ליתן להקהל מסים וכדומה ופורעים במעות רבות ומפסידים את הרבים גזל הרבים בידם. וכהנה רבות רבו סעיפי וענפי הגזל ודרכי היתר המורה לנפשיה האיש אשר הולך אחר עצת יצרו ואשר לא יבוא לדרוש אלוקים ולשמוע כלימודים.

(ז) וכן יש גזל שאינו גזל בדיני אדם אבל הוא גזל בדיני שמים כגון התוקע עצמו לדבר הלכה לזון עם חבירו בדין תורה ולגבות ממנו ממון על לא חמס בכפיו רק כי עינו הטעתו וגרם נזק לחבירו אך לא במרד ולא במעל רק

בתום לכבו ובנקיון כפיו כאדם העושה בשלו ואף אי מדינא חייב לשלם כל כי הא אין רוח המקום נוחה הימנו ועושה אלה למס מרעהו חסד ועובר על ואהבת לרעך כמוך שהוא כלל גדול בתורה ועל כגון זה אמרו אדם ניכר בכיסו.

(ח) ולפי חומר איסור הגזל קושי תשובתו שהרי אמרו הגזול את חבירו אפילו שיה פרוטה כאילו גזל ממנו נפשו ונפש בניו ובנותיו וכל זמן שהגזול בירו אין לו כפרה עולמית וקשה להשיב גזל הנאכל.

(ט) הנה כי כן האיש הירא את ה' יזהר וישמר מאד מכל דהוא איסור גזל בכל אופן שיהיה ויהיה משאו ומתנו באמונה ואפילו אם דחיקא ליה שעתא טובא והנושים וגושים בעונשים קשים לא מפני זה יפשוט ידו בגזל ח"ו כי מוטב לו לאדם שימות ברעב ואל יהי רשע לפני המקום שעה אחת ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב כי ה' לא ימנע טוב מהולכים בתמים: עכ"ל.

מערכת גניבה

(א) גניבה ידוע מאד"ל שאמרו שחמור מן הגזל שאינו משהו עבה לקונו ועושה עין של מעלה כאילו אינו רואה ומה מאד צריך להזהיר גדולים על הקטנים כי הרבה ילדות עושה וחבירים הרעים עושים ומרעה אל דעה ויצאים להיות זוללים וסובאים ע"כ צריך לפקוח עינים עליהם וטוב לגבר שלא יצמצם כ"כ עם ילדיו ויחיד להם מעט פס ידו ליתן להם איזה פרוטות כפעם בפעם כדי שלא יהיו תאבים ורעבתנים ע"כ דבר ויבאו לבקש לגנוב, וגם לא ירגיל אותם במאכלים טובים ומלבושים יקרים ותענוגות בני אדם שכשלא ימצא לימודו יבא לגנוב כמו שאמרו דו"ל שירדה תורה לסוף דעת בן סורר ומורה שכשלא ימצא לימודו יהא מלסטם את הבריות וכבר ספרו מעשה בת"ח אחד שלמדו אביו בגדולות לפי עושרו ואחר מיתת אביו אכר העושר וביקש למודו עד שבא לגנוב ספרים מבית המדרש וכשנתגלה הדבר המיר דתו דח"ל לכן כל ערום יעשה בדעת ויכלכל דבריו במשפט לא יצמצם כ"כ ולא יפזר כ"כ אלא לפי ברכת ה' אשר נתן לו יתנהג בדרך אמצעי שלם ולעולם יזהיר את בנו על האיסודים ויודיעם חומר שבהם וידחיקם מחברת מרעים למען ילכו בדרך טובים.

(ב) ויש מין גניבה אחרת שדשו בה רבים הלא היא גניבת דעת הבריות ויש מינים ממינים הכלל הוא שכל מי שמשתדל לידע מה שגלב חבירו ברוב חברים הדברים גניבת דעת אקרי ואסור אם לא שעושה לש"ש להציל עשוק מיד עושקו או לאפרושי מאיסורא וכן המראה חיבה יתירה לחבירו ואין פיו ולבו שוים גניבת דעת מיקרי והולך בתום ילך:

מערכת ממון

ממון דיני ממונות הם מקצוע גדול ואדם ניכר בכיסו לפי שנפשו של אדם מחמדו בפרט בדורות הללו דור ממון ודרך איש ישר בעיניו ומורה היתרא מ"ט פנים לטהר את השרץ כגון איסור גניבה וגזילה ואונאה ורבית והשגת גבול וכהנה רעות רבות ויש אשר נגע יראת ה' בלבו ואינו עושה האיסורים המפורסמים רק עושה דוגמתן ועושה להם שינוי השם ואותם יקרא בשם ריוח והצלחה וחריפות וחריצות ואמר יאמר האיש בזמן הזה אם כל ישר הולך יכה ראשו בכותל ולא יוכל לאכול אפי' סוכין. והאיש אשר הוא יהודי ומאמין בה' ותורתו הקדושה ודברי רז"ל הקדושים יאמין באמונה שלימה כי עושה עושר ולא במשפט בחצי ימיו יעזבנו ואחריתו יהי נבל לעוה"ב ואם לא יעזבנו יהיה עושר שמור בעליו לרעתו והוא בכלל משלם לשונאיו אל פניו להאכידו ואוי לו ואוי לנפשו והולך בתום ילך בטח וברכת ה' היא תעשיר ואין מעצור לה' להושיע בין רב למעט ומשכיל על דבר זו ימצא טוב או בעוה"ז או בעולם שכולו טוב ובוטח בה' אשריו בעוה"ז ובעוה"ב וזה כלל גדול בכל התורה ובפרט במילי דממונא כי יצר סמוך יעור פקחים ומשיב חכמים אחר וכל שכן ההולכים בחשך אשר לא ראו אור תורה שכודאי הישרה יעקשו והיה העקוב למישור ראוי להתחזק ברוב עז ותעצומות לקיים מאמר התנא שאמר ואל כינתך אל תשען וידרוש ויתור מפי ספרים ומפי סופרים לדעת את אשר יעשה והדרך אשר ילך בה ולא יהא הכסף נחשב בעיניו למאומה במקום שיש צד נדנד איסור וירחק מן הכיעור ומן הדומה לו כי מוטב לו לאדם שימות ברעב ולא יהא רשע לפני המקום שעה א' ומה גם כי דורשי ה' לא יחסרו כל טוב: (ע"כ מספר פלא יועץ)

פרק ד

נעתק מסה"ק מסילת ישרים פי"א

(א) וכן אמרו חז"ל גזל ועריות נפשו של אדם מחמדתן ומתאוה להן. והנה אנחנו רואים שאף על פי שלא רוב בני האדם גנבים בגלוי הם. דהיינו שישלחו יד ממש כממון חבריהם לקחת ולשום בכליהם. אף על פי כן רובם טועמים טעם גניבה כמשאם ובמתנם כמה שיורו היתר לעצמם להשתכר איש בהפסדו של חברו ויאמרו להרויח שאני. ואולם לאוין הרבה נאמרו בגזל. לא תעשוק. לא תגזול. לא תגנבו. ולא תכחשו. ולא תשקרו איש בעמיתו. לא תונו איש את אחיו. לא תשיג גבול רעך. הן כל אלה חילוקי דינים שבגזל כוללים מעשים רבים מן המעשים הנעשים בכלל המשא והמתן המדיני. ובכלם איסורים רבים כי לא המעשה הניכר ומפורסם בעושק ובגזל הוא לכדו האסור. אלא כל שסוף

סוף יגיע אליו ויגרום אותו כבר הוא בכלל האיטור. וע"ז אמרו ז"ל (סנהדרין פ"א) ואת אשת רעהו לא טימא שלא ירד לאומנות חבירו. וכבר היה ר"י אוסר לחנוני שלא יחלק קליות ואגוזים לחינוקות כדי להרגילן שיבואו אצלו ולא התירו חכמים אלא מפני שגם חבירו יכול לעשות כן. ואמרו ז"ל (ב"ב ח) קשה גזל הדיוט מגזל גבוה שזה הקדים חטא למעילה וכו'. וכבר פטרו את הפועלים העושים אצל בעל הבית מברכת המוציא ומברכות אחרונות דברכת המזון. ואפילו בקריאת שמע לא חייבום ליבטל ממלאכתן אלא בפרשה ראשונה בלבד. קל וחומר בן בנו של קל וחומר לדברי הרשות שכל שכיר יום אסור בהן שלא לבטל מלאכתו של בעל הבית. ואם עבר הרי זה גזלן. הנה אבא חלקיה אפילו שלום לא השיב לתלמידי חכמים שנתנו לו שלום שלא ליבטל ממלאכת רעהו. ויעקב אבינו עליו השלום מכאר כפיו ואומר (בראשית לא) הייתי ביום אכלני חורב וקרה בלילה ותרד שנתי מעיני. מה יענו אפוא העוסקים בהגאותיהם בשעת מלאכה ובטילים ממנה או כי יעסקו בחפציהם איש לבצעו

(ב) כללו של דבר השכיר אצל חבירו לאיזה מלאכה שתהיה. הנה כל שעותיו מכורות הן לו ליומו כענין שאמרו ז"ל שכירות מכירה ליומיה. וכל מה שיקח מהן להנאת עצמו באיזה אופן שיהיה אינו אלא גזל גמור ואם לא מחלו אינו מחול. שכבר אמרו רבותינו ז"ל (יומא פ"ו) עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכפורים מכפר עד שירצה את חבירו. ולא עוד אלא שאפילו אם עשה מצוה בזמן מלאכתו לא לצדקה תחשב לו אלא עבירה היא בידו שאין עבירה מצוה וקרא כתיב שונא גזל בעולה.

(ג) ובענין זה אמרו ז"ל (בבא קמא צ"ד) הרי שגזל סאה חטים וטחנה ואפאה ומברך אין זה מברך אלא מנאץ רכתיב ובוצע ברוך נאץ ה'. ועל כיוצא בזה נאמר או לו לזה שנעשה סניגורו קטיגורו. וכמאמרם ז"ל מענין לולב הגזול. והרין נותן. כי הרי גזל חפץ גזל. וגזל זמן גזל. מה גזל את החפץ ועושה בו מצוה נעשה סניגורו קטיגורו. אף גזל את הזמן ועושה מצוה נעשה סניגורו קטיגורו. ואין הקב"ה חפץ אלא באמונה.

(ד) כן הדבר הזה שאף שלא יהיה האדם הולך וגזול ממש. קשה הוא שיהיה ידיו ריקניות ממנו לגמרי. אמנם באמת כ"ז נמשך ממה שתחת היות הלב מושל בעינים. שלא יניח להיות נעים להם את של אחרים. העינים מושכים את הלב לבקש התרים על מה שגדאה להם יפה ונחמד. ע"כ אמרו איוב שהוא לא כן עשה ולא הלך לבו אחר עיניו ע"כ לא דבק בכפיו מאוס.

(ה) ראה גא בענין ההונאה. כמה נקל הוא לאדם להתפתות וליכשל כאשר לכאורה יראה לו שראוי הוא להשתדל ליפות סחורתו בעיני האנשים ולהשתכר ביגיע כפיו לדבר על לב הקונה למען יתרצה לו ויאמרו על כל זה יש זריז

ממון ישראל כהלכתה

ונשכר ויד חרוצים תעשיר. אמנם אם לא ידקדק וישקול מעשיו הרבה. והנה תחת חטה יצא חוח. כי יעבור ונכשל בעון ההונאה אשר הוזהרנו עליה (ויקרא כה) לא תונו איש את עמיתו גם לרמות את הא"י אסור וקרא כתיב (צפניה ג) שארית ישראל וכו' ולא ידברו כזב ולא ימצא בפייה לשון תרמית. ע"כ.

(ו) עוד אמרו ז"ל כל הגזול את חברו אפילו בשיעור מועט. ואמרו עוד (תענית דף ד') אין הגשמים נעצרים אלא בעון גזל. ועוד אמרו (ב"ר פ"י) קופה מלאה עוגות מי מקטרג בראש כלם גזל. ודור המבול לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל.

(ז) ואם חאמר בלבבך ואיך אפשר לנו שלא להשתדל במשאנו ומתננו לרצות את חברנו על המקח ועל שווי. חילוק גדול יש בדבר. כי כל מה שהוא להראות את הקונים אמיתת טוב החפץ ויפיו. הנה ההשתדלות ההוא טוב וישר. אך מה שהוא לכסות מומי חפצו אינו אלא אונאה ואסור. וזה כלל גדול באמונת המשא והמתן.

(ח) כיש עון הרבית שגדול הוא ככופר באלהי ישראל ח"ו. ואמרו ז"ל על פ' בנשך נתן ותרבית לקח חיה לא יחיה. שאינו חי לתחיית המתים כי הוא ואבך שלו משוקץ ומתועב בעיני ה'. ואיני רואה צורך להאריך בזה שכבר אימתו מוטלת על כל איש ישראל. אמנם כללו של דבר כמו שחמדת הממון רבה כן מכשלותיו רבים. וכדי שיהיה האדם נקי מהם באמת עיון גדול ודקדוק רב צריך לו. ואם נקה ממנו ידע שהגיע כבר למדריגה גדולה. כי רבים יתחסדו בענפים רבים מענפי החסידות. ובענין שנאת הבצע לא יכלו להגיע אל מחוז השלימות. (ע"כ מס' מסלת ישראל)

פרק ה

(א) בס' קב הישר, פ' מ"ז אות ד' כ' וז"ל ויש עוד דבר המעכב את התפלה אף שהבגדים הם מנוקים מכל טינוף ואין בבגדיו שעטנז אמנם אין נקיים בגזל ובכל פעם שמתכסה בו להתפלל מעורר חטאיו ופשעיו וזורקין תפלתו בפני החיצונים או לו ואו לנפשו ע"כ.

(ב) בפ' ט' כ' שם וז"ל וצריך ליוהר שלא יהי' במעות כמה שיקנה לצורך חג הק' הזה שום גזל או פרוטה משאר איסורים כי אז נתן כח להס"ט שיהי' להם חלק בקרושה עכ"ל.

(ג) ובסה"ק יסוד יוסף פ' פ"ד כ' ג"כ ממש כהאי לישנא.

פרק ו

**דברי התעוררות בענין גזל מבעל החפץ חיים זצ"ל
החוטף פרנסתו של חברו אינו רואה ברכה בעמלו**

(א) מכלכל חיים בחסד. אב היה מחלק מתנות לבניו, ונתן לכל אחד כפי דאות עיניו. נתקנא אחד האחים באחיו, כי גרמה לו שמתנתו נופלת מזו של אחיו. מה עשה, חטף את המתנה שקבל אחיו וגטל לעצמו. חדה לאח הנגזל על שנטלו ממנו מתנת אביו, אולם כיון לאביו הוא סיפר גופא דעובדא היכי הוזה. דאה האב דרכו הישרה של הבן הזה ונתן לו מתנה כפולה והעניק לו גם נשיקה חמה על שידע לוותר על שלו, ואילו לבן החוטף לא העניק יותר מתנות. כך היא גם דרכו של בורא העולמים, הוא נתן לכל אחד את פרנסתו לחייו, ואין לו לחטוף פרנסת השני, והחושב כי על ידי שיחטוף פרנסתו של השני הוא יתעשר — טעות מרה הוא טועה, כי לנגזל מחזיר הקב"ה בתוספת מענק משלו ואילו הגולן אינו נהנה מגזילתו לאורך ימים. וזהו אחד מעיקרא האמונה שלנו, שהקב"ה מכלכל חיים, לכל אחד מאתנו, בחסד, יותר מהמגיע לו, ואדם המרגיש עצמו מקופח, יחפש את הסיבה בעצמו ולא יחטוף אצל זולתו.

(פירושי ח"חפץ חיים" על סדר התפלה)

(ב) המשחיתים הנולדים מן העוונות אינם קופצים בראש לתקוע את החוטא ורק המחבל שנבדא מן הגול מקטרג בראש ע"כ.

(ח"ח עה"ת פ' קדושים)

פרק ז

ליקוטים ממוסקים וספרים יקרים

(א) כ' הבאד הגולה חו"מ ס"י שמ"ח ס"י ב: וז"ל עיין לעיל ס"י רס"ו שאם החזיר האבירה לקדש את השם כדי שיפארו את ישראל וירעו שהם בעלי אמונה ה"ז משובח וכו' וכן הדין בחזרת הטעות שטעה העכו"ם מעצמו, ואני כותב זאת לדורות שראיתי רבים גדלו והעשירו מן טעות שהטעו העכו"ם ולא הצליחו וירדו נכסיהם לטמיון ולא הניחו אחריהם ברכה וכמ"ש בספר חסידים סימן תתע"ד, ורבים אשר קדשו ה' והחזירו טעויות העכו"ם בדבר חשוב גדלו והעשירו והניחו יתרם לעולליהם עכ"ל. ח"ו כו' עכ"ל.

(ב) ועיי' מלבי"ם ריש פקודי שא"א להשראת שכינה כלל במקום שנחערב בו אפילו משהו גדל.

ממון ישראל כהלכתה

ג) ובספה"ק בשם רב ייבי (תהלים טז) שהצדיק יכול להעלות אפי" רשע להקדושה אם יש לו עכ"פ קצת אחיזה בקדושה ע"י איזה מצות ומע"ט אולם אם עשה המצות בגזל א"א להעלותם כלל, וע"ע בס' אגרא דכלה שופטים ד"ה כי תאמרו (השני), ובתפארת שלמה האזינו ד"ה לו חכמו.

ה) וכמו"כ הרעיש עוז הגה"ק בני יששכר בספרו אגדא דפרקא (אות קכ"ו) בשם מורו ורבו מרמ"מ זל"ה, על מה שהוא מן התימה שאנחנו רואים כמה פעמים שהילדים בעת שהם קטנים הולכים לבית רבם ומתמידים בלימודם ומתפללים בכוונה ועונין אמין יהא שמ"י רבא, ומיישרים אורחותיהם, ואח"כ כשמתגדלים מתהפכים ח"ו למדות גרועות ומבטלים התורה והתפלה וכיוצא בדברים הרעים כאלו, מאין מתהו' דבר זה, הלא התורה שלמדו בקטנותם בהבל שאין בו חטא, ה"י מן הראוי שיעמוד בעת זקנותם למשען להם, שלא יוסיפו לחטוא, כי מצוה גוררת מצוה, ואמר הוא ז"ל בעבור שאבותיהם האכילו אותם ממין גזל ונתפסו במאכלות אסורות, וזה שב להם בשר מבשרם, ועי"ז נולד בהם תאוות רעות ומידות גרועות ר"ל.

ה) מעשה היה (מובא בח"י דף קס"ב) בחסיד אחד שאמר לחנוני שנתן לו פחות: לא איכפת לי כ"כ זה שנתת לי פחות, כמו זה שתצטרך בגללי לבוא לכאן בגלגול אחר כדי לפרוע לי.

ו) ומעשה היה בזמן האר"י ז"ל שת"ח אחד ביקש ממנו שיתן לו מכתב המלצה, שהוא רוצה לילך לעיר אחרת. והרב הסכים ונתן לו ואמר לו: לך לשם, כי שם יזמין לך השי"ת את בת זוגך. והת"ח לקח את האגרת והלך לאותה העיר. ושם חלקו לו כבוד גדול, ואחד מעשירי העיר נתן לו את בתו לאשה ונתן לו הרבה נדוניה ונכסים, והיה נשוי אתה שלשה חדשים ומתה האשה וירש את כל הנכסים וחזר לעירו ונכנס אצל הרב לבקרו. אמר לו הרב: דע שהאשה הזאת הייתה איש בגלגול הראשון, וזה היה חברך פלוני שלקח ממך הרבה מעות, ומפני שגרם לך צער שלא כדין, נהנית ממנו עכשיו שלשה חדשים, ובגלל הגזל שגזל ממך, ירשת עכשיו כל נכסיו, אז אמרו תלמידיו אדם לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעליו (ירמי' לב) ר"ל נפלאים מעשי השי"ת שמשלם לכל אחד כגמולו מדה כנגד מדה, ואינו מותר כלום.

ז) ועוד היה מעשה בזמן הרב הג"ל שרבי אברהם גלאנטי ז"ל ביקש ממנו תיקון לנפשו. תמה האר"י ואמר: כיצד רב גדול כמו ר' אברהם גלאנטי מבקש ממני תיקון. אמר לו ד"א: יסתכל נא מר במצחי וידאה אם רשום בו שמץ עון ואם יש, אני משביעו בשם הקדוש שיאמר לי מהו. נסתכל האר"י ז"ל במצחו ואמר לו: אני רואה רשום במצחו שמץ גזל. נשתומם ד"א ואמר: אם יש כי עון גזל אנו אני בא. וכך הלך לכיתו אבל ועצוב, ולבש שק ואפר וקרא לכל

הפועלים שהיו אורגים בשבילו בגרים. וכשראו את הרב והנה הוא בשק ואפר נשתוממו. אמר להם הרב: דעו שאני בשר ודם, ואיני רוצה ליכנס לגיהנם ע"י עצמי. ולכן מכאן ואילך אם תדקדקו הרבה בשכרכם להוציא ממני עד סוף הפרוטה האחרונה, מה טוב. ואם לא, לכו לשלום, ואיני רוצה שתעברו עוד למעני. אמרו לו הפועלים: איזה חשבון יש לנו לעשות, שהרי מן היום שנכנסנו למלאכה ראינו ברכה בכסף שלקחנו מידך, ויש לנו לאכול ולשתות ולחסוך, ואין בינינו אחד שעשה חשבון ממה שנתת ומן המלאכה שעשינו. אמר הרב: אכן נודע הרבה. זהו מכשול הגזל שיש בידך. כי לא עשינו חשבון על הכסף שאני חייב לכם. ועתה הנה אשים כסף בפניכם, וכל אחד יקח כמה שרוצה. ותמחלו על כל מה שעבר בינינו. ור"א שם כסף בפניהם, ולא רצה אחד מהם לקחת אפילו פרוטה אחת, חוץ מאשה אחת שהושיטה ידה ולקחה שתי פרוטות. וכולם ענו ואמרו: אנו מוחלים לך במחילה גמורה עד סוף פרוטה אחרונה.

עמד הרב והלך לבית המדרש של הרב האר"י. יצא הרב האר"י לקראתו ואמר לו: האם נצטער מר כל אותו צער על ספק הגזל שראיתי רשום במצחו. אמר לו ר"א: וכי קל הדבר איסור ספק גזל עכשיו רוצה אני שישוב ויסתכל במצחי אם עדיין רשום הסימן. נסתכל הרב האר"י במצחו ואמר: עכשיו איני רואה כל סימן, אז גילה לו האר"י שספק הגזל שהיה בידו היו ב' הפרוטות שהושיטה האשה ולקחה, והעון היה שהאשה הזאת היתה האורגת המומחית בין כולם והיה מגיע לה יותר שכר, ולקחה בשוה עם כולם, ולכן דקדקו עמו בשמים ורשמו על מצחו הסימן הנ"ל, שלא היה הגון מה שעשה.

ויתבונן האדם בסיפור הזה וילמד לקח שבגלל ענין כזה שהיה צריך לשלם לפועלת שכר יותר מאחרים, גרשם במצחו עון גזל, עאכ"ו למי שיש בידו כספו של חבירו שגזלו או רימהו או אינה אותו בעסקו, שבוראי רשומים במצחו עונות הרבה, וכיצד ישא פניו ביה"כ לסלוח לו ולכותבו בספר החיים.

זהו שאומר הפייטן בירידי של יום כפור: שאלתי לכפי להיותם נשואות אל כפים, ויענוני איך תהיינה בלי נקיון כפים, פרושות השמים, כלומר: בקשתי מכפות ידי שינשאו בתפלה לשמים, והם ענוני כיצד אפשר לידיים המזוהמות בגזל להיות פרושות לשמים, ומה יענו החייטים ביום הדין אלו החוטאים בנפשיהם שאם אדם נותן להם בגד לתפור, שלא זו בלבד שגונבים הבד, אלא גם מקצרים הבגד, ועוברים כל עת וכל רגע על לא תגנוב ועבירה הזו נעשית להם כהיתר, ואכזי לנפשם מגורל העבירה שעושים שאינם נותנים לבם לשוב בתשובה על כך, ויש הרבה חייטים שהם יהודים כשרים ואוהבים לעשות מצות ומעשים טובים, ועבירה זו היא היתר בעיניהם, ואינם יודעים שאין כל תועלת

ממון ישראל כהלכתה

כמצות ובמע"ט שעושים יום ולילה כל זמן שעושים עבירה זו, שהרי היא עבירה חמורה כל כך כפי שכתבנו, וכל חייט הזהיר בזה, בודאי שכרו הרבה מאד, שהרי בא לידו דבר שהבעלים אינם יכולים לדעת אם גזל מהם, וכבשו יצרם ולא גנבו, וזה נחשב כאילו עשו מצוה גדולה.

והאיסור גזל הוא בין מישראל ובין מגוי אע"פ שהוא עובד ע"ז. אדרבה, גזל הוי חמור יותר לפי שגורם לחילול ה' והגוי מקלל את דת ישראל ומבזה האומה הישראלית, להן הזהירה התורה לא לגזול אפילו מן הגוי [במקום שיש חילול ה']. (שם בשם ס' הקנה) וכל הגזול מגוי עומד השר של אותה אומה שלמעלה והוא מקטרג בפני הקב"ה, ואז נגזר שהשפע שנועד לאדם זה, נוטל שר האומה ההיא ונותנה לאומתו, ומשאירו יבש מן הטובה.

(מס' ילקוט מעם לוועו ויקרא דף רפ"ט)

(ח) ויקחו לי תרומה... הקדימה התורה סדר משפטים לסדר תרומה, ללמדך: תרומה שבאה מממון שנקנה בצדק ובמשפט רצויה לפני הקב"ה, אך לא כן תרומה שבאה מנכסי גזל ועושק — פיגול היא.

(ט) ויקחו לי תרומה... פרשת משפטים קודמת לפרשת תרומה ללמדנו שאף על פי שנדיב לב ועושה צדקה חביב לפני הקב"ה בכל זאת הצדקה חשובה בעיני המקום רק אם הנדבן עשה הונו בצדק ויושר לפי משפטי התורה. אחרת אין כל תועלת בצדקה: פגומה ופסולה היא כמצוה הבאה בעבירה, וזה שאמר הכתוב (ישעיהו נט): והוסג אחר משפט וצדקה מרחוק תעמוד, אחר שהוסג המשפט, גם הצדקה שעושים עומדת מרחוק ואין כל תועלת בה.

(ס' הרי"ח)

(י) ובזהר פי' ויקהל קצ"ח: נאמר פרוס לרעב לחמך (ישעיה נח, ז) לחם לא כתיב אלא לחמך — ממוןך ולא של עושק, גזל וגניבה, שצדקה כזו היא לא זכות אלא מזכרת עון, וזה: קחו מאתכם תרומה (ויקהל לה, ה) — משלכם וזה פירוש הפסוק (תהלים קיט, קח) נדבות פי רצה נא ה' — כלומר יירצו לקרבן, אם — משפטיך למדו. וזה פירוש הפסוק (קדושים יט, י) לעני ולגזל תעזוב אותם... לא תגנובו, תנו צדקה אבל לא ממון גניבה, וזה גם פירוש הפסוק (משלי כב, טו): טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל — מלחם שלו, מי שגזול וחומס קל לו לעשות חסד וצדקה.

(הנ"ל)

(יא) ודברים נלהבים כותב המהרש"א בחידושי אגרות (כתובות סו): ורבים ברור הזה שמקבצין עושר שלהם שלא באמונה ובחילול השם כגזילת עכ"ם ואחר כך מנדבים מאותו הממון להיות להם לכבוד ולת להם ברכת מי שברך, להיות להם שם ותפארת, ואין זה אלא מצוה הבאה בעבירה.

(יב) מעשה בחסיד אחד שבא לאדמו"ר רי"מ מגוסטינין וסח לו את מרת נפשו על מצבו, שפשט אתהרגל, בסוף הגיח לפניו "פדיון" כדרכו מאז ומתמיד, הרב סירב לקבל ממנו ורמז על הפסוק (שופטים ה, ב): בפרע פרעות בישראל בהתנדב עם, כי ראשית כל על איש מישראל לפרוע את החובות אשר הוא חייב ואחר כך יתן נדבות ומתנות, אבל לא לעשות צדקה וחסד על חשבון אחרים.

(יג) מאת כל איש אשר ידבנו לבו... שאלו פעם אחת את אדמו"ר ר' מרדכי מצ'נוביל מדוע הוא לוקח "פדיונות" גם מקלי עולם ועוברי עבירה? — ענה: באמת, הייתי רגיל להיזהר ולא לקחת פדיונות אלא משומרי מצות, כי כסף הפדיונות חילקתי גם אני ליראי שמים, כי כך היו על-פי-רוב המקבלים, לא היה קבצן בעל-עבירה, אולם היום יש גם בין המקבלים פורצי גדר, לכך אינני מקפיד עוד ממי אני לוקח את הפדיון.

(יד) מאת כל איש אשר ידבנו לבו... ידבנו לבו — לשון נדבה והוא לשון רצון טוב (רש"י). גביר גדול אחד בא אל אדמו"ר ר' שלמה מראדומסק ורצה לתת לו "פדיון" סכום גדול של מעות, והגביר היה קמצן. לא רצה האדמו"ר לקבל ממנו את המעות, על שאלח המקורבים מדוע לא רצה לקבל את הכסף, השיב להם האדמו"ר: אילו ראיתם באיזו שמחה לקח את מעותיו בחזרה, לא הייתם שואלים אותי למה לא חפצתי לקבלן.

טו) פ"א כשישב אצל השלחן ביו"ט וכפי המנהג אצל צדיקים שהחסידים מציגים משקה יין ומכריזין שם האיש המציג היין, ופתאם צוה להמשיך שיקח היין בחזרה, ואמד כי מבואר במשנה מכשירין פ"א דמשקה שתחלתו ברצון וסופו שלא לרצון הר"ז מכשיר לקבל טומאה, וה"ג משקה הזאת תחלתו ברצון כשמצוה ליתן הוא נותן ברצון, אבל סופו שלא לרצון כי בשעת החשלומין הוא אבק גזל כי אינו נותן ברצון ואגלאי מלחא למפרע שאינו נותן בלב* שלם לכן אין רצוני בזה, והרגיש תיכף בהרגשת קדשו כי האיש המצוה ליתן את היין בשמו אינו נותן ברצון, לכן צוה לסלק את היין מהשלחן.

(מס' אהל שלמה מהרה"צ מראדמסק אות נח)

ת. ו. ש. ל. ב. ע.

* ראה לקמן עמוד ג"ד

דברים שבין אדם לחבירו כמו גזל, ועושה, ונזק,
וצער ובושת, ואונאת דברים יכול לספר לבני אדם
גם היחיד אשר יראה יגיד כדי לעזור לאשר אשם לו
ולקנא האמת (שע"ת לר"י שער ג' רכ"א).

★

חייב אדם להגן על עצמו אם נכרי עושה ומנבל
ומזלזל אותו, אבל עוד יותר מחויב אם בן ברית
עושה ומנבל ומזלזל אותו (מהר"ץ חיות).

אונזערע ווערטער זיינען ניט געצילט געגן רבנים אין אלגעמיין חס
ושלום, נאר געגן די באקאנטע דין-תורה פירערס ביי וועמען די דין-תורה איז
א פארפעסיע ווי אנדער פראפעסיעס וועגן וועלכע ס'האט זיך אויסגעדריקט
הרהגה"צ דער דעברעצינער רב שליט"א אין זיי שבת הגדול דרשה אז זיי
זיינען פאראנטווארטליך פאר אלע אומגליקן ל"ע און ווי ער רעדט באריכות
וועגן דעם ענין אין זיינע ספרים שו"ת באר משה חלק ג' און חלק ה'. מיר
לאזן אויס מיט די ווערטער פון נודע ביהודה זצ"ל "פארמעגן פון אידן אין
דעם ביטערן גלות איז דער משפט, ווער עס בארירט עס בארירט ער דעם
שווארצאפל פון אידישן פאלק, און ווער עס ראטעוועט אפ דאס פארמעגן
פון די הענט פון די צוטרעטער איז עס גלייך ווי ער וואלט געראטעוועט דעם
גאנצן כלל ישראל".

★ ★ ★

ספר המשפט בישראל כהלכתה

חלק א

(א) תוכן הספר ביאור מקיף על כל הנוגע בעניני דין תורות בישראל, עובדות מחרידות, זעקת שוד ושבר מדמעת העשוקים הנעשקים ע"י הבוררים אומנים הידועים לשמצה, הצרעת הממארת האוכלת כשר גידין ועצמות מגופו של הכלל ישראל להכות על קדקדם, לגלות פני הלוט של הצבועים לפרסם החנפים, וליתן סוף למעשיהם הרעים.

(ב) ליקוט משו"ת גדולי זמנינו מה שכתבו כגנות מעשה הבוררים האלו.

(ג) חיוב תוכחה ומחאה מש"ס זזה"ק ומדרשים.

(ד) קול קורא מדבר במעשה רבנים בדי"ת בעניני "שלוש בית".

* * *

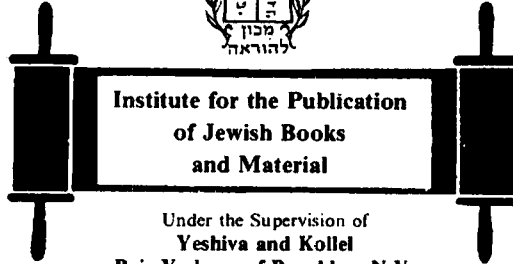
הו"ל בחמלת ה' עלי בזכות אבותי ורבותי הק' זי"ע

הק' שלום יודא גראס

רב דקהל, מגן שאל"ה, האלמין, ור"מ בישיבה וכולל, בית ישע"י,
מכון להוראה בשחישות ובדיקות"

בעמח"ס: אפיית המצות השלם (י' חלקים); גידולי יהודה (על הלכות ציצית); שו"ת זבחו זבחי צדק (על הלכות שו"ב); חינוך ישראל סבא (מדרוך לחינוך הבנים והבנות); מדרוך לצניעות; מזוהת שלום (על הל' מזוהה); מנוחת שלום (הררכה לבשרות); מנחת יהודה, (על חומר איסור, חלב עכורים וסימילאק); נפש ישע"י (על מאכלות אסורות, הי"ח); קדושת ישראל (על הלכות יחוד); וש"ס.

שנת תש"מ לפ"ק ברוקלין נוא יארק

Under the Supervision of
Yeshiva and Kollel
Bais Yeshaya of Brooklyn, N.Y.

**Institute for the Study of the
Laws of Ritual Slaughter and Inspection.**

Under the Direction of Rabbi Sholem Yehuda Gross
of Holmin, author of numerous Seforim.

A TREASURE IN A JEWISH HOUSE

☐ Nefesh Yeshaye.....	\$9.25
☐ Responsa Zivchei Tzedek.....	\$4.50
☐ Minchas Yehuda.....	\$5.00
☐ Oholei Yisroel—Dvar Moshe.....	\$4.75
☐ Afias Hamatzos Hasholem, Vol. 1, 3 parts.....	\$6.00
☐ Achilas Matzos B'Yisroel, Vol. 2, 7 parts.....	\$6.00
☐ Achilas Hatarnegolim K'Halocho.....	\$6.85
☐ Kedushas Yisroel.....	\$5.00
☐ Zekan Yisroel Kehilchoso.....	\$1.00
☐ Tzeniyus Yisroel Kehilchosa.....	\$1.00
☐ Or Hatzeniyus B'Yisroel.....	\$1.00
☐ Kol Yaakov.....	\$1.00
☐ Mezuzas Yisroel Kehilchoso.....	\$1.00
☐ The Halachos of Answering Amen.....	\$1.00
Postage Fee.....	\$1.00

Total Sum _____

NAME _____

ADDRESS _____

COUNTRY _____

ZIP CODE _____

TELEPHONE _____

For more information write or contact:

Yeshiva and Kollel Bais Yeshaya
4711—12th Avenue, Brooklyn, N.Y. 11219
TEL. 436-8086

מפתח לספר

המשפט בישראל כהלכתו

כה-לג	פתיחת הספר
לד-מב	תשובה הרהגה"צ מדעברצין שליט"א
מג-מו	חיוב תוכחה ומחאה מש"ס זוה"ק ומדרשים
מז-מח	תשובת הרהגה"צ שליט"א מאונגוואר
מח-נד	כירור הלכה בענין קאנטראקט, ודינא דמלכותא ועוד
נא	קובץ קו"ק שנתפרסמו בתפוצות ישראל
נא-נב	די טענות פון א רב געגען דעם היינטיגען שטייגער פון פירן די"ת
נב-נז	וויי געשריי איבער'ן מצב פון די"ת וועגן שלום בית
נז-נט	קריאה ואזהרה
ס	מעלדונג וועגן גרינדונג פון וועד להגנה על משפטי ישראל
סא-סב	כולעטין חודש ניסן תש"מ
סג	קול קורא מגדולי הרבנים בענין גניבות וגזילות

* * *

התוכן:

— א —

דיני תורה בזויליאמסבורג — הבוררים יש להם בתים ובשביל זה מעקלין
הדין לטובת הבעלי בתים

— ב —

הבוררים מוציאים הון תועפות מכל הרוצה לגרש, או אשה המבקשת
להתגרש, והתוצאה — שיושבים בעיגון וצער נורא אי אפשר לחרט על
הגליון — תחת אשר שקדו קדמונינו להתרת העיגון

— ג —

הבוררים מרצו באיסור שמועות בעל דין שלא בפני בעל דין חבירו

— ד —

הבורר עושה יד אחת עם בעל דינו — עיני ראו ולא זר

— ה —

גם מלהיות שליש תנח ידיך

— ו —

פתגם מרן רשכבה"ג מסאטמאר זצוק"ל — "נגד בוררים שפרנסתם
מבוררות — אי אפשר ללחום"

— ז —

"בערופס - בודרות" מי שיראת ה' נוגעת בלבבו מתרחק מזה כי אהבתם
ליושר ואמת בשפל המצב — כך דיבר מרן רשכבה"ג מסאטמאר זצוק"ל

— ח —

אפילו דיין כשר ירא ושלם עם כל המעלות והמדות אם יש לו בית —
יתרחק מלדון ריבות שוכר ומשכיר

— ט —

העצה הנכונה לדיין האוהב צדק לבטל גזילות הון רב לצורך גט

— י —

מעשה נבלה מאוד וקשה להאמין

— יא —

מעשה שאירע לפני המעיד כי תאוות רדיפת הממון של הבוררים עוברת
כל גבול ומרוצצת בתים שלמים ערו ערו עד היסוד

— יב —

הבוררים מרבים בישיבות כדי להרבות הונם מלבד העול הנורא שלוקחים
הרבה יותר משכר בטלה

— יג —

אפילו מעניינים ואביונים ממש חוטפים פרוטתם הדלה האחרונה — וכל
הבכיות וצעקות ודמעות מהאומללים ללא יועיל

— יד —

גם רבני וויליאמסבורג השותקים לכל זה ובידם למחות הקולר תלוי
בצווארן

ספר

המשפט בישראל כהלכתה

פתיחת הספר

מיט א קורצע צייט צוריק האבן מיר ארויס געגעבן א ספר (אכילת התרנגולים כהלכתה) ווי עס רעדט זיך וועגן שטעכן די עופות מיט נידלען, האט מען מיך מעורר געווען, אז אויף שטעכן טשיקן זענען מיר מעורר און קומען ארויס מיט א גאנץ ספר, און וועגן דעם דין תורה פראבלעם וואס שטעכט ווי מיט שפיזן נישט בלויז איינצעלנע מענטשן נאר דעם גאנצען כלל ישראל, אויף דעם טוט מען זיך באגענוגן מיט א מודעה אין די צייט וואס א ספר איז דער פאסענדער ארט, און א ספר איז דער ארט מעורר צו זיין וועגן די נישט קארעקטע דין תורה'ס, מיר וועלן נישט מאריך זיין בחומר הדבר, קודם וועלען מיר נאר איבערגעבן די ווערטער פון דעם בארימטן גאון דער דעברעצינער רב אין די הקדמה צו זיין ספר באר משה חלק ה' בא"ד וז"ל:

א) הנה בספרי ח"ד (בסוף הספר) כתבתי קונטרס מיוחד נגד הבוררים-אומנים וכמו שכתבתי שם שמראש ומעיקרא ידעתי שגורלי יהי קשה וכבד בגלל אלו הדברים, אבל יותר ממה שחשבתי עלה לי, לא יאומן כי יסופר, אבל דעת הציבור בעזה"ת עמדי וזה חלקי מכל עמלי, וכל הצער ושכרון לכ כדי לעורר הציבור על הצרעת הממארת האוכל כשר גידין ועצמות מגופו של כלל ישראל וליתן סוף למעשיהם הרעים וגם בחלק זה כתבתי מרירות נגדם וגליתי כמה ענינים מבוהלים וגם בדרשתי בפני כל עם ועדה בשבת הגדול העעל"ט פ' ויקרא שנה זו הרימותי קולי ואקרא בקול חוצב להבות אש נגד מחלה זו הגורם רעות רבות ככרם ה' צבאות כמאמר חז"ל כל פורעניות הבא על ישראל אינו אלא בשביל דייני ישראל (שבת קל"ט א') והי' לחרדת אלקים.

ב) דרשתי זו נתפרסם בעזה"ת בכמה מקומות ונתקבלה ברחבי הציבור כסבר פנים יפות, קצת מהרדיפות והמרירות העליתי על הכתב ואפרסמו עם ביאור רחב בספרי ח"ז, ומאז כמה וכמה משפחות פנו אלי להושיעם ולהצילם מצפורני ב"ד עם בוררים-אומנים שצרתם מתרבה יום יום וגם אחמול צלצל על הטעלפאן משפחה אחת והגידו דברים נוראים מעשי נבלה שגרם להם אהבת ותאות כסף של אלו הבוררים, שמו שמים, וממש בכר שאעשה דבר מה להצילם כי באו מים עד נפש ממה שסובלים בגלל בנם שבשכיל עוד ישיבה אחת בב"ד שמקבלים לערך שש מאות דאללאר מקלקלים אותו.

ג) ולפני שבועיים באו אצלי אב ואם וכמעט נתעלפה האם מרוב צערה וכעסה על מה שמעגנים ב"ד כזה את בתם זה חדשים וחדשים ואין מידם מציל,

והכל בשביל שיקבלו עוד כסף בעד ישיבה אחרת. ורחמנא שזיב לן מענה בפיהם מליצה יפת מכוער שרחמנא אמרה, "משכו" את הדין תורה "וקחו לחם" כסף הרבה, כדי בדין וקצף. בגורל המשפחה האחרונה שגורלם נגע עד לכבי צלצלתי ג' פעמים אל רב אחד בויליאמסבורג — כי המשפחה אמרה שהבע"ד שכנגדם שיך לאותה קהלה — ולדאבוני לא נעשה מאומה כקול קורא במדבר. ואיני רוצה חלילה לקטר על עצמנו אבל חלילה וחלילה המאורעות הנוראות המשוונים מאד מאד מי יודע אם לא מעשיהם הרעים גורמים והציבור כבר הורגלו ולא חלים ולא מרגישים שמצפון (בעהאלטן — ממקום טמון) תפתח הרע, וטהר לבנו לעבדך באמת.

ד) מי יתן והלואי שדברי יהי' נשמעים והבוררים-אומנים בעצמן ומעצמן יעשו תשובה לחזור ממעשיהם כמה דאפשר לחזור וחוף מזה בעבירה שבין אדם לחבירו צריך שירצו את חכירם גם בדברים. והעיקר תלוי ביד הקהל.

ה) ממש היום באו לפני סגל אנשים חשובים מאד, לערך שמנה חסידים מהרבה סוגים, בשביל אברך אחד שזה כשנה שאיננו דר עם אשתו והולך מדחי אל דחי ואין איש שיצילו מכבלי אשתו הרעה, עשיתי בעזתי יותר מידי כחי, והגם שמראש אני יודע שהצד האחר יורקו בלסטראות וחיצים נגדי, לדעתי אסור לי לחוס על עצמי במקום פק"נ ממש של האברך. וה' ירחם על עמו שארית הפליטה במהרה, כי מי יודע מה יולד מכל זה אם הצבור לא יתעוררו טרם שח"ו לא יהי' מאוחר.

ו) ועוד הופעה לא טובה ומאד לא נעימה עינינו רואות לצערינו העמוקה שהרכה מהדור הצעיר, באחרית הימים, מקושרים עם כמה וכמה זיופים ואונאות, גניבות וגזילות כחשאה, והרבה מהם מצאו ונמצאים על דרכים עקלקלות שסופן כאר שחת, צריך מאד להתבונן מי גורם וגרם כל אלה, שמא לומדים מעשיהם מהבוררים האומנים בק"ו אם הם רשאים אנו לא כ"ש, או חינוך עקום (בתמי") או המאכלים שאוכלים שאינם כרורים עפ"י הלכה מכת אר"ה או מכת דיני חו"מ, עיין דברים נוראים בספה"ק מגיד תעלומה להגה"ק בעל בני יששכר צוק"ל (ברכות דף ל"ב א' ד"ה בשביל כסף וזהב) בשם רבו הקדוש צוק"ל איום ונורא. נא ונא בעלי אחריות להתעורר טרם יבא השמש ויעריב, וה' ירחם עלינו וישלח לנו משיחו הולך תמים ויגאלנו גאולה שלמה במהרה אכיה"ר.

(עכ"ד שו"ת באר משה בח"ה)

ז) כ"הודה ועוד לקרא" ווילן מיר זאגן אז אויך מיר זענען עדות אויף דעם און קענען דאס פאקטיש באשטעטיגן, ווי מיר ציטירן דא.

ח) ליינענדיג די ווערטער פון דעברעצינער רב שליט"א האט אונז ארום גענומען א ציטער, און מיד האבן זיך געפרעגט אם כארזים נפלה שלהבת, אויב אזא ריז ווי דער דעברעצינער רב האבן די עזי פנים שכדור נישט געשאנדעוועט און

טעראריזירט און געברענט חאטש כוונתו איז לש"ש מה יעשו איזוכי קיר? אויב אזא פראמינאנטער און געאכטער רב ווי דער מחבר פון די בארימטע ספרים באר משה ווערט פאר אויספירן זיין רבנישע פליכט און מעורר זיין אויף אזא שרעקליכע פירצה ווי די נישט ריכטיגע פסקים, פון אזוי גערופענע דין-חורה פירער אזוי גרויזאם טעראריזירט, א זאך וואס איז קיינמאל נישט געווען ביי אידן, איז דאך קלאר אז מיר האבן דא צו טאן מיט מענטשען פארשטעלט אין חסידישע מיט רבנישע לבושים צו קענען באשווינדלען און בארויבן אלע שיכטען ארעם ווי רייך.

ט) די ערשטע זאך לערנען זיי אויס ווי צו טענה'ען טענות שקר, (וואס פארשטייט זיך איז אן איסור גמור און ווער עס געווינט א דין תורה מיט א טענת שקר איז ער א גזלן). ווען דאס גיט זיך נישט איין פארדרייען זיי די טענות פון דעם אנדערן צד און זאגן אים אומפארשעמט אזוי האסטו געטע'נעט און יענער קען שרייען חי וקים אז ער האט נישט גע'טענה'ט, ווען דאס איז נאך נישט גענוג און דער צד שכנגד ווייסט קלאר די הלכה פארדרייען זיי דעם פשט און זענען מגלה פנים בחורה שלא כהלכה, ווען דאס איז נישט גענוג גיבן זיי ארויס דעם פסק לטובת זייער צד אומפארשעמט אפי' מען קען אויפווייזן שווארץ אויף ווייס אנדערש.

י) ווען דאס פאסירט ביי א געווענליכע ד"ת ווי קיין צד האט נישט קיין באזונדערן אינטערעס דינען זיי זייערע אינטערעסן אויף פאלגענדן אופן, מען פראבירט אויסציען די זיצונגען ווי ווייט מעגליך כדי אזוי ארום וואס מער געלט ארויסציען, און ביי דעם נעמען זיי זיך נישט די מי אויסצוהערן די טענות פינקטליך ווי עס פאדערט דער דין נאר פון אויבערפלעכליך ווי עס זאגן עדות צענדליגער בעלי בתים אז ווען זיי האבן ביי די ענד פון די טענות פראבירט איבעררעדן יעדער מיט זייער כורר דעם ענין, האבן זיי זיך איבערצייגט אז זיי ווייסן נישט וואס טוט זיך מיט זיי, (און מען האט אונז איבערגעגעבן אז צוויי בעלי דינים האבן געזען וואס טוט זיך האבן זיי פארשטאנען אז ביי די אומשטענדן קען קיין פסק אמת נישט ארויסקומען, האבן זיי געשלאסן שלום צווישן זיך און איבערגעלאזט די דינים און אנטלאפן און זיך אויסגעגליכן צווישן זיך).

יא) דאן ביים ענד פון די טענות זעצן זיי זיך אוועק און קלאפן צוזאמען עפעס א פשרה אן הענט און אן א פיס און גיבן ארויס א פסק און ערלעדיגט, כפרט אז אין מיטן קומט אן א קאל פון אן אנדערע ד"ת ווי מען קען מאכן מער געלט, דאן לאזן זיי נישט קומען צום ווארט מער, און גיבן א פסק'ן אפ שנעל וואס עס קומט זיי אויף די צונג, און ווייטער געגאנגען, ווי עס האט אונז איבערגעגעבן א יונגעראמאן א ת"ח א בעל הוראה און אליין א רב, אז איך מיטן די ד"ת האבן צוויי פון די בוררים גערעדט וועגן דעם וואס זיי ביידע דארפן זיך איילן צו איין אנדערע די"ת, און מען דארף זען צו ענדיגן.

(יב) עס האט פאסירט ביי א דין תורה אז עס איז אים צוגעשטעלט געווארן א חשבון פון 12 טויזנט דאלער וואס איינער האט געדארפט באצאלן לויט די טענה פון זיין בעל דין, און ער האט געזאגט אז דער חשבון איז נישט קיין ריכטיגער, ווארום דער סך הכל פון 12 טויזנט איז צוזאמען געשטעלט פון אסאך קליינע חשבונות און בילס, דעריבער מוז ער כאטראכטן יעדן ביל באזונדער און די וועלכע ער האלט פאר נישט ריכטיג וועט ער פארלייגן די דיינים ערקלערנדיג פארוואס ער דענקט אז זיי זענען נישט ריכטיג, ווען זיי האבן דאס געהערט האט זיין אייגענער בורר געשריגן צו אים וואס? ווי לאנג נאך וועט איר נאך פארשלעפן די דין תורה, מיר קענען שוין נישט זיצן מער, און ווענדעט זיך צום "שליש" פארזיצער וועלכער האט נאך דעם טיטל רבי אויך, איר ווילט נאך אריינגיין אין דעטאלן (פרטים) וועגן די 12 טויזנט דאלער? מאכט דער שלישי מיט'ן קאפ ניין, איז ביי דעם גיט דער בורר א קלאפ אין טיש, איר מוזט מסכים זיין צום חשבון, אזוי ווי ער גייט און שטייט

שומו שמים! חז"ל זאגן און אזוי ווערט געפסק'נט אין שו"ע אז ווען עס קומט פאר א דין פון א פרוטה זאל ער דאס כאטראכטן מיט דעם זעלבן הארבקייט ווי אסאך געלט, כ"ש ווען עס האנדלט זיך וועגן א קאלאסאלע סומע פון 12 טויזנט, און נאך ביי אן ארעמאן א מטופל און א ת"ח, די רציחה דערפון איז דאך שרעקליך ווי קען מען זיין אזוי פארשטיינערט און קאלט-בלוטיג.

(יג) און דאס איז נאך נישט אלץ, מיר וועלן דא ציטירן נאך שוידערליכע מעשים תעוועים פון די אזויגערופענע רבנים, און דאס אלעס טוען זיי אומפארשעמט און קאלט-בלוטיג, וויסנדיג אז אלץ וועט פארדעקט ווערן מיט דעם רבנישן מאנטעל אונטער וועלכע זיי פארמאסקירן זיך, ווארום ווער וועט דאס גלייכן א בעל דין קעגן א רב, דעריבער ווייסן זיי אז זיי האבן נישט וואס מורא צו האבן, אבער ווי שטייט סוף גנב לחלי' איז געגען זיי ארויסגעטראטען א רב נאך זיין קומען אין בארירונג מיט זיי און איבערצייגנדיג זיך איבער זייערע מעשים תעוועים איז ער שארף ארויסגעטראטן און אן עפנטליכע דרשה, און אין געגען זאך צו אנדערע רבנים וואס נעמען אן א פיל מויל מיט שווייגעניש, איז דער דעברעצינער ארויס קעגן זיי מיט א שטורמישן אנגריף, האט דאס דאך זיי נישט געשמעקט וויסנדיג אז א רב וועט די וועלט יא גלייכן בפרט אזא בארימטן פוסק און פערזענליכקייט וואס עס שטעלט מיט זיך פאר דער דעברעצינער רב שליט"א, האבן זיי געזען אז די זאך טויג נישט, האבן זיי באוויזן זייער אמת'דיגן פרצוף און גענומען זיך צו גענגסטנערישע מעטאדן טעראר א.ד.ג. כדי אנצווארפן א שרעק אויף אים, ער זאל שווייגן און זיי לאזן אנגיין מיט זייערע מעשים תעוועים, און ווי ער שרייבן אליין אין דעם צוטאט וואס מיר האבן נאר וואס געברענגט, און ווי ער שרייבט מער אויספירליך אין זיין ספר באר משה ח"ה סי' ק"ע וועלכען מיר ציטירן ווי פאלגנד:

יד) ומכאן אתה דן על הכוררים הצבועים [בערופס – כוררים, אומנים-כוררים] המלמדים בעל דינם לומר שקר וכזב בדין תורה כדי שיזכו [ר"ל יתחייב] בדין, ויקבלו שכרם משלם ויתפרסם שמם הטוב [הרע] שהבורר אותו הוא יוצא זכאי [חייב]. וזה ממש היפך דברי רב (סנהדרין ז' ב') דרב כי הוה אתי לבי דינא אמר הכי ברעות נפשיה לקטלא נפיק (לישא עליו חטא, ועל עצמו היה אומר) וצבי ביתיה לית הוא עביד (צרכי ביתו אינו עושה כאן) ולואי שתהא ביאה כיציאה (שאחזור לביתי כיציאה שייצאתי מביתי בלא חטא, שלא אטעה ואענש). ובודאי אלו כוררים הרעים מקבלים החטא ברעות נפשם בשביל צרכי ביתם העושים כאן כי הרבה משתכרים כאן וריקן מביתם אזלין אבל מלאים לביתם עיילים. אוי לאותה בושה ואוי לאותה כלימה אוי לעינים שכך רואין ואוי לאזנים שכך שומעים. והעולה על כולנה שהטעראר גדול כל כך שהכל שותקים ואין פוצה פה ומצפצף. כי יראים לנפשם שיגרו בהם הכלבים הרעים והחיות טורפות כחצות לילה הפייערלעשער (אנשי המככה האש) יגיעו, וכו' וכו' די בויון וקצף. אלו דברים הם דברים אמיתיים וידועים לכל, הדרים בברוקלין, אבל מי שירא ויקרא אותו במקום אחר יאחזו בראשו אפשר שבברוקלין במקום שאדמורי"ם ורבנים מובהקים שיחי' דרים יהי' נעשה כיוצ"ב, עיר צדק ילין בה ועתה מרצחים במלוא מוכן המילים. אבל אוי ואהה !!! לדאבון נפשינו ולצערינו הגדול הכל אמת ואין מושיע כי אין מידם מציל. ומכאן אתה דן שעד כמה צריכים הכוררים-האומנים (בערופס-כוררים) לעשות תשובה על כל דיבור ודיבור של נטית הדין כדי לזכות [לחייב] את הבעל דין שלו שבחר בו לרע, כעל הוז"ל, השם שזיב לן ממעשיהם הרע, והרע שגורמים במעשיהם לכל העולם כולו, ומכריעים העולם לכף חובה. דהלא אלף תודות צריך המתחייב להודות לה' שניצל מגזל כמו שפרש"י (סנהדרין ז' א' ד"ה ליזמר וליחל) הואיל ודין אמת דנו לא הפסיד כלום, אלא גזילה הוציאו מידו, ולכך ליזמר וליחל.

טו) אשרי מי שאינו מקבל להיות כורר בדין תורה רק להיות חבר לבד"צ נוטראלי שלא בחרו הצדדים גם באחד מהם, ואוילו להכוררים-האומנים שעתידין ליתן דין וחשבון על הרע שעשו וגרמו. ועיין בתו"ח (סנהדרין ק"א א') מימרא דד' כתות אין מקבלות פני שכינה שכ' דהמוציא לשם הרע כמושו"ל דמי, דברית הלשון וברית המעורר זה לעומת זה הן כמ"ש בס"י, וזשה"כ אל תתן את פיך לחטוא את בשרך. ועיין זהר חדש שה"ש ס"א א' בשרך דא בשר קודש. ועיין זהר ויחי דמושו"ל לא חמי אפי שכינתא עיי"ש.

חודש מרחשון תש"ל לפ"ק פה ברוקלין יצ"ו.

משה שטערן

(טז) עו"ש כאותה התשוכה בשולי הגליון וכימים האחרונים נשמעו שמועות מבוהלות (ואח"כ נתברר אצלי, לצערי הגדול, ע"י דין תורה שהיה אצלי מתוך תעודות בלא צל ספק ולדאבונו כמעט יותר ממה שנשמע הוא האמת האמיתית) שיש כורך שאבד הון רב מאות אלפים דאללאר בעיסקא ביש כורך אחר אבד מאה וכ"ה אלפים וכורך שלישי אבד מאה אלפים. והדבר פשוט שבממון כאלו אין ברכה רוח והבל ישאם. וה"י על שארית ישראל שלא יפלו במצודת כוררים בעלי אומנים שמעוררים דין למטה ולמעלה. ואלמלא היו שותקים אלו תכוררים אפשר שהייתי שותק ג"כ אבל דוקא רוצים לישא דגל התורה בראש כל חוצות. ועל זה אסור לשחוק. וכל השותק עונו ישא וכל פרעניות שכאה לעולם לא באה אלא כשביל דיני ישראל אלו (שבת קל"ט א'), עכ"ל.

(יז) פאר דעם ליינער וועלן די אלע זאכן אויסקומען ווי אומגלויבליך און וועט שטוינען ווי איז געמאלט אז רבנים זאלן אומשטאנד זיין אויף אזעלכע מעשים תעתועים, אבער הערנדיג פון אזא פערזענליכקייט ווי דער דעברעצינער רב קען קיין צווייפל מער נישט זיין אז דאס איז די ווירקליכקייט, און דעריבער געפונען מיר פאר נויטיג צו ווארענען די ברייטע עפענטליכקייט זיך צו היטן ווי ווייט מעגליך נישט אריינצופאלן אין זייער נעץ. נישט צו גיין צו זיי צו א דיי"ת און זיי נישט נעמען אלס כוררים און אפי' נישט אלס טוענים ווארום מיט דעם זענט איר מסייע ידי עוברי עבירה, און זיך גיט נאכפרעגן איידער מען גייט צו דין תורה צו וועמען צו גיין.

(יח) נאך אונזער עפנטליכן ארויסטריט איבער די טעמע פון דעם ביטערן מצב פון שלום בית דין תורה'ס, איז דער אפקלאנג געווען א מעכטיגע, מיר האבן באקומען פילע טעלעפאנען און דאנק'ס בריוון און באזונדערס פון די רבנישע קרייזן, איינפלוסרייכע רבנישע פערזענליכקייטן האבן זיך געווענדעט צו אונז און אונז געמוטיגט ווייטער אנצוגיין מיט אונזער ארכעט און האבן אונז איבערגעגעבן שטוינענדע פאקטן פון וואס עס טוט זיך אפ ביי די דין תורה'ס, און מיר מוזן צוגעבן אז הגם מיר האבן שוין פיל געהערט, האבן מיר זיך אבער נישט פארגעשטעלט אז דער מצב איז אזוי כאאטיש ווי די רבנים האבן אונז איבערגעגעבן און מיר מוזן צוגעבן אז מיר זענען געווארן שאקירט הערנדיג פון יעדן באזונדער איבערגעבענדיג איינצעלהייטן איבער דעם טראגישן מצב אויף דעם דיי"ת פעלד, הערנדיג ווי נידעריג געפאלן עס זענען אזעלכע וואס ווערן גערופן מיט דעם נאמען רבנים.

(יט) איבערצוגעבן אלע איינצלהייטן וואלטן מיר געדארפט אפשרייכן א גאנצן חיבור, מיר וועלן זיך דא באגענוגן מיט ארויסברענגען נאר א פאר פאקטן, וואס דאס וועט געבן א בילד און באווייזן דעם ווירקליכקייט פון דעם טרויריגן מצב.

המשפט בישראל כהלכה

לא

(כ) עס איז אונז איבערגעבן געווארן פון די אויבנדערמאנטע רבנישע פערזענליכקייטן וועלכע האבן גערעדט מיט גרויס הארץ־ווייטאג איבער דעם צוגאנג פון געוויסע רבנים צו דין תורה'ס ווי צב"ש:

(א) עס איז דא רבנים ווען מען ווענדעט זיך צו זיי וועגן א דין תורה האבן זיי כאלד גרייט א פרייז ליסט.

פון \$ 500 און העכער, פאר \$ 500 וועל איך זיך משתדל זיין דאס צו טאן, זאגט אים דער בעה"ב איך דארף איר זאלט מיר דאס און דאס צוזאגן, זאגט אים דער בורר, דאס וואס איר פארלאנגט דארף קאסטן \$ 1.000 (און דאס נאך אלץ פאר די די"ת, און דאס פארשטייט זיך איז חוץ דעם פסק־געלט, נאר א שוחד איינגאבע כעפאר די די"ת).

גייט דער בעה"ב צו אן אנדערן בורר וועלכער זאגט אים צו דאס זעלבע פאר א שוחד איינגאבע פון \$ 500.

(ב) ווידער האט מען אונז איבערגעבן פון בוררים וועלכע לערנען אויס זייערע בעלי דינים פאלשע שווינדלערישע טריק אויסצושווינדלען געלט ווי עס איז געווען א מעשה ווי 2 בעלי בתים האבן זיך צוקריגט, און פארלויף פון קריגעריי האט איינער דעם אנדערן דערלאנגט א פאטש, און ווען עס איז געקומען צו די"ת האט דער געשלאגענער אויף די עצה פון זיין בורר אונטערגעקויפט א דאקטער וועלכער האט שריפטליך כאשטעטיג אז דער מוח מיט די אויער אפאראט זענען שטארק כאשעדיגט געווארן פון דעם פאטש און אים געראטן צו מאנען 100 טויזנט דאלער !!! איז אפזיצנדיג א שעה צייט האבן זיי געוואלט שוין ענדיגן דעם זיצונג, און איינער פון די בוררים האט געזאגט מיט דעם לשון, דער ערשטער זיצונג איז פערטיג און יעדער זאל אראפלייגן א פעטן סכום, און געמאלדן אז ווייטערדיגע זיצונגען וועלן פארגעזעצט ווערן.

ווען דער שלישי וועלכער איז אן ערליכער רב האט געזען אז די צוויי בוררים ווילן בכוונה פארציען די די"ת כדי ארויסצוציען מער געלט, האט ער געלאזט רופן די 2 בעלי דינים צו זיך אין שטוב און אין משך פון א האלבע שעה האט ער צופרידן־שטעלדיג געשטלט דעם סכסוך ווי אויך אנדעקענדיג אז די גאנצע מעשה מיט דעם מוח און הערן באשעדיגונג איז געווען נישט מער ווי א שווינדל פון דעם פיפיגן בורר, און דער געשלאגער האט איינגעווייליג פאר א סכום פון א פאר הונדערט דאלער מוחל צו זיין און סעטלען דעם גאנצן ענין.

ווען די בוררים זענען געווארן געווארן, האבן זיי באפאלן דעם רב מיט זידלערייען הלמאי ער האט זיי קליא געמאכט די ביזנעס, און דרויענדיג אים אז זיי וועלן מער נישט זיצן מיט אים ביי איין טיש.

רבנים גיבן התירים צו גיין בערכאות, און איגנארירן הזמנות צו דין תורות (כא) אויך האט מען אונז איבערגעגעבן פון שוידערליכע אומגליקס פאלן וואס די סארט שווינדלערישע די"ת ברענגען מיט זיך, מענטשן וועלכע זענען אוועקגעפאלן ביי דין תורה'ס מיט טויטליכע הארץ-שלאגן, צוזעענדיג די שווינדערליכע הארץ-רייסענדע עוולות וועלכע ווערן באגאנגען מיט די הילף פון די כורים.

(יעדער וואונדערט זיך און פרעגט "מה זאת עשה אלוקים לנו" וואס איז די אורזאך פון אזויפיל אומגליקן ליידער רח"ל, וואס מיר הערן לעצטנס אזוי פיל ד' ירחם? — איז וואס איז זיך צו וואונדערן — ווען חכמינו ז"ל האבן אונז פארגעזעצט וואו עס שטייט אין מסכת שבת דף קל"ט: תניא רבי יוסי בן אלישע אומר אם ראית דור שצרות רבות באות עליו צא ובדוק בדייני ישראל, שכל פורענות שבאה לעולם לא באה אלא בשביל דייני ישראל... ראשיה בשוחד ישפוטו עיי"ש, לכן בגללכם ציון שדה תחרש וירושלים עיין תהיה והר הבית לכמות יער, (דרום פון אייערע זינד וועגן, וועט ציון צואקערט ווערן אזוי ווי א פעלד, און ירושלים ווען זיין צו הויפן ערד, און דער הר הבית וועט זיין גלייך צו די הויך פון דעם וואלד). אויך זאגט די משנה אין אבות פ"ה: חרב בא לעולם על עווי הדין ועל עוות הדין, ועל המורים בתורה שלא כהלכה!!! יעצט רבותי!!! פון די גמרא זעען מיר קלאר ווער עס איז שולדיג אין די אלע אומגליקן אן א אויסנאם, דאס זענען די רבנים וועלכע פארקורמען דעם דין און טראגן ארויס פאלשע פסקים).

און אלע ווענדן זיך צו אונז, און שרייען אז "באו מים עד נפש" און רופן אונז אויפשטורעמען די עפנטליכקייט און נישט רוען ביז אט די איבלען און ווילדע געוואקסן וועלן אויסגעריסן ווערן פונים שורש, און וועלן אויפהערן שטעכן און פארדארבן אונזער וויינגארטן.

אויך האט מען אונז איבערגעגעבן א זאך וועלכע רופט ארויס גרויס אומריאונג, אז ערליכע יונגעלייט וואס זענען נישט לאנג אריין אין דעם די"ת פעלד צו זעענדיג ביי זייערע עלטערע קאלעגן אט אלע געמיינע שטיק ווערן זיי שנעל מיטגעשלעפט מיט דעם שטראם.

(כב) עס איז דא רבנים וועלכע פארדרייען די טענות פון די בעלי דינים, ווי עס האט זיך לעצטנס געהערט פון א מעשה וואס צוויי פון די רבנים האבן געזאגט דעם בעל דין אז זיי געבן ארויס א פסק דין געבויעט אויף א טענה וואס ער האט געטענה'ט, ווען דער האט געענטפערט אז ער האט דאס קיינמאל נישט גע'טענה'ט האבן זיי אים געוויזן אז ביי זיי איז אזוי פארשריבן, דער בעל דין אבער האט זיי אויפגעוויזן זייער פאלטשקייט אין פנים אריין, האט דער שלישי אים גוט אנגעשריגן זאגנדיג אז דער פסק בלייבט די זעלבע, שומו שמים!!! ווידער האט

פאסירט אזא מעשה אין איינעם פון די שטעטליך ארום נ"י עס איז אנגעגאנגען א שווערע דר"ת איבער א מקוה בויען, ווען דער בורר פון איין צד האט געזען אז ער האלט שמאל האט ער געראטן זיין קליענט און געזאטג ווי פאלגט: איר מוזט אננעמען דראסטישע געוואלד'ס מיטלען נאר דאס וועט באאיינפלוסן די אנדערע 2 רבנים ארויסצוקומען לטובתכם, איר מוזט מסדר זיין אז די רבנים זאלן מורא באקומען אז דאס שטעטל וועט בלייבן אן א מקוה וועלן זיי כמילא פסק'נען אז "איר" זאלט בויען די מקוה, דער בעל דין האט נישט לאנג געווארט און געטאן ווי זיין רב האט געהייסן און צובראכן די פלאמבינג פון די מקוה אזוי אז ווען זיי זענען געקומען צו די מקוה האבן זיי געטראפן א קאלטע מקוה, און ווען נישט דער אריינמישונג פון רבנים ואדמורי"ם ווער ווייסט ווי לאנג דאס שטעטל וואלט געבליבן אן א מקוה! שומו שמים!!!

(ג) אויך איז דא א געוויסער פארשוין א בורר וועלכער איז ככלל קיין רב נישט, נאר ער איז גרויס געווארן זייענדיג א רבנישער טוען וועמעס גרויסקייט נעמט זיך פון דעם וואס ער באפאלט דעם צד שכנגד מיט זידלערייען און ניכול פה, אז עס זאל נסתם ווערן זיינע טענות, און אלע מעטאדן זענען אים כשר צו דערגרייכן א זיג פאר זיין קליענט ווי פעלשן שריפטן, ווען מען ווייזט אים אז די הלכה זאגט אנדערשט ווי ער, דרייט ער אויס דעם פשט און באמיהט זיך מיט אלע שטיק צו פארדרייען און פעלטשן דעם פסק פון גדולי הפוסקים און מהפך זיין דברי אלוקים חיים.

אין אונזערע פריערדיגע ארויסטריטן זענען מיר שוין ארויסגעקומען מיט פארשידענע פארשלאגן, און מיר ווילן דא נאר געבען אן אויפרוף צו די ערליכע רבנים צו זען ווי ווייט מעגליך זיך אפצוגעבן און אויפנעמען דין תורה'ס ווען מען ווענדעט זיך צו זיי, און נישט מדחה זיין, און געדענקען וואס חכמינו ז"ל זאגן אויף דעם פסוק "ועצומים כל הרוגיה" זה ת"ח שהגיע להוראה ואינו מורה. אין זכות דעם וועלן מיר זוכה זיין עס זאל מקוים ווערן "ציון כמשפט תפדה" כמהרה בימינו אמן.

הק' שלום יודא גראס
אבדק"ק האלמין

נ.ב. ווער עס וויל וויסן צו וועמען מען קען זיך ווענדן, צו באקומען אן ערליכן פסק, זאל זיך ווענדן צו אונז שריפטליך, און מיר וועלן אייך געבן א ליסט צו וועמען מען קען זיך ווענדן.

כאן אנו מעתיקים דברים החוצבים להכות אש זקוקין דנורא דנפקו מפום ממלל רברכן ה"נ הרב הגאון המובהק הפוסק האדיר המפורסם בכל קצות תבל בהוראותיו המומחיות מן היחידים שבדורינו כקש"ת מוהר"ר משה שטרן שליט"א אבדק"ק דעכרעצין ומלפנים אבדק"ק ניהייזל ושאר ק"ק, בעהמ"ח ספרים החשובים שו"ת באר משה ז' חלקים, באר משה על מועדות, באר משה הל' פסת, הגש"פ, באר משה על הריטב"א מס' ב"ב, וחי' הר"ן מסכ' מגילה, ובאר משה על מס' שבועות, ברכות, ביצה, וספר הנפלא באר משה על הל' עלעקטריק בד' חלקי שו"ע, וחיבור גדול ע"מ עירובין (בכת"י כמו ז' מאות דפים) ועוד הרבה חיבורים על סדר הש"ס. למותר להדגיש רבת התועלת בהעתקת דברים הנפלאים המאירים כספירים כי הלא נודע לכל באי שער הלכה שהגאון הנ"ל ידיו רב לו במקצוע הלזה בהלכה ובפראקטיק ואליו פי אלפי ישראל ידרושון להצילם מיד עושקם, כידוע לכל רכות מזגו וטוב לבבו להיות מוכן לשמוע צעקת עניים ואנקת אכיונים על אף עוצם הון טרדותיו המרובים בבית דינו וגם טרדותיו בשאר עסקנות לזכות הרבים בכל מקצועות שבתורה, וכל זה לבד דרשותיו הנלהבים בדרך זקינו החת"ס זצ"ל להשיב רכים מעון, והגאון הנ"ל ראה צורך גדול לפרסם החנפים העושים מעשי זמרי ומבקשים שכר כפנחס, וע"כ נתן מקום בתוך ספרי שו"ת שלו לאחדים מן הרבה מאות עובדות הנודעים לו ושאיננו אצלו כדי לקיים מצות מחאה נגד הבוררים שכימינו אשר לפי דעתו כל צרות ופגעי הזמן הם בשביל עון זה כמבואר להלן בדבריו.

פרק א

לתשומת לב המעיין:

חלקנו דברי השו"ת באר משה דלהלן לכמה קטעים והוספנו כותרת קצר בתחילת כל קטע. וזאת לדעת כי רק הכותרת הם הוספות המו"ל ושאר הדברים הם ככתבם וכלשונם כמו שנדפס בשו"ת באר משה.

ידע הקורא!

הלשון "בערופס-בוררים" שנמצא בתשובה הזאת פירושו בוררים שעיקר פרנסתם מבוררות וידוע שרבנים שבזמנינו המפורסמים בשם בוררים הם "בערופס-בוררים".

הדברים דלהלן לקוחים משו"ת באר משה ח"ד סי' קמ"ח וז"ל:

— א —

**דיני תורה בויליאמסבורג — הבוררים יש להם בתים ובשביל זה מעקלן
הדין לטובת הבעלי בתים**

נשאלתי טרם שגמרתי דברי על שאלה האיזמה הנ"ל ובעודי באמצע הכתיבה והדיו לא נתייבש באו אלי חבורת סגל של יראים וחרדים, אברכי כולל גדול ומפורסם, והביעו צערם לפני על הדין תורות הנעשים (רובם ככולם כווילי-אמסבורג, ומקצם במקומות אחרים) מצד הבוררים הנוטלים הרבה יותר יותר משכר בטילה.

והוסיפו שרובא דרובא מהבוררים הם דיינים שיש להם בתים, וכדין תורה ככל פעם כשיש להשוכר דין תורה עם בעל הבית, הבעל בית יוצא זכאי והשוכר (הטענענט בלשון המדינה) ידו על התחתונה, ועי"ז נזרקין הן מדירותיהם בלא חמלה וחנינה, וצועקים בעיר (וויליאמסבורג) ואין מושיע להם.

— ב —

**הבוררים מוציאים הון תועמות מכל הרוצה לגרש, או אשה המבקשת
להתגרש, והתוצאה — שיושבים בעיגון וצער נורא אי אפשר לחרט על
הגליון — תחת אשר שקדו קדמונינו להתרת העיגון**

עו"ש וד"ל: עוד הוסיפו להגיד כי עתה מחדש הצרעת הולך ומתפשט בענין הדין תורות, לגרש אשה מבעלה, והבוררים כל אחד רוצה להראות כחו היפה, ופוסקים שהבעל צריך לשלם ט"ר אלפים וח"י אלפים, ולפעמים מחייבים האשה בהון רב. והביעו צערם שיש להם חכמים שא"א להם לדור עם נשותיהם, ולעומת זה ישנם נשים שא"א להן לדור עם בעליהן, וכל צד גוזל מצד האחר ממון רב, והבוררים נותנים עצות רעות איך להציע הטענות, ועי"ז הבעלים יושבים כדוד, ולפעמים בהפך הנשים יושבות גלמודות כעגונות חיות ואסור לשחוק מעתה. ואם הרבנים לא יעשו משפט ויסדרו הענין נכאב הזה אז יהיו מוכרחים לצאת כמחאה גדולה נגד הרבנים והבוררים, והגם שמורה עולה על ראשם שעי"ז ישפילו כבוד הרבנים שליט"א וכבוד התורה, אבל בלית ברירה יהיו מוכרחים לעשות כדבר הזה.

השבתי להם, שאחר שאתבונן בצעקתם הבאה אלי, ואחר דרישות וחקירות עד כמה טענותיהם צודקים, אחזה דעתי, ואכתוב להם "ככתב" מה הזמן והענין דורש, ואקוה שעי"ז גם אחרים יתעוררו על דבר הרע הזה הנעשה בקירבנו ממש, ובכח הרבים יעלה בידינו לתקן המעות. אם לא כולו עכ"פ מקצתו וכו'.

אחר חקירה ודרישה נתאמת אצלי שהאברכים יראים וחרדים הנ"ל צודקים לגמרי בצעקתם, וכמו שאכתוב להלאה נודע לי עוד דברים זרים שהם לא ידעו עדיין, וע"כ בעזר ה' נורא עלילה בלא פחד ויראה, הגם שיודע אני מעיקרא שקרוב הדבר שמה שאכתוב יגרום לי שכרון לב קטן וגם גדול ועגמת נפש ח"ו, עכ"ז לא תגורו מפני איש כתיב, יעבור עלי מה, ואכתוב כאשר אני מכין מדברי חז"ל וגדולי רבותינו זכ"ע, שהחוב עפ"י תורה"ק מוטל עלינו ובנפשות מתחילין מן הצד.

— ג —

הבוררים פרצו באיסור שמועות בעל דין שלא בפני בעל דין חבירו
 עו"ש ח"ל: כל זה כתבו רבותינו שבגולה זכ"ע על רבנים דיינים מומחים
 יושבים על מדין שהיו מוחזקים בכשרותם יראים ושלמים חרדים לדבר ה'
 והעולה על כולנה שלא עשו פרנסתם מאומנות הבוררות, עכ"ז מאחר שיש איסור
 תורה בדבר אל יאמר שום אדם זך לבכו ובורר לי שגם אם אשמע בע"ד א' שלא
 בפני בע"ד חבירו לא אטה, כי התורה ירדה לטוף דעתו של אדם, ושלמה המלך
 יזכה שנשיו הטו לבכו. (ופסקו של הערוה"ש סי' טוב סק"ד מרפסין איגריין)
 ועיין בספר חמד משה (סי' כ"ה) וגם דבריו צע"ג.

ועתה שמעו שמים על הרעה וצרעת ממארת המתפשטת יום יום ואוכלת
 ומבערת את הטוב הנשאר, דכאן בארצות הברית, לרוב הבוררים כל או רוב
 פרנסתם או חלק גדול מפרנסתם משכר הבררות, ולכן כל בורר ובורר ממין זה
 מחפש פירסום עד כמה שידו יד [הכהה] רמה מגעת, ע"כ מזמינים — הטובים
 שבהם בדרך מסיח לפי תומם — הבע"ד שלהם, שיגידו (במסל"ת) הכל באר
 היטב, מרישא ועד סיפא, כדי שיהיו בקיאים בטענותיהם, ואחר שפרנסתם תלויה
 בזאת שצד שלהם שבחר בהם יצא זכאי [היינו חייב] ויקבל עי"ז "פאבליציטי"
 היינו פירסום נאה טוב ויפה, מלמדים אותם — כדרך מסיח לפי תומם, כביכול
 — "חס ושלום" לא בפירוש — ומשימים בפיהם ויועצים להם עצה רעה מה
 לטעון.

— ד —

הבורר עושה יד אחת עם בעל דינו — עיני ראו ולא זר

עו"ש ח"ל: ומעיד אני עלי שמים וארץ שפעם אחת כשישבתי בד"ת כבורר
 של צד אחד — וחלילה וחלילה מעולם לא הרשתי לבע"ד להגיד לי שום דבר
 שבעולם מטענותיו הס מלהזכיר — שאלתי את הבע"ד שכנגדי דבר מה כי ראיתי
 סתירה בדבריו לא הכין עצמו לשאלה זו, וגם רבו הבורר לא העמידו היטב לנסיון
 על הבחינה, ופתאום השבנו שאינו יכול להשיבני עד שישאל את פי בורר שלו,
 כדת מה להשיב, וכששמעתי תשובה זו מפורש יוצא מפי הבעל דין נדהמתי, וכן
 כל הדיינים עמדו משתוממים [כי היה בית דין של חמשה] עד שגם הבורר שהיה
 אביר לב נתבייש קצת על רגע, אבל כזקן ורגיל באלו הדברים לא אבד שלות
 נפשו, והשיב לו שאין זה עסק שלו מה להשיב, אבל יעץ לו שישב "במתנות
 וישוב הדעת" ואינו מוכרח להשיב תיכף ומיד, ואם צריך לו לעיין בכתביו
 שבביתו לא ישיב עתה כלל רק אחר שיעיין בכתביו, וכששמע הבע"ד דברי רבו
 הבורר אחר קצת התכוונות השיב לי שבאמת אין בידו להשיב לי על שאלתי ואחר
 שיעיין במכתביו בלילה ישיב לי למחר, והכל הבינו היטב שבחלילה הבורר שלו
 ילמדו מה להשיב, ואיך לבטל את מה שכבר הגיד האמת בטעות. אחר תשו'
 הבע"ד סלקתי עצמי מלהיות בורר כזה הדין תורה, וקבלתי על עצמי שבשום
 אופן לא אקבל שום בוררות, וע"י מעשה בוררים כאלו כבוד התורה מתמעט
 ושוחקים בשוק על דין תורה הנעשה ע"י בוררים ידועים ומפורסמים כאלו, ועל
 הרבנים הגדולים מזקני דורינו החוב מוטל להשמיע קולם קול להבת אש
 ולגדור גדר, עכ"ל בהערותי על תשו' עין טוב מלפני יותר מעשרים שנה.

— ה —

גם מלהיות שלישי תנה ידך

עו"ש וז"ל: בעוה"ת קיימתי את אשר קבלתי על עצמי ומאז ועד עתה לא קבלתי שום בוררת, וגם כתור שלישי רק לפעמים ישכתי, וסהידי במרומים שבשמים האחרונות גם מלהיות שלישי מנעתי עצמי לגמרי, כי ראיתי שכל כורר וכורר מתחזק עצמו מאוד להצדיק בע"ד שלו, וכמה פעמים הרגשתי שהבורר עובר הרבה מאוד הגבול הניתן להבורר, עפ"י הרא"ש, להפך בזכות בעל דינו, ועתה אינני מקבל שום דין תורה עם בוררים בשום אופן שבעולם, אלא אם באים הכע"ד לפני משיב אני להם שאני אכרר ב' דיינים והב"ד יהי' ב"ד סתם, היינו "נוטראלי", ואם אינם רוצים בזה אז אני משיב להם שילכו למקום שלכם חפץ, אבל לא אצלי, ובעוהש"ת הרבה החזיקו לי טובה על זה.

— ו —

פתגם מן רשכבה"ג מסאטמאר זצוק"ל — "נגד בוררים שפרנסתם
מבוררות — אי אפשר ללחום"

עו"ש וז"ל: ועתה אספר לכם דבר נורא, פעם אחת (לערך לפני י"ב שנים) אחד מקרובי משפחתי היה לו דין תורה עם בוררים, שהי' הבררות אומנתם, פי' בלשון לעז "בערופס-בוררים", שעושים עיקר פרנסתם מדין תורות, והבורר של צד שכנגדו היה גבר אלים מאוד, והבורר שלו [של קרובי משפחתי] סילק עצמו מדין, כי לא יכול לעמוד נגד שקרו וכזבו של הבורר שכנגדו, ובא קרובי לקובלגא לפני מה לעשות, כאשר ראיתי צרת נפשו, ומבשרך אל תתעלם, אזרתי כח והלכתי אל רבן של כל בני הגולה אדמו"ר הגה"ק מסאטמאר זי"ע ובקשתי שיתן לי עצה טובה כדת מה לעשות, וכיותר תמכתי יסודותי על זכות קמוח"ז הגאון"צ האמיתי הדרשן הגדול פה מפיק מרגליות כקש"ת מו"ה ש"צ הכהן שטראססער זצ"ל, שהיה בינו ולהבחל"ח בין האדמו"ר זיעועכ"י קשר אמיץ ואהבה עזה. והשבני "נגד בוררים שמלאכתם ופרנסתם הוא הבררות אי אפשר ללחום נגדם" וכשעשיתי פנים של שאלה ושל יאוש, אבל הגה לא יכלתי להוציא מפי כי כל כך נדהמתי מתשובתו הכוערת, פנה אלי בהתעוררות רב ובהתרגשות כדרכו בקודש, ואמר לי "מה אתה רוצה שאריב עם כל אחד ואחד, וגם זה הייתי עושה, אבל כל אחד יאמר שהאמת עמו אתו, ואהיה מוכרח לישוב אצל כל דין תורה, או שהדין תורה יהיה בכיתי וזה מן הנמנע", כאשר באתי כן הלכתי. רבינו הק' ראה שמאוד כאב לי הדבר, וקיים בעצמו צדיקים אומרים מעט [ובאמת אפילו מעט לא אמר לי, כי לא הבטיחני שיעשה דבר בענין זה] ועושים הרבה, וזמן מה אחר שהתאוננתי לפניו על הדבר הזה, נגמר הד"ת בכי טוב בעוהש"ת, ואין ספק אצלי שידו הגדולה של רבינו הק' זי"ע פעל כל זאת, היינו שדיכר עם הב"ד ודבריו עשו רושם, אבל המוסר השכל היוצא מזה הוא איום ונורא, מה היה דעתו, בעומק לבבו הטהור, ומה היה מסקנתו מדיינים שמלאכת כורר פרנסתם.

"בערופס - בורות" מי שירות ה' נוגעת בלבנו מתרחק מזה כי אהבתם ליושר ואמת בשפל המצב — כך דיבר מרן רשכבה"ג מסאטמאר זצוק"ל

עו"ש ח"ל: ועד כשחק נאמן שאחרי כתבי כ"ז ע"י הזדמנות של דבר מצוה נפגשתי עם רב מובהק יחסן גדול ומפורסם, וממש מסיח לפי תומו [וראיתי בזה אות מן השמים] סיפר לי שפעם הגיד לפני רבינו הק' אדמו"ר מסאטמאר זי"ע והתפאר בצדקת אביו שמעולם לא רצה לקבל שום כררות בדין תורה. וע"ז השיב לו רבינו הק' שליט"א שלפנים היה זה כאמת צדקות גדול ורבותא, אבל עתה שהכוררים הם "בערופס כוררים" אין שום צדקות ורבותא שלא לקבל, ואדרבה חידוש ורבותא הוא אם אחד מקבל על עצמו להיות כורר אם יראת ה' נוגעת בלבנו, כי אהבת היושר והאמת של הכוררים היא עתה בשפל המצב וכמעט אי אפשר שהב"ד יהי' "נוטראלי". ואמר לו ח"י אגדה נפלא על מק"ק לא תקח שחד כי השחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים (ריש פ' שופטים). ופלא דדיין הנוטל שוחד נקרא צדיק, בתמיה. [והוספתי עוד אני לדקדק שהל"ת "לא תקח שוחד" כתוב בלשון יחיד, והטעם כי השוחד יעור עיני "חכמים" ויסלף דברי "צדיקים" בלשון רבים. ועוד קשה ביותר, כי לא תקח שוחד כתיב בלשון נוכח, והטעם כי השוחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים כתוב בלשון נסתר, כאלו היה הפסוק מדבר מאחרים ולא מהלוקח שוחד בעצמו, וזה פלא]. אבל כאמת אמר רבינו הק' שליט"א כי במקום ישיבת ב"ד שהבורר שלקח שוחד הוא ביניהם, משפיעה מחשבתו הרעה על כל הב"ד ואפילו על הדיינים שלא לקחו שוחד משפיעה הילוך מחשבתו לעצם ולסלף הדין האמיתי, כי השוחד כ"כ מחממו שיעלה בידו להטעים בגבורה דבריו. וזה שאמרה תורה לא תקח שוחד, אתה לא תקח, כי השוחד יעור עיני חכמים, היינו אפילו עיני שכל של הדיינים הכשרים שלא לקחו שוחד, עד שאינם יכולים לכוון האמת, וגם יסלף דברי צדיקים גמורים שאין להם חלק בהשוחד ח"ו, ודפח"ח ש"י. הנה הסיפור וגם החי' אגדה הנפלא בנינו מתאים מאד מאד לכל מה שכתבתי שבדידי הוה עובדא.

והא לך דברי אחד המיוחד מגדולי רבותינו האחרונים בעל כנסת יחזקאל בתשו' אור נעלם (סימן מ"ג) שכ': שיותר טוב "בעתים הללו" להיות כ"ד קבוע כי בעוה"ר כעת הבורר מכל צד לא די שטועה בדברי רש"י [ראה ברא"ש רפ"ג דמס' סנהדרין]. ואף גם שומעין הטענות ומשיאין עצות כדי לקבל שכר שיחה נאה, ומהאי טעמא קבעו ב"ד קבוע בכל הקהילות הגדולות בתפוצות ישראל, ואף דבמתני' קאמר זבל"א זבל"א וכו' אך המה ראו לפי הדור שהיה בימיהם, כמו שכ' הרמב"ם ושו"ע (ט"ו) משרבו בתי דינים שאינם הגונים במעשיהם וכו', ואם בימיהם אמרו כן ק"ו בן בנו של ק"ו בדורות הללו, וממילא אם כן עשה הבורר של התובע גדול עונו מנשוא וכו' עיי"ש, ואם רבינו הגדול בעל כנסת יחזקאל כ' על דורו כן אנן מה נעשה אבתריה, ודברי תשו' שכו"י (ח"ב סי' קמ"ג) הובא בפ"ת (סי' ב' אות ג') אחר עיון היטב בדבריו אינם מתנגדים כלל לדברי הכנסת יחזקאל האמתיים הנ"ל.

— ח —

אפילו דיין כשר ירא ושלים עם כל המעלות והמדות אם יש לו בית — יתרחק מלדון ריבות שוכר ומשכיר

עו"ש ח"ל: והנוגע למה שהדיינים נוגעים בדבר כשדנין בענין שוכר ומשכיר, מאחר שגם להם בתים. הנה בודאי עפ"י הדין אין לפסלן, אבל הבקי בהילוך המחשבה ומשא ומתן של המשכיר והכורך דארצות הברית, לא בשאר ארצות, הכל יאמרו מכוער הדבר, ואינו הגון לעשות כדבר הזה להזית שיחה בפי כל, ולא המתנגדים פותחים ופוערים פיהם נגד הדיינים והכורים הללו, דהם אינם הולכים אצלם מעיקרא, אלא חסידים ואנשי מעשה, החרדים והידיאים יושבי ויליאמסבורג, הם הם מלא כעס ורוגז על הדיינים ובוררים אלו, וצועקים שהם נוגעין בדבר, ובאמת אין הדבר רחוק, הגם שאי אפשר לברר וללבן, וממילא אין לפוסלם, אבל נכון היה מצדם למנוע לישב בדין תורה שריגזו דלא פסיק הולך ומתגבר. ולדעתי מחוייבים הם דיינים כאלו לפרוש עצמן מד"ת כזאת מטעמא דמיגדר מילתא, עיין בב"י (חור"מ סי' ב') בשם מהר"ם ריקנטי בשם מדרש הגעלם.

ולפענ"ד שהדיינים הללו יפרשו עצמן מד"ת כאלו, דזה הוי בגדר שהשעה צריכה לכך להשתיק הריגון, וכמה פעמים מצינו בש"ס ופוסקים שעשו כן לפי שהשעה היתה צריכה לכך (עיין באל"י רבה או"ח סי' צ' בשם תשו"ב"י סי' ע'). וגם אם ימא דאין עליהם חוב לפרוש מד"ת כאלו, אבל זה ברור כשמש שחרפה ובזיון גדול הוא, שהם יכופו אחרים שיעמדו לפניהם לדין תורה כשהדיינים בעצמם יודעים שהבע"ד בא לפניהם נגד רצונו, ועל אפו וחמתו הוא להתדיין לפניהם. וקצת דומה שאלתינו, שעליה אנו דנים, הוא דמפורש במהרש"ם (חור"מ סי' ד') שאם כוונת אחד מהדיינים היה לתועלתו שהדיין פסול והפסק בטל עיי"ש, וגם בשאלתינו להדיינים יצא תועלת גדול — כפי הריגון שאינו פוסק — דהם נוהגין גם כן עם השוכר כשאר משכירים ומצדיקים בזה מעשיהם — יש לפקפק בזה הרבה, על די הפסק שיצא מלפניהם לגבי משכיר אחר, והדמיון עצום לפענ"ד. וכבר הורה הבעל ערוך השלחן (חור"מ סי' ז') שאם רואין שלפי תכלית הענין טוב יותר שידונו על פי דיינים אחרים יותר טוב לעשות עיי"ש וק"ו בנידון דידן, הרי מקור להעירור יסודתו בהררי קודש, ואין דעת המעוררים עירור בעלמא בלא שום יסוד בהלכה. הגם שהדין הנ"ל נראה לי נכון, עכ"ז ראוי ונכון לענוש לאלו הפוערים פיהם, ומבזים הדיינים מומחים בלא שום יסוד גמור, רק משום חשד וחשש בעלמא.

— ט —

העצה הנכונה לדיין האוהב צדק לבטל גזילות הון רב לצורך גט

עו"ש ח"ל: ובענין תשלומין הון רב ועצום לבעל כדי שיגרש אשתו, ולפעמים התשלומין הללו שוכרים לריסים משפחת האשה האומללה בלאו הכי, בודאי החוב מוטל על הדיינים להציל עשוק מעשקו, ועל הכורך מוטל החוב שלא יקבל בוררות בענין זה, רק בתנאי קודם למעשה שידע הבע"ד שלא יצמוד לו על צדו אם יבקש הון רב, להתרות בו ולומר לו בפה מלא שאנו לא נהי' כלי זיין בידו לסייע לעוברי עבירה בממוץ שבין כך ובין כך אין הברכה מצויה, וכמו שבא כן ילך, וחרפה ובושה הוא לבקש בעבור גט ממוץ ולצער ולשבר את הצד שכנגד עוד יותר ויותר, והדיין המתאמץ להוציא ממוץ רב ועושה כל טעדיקי לזה, עתיד ליתן את הדין ויהי' לדראון עולם וענוש לא יכלה בודאי ובכירור.

— י —

מעשה נבלה מאור וקשה להאמין

עו"ש ח"ל: רעתה אספר. לדור האחרון מעשה נבלה ומאוס, כדי להיות נשמר לדורות, להתרחק מבוררים הנקראים "בערופס-בוררים". הרבה דברים זרים ותמוהים טפוחים בדמעות בעלי דינים מספרים בעלי הולכי רכיל, אפשר כולו או מקצתו אמת ואפשר שכולו שקר, למשל סיפר לי איש אחד, שאחד מב"ד של הבוררים קרא על הטעלעפהאן, בעל דין אחד שלא שלם הארבעה מאות דאללאר !!! פסק-געלט, שאם לא ישלם עד יום פלוני אז ידע שברשותם עדיין לשנות הפסק לרעתו. אינני מאמין — הגם שהמספר אמר לי שם הבורר ושם הבע"ד. ובפידוש אמרתי לו שזה א"א, והוא השכני שאפשר ואפשר, ובורר שנעשה הדבר, ואם רצוני לדעת ככידור שאדבר עם הבע"ד, אני לא אכתי כי בלא"ה נגד בורר גבר אלים כזה אין בכחי לעשות מאומה.

— יא —

מעשה שאירע לפני המעיד כי תאוות רדיפת הממון של הבוררים עוברת כל גבול ומרתצת בתים שלמים ערו ערו עד היסוד

עו"ש ח"ל: אבל מה שאגיד לכם עתה נעשה לפני ואני מעיד על זה שעד כמה תאוות הממון של הבערופס-בוררים הולך ועובר כל גבול. איש ואשה צעירים שעדיין לא הגיעו לשנת העשרים, דרכם הי' לבא אלי עם כל שאלותיהם, ולרוב באו ביחד. פעם אחת עבר כמה שבועות ולא באו. לא ידעתי פשר הדבר. ופתאום בא לפני הבעל כלי אשתו ומבקש אותו שאשמע אליו קשי רוחו. נפחדתי. בקול חנוק מדמעות סיפר לי צערו הגדול שאשתו עזבה אותו חזרה לבית אביה, והוא מבקש ממני לעזור לו ולדבר עמה או עם אביה - לא עם אמה מטעמים כמוסים — מתחלה דברתי עם אביה שהכרתיו זה זמן רב. בקשתי אותו שיבוא הוא עם בתו אלי — לא לדין תורה — וגם הבעל ואביו יהי' אצלי ומדבר דברי שלום וריעות לחזק יסודות הבית שלא יהרס לגמרי. ע"ז השכני שכבר הלך אל בורר אחד — מכיר אני אותו בורר, שהוא מאלו הבערופס-בוררים - בשמעי זאת נרעדתי. דברתי אל לבו שאל יזמין חתנו לדין תורה, דהלא הוא רוצה שלי' וגם היא רוצה שלי' ולפני ב"ד עם בוררים יכול לצמות מחלוקה בין איש ואשתו ומי יודע מה יהי' סוף הדבר. הוא השכני שמבין הדבר וכן הדעת והשכל מחייב עכ"ז צריך עדיין להתיישב בדבר. אחר שעה השכני על הטעלעפהאן שדיבר עם הבורר והוא אמר לו שיותר טוב לתווך השלום לפני ב"ד כי כח ב"ד יפה ויהי' החוכב יותר מוטל על הבעל לקיים פסק ב"ד של שלש מרב אחד. השכתי לו אני אינני רוצה בד"ת ויותר טוב להגיע לשלי' כאן מלפני ב"ד. אבל לא הועיל מאומה והוא בשלו. דברתי על הטעלעפהאן עם האשה וגם היא הסכימה עמי שיותר טוב להציע הענינים לפני רב אחד בלא דין תורה מלהציע לפני ב"ד עם בוררים, אבל גם היא השיבה שצריכה לדבר עדיין עם אביה. אחר יום או יומיים השיבה שאביה דיבר עם הבורר, הבורר אמר שטובה גדולה יצמח לה בפני ב"ד ושלא תלך לפני רב אחד. מה נעשה אחר ד' שבועות נשבר ביתם וגירש את אשתו שמעולם לא עלה על דעתו ועל דעתה לעשות כן מתחלה, אבל לפני הבוררים הבעל ואביו והאשה עם אביה זרקו חיציהם השנונים זה כנגד זו חו כנגד זה ונתפרדה החבילה ונתגרשו נגד רצונם הטוב. ח"ו אינני רוצה לומר שרשעת הבערופס-בורר עשה את זה. אבל זה ברור לי שתאוות הממון של הבורר גרם לזאת, שבאמת בלא"ה היה דבר זה ח"ו רשעות עצומה. ומי יודע כמה דמי ודמעות זוגות צעירים כאלו שנתגרשו כימים אחרונים מדבק לנפשות בוררים כאלו שרצו להראות

גבורתם בד"ת ולגבות ממון רב בעד טרחתם שטרחו בעד הבעל או בעד האשה ועי"ז עשו פירוד גמור ביניהם שסיפו הי' גט פטורין. והאיך אפשר לשתוק? האיך שתיקה בדבר זה חטא ועון? הלא כל רב ומורה, כל מנהיג קהילה, מחוייב לצעוק ולזעוק זעקה גדולה נגד פרצה כזו, מי שמע כזאת לשבור חיי נערים ונערות כשביל תאות ממון. סיפור זה כדאי לעורר חוגי הקהל הרחב שככל שכונה ושכונה בברוקלין, שהקהלות ביניהם יקבעו כ"ד קבוע נוטראלי בלי בוררים באופן שיצא משפט צדק — ולא מעוות — מתחת ידם, ושלוי על ישראל.

— יב —

הבוררים מרבים בישיבות כדי להרבות הונם מלבד העול הנורא שלוקחים הרבה יותר משכר בטלה

עו"ש ח"ל: ואחרון אחרים חמור שככולם — לא כשביל שהוא חמור מהנ"ל, אלא לפי שהוא שכיח מאד הבוררים — לפי קול הנשמע ההלוך וחזק מאד, שהדיינים נוטלים הרבה יותר מכדי שכר בטילה. ולא עוד אלא כשיש באפשרותם לגמור הד"ת בישיבה אחת מרבים בישיבות כ' וג' וד' פעמים כי עבור ישיבה אחת א"א ליקח שכר גדול כזה, ע"כ מרבים בישיבות להצדיק מעשיהם הרעים לבקש ממון רב. ולא רק שתובעים בפה בחזקה, ונוטלים ביד רחבה, אלא ששום חגינה ובקשה מצד הבע"ד אינו מועיל כלל אצלם.

— יג —

אפילו מעניינים ואביונים ממש חוטפים פרוטתם הדלה האחרונה — וכל הבכיות וצעקות ודמעות מהאומללים לא יועיל

עו"ש ח"ל: ואפילו מעניינים מרודים ממש חוטפים פרוטתם הדלה האחרונה, ולפעמים בע"ד עני מבקש רחמים בתחנונים שאין בידו לשלם ה"פסק-געלט" ושום דבר אינו מועיל אצלם. ועד בשחק נאמן שממש אתמול שפכה לבה לפני אשה עני, ובתחה ממש בדמעות שלישי, איך שהוצרכה לשלם "פסק-געלט" ג' מאות דאלאר — וכן הבע"ד שכנגדה ביחד שש מאות דאלאר — בזמן שאין לה ממה לשלם חובותיה שאינן מניחין אותה לישן, והבית ריק מכל, כי בעלה חולה ועצור בבית זה חמש שנים. בקשתי אותה שלא תגלה לי שמות הרבים הדיינים ומתחילה שמעה לדברי, אבל לבסוף בתוך שיחתה ורוכ כעסה צעקה, אלו הרבים העשירים ויש להם מכל טוב, ופרטה השמות של הרבנים שיחי, אני מצדי גערתי בה כניזפה, אבל הרושם הנורא נשאר בלבי, אשה שנלקחה מכל הצדדים ובעלה עצור בבית מחמת חליו, איך אפשר לדרוש ממנה ג' מאות דאלאר "פסק-געלט" במקום שאין לה ג' מאות פרוטות. ולאמת את דבריה שכמעט א"א להאמין, ובראותה שאינני מאמין לדבריה, קפצה ונשבעה שכן הוא, הזכירה שם אדמו"ר ציס"ע ז"ע שהוא יודע הכל באריכות. וקראתי לאותו אדמו"ר שליט"א על הטעלעפהאן כי לא יכולתי להאמין, וסברתי למה יהי בלבי דבר שאינו, ולמהתהי הרבה אישר וקיים כל דבריה, ואמר לי שגם הוא לא רצה להאמין שדבר כזה אפשר להיות, אבל כשדיבר עם אחד מן הדיינים ושאלו על כך, קיבל תשובה תמוה ביותר: "שאם אין לה, תחזור על הפתחים ותשלם הפסק-געלט", כי זה פרוטתם. חרפה ובושה תכסה פניהם.

אין רצוני להכניס עצמי בדבר שכבר הלכו בו נמושות. ראה ברע"ב ברכות פ"ד, ותוסי' יו"ט שם, ובכ"י (חו"מ סי' ט') ובשו"ע שם ס"ה ובמפרשים, וגם כל ספרי רבותינו הגאון"צ זצוק"ל בתשובותיהן מלאים מחומר האיסור באין חולק, וכולן מדברים מגנות ומן עונש הנוטל שכר יותר מכדי שכר בטלה, וכמה מכוער הדבר, וגם המתירים ומקילים ולומדים זכות על הדיינים באופנים שונים, וכבר נתפשט המנהג למעשה ליטול שכר גם קצת יותר מכדי שכר בטלתו, אבל לא באופן גס כזה, חרפה ובושה הוא לנו, באופן כזה, ובוה מאברין הודה ויפי' של חורה רחמנא שזיבן לן מהאי עונשא, וכח בית דין נחלש, ואפשר ח"ו בטל לגמרי, מי הוא זה שיכול לקבל אחריות כזאת, ואם מקבל עליו אחריות כזאת, אז במכת"ה אינו ראוי לאותה איצטלא, ואין כתר התורה הולמתו יהיה מי שיהיה, אפילו כגובה ארזים וטבחו.

— יד —

גם רבני ויליאמסבורג השותקים לכל זה ובידם למחות הקולר תלוי בצווארן

עו"ש ח"ל: גם הרבנים בויליאמסבורג השותקים לכל זה אינם יוצאים ידי חובתם כלל, בענין מכאיב כזה, והקולר תלוי בצווארן, כי יש בידם למחות ואינם מוחין ונתפסים בעונם, יעשו תשובה ויתקנו המעוות, וכלל נקוט בידינו שלעולם לא "עבר זמננו" ויותר טוב מאוחר מלא כלום, ומי יתן והיה לבכם עם ה', חטאנו עד עתה ואין עתה אלא תשובה, ובזכות דייני ישראל העושים מלאכת ה' באמונה מכה לגאולה שלמה בביאת משיח צדקינו בכ"א.

וע"ז בעה"ח חודש ניסן תשל"ג לפ"ק, פה ברוקלין יצ"ו.

משה שטערן

פירות הנושרין להלכה:

(א) הבוררים אסורים לשמוע דברי הבע"ד שלא בפני בע"ד חבירו (סי' קמח, ג"ז) — חידושי תורה נפלא מאוד בענינים הנ"ל מכ"ק אדמו"ר הגה"ק מסאטמר זי"ע בנוגע בננות הבוררים הנקראים בערופס-בוררים (שם, ו') — בדידי הוי עובדא עם הגה"ק אדמו"ר מאטמאר זי"ע (שם, ו').

(ב) מצוה לדון כזה"ז לפני כ"ד נוטראלי ולא לפני כ"ד עם בוררים (שם, ו').

(ג) דיין שכעצמו בע"ב מבית לא יקבל לדון כין בע"ב בית ובין משכירו (טענענט) בזמנינו (שם, ח).

(ד) על צעקת רבים לשלם סכום רב בעבור הגירושין (שם, ט).

(ה) בזעקת הציבור על התשלומין הגבוהים מאד פסק-געלט (שם, י).

(כל הנ"ל נעתק משו"ת באר משה ח"ד סי' קמ"ח)

בקשר למש"כ בשו"ת באר משה הנ"ל שחיוב גדול על הרבנים בעלי בתים, וכל מי שיש בידו למחות ימחה נגד הבוררים שבזמננו, ע"כ חשבנו לנכון להציע לפני הקוראים ליקוט שלם מדברי הש"ס ומדרשים והפוסקים גדול חיוב המחאה וחומר עונש המתרשלים.

פרק ב

חיוב תוכחה ומחאה מש"ס, זוה"ק ומדרשים

- (א) כל מי שאפשר למחות כאנשי ביתו ולא מיחה נתפס על אנשי ביתו, כאנשי עירו נתפס על אנשי עירו, בכל העולם כולו נתפס על כל העולם (שבת נד:).
- (ב) מתוך שהי"ל לפנחס למחות לחפני ולא מיחה מעה"כ כאילו חטא (שבת נה:).
- (ג) מי שיש סיפוק בידו למחות ואינו מוחה הקללה תלויה בו (ירושלמי שבת פ"ה).
- (ד) כשביל ד' דברים נכסי בעלי בתים נמסרין למלכות, (ואחד) על שהי' סיפק בידם למחות ולא מיחו (סוכה כט:).
- (ה) הואיל והווי יתבי רבנן ולא מחו ביה ש"מ קא ניחא להו (גיטין נו:).
- (ו) אבנר נענש (בהריגה) מפני שהי"ל למחות בשאול ולא מיחה (סנהדרין כ:).
- (ז) יהושע כהן גדול לבוש כגדים צואים שהיו בניו נושאים נשים שאינן הגונות לכהונה ולא מיחה בהן (סנהדרין צג:).
- (ח) כצדקי' כתיב ויעש הרע בעיני ד', שהי' בידו למחות ולא מיחה (סנהדרין קג:).
- (ט) למד אדם ולימד, ושמר ועשה, והי' סיפק בידו למחות ולא מיחה הר"ז בכלל ארור — לא למד אדם ולא עשה ולא שמר ולא לימד לאחרים ולא הי' סיפק בידו למחות ומחה הר"ז בכלל ברוך (ויקרא רבה כה).
- (י) א"ל הקב"ה (למה"ד) הללו צדיקים גמורים והללו רשעים גמורים, א"ל הי' בידם למחות ולא מחו א"ל גלוי וידוע לפני שאים מיחו בהם לא היו מקבלין מהם, א"ל אם גלוי וידוע לפניך לפנייהם מי גלוי ולפיכך הי"ל למחות ולהתבזות על קדושת שמך ולסכול הכאות מישראל (תנחומא תזריע ט).
- (יא) קח את כל ראשי העם והוקע אותם, כראשי העם תלה על שלא מיחו בבני אדם (תנחומא בלק יט).

(יב) ומי הרג אותם, פנחס, שהי' סיפק בידו למחות ולא מיחה, וכל מי שסיפק בידו למחות ואינו מוחה להחזיר ישראל למוטב כל דמים שנשפכין בישראל נשפכין על ידיו (ילקוט שופטים סח).

(יג) הי"ל לסנהדרין גדולה שיקשרו חבלים של ברזל כמתניהם ויגביהו בגדיהם למעלה מארכובותיהם ויחזרו ככל עיירות ישראל, יום אחד ללכיש, יום אחד לעגלון, יום אחד לחברון, יום אחד לירושלים, וילמדו אותם דרך ארץ (שם).

(יד) לא חרבה ירושלים אלא כשביל שלא הוכיחו זה את זה (שבת קיט:).
(טו) האי צורבא מרבנן דמרחמין לי' בני מתא לאו משום דמעלי טפי אלא משום דלא מוכח להו כמילי דשמיא (כתובות קה:).

(טז) בעיקבתא דמשיחא אין תוכחה (סוטה מט:).

(יז) מפני מה זכה ירבעם למלכות מפני שהוכיח את שלמה (סנהדרין קא:).
(יח) יאהב את התוכחות, שכ"ז שתוכחות בעולם נחת רוח באה לעולם, טובה וברכה באין לעולם, ורעה מסתלקת מן העולם (תמיד כח:).

(יט) כל המוכיח חבירו לשם שמים זוכה לחלקו של הקב"ה ולא עוד אלא שמושכין עליו חוט של חסד (תמיד כח:).

(כ) כל היודע להוכיח ומוכיח את הרבים, הרי הוא עושה קורת רוח לפני קונו (תנא דבי אליהו רבה ג).

(כא) מי שיודע שחבירו רשע ומחניף לו ומלא עונות ואומר לו צדיק אתה ראוי שיבאו עליו כל הקללות שבתורה, אבל מי שמוכיח חבירו שיחזור בו נוטל ברכות אותו המתוכח, אם קבל עליו וחזור בו גם הוא מקבל ברכות (ילקוט דברים חשצג).

(כב) וכי יש אדם ששונא בנו אלא מתוך שאינו מוכיחו על התורה והחכמה ודרך ארץ עתיד לשנאוהו אבל אם מוכיחו נעשה אוהבו (ילקוט משלי תתקנ).

(כג) באותה שעה עמדה מדת הדין ואמרה לפניו אף הצדיקים שבתוכה כתוב על מדתם תי"ו של דם, תי"ו תמות, השיב הקב"ה ואמר להם למה, א"ל מפני שלא הוכיחו את בניך בדברי תוכחות ולא אמרו להם לבל יחטאו, השיב הקב"ה גלוי וידוע לפני שאם היו מוכיחים אותם לא היו שומעין להם, השיבה מדה"ה אע"פ שלא היו מקבלים מהם הי"ל להוכיחם, מיד שתק הקב"ה וחישב את כל הצדיקים שהיו באותו הדור בירושלים כרשעים, ונשתלחו על ירושלים ו' מלאכי חבלה וחבלו (אותיות דר"ע א).

(כד) מי שבידו להוכיח ואינו מוכיח נלקה בצרעת (זוה"ק ח"ג דף מו:).
(כה) הצדיק מודרו לילך אל הרשעים להשיבם מעונם ומודיע להם הדין של מעלה ועונש הגיהנם, ואינו נותן שינה לעיניו ביום ובלילה עד שמוכיח אותם ומביאם שישוכו בתשובה (זוה"ק ח"א כ:).

(כו) כל ישראל ערבים זה בזה (תורת כהנים בתקוני פ' ז).

(כז) אפילו צדיקים גמורים נתפסים על הדור וכו' על שלא מיחו ברשעים (תנחומא משפטים).

המשפט בישראל כהלכתה

מה

כח) אחד מהדברים שלפי גודל החטא אין הקב"ה מספיק בידו לעשות תשובה, מי שאפשר בידו למחות באחרים בין יחיד בין רבים ולא מיחה אלא יניחם ככשלונם (רמב"ם ה' תשובה פ"ד ה"א).

כט) חייב אדם למחות בעוברי עבירה וכל מי שאינו מוחה ובידו למחות נתפס באותו עון (רמ"א כ"ד של"ד סעי' מ"ח).

ל) אין הגזירה אלא על מי שיש בידו למחות ולא מיחה (ילקוט רות עה"כ וימת אלימלך).

לא) כל האומר שלמה חטא אינו אלא טועה והכתיב ויעש שלמה הרע וכו' אלא מפני שהי"ל למחות בנשיו ולא מיחה מעה"כ כאילו חטא — אמר רב יהודה אמר שמואל נוח לו לאותו צדיק שיהא שמש לר"א ואל יכתב בו ויעש הרע בעיני ד', וכו' רש"י ח"ל: שמש לחטוב עצים ולשאוב מים בשכר לע"א ואל יכתב בו דבר זה ללמדך שקשה התוכחה במי שבידו למחות (שבת נו:).

לב) ע"ז נענשו אנשי פלגש בגבעה, אמר להן הקב"ה בכבודי לא מחיתם, על כבודו של בשר ודם מחיתם (סנהדרין קג:).

לג) הא דכתיב והכרתי ממך צדיק ורשע בצדיק שאינו גמור כיון שהי' בידם למחות ולא מיחו הוי להו כצדיקים שאינם גמורים (ע"ז ד:).

לד) יען שאהרן לא מיחה במשה (במי מריבה) כי נהג בו כבוד כתלמיד לרב, ואין חולקין כבוד לרב במקום שיש חילול השם, ועל שלא מיחה נלקה כיוצא בו (מדרש תנחומא, חקת).

לה) מזה (מפנחס) ילמוד האדם שיקנא את קנאת ד' צבאות כשרואה איזה חילול השם או חילול התורה, ראה איך החזיקה לו השי"ת טובה וחסות וברית שלום עכ"ל (של"ה הק' בעשרה הילולים).

לו) מ"ש בתנחומא ראה, דהרבה כשרים היו בדור כמו נח ונמחו עם הדור, הטעם שנמחו אותם הכשרים משום שלא מיחו, משא"כ נח שמחה בהם כמו שארז"ל בכ"ר עה"כ שנאו בשער מוכיח (החיד"א בחומת אגף פ' נח).

לז) מי שאינו מחזיק במחלוקת על המתייצבים על דרך לא טוב ומושכי העון הרי הוא נענש מפשעיהם לכל חטאתם, ועובר בלאו שנאמר, ולא תשא עליו חטא" וכו' וחובה על כל ירא אף כי אוהב טהור לכ להעיר קנאה וכו' עכ"ל (שע"ת לר"י שער ג, או' נט).

לח) כ' הרמ"א כ"ד של"ד בסופו ובחומ"מ סי' יב, מתשובת מהרי"ו סי' קנז, דנהגו עכשיו שלא למחות בעוברי עבירה משום שיש סכנה בדבר, מזה דשו רבים וכהיתרא דמו להם לחנוף לאשר לו שם ויד קצת אצל שום שררה או שאר תקיפות אע"ג דלא ברי היזקא, ע"כ תפוג תורה, ולענ"ד טעות גמור הוא זה ודברי מהרי"ו לא נאמרו אלא בברי היזקא ואי לא תימא הכי בטלת לא תגורו מעיקרא דודאי לא נאמר לא תגורו כ"א בדאיכא מקום לירא כמ"ש בנדה דף סא, וכעיי"ז בשו"ת הרשב"א הובא ב"י חו"מ יב, וכו', ושופט הממונה על ישראל לרדות העוברים ומקיים לא תגורו יזכה למחיצת פנחס המקנא, ורעה אליו לא תאונה, (עכ"ל פת"ש בשם בכו"ש).

לט) אל חקנא בעושי עולה, דכל מאן דחמי עובדיהון ולא קני לקוב"ה
אעבר על תלת לאוין, בגין כך בעי ל"י לבר נש לאתפרשא מנייהו ולמסתא אורחי'
מנייהו עכ"ל (זוה"ק ח"א דף רלט:).

מ) כל ההוא בר נש דמקני ל"י לקב"ה לא יכיל מלאכא דמותא לשלטאה
ב"י כשאר בני נשא (שם דף כט:).

מא) כל מי שיש בידו יכולת למחות ומוחה ונוקם נקמות מהרשעים
בעוה"ז, הקב"ה כורת עמו ברית ולזרעו אחריו כמו שעשה פנחס (ראשית חכמה
שעה"ה פי"ב בשם הר"י אבוהב זצ"ל).

מב) החטא הקטן כשיסכימו עליו דעת הרבים והדת ניתנה בכתי דיניהם
שלא למחות בו, הנה הוא זמה ועון פלילי וחטאת הקהל כולו, ולא ניתן למחילה
אם לא בפורעניות הקהל והוא הי' עון סדום (ס' העקידה שער כ).

מג) מתוך שלא מיחו בעוכרי עבירה למדו הדורות מעשיהם (רש"י סוטה
מא:).

מד) מי שכידו למחות ולא מיחה נתפס על חטאו וזה דבר ברור מד'
רבותינו גם מן הכתוב וכו' והעובר עליה ולא הוכיח בטל עשה, ועוד שהוא מכת
הרשעים שעושיין כן (חינוך מצוה רלט, וע"ע בשל"ה תחלת ספרו).

מה) אשמייהם של ישראל תלויים בראשי דיניהם (ילקוט יחזקאל סי'
שמא, וילקוט דברים חח"ב).

מו) בן אדם דפה נתתיך לבית ישראל ושמעת מפי דבר וגו' ולא דברת
להזהיר רשע מדרכו הרשעה לחיותו, הוא רשע בעונו ימות ודמו מידך אבקש
(יחזקאל ג).

מז) ויתכן שגם משה נכון לבו בטוח בצדקת אחיו (אהרן, בהעגל) שכוונתו
לא היתה לרעה אבל על אשמת העם האשים אותו, כי הי' ראוי להוכיחם והם
נכשלו על ידו (רמב"ן תשא עה"כ מה עשה לך העם הזה).

מח) מפני מה מתים ת"ח בלא זמנם מפני שהם כוזבים בעצמם שאינם
נוקמים ונוטרים כנחש על דברי תורה ויראת שמים (אדר"ג פכ"ט).

מט) היו גדולי ישראל רואין דבר עבירה והופכים פניהם ממנו, אמר להם
הקב"ה תבא שעה ואני עושה לכם כן (מדרש רבה איכה — עה"כ ויצא מבת
ציון).

נ) ולסיום הדברים: אעתיק מ"ש הלוחם הגדול מוהר"ר חיים סופר זצ"ל
בספרו הבהיר שערי חיים דף נ, ע"ב, וז"ל: או' מיום הדין ואוי מיום התוכחה
כבוא עת מועד לכל חי, וכי יפקוד ד' על מעשי אנוש ועל פעולות אדם שיחופש
וימצא כתוב: צדיק זה חלל שבת, חסיד זה עבר על נדה, ירא אלקים זה עבר על
נבילה וטרפיפה ושעטנו, קדוש זה עבר על א"א, וישתוממו כל אנשי אמונה
וישאלו הלא הצור תמים פעלו, ויענהו ד' בסערה: הלא הי' בכחך למחות באיש
פלוני אלמוני רשע, מדוע לא זכרת אותו ולא פקדת עליו אשמו וכו' עכ"ל.

פרק ג

כאן אנו מעתיקים עוד עדות מפי הראיה אשר העד העיד בנו הגאון המובהק מעמודי ההוראה, מרביץ תורה רבות בשנים ומזכי הרבים באלפי הוראותיו בכל ד' חלקי שו"ע, בעל מחבר ספרים המפורסמים שו"ת משנה הלכות ז' חלקים, משנה הלכות ע"מ כתובות ונדרים ועוד. ע"ד עסק ביש שהבורר עם בעל דינו גרמו רציחת נפש ישראל במעשיהם המקולקלים.

והגאון הנ"ל כותב בתוך השורות שמצוה לפרסם בוררים כאלו בין הת"ח שידעו עם מי לישב בדין, וראוי לקונסם בקנס חמור להבוררים המקולקלים.

בשו"ת משנה הלכות חלק ו' סימן שט"ו וז"ל: לדיין או בורר הגורם מיתת חברו ע"י עוולה שעשה לו אי צריך כפרה?

תשובה: בדבר עסק ביש בראובן שהיה לו סכסוך עם שמעון בענין נזקי שכנים והלך ראובן ומסר לשמעון אצל הבילדונג דעפארטמענט בחשבו שזה היחר וענשו את שמעון עונש ממון ואחר שהרעיש שמעון את שכניו שזה מסרו מבלי לתבעו לד"ת השכנים גערו בו בראובן שכן לא יעשה נחרצה לתבעו לדין בזבל"א ולפני פיסוק הדין משך התובע מן הפסק ואמר שכך יעץ לו הבורר שלו שלא יקבל הפסק דין וראש הב"ד הוכיחו על פניו שכן לא יעשה בישראל שאחר כמה ישיבות ומר"מ של הלכה קודם הפסק דין יפשוט התובע את הרגל ולא הטח און לקול תורה ויצא מן הב"ד יחד עם הבורר שלו ונתכטל הדבר. למחר הלך ראובן המסרב ועשה דין בעצמו שבנה חומה נגד חלונו של חברו שלא ברשות ב"ד והאפיל בית חברו שמעון שכנו, ויהי כראות שמעון כי כלתה אליו הרעה מאת ראובן והוא תקיף ועשיר ושמעון העני בכה והתחנן לפני שכניו ומכיריו לפעול אצל ראובן להסיר רעתו מעליו כי צר לו מאד ולכי עליו דוי על מעשה עול ולב יודע מרת נפשו כי ליום מחר נפל למשכב בהתקפת הלב ר"ל ואחר איזה ימים שח"ל ולכ"י וכעת הבע"ד והבורר שלו כשאלתם אם צריכים כפרה על שהסיכו מיתת שמעון הנ"ל. וכת"ר ציין לשו"ת מהר"ם מלובלין סי' ס"ד ותשו' נוב"י ק' או"ח סי' ל"ד ועוד איזה תשו' ונראה לי דחייבין כפרה גם שניהם אם אמת שעשה הכל בעצת הבורר שלו ורוצה לדעת חו"ד כזה.

והנה באמת דבר זה מעשה עול שאין כמוהו הוא ומה נאמר כי אנשים כאלו עוד קוראים דיינים והי' ראוי לקנוס אנשים כאלו שאומרים לבע"ד שלהם לעזוב

את הב"ד כי הוא לבד שאינו שומע להב"ד והו"ל בכלל לא ציית לדינא שראוי להחרימו אבל הרי זה בכלל בזיון גדול להב"ד כאלו הוא מין משחק ואם אמת שאמר לו לעזוב ה' ראוי לכל ת"ח חשוב שלא לישב עכ"פ אתו בדין מי שידוע הדבר וה' ראוי לפרסם בוודים כאלו בין הת"ח שידעו עם מי לישב לדין וכאם דאמרו בפ' ז"ב כך היו נקיי הדעת שכירושלים עושין לא היו יושבים בדין אא"כ היו יודעין מי ישב עמהם הובא בח"מ סי' ג' ס"ד וכ"ש דייין כזה גם הא מעשה שאמר לו להניח הפסק באמצע הדין הוא מצד עצמו איסור ועל שמעון אפשר דאין כ"כ עונש בשביל שאם אמת ששמע לקול הדיין שלו ואפשר שסמך על הוראתו הו"ל שוגג עכ"פ אבל על הכורר ודאי שעשה עול גדול, וכו' יעיי"ש באריכות גדול.

* * *

ב"ה

פרק ד

שפעת חיים וכט"ס לכבוד אהובי ידידי הרב הגאון המהולל בתשבחות צמ"ס זוכה ומזכה את הרבים וכו' הרב שמחה הערשקוביץ שליט"א.

כבודו כדק אותי בענין איש אחד שקנה בנין גדול בעד לערך שני מאות אלפי דאללארען ונתן ע"ז סך 10.000 \$ והמותר הוקם עליו במלוה וחתמו ע"ז הב' צדדים וכפני עורך הדין שכל אחד ואחד כתיקון נמוסי המדינה, אמנם לאחר כמה שבועות היתה רוח אחרת עם הקונה שחזר מהקנין ותבע המוכר לדין תורה ולאחר טענות מכל צד והבוררים יצא הפסק מהב"ד בתורת פשרה שיכול לחזור מהקנין ושחייב המוכר להחזיר לו סך חמשה אלפים \$ ושאל כבודו אם יש כח להב"ד לבטל הקנין אשר ע"פ נמוסי המדינה נעשה ולהכריח להמוכר שימחול מהקנין ושיחזיר \$5.000 .?

תשובה: והאמת אגיד שלא שמעתי מעולם שב"ד של ישראל יתערב בענינים שנעשו ע"פ חוקי המדינה שהמוכר והקונה כתבו וחתמו לפני עורך הדין. מ"מ כיון שכ"ת שאל אם יש כח להב"ד או רשות לבטל הדין של מלכותא לכן אנסה בעזה"ת לעיין קצת בדבר ואת אשר ישים ה' בפי אותו אשמור לדבר:

הנה לענין אם דינא דמלכותא דינא גרסינן בפ' הגוזל ומאכיל (דף קי"ג ע"ב) אמר שמואל דינא דמלכותא דינא, אמר רבא תדע דקטלי דקלי ועבדי גשורי ועברין עליהו ואי דינא דמלכותא לאו דינא אמאי עברי עליהו ואין ספק דקיי"ל הכי דהכי מסקנא דשמעת' התם, ועוד דהא בכל דוכתא פרכינן מהאי מימרא

דשמואל כגון בהאי פרקא (שם ע"א) ובנדריים (דף כ"ח ע"א) אלמא דהלכתא הכי, וכן פסק הרמב"ם בפ"ה מה' גזילה ואבדה דדינא דמלכותא בכל דבר שהוא מחוקי המלוכה כגון להטיל מסים וארנוניות או לענוש המורדים וכיוצא, והרי כל מה שיגזרו בזה הוא דין גמור, לפי שדין המלך דין הוא עיי"ש, ואולי י"ל דדוקא דיני ממונות שיש להמלך הנאת ממון מן המיסים דיני דמלכותא דינא, וכן לשפוט המורדים וכו', אבל בשאר דברים כגון אם יתן המלך צו דברים שהוא כנגד הדיני תורה בודאי שאין אנו רשאים ח"ו לנטות מדין תורתינו, ובפירושו כתב הרמב"ם דהכח שיש להמלך הוא כשאר זכויות שיש לאדם על חבירו שהרי הם חייבים לתת להמלך ממכסים ומסים וכו', כי זה משפט המלך מאת העם, והמבריה מהם כלום הרי הוא גוזל מנת המלך וחקו אשר הוא חייב לו, וכן יכול לקנוס. כי צריך להטיל אימה על העם ומלך במשפט יעמיד הארץ, והלא בין אדם לחבירו אם ביישו או צערו חייב לשלם לו דמי כשתו וצערו וכ"ש המצער אדוניו, ועיין בתשב"ץ ח"א סימן קנ"ח שכתב וז"ל והי' נאה לי שלפי דרך פסק הרמב"ם בפרק כ"ז מ"ה מלוה ולוה ששטרות העולם בערכאות שאין בהם עדות נתינת ממון כגון שטרי מתנה שהם פסולים אע"פ שהמלך רוצה וגוזר בכל מלכותו שהשטרות יהי' כשרים אפ"ה כיון שאין בזה הנאת ממון להמלך אין דינו דין וסובר הרב ז"ל בסברתו זו על סוגיא שבפ"ק דגטין דף י' ע"ב דתנן התם כל השטרות העולים בערכאות של עכו"ם אע"פ שחותמיהן עכו"ם כשרים חוץ מגטי נשים, ופרכינן בגמ' קא פסיק ותנא לא שניא מכר ולא שניא מתנה בשלמא מכר אי לאו דיהיב זוזי קמיהו לא קא מרעי נפשיהו אלא מתנה במאי קא קני לה בהאי שטרא חספא בעלמא הוא ופרקינן אמר שמואל דינא דמלכותא דינא, ואי בעית אימא תני חוץ מגיטי נשים ומשמע ליה דהני תרי לישני פליגי וכיון דפליגי קיי"ל כלישנא כתרא ולא מתכשר אלא שטרי מכר אבל שטרי מתנה פסולים, ואע"ג דקיי"ל בעלמא דינא דמלכותא דינא, ככה"ג לאו דינא הוא משום דס"ל דכי קיי"ל דדינא דמלכותא דינא ה"מ במכסים וכיוצא בו שהם הנאת ממון למלך אבל בדברים שאין בהם שום זכות ממון למלך לאו דינא הוא בהכי ומשום דס"ל לתלמוד הכי אצטריך לפרוקי וקאמר חוץ מגיטי נשים עיי"ש, הגם שהעלה שכל דיניו דין אפילו בדברים שאין בהם שום זכות ממון כמ"ש בפ"א מהלכות זכיי' ומתנה, הא דאמרין בפ' חזקת הבתים דף נ"ד ע"ב גבי נכסי העכו"ם דדינא דמלכותא דינא ומלכא אמר לא ליקני אלא באיגרת משמע דס"ל שכל דיני המלך בממון הרי הם כדין גמור וע"פ דנין ומ"מ אע"ג דקיי"ל דמלכותא דינא בכל ענין אפ"ה לא אמרינן אלא בדברים שהם ידעינן שהם מדיני המלכות, וכ"כ הרשב"ם בחזקת הבתים וז"ל דינא דמלכותא דינא כל מסים ומנהג כל משפטי המלכות שרגילים להנהיג במלכותם דין גמור הוא אבל דברים שאינן מחוקי

המלכות אלא שהמלך רוצה להנהיג כן מעצמו אין דינו דין דדינא דמלכותא אמרו ולא דינא דמלכא, וכ"כ הרמב"ם בפ"ה מהל' גזלה ואבידה וז"ל כל דין שיחקוק המלך לכל ולא יהי' לאדם אחד בפני עצמו עיי"ש, ומעתה יש להוכיח שאם המלך יתן צו רק כנגד חלק העם אשר במדינתו דיניו אין חלין, לכן שפיר אמרו לו השטרות העולם בערכאות אע"פ שחותמיהם עכו"ם כשרים כיון שהם מחוקי המדינה ליתן מס מכל דבר משא"כ גיטי נשים שאין דבר של מס וגם שאין דין ששורה לכל העמים ולכן פסול אם נעשה ע"י עכו"ם וכמו כן שאר דיני תורה אשר נמסרה רק לעם ישראל ולכן ג"כ אין הרשות להמלך להפר לעם ישראל לדון בין איש לחבירו וכדומה מה שהוא ע"פ תורה, והדיין הראוי לזה עיין בחו"מ סימן ג' ואיך שיהי' מה שנעשה בדיניהם וע"פ חוקי המדינה לכו"ע דיניהם דין בכל תוקף ועוז א"כ אין אני מבין האיך יוכל ב"ד להזדקק לדין שנעשה כדת המדינה ולחייב המוכר דהא בפירוש בחו"מ סימן י"ב ובעה"ש אין לדיין להזדקק לשום דין שנעשה עליו פסק הן דין הן פשר אע"פ שבע"ד אחד נותן אמתלא לדבריו שכפוהו לדין או שאר אמתלא אין להזדקק לזה דבי דינא כתר בי דינא לא דייקא דא"כ אין לדבר סוף מלבד שזה גורם מחלוקת ואין שלום יוצא מענין כזה, ועיין גם בשו"ת תומת ישרים סי' ט"ז שרצה לומר שאפי' השר אינו משה מדותיו לכל האומות שתחת ממשלתו רק היהודים ג"כ נקרא דינא דמלכותא ועיין בשו"ת ר"י אסאד חו"מ סימן רל"ג בשם אדרת אלי' ובשו"ת דברי חיים ח"א, סימן מ"ז ובח"ב סימן ל' ובספר דברי גאונים כלל כ"ה ובשו"ת חת"ס חו"מ סימן מ"ד.

וע"ד השכירות ששכר כעד \$50.000 לשנה מקאמפאני אשר הכל נעשה ע"י המנהל והיות שהי' לו הפסד ממון בשנה ראשונה בקש הנחה מהשכירות אשר המנהל הסכים וכעת בא אחד מהקאמפאני אשר יש לו לערך 8 שערס ותובע מהשוכר שישלם השכירות כפי שהי' השטר הראשון כי אינו מסכים עם הקאנטראקט החדש והזמין לדין תורה השוכר הזה והב"ד עשו פשרה בזה וחייבו השוכר שיתן לו איזה סכום ואני לא ידעתי מהיכן הוציא הדין הזה כי לפענ"ד השוכר יכול לטעון שלאו בעל דברים דידי הוא, ואין לו שום שייכות עם האיש התובע לא שכר ממנו ולא דיבר אתו מכל הענין ואין לו כח הרשאה מהקאמפאני, והב"ד שהוציא הפסק וחייבו השוכר עתידין ליתן הדין כי זה גזילה ממש.

וע"ז באעה"ח ח"י סיון תשל"ז

ה"ק שלום יודא גראס

אבדק"ק האלמין

קובץ קול קורא'ס שנתפרסמו ונתפשטו בתפוצות ישראל מזמן לזמן כפי צורך השעה ע"י "ועד להגנה על משפטי ישראל" ועוד איזה מודעות נחוצות.

מעשה רב

כדי להבהיר שפלות המצב בפסקי די"ת במעשה רב אנו מציגים כאן לפני הקורא הנכבד תופס מאורע נורא שנתפרסם בקרית חוצות מגדול בתורה אחד שנתעוול מרירות ע"י משפט מעוקל ואבד פרנסתו עי"ז? ונחלו ב"ב יחד עם כמה צרות אנושיים שנתגלגלו עליו כתוצאה מזה ה' ישמרנו.

פרק ה

די טענות פון א רב געגען דעם היינטיגען שטייגער פון פירען דין תורה'ס

— שלאגט פאָר איינצור-
פירען בתי דין וואָס זאָלען
אויפנעמען דין תורה'ס אָן
געלט.

ער האָט געהאַט אַ דין
תורה און פאַרלוירען,
טראָץ דעם וואָס ער האט
אויפגעוויזען אַז פסק איז
ניט קיין גערעכטער..

אין צו איבער ווייטאָג גייט עס אַווי ווייט,
אַז ווען דער גוי יאָרקער דעפיוטי-מעיאָר
האַט פאַרגעשלאָגען צו שליכטען דעם ענין
פאַר אַ דין תורה, האָט מען אים געענטפערט.
אַז „עס איז שווער צו טרעפען נישט קיין
אונטערגעקויפטען רב“, און די סאַטמאַר
רעד שרייען שומו שמים. ווילט זיך זאָגען,
אַז שומו שמים דאַרף מען שרייען אויף די וואָס
האַבען דערפירט צו דעם מצב, אַז חסיד'ישע
אידען זאָלען רעדען אַזוי וועגען רבנים.

בעדיס וויינען געווען סכסוכים אין אַלע
צייטען צווישן אידן. מען האָט שבער גע-
וואוסט אַז דער אַדרעס איז די תורה, און עס
איז פאַר געברענגט געהאָרן פאַר אַ דין תורה.
און ווי דער דין תורה האָט געארטיילט,
איז דאָס געווען ביזגענד פאַר אַלע צדדים.
אַנהערש איז אָבער דאָ אין אַמעריקע, וואו
אַלעס איז אַ בינעס, און ליידיג איז אויך די
דין תורה געהאָרן אַ בינעס, און אויב אַ בוך-
געס, האָבען זיך דערצו גענומען „מומחים“.
און אַז איינער ווערט געפאַדערט זיך צו שטע-
לען צו אַ דין תורה, האָט ער שוין די אַדרעס
פון אַ „מומחה“, וועמען ער געסט אלס בורר,
און דער קלויבט אויך אויס אַ דריטן „מומחה“,
און זיי דערקלערן, אַז נאָר צו זיי וועלן זיי
גיין צו אַ דין תורה. ביי דעם מצב וויינען דאָ
פילע רבנים, וואָס אַנטזאָגען זיך בכלל עו-
פירן דין תורה'ס און עס הערשט אַ סאַטס אין
דעם דין תורה פעלד.

איך וויל נישט אַריינגיין אין איינצופלעייניגן.
איך האָף איה"ש אַרויסצוקומען מיט אַ ספר,
וואו עס וועלן אַרויסגעברענגט ווערן פאַקטען,
אַבער דאָ ווילט זיך זאָגן, אַז עס איז דער
ביטערער אמת, און ווען דער סקווערער רבי
ערקלערט, אַז ער וויל גיין צו אַ דין תורה נאָר
צו אגודת הרבנים, איז דאָס נישט מער די
רעכט.

המשפט בישראל כהלכה

אויף אַ טענה וואָס איך זאל האָבען מכלומרשט גע׳טענה׳ט. ווען איך האָב בעזאָגט אָן איך האָב דאָס קיינמאָל נישט גע׳טענה׳ט. האָט איינער פֿין די רייניגן געזאָגט: „איך ווילט לייקע־גען? מיר האָבן געהערט“. און בזחפֿלונג מיך געמאַכט פֿאַר אַ ליגנער. ווען איך האָב אים אָבער דערקלערט, אָן די ווין תּורה איז רע־קאָרירט געוואָרען און באלד אַרויסגענומען דעם „טעיִפֿ“. האָט ער צוגענומען דעם טעיִפֿ און ביי היינטיגן טאָג האָלט ער עס בגזילה. און בראַך דעם אַלעס איז ער אָנגעגאַנגען מיט דעם פּסק. וועלכער האָט צוגענומען ביי מיר דאָס ביהמ״ד. איבערלאָזענדיג מיך אַ בעל זוב: אויף טויזענטער דאלאַר. וואָס איך האָב אַרײַנגעלייגט אין ביהמ״ד און די מקוה און אַ משפּחה וואָס ראַנגעלט זיך דעם טאָג איבערצוקומען.

גאָך אַ פֿאַר וואַכען האָבן די לייט פֿאַרקויפט עס צו אַ רב מיט אַ קאַלאַסאַלען פּראַפּיט פֿון 30 טויזענט דאָלאַר.

איצט איז דער מצב פֿאַר מיר אומדערטרעג־ליך. מיר האָבען אַלע יאָרען געלעבט מיט דער גרעסטער שפּאַראַזמקייט, כדי נישט אַרײַנצופאַלען אין חובות. אין די פֿאַלשע דין תּורה האָט אונז אינגאַנצען רואַניירט און דער־שיטערט. און אויף דעם שרייט קיינער נישט שומו שמים!

פֿאַר פּיל מענשען וועלען אפּשד די אויב־זערמאַנטע זאַכן קליינען אומגלויבליך. בפרט ווען דער זעלבער איז דער בעל דין אַליין. הגם די פּיל יודים און פּריינט ווייסן אָן איך וואַלט חיי נישט געשריבען אין תּאָג וואָס איז נישט ריכטיג. ודפּרט ווען דאָס איז פּוגע אין אימי־צענט כבוד, דפּרט כבוד פֿון רבנים. זײַענדיג אַליין אַ רב ווייס איך וואָס עס מיינט כבוד התּורה און כבוד הרבנים.

איך ווייס, אָן ס׳איז דער דרך פֿון יעדען בעל דין וואָס פֿאַרלירט. צו טראַגען אַ האָט אויף דעם רב. הגם האָט איז נישט באַרעכ־טיגט ווען ער פּסק׳ענט ע״פּ תּורה. אָבער אין מיין פֿאַל האָב איך דאָס מאַכט געווען פּריער

אין ס׳דידי הזה עובדא. ווען מיט אַ יאָר צוריק האָב איך געהאַט אַ דין תּורה מיט צוויי חסידים. וואָס האָבען דאָ איז מאַנסי אײַבערנעבויט אַ שײַכן און אדווערטײזט מיין באַמען. אָן איך וועל בויען אַ ביהמ״ד און אַ מקוה. און נאָכדעם ווי איך האָב אַרײַנגעלייגט טויזענטער אױסצובויען דאָס ביהמ״ד און די מקוה. ווען דאָס איז אױסגעבויט געוואָרען און אַ דאַנק דעם אױ אַנטוויקעלט געוואָרען אַ הערליכע סביבה. האָבען די צוויי לייט פֿאַר־שטאַנען. אָן איצט איז דאָס ווערט אַ קאַלאַ־סאַלע סומע צו פֿאַרקויפּען פֿאַר אַ רב. אײַ־זײַ האָבען מיט פֿאַרשידענע מעטאָדען דורך דעם געריכט פּרובירט אַנולירען דעם קויף. און ווען דאָס געריכט האָט צוריקגעשלידערט יעדע אַרגומענטען און זיי האָבען דאָן אַרײַגעוואַלגט צו גיין צו אַ דין תּורה. האָט זיי האָבן זיך אָנטוואַנט בעפֿאַר. האַפּענדיג צו געווינען מער דורך געריכט. איך בין יא געגאַנגען צו אַ דין תּורה און איך בין אַרויס כּשן ועין.

הערט און שטוינט. מען האָט גאָך גע־פּסק׳ענט אָן איך דאָרף בעטן מזילה ביי די פֿאַרלוימהער און הולכי טראַכאות. איך האָב געזאָגט, אָן אַז פּסק וואַלט געווען אַ חידוש אויך אין „סדום“, און איך האָב זיי געלאָזט וויסען אָן איך קען אייך די קליינע אמתיות. איך בין אויך אַ רב, און כּהאָב באלד אָנגע־שריבען אַ קונטרס פֿון 30 עמודים. וואו איך ווייז זיי אָן. אָן דער באַנצער פּסק האָט נישט קיין יסוד און געבעטען אַן ענטפּער. אָבער זיי לאַכען זיך אויס ווי לשים.

אין פֿאַרלויף פֿון דעם דין תּורה האָט אײַ־נער פֿון די רייניגן געזאָגט צו זיי אין מיין געענטוואַרט. „איצט איז עס ביי אונז אין די הענט און מיר וועלן אייך געבען באלד אַלץ. איך וועט דאָס קענען פֿאַרקויסען ווי איהר ווילט“. און זיי האָבען טאַקע מקיים געווען און געפּסק׳ענט אָן איך דאָרף אַפּלאַזען דאָס וויז און פֿון די התּאָנות וואָס איך האָב אַרײַנגע־לייגט באַקום איך נאָרנישט צוריק. בריענדיג

ברעכענס וואס עס מערן זיך לעצטענס עווישן היימישע אידן. ספרט צווישען דער יוגענט. זעה אויך "המאור" גליון רל"ט. אין ספר מנחת שלום (פ"ז) "להרה"ג רש"י גראס, אבדק"ק האלמין.

די תורה הק' ווארענט די דין-תורה פירער, צדק צדק תרדוף, לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלקים הוא. איר זאלט גאר לויפען נאך גערעכטיגקייט און נישט מורא האבן פאר קינעם, ווארים דער משפט איז ג"ט.ס. זאגן די פוסקים, אז ווען א דין ווערט געצוואונגען פאלט צו פסק'ענען, אפילו פון א רוצח וואס דראקט אים מיט'ן לעבן, איז ער זיך מחויב מיסר נפש צו זיין, וויל ווען ער גיט ארויס א פסק בשם התורה, און אויב דאס איז נישט ריכטיג, אין דאס עשירת הדת חזר וואס איז י'הרג ואל יעבור.

עס איז באקאנט אז דער בעל נוחע ביהודה איז געצוואונגען געווארען פון א פריץ ביי א דין תורה צו פסק'ענען צוגונסטען פון דעם צד וואס איז געווען באפריינדעט מיט אים, און זוען דער נדוע ביהודה האט זיך אנטזאגט און דער פריץ האט ארויסגענומען א רעוואלוציער אין געזאגט, אז ער גייט שיסען, האט דער נדוע ביהודה אויסגעזאגט זיין רעקל און גע' זאגט "שים, איד וועל קיין פאלשען פסק נישט ארויסגעבען". איז דעריבער דארף מען וויסן וועגען די פאלשע דין תורות, אז דאס איז א גזירת שמוד ר"ל, וואס מען דארף גיין פאר דעם אין פירער אריין, און אלע שווייגן, און אויב דער דעברעצינער רב האט געוואגט זאגן א ווארט איז ער טעראריזירט געווארען, ווי ער ברענגט אין זיין חיבור.

קיר ווערען זיך דעריבער צום ברייטען ועולם: וואכט אויף! באלידיגע שריט מוזען גע' נומען ווערען, שופטים ושוטרים ותן לך בכל שעריך ושפטו את העם משפט צדק, זאלן אין יעדען אידישען געגענט ארעקעגעשטעלט ווערן בתי דינים מיט ערנהאפטע רבנים, וועלכע זאלען נישט זיין אינטערגעווארפען קיין שום פארטיי, און אויב עס איז מעגליך זאלען זיי

ע"פ תורה מיט א צוען טעמים לכה"פ, אז די דין תורה האט קיין גרונד, און כדי צו מאכן זיכער, אז אפשר מחמת נגיעה האב איך גע' מאכט א געזע, האב איך עס איבערגעברעט מיט 7 רבנים מובהקים, און אלע זיינען געווען פולשטענדיג איינשטימיג מיט מיר, ע"כ האלט איך טאקע אלס רב איז דאס א פליכט אויף מיר ארויסצוקומען אין דער עפענטליכקייט.

נאכדעם ווי איך בין אליין איבערצייגט גע' ווארען אין דער טרויעריגע ווירקליכקייט פון דעם, וויל איך זאגען צו די יעניגע וועלכע זאגען נאך אז אפי' ביי די אומשטענדען מה מען שאנעווען דעם כבוד פון רבנים, וויל איך זאגען, אז כבוד הרבנים איז טייטש גאר ווען דאס איז באגלייט מיט דער מאס תורה וואס עס דארף באזיצען איינער וואס טראגט דעם טיטל און גלייכצייטיג — און דאס איז דער עיטר — ווען די תורה זיינע ווערט פאר' ווירקליכט אין מעשה, איז אייגענער פראקטי' צירונג, אנדערש זאגען די חז"ל ת"ח המולול במשנות הרי הוא קל שבבבור (יריד סי' רמ"ג ג), ובשרט אזא זאך ווי א פארקרימונג פון דין, וואס אויף דעם זאגט דער תנא אין פרקי אבות פ"ה, אז עס ברענגט א שווערד אויף דער וועלט און חז"ל זאגען אין שבת, אז אלע צרות פון דור נעמען זיך פון דעם.

מען דארף דעריבער אלארמירען די וועלט, כפרט ווען דאס האט שוין אנגענומען אז עפ"י דעמישען פארמאט, און זעה אויך אין ספר באר משה ח"ד פון כ"ק אדמו"ר שליט"א מדעברעצין, וואו ער שרייט געוואלד אויף דעם וואס עס קומט פאר ביי דין תורה'ס און ער האט אויך געשטורעמט איף דעם אין זיין פייערליכער שבת הגדול דרשה.

אבער גאר שארף איז ער ארויסגעקומען אין זיין גאר'וואס הערשיגענעם ספר שו"ת באר משה ח"ה, וואו ער שרייבט נישט קיין הקדמה גאר די גאנצע הקדמה פארנועמט זיך מיט די פאלשע דין תורה'ס און ער זאגט אז זיי עסן אויף די בשר און גידים ועצמות פון כלל ישראל, און דאס איז גורם צו די פאר'

קיינער וואלט דאן גארנישט געטראכט וועגען
גיין אין קארט, נאר געגאנגען צו דין תורה,
און אייז אין אונזער ספר וועלען מיר מבאר
זיין אז עס האט גארנישט צו טאן מיט „כי
דינא כתר דינא לא דייקי“, און איין בית דין
זוכט נישט נאך א צווייטען בית דין, און ווי
געזאגט, אזוי פירט זיך אין איי.

אין הלואי זאל מקוים ווערען בקרוב דער
פסוק ואשיבה שפטיך כמראשונה (ישעי' א)
בב"א. מיט דאנק

הרב שלמה יודא שווייצער

א עלעזן פלעיס, ספרינג היל, נ. י.

הרב שלמה יודא שווייצער, רב דקהל דרכי נועם,
ספרינג וואלי, ניו יארק; מחבר ספר דרכי נועם
וספר שו"ת „שלמה משפטיך“ על עניני חו"מ.

נישט נעמען קיין געלט פון דין תורה'ס, נאר
דיינער געהאלט זאל קומען פון די קהילות פון
די געגענטען, און ווען עס גייט ארויס א פסק,
זאל קלאר געזאגט ווערען — דאס און דאס
זיינען געווען די טענות און דאס איז דער פסק
ע"פ די און די טעמים, און ווען מען וויל דעם
פסק ווייזען פאר אנטרע רבנים, זאל דאס
ערלייבט ווערן, און ווען מען זעט אין א מעות
זאל דאס געברענגט ווערען צו די אויפ-
מערקזאמקייט פון דעם בעל פסק אין דער זאל
באדאנקען צען מאָל וואָס מען האָט אים מציל
געווען פון עוונת הדין, אזוי ווי עס פירט זיך
אין איי, און דאָס וואָלט צוריקגעברענגט אין
געהויבען העם כבוד התורה און כבוד הרבנות.

השמטה מעמרד י"ט

מקשה אחת זהב טהור

הצה"ק ר' יצחק מנישחזי ז"ל הי' אומר בשם אביו הצדיק ר' מרדכי מנעשחזי ז"ל על
הפסוק "מקשה אחת זהב טהור":

— דבר קשה אחד יש בעולם: שיהי' לאדם "זהב טהור", שמעותיו יהיו נקיות וטהורות;
ואם נמצא אדם כזה הרי הוא בבחינת "מנורה" בעולם העליון.

* * *

פעם אחת ישבו במסיבה הצ' הקדוש ר' לייב שרה'ס ז"ל, והצ' הקדוש ר' פנחס מקוריץ
ז"ל, והצדיק הק' משפיטובקה ז"ל, נענו ואמרו: מי שיש לו מעות כשרות הוא ישלח לקנות
"תיקון" (משקה, מהתוערות חסידים, נקרא "תיקון").

פתח הרה"צ משפיטובקה ואמר:

— אני יש לי מעות כשרות, כי קיבלתי היום דמי-פסק בעד דיני-תורה, שפסקתי לאמיתה
של תורה, ובכך הרי זכיתי במעותי כדין.

השיב הצה"ק ר' פנחס מקוריץ ואמר:

— הרי יוכל להיות כי בלבו של אחד מבעלי-הדינים לא היה לתת הסך שנתן, רק מפני
שהשני נתן הוכרח גם הוא לתת, ובכך אין אלו מעות כשרות; אבל אני יש לי מעות כשרות, כי
כא לפני אדם אחד בבקשה להתפלל עליו, והתפלתי, ותפילתי ב"ה הועילה, ונתמלאה בקשתו,
ומטוב לב נתן לי ה"פדין", זכיתי בו מן הדין.

נענה הצ' ר' לייב שרה'ס ואמר:

— גם זה עדיין אינו כסף טהור, שכן יוכל להיות שאם האיש ההוא היה מתפלל בעצמו,
או היה מבקש מאיזה אדם כשר אחר שיתפלל עליו, היתה תפילתו גם-כן מועילה, ולא היה צריך
לתת אז את ה"פדין"; אבל אני אקנה את ה"תיקון" מכסף טהור ממש, כי כשאני לעצמי אין
לי אף פרוטה אחת, ואלך ואלוה הסכום שבעדו אקנה ה"תיקון", והלוואה זו תבוא לידי
ככשרות גמורה, ואזכה בה בכיורו כדין של תורה.

נמנו וגמרו, שהצדק עם ר' לייב שרה'ס.

פרק ו

זווי-געשריי פון האַרמינער רב איבערז מצב

פון דין-תורה'ס וועגען שלום בית

אויף פאַרשידענע פּרובות, הלמאי מען הערט נישט מיין שטימע אויך וועגען דער וואַקסן-פּאַליע און הפּקרות וואָס הערשט אין העם פעלד פון דין תּורה'ס, וואָס פּאַרדינט פּאַרצוג אויף מערער צו זיין.

אין הגם די נאָך ברענט אין מיר, אָבער האָב האָב איך זיך אָפּגעוואַלטען פּון אַלאַמירען די עפענטליכקייט, און האָס נאָך מיין ביטערער ערפּאַרונג אויף דעם געביט פון כשרות וואָס איך בין געווען דער ערשטער צו אַלאַמירען און רופען די עפענטליכקייט צו וואַכאָמקייט דורך מינע ספרים, "גמפ ישע"י", ז' חלקים, ווי אויך דורך אַנדערע וועגען פאַר וועלכע איך האָב באַשאַלט מיט אומגעטריבע פּאַרפּאַנגונגען און רדיפות אייף דעם גרויזאָמסטען אופּן, מיט דראָגאָנגען און פינאַנציעלער טאַטאַלער רואי-נירוג, וואָס ווען נישט זכות אבחה וואַלטען מיר האָס נישט אויסגעוואַלטען.

מיר האָבען בענומען מערער זיין איבער ענינים ווי ציצית, מזוזות, יחוד, סמיליאַק, זעוד וואָס באַרייט קיינעם נישט אין קיינער האָט קיין סטאַק אין זיי, אָבער אַדאַנק מינע ספרים בין איך געוואָרען אַ צענטראַלער אַד-וועס וואו עס קומען אָן אַלע וויי-געשרייען און האַרץ-רייסענדיגע עוהלות, האַפּענדיג ביי אונז צו געפינען אַ הערענדיג אויער, ספרים אין שלוי בית פּראַבלעמען, און מען ווענדעט זיך צו אונז, אין מיר פּרובירען צו העלפען אויף אַ שטילן באַשיידענעם אופּן ווי ווייט מפּגליך, און ברענ-גען שלוי, און האַרט וואָג שלוי האָט קיין באַזיס, צו דערפירן צו אַ גט און שיידונג.

אָבער לעצטענס ווען מיר האָבען זיך געג-טען באַקענט מיט דעם פּראַבלעם זענען מיר אָן וואָס מיר פּאַרריכטען קומען אַנדערע און מאַכן וואַליע, און די אַנדערע זיינען נישט קיין אַנ-דערע נאר געלטווייגערס, פּאַרשטעלט מיט אַ

די רחל'ן פון שוילי, רחל'סון, דעם כשרים וכלל בית ישע...
 פון ליובאוויטש פּוּבליקאציע
 צענטראַל אָפּיטל פּוּבליקאציע (י. חלקים) ווייל שווער וועל הלכות
 ציצית שווער וזמן זמן זמן וועל הלכות שווער, חתום ושרעל פּוּבליקאציע
 ליובאוויטש וכוונות, פּוּבליקאציע, פּוּבליקאציע וועל הלכות
 פּוּבליקאציע וכוונות, פּוּבליקאציע וכוונות וכוונות וכוונות וכוונות
 ענינים וכוונות, פּוּבליקאציע וכוונות וכוונות וכוונות וכוונות
 וכוונות וכוונות וכוונות וכוונות וכוונות וכוונות וכוונות וכוונות

בס"ד

דער נביא (ירמיי' יחזק') זאָגט וואַרמתי לאַ וואַרמתי ולא אדבר עוד בשמי: הוי' בלבי כאש ובורעת עצר בעצמותי ונלאתי כלכל ולא אוכל (ירמיי' כ, ט).

איך באַנען די מאַטע פון דעם נביאים רייד וואָס העקדמה צו מינע רייד איבער דעם אַנגע-ווייטאָנגען פּראַבלעם פון דין תּורה'ס אין אַמע-ריקע, פון וועלכן עס הערט זיך אזוי אָפט דער וויי-געשריי פון די באַעוולטע און באַטריב-טע, אָבער ליידער בלייבט ויער געשריי אַ קיל קוראָ במדבר" אין מען קען אויף זיי זאָגען די ווערטער פון שלמה'עז"ה: "ואראה את כל הע-שוקים אשר נעשים תחת השמש והנה דמעת העשוקים ואין להם כמנחם" (קהלת ד'). מערער פון באַאויבטע וואָס האָבען גיט קיין טרייסט.

פיל ווענדען זיך צו מיר מיט טענות היות איך גיב אַרויס ספרים אין קום-אַרויס אָפט אויך אויף די שפּאַלטען פון צייטונג מערער צו זיין

המשפט בישראל כהלכתה

ליכע משפחה איז נישט אומשטאנד ציצושטעלן די פארלאנגטע סומע פירט דאס צו יארען פון לייזן און עיגון משפחה, וואס עס איז באקאנט ווי אונזערע חכמים האבען פאר דעם געזאגט און איבערמילדיך געצאכעט. איז אנטשטאט רבנים וועלכע דארפן גיין אין זייערע פוס-טריט זאלען געבען צו פארשטיין דעם מאן אדער פרוי נישט צו באשטיין אויף זייער פא-דערונג וואס איז נישט בארעכטיגט אין די מערסטע פאלן און עס איז נישטא קיין סימן ברכה אין אהא געלט, און ווען דער פון ארבעט וויל איינעם געבען וועט ער געבען אויף ישר-דיגע אופנים, מערע זיי נאך ווי און גערופענע רבנים ערמלטיגען די בוילה, שומע שמים!

דעריבער קען איך נישט בלייבען פאסיוו און גלייסנליטיג, וויל דאס האט שוין בארירט די שדרונגעס פון מייך הארץ, וועלכע פילט מיט דעם וויסנשאפט פון די בעזעוה'ס און אינטיינעם מיט זיי שרייען מיר ארויס מיט א ווייגעשריי, אין הגם מיר האבן נישט מאמענטאל קיין עצה ווי צו צויממען די איבעלן און ארונטערדייען זייער רבנישע מאסקע, דאך האבען מיר געפאר-נען איין פראקטישע עצה וואס מיר ווילן געבען פאר די אלע וואס דארפען האבען א דין תורה און האבען נישט קיין צוטרוי צום בית דין, זאלען זיי זיין פארזוכטיג ביים אונטערשרייבען די "שטרי ברזרין" וואס די רבנים גיבען זיי פאר דער דין תורה אונטערצושרייבן און פאר-לאנגען אז די רבנים זאלען זיך פארפליכטען צו געבען זיי שריפטליך דעם "מהיכן דנתני", דאס הייסט א שריפטליכע ערקלערונג וואו עס זאל ערקלערט ווערען ווי פאלגענד — דאס און דאס זיינען געווען די טענות חתביעות פון די צדדים און אונזער פסק איז באזירט אויף די און די הלכה-דיגע יסודות און טעמים.

אין מיר ווילן אויפמערקזאם מאכען אז און פירט זיך אין ארץ ישראל ביי די חתי דינים, וואו עס ווערט שריפטליך ערקלערט יעדער פסק דין און עס איז שוין ביז היינט ארויס 15 בענדער פון פסקים.

רבי'שען נאמען און טראכט, צו וועמען די אומגליקליכע מווען אנקומען צו דערפירען צו א גט (ווע' בספרי מנחות שלו עמוד ב' בא-ריכות).

אין די מערסטע פאלן, ווען א פארפאלקט מוז זיך שיידיגען, איז עס וויל די צוויי זיינען פון אנדערע באראקטערן, ווען דער יונגערמאן אדער פרוי איז פון אן איידעלעך נאטור און דער צד שכנגד איז נישט קיין איידעלע און איז זא-גאר א גראבער נאטור און פארפאלקט זיין אדער איר ברוח אויף אן אומדערטרעגליכען אומן און עס בלייבט נישט קיין אנדערע עצה ווי זיך צו שיידיגען. אדער אמאל איז דאס א גע-זונטהייט פראבלעם א. ד. גל. וואס מאכט אומ-מעגליך דאס צוזאמענלעבען.

ווען דער פארפאלגער ווערט אויפגעפאדערט פון א בייז צו געבן א גט, האט ער באלד אן אדרעס פון א פיפטיגען "בירד" מיט וועמען עס קומט צו א דין תורה, און דער שטעלט באלד ארויס אקסטרענאמישע געלט-פאדערונגען, כדי נושא אן צו זיין ביי זיין קליענט דעם פארפאל-קער און זיך ערווערבען א נאמען אלס גוטער בורר און דייה-געווינגער, וועלכער מאכט אלע אומרעכטען פאר העכט, און דאס ריל אין נאמען פון דער תורה, וואס ער פארקרומט דעם פשט און זעלשט, ווען דאס איז ביי א געלט-דין-תורה איז דאס גענוג טראגיש און די פאלגען קענען זיין היטעריע: אבער נאך מער טראגיש און בלוטג און עס ביי א שלד' בית דין תורה ווען דער געלט-שרעטער זויגט ארויס פון א בלוט-פרימאן בלוטג וואס דער ארימער ווערט וואזירט אריין דעם טאנען לופקן, נאר וויל דאס נישטער פון גט איז אין זיין האנט.

אין פאל ווען מען זעהט אין אז דאס צוזא-מענלעכען איז נישט מעגליך, איז דער כסאן אדער פרוי מחויב צו געבען אדער נעמען א גט, און דאס געלט נעמען פאר א גט איז אומבאריכט-טיגט, במשך נאך ווען דער געלט-פארלאנגער איז דער מאן וועלכער פריעסט ארויס געלט נאר וויל ער האט דעם גט-געווער אין האנט, און ער איז נישט בעסער פון דעם באנדישען האלד-אפניק, און ווען די אייביגעפאלענע אומגליק-

רבנים זיינען דאָס מחויב צו טאָן אויב איר סאָרלאַנגט דאָס. מיר גיבן דאָ קורצע איסצוגן פון פוסקים: עי' סמ"ע ח"ו סי' יד ס"ק כד צריך לצאת ידי שמים ולתת הטעם עיי"ש וכן מבואר בשו"ת מהר"ח א"ר זרעו סי' יג חסדו לכל ירא שמים לכתוב מאיזה טעם דן איתו עיי"ש וכן כ' בשל"ה פ' משפטים קבלה מאביו כי צריך הדיין להודיעו מאיזה טעם דנו בכל ענין אפילו אין בע"ד חוששו סדי לחפים העניו צ"ש תע"ב בת' שור"מ ח"ג סי' ק"א עיי"ש תע"י קובץ הפוסקים ח"ב וע' רפ"ט בשם ת' שערי יושב דאפי' בפשרה חייב לומר מהיכן דנו דגם הפשרה צריך להיות קרובה לדין לפי הטענות. ומשרה אם הכע"ד אמר הורנו מהיכן נתנם חוץ מן השמחה חייב הפשרה להסביר ולתת טעם לדברים והוא התוס' והראשון תל' טעם החבר משום דחיתם נקיים מה' ומישראל דכיון דגם הפשרה צריך להיות קרובה לדין אין נקי לשמים ולבריות אם הכע"ד צדק ולא עננה זכור. פון די אלע פוסקים אין צו זעהן אָו רבנים זייגען מחויב צו ערקלערן אויף וואָס זייער פסק אין געבויט אויב ער איז אַ ירא שמים. און מען האָט רעכט דאָס צו ווייזען פאַר אַנדערע רבנים צו זעהן צי עס איז ריכטיג דער פסק. עי' שו"ת הכ"ח סי' כג עיי"ש נכ"י תו"מ א' און גבם מיר ווייזען אָו יעס זייגען דאָ

רבנים וואָס אַנטזאָגען זיך דאָס צו מאַן. אין דעם סוד דערפון דערציילט אונז דער נודע ביהודה ת' תו"מ סי' א' חו"ל: יפה הוה שבוחאזאי אפי' אם אין טעם לחזקתו אפ"כ צריך ליתן בכתב הטענות החפסק וכר' הכפרט בדורנו שהטענות מצוי' ולא חשוד אצלי שום רב שימנע מלעשות כן אם לא שיהדע באמת שלא דן בצדק או בזדק או בשגגה וגם לבו זבוש מלהחזות על האמת שטעה ע"ש. הערען מיר קלארע דיבורים. אין אויב דאָס אין געזאָגט אין דור פון נודע ביהודה מיט 200 יאָר צוריק. געוויס היינט. כפרט דאָ אין אַמעריקע. וואו מיר הערן אָפט פון סקאַד-דאלעז וואָס קומען פאַר. אין דער בע"ד באַרעב-טייט צו האַלטן יעדען פאַר אַ חשוד און פאַר-לאַנגען אָן אויפקלערונג אויף דעם פסק. אָ ווייב דער בי"ד אנטזאָגט זיך. הויבט איך אויף און זאָגט אַ גוטען טאַג. ווייל די אורזאָך זאָגט איך דאָך דער גוי"כ און איר מענטש אים גלייבען.

החשיית יגדור פרצותינו וישתכ שופטינו כבראשונה. בכבוד רב.

ה"ק של"ו יודא גראָס
אבקי"ק האלמין יצ"ו.

נב. אונזערע ווערטער זיינען ניט געצילט געגען רבנים אין אַלגעמיין חס ושלום, נאָר געגן די באַקאַנטע דין תורה פירערס ביי וועמען די דין תורה איז אַ פראָפעסיע ווי אַנדערע פראָפעסיעס וועגן וועלכע ס'האָט זיך אויסגעדריקט הרהג"צ דער דעברעציער רב שליט"א אין זיין שבת הגדול דרשה אָ זיי זיינען פאַרזאָנטוואַרטליך פאַר אַלע אַומגליקען ל"ע און ווי ער רעדט באריכות אין דעם ענין אין זיינע ספרים שו"ת באר משה חלק ג' און חלק ה'. מיר לאָזען אויס מיט די ווערטער פון נודע ביהודה זצ"ל. פאַרמעגען פון אידן אין דעם ביטערן גלות איז דער משפט, ווער עס באַרירט עס באַרירט ער דעם שאַרצאַפּעל פון אידישן פאַלק. און ווער עס ראַטעוועט אָפּ דאָס פאַרמעגען פון די הענט פון די צומרטער איז עס גלייך ווי ער וואַלט געראַטעוועט דעם גאַנצען כלל ישראל.

פרק ז

אויפרוף וואס איז פארשפרייט געווארן אין בתי מדרשים מיט 3 יאר צוריק איבער א דין תורה סקאנדאל

כה אמר ה' עשו משפט וצדקה והצילו גזול מיד עושקו וכו' (ירמי' כב ג).

קריאה ואזהרה !!!

הנה זה הרבה שנים שנשמע קלא דלא פסיק על השערורי' הגדולה וההפקרות ששורר בין הרבנים פוסקי דין תורה, וכפרט כדי"ת הנעשה ע"י בוררות זבל"א וזבל"א שכל אחד בורר לו אחד, וכל בורר רוצה להצדיק את בעל דינו בכל האמצעים, וכל דאלים גבר. (וכבר האריך בזה בס' באר משה סוף ח"ג) וגם השמיע כמרום קולו בדברים החוצבים להבות אש כדרשת שבה"ג שהאריך להוכיח ע"ז, גם הרבה מתלוננים שהדיינים לא מדקדקים לשמוע היטב טענות בעלי דינים ולדקדק בדבריהם, והגם שלוקחים שכר בטילה לשמוע טענת בעלי דינים שומעים רק מקופי'.

וכפרט אם הדיון הוא על שטר ובקאנטראקט שנעשה בין בע"ד שצריכים לדייק היטב וגם לחקור על דינא דמלכותא בזה שכמוכן שבוה תלוי תוצאת הדי"ת; ישנם הרבה שאין להם שום ידיעה בענינים אלו ותוקעים עצמם לדי"ת, ועי"ז יוצא משפט מעוקל ר"ל, ולא די שאין מצילים עשוק מיד עושקו אלא מצדיקים עוד את הגזולן, ועי"ז איש כל הישר בעיניו יעשה, ומה לנו להאריך בזה שמוכן לכל בן דעת שדברים כאלו הם המקור לכל אסוננו וצרותינו, שדבר זה גורם לחילול כבוד הרבנות וכבוד התורה ר"ל שהרבנים הם נושאי דגלה של תורה; וגורם שהרבה בוחרים לילך לעש"ג, ע"י נבלות כאלה היהדות הולכת ומתרופפת ר"ל, וגם עמודי העולם ירופפו, כמו שאמרו חז"ל פ"ב דאבות על שלשה דברים העולם קיים על האמת ועל הדין ועל השלום שנא' אמת ומשפט שלו' שפטו בשעריכם ע"ש והיינו כשדנים משפט אמת ממשפט כוז יוצא שלו' ועי"ז יש קיום לעולם.

והנה זה כמה שבועות שנמשכה די"ת בין שני בעלי דינים ואחר שעלה ביד העשוק להביא את העושקו לדי"ת אחר ששלח כמה הזמנות לבעל דין שלו ואחר הפצרות רבות עד שנתרצה לבא לדי"ת כמוכן שכחרו להם בורר והבורר כחר להם את השליש בניגוד לרצונו של התובע והבורר שלהם וכמוכן שתובע בע"כ יענה אמן, וכנראה שהבוחר ידע לבחור בשליש שיהיה יד אחת עמו וכשהתחיל הדיון בין הרבנים רצו השנים לחייב את התובע על סמך טענה שמכלומרשט טען כך וכשתובע נשאל על כך אמר התובע שמעולם לא טען כך והבורר של התובע הראה שאצלו כתוב כמו שאמר התובע אז הוציאו השנים את כתב ידם והראו שאצלם כתב

שהוא טען באופן שיש לחייבו. ומיד בירור התובע בראיות מוכיחות היפך ממה שהי' רשום אצל השנים ואז נתברר שהם סלפו את דבריו כדי לחייבו ועוד הוסיפו להגיד פשט בקאנטראקט היפך ממשמעיתו גם נגד כל סברא והבטיחו שהם שאלו ע"ז למומחים ופרשו להם כך וכשהלכו ידידיו של התובע להראות את הקאנטראקט לששה לויערס כולם אמרו בהיפך ממה שהם אמרו בשם המומחים שלהם והדבר גורם לחילול כבוד התורה והלויערס בשמעם איך שרבנים מסלפים דברים שפכו עליהם קיתונות של שופכים "וכדי כויון וקצף" וגם מהיום והלאה אנו מבקשים בכל לשון של בקשה לרבני פוסקי די"ת שיתנהגו כדיני תורה באופן הכתוב בש"ע חו"מ סי' ח' סעיף כ' וגם להיות מתונים בדין לדקדק היטב בטענות הבעלי דינים ובהלכה עצמה כמו שג"כ מזהיר שם ע"ז בס"י י' סעיף א' וז"ל המחבר צריך הדיין להיות מתון בדין שלא יפסקנו עד שיחמיצנו וישא ויתן בו ויהי' ברור לו כשמש עיי"ש. ובאדרת אלי' פ' ראה כ' צריך הדיין להיות חכם כתורה וגם בקי בדרך ארץ כדי שלא יהי' דין מרומה עיי"ש, ובס' מאזניים למשפט כ' דאם לא ידקדק בפרטי הטענות הם עלולים להוציא משפט מעוקל ע"ש; ע"כ אם יתברר לנו איזה הטי' כדיני תורה נפרסם את החנפים בשמותם.

ויהי רצון שיקוים בנו מקרא שכ' ואשיבה שופטיך ככראשונה ויועזיך ככתחילה וכו'.

וע"ז באעה"ח יום ט' לחדש ניסן תשל"ז לפ"ק

ועד להגנה על משפטי ישראל.

(די נעמען פון די בעלי דינים און די רבנים געפונט זיך אין אונזער אפיס)

* * *

מעלדונג וועגען גרינדונג פון ועד להגנה על משפטי ישראל

נאך אונזער עפענטליכען ארויסטריט וועגען דעם ביטערען מצב פון דין תורה'ס, איז דער אפקלאנג געווען א שטארקע. מיר האבען באקומען פילע טעלעפאנען און דאנק אויסדריקען באזונדערס פון רבנים און איינפלוסרייכע פערזענדליכקייטען וואס האבען זיך געווענדעט צו אונז און דערמוטיגט ווייטער אנצוגיין מיט אונזער ארבעט, זיי האבען איבער געגעבען שטרענדע פאלען וואס עס טוט זיך אפ ביי דין תורה'ס, מיר זענען געווארען שאקירט הערענדיג די איינצלהייטען פון דעם טראגישען מצב אויף דעם געביט.

ליידער הערשט א גרויסע הפקירות אויף דעם גאנצען געביט בין אדם לחבירו. עס איז לית דין לית דיין, אלע הלכות בין אדם לחבירו ווערען געטרעטען מיט די פיס, מיר זענען עדות פון הארץ שרייענדיגע עולות, גניבות, גזילות, און געוואלד'ס טאטען פון דעם ערגסטען סארט ממש זעקת סדום ועמורה, און ליידער טרעפט דאס אויך צווישען חשובע קרייזען ווי צב"ש ביי סכסוכים פון ישיבות אדער בתי מדרשים ווי עס הערשט אויך די טערענץ פון כל דאליים גבר, אנדערש ווי אמאל האבען אידען געוויסט אז ביי יעדען סכסוך איז געווען די אדרעס די תורה דאס הייסט רבנים און דינים וואס פסק'ענען עפ"י ד"ת, צו זיי האט מען זיך געווענדעט צו שליסען יעדען סכסוך, און לויט ווי די ד"ת האט געלויטעט איז דאס געווען ביזנעס פאר אלע צדדים.

היינטיגע צייטען בעוה"ר גייט מען מיטען כח פון די פריסט, און אנדערע גייען בערכאות ווי ס'איז לעצטענס אויסגעקומען צו הערען וועגען סכסוכים צווישען אירישיע מוסדות וואס זענען פארגעבראכט געווארען אין געריכט, ווען דער ריכטער האט געפרעגט פאר וואס מען גייט נישט צו א ד"ת? איז געקומען דער ענטפער אז מיר זענען אמעריקאנער בירגער ע"ב קומען מיר צו אמעריקאנער געריכט רח"ל, שומו שמיים!!!

מיר הערען אויך וועגען מסירות רח"ל וואס דאס ברענגט צו א גרייסען חילול השם, עס איז אן ספק אז די טרוריגע תוצאות קומען פון פאלשע ד"ת, פיהל איז שוין געשריבען געווארען וועגען דעם ענין (עייץ שו"ת באר משה חלק ה"ר, משנה הלכות חלק ו', מנוחת שלום ח"ו מספר נפש ישעי' על מאכלות אסורות, קול יעקב עמוד כג).

מיר וועלען מודיע זיין אז אין שייכות מיט דעם שרעקליכען מצב איז געגרינדעט געווארען ועד להגנה על משפטי ישראל שעל ידי ביד"צ דקהל עדה האלמין בבארא פארק, וועמעס אויסגאבע וועט זיין אויסצונעמען קלאגעס קעגען פאלשע ד"ת און בכלל די באנעמונג צו בעלי דינים שלא עפ"י תורה, כחנם. אלע מעגליכע שריט וועלען בע"ה אנגענומען ווערען צו צויעמען די איבלען, ווער עס האט א קלאגע קען זיך ווענדען שריפטליך

P.O.B. 331, Brooklyn, N.Y. 11219

צו:

אויפרוף צו קהילות

מיר ווענדען זיך צו רבנים, אדמורים, ראשי ישיבות, מנהיגי הקהילות, אוועקצושטעלען בתי דינים וואס זאלען פירען די"ת בחנם, זייער געהאלט זאל געדעקט ווערען פון דער קהלה, אויך עסקנים וואס קענען בייהילפיג זיין פון יעדע געגענד זאלען אויפשטעלען בתי דינים פון ערעהאפטע רבנים וועלעכע זאלען צוריק מחזיר זיין דעם כבוד הרבנים ובתי דינים ליושנה.

ועד להגנה על משפטי ישראל

שעל ידי

ביד"צ דקהל עדה האלמין

בולעטין חודש ניסן תש"מ

(נתפרסם ע"י השנה שנת תש"מ)

נאך דעם ווי מיר זענען עטליכע מאל ארויסגעטרויטען אויף די שפאלטען פון די צייטונגען און אנדערע פארמען פון קול קוראים געגען די סקאנדאליזאציעס מעשים פון די אזוי גערופענע רבנים בוררים וואס קומט פאר ביי דין תורות, און ספעציעל ביי שלום בית דין תורות, ווען אונדזערע רוף איז נישט געהערט געווארען האבען מיר באריכטעט און צייטונגען וועגען דער גרינדונג פון אוזער ארגאניזאציע מיט דעם נאמען "וועד להגנה על משפטי ישראל" שע"י "ביד"צ דקהל עדת האלמין", וועמעס אויפגאבע וועט זיין אויפצונעמען קלאגעס, און מפרסם זיין די מעשים תעותעים פון די דערמאנטע בוררים, גלייכצייטיג האבען מיר ארויסגעלאסט א אלארמירענדוגען אפרוף צו קהילות און רבנישע ארגאניזאציעס אוועקצושטעלען בתי דינים צו פסקענען דין תורות אן געלד.

מיר באגריסען כ"ק אדמו"ר הגה"צ מסיגעט - סאטמאר שליט"א וואס די ערשטע זאך נאך זיין אויפנעמען דאס נשיאות איז געווען ביי איהם דאס וויכטיגסטע צו גרינדען אזא מין ארגאניזאציע, ווי מיר האבען געזעהן די מודעה פון התאחדות הרבנים און דער איד פון ערב פסח ווי עס ווערט געמאלדען וועגען דער גרינדונג פון אזא בית דין ביי די התאחדות הרבנים, און עס פוקציאנירט שוין דערווייל איין מאל א וואך.

ע"כ האפען מיר אז פון איינמאל אוואך וועט ווערען א גאנצע וואך, און אויך אנדערע רבנישע ארגאניזאציעס און קהלות וועלען נאך טוהן דעם ביישפיל, וועלען מיר דארך דעם בעזרת השם יתברך פטור ווערען פון די בוררים פלאג, און אויך ווילען מיר אויפמערקזאם מאכען אז מען זאל געווארענט זיין אין די נייע בתי דינים נישט אריינצושטעלען פון די באוויסטע בוררים און אפילו פין די שלישים, ווארען פון די קלאגעס וואס איז צו אונז דערגאנגען, שטעלט זיך ארויס, אז אויסער זייער געלט גייציקייט אויסצופרעסען וואס מער געלד פון די בעלי דינים און מצדיק זיין זייער קליענט מיט אלערליי נישט יושר-דיגע מעטאדען, ארכייטען זיי נישט פאר לויט די גרויסע געלטער וואס זיי באקומען און זענען בכלל נישט מעיין בדין, און אויב און מיטען דין באקומען זיי א קאל פון א אנדערע דין תורה ווי עס שטייט זיי צו פארדינען מער שלאגען זיי כפרה מיט ביידע בעלי דינים, און

גיבען ארויס א פסק וואס עס לאזט זיך, און ווען די בעלי דינים טענען צו זיי הייבן? ענפערען די רבנים מיר האבען נישט קיין צייט מער אויסצוהערען מיר האבען שוין גענוג צייט פארברענגט מיט אייך דא, (פאר וועלעכען זיי האבען גענומען גראב געלד) און די קול פון די בעלי דינים איז געבליבען א קול קורא כמדבר, על כן זענען די אלע באקאנטע געלד גייציגע כוררים און שלישים פסול לדין און פאסען נישט אריין און א ביי"ד וואס איז דן משפט צדק, אויך ווילען מיר רעקאמענדירען אז ביי די אויבענדערמאנטע בתי דינים זאל זיצען א ספרא דדיינא און קלאר אראפ שרייבען די טענות און תביעות און אויך דעם פסק ביי"ד מיט די טעמים מהיכן דנו און עס געבען פאר די בעלי דינים, אפילו אומפארלאנגט, און כפרט פאר וועם עס פארלאנגט עס, (ועי' בסמ"ע חו"מ סי' י"ד ס"ק כ"ד, ובשו"ת מהר"ח אור זרוע סי' י"ג, ועי' בקובץ הפוסקים ח"ב ע' רפ"ט בשם ת' שערי יושע דאפי' בפשרה חייב לומר מהיכן דנו דגם הפשרה צריך להיות קרובה לדין לפי הטענות, וכו', ועי' באריכות בספרי "המשפט בישראל כהלכתה" חלק א', ובשו"ת באר משה ח"ד וה"ה באריכות, עיי"ש). און אזוי ארום וועט צורייק געשטעלט ווערען דער צוטרוי צו דיינים און וועט כרענגען צו הרמת קרן התורה והרכנות, און זאל שוין מקריים ווערען דער פסוק ואשיבה שפטיך וכו'.

ועד להגנה על משפטי ישראל

שעל ידי

ביד"צ דקהל עדת האלמין

סיום לטובה

מיר בעטען און האפען אז עס זאל שוין נתעורר ווערען דאס גרויסע רחמנות פון ד' יתברך אויף דעם שארית הפליטה פון כנסת ישראל, וואס האט שוין בעוה"ר אזויפיל דורכגעמאכט צרות און ליידען מיט אלע מיני פלאג בנות ובנפש במשך די טויזענטער יארען גלות, און אויך גזירות רעות השמדות והריגות און רדיפות צווישען די אלע גוים רשעים מנוולים ורוצחים, און אויך די שכינה הק' איז דאך מיט אונז אין גלות (מגילה כ"ט). וואס ליידט און קרעכצט מיט אלע צרות ישראל. זאל שוין נעמען א עק צו די אלע צרות, און צום אידיש בלוט וואס ווערט פארגאסען, ושבחי בשלוי' אל בית אבי, ביתי יבנה בה. עס זאל שוין נתרומם ווערען קרן התורה וישראל, און מיר זאלען שוין אלע אינאיינעם זוכה זיין צו זעהן בקרוב בישועתן ובשמחתן של ישראל מתוך נחת והרחבה ומלכינו בראשינו בביאת גואל צדק במהרה בימינו אכ"ר.

נוסח קול קורא בחתימת גדולי ארה"ב לחזק הלימוד והמעשי בדברים שבממון ושאר דברים הנוגעים בין אדם לחבירו.

פרק ה

קול קורא

ב"ה

מזדעזים אנו לשמוע בגבולנו מעשים אשר לא יעשו, הגורמים חילול שם שמים ברבים. נצטוונו בתוה"ק בפ' אמור, "ולא תחללו את שם קדשי", ואמרו חז"ל במס' יומא היכי דמי חילול השם? "מי שקורא ושונה ומשמש ת"ח ואין משאו ומתנו באמונה ואין דבורו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו . . . אוי לו לפלוני שלמד תורה, אוי לו לרבו שלמדו תורה, ראו כמה מקולקלון מעשיו וכמה מכווערין דרכיו וכו'", וקידוש השם הוא שיהא שם שמים מתאהב על ידינו, ומעשינו תהי' בצדק וביושר כראוי ונכון ליראי ה' ולחושבי שמו.

מה נורא ואיום מאמר חז"ל במס' יבמות ס"ב: "שנים עשר אלף זוגות תלמידים היו לו לר' עקיבא וכולן מתו בפרק אחד, מפני שלא נהגו כבוד זה לזה והי' העולם שמים וכו'". ואם נשים אל לב להרבות כבוד שמים ולמעט קנאה ושנאה ומחלוקת, השאלה הבערת היא, מה עלינו לעשות?

על כן אנו קוראים בקריאה נחוצה ובכל לשון של בקשה, לכל הרבנים הג' שליט"א, ולכל מנהלי וראשי הישיבות הקדושות והבתי חינוך לבנות שליט"א, לקבוע שיעורים כסדרן בהלכות מצוות שבין אדם לחברו, לידע איך להתנהג למעשה. להדגיש שחומר האיסורים האלו הם שוים להאיסור של מאכלות אסורות או שאר לאווין של בין אדם למקום. לעורר בדרשותיהם בטוב טעם ודעת על עוון חילול השם ועונשו הגדול, ולהסביר חומר איסור גזל ואונאה ואבק איסור גזל ואונאה הן מישראל והן מאינו ישראל כמבואר בש"ס ופוסקים, ובפרט היכי דיש ענין של דינא דמלכותא דינא ויכול לצאת מזה חילול השם בפרהסיא, כידוע לכל.

בזכות שנקבל על עצמינו לתקן את עוון שנאת חנם, אשר גרם חורבן בית קדשנו, ולקדש שם שמים ברבים בכל עסקינו – נזכה בע"ה בקרוב לקידוש שם שמים הגדול על ידי גואלנו משיח צדקנו וה' יברך את עמו בשלום . . .

חתימות לפי סדר האי"ב

<p>לוי יצחק גרינוואלד אב"ד דק"ק ערינת הבשם וסני נשיא התאחדות הרבנים עזריאל יודא לעבאוויטש אב"ד דק"ק עדת יראים וה"מ נחלת יעקב</p>	<p>יוסף גרינוואלד אב"ד דק"ק קהלת יעקב-פאפא משה שטערן אב"ד דקהל יסודי התורה מדעברעצין</p>	<p>חיים זנוויל אבראמאוויטש אדמו"ר מריבניץ שליט"א משה צבי ארי' ביק אב"ד דק"ק בני משה בבארא פארק</p>	<p>אליעזר זוסיא פארטונאל אדמו"ר מסקולען שליט"א משה פיישטיין ר"מ תפארת ירושלים ונשיא אנחת הרבנים</p>
<p>שלום משה הלוי אונגאר אב"ד ורי"מ דשיבת נייטרא</p>	<p>שלמה האלבערשטאם אדמו"ר מנאבאוו שליט"א</p>	<p>שמואל עהרענפעלד אב"ד דק"ק מאטערסדארף וה"מ חתן סופר</p>	

מכון להוצאת ספרי
יהודה וישראל

שעיני ישיבה וכולל בית ישעיהו
מכון להוראה בשחיטות ובדיקות
בנשיאות הרב ר' משה ר' שלום וודא גראס שליט"א
אבריק האלמין בעמ"ח ספרים רבים ונכבדים.

בשורה טובה

בקרוז יצא לאור ספרים חדשים הנצרכים מאוד לעולם התורני

- (א) קדושת ישראל הלכות יחוד (מהדורא שניה).
- (ב) מדריך לצניעות בישראל כל עניני צניעות (מהדורה שניה).
- (ג) נשואי ישראל כהלכתה (כל הדינים הנצרכים לחתן משבת של קודם החתונה עד גמר שבעת ימי המשתה בלשון צח וקצר).
- (ד) שולחן ישראל כהלכתה כל דיני הכנסת אורחים.
- (ה) מזוזת ישראל כהלכתה (מהדורא שניה), מלוקט משו"ע עד אחרון שבאחרונים.

עדיין יש מספר מצומצם ספר: אפיית המצות השלם (כרך א' ג' חלקים),
אכילת מצות בישראל (כרך ב' ז' חלקים), נפש ישעיהו (על מאכלות אסורות)
שו"ת זבחו זבחי צדק (על הלכות שחיטה ובדיקה) עם קונטרס שמחת שלום (על
הלי חופה וחתונה), מנחת יהודה (על חומר איסור הסעמילאק וחלב עכו"ם)
אהלי ישראל (הדרכות ליושבי באנגלאוס), מנוחת שלום (הדרכות נפלאות
להינצל ממאכלות אסורות)

היות עס געפינט זיך בא מיר עטליכע ספרים גרייט צום דרוק, און צוליב
ענגשאפט פון געלט קען מען דאס נישט דרוקען. ע"כ בעטען מיר ווער עס איז
פאראינטערעסירט אויסצוצאלען איינס פון די ספרים לזכות את הרבים, לע"נ די
נאנטע פון זיין משפחה, און דער נאמען פון ספר וועט טראגען דעם נאמען פון די
נשמה וואס מען וויל מאכען אן אנדענק, זאל זיך ווענדען צו דעם טלפון:
436-8086 (212).

MOSAD BRUCHA TOVA

P. O. B. 331
BLYTHBOURNE STATION
Brooklyn, N. Y. 11219

NON-PROFIT ORG.
U. S. POSTAGE
PAID
BROOKLYN, N. Y.
PERMIT No. 14190

השבת בישראל כהלכתה

- בו יבואר כי שמירת שבת הוא יסוד קדושת ישראל וטהרתן.
- גם יבואו בו דברי התעוררות לבאר גודל הפגם והנזק המגיע לנפש וגוף האדם הנכשל בהם ח"ו, ושכר הגדול המעותד בזה ובבא של שומרי שבת.
- גם הוספנו בו קונטרס שמירת שבת כדת (ליקוטי דינים השכיחים להלכה ולמעשה).
- עוד הוספנו קונטרס סיפורי צדיקי ישראל, סיפורים נפלאים מצדיקים וקדושים מאורי עליון בענין קדושת השבת. ותועלת היוצא מקריאת סיפורי קדושי עליון היא כתובה בספרן של צדיקים, שמאיר לבות בני אדם ברשפי אש שלהבת י"ה, להתחזק ולבטוח ביוצרנו ובוראנו ולכסוף ולהשתוקק ולהתנגע עד כלות הנפש להתדבק באדון כל יצורים מלך מלכי המלכים הקב"ה.
- כ"ז לקטתי בעזר צורי וגואלי מדברי חז"ל בשי"ס בבלי וירושלמי, מדרשים זוה"ק תיקונים וספרי הראשונים, ומספרי מוסר מגדולי האחרונים זל"ה, ודבריהם הקדושים חוצבים בלהבת אש, מלהיבים נפש האדם לשמור מאד לברוח ולהסתלק אפילו מן הספק, כאשר יראה הרואה בפנים הספר.
- תקותי כי דבריהם הקדושים יעשו רושם בלבות בני ישראל, וזה יהי פרי עמלי להסיר המכשלה הזאת מבתי בני ישראל בכל מקום שהם.

— ברוקלין, יצ"ז —
שנת תשמ"ב —
יצא לאור ע"י חברה מזכי הרבים

התוכן לספר השבת בישראל כהלכתה

פרק	עמוד
א	עונש המחלל קדושת השבת
ב	כבוד שבת ושכר הגדול של שומרי שבת
ג	בגדי שבת
ד	זכרון יום השבת כל השבוע
ה	לימוד בהלכות שבת
ו	קבלת שבת
ז	מצות ת"ת בשבת
ח	שמירת שבת כדת ליקוטי דינים השכיחים, להלכה ולמעשה
ט	מו

קביעת פסק הלכה לנהוג כשיטת ר"ת *

מודעה רבה לאורייתא.

בועד אסיפת הרבנים שהתקיימה אור ליום ד' סדר טהרה ד' ניסן תשי"ד לדון בדבר פרצת שמירת שבת קודש היינו זמן הדלקת נרות בעש"ק וזמן היתר מלאכה כמוצ"ש"ק, אחר שנשאו ונתנו בדבר בפלול הלכה באו לידי מסקנא בהחלטה גמורה ופסק הלכה על פי חו"ד עפ"י דתוה"ק אשר זמן הדלקת נרות בעש"ק יהי רבע שעה (15 מינוט) קודם שקיעת החמה של יום עש"ק, וזמן היתר מלאכה כמוצאי שבת קודש היא 72 מינוט מזמן השקיעה של מוצאי שבת קודש. לזה באנו הח"מ לפרסם את אשר מצאנו על פי דעת תורה הקדושה, והשי"ת יהי בעזרו לשמור את השבת כהלכתו וזכות זה נזכה לגאולה שלימה בקרב ולראות בשמחתן של ישראל וישועתן.

הקי יואל טייטלבוים

* שיטתו האיתנה של רבינו לנהוג כשיטת ר"ת לא יצויר בחרט עלי גליון, וממש הרעיש עולמות נגד המקילים לעשות מלאכה כמוצ"ש"ק קודם ע"ב מינוט מזמן השקיעה. ועוד בשנותיו האחרונות קודם שנפל למשכב, אמר כ"פ שבעדו עוד לבאר באריכות להחזיק כשי"ת, אלא שלא היה לו עוד פנאי לזה, ובאנונו נחשבו המאורות ולא זכינו לזה. הכרוז הזה יצא עוד טרם התסודות התאה"ר, והצטרפו אליו כל גדולי הרבנים דניו יארק רבתי.

מודעה רבא לאורייתא

בועד אסיפת הרבנים שהתקיימה אור ליום ד' סדר טהרה ד' ניסן תשי"ד לדון בדבר פרצת שמירת שבת קודש היינו זמן הדלקת נרות בעש"ק וזמן היתר מלאכה כמוצ"ש"ק, אחר שנשאו ונתנו בדבר בפלול הלכה באו לידי מסקנא בהחלטה גמורה ופסק הלכה על פי חו"ד עפ"י דתוה"ק אשר זמן הדלקת נרות בעש"ק יהי רבע שעה (15 מינוט) קודם שקיעת החמה של יום עש"ק וזמן היתר מלאכה כמוצאי שבת קודש היא 72 מינוט מזמן השקיעה של מוצאי שבת קודש. לזה באנו הח"מ לפרסם את אשר מצאנו על פי דעת תורה הקדושה והשי"ת יהי בעזרו לשמור את השבת כהלכתו וזכות זה נזכה לגאולה שלימה בקרב ולראות בשמחתן של ישראל וישועתן.

כרה ההתייבות ע"פי א"ב

אברהם כלבה כיץ אבדוקי דיסקא
אברהם קליין אבדוקי טארנאוו
אלעזר שפירא אבדוקי קוויאטש
אלקנה זויבערמאן אבדוקי לארדינא
אלטר יצחק האגשאל אבדוקי לאנוס
אלכסנדר אשיר באנאד אבדוקי טארקוב
ולאביר זקיק פנס
הלל ליכטנשטיין אבדוקי קראנא
היים מאיר יהואל שפירא אבדוקי גוראל
עמרי דוב קאהן דוביץ וקיק פנס
העני דייט ליפא טייטלבוים אבדוקי
גורבאטור
הנדה טריל גאטליב אבדוקי טישקאן
שהנזן סטיין ראביר זקיק בודאפעט
תומש גרינמאל אבדוקי חוס
טעקע כיץ אבדוקי טאמבאטהעלי

יואל טייטלבוים אבדוקי סאטמאר
יוזא פרידלענדער אבדוקי לוסקא
יוסף פאנצ אבדוקי דעס
יוסף משה מינדערלס אבדוקי אריזאהר
יוסף גרינמאל אבדוקי פאפא
יוסף אלף הכהן טייטלבוים אבדוקי
סערדאנהעלי
יהוקאל רובינער אבדוקי טאקויט
יעקב טביל לעבאוויטש ראבדוקי סאפוט
יעקב מאיר הכהן ראפאפארס ראבדוקי
פראג
יעקב אייזיק אייכענשטיין אבדוקי
קוויאטש
יעקב טענון אבדוקי טישליץ
יקהיאל יוזא היילפערן ראבדוקי גאנאש
יקהיאל יוזא הלברשט אבדוקי
בארדינב
יעקב דוב הלוי אבדוקי האדזשילאוו
יהואל שפירא אבדוקי בלוזטש
לוי יצחק גרינמאל אבדוקי בצלים
כחם מגדל רובין אבדוקי מוצאי
מרדכי גרשון פאלאכער רב סטאוויק
משה טייטלבוים אבדוקי טיגעט
משה הלוי הורוויץ אבדוקי נח ישראל
כאטשען
משה ארי' לאה הרב מטעמעשואר
משה יוסף רובין אבדוקי קאמפאלונג
משה גירשלאס הרב בסערדאנהעלי
משה יעקב בעק אבדוקי אפשא
נפתלי הערצקא העניג אבדוקי סארמאט
נפתלי גראס אבדוקי בארבעטש
רפאל בלום ראבדוקי קאטש
רפאל הלברשט אבדוקי גאנוב
סלום קרויז אבדוקי אודזארי
סליבה זלמן פירמאן אבדוקי טעניקא
סמואל אברהם זעלכענדרייך ראבדוקי
טטאקאוו
טעחה בונים גרינבוים ראבדוקי פרעסבורג
טענון ישראל פאנצן אבדוקי באפראן

ספר

השבת בישראל כהלכתה

פרק א

עונש המחלל קדושת השבת

(מש"ס, ומדרשים, זוה"ק, והפוסקים)

- א) נשים מתות ילדות בעון שמכבסות צואת בניהם בשבת (שבת ל"ב).
- ב) בעון חילול שבת היה רעה רבה, ובהמה כלה, ובני אדם מתמעטין (שבת ל"ג).
- ג) אין הדליקה מצויה אלא במקום שיש חילול שבת (שבת ק"ט).
- ד) לא חרבה ירושלים אלא בשביל שחיללו בה את השבת (שם).
- ה) רשב"י כד הוה חמוי לאימיו משתעיא סגין בשובתא הוה אמר לה אימא שובתא היום (ירושלמי שבת ט"ו, ג').
- ו) מקבלין קרבנות מפושעי ישראל כדי שיחזרו בתשובה חוץ מן המומר, והמנסך יין, והמחלל שבת בפרהסיא, אלמא ע"ז ושבת כי תדדי נינהו (עירובין ס"ט).
- ז) שבת חמירא ולא אתי לזולתי בה (ביצה ל"ו).
- ח) בע"ש לא היו מתענין מפני כבוד השבת קו"ח בשבת עצמה (תענית כ"ז).
- ט) יכול יהא כבוד אב ואם דוחה שבת, ת"ל איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו (יבמות ה').

- (ז) ליראה את די אלקיך כל הימים אלו שבתות וי"ט (יבמות צ"ג).
- (זא) המטיל אימה יתירה בתוך ביתו סוף בא לחילול שבת (גיטין ו').
- (זב) בהני תלת מילי נחתי בעלי בתים מנכסיהון, דסיירי נכסייהו בשבתא, ודקבעי סעודתייהו בשבתא בעידן בי מדרשא (גיטין ל"ה).
- (זג) נהר סמבטיון מוכיח על שמירת השבת (סנהדרין ס"ה).
- (זד) חסידים הראשונים לא היו משמי אלא בדי בשבת שלא יבאו נשותיהן לידי חילול שבת (נדה ל"ח).
- (זו) כל מי שאינו משמר את השבת אצלכם [בעוה"ז] ברצונו כאן הוא משמר אותו בעל כרחו (ב"ר י"א י').
- (זז) אם יבאו עכו"ם ויאמרו לכם למה אתם עושים את יום השבת, אמרו להם ראו שאין המן יורד בשבת (שמו"ר כ"ה מ"ו).
- (זח) אמר המן אם אתה מבקש לעקור אותם [ישראל] עקור את השבת ובטל אותה ואח"כ אתה מכלה אותם (אסתר רבה ז').
- (זט) טור שמעון חרב משום שהיו משחקין בכדור בשבת (איכ"ר בי ג').
- (י) חילול שבת אחד מגי עונות שמגלגלין בהם על עושיהן את כל העונות (מדרש תנאים דברים ה').
- (יא) לא חרבה ירושלים עד שהעלימו עיניהם מן השבת (מדרש תנאים דברים ה').
- (יב) המחלל שבתות אע"פ שיש בידו תורה ומע"ט אין לו חלק לעוה"ב (אדר"נ פכ"ו).
- (יג) אם חללתם השבת מעלה אני עליכם כאילו חללתם כל המצות (מד"ר שמות פכ"ה).
- (יד) המחלל את השבת מעיד לפני מי שאמר והי העולם שלא ברא עולמו בששה ימים ולא נח בשביעי (מכילתא פי יתרו).

השבת בישראל כהלכתה

(כד) המחלל השבת מאכילין אותו גחלי רתמים (פענח רזא).

(כה) עונש המחלל כפול (מדרש תהלים מ"ז צ"ב).

(כו) ישראל שלא שמר שבת בעוה"ז אי"ל מנוחה לעולם, וממונה אחד מוציא גופו ומכניס אותו לגיהנם לעין הרשעים, ונשמתו אי"ל מנוחה באור גיהנם, וכשיוצא שבת אותו ממונה מחזיר הגוף למקומו ונוזקים כ"א לעצמו (מדרש מובא במעבר יבק, שפתי רננות סי' ל"ט).

(כז) ע"י חילול שבת נתפורנו בגלות (תדבא"ר פי כ"ו).

(כח) מעשה באחד שרכב על סוס בשבת והביאוהו לב"ד וסקלוהו, לא מפני שראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך (יבמות צ' סנהדרין מ"ו).

(כט) כ"ז שאדם מכבד אביו ואמו אין חטא של חילול שבת ולא שאר שום חטא בא על ידו (תדבא"ר כ"ו).

(ל) מעשה באדם אחד שהי"ל פרה וחורשת בכל יום וכשהגיע יום השבת מניח אותה, לימים ירד אותו הצדיק מנכסיו והוצרך למכור השור לעכו"ם, וכשהגיע יום השבת לא רצה השור לחרוש כמנהגו גם אחר שהכהו העכו"ם מכות רבות ורעות מקודם, בא לו העכו"ם לישראל המוכר שיטול את שורו, מיד הבין הצדיק ולחש לתוך און השור שמעכשיו הוא ברשות העכו"ם וחובה עליו לעשות מלאכת בעה"ב גם בשבת ומיד עמד מוכן לעשות מלאכתו, העכו"ם חשש שמא מעשי כשפים ולא הניח הצדיק עד שהגיד לו כל המאורע, כיון ששמע העכו"ם כך נבהל ונודעזע ונשא ק"ו בעצמו ואמר, מה זאת שאין לה לא דעת ולא תבונה הכירה את בוראה, ואני שבראני הקב"ה בצלמו ובדמותו ונתן לי דעה וכינה לא יהי ראוי לי להכיר את בוראי, מיד חזר ליר"ש וזכה ללמוד תורה ונקרא ר' חנינא בן תורתא (פסיקתא דר"כ פכ"ד, מדרש עשה"ד).

(לא) מתוך שלא מיחה ר' אלעזר בן עזריי על חילול שבת הנעשה ע"י בהמתו של שכינתו נקרא על שמו, והושחרו שיניו מפני התעניות (שבת נ"ד, ביצה כ"ג, וירושלמי שם).

(לב) המחלל את השבת אי"ל מחילה לעולם (מדרש תנאים דברים ה').

(ג) המחלל את השבת כעושה כל רע (שם).

(ד) בעוה"ז אדם הולך ללקוט תאנים בשבת אין התאנה אומרת כלום, אבל לעת"ל אם אדם הולך ללקוט תאנה בשבת היא צווחת ואומרת שבת היום (מדרש שוה"ט תהלים ע"ג).

(ה) חד דוכתא אית בגיהנם לאלין דקא מחללי שבתא (זוה"ק הקדמה י"ד).

(ו) כל המחלל שבת בזדון אי"ל הרמת ראש עד שיעשה תשובה (אותיות דר"ע, אותיות קמנות א').

(ז) המחלל שבת אע"פ שיש בידו תורה ומעש"ט אי"ל חלק לעולם הבא (אדר"נ פכ"ו).

לחלן מסי זוה"ק:

(א) אם אדם מבעיר אש בשבת הקב"ה אומר אני כביתי האש שלא יתוקד ואתם מוקדים אותו אתם תתוקדין בגיהנם (תיקוני זוהר תי כ"ד, ס"ט).

(ב) אם מקיים מצות שבת הוא בצלמנו ואם לאו אי"ל חלק בזרע ישראל (שם תיקון כ"ז פ"ג).

(ג) אם אין ישראל שומרים השבת נאמר בהם "שלח תשלח" שני גירושין (תק"ז תי ו' כ"א).

(ד) כל אלו שמחללים שבתות ומועדים בפרהסיא ואינם חוששין לכבוד בוראם, כמו שלא שמרו את השבת בזה העולם, כך אינם שומרים אותו בעולם ההוא, ואין להם מנוחה בגיהנם, ר' יהודא אומר שומרים אותו שם בעל כרחך (ה"ב ק"ג).

(ה) אלו הרשעים שלא שמרו את השבת לעולם אין אש הגיהנם שוכך מהם, וכל הרשעים שבגיהנם שואלין עליהם מה נשתנו אלו, מלאכי הדין משיבים להם אלו הם רשעים שכפרו בהקב"ה ועברו על התורה כולה בשביל שלא שמרו את השבת, והרשעים כולם יוצאים ממקומם לראות בהם, ומלאך אחד מכניס גופותיהם של אותם מחללי שבת לתוך הגיהנם לעיניהם של שאר

השבת בישראל כהלכתה

הרשעים ורואים שתולעתם לא תמות ואשם לא תכבה, וכל הרשעים מסבין אותו ומכריזין זה הוא פלוני הרשע שלא חשש לכבוד בוראו כפר בהקב"ה ובכל התורה, אוי לוי, טוב היי לו שלא נברא, ושלא יבא לדין זה ולבושה זאת (ח"ב קנ"א).

ז) כמו שאדם מקבל את הנר"ן היתרים בע"ש בסכר פנים בעונג ובשמחה, כך מקבלים בעולם ההוא את הנר"ן שלו כשיוצא מן העולם (תק"ז תי ו' כ"ג).

ז) השבת מכובד מכל שאר המועדים (ח"ב פ"ח).

ח) רוח שנקרא נגע ממונה על כל השולחנות שלא סדרו אותם בשבת בתענוגים כראוי (ח"ב רס"א).

ט) מי שיש לו יכולת לעשות ענג שבת ואינו עושה נהפך לו ענג לנגע צרעת (תק"ז תי כ"א, נ"ח, וח"ג רע"ג).

י) עמלק בא על ישראל על שלא שמרו את השבת (זוה"ח בשלח ל"ז).

יא) הגורע עונג שבת כאילו גזל את השכינה (תק"ז תי רא, נ"ט).

יב) המוציא בשבת מרה"י לרה"ר גרים לשכינתא למהוי תהו ובהו חשך ותהום (תק"ז ת"ק ל' ע"ג).

יג) מאן דמחלל שבת אינו משומר מהקב"ה (תק"ז בהקדמה י"ב).

יד) המשקר בשבת כאילו משקר בכל התורה (ח"ב צ).

טו) אלו שאין עושים תוסי' לשבת ויו"ט אם הוא חכם חכמתו מסתלקת, ואם הוא עשיר עשרו מסתלק ממנו, והברכה נמנעת ממנו (תק"ז תי י"ט, ל"ה).

טז) המתענה בשבת ראוי לקללה ועונש, אלא כיון שיושב בתענית לתעניתו קורעין לו גזר דינו (ח"ב ר"ז).

יז) אוי לו לאדם שאינו משלים את הסעודות בשבת (ח"ב פ"ח).

יח) כל האמונה בסעודת שבת מצווי' (ח"ג רפ"ח).

השבת בישראל כהלכתה

י

(ט) הגורע מסעודת שבת עונשו גדול (ח"ב פ"ה).

(כ) הגורע חד סעודה בשבת מיתחזי פגימותא לעילא ומראה עצמו דלאו מבני היכלא דמלכא הוא, דלאו מזרעתא קדישא הוא ניהבין עליה חומרא דתלת מלין דינא דגיהנם (ח"ב פ"ה).

(כא) כששלחנו לא נסדר בתענוגים כראוי דוחים אותו אל הסט"א (ח"ב רנ"ב).

(כב) כיון שיוצא השבת כחות הסט"א יוצאין בחפזון ומשוטטים בעולם ורוצים לשלוט על עם ישראל, ולכך תקנו שיר של פגעים, וכיון שהם רואים את ישראל בתפלה ואומרים שיר זה ומבדילין בתפלה ומבדילין על הכוס הם פורחים מהם והולכים אל המדבר (ח"א י"ד).

(כג) כיון שיוצא השבת כל כחות הסט"א משוטטים והולכים בעולם ואש הגיהנם מתחיל ללהט (ח"א מ"ח).

(כד) בשעה שישראל אומרים ויהי נועם במוצי"ש כל הרשעים שבגיהנם אומרים אשריכם ישראל (ח"ב רז).

(כה) שבת שמא דקוב"ה כמבואר בזוה"ק שמות פ"ח. וע"כ אסור להזכירו במקום שאסור לדבר ד"ת, וידעתי ממדקדקים במעשיהם שנוהרו להזכיר שם שבת ללא צורך (בני יששכר מאמר א' או א').

(כו) בסי' רוח חיים (להרמח"פ זצ"ל) סי' פ"ד דלפמ"ש הרב חסל"א דלפי הזוה"ק הנ"ל גם שבת אין לומר במקום מטונף, לפי"ז צ"ל שב"א במקום שב"ת, ואי"ה מעתה אה"י נזהר גם בשם שבת לומר שבא בל"נ, עכ"ל (שד"ח פאה"ש כללים מערכת א' סי' ק').

(כז) על גי' עבירות נשים מתות בשעת לידתן וכו' ועל שאין זהירות בהדלקת הנר (שבת ל"א).

(כח) השבת וע"ז כל אחת משתייהן שקולה כנגד שאר כל מצות שבתורה, והשבת היא האות שבין הקב"ה ובינינו לעולם לפיכך כל העובר על שאר המצות הרי הוא ככלל רשעי ישראל אבל המחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כעובד ע"ז כנכרי לכל דבריהם (רמב"ם ה' שבת פ"ז הט"ו).

עוד פרפראות בענין המקיל בקדושת השבת

כט) מומר לדבר אחד לא הוי מומר לכל התורה ואין שחיטתו נבילה, אולם מומר לחלל שבת הריהו מומר לכל התורה ושחיטתו נבילה ויינו יין נסך (חולין ה'. או"ח שפ"ה ס"ג, יור"ד סי' גי וקי"ט).

ל) מה שמצוי בזה"ז שריפות רח"ל הכל בשביל חילול שבת (סי' פרי שבת מוכא במנח"ש ע"ב י"ג).

לא) מומר לחלל יו"ט הוי מומר לכה"ת כולה כמו מחלל שבת, וכ"ש מומר לחלל יוה"כ (דע"ת הי' שחיטה סי' בי ס"ק כ"ט בשם רדב"ז, תשו' הר"ש, זוה"ק, א"ז הגדול בשם הגאונים).

לב) י"א דדין מחלל שבת בפרהסיא גם בפירסום בעלמא סגי גם בפחות מעשרה (פלתי בשם רמב"ם ומרדכי ושו"ת מהר"א יור"ד סי' ב') ועכ"פ בידוע לעשרה אין להקל (דע"ת סי' בי ס"ק לי' ביור"ד, ומנח"ש ע"ב מ"ו).

לג) המחלל שבת הרי הוא רחוק מן החיים ונסגר לפניו הפתח להכנס לעוה"ב, (מנח"ש ע"ב י"ח בשם מדרש).

לד) מקום אחד יש בגיהנם לאלו שמחללין שבת כיון שהוא הדליק נר קודם זמנו ממונה יש בגיהנם שבמוצ"ש מדליק תחלה אותו מקום ואומר "מקום זה הוא של פלוני" וכל הרשעים שבגיהנם עוזרים לו להדליק אותו מקום (זוה"ק במדבר רמ"ז).

פרק ב

כבוד שבת ושכר הגדול של שומרי שבת

(מש"ס, מדרשים, זוה"ק, והפוסקים)

- (א) כל המקיים גי סעודות בשבת ניצל מני פורעניות, מחבלו של משיח, ומדינה של גיהנם, וממלחמת גוג ומגוג (שבת ק"ח:).
- (ב) כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים (שם).
- (ג) כל המענג את השבת נותנין לו משאלות לבו (שבת ק"ח:).
- (ד) כל המשמר שבת כהלכתה אפילו עובד ע"ז כדור אנוש מוחלין לו (שם).
- (ה) אלמלי שמרו ישראל שבת ראשונה לא שלמה בהן אומה ולשון (שם).
- (ו) אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלין (שם).
- (ז) ברכת די היא תעשיר זו ברכת שבת (ירושלמי ברכות בי ח').
- (ח) מאן דיזיף שבתא פרעיי שבתא (שבת ק"ט:).
- (ט) עשירים שבשאר ארצות כמה הן זוכין, בשביל שמכבדין את השבת (שם).
- (י) מפני מה תכשיל של שבת ריחו נודף, א"ל תכלין אחד יש לנו ושבת שמו שאנו מטילין לתוכו וריחו נודף, א"ל תן לנו הימנו, א"ל כל המשמר את השבת מועיל לו (שם).
- (יא) כל המתפלל בער"ש ואומר ויכולו בי מלאכי השרת המלווין לו לאדם מניחין ידיהן על ראשו ואומרים לו וסר עונך (שבת ק"ט:).
- (יב) בי מלאכי השרת מלווין לו לאדם בער"ש מביה"כ לביתו אחד טוב ואחד רע, וכשבא לביתו ומצא נר דלוק ושלחן ערוך ומתתו מוצעת מלאך טוב אומר יה"ר שתהא לשבת אחרת כך ומלאך רע עונה אמן בעל כרחו (שם).

השבת בישראל כהלכתה

יג

- (יג) כל המתפלל בער"ש ואומר ויכולו מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית (שם).
- (יד) א"ל הקב"ה לישראל בני לוו עלי וקדשו קדושת היום והאמינו כי ואני פורע (ביצה ט"ז).
- (טו) כל מזונותיו של אדם קצובים לו מר"ה ועד יום הכיפורים חוץ מהוצאות שבתות (ביצה ט"ז).
- (טז) נשמה יתירה נותן לו הקב"ה לאדם ער"ש ולמוצי"ש נוטלין אותה הימנו (שם).
- (יז) אילו היו ישראל משמרין שבת אחת כתיקונה מיד הי' בן דוד בא (ירושלמי תענית א' א').
- (יח) לא דומה אור פניו של אדם כל ימות החול כמו שהוא דומה בשבת (ב"ר י"א, ב').
- (יט) בקש הקב"ה לגנוז האורה וחלק כבוד לשבת (שם).
- (כ) אברהם שאין כתוב בו שמירת שבת ירש את העולם במדה, אבל יעקב שכתוב בו שמירת שבת ירש את העולם שלא במדה (ב"ר י"א, ח).
- (כא) כנסת ישראל היא בן זוג לשבת (ב"ר י"א, ט).
- (כב) אם מקבלים בניך [כנס"ן] את השבת נכנסים לארץ ואם לאו אין נכנסין (ב"ר ט"ז ז').
- (כג) אם משמרים ישראל את השבת כראוי אפילו יום אחד בן דוד בא, למה, שהיא שקולה נגד כל המצות (שמו"ר כ"ה, ט"ז).
- (כד) מצינו בתורה נביאים וכתובים ששקולה שבת נגד כל המצות (שם).
- (כה) בעת שאדם שומר את השבת גוזר גזירה והקב"ה מקיימה (שם).
- (כו) בזכות שני דברים ישראל מתחמאים לפני המקום, שבת ומעשרות (תנחומא פ' ראה).

(כו) אין ישראל נגאלין אלא בזכות שבת (ויק"ר ג, א).

(כח) לא נתתי לך השבת אלא לטובתך, אתה מקדש את השבת במאכל ובמשתה ובכסות נקי' ומהנה את נפשך ואני נותן לך שכר (אסתר רבה ז).

(כט) כיון שראה אדם שבחו של שבת התחיל משורר עליה להקב"ה שבח ומזמור (קה"ר א' ג).

(ל) כבוד שבת עדיף מאלף תעניות, דכבוד שבת דאורייתא ותענית דרבנן (תנחומא בראשית ג).

(לא) כשם שלמד שבת זכות על אדם הראשון, כך למד על קין (תנחומא בראשית י).

(לב) לפיכך אין מתפללין בשבת י"ח שאם יהי לו חולה בתוך ביתו נזכר ברופא חולי עמו ישראל והוא מיצר והשבת נתנה לישראל לקדושה לעונג ולמנוחה ולא לצער (שם וירא א').

(לג) גם המתים יודעין יום השבת (שם תשא ל"ג).

(לד) בזכות ב' דברים ישראל מתחטאין לפני המקום בזכות שבת ובזכות מעשרות (שם ראה י"א).

(לה) בכל יום הי' ריחו של המן נודף, ובשבת יותר, בכל יום הי' מצולהב כזהב ובשבת יותר (מכילתא בשלח מ"ז).

(לו) אם תזכו לשמור את השבת עתיד הקב"ה לתת לכם ג' מועדים פסח, עצרת, וסוכות (שם).

(לז) אם תזכו לשמור את השבת עתיד הקב"ה ליתן לכם ו' מדות טובות, א"י, עוה"ב, עולם חדש, מלכות ב"ד, כהונה, ולו"י (שם).

(לח) אם תזכו לשמור את השבת תנצלו מג' פורעניות, מיומו של גוג ומגוג, ומחבלו של משיח, ומיום הדין הגדול (שם).

(לט) מי שמשמר את השבת מרוחק מן העבירה (שם).

השבת בישראל כהלכתה

טו

- (מ) יום שבת שקול כנגד כל מעשה בראשית (מכילתא יתרו כ').
- (מא) שבת מעין קדושת העוה"ב (שם תשא ל"א).
- (מב) השבת מוספת קדושה לישראל (שם).
- (מג) כל המשמר השבת כאילו עשה השבת (שם).
- (מד) כל המשמר שבת אחת כתקנה מעלה עליו הכתוב כאילו שומר שבתות מיום שברא הקב"ה את עולמו עד שיחיו המתים (שם).
- (מה) אין שבת בטלה מישראל, וכן בכל דבר שמסרו ישראל נפשם עליו כגון שבת ומילה נתקיים בידן ואין נימלין (שם).
- (מו) כיון שנידלדלו ישראל מן המצות לא עמדה להם אלא זכות שבת (מכילתא דרשב"י תשא י"ז).
- (מז) בני סוריא חיים בזכות שהם מכבדים יו"ט ושבתות (פסיקתא רבתי כ"ג).
- (מח) כל שהוא מתענג בשבת, שואל, והקב"ה נותן לו משאלותיו (פסיקתא רבתי כ"ג).
- (מט) בטלתם כל הדברות, אפילו דבר אחד אם קיימתם אני סולח לכם, ואיזהו הדבר, יום השבת (שם כ"ח).
- (נ) כל המברך על היין בלילי שבתות מאריכין לו ימיו ושנותיו (פרקי דר"א י"ח).
- (נא) בזכות יום השבת ניצול אדם מדינה של גיהנם (שם י"ט).
- (נב) כל מענג את השבת כאילו הוא מכבד להקב"ה (תדבאר כ"ו).
- (נג) התנה הקב"ה עם אברהם שבזכות מילה ושבת אין בניו יורדין לגיהנם (אגדת בראשית ל"ד).
- (נד) אם שמרתם נרות של שבת אני מראה לכם נרות של ציון (ילקוט בהעלותך תשי"ט).

(נה) כל ימות השנה יורדי גיהנם נדונין, ובשבת ובמוצ"ש עד שהסדרים נשלמים אינם נידונים (ילקוט איוב תתקנ"ו).

(נו) כד אתקדש יומא במעלא שבתא סוכת שלום שריא ואתפריסת בעלמא (זוה"ק בראשית מ"ח).

(נז) כל שיתא יומא מתברכאן מיומא שביעאה (זוה"ק שמות ס"ג).

(נח) גי קדושות בעולם קדושת הקב"ה, קדושת שבת, וקדושת ישראל (אותיות דר"ע שי).

לחלן מסי זוה"ק בענין "שבת":

(א) באדם ובבהמה הקפידה תורה שיעבור עליהם שבת אחת, באדם ברית מילה לחי ימים, ובהמה ראוי להקרבה רק לאחר חי ימים (ח"ג צ"א).

(ב) האמונה קשורה בשבת (ח"ג צ"ד).

(ג) אש הקדושה עם השבת אחוזים זה בזה (ח"ג רנ"ד).

(ד) שבת מגין מכל סטריין בישין (תק"ז מז"ח קס"ח).

(ה) כל הבריאה היתה תלויה ביום השבת (ח"א ה:).

(ו) בשבת מתברכין כל וי ימי השבוע (ח"ב ס"ג).

(ז) כל הברכה שלמעלה ושלמטה ביום השביעי תלויים (ח"ב פ"ח).

(ח) בשבת מתמלאים ברכה בכל העולמות (ח"ג צ"ד).

(ט) אם ישראל הוו מקיימין שבת אחת כהלכתן מיד הוו נגאלין (תק"ז תיקון כ"א נ"ז).

(י) אפ"י הרשעים שבגיהנם מוכתרין הם ביום השבת ושוקטין ונוחין (זוה"ק בראשית כ"ב).

(יא) בשבת אינו שולט לא הגיהנם ולא הממונים שלו (תק"ז תי כ"ד ס"ט; זוה"ק ח"ב פ"ח: ק"ל).

(יב) בשבת נחים רשעים שבגיהנם (ח"ג צ"ד).

השבת בישראל כהלכתה

- (יג) מקום מיוחד בניהנם למחללי שבתות (ח"א י"ד:).
- (יד) המוציא מפיו דיבורי חול בשבת מחלל השבת (ח"ב ס"ג, תק"ז תי מ"ח פ"ח:).
- (טו) בשבת אין דין לא למעלה ולא למטה (ח"ג רפ"ח:).
- (טז) בשבת כל הדינים נכפים (ח"ב פ"ח:).
- (יז) כמו שהאדם עושה דירה בלבו להקב"ה ושכינתו שיוכלו לשרות עמו בשבתות, כן הקב"ה מכין לו דירה בעוה"ב (זוה"ח תיקון קל"ז).
- (יח) שבת היא כלה, ולעולם אין מכניסין אותה אלא בדירה מתוקנת לכבודה כפי ראויה לה (זוה"ח רות כ"ג:).
- (יט) הרצים לדרשה בשבת יש היכל מיוחד עבורם (ח"ג רכ"ט:).
- (כ) כל מה שמוציא האדם על מאכלים ומשקאות לכבוד השבת הוא מלוא את הקב"ה, והקב"ה מחזיר לו כפלי כפלים (ח"ב רנ"ה:).
- (כא) כל המוסיף במאכלים ותענוגים בשבת מוסיפין לו וכל הגורע גורעין לו (תק"ז מז"ח קנ"ה:).
- (כב) שבת היא שמחת הקב"ה והשכינה שמחת עליונים ותחתונים (ח"ג צ"ד:).
- (כג) בשבת צריך לתקן מסיבה נאה בכמה כרים וכסתות מרוקמות מכל שיש לו בבית (ח"ג רע"ב:).
- (כד) בשבת וי"ט ישראל הם בחרות מכל אומות העולם ואינם יראים מכל המצירים בעולם (ת"ז מז"ח קנ"ח:).
- (כה) יום השבת נשכחים בו כל הצער ורוגז ודוחק בכל העולם כי היא יומא דהילולא של הקב"ה (ח"ג צ"ה:).
- (כו) כל ימי השבוע מקבלים שפע מן יום השבת (ח"א ע"ה:).
- (כז) אשריהם ישראל שזכו לנחול את השבת לירושת עולמים (ח"ב ר"ז:).

השבת בישראל כהלכתה

כח) אשרי חלקו של מי שזוכה לכבד את השבת אשריו בעוה"ז ואשריו בעוה"ב (ח"ב ס"ד. ר"ז).

כט) כשאדם מכבד את השבת בשלימות כראוי, הקב"ה קורא עליו "עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר" (ח"ב ר"ט).

ל) כל מי ששומר השבת ומכבד אותו, ומענג אותו בשביל כבודו של הקב"ה, כך הקב"ה נותן לו מקום נוח למעלה ונח במנוחה מיגיעת זה העולם (תק"ז תיקון עי, קל"א).

לא) כמו שהאדם עושה נחת רוח להקב"ה ושכינתו בשבת, כך עושה לו הקב"ה ולזוגתו בעוה"ב (ז"ח בתיקונים קל"ז).

לב) שבת זכרון המנוחה בעולם והוא כלל כל התורה (ח"ב צ"ב).

לג) בשבת וי"ט מתלבשין הנשמות בכתונת אור (תק"ז בה"ק י"א).

לד) בשבת יש ללבוש מלבושים לבנים או כגונים נאים (ז"ח יתרו נ"א).

לה) לכל אחד נותנין לו נפש היתרה לפי מדרגתו ומדתו (ח"ג רמ"ב).

לו) ע"י נשמה יתרה נשכחים כל עניני חול וכל צער וצרה (ח"א מ"ח).

לז) בשבת נותנין לאדם נשמה אחרת, נשמה עליונה, נשמה שכל שלימות בה דוגמת עוה"ב (ח"ב פ"ח).

לח) כשהסט"א רואה שעשו שינוי לכבוד שבת בכל דבר, בלבוש ומאכל, אין להם רשות להתקרב (תק"ז תי ר"א, נ"ז).

לט) בשבוי"ט אין שליטה לס"מ, ואי"ל שליטה בניהנם (ח"ג רמ"ג).

מ) כשברא הקב"ה את העולם לא היי יכול להתקיים עד שבאה ושרה עליהם שלום שהוא השבת (ח"ג קע"ו).

מא) שבת דוגמת עוה"ב הוא (ח"א מ"ח, ז"ח. בראשית כ"א).

מב) בשבת מצויי השמירה לעם הקודש (ח"ב ר"ה).

השבת בישראל כהלכתה

- מג) כמה מחנות מלאכים משוטטין לכאן ולכאן לעטר את ישראל
בנשמות היתרות (ח"ב קל"ו.).
- מד) המענגים את השבת הקב"ה נתן להם משאלותם (תק"ז ני י"ח ל"ג.).
- מה) מלאך אחד עומד ואינו נתן להיתוקד בנהר דינור את כל אלו
שקיימו עונג שבת כראוי (ח"ב רנ"ב:).
- מו) כשבא השבת מלאכים מעבירים מישראל כל עצב ויגיעה ומרירות
הנפש וכל כעס (ח"ב רנ"ו.).
- מז) אשריהם ישראל שרצה בהם הקב"ה ונתן להם השבת שהוא קדושה
משאר הימים (ח"ב מ"ו.).
- מח) אלמלא שמרו ישראל שבת ראשונה לא שלטה בהם שום אומה
ולשון (ז"ח בשלח ל"ז:).
- מט) ר"ש כשהי' רואה אמו מדברת בשבת הי' אומר לה אימא שתקי
שבת הוא ואסור (ח"א ל"ב:).
- נ) נפש יתירה ניתוספה לאדם כיום השבת זו רוח הקודש ששורה עליו
ומכתיר לאדם בכתר קדוש והוא מאותו רוח שעתידי לשרות על הצדיקים
לע"ל (ז"ח בראשית כ"א:).
- נא) לדבר מצוה אפי' בשבת מצוה לרוץ (ז"ח נ"ח. כ"ח.).
- נב) אין לך שבח וקילום לפני הקב"ה כמו שבחו של שבת, העליונים
והתחתונים כולם משבחין לו כאחד, ואפי' יומו של השבת ממש משבח לו
(זוה"ח בראשית כ"ב:).
- נג) אין שטן ואין מזיק שליט ביומא דשבתא (ח"ג רע"ג.).
- נד) לא זזה שכינה מישראל בכל שבתות וימים טובים ואפילו בשבת
דחול (ח"ג קע"ט:).
- נה) השכינה שומרת לשומרי שבת ויו"ט (ח"ג קע"ט:).

נו) שבת שמו של הקב"ה (ח"ב פ"ה:).

נז) כשאדם נכנס לביתו בשמחה ומקבל השבת בשמחה והוא ואשתו בשמחה, אותה שעה השכינה אומרת זה שלי הוא (זה"ח אחרי סי.).

נח) אם הוא עצב בחול מ"מ בשבת יהי בשמחה (תק"ז ת"ק כ"א. נ"ז.).

נט) מכל המעשים טובים שעושה האדם אין טוב לאדם תחת השמש כי אם לאכול ולשתות ולהראות שמחה בשבתות וימים טובים (ח"ב רנ"ה:).

ס) אפילו הרשעים שבגיהנם שמורים הם בשבת (ח"א מ"ח:).

סא) ביום השבת כל השערים פתוחין (ח"א ע"ה:).

סא) אשריהם של אלו שעוסקים בתורה בשבת יותר משאר הימים (ח"ג

ע"ד:).

סב) שבת הוא כלל כל התורה, וכל סודות התורה בו תלויים, וקיום שבת

כקיום כל התורה (ח"ב צ"ב:).

סג) שקולה שבת ככל התורה כולה, והשומר שבת כאילו שומר כל

התורה (ח"ב מ"ז. קנ"א:).

סד) החרטות דשבתות וימים טובים חשובים להקב"ה יותר מכל מיני

בשמים (ח"ג רמ"ג:).

סה) כל האמונה בסעודת שבת מצויה (ח"ג רפ"ח:).

סו) בסעודת שבת נכרים ישראל שהם בני המלך (ח"ב פ"ח:).

סז) סעודת שבת של ישראל הוא ולא של הגוים (ח"ב פ"ח:).

סח) כל השלחנות שמסדרים בני אדם בשבתות מכניסין אותן בהיכל

אחד, ואשרי חלקו של האדם אשר שלחנו נראה שם בלא בושה כראוי, כ"א

כפי כחו (ח"ב ר"ד:).

סט) במוצ"ש הנשמות עולות והקב"ה שואל לכולם, מה חדשתם בתורה

בזה העולם (ח"ג קע"ג:).

(ע) במוצ"ש צריכין ישראל להתעכב ולא להראות כאילו דוחקים את השבת (ח"ב ר"ז).

(עא) במוצ"ש הרוחות יוצאות ומשומטות בעולם, ובשביל כן תקנו שיר של פגעים (ח"א מ"ח).

(עב) במוצ"ש פותחין ישראל והוא רחום, בשביל שהדין חוזר למקומו (ח"ב ר"ז).

(עג) כשיוצא השבת יש לנו לומר ויהי נועם כדי שננצל מאותו העונש של הרשעים (ח"א קצ"ז).

(עד) מי שמדליק הנר במוצ"ש טרם שהגיע הצבור לקדושה של ואתה קדוש גורם לאש הגיהנם שיודלק טרם זמנו והרשעים שבגיהנם מקללין אותו, כי אין להדליק הנר במוצ"ש עד לאחר שהבדילו ישראל בתפלה ועל הכוס, כי עד אז עדיין קדושת השבת שולט, אבל אם ממתין עד שהצבור אומרים הקדושה של ואתה קדוש אז הרשעים מצדיקין עליהן את הדין ומברכין לאותו אדם בכל הברכות של ויתן לך (ח"א י"ד).

(עה) במוצ"ש הנשמות עולות ומתעטרות בעטרות קדושות למעלה (ח"ב צ"ח).

(עו) גדולה שבת שאין בה"ג נכנס לעבודה אחר משיחתו עד שתעבור עליו השבת (מדרש המובא באור עולם שבסו"ס ראשית חכמה, וכ"כ הרמב"ם להלכה הי כלי המקדש פ"ד הי"ג).

(עז) גדולה שבת שכשנתדלדלו ישראל ממעשים טובים לא עמדה להם אלא זכות שבת (שם).

(עה) גדולה שבת שאינה נדחית אלא מפני סכנת נפשות (שם).

(עט) בשבת מחזירין לישראל השני כתרם של נעשה ונשמע (מדרש מובא ברמתיים צופים על תדבא"ז ח"ב אוי י"ב).

(פ) מעשה בחסיד אחד שנפרצה לו פרץ בתוך שדהו ונמלך עליו לגודרה

ונזכר ששבת הוא ונמנע אותו חסיד ולא גדרה, ונעשה לו נס ועלתה בו צלף וממנה היתה פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו (שבת ק"ג).

פא) יש דג ששובת בשבת על שפת הים עד מוצ"ש, ושם הדג שבת"י (סי' התגיין).

פב) אור גיהנם שוכת בשבת ור"ח (פסיקתא הובא בתוסי ומרדכי פי' ער"פ).

פג) בכל יום השבת יש לרשעים מנוחה בגיהנם, ולא עוד אלא שמכתירים אותם בכתר שבת וביום הששי נדונים בגיהנם ככפלים כמו שמצינו במן (מדרש מובא בעונג שבת, ותענוג שבת).

פד) חייב אדם לקבל פני רבו בשבת (ר"ה ט"ז: סוכה כ"ז).

פה) רי אליעזר אומר בכ"ח מקומות הזהיר הכתוב על השבת (מדרש מובא בסי' כסאות לבית דוד, בית די' שער כ"ג).

פו) הי שבת מקרא מועט והלכה מרובה (חגיגה י').

פז) תינוק בן יומו חי מחללין עליו השבת כדי שישמור שבתות הרבה, דוד מלך ישראל מת אין מחללין עליו, כיון שמת אדם בטל מן המצות (שבת קנ"א:).

פח) בקושי התירו לנחם אבלים ולבקר חולים בשבת (שבת י"ב:).

פט) עכו"ם ששבת חייב מיתה (סנהדרין נ"ח:).

צ) מלך ומטרונה יושבין ומסיחין זה עם זה, מי שבא ומכנים עצמו ביניהם חייב מיתה, כך השבת בין ישראל והקב"ה, לפיכך כל עכו"ם שבא ומכנים עצמו ביניהם עד שלא קיבל עליו למות חייב מיתה (מד"ר דברים פ"א).

צא) הקב"ה נתן לאדם מצות שבת לשמרה (מ"ר בראשית ט"ז).

צב) השבת למד זכות על אדם הראשון ועל קין (פרדר"א י"ט, תנחומא בראשית).

צג) שמר יעקב השבת קודם שניתן (מ"ר בראשית פי' ע"ט).

צד) יעקב שכתוב בו שמירת שבת ירש את העולם שלא במדה (מד"ר בראשית י"א).

צה) יוסף שמר השבת עד שלא ניתנה (מד"ר במדבר פי י"ד תדבא"ר פי כ"ו).

צו) האבות שמרו השבת (מדרש מובא בסי חמדת צבי, דברי יוסף, יסוד התורה, תענוג שבת).

צז) בני הוה זהיר בענג שבת לכבדו כפי כחך, לענגו במאכל ובמשתה, אל תשים עצמך כעני, כי אם יותר מיכלתך, והזהר בסעודה השלישית, והוה זהיר בדבריך ביום השבת, כי על הכל אתה עתיד ליתן דין וחשבון (צוואת רי אליעזר הגדול אוי ל').

צח) שבת הוא אחד מששים של עולם הבא שכולו שבת (אותיות דר"ע אוי א').

צט) בזכות שבת ומילה אין יורדין לגיהנם (אגדת בראשית פי ל"ד).

ק) יש יונה שאינה אוכלת מהנתלש מן המחובר בשבת (יעב"ץ בבית מדות עליית הטבע).

קא) יש דג שבע"ש כבוא השמש מתקרב ליבשה ואינו זו ממקומו, ואף אם יפצעוהו בחרבות ורמחים בלתי נעתק מאותו המקום (שם).

קב) עם הארץ אימת שבת עליו ואומר אמת (ירושלמי דמאי פ"ד מ"א).

קג) מינה משה שומרים שלא יחללו את השבת, והם מצאו המקושש (ספרי במדבר ט"ו).

קד) אחד חילל שבת והי' נושא כספו, בא לפני חכם להורות לו תשובה, אמר לי' הכסף, או שוויי חלק לעניים שמתביישים לקבל צדקה (ס"ח קפ"א).

קה) מת בער"ש סימן יפה לו, במוצ"ש סימן רע לו (כתובות ק"ג).

קו) "ברוך אתה בעיר" בזכות מצות שאתה עושה בעיר, הדלקת נר שבת (ילקוט שמעוני דברים כ"ח).

קז) גדולה השבת שאסר בה המלאכה שהיא חביבה לפניו (מדרש תנאים דברים ה').

קח) כל המענג השבת תפלתו נשמעת וזוכה ויושב בישיבה של מעלה (שם).

קט) הקב"ה נתן השבת לבטל השכחה (מדרש מובא בסי שמנה לחמו, דרוש אי לשבת).

ק) בברכת כהנים "יברכך" בזכות זכור, "וישמרך" בזכות שמור (מדרש מובא בזכרון מנחם אוי תל"ט).

קי) המקדש עצמו בששת ימי החול יוכל בנקל לקבל אור קדושת שבת (יוסף לחק פי תולדות יום ו').

קיב) הבא לקבל אור שבת ונפשו מלוכלכת מוזהמת כתמי עונותיו אין אור הנשמה שולט בו (שם).

קיג) בעל תשובה, שמירת שבת צריכה אליו ביותר, דנמשך עליו בשבת ניצוץ מהשכינה ודוחה הסמ"א שבקרבו, ונמצא דבשמירת שבת נתקנו נפשו וגופו (יוסף לחק בשלח יום ו').

קיד) בעל תשובה צריך שיכוון במה שאוכל בשבת שהוא לענג השבת לקיים מצותיו יתברך, והוא עיקר גדול לעושה תשובה, וככה יעשה תדיר בכל שבת, והוא סגולה להתרחק מיצר הרע, ולידבק אל הקדושה (שם).

קטו) השומר שבת כהלכתו במחשבה, דיבור, ומעשה, אפילו עובד ע"ז כדור אנוש מוחלין לו, ובודאי שמועיל לתקן פגם הברית ומעלים עליו כאילו קיים כל התורה כולה, וכיותר צריך ליזהר מדיבור חול, וק"ו דיבור אסור, ויענג השבת ויאכל לכבוד שבת דוקא, וללבוש בגדי שבת לכבוד השבת, ולקבוע לימוד בשבת, כי לא ניתן השבת אלא לעסוק בתורה, ואם ככה יעשה ממחלים עונותיו, ובכלל אשר חטא בפגם הברית, ושכ ורפא לו (שם משפטים יום ו').

קטז) אם אדם מייסר את בנו כשבא לחלל השבת ומנעו מעשות עבירה,

השבת בישראל כהלכתה

הקב"ה יתן מוראו של אביו על הבן, לכך סמך איש אמו ואביו תיראו, ואת שבתותי תשמרו (ס"ח או"א).

ק"ז) ישראל הוא מלאך יום השבת (סודי רזא דף מ"א ע"ב).

ק"ח) השבת אחד מעידי ישראל שבכל יום ויום אדם נידון לפני הקב"ה ובאין המצות שהוא עושה להעיד עליו ולהמליץ בעדו (מדרש תנחומא מובא במבוא התנחומא להרש"ב דף ע"ח).

ק"ט) עשה דברים שתהא זוכר את יום השבת, לרחוץ בער"ש, וללבוש בגדים, ולתקן עונג שבת, ולקרוא דברים הנוהגים בשבת (ס"ח מכת"י פארמא או"א).

ק"כ) בעון עשרה דברים ישראל גולין ממקומם, בעון חילול שבת (מבוא הנמפחים לסי' אליהו זוטא צ"ד ח').

קכא) אמר הקב"ה אם שמרתם את השבת אני מקבץ גליותיכם (שאלתות פי' בראשית).

קכב) כמו שהזהיר בנר שבת זוכה לבנים חכמים, ה"נ הזהיר בהדסים (מהרש"א בח"א שבת).

קכג) אם שמרתם נרות שבת אני מראה לכם נרות של ציון, ואיני מצריך לכם לראות באורה של חמה אלא בכבודי אני מאיר לכם שנאמר "לא יהי לך עוד השמש לאור יומם וגו' והי' לך די לאור עולם", וכ"כ למה בזכות הנרות שהן מדליקין בשבת (ילקוט ריש בהעלותך).

קכד) המתפלל בע"ש ואומר ויכולו מעה"כ כאלו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, וכי מלאכי השרת המלווין לו לאדם מניחין ידיהן על ראשו ואומרים לו "וסר עונך וחטאתך תכופר" (שבת ק"ט).

קכה) כל המברך על היין בלילי שבתות מאריכין לו ימיו ושנותיו בעוה"ז ויוסיפו לו שנות חיים לעוה"ב (פדר"א פי"ח).

קכו) הזהיר בקידוש היום זוכה וממלא גרבי יין (שבת כ"ג).

קבו) שאלו תלמידיו את רי זכאי במה הארכת ימים אמר להם וכו' ולא בטלתי קידוש היום, אימא זקנה היתה לי פעם אחת מכרה כפה שבראשה (צעוף שבראשה) והביאה לי קידוש היום, תנא כשמתה הניחה לו גי מאות גרבי יין, כשמת רבי זכאי הניח לבניו שלשת אלפים גרבי יין, וכו' (מגילה כ"ז:).

קכח) רבי גזר תעניתא ולא אתא מיטרא ניחת קמי אילפא ואמרי לה רבי אילפי אמר משיב הרוח ונשא זיקא (נשב הרוח), מוריד הגשם ואתא מיטרא, אמר לי רבי מה מעשיך, אמר לי דר אני בכפר דחוק שיש בו עניות ביותר וליכא בה יין לקידוש והבלדה, ומטריה אנא ומייתא יין לקידוש והבלדה ומוציא להם ידי חובתם (תענית כ"ד:).

קכט) השותה מדין של קידוש בלילי שבתות חזר ליי מאור עיניו שניטל ממנו ע"י פסיעה גסה (שבת ק"ג:).

קל) לא נתתי לך השבת אלא לטובתך, אתה מקדש את השבת במאכל ומשתה וכסות נקי ומהנה את נפשך ואני נותן לך שכר (מ"ר דברים פ"ג).

קלא) רי עקיבא היי יושב ובוכה בשבת אמרו ליי תלמידיו למדתנו רבינו וקראת לשבת ענג, אמר להם זהו ענג שלי (מדרש מובא בשבלי הלקט סי' כ"א).

קלב) השבתות ניתנו לישראל לאכילה ושתיי ולעסוק בדברי תורה (ירושלמי שבת פט"ו).

קלג) ת"ח היגיעים בתורה כל ימות השבוע בשבת הם באים ומתענגים, והפועלים העוסקים במלאכתן כל ימות השבת בשבת הם באים ומתעסקים בתורה (פסיקתא דר"כ פי כ"ג).

קלד) ישכים אדם וישנה בשבת וילך לבה"כ, ובהמ"ד ויקרא בתורה וישנה בנביאים ואח"כ ילך לביתו ויאכל וישתה (תדבא"ר פ"א).

עוד ליקוטים יקרים בהנ"ל ובמעלות קדושת השבת

קלח) והשומר שבת ומתנהג בו בקדושת מחשבה ודיבור ומעשה הוא מסתתף גדול לקנות קדושה לימות החול ולחתגדל בהם בקדושת מחשבה דיבור ומעשה בנקל (פלא יועץ ערך שבת).

קלו) תיקון הגוף נמצא בשבת בשני פנים, האחד, שינוח האדם בשביעית ימיו ובזה יתמיד בריאותו, והשנית שיום השבת הוא סיבה לזרוז האדם במלאכתו בשאר ימי המעשה שאם לא ידמה האדם קץ לעמלו יקוץ בו ויעשה פעולתו בעצלה ובכאב לב, אבל כשידמה שמנוחתו קרובה יפעל בזריזות ויקל הטורח מעליו, לפי שכח הדמיון פועל מאד באדם, וכאשר ידמה העמל שינוח ביום השבת והוא קרוב שימצא בלבו מנוחה כל ימי השבוע, ולכן נקרא השבוע ג"כ שבת לפי הזמן הקצוב בו למנוחה והוא כלשון בני אדם, וכן ימצא עצמו אחר המנוחה כאילו לא עמל ויתאזה למלאכתו ויעשנה בזריזות, וכן יתמיד כל ימי חייו (צדה לדרך לתלמיד ר"י בן הרא"ש).

קלז) השב"ק נותנת חיים רוחניים לכל השבוע (ר"ח שע"ה ק פ"ב, אוהב ישראל פי שמות ד"ה וירא, אנרא דכלה פי ויחי ד"ה ויחי ימי, ובת עין ר"פ דברים, ופלא יועץ ערך שבת).

קלח) שכר שבת גם בהאי עלמא איכא (עי' שבת קי"ט, עשירים שבשאר ארצות וכו', ובכתבי האר"ז"ל שער הפסוקים בליקוטים בסופו, דר"ת ביימו ת'תן שיכרו הוא שב"ת, ומוכא בנחל קדומים פי תצא להחיד"א ז"ל).

קלט) שב"ק הוא זמן תשובה (סידורו של שבת שורש א', וכן בסח"ק דברי אמת להגה"ק מלובלין זי"ע פי ממות בשם רבו המגיד זצ"ל).

קמ) שמירת שבת כהלכתו גורמת שחקב"ה ימלא משאלותינו לטובה ביוז"כ (הרח"ק מהרמ"מ מרימענעוו זצ"ל מובא בפי ולאשר אמר א"י).

קמא) השומר שבת סגולה שלא ישכח תלמודו (מטה אהרן מובא בפי באר שלמה ח"א ערך שי א"י).

קמב) כחו של הצדיקים לבטל גזירות הקב"ה נמשך משמירת שבת כראוי (אור לשמים פי' שופטים ד"ה על פי בשם רבו הגה"ק מלובלין ז"ע).

קמג) השומר שבת כהלכתו נקרא צדיק יסוד עולם (אור החיים הקי עה"כ ויברך אלקים).

קמד) בזכות הצדיקים ששומרים מצות שמירת שבת כהלכתו על צד היותר טוב יהי גנון והציל שארית ישראל, עכ"ל (אוהב ישראל פי' תשא).

קמה) המשחיתים אשר השרה עליו לא יגרשו מעליו עד יקיים מצות באותם אברים שחטא בהם ואותן המלאכים יגרשו את כח הטומאה מעליו וזה אי אפשר אלא ע"י שמירת שבת כהלכתו, וכ"כ בפי' יסוד התשובה, עכ"ל (במנח"ש פי' ע"ב או' גי' בשם דרך חכמה).

קמו) רצה הקב"ה לזכות את ישראל לקדש כל אחד מישראל רמ"ה אבריו ושם"ה גידיו, ונתן לנו את תורתו הכלולה מתרי"ג מצות, כל מצוה מחזק אבר אחד, וכל עוד שלא קיים כולם הרי עדיין חסר אבר והוא בעל מום ומוכרח לבא בגלגול עד שיתקן ולאזן כל אדם יוכל לזכות לקיים את כולם מפני כמה עיכובים ומניעות, הנחילנו הקב"ה מתנח טובה ושבת שמה שע"י שמירתו את השבת כהלכתו מקיים כל תרי"ג מצות בפועל, ובזה עושה לבוש רוחני על כל רמ"ה אבריו ושם"ה גידיו ושורה עליו הנשמה קדושה ואז יבוער רוח הטומאה ממנו כי כשזה קם זה נופל. — ונתבאר מזה שאם אדם מישראל רוצה לגשת אל הקודש ולהיות צדיק גמור אי"ל שום תקנה אחרת רק ע"י שמירת שבת כהלכתו כי אז שורה עליו הנשמה קדושה כאילו קיים כל התרי"ג מצות בפועל.

קמז) וכן אם ירצה אדם לעשות תשובה שלימה על כל עונותיו בין על הידועים בין על שאינם ידועים לו שתקנתם לקיים חבילות חבילות של מצות, וזה אי אפשר, והחי יתן אל לבו, את התועלת הנפלאה הזה לנפשו רוחו ונשמתו וישמור שבת בכל יכלתו וטוב לו בעוה"ז ובעוה"ב (שם או' די' בשם פי' הזכירות).

קמח) ע"ז ודכוותיהו כולל כל המשמים שערי טומאה ולכן מומר לע"ז ולחלל שבת הוי מומר לכה"ת, וכמו שבדי' מאות יום רצופים כשמרשיע נכנס

לכל ני שערי פומאח כך ע"י ע"ז נכנס מיד לכולם, וכן שמירת שבת הוא כלל כה"ת וע"י שמירת שבת כהלכתו יוכל ליכנס בכל ני שערי קדושה בפע"א כמו אם יצדיק מעשיו תי יום רצופין (כמבואר בהסל"א שא"א ליכנס לכל ני שערי קדושה אם לא שיצדיק מעשיו תי יום רצופים), וע"י שמירת שבת יוצא מכל המומאח בפעם אחת ונכנס לקדושה וכאמור (שם בשם הערבי נחל פי שמיני).

קמט) אפילו לתורה א"א להגיע כי אם ע"י שמירת שבת (מאור עינים פי ויקהל, מובא שם או ר').

קנ) שקול שבת נגד כל התורה כולה (אוח"ה הקי פי ואתחנן עה"פ וידעת היום).

קנא) אחד מתיקוני מדת היסוד הוא שמירת שבת כהלכתה (יסוד יוסף, קש"ע הי אישות בסופו).

קנב) השבת מגין עלינו מכל דבר רע ושיעבוד מלכויות (יער"ד ח"ב מובא במנח"ש ע"ב ר').

קנג) ע"י ששומר שבת כראוי יהי סיבה שיהי שומר ידו מעשות כל רע (כלי פז עה"כ אשרי אנוש יעשה זאת, מנח"ש שם ט"ז).

קנד) השומר שבת מרוחק מן העבירה (פרי שבת בשם המכילתא, מנח"ש שם).

קנה) בכל המצות אין מצילין מיצה"ר רק בעידנא דעסיק בה, ומצות שבת כהלכתו וכחוגן מצלת מן החטא בכל ימות השבוע אף בעידנא דלא עסיק בה, ומי ששומר שבת כהלכתו יתברך בכל ושולט ביצרו וחוא מרוחק מן העבירה (שם).

קנו) מי שנה בשבת קודש בל"ט מלאכות נקרא "צדיק תמים" ורוחח"ק שורה עליו בשב"ק בשמה יתירה (סח"ק רב ייבי פו"פ נח עה"כ אלה תולדות נח).

קנז) בעת שהאדם משמר השבת גוזר גזירה וחקב"ה מקיימה (מנח"ש ע"ב י"ח).

קנח) כפי מגלה עמוקות דאליהו יושב במוצ"ש תחת עץ החיים וכותב זכויות של שומרי שבת (מנח"ש שם, ועיי מ"א סו"ס רצ"ח).

קנט) צריך אדם להאריך אפו על כל ענין ולחיות עניו בתכלית ביום השבת כמו שהקב"ה מאריך אפו על הרשעים שבגיהנם, ואסור לדאוג כלל בשבת אפילו על חורבן הבית לא יזכרחו כלל ולא יתודה (שם בשם ראשית חכמה).

קס) צריך אדם לדקדק במעשיו יותר בשבת מבימי החול ויהי יותר ירא וחרד, גם יחמיר יותר בספיקא דספיקא דאיסורים, ועונש על העבירה הוא כפול ומכופל יותר (של"ח חקי, מנח"ש כ').

קסא) המבזה ת"ח כאילו מבזה השבת שהוא כאלו עובד כוכבים (א"ר רמ"ב א').

קסב) יש לנו קבלה שבשעה שישראל למטה אומרים ברכו בליל שבת אז בת קול הולכת בסמליא של מעלה לומר אשריכם ע"ק שאתם מברכין למטה כדי שיתברכו למעלה כמה מתנות קדושים אשריכם בעוה"ז, ואשריכם בעוה"ב (פע"ח פי"א).

קסג) בעת שאדם רגיל לשבות בע"ש, כך לאחר מותו מוציאין אותו מן הגיהנם, גם אם הוסיף במוצ"ש מאחרין אותו שם לחכניסו (סודי רזא).

קסד) כצבע חלבושים שאדם לובש בשבת בעוה"ז, כך ממש חלבוש אחרי פטירתו בימי שבת ומועד (ילקוט ראובני בראשית, ס"ח תתשכ"ט).

קסה) שבת קודש היא האות הגדול וכי למען ידעו כי ששת ימים עשה ז' כל מה שברא בשמים ובארץ וישבות ביום השביעי, ולפי שהוא עיקר גדול באמונה להאמין שהקב"ה ברא העולם, ואנחנו עבדיו וחיובין לעבדו בגופינו ונשמתינו כי הוא המה"י לכל, ומשגיה על כל ונותן לחם לכל, ובידו להמית ולחיות כי הוא הבורא היוצר והעושה, ולכן באה האזהרה הזאת על שבת י"ב פעמים (זכרו תורת משה פי א').

קסו) כיון שמאד גדלה קדושת השבת לכן רצה הקב"ה לזכות אותנו שנזכה כולנו לנשמת יתירה וקדושה יתירה בשבת, ולכן צוה אותנו לשבות

ביום הקדוש הזה ולכבדו ולענגנו, עד שאמרו שקולה שבת נגד כל התורה, וכל המשמר שבת כהלכתו מוחלין לו כל עונותיו, והמחלל שבת כעובד ע"ז, ולכן מחויבין אנחנו לכבד יום הקדוש הזה (שם אוי ג').

קמז) יכול האדם להתבונן ולנסות כי כאשר יכוין האדם את דעתו ותהי' יראת די בלבו באמת ויהיו מעשיו רצויים אז בודאי לאחר שמבל בער"ש בכוונה רצויה לקבל קדושת שבת יבין בדעתו שניתוסף לו נשמה יתירה כי ירגיש בנפשו יראת הרוממות שבאה לו עד שתבער בו אהבת ויראת די, וזה בדוק ומנוסה מכמה אנשים כמה פעמים בלא שום ספק, אבל כשאין נשמתו מהורה אז לא ירגיש בקדושת שבת (שם אוי ב').

קפח) מי ששומר שבת כהלכתה ומוסיף מחול אל הקודש גורם שמטהר הממא (קרבן שבת פי"ב באמצע).

קפט) בכל מוצ"ש נכנס אליהו לגן ויושב תחת עץ החיים וכותב זכותן של ישראל השומרים שבת (א"ר פי רצ"ה אוי מ').

קע) בי מיני תוסי' קדושת שבת ניתוסף ביום השבת האחד היא ע"י כוונת התפלה, והבי היא ע"י כוונת הסעודות, וכנגד תוסי' קדושת שבת מבחי' התפלות אנו אומרים במוצ"ש ויהי נועם ועי"ז ממשיכין נועם העליון בכל תפלות השבוע, וכנגד תוסי' קדושת שבת מבחי' הסעודת אנו עושים סעודה די במוצ"ש להמשיך אור קדושת סעודת שבת לכל סעודות ימי החול (שעה"כ דף ס"ג למהרח"ו ז"ל).

קעא) בסעודת ליל שבת ותפלתו מתברכין יום אי ובי, בתפלת וסעודת שחרית יום גי ודי, בתפלת וסעודת מנחה יום הי וי (ילקוט ראובני בשלה בשם האריז"ל).

קעב) מי שהוא שבע ונפשו קצה באכילה ושת"י מ"מ ידחוק את עצמו, ובוה ינצל שלא יצטרך לאכול מאכלים ומשקים מי המרים לרפואה (ארחות יושר פי"י, יפל"ל פי"י שי אוי אי).

קעג) סגולה לנשים שלא יתקשו בלדתן שיאכלו בכל מוצש"ק איזה דבר לשם מצות סעודת מלוח מלכה ועי"ז ילדו בנקל בעזה"י (דברי יצחק אוי פי"א בשם הר"ר אלימלך זצ"ל).

קעז) נפש יתירה אין הולכת לגמרי עד אחר סעודת מו"ש ולכן אין ראוי להתעסק במלאכה שאינה אוכל נפש או בתורה עד אחר סעודה דמוצ"ש (האר"ז"ל בפע"ח שער ח"י פכ"ד, שע"ת ש"ו).

קעה) במו"ש עולה הנשמה יתירה למעלה ושואל לה הקב"ה מה מאכל שמו לפניך, ומה חידושי תורה שמעת ומוקים לה במתיבתא דרקייע (זוה"ק, ש"ק פי אמור, כה"ח למהרח"פ סי' ל"א או כ"ו).

קעו) חמין במוצ"ש מלוגמא (שבת קי"ט:).

קעז) ופי' רפואה נגד עצבות (דברי יצחק או' צי בשם חקי מוהר"ר זס"א זצ"ל).

קעה) חשומר שבת נקרא אדם (ערכי הכנויים, ועי' אמרי יצחק עה"ת פי ויקחל).

קעט) שבת קודש נקרא ברי"ת וכן דרש במכילתא בזה "ושמרתם את ברית" זו ברית שבת, וכן במקובלים הראשונים כי השבת כנגד שמירת היסוד (באר שלמה ערך בי או כ"ג, ועי' להגרחי"ד"א פי יתרו).

קפ) בעת שהאדם רגיל לשבות בע"ש, כך לאחר מותו מוציאין אותו מן הגיהנם, גם אם מוסיף במוצ"ש מאחרין אותו שלא להכניסו (שכחת לקמ בשם סודי רזא).

קפא) יורדי גיהנם שיש להם מנוחה בשבת קבלנו דאין כולם שוין בדבר, מהם מאריכין במוצ"ש הרבה ולא נידונין והוא כ"ז שחסידיים ואנשי מעשה מאריכים בפעודה גי ומוסיפין על הקודש עד זמן שהוא גם הם ינוחו וישבתו מדינה של גיהנם, אמנם זהו דוקא באותן רשעים שגם שחיו רשעים בפני עצמן אבל לא התנגדו לצדיקים, אבל אותן שדיברו סרה על הצדיקים וחסידיים וכפרט בענין זה דהאריכות ותוסי' שבת, הרשעים ארורים הללו המה נידונים בגיהנם תיכף בצח"כ (נועם מגדים פי צו עה"כ לא תאפה).

קפב) מי שמחלל שבת ומוכר ומכסה המעות תחת המפה לא יצליח, וכ"כ ספח"ק כל מה שמרויח בשבת אינו מצליח, ומי שנזחר מלמכור בשבת

חשיית יתן לו ברכה והצלחה במעשה ידיו של חול לשלם לו בעד ריוח של שבת (ע"ש בשם סי' בית פריץ).

קפג) ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך, פני הוא הכמחה שלא יאמר אדם ששבת שבת יחמרהו ממלאכתו הראוי לו לזח אמר שנהפוך הוא כי ע"י שבת יצליח במלאכתו ותחי' הברכה בו, וז"ש "ועשית כל מלאכתך" יחי בטוח שמלאכה שמונע מלעשותה בשבת יחי מצליח בששת ימי המעשה (פנים יפות יתרו).

פרק ג

בגדי שבת

א) לא יהא מלבושך של שבת כחול (שבת קי"ג).

ב) אמר רי יוחנן מנין לשינוי בגדים מן התורה שנאמר ופשט את בגדיו וגוי לימדך ד"א בגדים שבישל בהן קדירה לרבו אל יימוזג כוס לרבו (שם קי"ד).

ג) צריך אדם שיהי לו שני עטיפין אחד לחול ואחד לשבת (ירושלמי פאה פ"ח ה"ז).

ד) רב הונא אמר צריך להחליף (מבגדי חול לשבת), ר"ח בשם רי יוחנן צריך לערב (פיי אם אין לו כולם של שבת צריך לערב עכ"פ אחד של שבת עם בגדי חול), אבין בר חסדאי אמר צריך לשלשל (פיי בדאין לו אפילו בגד אחד להחליף די שיתיר חגורו ומשלשל בגדיו למטה לא ככחול שחוגר אותם למעלה להקל פעמיו) (מ"ר בראשית פ"א).

ה) רבי חנינא מיעטף וקאי אפניא דמעלי שבתא (בבגדים נאים), אמר בואו ונצא לקראת שבת המלכה (שבת קי"ט).

ו) רי ינאי לבוש מאניי מעלי שבת ואמר בואי כלה בואי כלה (שם).

ז) אמרו חז"ל שמונה עשר מלבושים חייב אדם ללבוש בשבת (מדרש עשה"ד).

ח) אמר בלעם לבלק האיך אקללם הלא הם לובשים בגדי שבת ויו"ט (מדרש הובא בסי' אז"א, ובסי' תענוג שבת).

ט) צריך האדם להזהר כשיש לו בגד של שבת ויו"ט שלא יהא בו שום גזל או גניבה, וכשיהי' בו איזה גזל או גניבה נקרא "נגע" ואותו הבגד נקרא בגד בוגדים, ולכן אמרו חז"ל עתידין צדיקים לעמוד בתחיית המתים, בלבושיהון, דהיינו במלבושיהון הכשירים הנעשים בממון של יושר, וזהו הסוד שאמרו חז"ל כשצדיקים נפטרים מהעולם יוצא בת קול "בשלום תנוחו על משכבכם" כי אותיות "בשלום" הן אותיות "מלבוש" בהיפוך אתוון שלפי שהצדיקים עושין בגדיהן בממון של יושר, וכל מי שלובש בגדים בממון של יושר בודאי תפלתו הוא מקובל ומרוצה לפני הקב"ה (קב הישר פרק ס"ג אוי"ב).

י) כפי גוון המלבושים שאדם לובש שבת בעוה"ז כך ממש הלבוש אחרי פטירתו בימי שבת ומועד (ילקוט ראובני, בראשית, ס"ח תתשכ"ט, כתבי האריז"ל).

יא) שום מלבוש ממנה שלבש האדם בחול אין ראוי ללבושו ביום השבת, והמלבושים של שבת אין ראויין ללבושם בחול כלל (סי' רס"ב מ"א, והגר"ז).

יב) אפי' המכנסיים, מנעלים וכובע ששוכב בו וכדומה, הכל כאשר לכל יהי' מיוחד לו לשבת אם אפשר (חסל"א אוי"ג ובסי' ישראל קדושים ערך שבת כי דקעת שהמטבע מצוי ומבזבזין הון רב בהבלים). יש מקום לקטרוג יותר באם מקמצים בדברי קדושה, והמדקדקין מחליפין הכל).

יג) מקום שרובם לובשים שחורים בשבת אין ללבוש לבנים בפרהסיא (שו"ת פנים מאירות ח"ב סי' קנ"ב, ברכ"י רס"ב גי', ועיי' כה"ח כו' שכי' דמאחר שכי' האריז"ל דבעוה"ב יתלבש בגוון דוגמת עוה"ז ליכא יוהרא כיון שחושש אל לבוש נפשו בעוה"ב, ובסי' ישראל קדושים שם כי דבר נאה ומתקבל, כי אם כוונתו באמת לאמיתו בשביל זה ובדיק בנפשי' שלא יתיהר ע"י שאחרים אין לובשין כמותו אז ילך לבטח דרכו, ויכוין לבו לשמים, אב בלא"ה הלא קי"ל כל שאינו ת"ח ומתלבש בטליתו של ת"ח אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה,

השבת בישראל כהלכתה

לה

וא"כ מוטב להיות במחיצתו של הקב"ה במלבוש פשוט מלעמוד בחוץ במלבוש חשוב, ומ"ש בכה"ח וני משם דהחשש להאומרים שאסור ללבוש לבן במקום שלובשין שחורין לא יהי מלובש כן לעוה"ב, לפי כלל המסור בידינו כי אחד המרבה ואחד הממעט ובלבד שיכוון לשמים, וכפי שביארו האחרונים בסי' אי קבלת שכרן שוה, ה"ה בזה לא יגרע מצדיק שכרו, אם כוונתו רצוי ללבוש מלבושים חשובים ומונע עצמו בעבור יוהרא, וציין למ"ז אה"ע סי' כ"ה שהביא מהרמב"ם דהאוכל ושותה ומעדן נפשו כדי שיהי בריא וחזק לעבודת השי"ת י"ל שכר כמו שמתענה, וכן ת"ח שישנים הרבה כדי שיהי להם כח חזק וזריזות לב לעסוק בתורה ויכול ללמוד בשעה אחד מה שת"ח מנדד שינה מעיניו ועוסק בשתי שעות שניהן שכרן שוה, וכ"כ שם הרשב"ד, ע"ש).

(ד) אפילו מי שהוא בדרך לבדו ובבית גוי ילבש בגדי שבת, כי אין המלבושים לכבוד הרואים רק לכבוד שבת (ח"א כלל הי' אוי' ז'), וכן צריך שיזחרו בני העיר ההולכים לכפרים שילבשו עצמם בשבת מלבושים היותר נאים הנמצאים אצלם כמו שהיו לובשים כהיותם בעיר ברוב עם (פתה"ד אוי' הי', כה"ח רס"ב כ"ט).

(טו) לא נכון מנהג עשירי עם ההולכים אור שבת בכה"כ במלבושי חול וכך יושבים על שלחנם באור שבת, ויהי כבוקר לובשים בגדי שבת, ואשר נגע אלקים בלבו ילבש בערב לכבוד שבת לקבל שבת כבגדים נאים (ברכ"י אוי' ד') וה"ה אשה המדלקת נרות תהי' אז כבגדיה הנאים שאז מקבלת שבת כמ"ש בסי' רס"ג (כה"ח רס"ב ל"א) וח"ו לאחר זמן הדלקה בשביל זה (הפוסקים).

(טז) הנשים נוהגות קודם הדלקת הנרות לרחוץ עצמן וללבוש בגדי שבת ואשרי להם, אמנם בימים הקצרים שמתאחרים לישב בחנות ואח"כ רוחצות ולובשות ובין כך יבואו חם ושלום לספק חילול שבת, לכן טוב להזהיר להם שיקדימו לבא לרחוץ וללבוש וכשמתאחרת מצוה יותר שתדליק כך במלבושי חול מלבא ח"ו לספק חילול שבת, ואם הבעל רואה שמתאחרת מצוה גדולה שהוא ידליק הנרות ולא ישגיח בקטמת אשתו, ומצוה גדולה יותר לישב בחשך מלהלל שבת ח"ו (ח"א קש"ע ע"ה וי' ומ"ב רס"ב ס"ק י"א).

(יז) בדאפשר טוב שיהי' לו מלית אחר לשבת (מ"א ומ"ב רס"ב).

(יח) ילך בבגדי שבת עד מוצ"ש אחר הבדלה (מ"א סי' רס"ב).

(יט) מה שהחסידים מלבישים עצמם בשבת בבגדים ארוכים לאו מנהג חסידות לבד (ד"ת מהד"ק אוי"נ"ח לבעל מנח"א זצ"ל).

(כ) בגדים קצרים הוא דרך הריקים, וארוכים דרך חשובים (מהרי"ל בליקוטים).

(כא) מלבוש קצר הוא מלבוש מיוחד לפרוצים ומלבוש ארוך למלכים ואנשי מדות (סי' אלה המצות למהר"ם האג"י זצ"ל).

(כב) אבל תוך לי' אסור ללבוש בגדי שבת (יור"ד סי' שפ"ט), והאחרונים מתירין (מ"א סי' רס"ג בשם כוונות האר"י"ל, וברכ"י יור"ד סי' תי').

(כג) הנפש יתירה אין הולכת לגמרי עד אחר סעודת מוצ"ש (פע"ח שער ח"י פכ"ד) ומה"ט נוהגין שאין להחליף בגדי שבת עד אחר סעודה ד', וגם כדי ללות המלך בבגדי פאר (כה"ח סי' שי' אוי"ו).

פרק ד

זכרון יום השבת כל השבוע

(א) אמרו על שמאי הזקן כל ימיו הי' אוכל לכבוד שבת, מצא בהמה נאה אומר זו לשבת מצא אחרת נאה הימנו מניח השני ואוכל הראשונה (ביצה ט"ז).

(ב) המקדש עצמו בששת ימי החול יוכל בנקל לקבל אור קדושת השבת (החיד"א ביוסף לחק פי' תולדות יום ו').

(ג) זכור את יום השבת, לא תהא מונה כדרך שאחרים מונין אלא תהא מונה לשם שבת (מכילתא פי' יתרו), עכו"ם לא מונין שבתא, אבל ישראל מונין חד בשבתא, תרי בשבתא, תלתא בשבתא, ארבעתא, חמישתא, ערובתא, כמה שנצטוו זכור את יום השבת לקדשו (פסיקתא רבתי פי' כ"ג).

השבת בישראל כהלכתה

לז

ד) זוכרהו עד שלא יבאו, שומררהו משיבא, הא כיצד אם נודמן לך חפץ התקינו לשבת, כלי חדש התקינו לשבת, שמאי הזקן הי' לוקח עצים מאחד בשבת לשבת, אמר ר' אבהו אם נודמן לך חפץ טוב אפילו אחד בשבת מתנינהו לשבת (פסיקתא דר"ב פכ"ג).

ה) אמר ר' תנחומא אכלינן הוינן בארבעתא (היינו אוכלין אצל ר' אבהו ברביעי בשבת), ועל לקמן כותבין (והביאו לפנינו לאכול תמרים), ואמרינן יתפרשון לשבתא (אמרנו שיפרישו אותם לשבת) (שם).

ו) שמאי הזקן לא הי' זכרון שבת זו מפיו, לקח חפץ טוב אומר זו לשבת, כלי חדש אומר זו לשבת (מכילתא הובא ברמב"ן ומנוה"מ).

ז) זכור את יום השבת לקדשו, תהא זוכרו באחד בשבת שאם יתמנה לך מנה יפה תהא מתקנו לשם שבת (מכילתא יתרו).

ח) אמר ר' חייא בר אבא פעם אחת נתארחתי אצל בעה"ב בלודקיא והביאו לפניו שלחן של זהב משויי ט"ז בני אדם, וט"ז שלשלאות של כסף קבועות בו, וקערות, וכוסות, וקיתוניות, וצלוחיות קבועים בו, ועליו כל מיני מאכל וכל מיני מגדים ובשמים, וכי אמרתי לו בני במה זכית לכך, אמר לי קצב הייתי ומכל בהמה שהיתה נאה אמרתי זו תהא לשבת (שבת קי"ט).

ט) אמר הקב"ה לישראל בני לוו עלי וקדשו קדושת היום והאמינו בי ואני פורע (ביצה ט"ו).

י) לעולם ישכים אדם להוצאת שבת (שבת קי"ז).

יא) לא יאכל אדם בער"ש ועיו"ט מן המנחה ולמעלה כדי שיכנס לשבת כשהוא תאוה (פסחים צ"ט).

יב) משפחה היתה בירושלים וקבעה סעודתה בע"ש ונעקרה (גיטין ל"ח).

יג) ואם ישתדל בימות החול להתנהג בקדושת מחשבה, דיבור, ומעשה יהי נקל לו וימצא עזר כנגדו לקנות תוס' קדושת שבת על נר"ן כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת (פלא יועץ, שבת).

(ד) חכמי הגמרא מהם ביארו מלת "זכור" שחייב אדם לזכרו מאחד בשבת שאם נתמנה לו חלק יפה או מנה יפה מזמינו לשבת, ואמרו על שמאי שלא היה זכרון שבת זו מפיו לקח חלק טוב אמר זה לכבוד שבת וכו', כי בזכרנו אותו תמיד נזכור מעשה בראשית בכל עת ונודה שיש לעולם בורא והוא יתברך צוה אותנו באות הוזה, וזה עיקר גדול באמונתנו (צדה לדרך לתלמיד ר"י בן הרא"ש).

(טו) במי תולדות יעקב יוסף ר"י פי קדושים ר' דמן הראוי כל היום של שבת לבל יסיה דעתו מקדושת ומורא השבת ק"ו מתפלין, ובספר פי בשלח כי שאסור להסיה דעתו כל יום השבת מקדושת שבת ק"ו מתפלין שאסור בהיסח הדעת, ושבת דפטור מתפלין מטעם דקדושתו הוא יותר מתפלין כ"ש שצריך שלא להסיה כל היום מקדושת שבת עכ"ל.

(טז) במנחת שבת ס"י ע"ב או"י א"י כי על דברי תלדות הנ"ל וז"ל: הגם דשם מיירי בת"ח הנקרא שבת גם בחול כני למעיין, אך מאד מן הראוי והנכון גם לאנשים פשוטים כערכינו לזוהר בכל זה כי החוש יעיד אשר בהיסח הדעת ביום השבת ממוראו אפי' בשעה מועט קרוב מאד לבא לידי חילול שבת ח"ו כגון לידי ריבוי דברים, שזהו איסור גמור בשבת, וכן קרוב לבא לידי פסיעות גסות יותר מאמה, ולקינוח בגדיו מאבק ועפר, וטלטול כלים שמלאכתם להיתר, כי הידים עסקניות הן ואפילו לומדי תורה נכשלין בכל אלה ע"י היסח דעתם ממורא חילול שבת, לכן מאד מן הראוי בכל מאי דאפשר לבל יסיה אדם דעתו ממורא חילול שבת אפי' על שעה מועטת, עכ"ל.

פרק ה

לימוד בהלכות שבת

(א) מן הדברים אשר ינעם למוכיחים להזהיר ולהעיד בעם עליהם, ולשמור ארחות פריץ במצות השבת על אודות אבות מלאכות ותולדות, כי רבות מהנה נעלמו מעיני רבים אף אין מגיד אף אין משמיע (שע"ת לר"י שער גי סי קל"ה).

(ב) ומי שלא למד הי' שבת על בורי' פעמיים ושלוש לא יוכל להמלט שלא יקרה לו חילול שבת הן דאורייתא והן דרבנן, ומהראוי ללמוד הי' שבת בתמידות ואצל רב שיברר לו הכל, ויחזור עליו תמיד עד שיהי' שגור בפיו, אשרי אנוש יעשה זאת ומגין עליו כתרים בפני הפורעניות (יער"ד ח"ב מובא במנח"ש ע"ב י').

(ג) מתחילת התורה ועד סופה אין בה פרשה שנאמר בראשה "ויקהל" אלא אחת, אמר הקב"ה עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפניהם ברבים הי' שבת (מדרש אבכיר, ילקוט ויקהל).

(ד) איסורי שבת מעט מזעיר שנוהרין בהם, ורבים שאינם יודעין איסורן, וללמוד מס' שבת ענין מפואר, וילמוד דינים של הי' שב"ק, וצריך להיות בקי בהי' שבת (מהרש"א שו"ת קי"ט, צוואת הר"ר שעפ"יל).

(ה) חיוב גדול על האדם להיות בקי בהי' שבת מאד, כי כהררים התלויים בשערה הלכותי, מקרא מועט והלכות מרובות, וחמורים עונשיי (ימוש"ה שער ו' פ"ג).

(ו) העצה היעוצה כמאמרם ז"ל "כל השומר שבת כהלכתו מוחלין לו על כל עונותיו" כהלכתו דייקא לכן מוטל על כל אחד להיות בקי בהלכתא רבתא לשבתא, ובש"ק בעלות המנחה יעסקו בהי' שבת כי הלכתא רבתא לשבתא ובקל יכול להכשל בהי' ח"ו, אפי' באיסור כרת וסקילה מחסרון ידיעה ושגגת תלמוד עולה זדון, וא"צ לומר באיסורי ד"ם שרכו כמו רכו למעלה, ובפרט באיסור מוקצה דשכיחי טובא, וחמורים ד"ם יותר מד"ת (אגרת הקודש מבעל התניא זצ"ל וקו"א שם).

ז) בירושלמי פ' כלל גדול אי' דרי' יוחנן ור"ל דייקו כ"כ עד שמצאו בכל אב ל"ט מלאכות ולזה רמזה התורה שישמור שבת ממלאכה בכל הפרטים, דהיינו מכל האבות ותולדותיהן כאשר צוך די בע"פ, וזה מה שאמרה הגמי' כל המשמר שבת כהלכתה, כהלכה דייקא דהיינו שישמור שבת שלא לחלל אותה בשום פרט (שם) עולם לבעל הפץ חיים זצ"ל, שמירת שבת פ"א).

ח) באיזה ענין נוכל לבא לזו המדרגה שישמור שבת בכל פרטיו העצה היעוצה לזה שיראה לזרו את עצמו ללמוד הי שבת ולחזור עליה תמיד כדי שידע האסור והמותר דאל"ה אפי' ילמוד כל הענינים המוסריים המזרזים לשמירת שבת כראוי לא יועיל לו וכו' אם הוא חושב על איזה דבר שאי"ז בכלל מלאכה או שבות לא יועיל לו שום מוסר (הח"ח בהקי' לספרו מ"ב הי' שבת, ומונה והולך כמה דוגמאות שבניקל להכשל מחסרון ידיעה).

ט) וראוי ונכון לכל ירא וחרד לדבר די לכונן חבורות ללמוד הי' שבת כדי שלא יכשלו במ (שם).

י) מה שאינם שואלים ודורשים בהי' שבת מפי ספרים וסופרים המה כשלו ונפלו בהרכה אסורי שבת ומחללין שבת גם בלא דעת כגון באיסורי שבת, מוקצה, צידה, ברירה, ליבון, וכו' בפרט בשמחות וגיל רבה המכשלה, וצריכים מנהיגי קהלות לעמוד בפרץ וכהנה רבות (פלא יועץ ערך שבת).

יא) וכבר כי בספר חסידים שכשם שאמרו שואלין ודורשין בהי' פסח כך חיובא רמיא לדרוש ולתור לדעת הי' שבת ולעבור עליהם לפחות פעם אחד בשנה, וחיובא רמיא על הדרשנים לדרוש לעם את חוקי האלקים ואת תורתיו, ולשומעים ומקיימים ינעם ועליהם תבא ברכת טוב (פלא יועץ ערך שבת).

יב) אחד מתיקוני היסוד הם שמירת שבת דגם שבת נקרא ברית עולם, ולכן ראוי מאד לידע דיני שבת כי הלכתא רבתא לשבתא והמה כהררים התלויים בשערה (סי' מרפא לשון מובא במנח"ש ע"ב הי').

יג) אחי ורעי שים לבך היטב לדברי הגאון בעל יער"ד זצ"ל (הנ"ל או' ב') במה שכתב "דבלא למד הי' שבת על בוריי פעמיים ושלוש לא יוכל להמלט שלא יקרה לו חילול שבת הן דאורייתא והן דרבנן" וע"ז ידו כל הדווים כי בעוה"ר כמה מופלגי

התורה עוסקים בפלפול וחרifות ובהי שבת אינם בקיאים ובאים בלי ספק לידי חילול שבת (מנח"ש ע"ב אוי י').

יד) רוב חילולי שבת שנכשלים ההמונים הוא מחמת חסרון הידיעה שאינם בקיאים בדיני מלמול ומוקצה, ע"כ הירא וחרד לדבר די ילמד קודם לכל הלימודים הי שבת על בוריו ולהיות חוזר עליו תמיד כי שמירת שבת כהלכתו הוא יסוד לכל תורתנו הקי הן לצדיקים גמורים והן לבעלי תשובה (תפארת הקודש מובא שם אוי י"א).

טו) הזהר בשמירת שבת כהלכתו ותהי בקי בהלכותיו כי הם כהררים התלויים בשערה, (הנהגות ישרות מהקי מהר"ר מרדכי מטשערנאבעל זצ"ל, מובא בברכת חיים לבעל מסגה"ש פ"ג אוי י"ז).

טז) בעהמ"ח חיי אדם בהקי לסי זכרו תורת משה דף י"ט כי וז"ל: ולדעתי מצוה יותר לבעלי בתים לקבוע שיעור בשבתות וימים טובים ללמוד בקוני זה משילמדו תקון שבת או פרק משניות כאשר ראיתי בעיני באחד שלמד פי משניות בכל יום ונודמנו שנינו ללון בפונדק אחד של עכו"ם בשבת וראיתי שיושב אצל מטוה וטוה גערתו בו הלא שבת היום, ותמה מה מלאכה זו, ואמרתי לו הלא אתה שונה במשנה "והטוה" ומלאכת הטוי תהי במה שתהי, ויאמר וכי כשאני שונה אני משים על הלב מה לעשות או לא רק לקיים ללמוד התורה, ואמרתי יפה אחז"ל "האומר אין לי אלא תורה, אף תורה אין לו" כי אם הלמוד אינו כדי לידע דיני התורה ומצותי מאי נ"מ בלמודו.

וסיים דבריו שם בהאי לישנא, ולדעתי אף להמוכחים את העם ומגידים להם שיעור בכל יום עין יעקב, או דרוש, או שאר ד"ת, יותר יקבלו שכר על הדרשה באלו השיעורים להורות להם המעשה אשר יעשון ויקיימו ללמוד ולעשות מאשר לדרוש להם בד"ת שאין בו אלא ללמוד, עכ"ל.

יז) בסי אור תורה להמניד ממעזריטש זצ"ל מפרש הכי "דברי פיו און ומרמה חדל להשכיל להטיב" פי דברי פיו של יצה"ר הוא לחדול להשכיל לעשות טוב, כי בודאי שאין היצה"ר מפתה שלא ילמוד כלל כי ידוע לו שבודאי לא ישמע לו, כי כאשר לא ילמוד כלל לא יהא נחשב בעיני הבריות, ואינו נקרא למדן, אך היצה"ר מפתה שלא ילמוד שו"ע לידע הדין על בוריו (מובא בקהלת יו"ט על הח"א סי' א' אוי ב').

פרק ו

קבלת שבת

א) יש לזוהר מאד שלא לעשות מלאכה אחר שהחמה נתכסה מעינינו ואפילו מלאכת מצוה כגון הדלקת הנרות לסעודת שבת ג"כ יזהר מאד לגמור הדלקתם קודם שתשקע החמה דאח"כ הוא בכלל ביה"ש, ולכתחילה אין להמתין עד הרגע האחרון רק יקדים הדלקתם משעה שהשמש בראשי אילנות, ומי שמחמיר על עצמו ופורש עצמו ממלאכה חצי שעה או עכ"פ שליש שעה קודם השקיעה אשרי לו דיוצא בזה ידי שיטת כל הראשונים (מ"ב רס"א ס"ק כ"ג, וכי ע"ז בשעה"צ או"י כ"א דהיינו אפי' לשיי ר"א ממיץ, ואפי' נסבור דמיל הוא כ"ד מינוט ויוצא בזה מדינא גם התוס' שבת להרבה אחרונים, עכ"ל. ני כוונתו דגי רבעי מיל קודם השקיעה שהוא לדעת היראים ביה"ש הוא י"ח מינוט לשיטת הסוברים דשיעור מיל הוא כ"ד מינוט ואם מוסיף ע"ז עוד בי מינוט לתוס' שבת יש כאן סך הכל כי מינוט והוא שליש שעה ויוצא לדעה היותר חמור ואליבא דהפוסקים דתוס' שבת סגי בכ"ש, או לדה"ח דסגי במינוט וחצי תוס' שבת.

ומ"ש בתחלה דיפריש עצמו חצי שעה ני טעמו עפמ"ש בבה"ל דשיעור תוס' שבת הוא פחות מכדי ג' רבעי מיל, ואם נחשוב ג' רבעי מיל להסוברים שיעור מיל י"ח מינוט הר"ז י"ג מינוט וחצי וא"כ פחות מזה הוא י"ב מינוט וכשאתה מוסיף י"ב מינוט על חשבון י"ח מינוט של ביה"ש יוצא בדיוק חצי שעה, ולא חש להחמיר בשיעור ג' רבעי מיל כהסוברים דשיעור מיל כ"ד מינוט דעד כדי כך לא מחמירין.

אבל הפשוט יותר דמה"ט כי חצי שעה שכן הביא שם בס"ק כ"ב דהתוס' שבת עם בה"ש יחד עולין לשיעור חצי שעה, ע"ש.

ועי' בב"ח רס"א מובא במ"א סק"ט שראה לזקינים ואנשי מעשה שפירשו ממלאכה בי שעות קודם שבת, ועי' בח"א כלל ה' דמי שמחמיר ע"ע לקבל בי שעות קודם הלילה אשרי לו וקדוש יאמר לו, ע"ש.

פרק ז

מצות ת"ת בשבת

(א) לא ניתנו שבתות וימים טובים אלא לאכילה ושתי' ולעסוק בתורה (ירושלמי שבת פט"ז).

(ב) ת"ח שיגיעים בתורה כל השבוע בשבת באים ומענגים, והפועלים העוסקין במלאכתן כל ימות השבת בשבת הם באים ומתעסקין בתורה (פסיקא דר"כ פכ"ג).

(ג) אע"פ שאתם עושים מלאכה כל ששת ימים שבת יעשה כולו תורה, מכאן אמרו ישכים אדם וישנה בשבת וילך לבה"כ ובהמ"ד ויקרא בתורה וישנה בנביאים ואח"כ ילך לביתו ויאכל וישתה (תדבא"ר פ"א).

(ד) אמר הקב"ה למשה עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפניהם ברבים הי שבת כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהלות בכל שבת ושבת ולכנוס בבתי מדרשות ללמד ולהורות לישראל דברי תורה איסור והיתר, כדי שיהא שמי הגדול מתקלם בין בני, אמר משה לישראל אם אתם עושים כסדר הזה הקב"ה מעלה עליכם כאלו המלכתם אותי בעולם (מדרש אבכיר מובא בילקוט שמעוני פי ויקהל).

(ה) מי מנה עפר יעקב, אדם לבוש בגדים של שבת ושל מועד ונכנס ומתאבק בעפר לשמוע לזקן ולשמוע דברי תורה (ילקוט פי בלק).

(ו) שתי משפחות היו בירושלים אחת קבעה סעודתה בשבת בשעה שהחכם יושב ודורש, ושתיהן נעקרו (גיטין ל"ה).

(ז) לעולם ירוין אדם לדבר הלכה ואפילו בשבת (ברכות ו').

(ח) תכלית ימים הלילות, ותכלית לילות השבתות (מדרש מובא בס' ברית אברהם).

(ט) לא ניתנו שבתות אלא לעסוק בתורה, וידוע מה שפי' הקדמונים עה"כ כי אקה מועד, שמי שמאבד הזמן ואינו עוסק בתורה בשבתות ומועדים ענוש יענש גם על ימי החול ואי"ל מקום פטור באומרו שהי' מרוד על המחיי ועל

הכלכלה שהרי שבתות ומועדים יזכחו כי אין בפיהו נכונה (פלא יועץ ערך שבת).

(י) כ"ש בעלי אומנות וסוחרים העוסקים כל ימי השבוע בפרנסה להם נתנה השבת רק לאכול ולשתות מעט ולעסוק כל היום בתורה כי זה הוא חייו והעונג הגדול לנשמתו, ומה יתרון לעונג גופו אם רוחו ונשמתו הם לעולם ביגון ואנחה, ולכן עכ"פ יענג נשמתו בשבת ויו"ט בתורה ובמצות (זכרו תורת משה סי' י').

(יא) חייב אדם לחדש חידוש בתורה בכל שבת כמ"ש בזה"ק בחזרת נשמה יתירה למקומה שואל אותה הקב"ה מה חידוש אמרת בתורה (של"ה).

(יב) אם מחדש בתורה בשבת מעמרין לאכיו באותו עולם, ומי שאינו בר הכי לחדש ילמד דברים שלא למד עד הנה (מח"ב בשם האריז"ל או"ח ר"צ, ומובא בשע"ת שם).

(יג) אם מחדש בשבת הנהגה טובה אין לך חידוש גדול בתורה יותר מזה (יסוד ושורש העבודה).

(יד) מי שמאבד הזמן בשבת ויו"ט שיש לו פנאי יענש גם על ביטול תורה של ימות החול ואי"ל מקום פטור שה"י פרוץ על המחוי שהרי שבת ויו"ט יזכחו שאין דבריו אמת ולכן כל רגע בשבת ויו"ט יהי יקר לו יותר מזהב ופז (קהלת יו"ט סי' י').

(טו) גרסינן בירושלמי ר' חגי אמר לא ניתנו שבתות וימים טובים אלא לאכילה ושתי, ר' ברכי אמר לא ניתנו אלא לעסוק בהם ד"ת, ופירש בתנחומא דל"פ מ"ד לת"ת אלו הפועלים שעוסקין במלאכתן כל ימות השבוע ובשבת הם באים ומתעסקים בת"ת, ומ"ד להתענג אלו ת"ח שהם יגיעים בתורה כל ימות השבוע ובשבת הם מתענגים (ירושלמי, תנחומא).

(טז) פועלים וכ"כ שאינן עוסקין בתורה כל ימי השבוע יעסקו יותר בתורה בשבת מת"ח העוסקים בתורה כל ימי השבוע והת"ח ימשיכו יותר בעונג אכילה ושתייה קצת דהרי הם מתענגים בלימודם כל ימי השבוע (רמ"א ר"צ סעי' ב').

השבת בישראל כהלכתה

מה

(יז) אמר להם הקב"ה לישראל אם אתם נקהלים בכל שבת ושבת בבתי כנסיות ובתי מדרשות וקורין בתורה ובנביאים מעלה אני עליכם כאילו המלכתם אותי בעולמי (תנחומא).

(יח) אמרה תורה לפני הקב"ה, רבש"ע, כשיכנסו ישראל לארץ זה רץ לכרמו וזה רץ לשדהו אני מה תהא עלי אמר לה יש לי זוג שאני מזווג לך ושבת שמו שהם בטלים ממלאכתן ויכולים לעסוק בכ (מור סי ר"צ).

(יט) לא ירבה בשינה בשבת יותר מדאי שלא יביאנו לידי ביטול תורה שאפילו ת"ח הלומדים כל ימי השבוע שהמצוה שיתענגו יותר וכדאי ברמ"א סי ר"צ, אין הפיי שיבלו כל היום בתענוגים רק ימשכו יותר בתענוג משאר בני אדם (מ"ב ר"צ סק"ג).

(כ) נ' דדעת הטור דקביעות מדרש בשבת אינו לדרוש באגדה אלא לדרוש דינין והלכות וכי' והכי משמע ב' אלו נאמרים וכי' ולא אפיים דעתא דרי' הייא משום דעבד רי' אבהו שלא כתיקון משרע"ה לדרוש דינין והלכות, ומקרוב נתפשט לדרוש כל הדרשות באגדות ולא בדינין והלכות כל עיקר נגד דת תורתינו, דעיקר הדרשה צריך שתהי' ללמד את חקי אלקים ואת תורותיו להורות הי' שבת והאסור ומותר, לפי מה שקורין שבת בס"ת, וגם להמשיך לב השומעים באגדה המדריכים ליראת השם למנעם מחטוא לפניו ית' ובתשובה ולא יכוין להראות שהוא חכם ויודע לדרוש פסוק או מאמר בכמה פנים (ב"ח, שכנה"ג, מ"א, וש"א סי ר"צ).

(כא) הגם שצריך הדורש לדרוש קצת דברי חכמה, מ"מ עיקר הדרוש יהי' להזהיר להמון ישראל את כל תוקף פרטי העבירות שאדם דש בעקביו וענשן, וכמה דינים שנכשלים בהם. (כה"ח אוי"ב, וע"ש דמה שהא"ר יצא להמליץ בעד הדרשנים זה אינו, ע"ש).

(כב) רבינו האריז"ל הי' מזהיר תמיד לתלמידו מהרח"ו ז"ל וגם בהלום ידבר בו שירבה דרושיו להוכיח לעם ולהחזירם בתשובה ובזה תלוי הגאולה (סי החיונות, מחב"ר אוי"ג).

השבת בישראל כהלכתה

כג) יש מן הראשונים שכתבו כי הת"ח מוזהרים יותר לעסוק בתורה בשבת כמ"ש הרב בעל סי' הבתים (מחב"ר אוי"ד).

כד) י"א כי ת"ח העוסק בעיון בשבת מחלל שבת (סי' יעב"ץ) אבל החיד"א במחב"ר חולק עליו וכי דגם בעיה"ק בירושלים בישיבת הפר"ח היו מפלפלין בעומקא דדינא בערב, ע"ש.

פרק ח

שמירת שבת כדת

ליקומי דינים השכיחים, להלכה ולמעשה

א) שבת לדי', שבות כדי מה הקב"ה שבת ממאמר אף את שבות ממאמר (ירושלמי שבת פי ט"ו).

ב) שבות גם ממחשבת עבודה (מכילתא יתרו).

ג) מדוחק התירו לשאול בשלום בשבת (ירושלמי שם, מד"ר ויקרא פל"ד).

ד) ר' שמעון בן יוחאי כד חזי שאמו מדברת הרבה בשבת אמר לה אימא שבת היום (שם).

ה) אסור לאדם לתבוע צרכיו בשבת (שם).

ו) לא יהא הילוכך של שבת כהילוכך בחול (שבת קי"ג).

ז) לא יהא דיבורך של שבת כדיבורך של חול, דיבור אסור הרהור מותר (שם).

ח) חשבונות של מצוה מותר לחשבן בשבת, פוסקים צדקה לעניים בשבת (שבת קנ"ט).

ט) מפקחין פיקוח נפש ופיקוח רבים בשבת (שם).

השבת בישראל כהלכתה

מז

(י) משדכין על התינוקות ליארם בשבת (שם).

(יא) משדכין על התינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות (שם).

(יב) אל יאמר אדם נישן כדי שנעשה מלאכתינו במוצי"ש שאסור לומר למחר אעשה כך, ואפילו חפץ לכתוב תורה, מפני שמראה מה שישן בשבת בשביל החול, אלא יאמר ננוח כי שבת היום (ס"ח סי' רס"ו).

(יג) נהר סמבטיון מוציא אבנים גדולות וחול כל ימות השבוע, ובשבת נח המעיין ואין האבנים הולכין מן הנהר (סי' התוין).

(יד) יש הר' שמוציאין מעפרו כסף, ובשבת לא ימצאו בעפרו כסף (שם).

(טו) כל שאינו אוכל חמין צריך בדיקה אחריו אם הוא מין, ואם מת יתעסקו בו עממין (רז"ה).

(טז) שינה בשבת תענוג (מדרש המובא בילקוט ראובני ואתחנן, ובור זהב בשם כי האר"ל).

(יז) מפרסמין החנפים אפילו בשבת (מסי' כלה רבתי פ"ג, בליקוטי שו"ת בסו"ס כלבו, בה"ג הי' שבת פכ"ג).

(יח) ל"ט מלאכות נאמרו למשה מסיני (שבת דף ע"י, ע"ד, צ"ז, מכילתא ויקהל).

(יט) לא ידבר שיבא לידי דברים המביאים לידי תוסי' עצב וע"ז נאמר "זכור את יום השבת לקדשו", וכי עשוי לשוכחו והלא כל השביעי שבת, אלא זכור את יום השבת מדברים המשכחים אותו מלזכור את השבת, כגון אם נעשה דבר שבא להעצב בו אל תדרשם שאם תזכרם תוסיף להעצב (ס"ח כתי' פארמא א').

(כ) חייב אדם למשמש בבגדו ער"ש עם חשיכה שלא יהי' כרוך בו שום דבר פן יוציאנו (שבת י"ב:).

כא) והנה תהלות לקל יתי רובא דרובא ישראל קדושים שומרי שבת קוראי עונג, אמנם גדול הכאב על שתים אשר היו בעוכרנו, כי יש מי שלא נוהר מלדבר דברי חול בשבת ורחמנא אמר ודבר דבר וסמיך ל"י אז תתענג על ד', כי אם תשמור על הדיבור אז תתענג על ד', והמון העם לא יבינו ולא יאמינו שהמדבר דברי חול בשבת חשוב חילול שבת, והנה לומר דבר זה אעשה למחר כל שהוא דבר האסור לעשותו בשבת הוא איסור גמור אליבא דכו"ע, ואפילו בדבר הצריך לאדם כי התוסי שיש למעט ובדוחק התירו שאלת שלום בשבת, והזוה"ק מחמיר הרבה בענין הדיבור (פלא יועץ ערך שבת).

כב) ראיתי המנהג ביושבי כפרים הרחוקים זה מזה ובשבת באים למנין עשרה לכה"כ להתפלל ברב עם הדרת מלך מלכו של עולם הקב"ה, ובאים לכה"כ והם עוסקים בהבלי עולם ומספרים אחד לחבירו איך שקנה סוסים במקח השוה אצל אי זה מספר שקנה פרה או שאר בהמה, וכל דבריהם הוא במשא ומתן של חול וקו"ל ודבר דבר שלא יהי דבורך בשבת כשל חול, ובחול אין רואין אחד לאחד רק בשבת באים למנין והן עוסקין הכל בדרך ארץ ובמשא ובמתן, אז טוב הי' להם לשבת בית בבתיהם ולישן במטה כדי שלא ידבר דברי חול בשבת (קב הישר פרק ע"ה או"י ג').

כג) וכתבו המקובלים שלא זו בלבד מהחילול שבת צריך לזוהר בשבת אלא מכל דהו דבר חטא כי אפילו עם הארץ שבחטאו בחול אינו פוגם אלא בעשיי בשבת שכל העולמות כלולים זה בזה גם הוא פוגם באצילות (פלא יועץ ערך שבת).

כד) נודע איסור הדיבור של חול, והתוסי כתבו דאפי' בדיבור של היתר אסור להרבות בשבת, וכ"כ בשו"ע והפליגו הרבה ע"ז בסה"ק וחובה על כל אדם לזוהר בזה כי אי"ז ממדת חסידות כלל רק בזולת זה אינו שומר שבת, ומי שזוהר בזה יזכה ליום שכולו שבת (נועם מגדים עה"כ בחריש ובקציר, מנח"ש ע"ב או"י י"ז).

השבת בישראל כהלכתה

מט

כה) בסי מגלה עמוקות מגדיל מאד עון דיבור שקר בשבת (מנח"ש שם).

כו) דיבור של חול איסור גדול ועצום בשבת ושואלין עליו למעלה ואומרים מי הוא זה אשר גורם פירוד בין הדבקים, ואם בדיבור הקל כן כ"ש במעשה החמור שהוא מטמא עליונים ותחתונים (סה"ק תולעת יעקב, מנח"ש א"י כ"א).

כז) אמחז"ל לא יהיי דיבורו של שבת כדיבורו של חול, אין הכוונה לבד על ריבוי דברי חול דא"כ הוה ליי למימר שלא ידבר בשבת דברי חול, אלא הכוונה שיקדש פיו בקדושה יתירה בין בלימוד בין בתפלה יותר מבימות החול כגון ג' ברכות הראשונות של תפלה ששוין בשבת כמו בחול יתקדש בשבת יותר מבחול והכל תלוי בקדושת המחשבה (פנים יפות לבעל הפלא"ה זצ"ל, מנח"ש כ"א).

כח) אל תשמע לדברי היצר הרוצה לאכד נפשך אחר שמצוה לענג שבת וא"כ ילך ויטייל כי הוא לו לעונג, הא למה זה דומה למצות שמחת יו"ט שפתוי היצר לשמוח בשמחת הוללות וטיוול, ובאמת אין כוונת השי"ת על שמחה זו ועל עונג זה, כי כוונתו יתי לזכות אותנו שנשמח ביו"ט במאכל ובמשתה ושמחת לב בסיפור נפלאותיו ולומר שבחיו וכן הוא מצות עונג שבת שיענג גופו במאכל ובמשתה ומעט שינה, אבל לטייל ולדבר דברים בטלים אי"ז עונג של מצוה רק של הוללות (בעל ח"א בספרו זכרו תורת משה סי' י').

כט) אסור לקרוא בשבת עתונים (שאלת יעב"ץ שע"ת סי' ש"ז, תפא"י בכלכלת שבת, יסוד יוסף).

ל) מה שצריך לדבר מותר לדבר אף בלשון חול אבל מה שאינו צריך לא יועיל מה שידבר בלשון הקודש (זת"מ סי' מ"ח) והאריז"ל הי נזהר שלא לדבר בשב"ק רק בלשה"ק וכשהיי אומר דרוש וד"ת הי מפרשה לעתים בלשון האם כדי שיבינו, וכן הי נזהר שלא לדבר דברי חול בשבת ואפילו בלשה"ק (נגיד ומצוה מובא בכאה"ט סי' ש"ז סק"א).

לא) ברמב"ן פי אמור דאם אינו שוכת ומתנהג כחול עובר אמו"ע דאורייתא של "שבתון" (מובא בשו"ת חת"ס ח"ו צ"ז).

(לב) אסור לנסוע במסילת הברזל בשבת אפילו מתנהג ע"י עכו"ם וגם בלעדו ה"י נוסע, ואפילו קנה שם שביתה (שו"ת חת"ס ח"ו צ"ז, שו"ת מהר"י אסאד או"ח סי' נ"ח, שו"מ מהר"ה ח"א סי' ג', תפא"י כלכלת שבת או"י סי').

(לג) אסור לשמוע מראדיו"א דברי מסחר דדוקא הרהור דממילא מותר ולא משמיעת קול (שלח"מ סי' ו' ס"ק ע"ב).

(לד) יש להתיר לקטנים מיני שחוק אם אינו להרויח אלא לתענוג בעלמא, אבל לגדולים יש לאסור דלא ניתנה שבת אלא לעונג ולד"ת (מו"ק סי' של"ח, וכע"ז ביש"ש ביצה פ"ק סי' ל"ד).

(לה) אסור למדוד בשבת שום דבר אם הכוונה לצורך, אא"כ לצורך מצוה (או"ח ש"ו סעי' ז') ובנפל איסור לתוך היתר מותר למדוד אם יש ששים (עיקרי הד"ט סי' י"ד או"י כ"א) ויש מחמירין שישער דוקא באומד הדעת ובמראה עיניו ישפוט ולא ימדוד (פמ"ג שכ"ג י"ד, שו"ת בית יהודה סי' כ"ט), ויש מקילין אפילו מדידה להתלמד להוראה (מ"ב ש"ו ס"ק ל"ה בשם פמ"ג כאן).

(לו) אסור לפתוח דלת או חלון נגד נר דלוק כשהוא קרוב להם שמא יכבה ע"ז, אבל מותר לסגור דלת וחלון (רע"ז סעי' ב').

(לז) יכולים לבקר החולה בשבת, ולא יאמר לו כדרך שאומר בחול אלא אומר לו "שבת היא מלועוק ורפואה קרובה לבא ורחמיו מרובים ושבתו בשלום" (סי' רפ"ז), והמנהג עכשיו לומר בביקו"ח עד, קרובה לבא, ולא יותר (שכנה"ג או"י ב').

(לח) בשבת אל ידבר מאוהביו שמתו או שהן בצער כדי שלא יצטער (ס"ח סי' ק"י) וק"ו שלא יודיע לאדם שאיזה קרוב או אהובו הוא בצער או חולה או שמת, כדי שלא יצטער והוא ברור (כה"ח סי' חפ"ר או"י ה').

(לט) כתבו חכמי מוסר דעיקר ביקו"ח לעניים לראות אם צריכים איזה דבר, ומי שיש סיפק בידו לא יפה עושה לבקר בשבת, ואם בעל נפש הוא ילך בחול לבקר עניים החולים ויראה דרכם ועניים וירחם עליהם כפי אשר תשיג ידו, והיא מצות ביקור חולים כתקנתה וכו', ומה טוב מנהג עיה"ק ירושלים כי אם בקורת תהי' לכבוד חתן או אבי הבן הוא כמו רגע כניסה ויציאה דוקא

השבת בישראל כהלכתה

נא

(מחב"ר סי' רפ"ז או' ה', מובא בשע"ת בקיצור) וני מי שבימות החול טרוד במילי דשמיא או דעלמא ובשבת שיש לו פנאי הולך לחולה אוהבו שיודע בו שיש לו נחת מזה שהוא בא אליו לבקרו מצוה קעביד ואי"ל למנוע מללכת בשבויו"ט, ומי שהוא רך הלבב ומיצר על יסורי החולה אין לו לילך בשבת לבקר דלעונג ניתן ולא לצער (שע"ת שם).

(מ) הרגיל בשנית צהרים אל יבטלנו כי עונג הוא לו (טור ורמ"א סי' ר"צ סעי' א').

(מא) לא יאמר נילך ונישן כדי שנוכל לעשות מלאכתנו כמוצ"ש שמראה בזה שנח וישן בשביל ימות החול (ס"ח סי' רס"ו, באה"ט סי' ר"ד, ס"ק א').

(מב) אין לרוץ בשבת אלא לדבר מצוה (סי' ש"א סעי' א').

(מג) ואסור לפסוע יותר מאמה בפסיעה אחת אם אפשר לו בפחות (שם ברמ"א), וה"ה לדלג (רמב"ם פכ"ד ה"ד).

(מד) אסור לעיין בנכסיו לראות מה צריך למחר, או לילך לפתח המדינה כדי שימהר לצאת בלילה למרחץ (ש"ו סעי' א').

(מה) אסור לאדם להלוך בתוך שדותיו וגינותיו לראות מה הן צריכין ואיך הן פירותיהן וכן שאר נכסיו שהרי זה עוסק בחפציו בשבת ואעפ"י שאינו ניכר כלל אסור (ח"א כלל סי' או' א').

(מו) אסור ליתן או ליקח שכר שבת רק בהבלעה (ע"י סי' רמ"ג, רמ"ו, ש"ו) אבל בנותן דרך מתנה ולא בתורת שכר שרי (מש"ס ש"ו או' ד').

(מז) ויש מקילין במקום מצוה (ש"ו סעי' ה') ומ"מ אינו רואה סי' ברכה (מ"א סק"ח, וע"ע סי' תקפ"ה סעי' ה').

(מח) אסור ליתן דבר במתנה לחבירו ביו"ט ושבת אלא לצורך מצוה, או לצורך שבת (מ"א ס"ק ט"ו או"ר י"ט, תו"ש כ'), ומה שנוהגין ליתן כלים לחתן הדורש דחשבי ל"י צורך מצוה להגדיל כבוד התורה ולשמח חתן וכלה דלפעמים הם עניים (או"ר או' י"ט).

השבת בישראל כהלכתה

מט) ואחד שנתנו לו מתנה היותר טוב לכוין שלא לקנותם עד מוצ"ש ואז מותר לכו"ע (שו"ת מהרי"א או"ח סי' פ"ג).

נ) לא הותר אמירה לעכו"ם ולא שבות אחר בשביל עסקי רבים לבד הפיקוח והתעסקות בדברים בלא מלאכה דאסור בצרכי יחיד משום ודבר דבר זה הותר לדבר מצוה או לצורך רבים וזה מוכרח בגמ', עכ"ל (מ"מ פכ"ד).

נא) יש להחמיר שלא לקרות צייטונגען שיש בהם ידיעת משא ומתן (שאילת יעב"ץ סי' קס"ב, ברכ"י ש"ז או י"א, שע"ת שם, נז"י בשם שלחן ע"ש, כלכלת שבת, יסוד יוסף, שכולם אוסרים, וכ"כ במ"ב ש"ז ס"ק ס"ג).

נב) מה שנהגו העולם להתנדב בפני ס"ת פתוח בשמחת נשואין ואבי הבן וקריוון ומיודעיו אין פורעין אם איישר חילי אבמליני מחמת האריכות לצאת מביה"כ פירחא דציבורא על מגן וחטאת הוא להם ג"כ להתנדב בבח"כ ובפני הס"ת ולא לפרוע (משא חיים חלק המנהגים מעי' סי' אוי קס"ז).

נג) למדוד מדידה של מצוה, או כשמתעסק בעלמא מותר (ש"ז סעי' זי הגר"ז י"ט).

נד) מותר ללחוש לחש עיה"ר בשבת (כלבו בשם הר"מ, יפל"ל אוי' בי, שו"ת לב חיים ח"ג סי' פ"ח, או"ח אוי' י"א).

נה) הרהור בעסקיו מותר, ומ"מ משום עונג שבת מצוה שלא יחשוב בהם כלל, ויהא בעיניו כאילו כל מלאכתו עשויי (ש"ז סעי' ח'), אבל הרהור מתוך הכתב אסור (שאילת יעב"ץ קס"ב, ברכ"י י"ג, שע"ת ש"ז).

נו) וכן הרהור הגורם טרדת הלב או נדנוד דאגה אסור (רכיני יונה באגרת התשובה, ב"י ומ"ז סי' ש"ו).

נז) אם המחשבה עונג לו כגון שיחשוב בהוצאת חופת בנו או בתו אפי' ר"י מודה מפני ששמחה היא לו אם כביר מצאה ידו כי בירך די חילו וגם חפצי שמים הם (יפל"ל אוי' די, כה"ח ע"ב).

נח) האריז"ל הי' נזהר מאד שלא לדבר בלשון לע"ז ביום שבת לא בלילה ולא ביום זולת כשהי' אומר איזה דרוש והי' צריך לומר בלשון לעז שיבינו

השומעים, גם היו נזהר שלא לדבר שיחה בטילה או דיבור של חול אפילו בלשון הקי וכן היו נזהג בכל יו"ט כמו בשבת (שעה"כ דף ע"ד, פע"ח ש"ע ח"י).

(נט) אסור לומר דבר פלוני אעשה למחר או סחורה פלונית אקנה למחר, ואפי' בשיחת דברים בטלים אסור להרבות (סי' ש"ס סעי' א'), ודבר מצוה מותר (א"ר ש"ס א', ברכ"י א', שע"ת א').

(ס) אסור לקרות בסי' בשבת להכיר מקום הצריך הגה"ה להגיה אותו למחר, אבל אם מכוין לקרות ואם ימצא טעות יגיה למחר מותר (שו"ת הרדב"ז סי' תר"ץ, ברכ"י ב', שע"ת שם).

(סא) אסור לספר שבת מאוהביו שמתו או שהן בצער (ס"ח סי' ק"י, מ"א א"ר א').

(סב) בני אדם שסיפור שמועות ודברי חידושים עונג להם מותר לספרם בשבת כמו בחול (רמ"א סעי' א'), ומ"מ לאו משנת חסידים הוא והנשמר מלדבר דברי חול קדוש יאמר לו, ואנשי מעשה נזהרין בזה שלא לדבר אפילו הכרחיים כ"א בלשה"ק, וקבלתי אדם המבקר לחבירו בשבת שחרית לא יאמר לו כדרך שאומר בחול "צפרא טבא" רק יאמר לו "שבת טבא" לקיים זכור את יום השבת לקדשו (של"ה, א"ר או"י ג', דעת חכמה פי"א, ועי' במחב"ר להחיד"א או"י א' שכי דדין הרמ"א שהקיל לא קבלוהו הני חסידי השל"ה ובעל דעת חכמה ופסקו דלר"ת אסור ומפורש בזה"ק הוא מחלל שבת, וכ"ש דמזה ודאי ימשוך לדיבור אסור ובענ"פ יגדור גדר שלא יהי בסוג מחלל שבת ח"ו, ע"ש).

(סג) הרוצה לשכור חבירו למלאכה מותר לומר לו "הנראה בעיניך שתוכל לעמוד עמי בערב" אע"פ שמתוך כך מבין שצריך לו לערב לשכרו, אבל לא יאמר לו "היה נכון עמי לערב" (ש"ז ס"ז).

(סד) בענין אמירה לעכו"ם עי' או"ח סי' ש"ז, ובנו"כ, ושד"ח כללים מ"ע א'.
 (סה) מותר לומר לחבירו שמור לי פירות שבתחומך ואני אשמור לך פירותיך שבתחומי (ש"ז ס"י).

(סו) האי דמקילין אמירה לעכו"ם בדבר שאין איסורו אלא מדרבנן לצורך

מצוה, ה"ד לצורך מצוה של יום השבת ולא למחר (שו"ת נו"ב ח"ב או"ח סי' מ"ד) ויש מקילין (רו"ח או' ה' בשם גזע ישי, מובא בכה"ח ש"ז מ"ד).

סז) אסור לחשוב חשבונות אפי' אם עברו כבר כגון כך וכך הוצאתי על דבר פלוני ודוקא כששכר הפועלים עדיין אצלו אבל אם פרעם כבר מותר (ש"ז סעי' ו'), ובהרהור בכ"ע מותר (ליקוטי פר"ח, כה"ח או' נ"ז).

סח) השואל בשבת דבר מחבירו לא יאמר לו הלווני דמשמע לזמן מרובה ואיכא למיחש שמא יכתוב אלא יאמר לו השאילני, ובלשון לע"ז שאין חילוק בין הלווני להשאילנו צריך שיאמר תן לי (ש"ז ע"י י"א), ומותר לסיים ולומר "ואחזיר ואתן לך" דעיקר הטעם שמא יכתוב ולא חשו בזה אלא בלשון הלווני שהוא לזמן מרובה (מ"ז סק"ט, א"ר או' כ"ז, הגר"ם או' ח"י), וצ"ע אי מותר לומר תן לי לזמן מרובה (כה"ל בשם פמ"ג).

סט) כשם שאין לזין בשבת כך אין פורעין בשבת (ברמ"א שם) פי' דאסור לומר לשון הלואה ופריעה אלא לשון שאלה וחזרה (תוס' ב"מ דף ע"ה. לכו"ש, וא"ר), ודוקא בדבר מאכל וצורך שבת אבל בלא"ה אסור בכל לשון (מ"א ס"ק מ"ו, א"ר או' כ"ח, תו"ש או' כ"ט, כה"ח או' פ"ו).

ע) בשמרי חובות וחשבונות אפילו לע"י בהם בלא קריאה אסור (ש"ז סעי' י"ב י"ג), והאיסור משום ממצוא חפצך (לבוש), או משום שמא ימחוק (רמב"ם פכ"ג) ואע"ג דבשבת הרהור מותר אפ"ה אמרי' א"א כשמהרהר ומעיין בהם שלא ישא ויתן בעניני השמרות ואסור (הג' הלבוש, לכו"ש).

עא) וכן אגרת של משא ומתן אסור לעיין בו (פמ"ג א"א י"ט).

עב) אגרת הנשלח לו אם אינו יודע מה כתוב בה מותר לעיין בו (ש"ז סעי' י"ד) דשמא כתוב בו דבר שצריך לו (מ"א י"ט) אבל כשכבר קראה או יודע מה שכתוב בה אסור לקרותה משום שמרי הדימוות (שם), ומ"מ מותר למלטלו אם אינו מקפיד לצור ע"פ צלוחיתו, והקפידא תלוי באם הוישש שלא יתלכלך ואם מקפיד לצור בו משום שכתוב בו דבר סתר מותר למלטלו דמ"מ אפשר לצור בו ויניח הכלי עם האגרת שעל פיה במקום מוצנע (מ"א ומחה"ש סק"כ), ואם ה"י באגרת פסקים ודינים ופי' התורה מותר לקרות בה לכו"ע (ד"מ או' ז', עו"ש או' מ"ז), וכן אם נכתבה בלשה"ק לכ"ע שרי (מ"ב ס"ג).

השבת בישראל כהלכתה

נה

(עג) ואם האגרת הובא מחוץ לתחום מותר ליגע בו ולמלטלו (מ"א סק"ב, גר"א, מ"ב, וש"א), ובענין העיון בו יש מבוכה וע"כ נכון להחמיר מי שהובא בשבילו אם לא לצורך גדול דאז יש לסמוך על המקילין (כה"ל ד"ה טוב לזוהר).

(עד) עכו"ם שמביא איגרת בשבת אין מקבלין אותו מידו אלא אומרים לו שיניח ע"ג קרקע או שלחן כי חוששין שמא טרם שיעמוד לפוש ישול ישראל האגרת מידו טרם שיעמוד לפוש ונמצא הישראל עושה גמר ההוצאה מרשות לרשות, שעכו"ם עשה עקירה וישראל הנחה (מ"ב ס"ק נ"ז).

(עה) אם הביא העכו"ם אגרת חתומה יאמר לו הישראל, איני יכול לקרותה כ"ז שאינו פתוח וממילא יבין הא"י ויפתחהו, ולא יאמר לעכו"ם כהדיא לפתחה אם לא לצורך גדול (מ"ב שם), ויש מקילין דלכתחילה יאמר להעכו"ם ברמזיה ואם לא הבין יאמר לו להדיא (כה"ח ק"ד).

(עו) כל דבר שאסור לומר לעכו"ם לעשותו בשבת אסור לרמוז לו לעשותו, אבל מותר לרמוז לו לעשות מלאכה אחר שבת (רמ"א סעי' כ"ב), וה"ה שאסור לומר לעכו"ם בשבת איזה דבר שיבין מתוך כך שיעשה מלאכה וע"כ אסור לומר לא"י שיקנה חוטמו כדי שיבין שיסיר הפחם שבראש הנר (מ"ב בשם מ"א, א"ר, מאמ"ר, וה"א).

(עז) אבל מותר לומר ברמז שלא בלשון פקידה כגון שאומר, הנר אינו מאיר יפה, או אינו יכול לקרות לאור הנר הזה שיש בו פחם ושומע הא"י ומתקנו, ואין לאסור מטעם הנאה ממלאכת העכו"ם בשבת דאסור אפי' נעשה בהיתר כ"ז שנעשה בשביל ישראל, דא"י הנאה כ"כ דגם מקודם הי' יכול בשעת הדחק לקרות לאורו (מ"ב ס"ק ע"ו בשם פמ"ג).

(עה) כותל או וילון שיש בו צורות חיות משונות, או דיוקנאות של מעשים כגון מלחמת דוד וגלית, וכותבין זו צורת פלוני וזה דיוקן פלוני אסור לקרות בו בשבת, גזירה משום שמרי הדיוטות (ש"ז סעי' ט"ו), ואפי' יצחק ועקידתו אסור (ע"ש אוי ח"י, א"ר שם), ובחול מותר כיון דדבר מועט הוא (מ"א ר"א, א"ר ל"ח, תו"ש ל"ח).

(עט) מליצות ומשלים של שיחת חולין ודברי חשק כגון סי' עמנואל, וכן ספרי מלחמות אסור לקרות בשבת ואף בחול אסור משום מושב לצים, ועובר משום אל תפנו אל האלילים, לא תפנו קל מדעתכם, ובדברי חשק איכא תו משום מגרה יצה"ר,

השבת בישראל כהלכתה

ומי שחיברן, ומי שהעתיקן, ואצ"ל המדפיסן מחטיאים את הרבים (לשון המחבר סי' ש"ז סעי' ט"ז), וראיה בעלמא בצורות שרי (מ"א ס"ק כ"ג, תו"ש מ.) וה"ה דההולך לפרטיאות וקרקסאות (והם מיני שחוק) ושאר מיני תכולות, וגם בפורים לא שרי רק השחוק שעושין זכר לאחשוורוש (מ"א כ"ב, א"ר ל"ח, תו"ש ט"ל, א"א כ"ב, מ"ב ק"ט, כה"ח קט"ו, ובמ"ב שם האריך להתלונן ע"מ שנעשה אצל הרבה כהיתר לילך לבית פרטיאות יע"ש).

פ) וע"כ צריכין לזיחר שלא לעסוק או לילך לראות עניני שחוק שקורין פארשטעלונג, וכ"ש מיני קאנצערטן (בשר"ת פאר ישע סי' ח"י האריך בכמה טעמים לאסור מיני פארשטעלונגען הנקרא כהיום פלעי וכי שם דהמעין היטב בשו"ע סי' ש"ז סעי' ט"ז, מ"ז, ובאחרונים שם, וכן בס"י תק"ס ואחרונים יראה כי הרבה איסורים עוברין בזה אל תפנו וגו', מושב לצים, ביטול תורה, איסור שחוק מטעם החורבן, וכתיב "אל תשמח ישראל אל גיל כעמים", שמיעת מיני זמר, ועוד, ובכלל זה ג"כ המבטלין זמן לשמוע תקליט (טע"פ) שקלטו מיני שחוק הנ"ל ועוד גרועים מהם, וסיים דהמכשילין הרבים ישימו נגד עיניהם דחז"ל המחטיא הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה, ומ"ש הבת"ל שם דאם התרו חז"ל להתלוצץ שמוזנותיו מתמעטין ויסורין באין עליו ונופל לגיהנם, כ"ש מי שהביא כמה מאות אנשים לכלל זה, ע"ש).

פב) מוכרי ספרים הממציאים לקונים ספרים הנ"ל שאסור לקרותן הם ג"כ בכלל מחטיאי הרבים (מ"ב ס"א וע"ע שו"ת מחנה חיים סי' א').

פג) כל שאסור לקרותו אסור אף במלטולו (מ"ז, מ"ב ס"ב).

פד) סי' יוסיפין, יוחסין, דברי הימים של ר"י כהן, אע"ג שהם ספרי מלחמות מ"מ שרי שמהם ילמדו דברי מוסר ויראה, ואפילו כתובין בלע"ז שרי (מ"ב נ"ח) וכל סיפורים הבדויים הנפוצים, ואפילו האמיתיים אך אינם מסוג שיוצא מהם איזה ענין מוסר ויר"ש אין היתר לקרות כהם (שו"ת פאר ישע שם).

פה) והא דאסור לקרות בשיחת חולין וסיפורי מלחמות דוקא בכתובים בלע"ז, אבל בלש"ק שרי (רמ"א סעי' ט"ז), דהלשון יש בו קדושה ולומד ממנו ד"ת, ולפ"ז גם אגרת שלום הכתובה בלש"ק שרי דיש ללמוד מתוכו הלשון, וגם כתוב בו כמה פסוקים של תורה (מ"א ס"ד), אבל הרבה פוסקים אוסרין גם בלש"ק (אגודה, ט"ז,

השבת בישראל כהלכתה

נז

ב"ח, של"ה, מעיו"ט, ב"ש, מו"ק, גר"א, וכ"נ דעת המ"ב ס"ד למעשה) ולפי"ז גם אגרת בלשה"ק אסור (מ"ב שם).

פו) מותר ללמוד בשבת אף דברים שאינו רגיל בהם ואין אומרים שצער הוא לו (ד"מ אוי ט"ו).

פז) אסור לפתוח דלת או חלון נגד נר דולק הקרוב להם שמא יכבה ע"ז, (רע"ז ס"א), ואפי' אין הרוח מנשב עכשיו (מ"א תקי"ד סק"ט). ולנעול כנגדו מותר (רע"ז ס"א ברמ"א). ואם אין הרוח מנשב עכשיו והוא שעהד"ח יש להקל לפתוח לאט לאט שלא יגרום הדלת עצמו נשיבת רוח (מ"ב סק"ג).

פח) מותר ליתן חתיכות לימו"ן בתוך ט"ו בכלי שני, דדינו כתבלין (חז"א נ"ב — י"ט).

פט) מים או פרי וכיוצא שלא נתבשלו עדיין אסור ליתן סמוך לכירה שתתחמם, אפילו רק קצת, אם באותו מקום יש אפשרות שתתחמם עד שהים"ב דחיישינן שמא ישכח (שי"ח י"ד) ולצורך גדול שרי (ח"א כלל כי יג, שו"ת צ"צ סי' ל"ז).

צ) יש אוסרין לתת בשבת מכלי ראשון לתוך צלוחית שומר חמימות [טרמו"ס פלא"ש] (שו"ת לבושי"מ ח"ג סי' נ"ה), והרבה פוסקים מתירין (שו"ת קרן לדוד סי' ע"ז, זקן אהרן ח"ב סי' י"ד, ובדחה"ש אוי תר"א בשם האדמו"ר ממונקאטש בעל מנחת אלעזר).

צא) מותר לשבור קרח כדי ליטול מים מתחתיו (ש"כ ס"ו) ויש אוסרין בנהר ובאר דיש בו חשש בנין וסתירה (מ"א שם) והרבה אחרונים חולקין ע"ז (א"ר תו"ש, ומאמ"ר) ולצורך שבת יש להקל, (מ"ב סל"ו). ויש אוסרים לטלטל השברים כמו שאסורים שברי חביות בטלטול אע"ג דמותר לשבר (שו"ת חת"ס או"ח פ"ט). וי"א דוקא לא הוכן כמו בנהר ובאר אסור בטלטול אבל קרח שהוכן לזה מותר (דע"ת ש"כ ס"ו).

צב) איסור ברירה יש ליזהר אפילו במידי דלאו בר אכילה כגון בכלים, מלבושים, ספרים וכל כיוצא, דמה שרוצה להשתמש בו עתה הוי כמו אוכל והשאר כמו פסולת (ט"ו שי"ש סק"ב, קש"ע סי' פי סעי' ט"ז ובהגי מסגה"ש שם, וכ"מ במנ"ח מלאכת בורר).

צג) לקלוק תפוחים או שאר פירות אין היתר רק מה שצריך לאכול מיד (שכ"א ברמ"א סוף הסימן).

צד) אסור לחתוך בצלים ושאר ירקות רק סמוך לסעודה ולא דק דק מאד (שכ"א סעי' י"ב).

צה) דבר שהמלח פועל בו לרככו או להפיג חריפותו אסור למלחו דהוי כמו מעבד, ולכן אסור למלוח גורקין חיין, וכן צנון או בצלים אסור למלוח אפי' מה שצריך לאותה סעודה, אלא מטביל במלח חתיכה ואוכל, אבל ביצים ובשר מבושל וכיוצא בו שאין המלח מועיל להן אלא שיתן בהם טעם מלח מותר למלחם לאכלם באותה סעודה, אבל בשביל להניחם לסעודה אחרת אסור (שכ"א סעי' ג' ה', קש"ע סי' פי סעי' כ"ב).

צו) אין למלוח ביחד הרבה פול"ין וקטניות מבושלות כי המליחה מועלת בהן לרככן ואפילו כדי לאכלן לאלתר אסור (קש"ע פי סעי' כ"ג). אבל בנותן לתוכן מיד שמן וחומץ מחלישין כח המלח (שם כ"ד).

צז) אין להדיח כלים בשבת אלא אותן שצרכין לשבת (שכ"ג סעי' ו' ע"ש פרטי דינים).

צח) יש לזהר מלאכול בגינה כי בקושי יכול לזהר שאל לשפוך משקים על הארץ (של"ו סעי' ג' וט"ז).

צט) ספוג שא"ל בית אחיזה אין מקנחין בו (סי' ש"כ סעי' י"ז).

ק) יש מחמירין דאסור לרוק במקום שהרוח יפזר הרוק (רמ"א סו"ס שי"ט) ויש מקילין (ברכ"י שי"ט סק"ח, חי' רעק"א שי"ט, שו"ת רעק"א סי' כ', ועיי' בה"ל).

קא) בתולה אסורה לקלוע שערותי' בשבת ולא להתיר קליעתה, אבל יכולה לתקן שערותי' בידי' (ש"ג סעי' כו, כז).

קב) אסור לפרוק במסרק בשבת שא"א שלא יעקרו שערות (שם, וע"ש פרטי דינים).

קג) בגד שיש עליו לכלוך מקנחו בסמרטוט, אבל לא ישפוך עליו מים דהוי ככיבוס (ש"ב ט).

השבת בישראל כהלכתה

נט

קד) חבית או שאר כלי שמונח בו מים או שאר משקה אסור לפרוס עליה בגד לכסותו אם אינו מיוחד לצורך זה דחיישינן שיבא לידי סחיטה (ש"כ סעי' מ"ו).

קה) מי שנרטבו בגדיו מן הגשם או זיעה כשפושטן אסור לשטחן כדי שיתייבשן, ובגד שמקפיד על מימיו אסור אפילו למלטל לאחר שפשטו מעליו דחיישינן שמא יסחטו (סי' ש"א סעי' מ"ה).

קו) אסור לילך בשבת במקום שיכול להחליק וליפול במים שמא ישרו בגדיו ויבא לידי סחיטה (ש"א סעי' ג, וש"ע הגר"ז שם, קש"ע סי' פי סעי' ל"ד).

קז) אסורה אשה לצבוע פניה בשבת (ש"ג סכ"ה).

קח) יש לזהר כשידיו צבועות מפירות שאכל שלא יגע בבגדו ולא יקנח במפה, וכן בדם חוטמו ומכתו (שכ"ח סעי' מ"ח) ולצורך יש להקל כיון שהוא דרך ליכלוך (ע"י מ"ב קמ"ו, ונימוקי או"ח שם, ומחה"ש שם).

קט) הצובע אוכלין ומשקין ורוצה בהצביעה אסור (פמ"ג ש"כ א"א ס"ק כ"ה).

קי) תינוק שהשתין על בגד אסור לשפוך עליו מים (ש"ב סעי' ט"ו), ובשעה ד"ח יש להקל ליטול עליו (ע"י א"ר דבסמ"ג סמ"ק ומרדכי מתירים בפרוש, וכן בשו"ר מנחה בהשמטה בשם מהרש"ם, ודע"ת סי' ש"ב, וא"א במשאמש סי' ש"ב).

קי"א) פירות שנתפורו בבית או בחצר במקום אחד מותר לקבצם, אבל בנתפורו אחת הנה ואחת הנה דאיכא טירחא לקבצם אסור לקבצם תוך הסל אלא מלקט ואוכל (של"ה סעי' ה') ויש אופנים להקל ע"י בה"ל סוסי' של"ה, ואו"ח החדש.

קי"ב) אם נתפור לאחד מלח או ביצים וכיוצא (מנח"פ בשם א"ז בשם הרא"ם, ובשם המאירי, וסיים במנח"פ דיש להחמיר כמותן).

קי"ג) מה שאסרו חז"ל משום עובדין דחול לא ניתן ביד כל אחד לחדש מדעתו איסורים ולכנותו "עובדין דחול" אלא הכוונה לאחד מג' דברים (א) דבר שאסרו חז"ל משום דדומה לאחד מל"ט מלאכות (ב) שמא ע"י כך יבא לעשות מלאכה (ג) משום טירחא ויתירא (תפא"י בכלכלת שבת בשם אגרת הרמב"ם).

קי"ד) פירות הנמצאין תחת האילן אסורים אפילו במלטול שמא נפלו היום (שכ"ב סעי' ג') ואפי' יודע שנשרו מע"ש לא שרי רק ללקט אחד אחד ולאכלו אבל לאסוף

כמה יחד אסור, וקרוב לומר בזה חיוב הטאת (מ"ב סק"ו, וסי' ש"מ סעי' פי' ובה"ל שם).
 (קיד) הנותנים התיכות לימוץ לתוך הפי"י כדי שיריחו אין היתירו ברור כ"כ
 (מנח"ש סי' פי' אוי' מ"ה ע"ש). ואם כוונתו להמעם ולא לריח שרי, (קו"א לשו"ע הגר"ז
 סי' תקו"א סק"א).

קטו) וכן בכל דבר שנותנים לאוכל או משקה שיריחו צ"ע בשבת ויו"ט (עי'
 היטב ט"ז ומ"א סוס"י תקו"א, שע"ת שם, פמ"ג ש"כ ס"ק כ"ה ש"ע הגכר"ז תקו"א
 ובקו"א, דע"ת, ואו"ח החדש שם).

קטז) גשם ושלג שירדו בשבת מותר לשתותם ולרחוץ בהם ולא הוי מוקצה
 ונולד אע"פ שלא היו עבים מבערב, (תשובת הגאונים סי' רמ"ב, וכל"א ח"א ערך מטר,
 נז"י סי' ל"ח בח"ג, מובא במנח"ש, וכי בתולדות שמואל דמדברי הגאונים הללו אידחי
 מה שנתספק בפמ"ג דיני מוקצה אוי' כ"ט לאסור, וכן סתם במ"ב סי' של"ח סק"ל
 להתירא).

קיז) לעשות קשר אחד ועליו עניבה כמו שעושים בשבת בכל דבר שרוצין לקשר
 זה לזה לא שרי (בסי' שי"ז סעי' ה') אלא בדבר שדרכו להתירו בו ביום ואם לאו אסור
 אפי' דעתו להתירו בו ביום (כלכלת שבת דין מתיר אוי' כ"ב, קש"ע סי' פי' סעי' מ"ה
 וכ"ג במ"ב אוי' כ"ט), ויש מקילין (במסגה"ש מקיל בקשר שאין דרך לעשות רק לזמן
 ולא לעולם אם דעתו בפירוש להתירו ביומו, ועיי' שו"ת מהרש"ג ח"א סי' ס', ערוה"ש
 שי"ז סי' שמקילין יותר) ובענין ס"ת שבת במנחה כבר האריכו הפוסקים (עיי' מנח"ש
 סי' פי' קנ"ה, תולדות שמואל דיני קושר, ושו"ת זכרון יהודה, ונימוקי או"ח סי' שי"ז,
 ובערוה"ש ומהרש"ג שם).

קיח) וכל שנקשר ע"מ להתירו בתוך כ"ד שעות מעכשיו ביומו מיקרי (פמ"ג א"א
 שי"ז ב', מובא להלכה במ"ב, ומנח"ש ושי"א שם).

קיט) במקום צער מותר להתיר אפי' שני קשרים זה ע"ג זה אם הדרך להתירו
 ביומו (רמ"א שי"ז סוף ס"א, מ"א ס"ק י"א, הגר"ז ס"ו סעי' ב') ויש מחמירין אם הקשר
 מהודק מאד (כלכלת שבת שם), ול"ד להתיר ה"ה לנתקן שרי בדא"א להתיר אבל לא
 בפני ע"ה אלא בצינעה (שם).

קכ) אפי' בי קשרים אם רואין שאינו מהודק כלל שרי להתיר (לבושי שרד שי"ז
 על המ"א סק"ד).

השבת בישראל כהלכתה

קכא) אם בשעת הקשירה לא עשה הקשר מהודק ונתהדק אח"כ מאליו מותר לנתקו כיוון שבתחלת הקשירה הי' מעשה הדיוט (נז"י בשם שלחן ע"ש, מנח"ש קנ"ד, וז"ל בחזו"א נ"ב י"ז), וכן דבר שדרך לעשותו תמיד עניבה ע"ג קשר ובלא כוונה נקשר שני קשרים מותר להתירו ואם אינו יכול להתירו מותר להתכו ולנתקו ובתנאי שלא בפני עם הארץ (יש"ש ביצה פ"ד, וב"ח, ח"א כלל כ"ו או"י בי מנח"ש שם).

קכב) אסור ליתן במנעל חדש רצועות בשבת דמתקן מנא, וה"ה בסרבל או מכנסים חדשים אסור להכניס רצועות או משיחה דמבטל ל"י התם, אבל אכנט לתוך המכנסים שרי דלא מבטל ל"י התם ועשוי להכניס ולהוציא תדיר (מ"א שי"ז סק"ח, קשי"ע פי"מ"ח, ש"ע הגר"ז הי, מ"ב מ"ז) וה"ה במנעל ישן אם הנקב צר שיש טורח להכניסו, או אם הדרך לעשות קשר בראש הרצועה שלא תשמט אע"ג דעכשיו אינו עושה קשר אסור (מ"א, ט"ז, הגר"ז, ומ"ב שם).

קכג) עליון של ספרים שנתדבקו אהדדי שלא בכוונה ע"י שעוה או מחמת הצבע שצבעו הכורך או שאר דבר כיוון דנעשה במילא שרי לפתחן דל"ד לתופר ואי"ב קורע (סי' ש"מ בסופו במ"א, ומ"ב מ"ה, קשי"ע או"י נ', וש"א) ואם נדבקו במקום האותיות אסור לפרקן (מש"ז ס"ו סק"ב, מ"ב שם, מנח"ש סי' פי קס"ג).

קכד) אבל אותן העלים שלא נחתכו עדיין יש בהן חיוב הטאת ואפי" ע"י עכו"ם אסור (פמ"ג, מ"ב, וע"י בה"ל).

קכה) יש ליזהר כשרוצה לסתום תיבה או כלי שיש שם זכוכים שיפריחם תחלה משם דאל"כ נצודים שם, (רמ"א שט"ז ג, וכ"כ הב"ח, ט"ז, ומ"א, הגר"ז, מ"ב וש"א), ודי להפריח הזכוכים שרואה בעיניו וא"צ לחפש ולבדוק אם נשאר שם עוד (ט"ז, קשי"ע נג, מ"ב שם).

קכו) אסור להוציא דם, וע"כ אסור למצוץ דם שבין השיניים, או לדחוק המכה להוציא דם (מ"א סוס"ק ל"ג).

קכז) מי שנסתבכו קוצים בכגדיו מפרישן בנחת שלא יקרע, ואם נקרע נקרע, ופוצעין אגוזים במטלית ואינו חושש שמא יקרע (מ"ב סוס"י ש"מ).

קכח) צפורן שפרשה רובו ומצערות אותו מותר להסירו ביד (שכ"ח סעי' ל"א).

קכט) להשען באילן אם האדם בריא מותר דאינו סומך עליו אלא מעט ולא מיקרי משתמש במחובר, אבל תש כח סומך בכל כחו עליו מקרי משתמש במחובר ואסור, וה"מ כשאינו מנידו, אבל כשמנידו אפי' בכריא אסור דזה גופא שימוש הוא (מ"א, מחה"ש, פמ"ג, ומ"ב סוס"י של"ו).

קל) הדם או שאר מין עשב שאינו ראוי לאכילה מותר להריח בו במחובר, אבל אתרוג ושאר פרי הראוי לאכילה אסור להריח בו כ"ז שהוא מחובר (של"ו ס"ו).

קלא) עשבים שגדלו על כלי מלחות הכלי חשובים מחובר והתולשו חייב (של"ו ס"ה).

קלב) מותר ליליד ע"ג עשבים בין לחים בין יבשים ואע"ג שנתלש ע"י הליכה, כיון שאינו מתכוין לכך (של"ו סע"י ג') ואם העשבים גדולים יזהר שלא לרוץ או לילך במהרה דהו"ל פס"ד לתלוש (מ"ב ס"ק כ"ה).

קלג) עלה באילן בשבת בשוגג מותר לירד, במזיד אסור לירד עד מו"ש (של"ו ס"א) אבל חפץ אפי' הניחו מבעוד יום אסור ליטלו משם בשבת (שם ברמ"א).

קלד) יש לזהר שלא לטבול אצבע במשקין ולכתוב בו על השלחן או על נייר וקלף (ש"מ סע"י די ומ"ב ס"ק י"ט) ואפי' על דבר שאינו מתקיים כגון עלה ירקות וכיו"ב אסור (כנה"ג, א"ר, מ"ב שם).

ואם מטביל אצבעו במים וכותב צ"ע (ע"י שעה"צ או"י כ"ח דבתפא"י אוסר, וכי עליו דמנין לו זה שברש"י ר"ן והרע"ב כולם דקדקו וכתבו מי תותים שמשחירין ש"מ דמ"א לגמרי לא חשיב כתב, ע"ש).

קלה) אסור לשרט באצבעו כמין אותיות באפר נגוב וכן בחול (ש"מ סע"י ד') וכן אסור לרשום כמין אותיות על החלון וזכוכית בימי הקור שהם לחים מן הקור (פמ"ג ש"מ, קש"ע סי' פי או"י ס"ב, מ"ב כ), וכ"ש על הקרח והשלג שעל חלון וזכוכית בימי חורף (מנח"ש פי' קצ"ו).

קלז) ואם רשם אותיות בדברים הקרושים כגון דם וחלב שנקרש חייב (מ"ב שם).

קלח) בזה"ז שאין משתמשין בקלף רק בנייר אסור לרשום אפילו בצפורן על

השבת בישראל כהלכתה

סג

ספר אפילו קו פשוט לזכרון וכ"ש אות ממש דגם על הקלף אסור, (ש"מ ס"ה, ומ"ב דיכה) וכן בכלי לעולם אסור (שם).

קלח) מותר לרשום באויר כמין אותיות, ואפילו כוונת לרמוז לחבירו איזה דבר ש"מ סע"י ד"י) וה"ה להוליך אצבעו ע"ג דף נגוב כעין צורת אותיות ג"כ שרי כיון דאין ישומו ניכר כלל (מ"ז שם).

קלט) אסור לחבר אותיות של כסף לפרוכת שהוא כעין כותב, ולהסיר הוא כעין וחק (מ"א ס"י ש"מ, שע"ש, מ"ב ס"ק כ"ב).

קמ) נמף שעוה על אות אסור להסירו בשבת דע"י מחיקתו מינכר האות והו"ל מוחק ע"מ לכתוב (ב"ח, ע"ש, מ"ז, מ"א, א"ר, קש"ע פי ס"ב מ"ב י').

קמא) עוגה שכתב עליה כמין אותיות שנדבקו עליה מדבר אחר י"א דאסור שברה אע"ג שכוונתו לאכילה דהוי מוחק (רמ"א ש"מ סע"י ג') והרבה פוסקים מקילין בשע"ת סק"א בשם דג"מ שהתיר והמסיים דהמחמיר יחמיר רק לעצמו ולא לאחרים — ובעיקרי דינים ס"י י"ד אוי פי בשם עוד גדולים שמקילין) ויש לסמוך על המקילין שאינו שובר ביד רק בפיו דרך אכילה (מ"ב ס"ק י"ז) וכן לשבר ביד שמאל (א"ר) וכן יותר ליתנו לתינוק (מ"ב י"ד).

קמב) וכן כשהכתיבה מעוגה עצמה בדפוס או בידים שרי (מ"ב שם).

קמג) י"א דציורים דינו כאותיות (מ"ב מ"ז).

קמד) ספר שכתוב בחודי הדפין אותיות או תיבות יש אוסרין לפתחו ולנעלו בשבת דהו"ל ככותב ומוחק, אבל בשו"ת הרמ"א וכן הרבה אחרונים דעתם להקל, וכן למנהוג (מ"ב ס"י ש"מ ס"ק י"ז דכ"כ האחרונים שכן המנהג) ונכון להחמיר כשיש לו ספר אחר (כ"מ בח"א וכ"כ בתפא"י) ולכתחילה טוב יותר לצאת ידי הכל שלא לעשות אותיות על חודי הדפין (שעה"צ אוי כ"ה והוא פשוט, כדי לצאת לכו"ע).

קמה) קמן שעבר עבירות בקטנותו (כמו חילול שבת וכיוצא) אע"פ שא"צ תשובה כשיגדל מ"מ טוב לו לקבל על עצמו איזה דבר לתשובה ולכפרה אע"פ שעבר קודמו שנעשה בר עונשין (רמ"א סוס"י שמ"ג).

קמו) ברזל או שאר כלי שמויחד להשמיע קול, אע"פ שאינו קול שיר אסור להכות בו כגון טבעת הקבוע בדלת להכות, שיפתחו (רמ"א של"ח סעי' א').

קמו) חביות של יין שהובאו על עגלה אסור להורידן בשבת אם לא לכבוד אורחים או לצורך מצוה (של"ג סעי' ג') ואפילו הובאו ע"ש והי' בדעתו או לשתות ממנו בשבת אפ"ה אסור להורידן משום עובדא דחול או טירחא יתירא, אלא ימשוך ממנו כשעומד על העגלה (מ"ב י' בשם האחרונים).

קמה) פרעוש, היינו כינה שחורה הקופצת אסור לצדו, אא"כ הוא על בשרו ועוקצו (שט"ז סעי' ט) והיינו דמשום צערא דעקיצה לא גזרו רבנן ומותר לצדו ולהשליכו (מ"א, גר"א, ועוד) ויש מקילין עוד כשהוא על חלוקו בפנים ליטלו בידו ולהשליכו פן יבא לידי עקיצה ואם אפשר להפילו לארץ בלי נטילה ביד ודאי נכון להחמיר בזה (הגר"ז סעיף ח"י, ומ"ב ס"ק ל"ז ע"ש).

קמט) חצר שנתקלקלה במימי גשמים יכול לזרות בה תבן ולא חשיב כמוסיף על הבנין ובלבד שישנה שלא יזרה לא בסל ולא בקופה אלא בשולי הקופה שיהפסנה ויביא תבן על שול"י דהיינו ע"י שינוי אבל ביד אסור (שי"ג סעי' י') דלא מבטל ל"י התם דחזי למאכל בהמה או לטיט, אבל דבר דמבטל ל"י התם כמו טיט, חול, וצרורות אסור משום אשווי גומות (מ"ב ס"ק נ"ה).

קנ) ספסל ארוך שנשמט אי מרגל"י וכ"ש שתים אסור לטלטלה ולהניחה על ספסל אחרת ולישב עליה אפילו נשברה מבעוד יום אא"כ ישב עליה כך פע"א קודם שבת (ש"ח סעי' ט"ז), ודוקא בנשמט דאפשר להחזיר הרגל במקומו אבל בנשבר דא"א להחזיר שרי (מ"ב ס"ק טט), ואם נעלם אותו הרגל ג"כ אין חשש (שם), וכל האיסור מיירי בטלטול אבל ישיבה בלי טלטול. פשיטא דשרי (מ"ב סק"ע).

קנא) גם אסור להחזיר הרגל למקום שנשמט משם משום בנין (רמ"א שם) רק אם דרך הרגל לעולם להיות רפוי ומכניסו ברפיון אבל בדרכו להיות רפוי ולא רפוי אפילו מכניסו רפוי אסור, (ב"י שי"ג, מ"ב ש"ח ס"ק ע"ב).

קנב) קיץ המונח בר"ה מותר לטלטלו פחות פחות מדי אמות, ובכרמלית מותר לטלטלו להדיא מטעם דחוששין שמא יזקו בו רבים, ובמקום הזיקא דרבנן לא גזרו רבנן שבות (ש"ח סעי' י"ח) עד שימלק לצדי ר"ה במקום שאין דורסין בו רבים (מ"ב ע"ו).

השבת בישראל כהלכתה

סה

ואם היי הקויץ גדול כיון דנראה לכן ובנקל יכול לזוהר שלא יזק אסור למלטלו להדיא, אבל במלטול מן הצד מותר (מ"ב ס"ק ע"ה).

קנה) זכוכית שנשברה על השלחן או במקום שהולכין מותר למלטל השברים כדי לפנותן שלא יזקו בהן (ש"ח סעי' ו'). וחרם וכיוצא שאין החזק מצוי כ"כ אסור לפנותן בידיים רק ברגליו דמלטול בגופו מותר (מ"ב סק"ל).

קנה) מחט מיוחד לתפירה שמצאה מונחת במקום שיכולין לזוק בה, אפילו שבירי מחט מותר למלטלה (מ"ב ס"ק מ"ז).

קנה) מחט שלימה מותר למלטלה ליטול בה את הקויץ (ש"ח סעי' י"א). וה"ה שמותר לתחוב בה את המלבושים לחברן בעת הדחק (מ"ב ס"ק מ"ו).

קנה) סתם סולמות שבבית שעשוין למלטל מזוית לזוית לצורך איזה תשמיש מותר למלטלו כדי להוציא על ידו איזה דבר מן העלי או להעלותו, ואפי' הסולם הוא גדול ג"כ מותר כמבואר בט"ז סי' תקי"ח (מ"ב ס"ק ע"ח).

קנה) כל הראוי למאכל חיי ועוף המצויים מלטלים אותו, ואם אינו ראוי אלא למאכל חיי ועוף שאינן מצויים אם יש לו מאותו מין חיי או עוף מותר למלטל מאכל הראוי לאותו המין ואם לאו אסור (ש"ח סעי' כט).

קנה) בשר חי אפילו לא מלחוהו מותר למלטלו דמשום דחוי לאכלו חי (ש"ח סעיף ל"א) ואין איסור דם אחר שהדיחוח, (מ"ב ס"ק קכ"ה עפ"י יור"ד סי' ס"ז) וי"א דוקא בבשר רך כגון יונה ובר אווזא אבל בשר בהמה לא (מ"א) ויש מקילין גם בבשר בהמה (ט"ז, א"ר, גר"א) ובשעהד"ח יש לסמוך על המקילין (מ"ב ס"ק קכ"ה).

קנה) אין עושיין גרף של רעי לכתחילה, (ש"ח סעי' ל"ז), ופירושו דאין לעשות לכתחילה דבר שיהיי בודאי אח"כ מאוס לפניו ויוציאנו, דאע"ג שהתירו להוציא דבר המאוס מ"מ לעשות לכתחילה דבר שיהיי בודאי אח"כ מאוס אסור, (מ"ב ס"ק קל"ט). ובמקום הפסד, פיי דאם ישאר הגרף במקום שהוא יגנב או יתקלקל ומונח בחדר במקום שאינו דר שם, או בחצר במקום שאין דריסת רגלו שם, מותר להכניס ממתו לשם לשכב עליה, או להכניס שלחנו לאכול דעיי"ז נחשב כאילו דירתו שם וממילא מותר להוציא הגרף, אבל ישיבה בעלמא שם לא מהני (סעי' ל"ז, ע"פ ביאורו של המ"ב ק"מ"א) והא דלא מהני ישיבה בעלמא דוקא בכ"ג שהולך עכשיו לכתחילה

לקבוע עצמו אצל הגרף, אבל באם הגרף מונח במקום דריסת הרגל מותר לפנות (פאר ישראל הי' שבת, וכ"מ בשו"ע עיי' בסמוך אוי קנ"ו).

קס) ובדין אי שרי לעשות גרף לפניו במקום הפסד, בכה"ל בשם הגר"א דאסור

קסא) כל דבר מטונף כגון רעי וקיא וצואה בין של אדם בין של תרנגולים וכיוצא בהם, אם היו בחצר שיושבים בה מותר להוציאם לאשפה או לביה"כ ואפי' בלא כל (ש"ח סעי' ל"ד) כמו החצרות העשויות לפני הבתים שהוא מקום דריסת הרגל התיר לפנותו משום כבודו, וה"ה אם מונח במבוי במקום דריסת הרגל מותר לסלקו לצדדין (מ"ב קל"א). וכן הדין בעכבר מת שנמצא דמותר להוציאו בידים (מ"ב ס"ק ק"ל).

בחצר שאינו דר שם, פיי כמו חצר שאחורי הבתים או שמונח באשפה שמחצר אסור למלטלם (מ"ב קל"ג). וגרף או עביט המונח במקום שאינו דר שם ג"כ אסור (א"ר, מ"ב קל"ד) אבל אם הוא מלא וא"א לפנות עליו מותר להוציאו ולהחזירו משום כבוד הבריות (מ"ב שם) ובאופן זה שצריך להכלי לפנות עליו מותר להחזירו בלי מיט ג"כ (עיי' שעה"צ אוי קי"ד שסתם כז).

קסב) אע"פ שמותר להוציא גרף של רעי ועביט של מ"ר אסור להחזירם אא"כ נתן לתוכן מים (ש"ח סעיף ל"ה), וצריכין המים שבתוכן להיות ראויין עכ"פ לשתיית בהמה (מ"ב ס"ק קל"ח). ולא ישתמש בהיתר של נתינת מים רק בצריך להגרף והעביט להוציא בו צואה ומ"ר אבל בא"צ לא, זולת אם מונח במקום שאינו משתמש ומתירא שלא יאבד (מ"ב שם) ואם צריך להכלי לפנות עליו ממש א"צ מים כלל (עיי' לעיל אוי קנ"ו).

קסג) מכניס אדם מבעוד יום מלא קופתו עפר ומיחד לו קרן זוית ועושה בו כל צרכיו בשבת (ש"ח סעי' ל"ח) ולא שרי ליטול רק בענין שאי"ב משום עשיית גומא דהיינו שיטול בשוה או שהחול דק, או תיחוח דתיכף כשנוטל החול נופל לתוך הגומא וסותמה (מ"ב ס"ק קמ"ג).

קסד) אסור למלטל בהמה חיי ועוף, ואעפ"י כן מותר לכפות את הסל לפני האפרוחים כדי שיעלו וירדו בו (ש"ח סעי' ל"ט), ואפי' אם יכול להגיע להפסד על ידכ כגון עוף הפורח ע"ג כלים ויכול לשברם אפ"ה אסור לתפסם בידים (מ"ב ס"ק קמ"ו)

סיפורים נפלאים מצדיקי ישראל

סיפורים נפלאים מן יצורי קדמונים, ראשונים כמלאכים, גאונים וקדושי עליונים, ותועלת היוצא מקריאת סיפורי קדושי עליון הלא היא כתובה בספרן של צדיקים, שמאיר לבות בני אדם ברשפי אש שלהבת ייה, להתחזק ולבטוח ביוצרנו ובוראנו ולכסוף ולהשתוקק ולהתגעגע עד כלות הנפש להתדבק באדון כל יצורים, מלך מלכי המלכים הקב"ה.

ואעתיק דברי רבן ומאורן של ישראל הגאון מהרש"ם זי"ע, שכי' בהסכמתו על סיפורי צדיקים המכונה עשר קדושות, ובה"ל „ואם להעיד על התועלת לעורר הלבבות, דבר שפתים אך למחסור, וכל מי שיש בלבו נקודת דת האמת, צמאה נפשו וחמדה רוחו לראות ולשמוע דברי אלוקים חיים, וגם שיחות ת"ח כמוהם צריכים לימוד, ובל אפונה כי כל אשר בשם ישראל יכונה, יחד וילפת להיות לו לעזר ולסעד ולהיות חבר לכל חפץ להגדיל תורה, ולהפיץ יראת ד' ואמונתו בעולם, וישמעו העם ויראו" עכלה"ק. וזכות כל הצדיקים הנזכרים בחיבור הלז יחד עם שאר צדיקים וקדושים, יעמוד לנו שלא ימוש ספר התורה ולא תפוג יראת ד' ונזכה לעבוד את בוראנו בכל לבבנו אנו וזרענו וזרע זרענו עד ביאת גואלנו בב"א.

— ברוקלין, יצ"ו — שנת תשמ"ב —
יצא לאור ע"י חברה מזכיי הרבים

התוכן

א	זכור ושמור	— — — — —	עא
ב	שמור את יום השבת	— — — — —	עב
ג	שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבא	— — — — —	עג
ד	לא תבערו אש... ביום השבת	— — — — —	עה
ה	והיה ביום הששי והכינו	— — — — —	עה
ו	והכינו את אשר יביאו	— — — — —	עו
ז	יש קונה עולמו בשעה אחת	— — — — —	עז
ח	הצה"ק מבררדיטשוב לא היי נוסע עש"ק אחר חצות	— — — — —	עט
ט	הצה"ק מקאמאנא זי"ע זכה עיי בזיון גדול לאור השבת		פא
י	סיפור נורא מאגרת ששלח השבת להרב אברהם		
	אב"ן עזרא ז"ל (הנקרא ראב"ע)	— — — — —	פב
יא	הגה"צ רע"א העניש לאיש א' שבנה בשב"ק	— — — — —	פד
יב	עונש לא' שמתו שוריו על שחילל שב"ק	— — — — —	פה
יג	עונש לאשה בצרעת על שתפרה בשבת,		
	והיי לה רפואה עיי הרה"ק מפרימישלאן זי"ע	— — — — —	פה
יד	אחד שלא רצה לסגור המספרה בשבת ונענש		
	עיי הגאון מברעזאן זצ"ל	— — — — —	פו
טו	מחלל שבת אחד נעשה בעל תשובה גמור	— — — — —	פט
טז	מגודל קדושת הרה"ק מצאנו זצוק"ל	— — — — —	פט
יז	איש כפרי מחלל שבת שנעשה בעל תשובה עיי		
	הרה"ק שר שלום מבעלזא זצ"ל	— — — — —	צ
יח	איך שהעניש הרה"ק מהרי"א מזידיטשויב זצ"ל		
	את אנשי בוריסלאב על שחיללו את השבת	— — — — —	צב
יט	הקפדת הצה"ק משינאווי על נר שנכבה בשבת		
	על ידי דחיפת חטיפת השיריים	— — — — —	צג
כ	איך העניש הגאון מברעזאן איש אחד שבנה ביתו בשבת	— — — — —	צד

השבת בישראל כהלכתה

כא	הגביר ר' איסר'ל שסגר החנות בכל ערב שבת בחצי היום
צד	— — — — — וכבדוהו משמים בבן קדוש רבינו הרמ"א זי"ע
כה	מעשה באחד שלא לבש כתונת לבן לכבוד שבת עד הבוקר
כג	— — — — — הכנת השבת אצל הבעש"ט זי"ע
כד	— — — — — תשובה באמת
כה	— — — — — תשובה עם חרטה
כו	— — — — — תשובה גדולה
כז	— — — — — עובדא נוראה מהצה"ק ר"ר מרדכי מנדבורנא זי"ע
צט	— — — — —

ספר סיפורי צדיקי ישראל

סיפורים נפלאים מצדיקים וקדושים מאורי

עליון

בעניני קדושת השבת

א.

זכור ושמור

הרב הצדיק ר' הירש מרימנוב היה נקרא בשם ר' הירש משרת, כי מקודם היה משרת בבית רבו וקודמו, הצדיק ר' מנדיל מרימנוב. נודמן פעם שהצדיק ר' הירש התראה עם אחד מהגדולים שבדרו, ושאל אותו גדול את ר' הירש לפירוש דברי רש"י ברכת כהנים: "כה תברכו את בני ישראל אמור להם — אמור, כמו: זכור ושמור".

השיב לו הצדיק:

— כששמתי את רבי הצדיק ר' מנדיל מרימנוב אירע פעם אחת, שכבר הגיע יום החמישי ובבית לא היתה אף פרוטה לצרכי שבת. הרבנית ביקשה ממני, שאלך להצדיק ואשאלו מה לעשות. אך כשנכנסתי לחדרו של הצדיק וראיתי את גודל התעסקותו ודבקותו בעבודת השם לא מלאני לבי להטרידו, וחזרתי לאחורי. הגיע יום החמישי בערב, והרבנית התחילה להציק לי שאלך סוף סוף להזכיר להצדיק שאין כל מאומה לשבת. הלכתי — ושוב ראיתי שהוא עסוק בתורה ועבודה בהתלהבות ודבקות, ושוב לא יכולתי להפסיקו ולהטרידו. כשהגיע יום

הששי בבוקר, ובבית עדיין אין דגים ולא בשר ולא כלום, נכנסתי שוב לחדר הצדיק, ואז אמר לי הצדיק מעצמו:

— לך וקח את הקדירה שמבשלים בה דגים, תשים לתוכה מים, ותשפוט אותה על האש. וכך תעשה גם בקדירה של הבשר ושל שאר תבשילי השבת:

— תמהתי ואמרתי:

— רבי! מה נבשל באותן הקדירות, הלא אין דגים ואין בשר?

השיב לי רבי:

— כתוב בתורה: "והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאור". אנחנו מחוייבים לעשות ההכנה, והשבת כבר תביא בעצמה מה שצריך.

וכך הוה. לקחנו את הקדירות, שמנו בהן מים, ושפתנו אותן על האש. כעבור זמן מה בא פתאום כפרי אחד, ושאל אם יוכל לשכות אצלנו, כי הוצרך לרגל איזה ענין להיות בעיר בשבת, ורצונו לשכות בבית הרבי, והוא הביא עמו כל צרכי שבת ביד רחבה: דגים חיים ובשר ושומן וכו'. מובן, שברצון רב קיבלנו את האורח לשבת, והיה לנו עונג שבת כראוי.

וכך הוה הענין — סיים הצדיק ר' הירש — גם בברכת כהנים: כלום הכהנים בכח עצמם ממשיכים את הברכות? הלא כתוב: "ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם!" אלא שהקב"ה צוה שהכהנים יעשו את כל ההכנות שיש בידם לעשות: יטלו ידיהם, יחלצו נעליהם, יפרשו כפיהם, ויאמרו "יברכך" וכו', ושוב בא אח"כ הקב"ה בעצמו ואומר שעתה "ואני אברכם". וזהו שכתב רש"י: "אמור להם, כמו זכור ושמור". בברכת כהנים היא דוגמת הכנת שבת.

ב.

שמור את יום השבת

איש אחד בא אל הרבי מאלכסנדר, בעל "ישמח ישראל", והתאונן שיש לו חנות ואין לו פרנסה ממנה. הרבי הבין מתוך דבריו שהוא פותח את חנותו בשבת. אמר לו הרבי:

— אם תסכים ליקח אותי לשותף בלי מעות, בחלק של 15 אחוזים, אני מבטיחך שתהיה לך פרנסה.

האיש הסכים ברצון רב ועשו שטר שותפות ביניהם כדון.

אחר כך אמר הרבי:

— מכיוון שעכשיו החלק השביעי של העסק הוא שלי, הרי אני בורר לי לחלקי את יום השבת. הריוח של יום זה הוא שלי ושל ששת ימי החול שלך. ואני מצווה עליך, איפוא, שתסגור את החנות ביום השבת, שהרי יום זה הוא שלי. ולך לך לשלום ולהצלחה.

קיים האיש את הצווי, ומאז היתה ברכה והצלחה במעשי ידיו.

ג.

שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבא

הרב הצדיק ר' הלל מפאריטש ז"ל, היה דרכו לסבב חלק גדול מהשנה בערי הדרום, והיה מודריך את העם בדרכי החסידות, ומעורר לתשובה במקום שהיה צורך בדבר.

פעם בא לעיר אחת, שמוזגי היי"ש שם היו מתעסקים בשבת במשאם ומתנם כבימות החול. כשסיפרו הדבר לר' הלל נתרגש מאוד, והזמין אליו את כל המוזגים לאסיפה. כשנתוועדו אליו, הסביר לפניהם את כל חומרי הענין, והשפיע עליהם שיסגרו את עסקיהם בשבת. אבל תנאי התנו עמו: שישפיע גם על פלוני העשיר, שהעסק שלו הגדול ביותר בעיר הוא ברשותו, שגם הוא יסגור את עסקו בשבת, שאם לא כן לא יוכלו לעמוד בפני התחרותו.

שלח הצדיק לקרוא אליו אותו עשיר: ולא בא. הזמינו שנית ושלישית — ולא נענה.

ור' הלל נתעכב לשכות שבת באותה עיר. ביום השבת הרגיש פתאום אותו עשיר דקירות עזות בכטנו, ומשעה לשעה המכאובים הולכים ומתגברים. צעק האיש מרוב מכאוב, ויסוריו תקפו אותו יותר ויותר. חששה אשתו שמא בעוון פגיעתו בכבוד הצדיק באו לו היסורים, ונמלכה לפנות להצדיק שיבקש רחמים על בעלה.

בשעת סעודת הצהריים כשהצדיק מסב אל השולחן עם קהל גדול של חסידים, פרצה פתאום אל הבית אשת העשיר, ובככי ובתחנונים ביקשה מהצדיק שיברך את בעלה שיתרפא.

והצדיק שותק, אינו עונה דבר.

נטפלו לו החסידים:

— רבי! יגיד נא לה על כל פנים: "שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא".

והצדיק אינו עונה דבר.

הלכה לה האשה בפחי נפש, ויסורי האיש הולכים ומתגברים.

ובמוצאי שבת, לאחר הברלה, כשהצדיק ישב עם החסידים אל השולחן, והמיחם של תה עמד על השולחן, לקיים מאמר חז"ל (שבת ק"ט): "חמין במוצאי שבת מלוגמא" (רפואה), והצדיק משוחח עם המסובים בדברי חסידות, נפתחה פתאום הדלת, ואותה אשה באה שוב בככי ויללה לבקש מהצדיק, שירחם על בעלה ויברך אותו ברפואה שלימה.

נענה הצדיק ואמר:

— שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא...

תמהו החסידים: בשבת גופה לא ענה דבר, ועכשיו, לאחר השבת, הרי הוא אומר "שבת היא מלזעוק"?!

והצדיק המשיך:

— "שבת היא מלזעוק", אם השבת תחדל מלזעוק עליו, אזי "רפואה קרובה לבוא". לכו ואמרו לו: אם יתן תקיעת כף בפני שלושה אנשים שיסגור את עסק היין שלו בשבת, אז יתרפא.

תיכף הלכו אליו שלשה מהחסידים, ומסרו לו את דברי הצדיק. ולא איחר האיש מלקיים את הדבר, ובלב שלם נתן תקיעת כף שמהיום והלאה יהיה בית מסחרו סגור ומסוגר ביום השבת.

וכך הוה. יסוריו הוקלו, ובמשך זמן קצר הבריא, וקדושת השבת הוקמה באותה עיר.

ד.

לא תבערו אש... ביום השבת

הרב הקדוש ר' נחום מצ'רנוביל ז"ל שהה פעם בשבת קודש אצל הרב ר' שמעון שלמה ז"ל, אביו של הרב הקדוש ר' משה מסוורן ז"ל. והדליקו או בערב שבת נר גדול, שידלק כל הלילה עד הבוקר, כדי שאפשר יהיה להשכים בעוד לילה וללמוד.

ויהי באשמורת הבוקר, כשהצדיק ר' נחום קם משנתו, ובחורץ עדיין היה חושך ואפלה, ראו ר' שמעון שלמה ובני ביתו, שר' נחום הולך בבית וממשש הדרך, כמו שהולך בחושך, וקרוב לכך שיחבוט את ראשו בהליכתו. ור' נחום פנה אליהם בשאלה:

למה לא הדלקתם נר, שידלק כל הלילה?

והיה הדבר לפלא בעיניהם, שהרי בבית דולק נר ומאיר. תיכף עשו דרישה וחקירה, ונודע הדבר, כי הנר כבה בלילה, והמשרתת הנכרית עמדה והדליקה אותו, ומחמת שהודלק הנר בשבת קודש לא האיר כלל להצדיק, ולא ראה כלום לאורו.

ה.

והיה ביום הששי והכינו

ככל ערב שבת אחר חצות היום היה הרב הקדוש ר' אלימלך מליזינסק ז"ל מרגיש, שקדושת יום השבת מקשקשת באזניו כפעמון, והיה מוכרח לאטום אזניו בפני הקול המקשקש. וכל מי שהיה נמצא אז בביתו, היו פלצות ורעדה אוחזים אותו, ומשרתיו היו מוכרחים להכין ולתקן הכל קודם חצות היום, כי אחר חצות אם עשה אחד מהם איזה מעשה של חול בבית הצדיק, היה נופל מידו הדבר או החפץ שאחז, וכל מה שבתוכו היה מתקלקל.

בתו של הגאון ר' מאיר מקונסטנטיין ז"ל, בן הגאון ר' יעקב עמדין (הריעב"ץ) ז"ל, היתה צדקנית גדולה, ובעלה הי' עשיר ומפלג בתורה, וזכו לשני שולחנות, תורה וגדולה במקום אחד.

פעם אחת השכימה בערב שבת ויצאה עם המשרתת וסלה בידה אל השוק לקנות דגים לשבת קודש. מצאה אצל הדייג דג אחד גדול, שמשקלו כעשרים ליטרא. מיד קנתה אותו והניחתו בסל. כשראתה שהדג הוא חי ומפרכס בראשו ובזנבו, שמחה שמחה גדולה, נתנה שבת והוראה להשי"ת, והתפללה ואמרה:

— רכוננו של עולם! הנה חוננתי בדג חשוב כזה לשבת קודש, חנני נא גם באורח הגון, שייהנה גם הוא מהדג הזה.

ויהי אחרי חצות היום, והנה רב אחד נשוא פנים נוסע במרכבה, מתעכב לפני הבית. הרב היה הקדוש ר' יצחק מדרוהוביטש ז"ל (אביו של הרב הקדוש ר' מיכל מזלוטשיב ז"ל), אך בני הבית לא הכירו אותו, וגם הוא לא אמר להם מי הוא. אולם מקלסתר פניו הכירו שהוא איש קדוש, וחרדו לקראתו, וקיבלו את פניו בכבוד גדול ועיכבוהו לשבות אצלם.

אחר הסעודה השלישית הלך הרב הקדוש לחדרו לנוח מעט, ועשה שאלת חלום, שיודיעו לו מן השמים על מה שלחו אותו לכאן, ואיזה דבר הוא צריך לתקן בעיר הזאת. השיבו לו, שאינו צריך לתקן כאן שום דבר. אלא שבעלת הבית היא מגזע קודש, בת תלמיד חכם גדול, וגם היא עצמה צדקנית גדולה, ובערב שבת בבוקר התפללה להשי"ת שיזכה אותה באורח הגון לשבת קודש שייהנה מהדג שקנתה, ונתקבלה בקשתה, והיות שבדרור הזה אין אורח הגון יותר ממנו, לכן הודיעו לו בערב שבת מן השמים, שיסע לשבות שם.

כשנפרד הרב האורח מבני הבית אחרי סעודת מלוה מלכה והם ליווהו החוצה אל מרכבתו, ביקש לקרוא אליו את בעלת הבית ואמר לה:

— בבקשה ממך שלא תוסיפי להתפלל כך, כי אני הייתי במרחק רב מכאן, ועל ידי תפילתך הטריחו אותי לבוא לכאן לשבות עמכם.

.ו

והכינו את אשר יביאו

הצדיק ר' יעקב יצחק מלובלין, שאח"כ נתפרסם בשם "החווה מלובלין", היה בימי נעוריו מסתופף בצל המגיד הגדול ממזריטש. כשבא בפעם הראשונה למזריטש היה זה ביום ערב שבת קודש, ונכנס תיכף לחדר המבשלים, וראה שמתעסקים בהכנת סעודת שבת. אמר להם רי"י:

— הנה אני נוהג תמיד, שאת הדגים שאני אוכל בשבת, אני טורח בעצמי להתעסק קצת בתיקונם ביום ועש"ק, ועל כן אני רוצה גם עתה לקיים מנהגי.

עמד ונטל חתיכת דג, מלח אותה בעצמו, והלך לו.

והתלמידים של המגיד הגדול, שהיו באותה מעמד, ראו כן תמהו:

— וכי מנין לו, להאברך הזה, שדוקא חתיכת דג זה תגיע אליו בשעת הסעודה? הלא החתיכה תתערב בין שאר כל החתיכות הרבות המתכשלות, והמתחלקות ע"י המשמשים בין כל המסובין להשלחן?!

לעגו התלמידים על המעשה המוזר של האברך החדש.

והיה שם בין התלמידים גם הרב ר' זלמניו, זה שנתפרסם אח"כ בשם אדמו"ר הזקן, בעל ה"תניא". לקח חוט, וקשר אותה חתיכת דג בחוט זה לסימן, למען ידע מה ייעשה בה, בחתיכה זו, בשעת הסעודה. ר' יעקב יצחק, כמוכן, לא ראה ולא ידע על הסימן.

בשעת הסעודה ראה ר' זלמניו, והנה את חתיכת הדג המסומנת בחוט הושיט המשמש לאיש אחר, היושב סמוך לאותו "אברך". כשרצה אותו האיש לקחת את חתיכת הדג בידו לאכלה, אחזתו פתאום רעדה של קדחת, ולא יכול לאכול, וסילק את מנתו לצד אחר, לאותו מקום שר' יעקב יצחק ישב שם, וכך הגיעה הקערה בדיוק למקומה של ר' יעקב יצחק. לקח ר"י את המנה ואכל.

אז הבין הרב, שאברך זה הוא אדם גדול.

ז.

יש קונה עולמו בשעה אחת

הרי"מ מגור ז"ל, בעל "חידושי הרי"ם", נסע פעם בימות החורף להרבי מקוצק. הדרכים היו מקולקלות, וכמה פעמים נשברו אופני המרכבה, ועל כן נמשכה הנסיעה זמן רב יותר מכפי הרגיל, עד שביום ערב שבת בבוקר עדיין היו רחוקים כמה פרסאות מקוצק. הרי"מ נצטער הרבה מזה, כי לא הורגל לנסוע בדרך בערב שבת, וכבר עלה בדעתו לרדת ולשבות באיזה כפר על אם הדרך, וגם החסידים שנסעו יחד עמו נצטערו כולם על זה, ולא ידעו מה לעשות. שאל הרי"מ את בעל העגלה אם לכל הפחות יש באפשרותו לבוא לקוצק איזו שעות

קודם קבלת שבת, ואמר לו כי הדבר נוגע מאד ללבו שיהיה בשבת קודש בקוצק, ואם יוכל להתאמץ בזה יהנה אותו מאד. בעל העגלה, שהיה איש פשוט, כשמעו עד כמה הדבר נוגע להרי"מ, אמר שיעשה כל אשר ביכלתו למלא חפץ הרי"מ. חגר בעל העגלה בעוז מתניו, ונסע במהירות ככל אפשר כשהגיעו לחצי ההר נפל אחד מהסוסים ארצה מרוב היגיעה ומת. כשראו זאת הרי"מ והחסידים נצטערו מאוד, והחליטו לשבות בדרך, אבל בעל העגלה הפציר מאוד בהרי"מ שיסעו הלאה, ואמר כי יקר לו מכל הון שיוכל להנות את הרבי, וברור בעיניו, שיבואו לקוצק בעוד מועד. שמע הרי"מ לדבריו ונסעו הלאה, ובאו לקוצק באמת בעוד היום גדול, אבל בליל שבת מת גם הסוס השני של בעל העגלה. תיכף כששמע זאת הרי"מ שלח להודיע לבעל העגלה שלא ידאג מאומה, כי אי"ה מיד אחר שבת ישתדלו החסידים בעדו, ויתנו לו כסף לקנות שני סוסים טובים. אבל הצער נגע מאוד ללבו של בעל העגלה, עד שנחלה ומת שם בקוצק.

אמר הרי"מ ז"ל, כי כשבא בעל העגלה לבית דין של מעלה לתת דין וחשבון על מעשיו בעולם הזה, רבו מקטרגיו, כי היה אדם פשוט וריק ממעשים טובים, אבל מלאך אחד מליץ טוב הרבה להפוך בזכותו, כי מחמת שמירת שבת קודש איבד את רכושו, ואחרי כן גם את נפשו, ויגע מאוד לזכות אחרים שיוכלו לבוא למחוק חפצם על שבת קודש. ויצא פסק הדין, שבזכות שבת קודש יהיה פטור מכל עונש בעד העבירות שעשה, אבל לתת לו גן עדן רוחני גם כן אי אפשר, באשר הוא ריק מכל מעשים טובים, ולכן פסקו שיהיה בעולם הרמיון, שידמה לו שהוא חי בעולם הזה, ויהיו לו ארבעה סוסים דוהרים רתומים לעגלה יפה, ויסע תמיד על דרך רחבה וטובה בלי מכשול, וזה יהיה לו לעונג הגדול ביותר שבכל מיני תענוגים רוחניים.

— ועכשיו — אמר עוד הרי"מ — נתיישב לי מאמר הגמרא (עבודה זרה י"ז-י"ח): "בכה רבי ואמר: יש קונה עולמו בשעה אחת". והמפרשים שואלים: למה בכה רבי, אדרבה צריך היה לשמוח על שבשעה אחת אפשר לקנות עולם הבא. אבל רבי בכה על איש, שהוא כמו בעל העגלה שלנו, ריק ממעשים טובים, ועשה איזו מצוה גדולה, שזכה על ידה לעולם הבא, אך לפי מושגיו והרגשתו אי אפשר לתת לו אלא תענוג מתענוגי עולם הזה, שהוא רק בגדר "חיי שעה", והוא "קונה עולמו בשעה אחת", רוצה לומר: עולמו שלו אפשר להיות רק ב"חיי שעה" של עולם הזה: ועל כגון זה בכה רבי.

וסיים הרי"מ בזה הלשון:

— אנחנו מצדנו לא נשארנו כפויי טובה, ופעלנו שנפקחה עין שכלו להרגיש שהוא מת, ושרק תענוג של הכל ניתן לו, והשיג אחרי כן מקום בגן עדן התחתון.

ח

וביום השביעי יהיה לכם קודש

הצה"ק מבררדיטשוב לא הי' נוסע עש"ק אחר חצות

הצדיק ר' לוי יצחק מבררדיטשוב זצ"ל נסע פעם בדרך, הוא והגבאי שלו ומשמשו. ביום הששי באו לעיירה קטנה, ומכיון שנוהג היה הצדיק לבלי לנסוע ביום הששי אחר חצות לשום מקום, נשאר לשבות באותה עיירה.

ונזדמן שקודם ביאתו של הצדיק לאותה עיירה, היו שם פעמים אחדות רצופות רמאים, שהתחפשו לצדיקים. והיו באים עם גבאיהם ומשמשיהם, ונוהגים למראית העין כדרך צדיקים אמיתיים, ומרמים את הבריות, עד שהרגישו בהם שאינם אלא רמאים ונוכלים. ולפיכך כשבא ר' לוי יצחק לשם, אמרו בני העיירה, שבוודאי גם זה אינו אלא כאחד הרמאים. ולמרבה המבוכה, נמצא איזה איש שאמר שהוא מכיר את הרב מבררדיטשוב, ואיננו כלל בדמות ותואר של זה הבא. החליטו בני העיירה שלמחר, בשבת, בשעת קריאת התורה, כשיקראוהו לעלות לתורה, יעשו לו בזיונות גדולים, וילקוהו מלקות.

הגבאי והמשמש של הצדיק הרגישו שאין לב בני העיירה שלם עמהם, וכי הם חורשים מזימות עליהם, ועל כן הפצירו בהצדיק לנסוע משם למקום אחר סמוך, שעוד יספיקו להגיע שמה לשבת. אבל הצדיק לא אבה שמוע להם. ואמר שמימיו לא נסע ביום הששי, וגם היום לא יסע.

לפנות ערב בא הצדיק לבית הכנסת לקבל שבת בציבור. התפלל הצדיק, כדרכו, בקולות והתפעלות ותנועות של התעוררות והתלהבות, כדרך שהיה נוהג תמיד. והקהל, שכבר הוחלט אצלו, שאינו אלא רמאי, עומד ותמה: כמה זה יכול לסמא את עיני הבריות בהעוויות המשונות שהוא עושה!

ונכרי אחד עבר באותה שעה דרך העיירה, על יד בית הכנסת, לכפר אחד הרחוק כמה פרסאות משם. מששמע הנכרי קולות משונים יוצאים מבית הכנסת, שאל ליהודי אחד:

— מה הקולות הללו שאנו שומעים?

השיב לו היהודי:

— בא איזה אורח אלינו. ואומר שהוא הרב מברדיטשוב, וצועק כך בתפילה.

הנכרי בא להכפר, ונכנס לתוך בית המזיגה. אחרי שאלת השלום, כנהוג, נכנסו בדברים, והחוכר שאלו איזו חדשות שמע בדרך. אמר לו הנכרי:

— עברתי דרך העיירה, ושמעתי צעקות משונות על יד בית הכנסת, ושאלתי לפשר הדבר, אמרו לי שבא איזה רב אורח, ומתפלל כך.

שאל החוכר:

— ומי הוא הרב, אולי תדע?

— כמדומה, — השיב הנכרי — שאמרו לי, שהרב מברדיטשוב הוא.

ומלמד אחד היה בבית החוכר, שהחזיקו בביתו ועל שולחנו שילמד את בני תורה. כששמע המלמד את דברי הנכרי, והוא המלמד, הכיר את הרב מברדיטשוב, נתרגש מאוד מהמאורע, שהצדיק נמצא בעיירה הסמוכה. נתרגש וגם נצטער:

— אפשר צדיק בא לגבולנו, ואני לא אקבל פניו?

ולא נתקרה דעתו עד שהחליט ללכת ברגל, תיכף ומיד, להעיירה, לחזות פני הצדיק.

וכן עשה. ומשהלך קצת בדרך, עמד פתאום. מחשבה חלפה במוחו:

— מה אני עושה? הלא שבת היום! מכאן עד העיירה כמה תחומי שבת יש, ואני אלך ואחלל שבת?!

וכך עמד המלמד, והרהר, ושקל בדעתו, עד שהחליט:

— יהי מה! מכיון שהצדיק כאן מוכרחני לקבל פניו.

הלך עוד כברת ארץ, ועמד שוב:

— סוף סוף הרי "מצוה הבאה בעבירה" בידי! כלום מותר לחלל שבת בשביל מצות הקבלת פני רב?

עמד והרהר, וחשב ושקל, והכריע:

— ללכת!

ושוב הלך קצת ועמד, הלך ועמד. וכך היה כל הלילה הולך ומתחרט וחוזר והולך, עד שכאור הבורק נמצאו רגליו עומדות סמוך להעיירה. כשהגיע להעיירה כבר היה הקהל עומד בבית הכנסת בתפילה, וכשנכנס לבית הכנסת קראו בתורה, והצדיק זה עצה עלה על הבמה. בני העיירה כבר הכינו את עצמם "לכבוד" את "הרמאי", והנה נפתחה הדלת, והמלמד, שהיה ידוע בהעיירה כבר אוריין וירא שמים, התפרץ לבית הכנסת, וכשראה את הצדיק עומד על הבמה, רץ אליו, בכהלה, וצעק בלילה:

— רבי, אוי, רבי! חיללתי את השבת! ...!

אמר לו הצדיק:

— לא חיללת את השבת, כי יש בביאתך לכאן משום פיקוח נפש, שאלמלא באת הייתי שרוי בסכנה...

ואז ראו בני העיר, שאמנם הוא כאמת הרב מברדיטשוב, ובקשו ממנו סליחה ומחילה על שחשדוהו.

ט

הצה"ק מקאמארנא זי"ע זכה ע"י בזיון גדול לאור השבת

כתב הרה"ק מרן רבינו מקאמארנא זצ"ל בזה"ל: סיפר לי מורי ורבי דודי הקדוש רבינו צבי [והוא הרה"ק בעל עטרת צבי פי' על הזוה"ק] שבכל עש"ק יש לו ביטול ויסורין, וחלישות דעת מאוד כדי ליזכות לאור שבת. ופעם אחת היה בעש"ק בעיר בראד והבריחו אותו משם בבזיון גדול עד למאוד. והוצרך לנוס לעיר פודקאמין ובא קרוב ללילה לשם בלא בגדי שבת והוצרך לקבל שבת, ואח"כ באו עם הבגדים. ובשבת קודש אמר רבש"ע כל כך בזיון היה לי האיר לי את תפלתי ונדלקו בי רמ"ח אברי לא יכילהו הרעיון שלא טעמתי אור כזה מימי ולא אטעום עד אלף השביעי. ולכל זה לא יזכה אדם אלא על ידי לימוד זוהר הקדוש עם כתבי הרח"ו על פי מרן האר"י עם הקדמות אור ישראל להבת אש הריב"ש טוב וכו' עיי"ש [היכל הברכה פ' ואתחנן (ד"כ"ג)].

י.

סיפור נורא מאגרת ששלח השבת להרב אברהם אב"ן עזרא ז"ל (הנקרא ראב"ע)

א"ה. היות והשבת קודש מתחלל באופן מבהיל ומחפיר אשר תחשכנה עינינו מראות בלי בושת פנים, ומפגינים במסירת נפש נגד מהרסי ומחללי ש"ק בפרהסיא. לזאת אמרתי להדפיס עתה המעשה נורא מ"אגרת השבת" שנשלח להרב אבן עזרא, ועוד איזה סיפורים נוראים ונפלאים מה שקרא מכבר למחללי ש"ק, שנענשו ביסורים ר"ל בזה ובכא, אולי יתעוררו ויתנו לב וישיבו על ידי זה, ושכרם כפולה מן השמים.

* * *

בשנת ארבעת אלפים ותשע מאות ותשע עשרה בחצי הלילה ליל שבת בארבעה עשרה לחדש טבת, ואני אברהם הספרדי הנקרא אבן עזרא הייתי בעיר אחת מערי האי הנקרא קצה הארנון שהיא גבול שביעי מגבולות ארנון נושבת, ואני הייתי ישן ושינתי ערבה עלי ואראה בחלום והנה עומד לנגדי כמראה גבר ובידו אגרת חתומה, ויען ויאמר אלי קח זאת האגרת ששלחה אליך השבת ואקוד ואשתחוה לה' ואברך השם אשר כבדני זה הכבוד ואתפשונו בשתי ידי וידי נוטפו מור ואקראנה ותהיה כפי כדבש למתוק, אך בקראי הטורים חם לבי בקרבי וכמעט יצאה נפשי, ואשאל העומד לנגדי מה פשעי ומה חטאתי כי מיום שידעתי את השם הנכבד והנורא אשר בראני ולמדתי מצותיו לעולם אהבתי את השבת, ובטרם בואה הייתי יוצא לקראתה בכל לבי, גם בצאתה הייתי משלחה אותה בשמחה ובשירים, ומי בכל עבדיה כמוני נאמן ומדוע שלחה אלי.

זאת האגרת וזאת היא

רביעית בעשרת הדברים.	אני שבת עטרת דת יקרים.
ברית עולם לכל דורות ודורים.	ובין השם ובין בניו אני אות.
וכן כתוב בראשית כל ספרים.	ובהכל מעשיו כלם אלהים.
למען אהיה מופת להורים.	ולא ירד אז מן.
ומרגוע לעם שוכני קברים.	אני עונג לחיים על האדמה.
וששים בו זקנים עם נערים.	אני חדות זכרים גם נקיבות.
וכי לא יספרו על מות ישרים.	ולא יתאבלו כי אבלים.
והגרים אשר הם בשערים.	השקט ימצאו עבד ואמה.

ינוחן כל בהמות הם ביד איש. וכל משכיל ביינו הוא יקדש. בכל יום ימצאו שערי תבונה. מכובד מעשות דרך. ושמרתוך מכל אשם. בזקניתיך שגגה נמצא בך. ושם כתוב לחלל יום שביעי. לחבר איגרת דרך האמונה.

כסוסים וחורים ושיירים. וגם יבדיל חשובים כנזירים. ביומי נפתחו מאה שערים. ונכון מצוא חפץ ודבר דבר. למען שמרתני מאוד מימי נעורים. אשר הובאו אליך הספרים. ואיך תחשה ולא תדור נדרים. ותשלחם אל כל העבדים.

ויען ויאמר אלי ציר השבת הוגד הוגד לה אשר הביאו תלמידך אל ביתך אתמול ספרים פרושי התורה ושם כתוב לחלל את השבת, ותאזור בעבור כבוד השבת להלחם במלחמות התורה עם אויבי השבת ולא תשא פני איש.

ואיקץ ותתפעם רוחי עלי ונפשי נכהל מאוד מאוד, וארחץ ידי ואוציא הספרים חוצה אל אור הלבנה והנה כתיב שם פירוש ויהי ערב ויהי בוקר, והוא אומר כאשר היה בוקר יום שני עלה יום א' שלם כי הלילה הולך אחר היום, וכמעט קרעתי בגדי, וגם קרעתי זה הפירוש כי אמרתי טוב לחלל שבת אחת ולא יחללו ישראל שבתות הרבה אם יראו זה הפי' הרע, גם נהיה כולנו לעג וקלס בעיני הגוים, ואתאפק בעבור כבוד שבת ואדור נדר אם אתן שנת לעיני אחר צאת יום הקדוש עד שאכתוב אגרת ארוכה לכאר את ראשית יום התורה להרים מכשול ולהסיר פח ומוקש, כי כל ישראל הפרושים גם הצדיקים עמהן יודעים כי לא נכתבה פרשת בראשית מעשה השי"ת בכל יום רק בעבור שידעו שומרי התורה איך ישמרו השבת כאשר שבת השי"ת לספור ימי בראשית.

והנה אם יהיה סוף הששי עד בוקר יום השביעי היה לנו לספור הלילה הבא, הנה זה הפירוש מתעתע כל ישראל במזרח ובמערב גם הקרובים גם הרחוקים גם החיים, והמאמין בפי' זה השי"ת ינקום נקמת השבת ממנו, והקורא אותו בקול גדול תדבק לשונו לחכו, גם הסופר הכותב אותו בפירושי התורה ידיו יבש תיבוש ועין ימינו כהה תכהה, ולכל בני ישראל יהי אור.

ועל זה חבר הראב"ע ספר "אגרת השבת" בראיות נכוחות וכבאור הכתובים והלכות גדולות כחשבונות תקופות ומזלות מוכיח צדקת הקבלה לשבות מערב ועד ערב, ע"ש.

יא

הגה"צ רע"א העניש לאיש א' שבנה בשב"ק

הגה"ק רבי ר' עקיבא אייגר זצ"ל כל ימי ישיבתו בק' פרידלאנד, לא היה איש אשר ימרה את דבריו, פעם הי' בעיר פרידלאנד שריפה גדולה, לעת הזאת הי' שם הגאון ההוא בק' ליסא שנקרא לבוא שמה כאשר שבק חיי' חמיו הגביר ר' איצק מרגליות לתקן סדר עזבונו, בשוכו לביתו גזר אומר שכל הנשרפים אשר יבנו מחדש יהיו נוהרים להתנות בקאנטראקט שיעשו עם הבונים שביום השבת ויו"ט יהיו בטלים ממלאכה נגד דבר קצוב שיתחייב אדון הבית בעד יום השבת להשלים מזק הבונה והפועלים.

איש לא נפקד אשר לא שמע לקולו, כ"א אחד מיוחד בעם אשר היה בעירו היותר נכבד, היותר עשיר, הוא לא פנה לזה, כי אמר יבנה ביתו בקרוב.

כאשר הגיע שבת הראשון אחר כי החלו לבנות, וכל הבתים שבתו ממלאכה בלעדי בית זה הגביר, ותהום העיר, והקול בא לאזן הגאון, שלח אליו, והשמיט עצמו כי שיח וכי שיג לו, או הוא ישן, כליל שבת שלאחריו, שלח אל השמש המכריז כרוז כתב בכת"י הקדושה, והרכה לדבר בענין איסור זה ושגזר אומר שלא יעשה כן עוד, וסיים וכל הפורץ גדר ישכנו נחש, הוא הגביר הנ"ל לא הוטב לבו בזה.

שבת לאחריו כאשר הוכרז שוב כזה, ויתמרמר הגביר, והוא היה לעת הזאת ראש על הראשים המנהיגים, ונתן פקודה להשמש המכריז שכל כרוז שיוכא לידו להכריז להראות לו מתחלה הכרוז, ואם הוא יתן לו רשיון אז יוכל להכריז.

כהקף הימים והגיע יום עש"ק והגאון שלח שוב כרוז כפעם בפעם ויבוא אליו השמש להגיע לו מפקודת ראש המנהיג ולרעת מה יעשה, השיבו, אתה לא תעשה נגד פקודתו לך והראהו הכרוז, והודיעני מה ענה בך כאשר הביא הכרוז אליו, עשה חריטה על תיבות הסיום "וכל הפורץ גדר וכו'" הלך השמש להודיע להגאון הנ"ל, אמר א"כ הנח הכתב ולך לשלום, מה עשה ביום השבת דרש בביהכנ"ס, ובתוך הדרוש הרבה לדבר מזה בהתלהבות גדול, וקרא הכרוז בפומבי והוסיף בו דברים ואמר שהוא מובטח מי שימרה דברו ויבנה בשבת, שלא יתקיים הבית ההיא, בכל זאת הגביר לא הטא אזנו, ובנה בית גדול לתלפיות, והבונים עשו מלאכתם גם ביום השבת, והיה זה הבית מבחר הבתים כגודל ובנוי בכל העיר.

ואחר עבור איזה שנים והנה תקרה א' אשר בקירות הבית נפלה ונשברה, והיה בפתע פתאום, כי הרימה שלט בה ונרקבה, וקראו לבונה אומן מומחה לבדוק, ויחפש וימצא את כל תקרת הבית וכל עץ אשר בבית ובכל היציעים, כולו שלט בו הרקב, ויאמר מהרו וצאו מן הבית, והוצרך לחדש הבנין מראש עד סוף, והי' לנס, כי כל הבנים הנבנים בשנה אחת עם בית זה כולם בריאים וטובים, ועץ מיצר אחד הסמוך לעיר כרתו, והנה הבית הזה חרוב נחרב, והכירו כי הצדיק גזר בדרושו ברב חימום אשר בערה בו, והקב"ה קיים, והבית הזה אחרי הבנותו שנית, מכרו הגביר ההוא לאחד מבני העיר, כי ירא לשבת יותר בבית הזה.

יב

עונש לא' שמתו שוריו על שחילל שב"ק

פעם בא גביר א' לפני הרה"ק בעל באר מים חיים זצ"ל האב"ד טשערנאוויטץ, והתנצל לפניו איך שהוא מחזיק רפת מהרבה שורים ושלח אותם לעיר וויען למכור אותם, ובהדרך נפלו כמה שורים מחמת שהתחיל החולאת בהשורים וכמה שורים מתו, ואמר לו הרב ר' חיים שאם יקבל עליו שביום השבת קודש לא יעבוד בהם שום מלאכה אז לא ימתו, ואמר לו שנוטריקון של תיבת שב"ת הוא כך, "שורך" בשבת "תעבוד, "שורך" בדרך "תמות, — "שורך" בשבת "תנוח, "שורך" בדרך "תלך.

יג.

עונש לאשה בצרעת על שתפרה בשבת, והי' לה רפואה

ע"י הרה"ק מפרימישלאן זי"ע

פעם א' באתה אשה עשירה אחת להרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זצ"ל בבקשה כי נצטרעת ר"ל וכבר היתה אצל הרבה רופאים ולא הועיל, אמר לה רבינו מדוע תפרת בשבת, ונבהלה האשה ותשתומם, אמר לה רבינו, מאיר אינו אומר שקר, התחילה האשה לבכות ותאמר בעלי לא הי' בביתו כמה שבועות, ובערב שבת אחר הדלקת נרות בא לביתו וחפשתי כתונת בעדו והי' הצוארון קרוע מעט ותקנתי אותו, וכעת היא מבקשת מרבינו הק' שיתפלל להשי"ת וימחול לה ותתרפא.

אמר רבינו להמשמש שלו אר"י לך ותקרא את יוסלי חייט, וכבא יוסלי חייט אמר לו רבינו הן באת בקובלנא אלי שצריך אתה להשיא בתך הבתולה, אמר החייט הן, אמר רבינו להמשמש קח קולמוס ועשה חשבון, והתחיל המשמש לכתוב, בתוך כך בא אברך א' מלובב אמר רבינו האברך הזה יעשה החשבון, התחיל האברך לכתוב ב' מאות רו"כ נדן, ועל בגדים ג"כ מאה רו"כ אמר רבינו להאשה המצורעת תן ג' מאות רו"כ ותתרפא.

אמרה האשה ב' מאות רו"כ יש לי אצלי, אלך ואקח בהלואה עוד מאה רו"כ ואתן לרבינו, הסכים רבינו והלכה ללוות ונתנה כל הסכום, אח"כ אמר רבינו תלך לרחוץ בהנהר ותקח עמך את הכלה שתרחץ עמך, נתיירא החייט פן תזיק הרחיצה להכלה ח"ו הרגיש רבינו והבטיחו שלא יזיק לה כלום, ואמר להאשה הזהרי שאחר הרחיצה לא תביט על בשרך.

ביום מחר הלכה האשה עם הכלה לרחוץ בהנהר ונדמה להאשה בשעת הרחיצה כמו עורה נפל ממנה להמים ותביט על ידה, וכשעלתה מן המים נשאר ידה מצורעת.

ובאתה האשה עוה"פ לפני רבינו בבכיה שידה מצורעת כמקדם, אמר לה רבינו למה הבטת על ידיך הלא הזהרתי אותך שלא תביט על בשרך, אמרה האשה הבטתי בלי כוונה, וצוה רבינו לקרוא עוה"פ ליוסלי חייט, ובכואו אמר לו רבינו על הוצאות החתונה יש לך? אמר החייט לא, אמר רבינו להאשה הביאה עוד מאה רו"כ על הוצאת החתונה, וביום מחר תלך עוה"פ לרחוץ עם הכלה, ותקשור מטפחת על עיניך לבל תביט על ירך, וכן היה ונסעה האשה לביתה בריאה כאחד האדם.

מזה אנו רואים גודל כח הצדיק שהמעשה הזאת הוא כמעשה אלישע הנביא עם נעמן שר צבא ארם.

יד.

אחד שלא רצה לסגור המספרה בשבת

ונענש ע"י הגאון מברעזאן זצ"ל

פעם א' היה בעיר בערזאן חילול שבת גדול מאת המגלחים שהתחילו לגלח בפרהסיא בשבת, וספרו להגאב"ד דשם [הוא הגאון המפורסם רבי שלום מרדכי

הכהן ז"ל, המפורסם בחיבוריו שו"ת מהרש"ם ו"ח ועוד], ושלח לקרוא אותם ונתאספו כל המגלחים ואמרו כי מוכרחים לספר ולגלח בשבת כי זה עיקר פרנסתם, כי עיר ברעזאן מלא מאדונים ושרים מהערכאות ומאנשי הצבא, ואם לא יגלחו בשבת גם בימי החול לא יבואו אליהם, ומה יעשו הלא היהודים מצער ומעוטים המה ומהיכן יהי' להם פרנסה, ובאם לאו יהיו מוכרחים לחזור על הפתחים, וטפלי תלוי לכל אחד.

והוא ז"ל דיבר עמהם רכות וקשות במעשיות ובמוסר עד שנתרכך לבם הקשה, והסכימו אם יעשו כולם אגודה אחת ויד אחת חק ולא יעבור שלא יגלח שום אחד מהם בשבת, ויחתמו על כתב בקנס אם יעבור מי ויגלח בשבת אפי' בצנעה אזי יסגירו כולם חנותם ולא יעשו עוד שום מלאכה, ואם א' או שנים לא יסכימו ע"ז אזי מוכרחים כולם לעשות מלאכתם בשבת, כי הלא אם לא יעשו המה יקח האחד או השנים כל פרנסותיהם.

והתחיל לדבר ולהוכיח את כל א' וא' עד שחתמו על הכתב שעשה ביניהם, ולא נשאר רק אחד קשה עורף אשר לא רצה לשמוע ולחתום, אף כי דיבר אליו דברים אשר לא הי' ראוי לשמוע דברים היוצאים מן הלב ובכ"ז לא נכנסו הדברים ללבו.

אח"כ איים עליו באזהרות ועונשין להמחללים שבת, ולא רצה לשמוע ופנה עורף ורצה לילך, ואמרו הנשארים שבעבור זה הא' מוכרחים כולם לחלל שבתות, ע"כ פנה עוד הפעם לאיש אחד הנ"ל ואמר לו תדע שהיושב בשמים ישית עצה עבורך הכי אם ח"ו תשבר ידך מה תעשה הלא תהי' מוכרח לסגר חנותך אף בחול, ע"כ שמע נא וחתום גם אתה על הכתב ולא תגרום שתחללו כולכם את השבת, והוא לא רצה לשמוע וביקש והפציר את שאר המגלחים, והמה האחת באמרם שאינם יכולים לראות איך האחד הנ"ל יקח את כל מכיריהם שפרנסתם תלוי בהם כאשר אמרו בתחלה.

ע"כ הלביש קנאה ועוז ואמר שבוודאי מן השמים ירחמו כי האיש האחד יחטא ומחטיא את הרבים חטא הרבים יתלו בו.

וכאשר הלכו כולם מבית של רבינו לא רחוק מביתו על המשעול מדריכה נפל הבליעל הזה ושבר ידו ונפל פחד עליהם וחזרו כולם ואמרו נעשה ונשמע וחתמו כולם על הכתב, והבליעל הזה חלה על חליו ושבק חיים לכל חי, כן יאבדו וכו' והי' לנס ולקידוש השם.

עוד פעם אחת פתח איש אחד מהולכי קדימה את חנותו בשבת וכאשר ספרו זאת לרבינו חרד לבכו ושלח את השמש שלו חיקף שיאמר לו בשמו שיסגור את החנות, ולא שמע פעם א' ושתיים ואמר אפי' אם יבא הרב בעצמו לא אשמע, וכאשר שמע זאת לבש את המעטפה והלך לאביו של הנ"ל, אף כי גם אביו הי' מהולכי קדימה ומהמשכילים, בכ"ז לא הרהיב עוז בנפשו לחלל את השבת בפרהסיא, וכאשר דפק על פתחו ופתח הפתח עמד אבי האיש הנ"ל נגד המראה וסרק במסרק את שעריו כי לא חשב בדעתו שבא יבא אליו הרב בשבת בבקר, וכאשר ראה אותו עמד נבהל ומשתומם ושאל מה זה רבינו ומה היום מיומים, והוצג לו חיקף כסא וביקש מאתו שישב מעט וישב וסיפר לו את כל הנעשה שבנו פתח חנותו היום, וכל זמן שאני בחיים בושה וכלימה הוא וכאב לב שיפתח מי חנות בשבת בעירי, ע"כ באתי אליכם שתראו שיסגור החנות וכוודאי ישמע אתכם.

ואמר לו אני ממלא מבוקש רבינו ואראה לעשות כל מה שביכולתי בכדי שיסגור את החנות למען לא יגרום ח"ו כחוט השערה עג"נ לרבינו.

והלך חיקף לבנו הנ"ל והפציר בו ומילא מבוקשתו, ואך התנה תנאי כפול כתנאי בני גד וראובן שרק בשבת זו סוגר את החנות ועל שבת הבא לא יציית אותו, ולא ירהב לאמור לו עוד בדבר הזה כי לא ישמע לו ולא לשום אדם בעולם, ובא אביו הנ"ל וסיפר לו את דברי בנו הנ"ל וביקש שלא יהי' לו חרעומות עליו כי הלא ידעתם כי בזמנינו אלו בן מנוול אב, ע"כ אין שום עצה ע"ז רק אם מן השמים יעכבוהו אזי טוב כי גם רצונו בזה שלא יפתח החנות ויחלל שבת בפרהסיא, אך אין בכחי למחות בו, ונתן לו תש"ח על טרחתו ואמר לולי שמרו ישראל שבת א' וכו', ועל שבת הבע"ל נשען על אבינו שבשמים, ובטוח אני שלא יפתח עוד חנותו.

ולא עברו כל ימי השבוע וביום עש"ק סגרו חנותו מטעם המלך מחמת שהתחילו הבע"ח שלו לתבעו והלך לאבדון כן יאבדו, ונעשה רעש גדול בהעיר ממעשה הלזה אז אמר כי לא בזכותו ומעשיו נעשה הדבר הלזה כי הלא ביד מעש אין, רק הקב"ה בכבודו ובעצמו תבע עלבונו.

כן נזכה שיחפע השם עלבוננו ויוציאינו מהגלות המר הזה ונעלה לציון ברנה ועינינו תחזנה בבנין ציון וירושלים במהרה בימינו אמן.

טו.

מחלל שבת אחד נעשה בעל תשובה גמור

פעם בא לטיסא פירעד איש אחד לשכור "הגיט" מהאדון דשם עם הארענדא ועשו חוזה ביניהם, וכל אלו ששכרו עד אז "הגיט" היו להם הזיקות ממנו, וכן הי' גם אצלו שעל ידי שעבר על איזה תנאים מהנכתב בהחוזה, האדון הלשין עליו ונעשה משפט גדול מזה, ובכל המשפטים הקודמים זכה האדון ויצא הפס"ד שמחוייבים לשלם סכומים גדולים כי כל השופטים היו חברים להאדון, והאיש הנ"ל לא ידע מה לעשות כי ירא מאוד שהאדון יזכה גם עכשיו.

וכיון שראו צרתו יעצו אותו שילך להאב"ד דשם (הוא הרה"צ מרן רביני משה נתן יונגרייז זצ"ל, מח"ס תורת משה נתן) וישפוך לפניו שיחו ורק הוא יכול להצילו מהצרה הלזו.

והלך לרבינו וסיפר לו כל הענין, ושאל לו רבינו אם הוא שומר שבת? השיב לא! אז אמר לו רבינו שאם יקבל עליו מה שיצוהו אז ינצל מהצרה הלזו, ואמר שיקבל על עצמו כל אשר יצוהו רבינו, אז אמר לו רבינו שיקבל עליו לשמור שבת כהלכתו ויכשיר כל כליו.

והאיש הנ"ל קבל עליו הכל בשמחה, ורבינו אמר לך לשלום והשי"ת יצליח דרכך ונסע למקום המשפט.

ובאותו יום הי' שם גם האדון שלו ופתאום מת במיתה משונה האדון הנ"ל, ובא האיש בשמחה לרבינו לבשר לו הבשורה, ואמר לו רבינו שיסע תיכף לאשת האדון וישוה עמה, וכן הי' והלך לאשת האדון והשוה עמה על סך מועט והמשפט נחבטל, והאיש הנ"ל הי' אח"כ בעל תשובה גדול.

טז.

מגודל קדושת הרה"ק מצאנו זצוק"ל

סיפר לי הרה"ח הישיש המפורסם מו"ה יוסף הארטמאן שליט"א מפעיה"ק תובב"א, ששמע מאביו הרה"ג מו"ה יחיאל משה ז"ל שהי' מו"צ בעניעד (בהר"ר אהרן יהודא בהג"מ בנימין ז"ל אב"ד שאמלוי), שבעת שנתפרסם ההיתר ע"י שטר מכירה לעשיית יין שרף בשבת ע"י עכו"ם שסידר ותיקן הרה"ק מצאנו

זצוק"ל, אז כתב דודו הרה"ג מו"ה חיים מאיר זאב הארטמאן ז"ל שהי' אב"ד שאמלוי (בן להרה"ג מו"ה בנימין אב"ד שם) מכתב להרה"ק בעל דברי חיים זצ"ל עם השגות על ההיתר הנו', והרב"ח השיבו בדרך פלפול והשיג עליו, והרב משאמלוי חזר והשיב גם על זה.

וכה פלפלו והשיגו זה את זה, ובפעם הרביעית או החמישית כאשר השיבו הד"ח על מכתבו, ביקש מאתו במכתבו שאל יטריחו יותר בפלפוליו והשגותיו, ונדפס מכתב זה בשו"ת דברי חיים ח"ב (חאו"ח סי' כ"ט) ואעפ"כ לא השגיח דודו הגאב"ד משאמלוי על זה, ושוב השיב והשיג על הרב"ח גם על מכתב הזה, וכאשר קיבל הרב"ח שוב מכתבו קרא המכתב כמה פעמים בהתרגשות עצום ופניו הי' כלפיד אש, ועישן אז הלולקי שנתמלא כל הבית עשן, והלך וחזר בכיתו בהתלהבות עצום באותו שעה נחלש בכיתו הרה"ג ר' חיים מאיר זאב הנו' וחלה את חליו ד' שבועות וניסו ברופאים ולא הועילו ושל"ח.

וכאשר הורידו על הארץ והדליקו הנרות סביביו, ואמו היתה אז עוד בחיים חיותה והרעישו מאוד וצעקה בקולי קולות מגודל מרירות הסתלקות בנה היקר הזה, ופתאום ראו שפתח עיניו וקם ממשכבו ואמר ששלחו אותו מעולם העליון כדי לדבר בשבח וגדולת מרן רה"ק מצאנו, ואמר לא ידעתי עם מי אני מפלפל ולא הכרתיו, כשמזכירין למעלה את שמו של הד"ח אפי' מלאכים שרפים וחיות הקודש כולם מזדעזעין מקדושת שמו, ואני אעפ"י שאני מוכן לילך על מקומי המוכן לי בלי דו"ד אעפ"כ הייתי מוחל על חלקי אם הי' נותנים לי הזכות שאוכל לילך על ידי ורגלי עד עיר צאנו ולפייס אותו צדיק בחיים חיותי הי' אצלי חשוב יותר מחלקי, ע"כ דבריו.

וכל זה שמע הרב ר' יחיאל משה הנו"ל שעמד אצל דודו הנו' באותו פרק, וכתב כל דבריו בפנקסו, והי' נושא אצלו תמיד פנקס זה להראותו לעין כל מה שסיפר דודו אחר פטירתו, והוא ראה ושמע כל זאת באזניו.

יז.

איש כפרי מחלל שבת שנעשה בעל תשובה

ע"י הרה"ק שר שלום מבעלז זצ"ל

פעם אחת בא לפני הרה"ק רבי שלום מבעלזא זצוק"ל כפרי אחד בבקשה שיתפלל בעדו, וישאלהו הרה"ק על דרך התנהגותו בשבת בשדהו, ויודה לפני

הרה"ק כי הנהו עושה שבתו חול, והתחיל להתנצל כי אי אפשר לשבות כדת מכל מלאכה בשדה.

והרה"ק הנ"ל התחיל להוכיחו וידבר על לבו דברי מוסר ועצות לעשות את השבת כמצווה, ואחרי אריכות דבריו נענה לו הכפרי כי אמנם כן ישמע לקולו, אך זאת יבקש מאתו כי עד אחר ימות הקצירה והאסיפה מן השדה יסכים הוד קדושתו לבל יפריע ממלאכתו גם בשבת קודש.

ואמר לו הרה"ק הסכת ושמע את אשר אספר לך מעשה שהיה, בימי הקדמונים, אז בעת ממשלת הפריצים כידוע שלכל אחד מאדוני הכפרים היה לו יהודי מוזג הכפר, ואותו היהודי היה עבד נרצע לאדוניו, פעם אחת עשה אחד מהפריצים משתה גדול אשר לקחו בו חבל כל בעלי אחוזות הגדולים בגליל הזה, וכאשר התעלסו מאד החלו להתפאר כל אחד ואחד בהיהודי שלו, כשמוע האדון בעל המשתה את דבריהם, התפאר גם הוא כי עבד נאמן כאשר היהודי שלו הנהו אין לאחד מהם כמותו, כי לא נמצא כמותו בכל הארץ.

ויאמרו לו כל המסוכים כי בזאת יבחנו דבריו, אם יצוה על מוזגו היהודי להמיר דתו וישמע לו, אז יודו כולם כי כן הוא.

וישלח לקרוא את היהודי מכפר שלו, ובבואו לפניו גזר עליו כי יחליף את דתו, ואם לא ישמע לו מרה תהיה אחריתו, ויאמר לו היהודי איזיל ואימלך בגו ביתאי, וישב אל ביתו ויספר לאשתו את אשר נגזר עליו מאדוניו, ואחרי שקלי וטריא שהיה ביניהם אמרה כי בל ימרה את פי אדוניו, וימהר היהודי לאדוניו בהסכמה כי יחליף את אמונתו, ויאמר לו האדון אם כן תדע כי מעתה לא יקרא עוד שמך יעקב כי אם איוואן ושם אשתך... וילך לביתו.

חלפו ירחים אחדים, והנה שליח בא מאת האדון כי יבוא איוואן אליו, ויבוא ויאמר לו האדון דע כי מעתה עליך לשוב אל אמונתך ולא יקרא עוד איוואן כי יעקב יהיה שמך ככראשונה, ויאמר לו כי כמאז כן עתה לא יעשה דבר מבלי עצת אשתו, וישב לביתו לשאול בעצת אשתו, ותאמר לו האשה הנה מה טוב ומה נעים כי נשאר באמונתנו אפס הנה הימים הללו הנם קרובים לחג הפסח וכידוע ההכנות לימי הפסח קשים מאד העולם בעבודה רבה ובהוצאות גדולות, לכן עצתי כי תבקש עוד מהפריץ כי אמנם כן נשוב בשמחה לאמונתנו, אך יסכים להרחיב לנו זמן התיירותינו עד אחר חג הפסח למען לא נצרך להתיגע בהכנת ימי הפסח ולהוציא את ההוצאות הללו, ובכך בחפצנו להשאר עוד נכרים עד אחר חג הפסח.

הכפרי הביץ את הנמשל, וקיבל על עצמו לשבות שבתו מכל מלאכה בשדה, ולשבות בשביעי בחריש ובקציר עולמים.

יח.

איך שהעניש הרה"ק מהרי"א מזידיטשוב זצ"ל

את אנשי בוריסלאב על שחיללו את השבת

הגה"ק ר' יחזקאל הלברשטאם זצ"ל אב"ד שינאווי בעודו רב בסטרופקוב, בא פ"א לשבת אחד לעיר בוריסלב, שהי' דרים בה יהודים הרבה בשביל מעיינות הנפט שנתגלו בה בימים ההם, ורוב בעלי המעיינות היו יהודים וברובם חסידי זידיטשוביב.

ביום השבת בבוקר יצא הרב משינאווי דרך בארות הנפט ומצא פקידים יהודים יושבים על יד הבארות ומשגיחים על העבודה, נצטער מאד על חילול שבת זה, וסגר את עצמו בחדרו כל היום ולא נתן לשום איש לבא לפניו כי חרה לו מאד על חסידים ע"ה הללו.

במוש"ק נסע מיד לדראהביטש הסמוכה והלך אל הרב דמתא שמצודת רבנותו היתה פרושה גם על בוריסלב, ודבר עמו קשות על הפרצה שתחת ידו בגלילו בוריסלב, יעץ אותו הרב שיסע לזידיטשוב אל הרה"ק מהרי"א זצ"ל כי רק הוא יכול לעמוד בפרץ בדבר הזה, עשה כעצתו ובא להרה"ק הנז' ואמר לו: להוי ידוע למר שעל שלחנו שותים יין נסך, כי באים אליו חסידים מעיר בוריסלב ובניהם כאלה המחללים שבת בפרהסיא וינם יין נסך, וספר לפניו בפרוטרוט את אשר ראו עיניו.

בו ביום כתב הרה"ק מזידיטשוב לאנשי שלומו בבוריסלב אזהרה נמרצה ואיים עליהם ועל כל אנשי בוריסלאב, שאם יוסיפו לחלל את השבת, כשם שעד עתה התפלל עליהם שירבה הנפט בבארותיהם, יתפלל עליהם מעתה שיתמלאו כל הבורות מים, ויהפוך ה' להם הברכה לקללה.

איומו של הרה"ק מזידיטשוב עשה רושם אדיר וחזק, חרדו האנשים לנפשותיהם פן יחרה בהם אף רבם והביא עליהם קללה תחת ברכה, כל הימים אשר חי רבם לא הוסיפו לחלל השבת ואזהרתו של רבם נשמרה בכל תוקף.

אחרי פטירתו שוב התחילו לחלל את השבת, וקללת רבם כתומה בא עליהם, רוב בעלי המכרות ירדו מנכסיהם, בארותיהם נהפכו לבארות מים ויסכרו כל מעיינות הנפט של אלו שנתברכו ממנו בחיים חיותו אשר התחילו לחלל קרושת השבת.

אחר הדברים האלה כשוך חמת הגה"צ ר' יחזקאל זצ"ל, זכר את הביטויים שדבר לפני הרה"ק מזידיטשויב והכהו לבבו, כי סוף סוף אפשר היה לו לספר לרבינו את אשר ראו עינו לא ברעש ולא בסערה, ובמצות אביו הגה"ק מצאנו זצ"ל החליט לקבל נזיפה לפני הרה"ק ברגלים יחפות, ולאשר כי ידע שלא יתנו אותו לבא לפני הרה"ק והוא חלוץ הנעל סבב נסיעתו ליום תשעה באב, ואחרי חצות היום בא לפניו בבגדי אבילות ורגלים יחפות, ובקש מטו ממנו על הדברים שנמלטו מפיו בתוך לבבו, אבל הרה"ק בכלל לא התרעם עליו מפני שידע שכוונתו לשמים וארייתא היא דקא מרתחא ביה.

י.ט.

הקפדת הצה"ק משינאווי על נר שנכבה בשבת על ידי דחיפת חטיפת השיריים

סיפר הרה"ק רבי חיים אלעזר שפירא זצ"ל אב"ד מונקאטש, ששמע מאדם גדול בשם הרה"ק רבי יחזקאל שרגא האלבערשטאם זצ"ל משינאווע שפעם א' רחפו כ"כ הבאים על ש"ק לקבל ברכתו או בעת לקיחת השיריים בעת השלחן עד כי נכבה נר ש"ק, ומוכן ממילא כי הי' שוגג ואולי באונס מרוב הלחץ זה הרחק, עכ"ז הקפיד מאוד ואמר כי זהו הוא הסימן שלא הי' כונתם לש"ש (בחטיפת השיריים וכיוצא) ואין זה רצון הבורא ית"ש, כי אם הי' כונתם לטובה לא הי' מגיע חילול שבת וחטא (גם בשוגג) עי"ז, וז"ש בבני יעקב ויעשו לו בניו כן (מלשון "כן" בנות צלפחד דוברות, היינו מנא ידעין כי עשו כ"ן לשון בצד"ק וכראוי אם יגיע מזה) כאשר צום מצות הש"י, והיינו שיהי' המצוה גוררת מצוה ולא גוררת עבירה גם בשוגג כנ"ל עכד"ק זיע"א.

כ.

איך העניש הגאון מברעזאן איש אחד שבנה ביתו בשבת

פעם אחת הי' בעיר ברעזאן א' מהולכי קדימה שהתחיל לבנות לו בית חומה בתוך העיר ובנה גם בשבת, וכאשר נתוודע לו מזה להרב הגאון רבי שלום מרדכי הכהן זצ"ל אב"ד דשם, הלך בעצמו להאיש הנ"ל והפציר בו שלא יבנה בשבת ושלא יהי' הוא הראש והראשון בחילול שבת בפרהסיא בבנין, אך האיש הנ"ל לא נטה אוזן קשבת ואחר פיוסים הרבה ואיומים לא רצה לשמוע, אמר לו הגאון מברעזאן בטוח אני בעזהשי"ת ולמען קדושת שמו שבוודאי לא תדורו בבית הלזה ויבוא לידי זרים, ולא ארכו הימים כי בעת הגמרו נחלה ר"ל ושכב עלי ערש דוי ימים רבים עד שהוכרח למכור את הבית חומה הנ"ל, ושל"ח ולכל ישראל, כן יאבדו כל אויבי וכו' וחיים וברכה לכל אוהבי השם ולשומרי מצותיו.

כא.

סיפור נורא מגודל שכר "השומר שבת כהלכתו"

הגביר ר' איסר'ל שסגר החנות בכל בחצי היום וכבדוהו משמים בבן קדוש רבינו הרמ"א זי"ע

בספר רחמי האב (אות שבת שלום) בא"ד כ' וביותר צריך לזרו בעל החניות לסגור החנות מבעוד יום, כי סמוך לשבת הבעל דבר מתגבר ומביא להם קונים, והרבה באים לקנות צרכי מצוה גרות לכבוד שבת, אל תאכו ולא תשמעו להם כי הם שלוחי הבעל דבר, ושמעתי מעשה נפלא מהגביר ר' איסר'ל שהי' לו חנות גדול ויקר בכל מיני משי והי' מנהגו כאשר הגיע חצי היום בע"ש מיד סגר החנות.

פ"א נתקנא בו הס"מ ובאל נסותו והתלבש בדמות שר גדול ולקח הרבה סחורות יקרים ועשה השוואה על כל אחד ועדיין לא נמדד כמה אמות יש בכל אחד, ובתוך כך הגיע חצי היום והלך הגביר לסגור החנות כמנהגו, והשר התחנן לו שיתן לו הסחורה ולא רצה והפסיד מעות הרבה, וכבדוהו מן השמים עבור זה בבן קדוש רבינו הרמ"א מאורן של ישראל.

כב.

מעשה באחד שלא לבש כתונת לבן לכבוד שבת עד הבוקר

עו"ש כ', שסיפר הצדיק ר' בערצי מנאדבורנא זצ"ל איך שהגאון הקדוש ר' שבתי מראשקוב נסתלק בע"ש, ולעת ערב בא אליו שליח דרחמנא שיבא להיכל שמקבלין בו שבת בעולם העליון, והלך אחר השליח וכאשר הגיע לפתח ההיכל ראה שם זקן נכבד עומד, ושאל אותו למה אינו הולך לפנים והשיב שאין מניחין אותו עד הבוקר, לפי שהי' מנהגו תמיד שלא לבש כתונת לבן לכבוד שבת עד הבוקר.

כג.

הכנת השבת אצל הבעש"ט זי"ע

סיפר הרב הגאון המפורסם רבי שלום מרדכי הכהן ז"ל אב"ד ברעזאן (בעמח"ס דעת תורה שו"ת מהרש"ם ועוד) ששמע מזקנים כי פעם אחת ישבו תלמידי הרה"ק ר' ארון לייב זצ"ל מפרעמישלאן ביום ו' עש"ק וספרו מופתים מהבעל שם טוב, והרב הקדוש הנ"ל ישב בחדרו הסמוך ושמע דבריהם ופתח הדלת ואמר להם, מה לכם לספר מופתיו, ספרו נא גודל צדקתו ויראתו, כי בכל יום ערב שבת בהגיע חצות היום התחיל לדפוק לבבו, וכל מעיו היו מקשקשים עד שכל סביביו שמעו קול המון וקשקוש, מפני הפחד והרעדה שהיו כל אבריו רועדים מהכנת שבת וקדושת היום הבא.

כד.

תשובה באמת

אחד מתלמידי וממשיכי דרכו של הבעש"ט זצלה"ה זיע"א, שלח פעם את אחד מתלמידיו המובהקים לכפר נידח אחד בין כסא לעשור, וצוה עליו שילך לחיט פלוני שהוא איש פשוט מאד, ויראה האיך שהלה מקיים מנהג הכפרות בעויה"כ.

ותלמיד זה לא הפיל ארצה דבר רבו הק', ונסע לכפר המדובר, ובכליון עינים ציפה לראות עבודתו של הכפרי במנהגי הכפרות, וסוף סוף באה השעה המיוחלת, והכפרי הוציא פנקס אחד, ובו היה רשום כל עוונותיו וחטאיו שחטא בשנה זו, וכמו"כ הוציא פנקס שני, ובו היה רשום כל היסורים ועגמת נפש שונים דערו עליו ופקדו אותו במשך השנה שחלפה, והכפרי הזה החל לעשות חשבון מדויק זה כנגד זה, וכשסיכם את התוצאות ראה, שסבל יותר יסורים במשך השנה, מאשר חטא למקום כ"ה, ופתח פיו בטענות כלפי מעלה בשברון לב, היתכן...

אולם, בסופו של דבר נענה ואמר בזה"ל, אלו לא היית ממ"ה הקב"ה כביכול דבר ברור וודאי שלא הייתי מוחל לך בעד זה, אך כיון שאתה הוא כביכול כ"ה, הנני מוחל לך, אך בתנאי שגם אתה תמחול לי על אשר עשיתי לפעמים נגר רצונך, וכעת, שאתה מוחל לי, ואני מוחל לך, שרה! הביאי את החרנגול, ונעשה כפרות (ותמימות של חיט כפרי זה עוררה רעש גדול בכל העולמות, שהצדיקים הרגישו בזאת, ושלחו לראות את עבודתו הנפלאה הזאת בתמימתו ולראות דרכי היראה של איש פשוט זה, שרשם דבר קטן וגדול שפגם בתומ"צ).

כה.

תשובה עם חרטה

אברך אחד בא פעם לפני הרה"ק מוהר"מ מפרימישלאן זצלה"ה, ובקשתו שטח לפני הרה"ק שחפץ הוא לשוב בתשובה לפני השי"ת, אמר לו הרה"ק מוהר"מ, אם חפץ אתה לשוב בתשובה, מהצורך שיהיה לך חרטה על מעשיך, ענה אברך הלז, בוודאי, כי באם לא הייתי מתחרט, לא הייתי בא לפני הרבי, הזדעק הרה"ק מפרימישלאן ואמר לו בזה"ל, הלזאת בשם חרטה ייקרא, "מאיר" יספר לך את אשר נקרא חרטה, והתחיל לספר בזה"ל:

פעם היה אברך אחד אשר קיבל לעת חתונתו נדוניה בסך מאתיים זהובים, כדי שיהיה לו סכום מוכן לפשוט ידו במסחר לאחר חתונתו, אברך הלזה יצא לשוק וקנה מכספו אריג בחמשה פרוטות המעטער, כס"ה של ארבעת אלפים מעטער בשווי של מאתיים זהובים, ויהי היום, ואברך זה יצא עם סחורתו ליומא דשוקא, כדי למכור את סחורתו ולהרוויח בה.

ובהגיעו למחוז חפצו לרחוב השוק, שמע קול קורא ומכה בתוף, (כידוע שבימים ההם הכריזו על מחיר הסחורות בהכאת תוף) פנה האברך אל אחד הסוחרים ושאלו מה הוא הכאת התוף? ענה לו שמכריזים שעלה מחיר האריג לעשר פרוטות המעטער, כמובן שאברך זה שמח בלבבו שיוכל למכור את סחורתו בכפליים, ויש כבר בידו ריוח נקי של מאתיים זהובים, נכנס עם עגלתו לרחוב השוק כדי לחפש מקום מתאים להעמיד דוכנו ולהתחיל למכור הסחורה, בעוד שהוא מחפש מקום חניה, שמע קול מבשר ואומר שכבר נתייקר מחירי אריגים ועולה עשרים פרוטות המעטער, ועד שהוא מתמלא שמחה מתהייקרות השער, שמע מרחוק עו"פ את קול המכריז ואומר, שמעטער אריג, עולה כבר שלושים פרוטות ובררך זה עלה מחיר האריגים למעלה למעלה, עד ששמע שמעטער אריג עולה כבר זהוב שלם, והיינו מאה פרוטות והוא עדיין לא התחיל למכור את סחורתו, (כ"ז מספר הרה"ק מוהר"מ מפרימישלאן אל האברך שבא לקבל תשובתו).

אך, כיון שכבר פנה יום, חשב לו אברך זה בלבבו, על מה ולמה אמהר כעת למכור את סחורתי, והנה כבר לפנות ערב, והלא ממילא כבר נתעשרתי והון רב ועצום בידי כי את כל הסחורה קניתי רק במאתיים זהובים, וכעת סחורתי שוה הוא, ארבעת אלפים זהובים, ובין לילה נתעשרתי הון ועושר כזה, ומה לי למהר, הנה אסור לאכסניא לאכול ולהשביע נפשי, ולנוח קצת מעמל וטורח הדרך, וכבוקר אלך ואמכור את סחורתי ואשוב לביתי כשהון ועושר בידי, אומר ועושה הוא, ונכנס לבית מרזח, וצוה שיביאו לו בשר ודגים וכל מטעמים, ופרפראות ולפתן, ובסוף יין ישן נושן, כדרך הנגידים, כי בטוח וסמוך היה שהנה כבר נתעשר עושר רב, ואח"כ צוה שיכינו לו מטה מוצעת היטב, ושכב לנוח מעמל הדרך, ולפני שינתו התחיל לחשוב חשבונות מה יעשה עם כל ההון והעושר הזה.

ויהי בבוקר כאשר יצא האברך זה לרחוב השוק, שמע קול מכה בתוף ומכריז, וכאשר שאל על קוץ המכריז, ענו לו שכרוז יוצא, שמחיר האריג ירד פלאים, ובעד שלשה פרוטות... יכולים לקבל מעטער אריג, (כי כאשר שמעו הסוחרים שאריגים עובר לסוחר הוא, וחסר סחורה מסוג זה על השוק, הביאו סחורה זאת מכל הכפרים הסמוכים, עד שנתרבה סחורה זאת, ועי"ז ירד מחירה פלאים כמובן).

וכמובן שאברך זה השתחרו עיניו וראשו הסתחרר עליו, והתחיל לתלוש שערות ראשו, והחל צווח ככרוכיא, אוי לי, ווי על נפשי, ומה עשיתי ובין לילה נתהפך לעני מרוד, ואפילו את הקרן לא אוכל להוציא, ואילו הייתי מוכר את

סחורתי רק בעת שהגעתי אל השוק, ג"כ הייתי מרויח בכפליים, ועכשיו כמו ידי איבדתי את כל הוני ורכושי, ומה מרה היתה עליו נפשו, ונוסף על כל זה, עוד אכל סעודה כזאת, ועל חשבון מי עשה זאת, ולא די שלא נתעשרתי, עוד נהיה בעל חוב, וכל זאת הוא מפני שלא מכר את סחורתו ביום אתמול וכו' וכו'.

וסיים הרה"ק מוהר"מ מפרימישלאן זצלה"ה את דבריו, ואמר אל האברך אשר ישב לפניו שביקש לשוב בתשובה, מעצמך אתה יכול להבין האיך שהתחרט אותו אברך על אשר לא מכר את סחורתו בעיתה, ואבד את כל הונו, חרטה כזאת הוא תקרא בשם "חרטה", ואם מתחרטים באופן כזה כמו שאברך הנ"ל התחרט או אז יכולים לשוב בתשובה אמיתית לפני המקום ב"ה (רזא דעובדא שער האותיות אות תשובה).

כו.

תשובה גדולה

הרה"ק מוהר"מ מנדבורנא זצלה"ה היה חייב לאיש אחד בעיר טשערנוביץ סכום כסף עצום, ע"י שלקח ממנו רב נרות בהקפה, (כידוע שהרה"ק מוהר"מ השתמש בסכומים עצומים של נרות) ופעם בעת שהיה הרה"ק מוהר"מ בעיר טשערנוביץ, בא אליו איש הלזה ואמר אל הרה"ק, שהוא מוחל לו את כל חובו, בתנאי שיבטיח לו שהוא בן עולם הבא.

וכשמוע זאת הרה"ק, לא השיב לו כלום, כי אם התחיל לדבר אתו בעניני עוה"ז, ושאל אותו אם הוא יודע האיך שפועלת מכונת הרכבת, והתחילו לדבר זמן רב מענין זה, ואח"כ שאל אותו האיך שפועלת מכונת, ומענין לענין בנושאים אלו, בדברים על דא ועל הא, שאל אותו הרה"ק האם יודע הוא האיך שמכבסים כביסה, התפלא איש הנ"ל, ובת צחוק עלה על פניו, ולא ידע מה לענות, כי כל בר בי רב יודע זאת, נענה אליו הרה"ק, אם כן, אומר לך אני האיך שמכבסים כביסה.

ופתח הרה"ק פיו קדשו בחכמה והתחיל לומר, הנה בעש"ק אהה"צ כשבאים מהמקוה, לוקחים את הכתונת הצואה שהפשיטו, וזורקים אותה תחת המטה, (כן היה הנהוג בשנים אלו שכביסה מלוכלכת מקומה תחת המטה) ואחר שב"ק, מוציאים את הכתונת הזאת משם, ושורים אותה במים חמים, ואח"כ מכניסים אותה ליורה גדולה, ומרתיחים אותה היטב כמה שעות, ואח"כ מגבבים

בקש, וקוטמים באפר, עד שכתונת זאת מזדככת ויוצא ממנה הלכלוך הבלוע בה, ואח"כ נוטלים כתונת זאת ומוליכים אותה אל הנהר, ושם שוטחים אותה על קרש רחב עם בליטות, ומתחילים לשפשף עם נתר ובורית, ואח"כ נוטלים עץ ארוך וקשה ומתחילים להכות על הכביסה שעל הכרש (כידוע שכן היו מכבסים כביסה בשנים אלו).

והמשיך הרה"ק דבריו אל בן שיחו בפחד נורא ותנועה איומה, מכים מכים, ומכים ומכים (ובל"ק, מעץ פערט און מעץ פערעט, און מ'פערעט, וכו') עד שכתונת זאת יוצאת נקיה לגמרי, וכל זאת אמר הרה"ק בפחד נורא כזה עד שאיש הנ"ל נפל והתעלף על הארץ אין אונים, והוצרכו להבהיל אנשים להשיב רוחו אליו.

(והנמשל מובן, אולם בכדי להקל על הקורא נכתבנו בקיצור, בעת שמגיע זמנו של אדם לשוב לבית עולמו, ומטהרים אותו... ואח"כ מכניסים אותו מתחת למטה, היינו לקברו, ומשום מוציאים אותו כדי לטהרו ולזככו ועושים אותו עמו את כל ונוכחת, עד שנשמה זאת מזדככת כפי שהיתה בראשונה זכה ונקיה, ואז תבוא למקומה המוכן לה בעוה"ב, ואיש הנ"ל שמע כל זאת מפי הרה"ק ע"י משל הנ"ל בלבד, ובקרבו התנוצצו הרהורי תשובה מרוב הפחד שהטיל עליו הרה"ק, עד שנפל מתעלף מגודל התשובה).

וכאשר הוטב לו במקצת, הביאו אותו לביתו, עזב תיכף הרה"ק את עיר טשערנוביץ ונסע משם לעיירה קטנה הסמוכה הנקראת מיעלען, ושם גר היה באותו עת בנו הרה"ק מוהר"מ מקרעטשניף ואיש הנ"ל נחלה אנושות, ויהי ביום ועש"ק הגיע מברק מטשערנוביץ אל הרה"ק, שאיש הנ"ל חולה אנוש הוא ומוטל על ערש דוי, והיה כבר ממש בפני' דמעלא שבתא, נענה הרה"ק מוהר"מ אל בנו ואמר, נכנס במהרה להתפלל תפילת מנחה, כדי שאיש הנ"ל יעבור בנקל... וכן היה שביליל שב"ק של"ח, מהתשובה הגדולה עד כלות הנפש, ע"י דבריו של אותו צדיק.

כז.

עובדא נוראה מהצה"ק ר"ר מרדכי מנדבורנא זי"ע

כידוע שבסוף ימיו של הרה"ק מוהר"מ מנדבורנא זצלה"ה תקע אהלו ומושבו לעיר בושטינע במדינת הונגריא, ונהרו אליו אלפים מישראל, כמחז"ל

הכל צריכין למרי דחיטיא, הן לשמוע דברי אלקים חיים בעבודת השי"ת, ואלו הנצרכים לישועות ורפואות, וסמוך ובטוח היה שאצל הרה"ק מוהר"מ ימצאו את כל מבוקשם.

ובתוך עמי אנכי יושבת, כאתה גם אשה אחת אשר בנה נחלה אנושות, ורופאים נואשו מלהצילו, וכאשר היה כבר ממש נוטה למות ר"ל, לקחה אותו על כפיה ובאתה לפני הרה"ק מוהר"מ לבושטינע, אולם בדרך הליכתה נפטר הילד תחת ידיה, ר"ל, אבל אשה זאת במר נפשה עליה, לא שתה לבה לזאת, ולקחה אותו כמו שהוא, ורצתה לבית הרה"ק, וברעש גדול נכנסה למקום מושבו, ולקחה את הילד וזרקה אותו לתוך חדרו של הרה"ק מוהר"מ, והרה"ק עמד ממקומו, ניגש אל הדלת וסגר אותה על מנעול וברית, ואחר זמן מועט פתח הרה"ק את דלת חדרו והילד יצא מחדרו חי וקיים, הולך על רגליו כשאר כל איש, ואפילו למשענת לא הצטרך, ותהום כל חצר קדשו וכל הסביבה, בראותם בעיניהם תחית המתים, ממש ככימי אלישע הנביא.

והיה בימים הרבים ההם, ויגדל הילד, והוליו אותו לתלמוד תורה, וכו' אולם אחר שנעשה בר מצוה, שכחו הוריו את כל הניסים האלו, ולדאבון לב שלחו אותו ללמוד גם לימודי חול בכתי ספר של נכרים, אבל העולם הזה התנהג עוד בדרך התורה והניח תפילין ושמר על קדושת השב"ק, אך ברבות הימים נרתע לאחוריו, ולאט לאט ירד מטה מטה בדרכי היהדות, ולאידך, בלימודי חול הצליח מאד מאד, עלה ונתעלה, עד שנהיה למנהל גדול בבית חרושת לכריתת ועיבוד עצים, אשר בימים ההם הי' להצלחה מופלגת ולדאבון לב עבד גם בשבתות ויו"ט, ומשמו היהודי "געציל" נתהפך ללשון העמים "געזא" ועזב לגמרי את דרך אבותיו ר"ל.

והנה פ"א בלילה בשכבו על משכבו, רואה הוא בחלומו, יהודי זקן עטור זקן לבן ופיאות ארוכות, ומקלו בידו, ויאמר לו בזה"ל, "אני מרדכי מנדבורנא" (והרה"ק מוהר"מ היה כבר אז בעלמא דקשוט) והמשיך ואמר כשהיית ילד קטן הביאה אותך אמך אלי, והיית כבר מת... ואני החייתי אותך בתחיית המתים, והחל צווח עליו בקול נורא ומבהיל, "על זה הנער התפללתי"... כדי שתהא מחלל שבת וכו' וכו' ובתוך כדי כך התחיל להכותו במקלו אשר בידו מכות קשים ומרים, שא"א היה לו לשאת אותם, ובתוך חלומו, מרגיש הוא שא"א לו לסבול יותר מכות קשים אלו, והמכות האלו הביאו אותו לידי מיתה, ר"ל, ומת... ורואה הוא בחלומו שעושים לו כל צרכיו כנהוג, והוליו אותו לקבורה.

השבת בישראל כהלכתה

קא

וכאשר רק חזרו הקהל המלויים אותו לבתיהם, רואה הוא מלאך אחד נורא, ושרביט של אש בידו, ותיכף הושיט את השרביט ובהכאה נוראה על קברו, שאל אותו "מה שמך", ענה לו, "געזא", וששמע המלאך את תשובתו, היכה בכפליים על קברו, ושאלו עו"פ ברעש גדול ואדיר "מה שמך", והוא עונה לו עו"פ כתשובתו הראשונה, אך המלאך, חזר והיכה בשלישית על קברו הכאה נוראה כזאת עד שהרגיש שכל הקבר והאדמה מתחתיו התפוררה "מה שמך", עד שבקושי נזכר שמו האמיתי והוא "געציל".

ובחלומו, והנה המלאך לוקח אותו בידו, ובזמן מועט העמידו לפני ב"ד של מעלה, והתחילו לעיין בדינו מה היה חטאיו ופשעיו בעולם העובר, והתחילו לעיין ראשון ראשון, וראו שחטאו הראשון היה, שהתפלל בכל יום תפילת השחר עד הודו "בלי תפילין", ורק לפסוקי דזמרה התעטר בתפילין, ופסקו בב"ד של מעלה, הגם שאת אינה עבירה חמורה כ"כ, אבל היות וזה יצא ראשונה, ועי"ז התחיל לסוג אחור, עד שכבר התפלל בלא תפילין, ואח"כ כבר לא התפלל לגמרי, עד שנעשה פוקר ר"ל, לכן מגיע לו רק עבור עבירה זו, ג' חדשים גיהנום, או, שברירה בידו לחזור לעוה"ז ולתקן את כל חטאיו, אבל הוא ענה ואמר, שמסכים לקבל עונשו בגיהנום, מלרדת עו"פ לעוה"ז, כי אולי לא יתקן, ואדרבה יקלקל ח"ו עוד ביותר, וניתן צו מב"ד של מעלה להורידו לגיהנום, וכשירצה דינו זה על חטאו הראשון יעיינו בדינו להלן.

הדבר יצא מלפני הבי"ד, ובחלומו, והנה מלאך אחד לוקח אותו ומתחיל ללכת אתו לגיהנום, והנה הולך בדרך הוא ומרגיש שחום מתחיל להעטיפו, שאל את המלאך המובילו, האם כבר כאן הגיהנום, התמלא המלאך בצחוק גדול, וענה לו שלגיהנום הוא עוד מרחק רב מאד, וחום זה הוא רק מה ששופע כבר מאש הגיהנום על אף המרחק הזה, וכן הלך עם המלאך הלאה, עד שהרגיש ששורף כבר תחת רגליו, וא"א לו ללכת הלאה בשו"א, ומטפס ועולה, מטפס ויורד, מרוב החום והאש ששורף מתחת רגליו, ולוכש עוז ושאל עו"פ את המלאך, האם כבר כאן הגיהנום, אך המלאך כבראשונה מצחק ממנו, ואומר לו שרחוק הוא עוד מאד מאד מהגיהנום עצמו.

התחיל מתחרט על אשר לא הסכים על הברירה השניה לרדת לעוה"ז כדי לתקן, כי ראה שיסורים קשים ומרים אלו, א"א לו לשאת בשו"א, וחגר עוז במתניו, ואמר אל המלאך המובילו, שרצונו לשוב לעוה"ז לתקן מעשיו, כי עונש הגיהנום אינו יכול לשאת בשום אופן, ענה לו המלאך שיעמוד במקום ההוא

ויחכה לו, והוא ילך לשאול בעצת הבי"ד של מעלה, ותיכף פרח לו המלאך, ובזמן מועט חזר אליו ותשובה בפיו, שמסכימים לזאת בבי"ד של מעלה, אך בתנאי שבאמת יתקן מעשיו, ובחלומו והנה המלך לוקח אותו וחבטו ארצה.

ומעצימת החבטה התעורר הנ"ל משינתו, כשהוא שוכב על הארץ אין אונים, וזכר היטב את כל חלומו שעבר עליו בליל בלהות זאת, וגם ראה סימנים חיים טריים, וכל חלקי גופו היה פצועים ומחובטים עד זוב דם, מהמכות אשר קיבל מהיהודי הזקן, ואח"ז היה רתוק למטתו כמה שבועות עד שתרפאו המכות וגופו החלים.

ומיד עזב את מקום עבודתו, ונהיה לבעל תשובה גמור, והתחיל לעסוק בתורת ה' תמימה יומם ולילה, עד אשר נהיה לת"ח גדול וחסיד יר"ש כל ימי חלדו בכוחו של אותו צדיק אמת זיע"א, והסתופף עוד בצ"ק של כ"ק אדמוה"ז מוהרא"ז מקרעטשניף זצלה"ה, בתשובה גדולה, וכל ימיו חזר על חלומו זה, כדי לעורר את ישראל ליראה ולאהבת השי"ת (רזא דעובדא שער האותיות אות תשובה).

ב"ה

**אין ליכט
פון תורה**

ספר

שלחן ישראל כהלכתה

חלק א'

הכנסת אורחים

אידיש

567

**הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשנ"ט לפ"ק**

ספר
שולחן ישראל כהלכתה
דיני הכנסת אורחים

פרק א

מצות הכנסת אורחים

(א) פון אברהם אבינו לערנט מען זיך אפ אז מען זאל דערלאנגען דאס עסן ווי שנעלער, און אויב דאס מוז זיין דורך נעמען א העלפער זאל ער עס טאן און נישט מקפיד זיין דוקא אליין צו טאן אויפן חשבון פון אורח, (אגד"כ שם) אין אזא צייט זאל ער געבן דאס ביליגערע דורכ'ן שליח צ.ב.ש. וואסער, ווייל עס קען זיין א חשש אז ביי אנדערע זאכן וועט ער קארגן (שם).

(ב) די שטאט מענטשן קענען צווינגען איינער דעם אנדערן אריינצו- נעמען אורחים (הר"ם, מרדכ"י, ש"ך רנ"ו סק"א).

(ג) הכנסת אורחים קען אן ארימאן אויך מקיים זיין דורך געבן שלאפן פאר אורחים, און רוב זענען טאקע ארימעלייט ווייל די רייכע שוינען זייערע בעטן און שטיבער מען זאל עס נישט שמוציג מאכן (חסל"א).

(ד) מען דארף רעדן ווייניג און טאן אסאך (חסל"א סי' ח').

(ה) פון אברהם אבינו לערנט מען ארויס אז מען טאר נישט אויפהאלטן אן אורח אויב ער האט נישט קיין צייט (חסל"א סי' ח'), דער צדיק מהר"י מראדוויל פלעגט זאגן, פארוואס שטייט נישט בפירוש אין די תורה מען זאל מקיים זיין הכנסת אורחים, דאס איז דאך זייער א גרויסע מצוה? דער תירוץ איז ווייל דעמאלט וואלט מען נישט געלאזט דעם אורח גיין אפילו ער וואלט געשריגן מוחל טובות! ער האט נישט קיין צייט, און יעצט ווייזט די תורה אז נישט אייביג איז די מצוה אריינצושלעפן דעם אורח.

(ו) מען דארף שנעל גרייט מאכן דאס עסן, און יעדע מאכל זאפארט ווי עס ווערט פערטיג צוברענגען (מדרש וירא, ב"מ, אהב"ח, חסל"א).

(ז) מען דארף אויפנעמען די אורחים מיט גרויס פרייד, און נישט פאר- ציילן פאר זיי די אייגענע פראבלעמען, נאר אדרבה זיי אויסצוהערן און טרייסטן (אהב"ח, חסל"א).

(ח) פאר'ן ארימאן דארף מען געבן דאס בעסטע עסן וואס ער האט אנגעגרייט צו די סעודה (רמב"ם ה' מת"ע, יור"ד רמ"ח סעי' ח') נישט ווי די וואס עסן בריוח און פאר'ן אורח קארגט מען.

(ט) מען זאל נישט ברוגז זיין אויב דער ארימאן עסט מיט אפעטיט נאר אדרבה זיך פרייען (סי' ת"ש חסל"א).

(י) אין ס' רמתיים צופים ווערט געברענגט אז א גרויסער מכניס אורח האט אויפגעהערט געבן בריונפן פאר א שיכור וואס האט זיך געוואלגערט אין די מיסטן און די פרנסה האט זיך אים אפגעשטעלט ווילאנג ער האט דאס פאראכטן (שם).

פרק ב

מצות הכנסת אורחים

(א) ווען עס איז א יקרות דארף מען געבן פאר די אורחים מער צו עסן ווייל דעמאלט איז מען מער הינגעריג (חסל"א בשם מר"ם מרימענעו וצ"ל).

(ב) מען דארף ווייזן ווי דאס ביה"כ איז (שם).

(ג) אויב דער אורח דערציילט עפעס אדער זאגט ד"ת כדי מקרב זיין די מענטשן צו זיך זיי זאלן אויך העלפן זאל מען אים נישט אפווענדן, ווייל דאס איז זייער א גרויס צער פאר'ן אורח, נאר אויסצוהערן דאס איז אויך א גמ"ח, דאס זעלבע ביי יעדן מענטש (חסל"א ס"ח).

(ד) דער בעל בני יששכר שרייבט אז דערפאר האט שרה געהאט א באזוך נדער געצעלט ווייל ביי אברהם האבן זיך געדרייט שטענדיג אורחים, זאלן זיי נישט נכשל ווערן מיט הסתכלות (אגד"כ פ' וירא), כאטש ביי איר האט עס נישט געשאט (עי' זוה"ק פ' חיי).

(ה) די מצוה פון הכנסת אורחים איז גלייכצייטיג א גרויסע סגולה געהאלפן צו ווערן מיט קינדער (תנחומא פ' תצא), אין דעם זכות פון הכנסת אורחים וועט דער באשעפער אים מיט זיינע קינדער ראטעווען פון אלע צרות (אהב"ח פ"א ח"ג).

(ו) איידער מען ברענגט נאך צו עסן זאל מען מכבד זיין די אורחים זיך אראפצוזעצן אפרוען (שם פ"ב).

(ז) מען דארף אליין באדינען דעם אורח און מחנך זיין די קליינע קינדער אויך אזוי (שם).

שולחן ישראל כהלכתה

ה

(ח) עס שטייט אין זוה"ק אז עס איז א מצוה דאס דער בעה"ב זאל אליין אפשניידן ברויט פאר'ן אורח כדי ער זאל זיך נישט שעמען (שם).

(ט) מען טאר נישט קוקן אויף אים ווען ער עסט (או"ח ס' ק"ע, ואחרונים שם).

(ט) מען זאל געבן פאר'ן אורח דעם באקוועמסטע געלעגער, כדי ער זאל זיך גוט אויסרווען, אמאל איז נאך מער טובה פאר'ן אורח דער געלעגער ווי דאס עסן (שם).

(י) א אידענע וואס זאגט, זי קען נישט געבן פאר אן אורח נאר אויב זי קאכט און גרייט געהעריג צו פון פאראויס איז דאס בלויז קארגשאפט, דער עיקר מצוה איז צו לאזן דעם אורח צו וואס מען האט אין שטוב, און דאס זאל מען געבן מיט א גוט הארץ (באר מים חיים וירא).

(יא) מען דארף זיך אויפשטעלן לכבוד די אורחים (שם).

(יב) אויב עס קומט אן אורח זאלסטו אים נישט פרעגן אין לערנען זאכן, נאר אויב דו ביזט זיכער אז ער וועט וויסן צו ענטפערן (ס"ח ש"ב).

(יג) דער בעה"ב זאל זיך נישט פירן פארן אורח מער ווי די גרויסקייט פון אורח כדי דער אורח זאל נישט מקנא זיין דעם בעל הבית (קדושת לוי וירא, ד"ה והוא).

(יד) עס טרעפט אמאל אז מען האט מורא צו רופן אן אורח ווייל מען האט נישט עפעס ממשות'דיג מיט וואס מכבד צו זיין דעם אורח, דעמאלט אויב עס איז דא א צווייטער וואס קען אים יא מכבד זיין ווי געהעריג זאל יענער אים נעמען, אויב נישט, זאל ער אים געבן וואס ער האט (אהב"ח ח"ג פ"ב, ועי' לעיל או' י"א).

(טו) כדי מקבל פנים זיין דעם אורח מעג מען זיין אויסגעדרייט מיט'ן רוקן צום רבי'ן (קול אלי' וירא).

(טז) עטליכע מאל איז דער בעש"ט הק' געווען ביים נודע ביהודה, און איינגעשטאנען דארט, און דער נו"ב אליין פלעגט עוסק זיין אין הכנסת אורחים, און דערלאנגען טיי פאר'ן בעש"ט, האט דער בעש"ט געזען אז דער נו"ב האט דורך אים ביטול תורה, האט ער אויפגעהערט איינשטיין ביי אים (בית רבי פכ"ח).

(יז) עס געהער צו די מצוה ווי גרינגער צו מאכן פאר'ן אורח דאס עסן און טרינקען (עי' אוה"ח חיי, ותאמר).

יח) דער אורח טאר נישט שפירן אז דער בעה"ב איילט זיך, ווייל דאס ברענגט דעם אורח צו עסן שנעל (עי' שם).

יט) אפילו אליין טאר מען נישט עסן איידער מען גיט פאר די בעלי חיים, אבער פאר אן אורח גיט מען פריער, (עי' א"ר קס"ז, ובתורת משה לחת"ס עה"ת פ' חיי).

כ) לויפן קעגן אן אורח מאכט ביים אורח דעם איינדרוק אז ער איז חשוב און צופרידנשטעלנד פאר'ן בעל הבית (ספרוני פ' וירא), לויט טייל פוסקים איז א מצוה צו לויפן אפילו דארט ווי דער אורח באמערקט נאך נישט (שכנה"ג אר"ח סי' ד) לויט אנדערע נאר פון דעם פלאץ וואס דער אורח זעט (א"ר שם, עי' אגד"כ פ' וירא דתלוי בפלוגתא דשם לענין תפלה, וכמו"כ הכא לענין אורחים, וע"כ כה"ם שם).

פרק ג

מצות הכנסת אורחים

א) מצות הכנסת אורחים גייט אן אויך ביי עשירים (סי' יש נוחלין בשם מהרי"ל) נאר ביי ארימע-לייט איז מען מקיים דערביי צדקה אויך (ליקוטי מהרי"ל, סי' החיים, אמרי ברוך יור"ד רמב"ב, אהב"ח ח"ג פ"א).

ב) דער טעם פארוואס מען זאגט נישט לשם יחוד פארן מקיים זיין די גרויסע מצוה פון הכנסת אורחים, ווייל די מצוה פון הכנסת אורחים איז גרעסער ווי קבלת פני השכינה איז נישט שייך צו זאגן לשם יחוד (דגל מחנה אפרים, טעה"מ עניני ציצית).

ג) נאך א טעם קען זיין ווי די גמרא ברענגט ביי נחום איש גם זו (תענית) אז פון ווארטן אביסל איז דער ארימאן אויסגעגאנגען, און אזוי שטייט אין ש"ע רנ"א אז ווער עס קומט און בעט עסן גיט מען אים תיכף, דעריבער זאל מען טאקע געווארנט זיין און נישט מאכן צופיל הכנות פאר'ן געבן, און די סברא איז זייער פשוט, ביי אן אנדערע מצוה וואס דער לשם יחוד שטערט נישט די מצוה, איז אדרבה זייער וויכטיג די הכנה למצוה, אבער ביי הכנסת אורחים ווי יענער ווארט נעבעך, הונגעריג, אומגעדולדיג, איז יעדע רגע הכנה מבטל די מצוה פון הכנסת אורחים ווייל די מצוה איז יענעם צו זעטיגן, און דא לאזט ער אים נאך הונגען, ווילאנג ער ענדיגט מיט די הכנה.

פרק ז

הכנסת אורחים — סעודת מצוה

(א) אורחים נכבדים וואס עסן ביי אים הייסט א סעודת מצוה, אבער ווען זיי זענען איינקוואטירט ביי א צווייטן און ער רופט זיי צו עסן איז שוין א ספק (דרישה תקט"ו).

(ב) נאר ביי די צוויי אויבנדערמאנטע אופנים (או' ז') ווערן זיי אנגערופן אורחים, אבער ווען ער לאדנט דעם חבר צו זיך אויף א מאלצייט הייסט ער נישט קיין אורח, און די סעודה איז א סעודת הרשות (ב"י ורמ"א של"ג ס"א) ווייל דער חבר וואוינט אין דעם זעלבן שטאט (הגר"ז), און אפילו דעמאלט אויב מען זאגט שירות ותשבחות הייסט עס א סעודת מצוה (שו"ת מהר"ם סי' תר"ה, א"ר או' ה, כה"ח או' ט"ז שם).

(ג) אבער אויב דער חבר קומט עסן ביי אים לכבוד דעם אורח, הייסט ער אויך אן אורח (ט"ז, תו"ש, הגר"ז שם).

(ד) אויב די אורחים האלטן בעפאר די סעודה הייסן זיי נישט ריכטיגע אורחים (או"ח של"ג או' א, כה"ח י"ג).

(ה) איבעראל ווי עס שטייט און ווערט דערמאנט "כבוד אורחים" מיינט מען אזעלכע וואס זענען ראוי צו באקומען כבוד, צ.ב.ש. תלמידי חכמים, אדער מענטשן וואס האבן א גוטן נאמען מיט זייערע גוטע מעשים, אדער אן ארימאן א קינד פון חשוב'ע מענטשן, אדער עשירים וואס זענען ראוי מען זאל זיי מכבד זיין זיי טוען נישט קיין שלעכטס, אדער די סתם קבצנים, מיט ארחי פרחי וואס פארן ארום וועגן פרנסה הייסט צדקה וואס מען גיט זיי צו עסן, און נישט אין כלל פון אורחים (סולת למנחה כלל ט"ו צ"ג, כה"ם של"ג י"ד, נזר ישראל סי' כ"ח בלקוטי רמ"א, לקוטי מהרי"ל, אמרי ברוך יו"ד סי' רמ"ב, פמ"ג בפ"כ).

(ו) די אלע אופנים פון אורחים זענען נאר אויף אזוי פיל אז דער וואס גיט זיי עסן טוט א מצוה, אבער די סעודה הייסט נישט קיין סעודת מצוה, (מ"א של"ג, מ"ב, ערוה"ש שם, ולשון כה"ח מגומגם כמבואר למעיין שם), עס איז דא אן איינצעלנע שיטה וואס האלט אז עס איז א סעודת מצוה (דרישה ה' יו"ט מובא לעיל או' א, אבל להלכה סתימת האחרונים מוכח דלא קי"ל כן, לפי דברי הפוסקים או' ה' דכ"מ שנזכר אורחים הכונה מכובדים, וא"כ גם בשל"ג מיירי מאורחים כאלו ועל אלו כתבו האחרונים דאינו סעודת מצוה, ודו"ק כי קצרתיו).

ז) דער יוסף אומץ שרייבט ווען מען מאכט א סעודה לכבוד אן אורח חכם גדול ומובהק ומורינו וואס קומט אין שטאט הייסט עס א סעודת מצוה (שם קל"ד, יעב"ץ דיני בין המצרים), אויב דאס פאסירט אין די ניין טעג און דער אורח וועגן שוואכקייט דארף עסן פלייש, מעג דער בעה"ב מיטעסן מיט'ן אורח פלייש און וויין, און מען מעג אויך איינלאדענען אלע לומדים און חכמים פון שטאט מיט די עסן (יעב"ץ שם, בדוחק י"ל דגם כונת הדרישה לאורח כזה וצ"ע).

ח) עס איז דא ווער עס האלט אז ווען מען לאדענט דעם חבר ווייל ער איז א ת"ח הייסט עס אויך א סעודת מצוה (ערוה"ש של"ג ה', ומדברים נ' דס"ד רדי אם הסעודה נעשה בשביל שהוא ת"ח, וא"צ שיהא ג"כ חכם גדול מובהק ומומחה כד' הפוסקים לעיל חו' ז', ע"ש), אין די גמרא שטייט אויב מען גיט עסן און טרינקען מיט קוואטיר פאר א ת"ח איז פונקט ווי ער וואלט מקריב געווען תמידין (ברכות דף י') און ווער עס וויל נישט מהנה זיין א ת"ח איז זיין שטראף גרויס (סנהדרין צ"ב, אהב"ח ח"ג פ"א), דער וואס נעמט אריין א ת"ח און גיט אים צו עסן און טרינקען וועט זוכה זיין צו אלע ברכות (ברכות ס"ג), נאך געפינען מיר אז דער וואס וויל היינט מקיים זיין די מצוה פון נסכים זאל ער געבן פאר א ת"ח טרינקען ווייל (יומא ע"א).

ט) עס איז דא אזעלכע וואס האלטן אז ווען חברים עסן צוזאמען הייסט עס הכנסת אורחים, און פאר ארימע-לייט הייסט עס צדקה (ס' החיים לאחי המהר"ל, הק' לס' חסד לאברהם על משניות זרעים, ס' שערי האמונה, אלף המגן דיני קדיש יתום, וע"ע שצ"ח בזה), פון דארט נעמט זיך דער מנהג צו מאכן א סעודה אין טאג פון יא"צ, און אפילו אן ארימאן גיט לכה"פ תיקון (שם).

י) דער שפאלער זיידע זצ"ל האט געזאגט אז דאס הייסט ריכטיג צדקה ווען מען גיט פאר'ן חבר עפעס צו טרינקען, ווייל מיט דעם שטארקט ער דאס הארץ פון עס קערט צוריק דעם זעל (ס' שערי האמונה בשם חותנו ששמעו מפיו הק' זי"ע).

פרק ה

נאך פרטים פון הכנסת אורחים

א) ווען עס קומען אן אורחים זאל מען תיכף לייגן צו עסן ווייל דער ארימאן קען זיין הונגעריג און ער שעמט זיך צו בעטן (אהב"ח מ"ג פ"ב).

(ב) מען דארף פריער געבן עסן פאר א הונגעריגן, ווי קליידער פאר דעם וואס האט נישט (ב"ב ט'. יו"ד רנ"א ז').

(ג) א מאן און א פרוי וואס קומען בעטן עסן איז א פרוי פריער (שם סעי' ח' ועי' ש"ך שם).

(ד) דער וואס בעט עסן, טוט מען אים נישט פארשטן אויב ער איז א ליגנער, נאר מען גיט אים תיכף (שם י').

(ה) מען זאל נישט פרעגן ביי די בעל הבית'טע אויב זי קען נעמען אן אורח (ש"ח, חסל"א ס' ח'), און אפילו עס ווערט דורך דעם א מחלוקת זאל ער נישט קוקן אויף דעם (שם), דאס זעלבע ביי צדקה און גמ"ח (שם), דעריבער אזוי ווי עס טרעפט זיך ביי טייל מענטשן אז אין שטוב וויל מען נישט מסכים זיין אויף א געוויסן חסד, זאל ער נישט פרעגן און מאכן בסוד (מש"ב).

(ו) עס איז וויכטיג ער זאל זאגן אין שטוב אז זי זאל נישט צופיל גרייטן פאר'ן אורח, ווייל דורכדעם וועט זי גרינגער מסכים זיין צו אורחים, ווי דער פאקט ווייזט אז די סיבה פארוואס די אידענעס זענען נישט מסכים צו אורחים ווייל זיי מיינען אז מען מוז אנגרייטן עפעס מער ווי אלגעמיין (שם).

(ז) עס איז דא מדקדקים וואס אויב זיי שפירן אז זיי קענען נישט פועל'ן צוליב דעם טעם מען זאל ארייננעמען געסט, פירן זיי זיך אליין צוצוגרייטן פאר'ן אורח און דעמאלט איז שוין יעדער זיכער מסכים, מען קען באמערקן פאר די אידענע אז איר שכר איז לויט וויפיל כח זי טוט צושטייער געבן לכבוד דעם אורח, ווייל דער עצם שכר איז מורא'דיג גרויס.

(ח) מען זאל נישט פרעגן א גאסט וועלכער האט איבערגעלאזט עסן, פארוואס ער האט נישט געגעסן? אויב ער גייט שוין בענטשן, נאר בשעת ער איז נאך ביים עסן זאל ער אים מזרוז זיין צו עסן געהעריג (חסל"א ס' ח').

(ט) מען זאל נישט פרעגן אן אורח ווי ער האט געגעסן שבת אדער געשלאפן? נאר פאראויס פרעגן ווי ער גייט יעצט עסן, שלאפן (שם).

(י) מען זאל זיך משתדל זיין צו האבן אן אורחים שטיבל (אהב"ח, ושם).

(יא) מען דארף זייער געווארנט זיין צו געבן פאר ארימעלייט צו עסן ווען מען מאכט א שמחה כדי עס זאל נישט זיין ח"ו קיין קטרוג (עי' מדרש רבה פ' וירא, וסנהדרין פ"ט: ומעיל צדקה או תח"י באורך).

שולחן ישראל כהלכתה

5

יב) דער עיקר זאל מען געבן פאר'ן אורח אסאך פון דאס וואס זעטיגט, ווייל רוב מאל איז ער שטארק אויסגעהונגערט פון נישט עסן א לענגערע צייט, און פון דעם וואס מען גיט אים אביסל פון א געשמאקן געקעכטס ווערט ער נישט זאט, נאר מער הונגעריג (שם).

יג) דער זוה"ק זאגט ארויס זייער א הארבן שטראף פאר די וואס געבן נישט צו עסן יו"ט פאר אן ארימאן (מ"א תקכ"ט בשם זוה"ק, מ"ב, כה"ח, ח"א, ועוד), אויך זאל מען געדענקען צוזאמען נעמען געלט בעפאר יו"ט פאר די ארימעלייט וואס זיצן אין שטוב, און האבן נישט וואס צו עסן (עי"מ"ב שם).

יד) אויב איינער האט בקביעות אן אורחים שטיבל צו געבן עסן און טרינקען פאר יעדן באדערפטיגן, זאל ער באשטימען ארימעלייט פאר איינגעשטעלטע, וואס זיי שפירן דעם צער פון ארימאן, אבער נישט אזעלכע מענטשן וואס האבן נישט געשפירט דעם ביטערן זויערן טעם פון הונגערן וואס פירן זיך מיט שטאלץ קעגן ארימעלייט (ס'חסדי אבות).

טו) דער מקור און סדר מיט הדרכה וואס און ווי אזוי אויפצונעמען און מכבד זיין געסט, לערנען מיר זיך אפ פון אברהם אבינו ע"ה וואס איז דער עמוד ויסוד פון חסד (אהב"ח לח"ח, וכן בשאר ספה"ק), דער גאון וקדוש רב שר שלום מבעלזא זי"ע גיט צו פארשטיין פארוואס ביי אברהם אבינו מיט די מלאכים שטייט קודם "נצבים עליו" נאכדעם "וירץ לקראתם" צום סוף "והוא עומד עליהם". ווייל איידער אאע"ה האט מקיים געווען די מצוה זענען די מלאכים געווען גרעסער און חשוב'ער פון אברהם, וועגן דעם שטייט "עליו" תיכף ווי ער האט אנגעהויבן מיט די מצוה און געלאפן אריין ברענגען די מלאכים איז ער שוין געווען אין די מדריגה פון א מלאך וועגן דעם שטייט לקראתם ער האט זיך פארמאסטן מיט זיי, נאכדעם וואס ער האט מקיים געווען די מצוה בשלימות איז ער געווען העכער ווי די מדריגה פון מלאכים דערפאר שטייט עומד "עליהם".

טז) דער וואס שטיפט אוועק דעם ארימאן און גיט אים נישט צו עסן איז פונקט ווי ער וואלט זיין בלוט פארגאסן (תענית, עובדא דנחום איש גמ' זו, סוטה מ"ו).

יז) ווען מען גיט צו עסן פאר אן ארימאן זאל מען נישט איבערשמועסן זיינע צרות און פראבלעמען מיט אים, ווייל דאס נעמט אים אוועק דעם אפעטיט (אויסער ווען עס איז קענטליך אז דער ארימאן אליין וויל זיך אראפרעדן פון הארץ) און דאס גאנצע עסן איז שוין געצווינגען (עי"היטב ש"ס גיטין ס"ת, מדרש משלי עה"כ טוב ארוחת ירק ואהבה).

יח) אין טעמי המנהגים ברענגט ער פון ר' לייזער ז"ל וואס ער איז געווען א גרויסער מענטש, דאס ווען מען האט אים אויפמערקזאם געמאכט פארוואס ער אליין איז זיך מטפל מיט די אורחים צו מאכן די געלעגער, פלעגט ער ענטפערן נישט פאר דיר "בעט" איך נאר פאר מיר, אויף עולם הבא, ע"כ, גוטע אידן פלעגן זאגן, ווילסטו באזארגן דיין עוה"ב, באזארג יענעם עוה"ז.

פרק ו

ביטול תורה — וועגן חסד

א) די גמרא דערציילט פון בנימין הצדיק וואס האט אויסגעהאלטן א פרוי מיט אירע זיבן קינדער אין א הונגער יאר, האט מען אים געשאנקען דערפאר נאך 22 יאר צום לעבן (כ"ב פ"א).

ב) ווען איינער לערנט און איינער קומט בעטן א חסד וואס שטערט אים פון לערנען, עס קען אבער נישט געטאן ווערן דורך א צווייטן, זאל ער מבטל זיין פון לערנען צוליב די מצוה (אהב"ח ח"א פ"ג), דער חיד"א טייטשט אויס די באקאנטע מאמר חז"ל (ברכות ה'). אויב איינער האט יסורים און טרעפט נישט אויף וואס אנצוהענגען זאל ער עס אנהענגען אז מסתמא איז געווען ביי אים די עבירה פון ביטול תורה, דערויף פרעגן אלע מפרשים, נו! אויב אזוי וויאזוי אייגנטליך האט ער נישט געטראפן קיין עבירה, עס איז דאך דא ביטול תורה? ענטפערט דער חיד"א ז"ל: אז דער פשט אין די גמרא איז פארקערט, אמאל טרעפט זיך אז עס קומט אויס א טובה צו טאן פאר א איד, און עס גלוסט זיך נישט אוועקצורייסן פון בלעטל גמרא, צוליב איר זיסקייט און תענוג, מיט'ן באקאנטן אויסרייד "ביטול תורה" אבער אין דער ווירקליכקייט פסק'ענען מיר (מ"ק ט. ירושלמי פסחים פ"ג, אבות פ"ב מ"ה, קידושין מ', ירושלמי פאה פ"א, מד"ת נ"ב ר' יו"ד רמ"ו י"ח), אז א מצוה וואס קען נישט געטאן ווערן דורך א צווייטן איז מען מחויב מבטל זיין אפילו פון לערנען ביזן ענדיגן די מצוה, און דאס מיינט די גמרא פירט אויס דער חיד"א, ער זאל אנהענגען "די יסורים" אויף די עבירה פון נישט וועלן מבטל זיין פון לערנען צוליב טאן א מצוה, און די עבירה האט ער פריער נישט געטראפן ווייל ער רעדט זיך גאר איין אז ער האט געדארפט אזוי טאן (ע"ש בדה"ק המתוקים מנופת צופים).

ג) מיט דעם קען אויך זיין די פשט וואס די גמרא זאגט אז הכנסת אורחים איז העכער ווי מקבל זיין פני השכינה, ווייל דער רמב"ם פסק'נט (ה' תשובה פ"י) אז די העכסטע מדריגה פון תלמוד תורה איז ווען די כוונה פון לערנער איז צו לערנען נאר וועגן ליבשאפט צום באשעפער, דעריבער

לערנען אונז די חז"ל אז הכנסת אורחים שטייט העכער פון דעם (בדרך אגדה, ואפשר).

ד) גלייכצייטיג מוזן מיר באדויערן דאס גלייכגילטיגקייט פון טייל מענטשן מקיים צו זיין געוויסע מצות צוליב דעם אויסרייד פון ביטול תורה, מיר וועלן אננעמען א ביישפיל, עס זענען דא אזעלכע שטובער ווי די אידענע וואלט געבאקן היימישע חלות אין שטוב לכבוד שבת און יו"ט, ווי די הלכה איז (עי' רמ"ב בש"ע וכל אחרונים בלי יוצא מן הכלל, וכן ביו"ט בסי' תקכ"ט ואחרונים), מיט'ן באדינג אז דער מאן זאל צוקנעטן, אדער טאן עפעס אנדערש אין דער צייט, קומט דער צבוע (שוחט חייב משום צובע) און זאגט אין הימל איז חשוב'ער א שטיקל גמרא, אין דער צייט, און א פאטש געטאן מיט'ן גאנצן געשעפט.

ה) נאך א ביישפיל, די אידענע טרעפט נישט צו קויפן געהעריגע קליידער בצניעות, לאנג, נישט רויט, א.ד.ג. וויל זי נייען אליין, אבער דער מאן זאל איר בייהילפיג זיין, הייבט זיך אן דרייען אין מוח חשבונות פון ביטול תורה.

ו) מיר געפינען ווי די חז"ל זאגן אז דער וואס איז עוסק אין תורה מיט גמילות חסדים איז מען אים מוחל זיינע זינד (ברכות ה', וע"ע שם ח. שבת ל. יומא ע"ב:). מיר געפינען אויך אז דארט ווי תורה מיט גמילות חסדים האר-מאנירן צוזאם ברענגט דאס מער אריכות ימים ווי איינער וואס לערנט נאר תורה (ר"ה י"ח:), דער וואס זאגט אז ער האט נאר תורה, האט ער תורה אויך נישט (יבמות ק"ט. וע"ע ב"ק י"ז. חגיגה ג: ירושלמי חגיגה שם, סוטה יד. ע"ז ה' ע"א).

ז) א צווייט פלאץ געפינען מיר ווי די חז"ל דרוקן זיך אויס גאר שארף איבער איינעם וואס לערנט נאר תורה, אז ער איז גלייך ווי ער האט נישט קיין באשעפער (ע"ז י"ז:).

ח) נאכדעם איז דאך באוואוסט די משנה אין אבות (אבות א, ב) אז די תורה שטייט אויף דריי זאכן תורה, עבודה, גמ"ח, ע"כ (וע"ע ש"ר ל, יט, ויק"ר ל, יא, אותיות דר"ע, ועוד הרבה ואכ"מ).

פרק ז

נאכיאגן צו טאן חסד

א) אויב עס קומען גאר בכבוד'יגע געסט כאטש עס איז דא אין שטוב ווער עס זאל זיי אויפנעמען ווי עס פאסט, איז גלייך אז ער אליין זאל זיי באדינען, אפילו ער דארף אויפשטיין פון לערנען (אהב"ח ח"ג פ"א, חסל"א א' ועי' ילקוט ראובני פ' וירא בשם פליאה כע"ז).

(ב) ווען איינער מאכט חתונה א זון זאל ער זיך אינטערעסירן אויב זי האט ליב צו טאן חסד, ווייל די הויפט הילף צו טאן אדער נישט טאן חסד, בפרט הכנסת אורחים, איז פון די פרוי, און דעריבער זאל יעדער איינפלאנצן די טייערע מדה פון טאן טובות ביי זיך אין שטוב מיט פארשידענע דער-ציילונגען (חסל"א סי' א), עס איז גוט באוואוסט דאס גרויסקייט פון הצה"ק מוהר"ר ישע"לע קערעסטירער זי"ע, וואס מען דערציילט וואונדערליכע זאכן וועגן זיין גרויסקייט אין הכנסת אורחים וואס ער פלעגט ארומגיין טיילן לעקיך ראש השנה פאר תקיעת שופר, זאגנדיג דערביי אז אלע רבי'ס האבן אינזינען אין אזא צייט הויכע סודות, און ער האט אינזינען מען זאל האבן עסן צו זעט, אין א העכערע הסברה איז אזוי: אנדערע רבי'ס זענען זיך עוסק יעצט אין רזין דרוין און איך ישעי' בין עוסק אין לשובע ולא לרזין וד"ל, און כידוע האט ער פארציילט פאר הגה"ק מהר"ב מגארליץ זצ"ל אז ער מיט זיין רביצין זענען א סאך מאל אויף ביינאכט אנצוגרייטן עסן, און זיי שייילן אליין ערד-עפל אפצוקאכן פאר די געסט.

עס שטייט אויף הר"ר אליעזר דער פאטער פון בעש"ט הק' אז דורכן זכות פון הכנסת אורחים האט ער זוכה געווען אראפצוברענגען אזא גרויס ליכט-זייל וואס באלייכט אונז דעם וועג ביז צום היינטיגן טאג (חסל"א סי' ג).

(ג) יעדער מענטש דארף מדריך זיין און מחנך זיין זיינע זין און טעכטער צו טאן חסד, און טובות פאר יעדן איד, און אנצוזאגן אז זיי זאלן זייערע קינדער אויך אזוי מחנך זיין (חסל"א סי' א'), דאס זעלבע זאגן די ספה"ק ביי אלע מצות אז מען דארף ערציען די קינדער אויף דעם אז זיי זאלן די זעלבע זאכן לערנען מיט זייערע קינדער.

(ד) גמ"ח האט נישט קיין שיעור אפילו הונדערט מאל אין זעלבן טאג, פאר'ן זעלבן מענטש (אהב"ח ח"א פ"א, חסל"א ר').

(ה) עס שטייט מה ה' דורש ממך וגו' אהבת חסד, דאס באדייט אז די טובה וואס מען טוט פאר יענעם טאר נישט זיין צוליב דעם ווייל מען קען יענעם נישט אפזאגן נאר מען זאל ליב האבן צו טאן טובות, און שטענדיג נאכיאגן מיט'ן גאנצן כח צו טאן טובות אפילו מען פארלאנגט דאס נישט פון אים, און סאך מער ווי דער פליכט איז, מיט איילעניש און געשיקטקייט שנעלער ווי ווען מען טוט די אייגענע געברויכן (ברכ"י ה' צדקה, אהב"ח ח"ב פ"א, חסל"א סי' א').

און אזוי דערציילט דער פסוק האט זיך געפירט מדרכי הצדיק (כמבואר באבן עזרא סוף מגילת אסתר, ע"ש), אויסהערן פון יענעם א דערציילונג, כאטש עס איז נישט וויכטיג און מען הערט עס זייער נישט גערן, איז אויך א גמ"ח (זכרון זאת להגה"ק מלובלין זי"ע).

(ו) דער ביישפיל פון דעם קען זיין ביי יעדע קלייניקייט, מען זיצט ביי א טיש און איינער וויל עפעס נעמען און דערגרייכט עס נישט, דארף מען נישט ווארטן ווילאנג יענער בעט עס.

אדער מען ווייסט אז עס זענען דא מענטשן וואס וואלטן גערן בא- שטאנען צו האבן א טרונק וואסער ברענגט מען צו אן פארלאנגען.

לאכן אויף אן אומגעלונגענעם ווערטל איז אויך א גמ"ח (חכמי המוסר).

(ז) אויב מען טרעפט א פרעמדן איד אין ביהמ"ד וואס עס דאכט זיך צו אז ער האט נישט וואו צו עסן דארף מען נישט ווארטן ווילאנג ער בעט ווייל טיילמאל שעמט מען זיך, נאר מען לאדענט יענעם צום עסן אדער שלאפן, דער עיקר מצוה פון הכנסת אורחים איז צו ווייזן א פרייליך פנים און פרעגן וואס ער וויל און וואס ער זוכט, ווי דער מדרש דערציילט (פ' וירא) אז אברהם אבינו ע"ה פלעגט פרעגן יעדן אורח וואס ווילסטו? וואס דארפסטו? וואס ווילסטו עסן? (שלחה"ט שער הכנ"א).

(ח) נאך א ביישפיל, די אידענע וויל אליין צוגרייטן עסן פאר די קליינע קינדער, נישט צו מוזן אנקומען צו פרענדע טישן מיט אלע מיני דזשארס און איינשטעלן דעם גייסטיגן צוקונפט פונ'ם קינד, אבער זי דארף דעם הילף פונ'ם מאן, וואס איז נישט גרייט אויף ביטול תורה, זאלן די אלע נישט פאר- געסן אז דאס איז שלא עפ"י תורה (כמבואר במקורות הנ"ל) און ווי דער חיד"א זאגט אז צוליב דעם קען מען ברענגען אויף זיך יסורים.

(ט) דער גאון וצדיק ר' חיים סופר זצ"ל [וואס הגה"ק מרן מצאנו זצ"ל האט געזאגט אויף אים אז דער וואס איז מהרהר אין זיינע ווערטער איז ווי איינער איז מהרהר נאך די שכינה], (עי' ס' ק"ן סופר, ותולדות סופרים, תולדות ומכתבי הגר"ח סופר זצ"ל שנדפסו עי" בני הגאון ז"ל) שרייבט צו מאורן ורבן של ישראל מוהר"ר יוסף שאול נאטאנאהן זצ"ל, אז דער וואס האט שוין טועם געווען דעם זיסן טעם פון תורה, איז נישט קיין קונץ צו זיצן טעג און נעכט ביים לערנען, וויאזוי פרובט השי"ת די ת"ח וצדיקים, דורך דעם ואס ער שיקט זיי צו א מצוה וואס עס נויטיגט זיך דערצו מבטל צו זיין פון לערנען און אויב ער שטעלט אוועק דאס לערנען וואס ער איז צוגעבינדן

צו איר מיטן גאנצן לייב און לעבן, און גייט אויפטאן פאר השי"ת וועגן, נישט קיין חילוק וואס פאר א מצוה דאס איז, כ"ש נאך ווען עס איז א מצוה דרבים, איז ער בייגעשטאנען דעם נסיון, ע"כ (עי' תולדות סופרים הנ"ל דף...).

י) שטעלט אייך פאר ווען די גדולים וקדושים פאר איבער הונדערט יאר צוריק אין די צייטן פון קאנגרעס וואס די רעפארמער האבן אנגעפירט, וואלטן זיך איינגעשלאסן אין די שטובער און געזאגט ביטול תורה, ווי וואלט איר היינט געטראפן אן ערליכן איד???

יא) דאס זעלבע מיט אלע לוחמים פון יעדן דור, וואס האבן געקעמפט קעגן ערב רב, ווי אזוי וואלט דאס דור אויסגעזען אן דעם, ווי די חז"ל זאגן אויף מערערע פלעצער אז תורה און מעשים זענען געקניפט און געבינדן און איינס אהן דעם צווייטן איז גארנישט, ווייל דער עיקר צוועק פון לערנען תורה איז קיום המצות (ברכות י"ז, שבת ל"א:).

יב) דאס זעלבע מיט סתם ארימע לייט איז נישט נאר א מצוה צו שטיצן די וואס פארן ארום נאך געלט נאר אפילו די וואס לעבן אין גרויס נויט און ארימקייט דארף מען אויך ארויסהעלפן, און אומגעקערט, אזעלכע דארף מען נאך מער העלפן ווייל קיינער ווייסט נישט פון זיי, און דערפאר העלפט זיי קיינער נישט, אינטערעסאנט איז אבער אז מענטשן געווענליך שטיצן די ארימע לייט וואס בעטן, און אויב נישט, פאלט נישט איין צו העלפן מיטן גרייזיגן איינרעדעניש אז מסתמא איז נישט אזוי וויכטיג פאר יענעם די שטיצע והא ראי' ער פארלאנגט עס נישט.

יג) וויסן זאלט איר אבער אז דאס איז א פאלשע טעות וואס ברענגט ליידער שלעכטע רעזולטאטן עס געפונען זיך ליידער היינט צו טאג אסאך שטובער וואס זענען פארפליכטעט צו נעמען צדקה, און נאר מחמת בושה שטרעקן זיי נישט א האנט צו פרעמדע, אבער דאס טוט ליידער נאך נישט ענדערן דעם פאקט אז זיי ברויכן נויטיגע שטיצע.

ע"כ די אלע וואס ווייסן פון אזעלכע ארימע לייט זענען מחויב אליין בייהילפיג זיין און טאן אויך ביי אנדערע, ווייל יענער איז א ביישן טאר מען אים נאך נישט לאזן הונגערן אדער אפגעפרוירן ווערן.

און דאס דערציילט מען נאך פון הגה"ק רבן של ישראל מוהר"ר משה ליב מסאסוב זצ"ל לויט ווי זיין תלמיד הגה"ק בעל עטרת צבי מזידיטשוב זאגט עדות, ווי אזוי זיין רבי האט געפראוועט חצות, אויפזוכנדיג אלע

שולחן ישראל כהלכתה

ארימע שטובער און צובראכן פאר זיי האלץ און ער פלעגט גוט אנווארימען דעם שטוב, ווייל חצות איז דאך צו קלאגן אויף די ליידין פון די שכינה הקדושה, און דער רמב"ם פסק'נט (ה' מגילה) אז עס עקזיסטירט נישט ביי השי"ת א גרעסערע פרייד ווי צו דערפרייען די הערצער פון ארימעלייט אלמנות און יתומים.

טו) און מערקווירדיג איז אז צווישן די אכט מעלות וואס דער רמב"ם רעכנט אויס ביים געבן צדקה פאר ארימעלייט, איז די מעלה צו געבן צדקה פאר ארימעלייט בעפאר זיי בעטן, נאך פיל גרעסער ווי נאכדעם וואס דער ארימאן האט געבעטן, פארקערט פון די וועלט פירונג (עי' רמב"ם ה' מתנות ענף פ' וי"ד רמ"ט סעי' י').

טז) עס טאר נישט גרינג זיין אין מענטשנס אויגן אפילו א קליינע גמילות חסד צו טאן, ווי צ.ב.ש. וועקסלען א מטבע (ס' הברית), און עס ווערט געברענגט אין די ספרים אז א גרויסער ת"ח איז געשטראפט געווארן ווייל ער איז נישט אויפגעשטאנען פון בעט צו עפענען די טיר פאר א שכן א שניידער וואס האט געוואלט אנצינדן זיין ליכט ביי אים ער זאל קענען ארבעטן (ס' הברית, חסל"א סי' א').

יז) מען דארף זייער אכטונג געבן ווען מען נעמט א גאסט מען זאל אים געבן באלד צו עסן, בפרט פרייטיג צונאכטס דארפן די לומדים און חסידים געווארנט זיין נישט אויפצוהאלטן די געסט ביז זיי ענדיגן זייערע שיעורים אין תורה אדער חסידות, ווייל געווענליך איז דער ארימאן אין אזא צייט זייער הונגעריג, און דאס ווארטן איז אים א גרויס צער, און אויף יעדע רגע וואס ער איז אים מצער וועט ער מוזן אפגעבן דין וחשבון און עס וואלט שוין בעסער געווען ער זאל נישט נעמען דעם אורח, און א צווייטער זאל אים נעמען.

דעריבער אויב איינער וויל נעמען אן אורח זאל ער זען צו מאכן די סעודה תיכף נאכן דאווענען, און אויב צוליב געוויסע אורזאכן קען ער דאס נישט טאן זאל ער כאטש אנגרייטן דעם טיש פאר די געסט און ער זאל זיי הייסן קידוש מאכן און עסן אן אים (מסל"א סי' ב').

יח) דער וואס גיט פאר ארימעלייט און טוט נישט שטארק קאנטראלירן אויב זיי זענען ערליכע אדער נישט, טוט מען אים פון הימל אויך משפיע זיין און מען קוקט נישט אויב ער איז ראוי דערצו (ברית עולם על ס' חסידים להחיד"א, חסל"א סי' ג'), מען טאר זיך נישט אומקוקן אפילו די ארימעלייט

שולחן ישראל כהלכתה

יז

זענען נישט חשוב'ע מענטשן נאר טיילן עסקים פאר יעדן, און דעמאלט וועט נישט שולט זיין קיין שום קטרוג (שולחן הטהור שער הכנ"א).

יט) און אמאל טרעפט זיך אז א איד דארף א ישועה און ער איז נישט ראוי דערצו פירט מען אים צו פון הימל א מענטש וואס איז נישט ווערט מען זאל אים העלפן, און דורכדעם וואס ער שטרענגט זיך אן און העלפט יענעם, העלפט מען אים אויך מדה כנגד מדה, (כשם ס' צמח דוד, חסל"א סי' ג').

פרק ח

העלפן תלמידי חכמים — איידעמער תלמידי חכמים

א) און ווער שמועסט נאך ווען עס האנדלט זיך פון מהנה זיין ת"ח ביי דעם איז דאך דער שכר גאר געוואלטיג גרויס אויך אויף דער וועלט, ווי די חז"ל זאגן (ברכות ל"ד): אז די צוזאגן פון אלע ספרי נביאים איז פאר די וואס זענען מהנה ת"ח, און ער איז זוכה צו זיצן אין די ישיבה של מעלה (פסחים נג:). און אויסער די מצוה פון חסד איז מען מקיים די מצוה פון לדבקה בו (כתובות קיא:).

ב) ווייטער זאגן די חז"ל אז דער וואס קארגט אויף די וועלט צו שטיצן ת"ח, וועלן זיינע אויגן פאררייכערט ווערן אויף יענע וועלט (ב"ב ע"ה).
ג) דער וואס איז נישט מהנה א ת"ח פון זיין פארמעגן וועט קיינמאל נישט זען קיין סימן ברכה (סנהדרין צ"ב).

ד) א ממזר ת"ח איז העכער ווי א כהן גדול עם הארץ (הוריות י"ג).
ה) דער וואס בארירט דעם ת"ח איז פונקט ווי ער וואלט בארירט כביכול די שכינה (מדרש זוטא קהלת ט').

ו) א מענטש זאל מערן זיינע סעודות מיט תלמידי חכמים (תדבא"ר י"ב, רמב"ם ה' ת"ת).

ז) דער וואס האט געלערנט תורה אליין און מיט אנדערע און מקיים געווען אידע מצות, און האט געהאט די מעגליכקייט צו שטיצן תורה און האט נישט געשטיצט איז ער אינים כלל פון ארור אשר לא יקום וגו' (קהלת רבה ז, כג), און ווען זיי שטיצן תורה איז זייער שכר מער ווי אנדערע וואס טוען אזוי (דמשק אליעזר יתרו).

ח) אויב די ווילסט טאן צדקה טו עס מיט די וואס לערנען תורה (קה"ר יא, א).

(ט) וואויל איז פאר די וואס זענען מכבד בעלי תורה (מד"ת בראשית א) דער עיקר צדקה דארף זיין פאר לומדי תורה, ווייל אויף איינמאל איז מען מקיים מערערע מצות, צדקה, העלפן ת"ח, מרביץ תורה, מכבד די תורה, און דורכדעם וועט דער שכר זיין געוואלדיג גרויס (עבודת הקודש סי' א, או' ט"ו).

(י) די אלע גרויסע באלוינונגען ווערן אויך געגעבן פאר די וואס לאזן זיך קאסטן חתונה צו מאכן די קינדער מיט תלמידי חכמים (ברכות ל"ד:), כתובות קי"א:), ושאר הנ"ל), און דאס איז טאקע איינס פון די בעסטע געלע-גנהייטן זוכה צו זיין צו דעם געוואלדיגן שכר פון שטיצן תורה און תלמידי חכמים, דורכן חתונה מאכן די קינדער צו תלמידי חכמים וואס האלטן אמת-דיג ביים לערנען בהתמדה און זיי שטיצן.

(יא) דער וואס שטיצט א ת"ח מעג אינוינען האבן כדי צו באקומען שכר (דמשק אליעזר פ' יתרו).

(יב) אין זכות פון תורה איז מען זוכה צו אלע ברכות אויך אויף דער וועלט (אור חדש קידושין ל"ט ע"א).

(יג) דער וואס נעמט אויף אן אורח א ת"ח איז זיין שכר זייער גרויס (במדבר רבה כ"ג).

(יג*) עס שטייט אין מדרש אז דער וואס גיט צו עסן פאר א צדיק איז פונקט ווי ער וואלט מקיים געווען די גאנצע תורה, און איז זוכה צו רוח הקודש, עס איז א גרויסע סגולה צו קינדער האבן, און אלע ישועות, אסאך זענען שוין געהאלפן געווארן דורך דעם, מיט קינדער ת"ח און גדולים, און מיט גרויס רייכקייט אויף דורי דורות (חסל"א סי' ח' בשם המדרש).

(יד) דער וואס נעמט אריין אן אורח און גיט אים צו עסן און טרינקען איז פונקט ווי ער וואלט געטאן חסד מיט'ן גאנצן כלל ישראל (מדרש שמואל י"ח).

(טו) עס איז דא א צדיק וואס וועגט אזוי פיל ווי אלע אידן צוזאם, און דער וואס טוט אים מהנה זיין איז פונקט די זעלבע ווי מהנה זיין הונדערטער טויזנטער פשוט'ע מענטשן, און זיי וועלן זיך שוחדל'ן פאר אים לעתיד ארויסצוראטעווען פון גיהנם און זיין חלק זאל זיין מיט זיי אין גן עדן (חסל"א סי' ג' ד').

פרק ט

עטליכע וויכטיגע איינצעלהייטן וועגן הכנסת אורחים

(א) דאס עסן וואס מען גיט פארן ארימאן זאל זיין פונ'ם בעסטן און זיסטן (י"ד רמ"ח ואחרונים וזה"ק ח"ג ק"ד, ס' תולעת יעקב סוד ברכת הנהנין).

(ב) א גרויסער וויכטיגער כלל איז דא ביי הכנסת אורחים מען זאל נישט פארנוצן די כחות אויב עס פעלט נישט אויס צ.ב.ש. מען זאל נישט נעמען דוקא אליין אלע אורחים, נאר משתדל זיין אז אנדערע זאלן אויך נעמען, ווייל וואס איז דען א נפקא מינה פאר'ן באשעפער אויב ער טוט אדער אנדערע, ענדערש זאל מען שפארן די אייגענע כוחות אויף א צייט וואס אנדערע וועלן נישט טאן, ווייל דאס טרעפט זיך אפט אז עס זאל זיך אים מאכן צו טאן חסד, וואס אנדערע וועלן נישט טאן (חסל"א סי' ה, ח).

(ג) מען זאל געבן פאר די געסט די בעסטע בעטן, דער עיקר ביי דעם איז אז דער געלעגער זאל זיין ריין פון פליגן, מאסקיטן אדער אנדערע באשעפענישן, אויב נישט זאל מען בעסער נישט נעמען קיין אורח, ווייל דער אורח וועט נישט קענען שלאפן, און אויסער דעם וועט ער מוזן ליידן צער מיט יסורים א גאנצע נאכט (חסל"א סי' ח, י"ד, ועי' עוד או' כ"ג באריכות).

(ד) די מצוה גייט אויך אן ביי רייכע, זיי אויפצונעמען מיט א פרייליך פנים און באמיען זיי מכבד זיין לויט זייער כבוד (חסל"א סי' ח, או' י"ז), איינער וואס נעמט אריין נאר ארימעלייט, שעמען זיי זיך צו קומען ווייל זיי ווייסן אז מען האט זיי נישט גערופן נאר ווייל זיי זענען ארימעלייט, אבער ווען מען ווייסט אז אין די שטוב נעמט מען אויך רייכע, שעמען זיך נישט די ארימעלייט, ווייל זיי ווייסן אז מען נעמט אריין יעדן (מדרש שמואל אבות פ"א, נכ"ו עמ' ע"ד).

(ה) ווען ער איז הונגעריג, דער צווייטער דורשטיג, איז דער דורשטיגער פריער ווייל הונגער קען מען לענגער ליידן ווי דורשטיג (ס' הברית מאמר אהבת רעים פכ"ג, חסל"א סי' ד).

(ו) אויך פאר א שונא איז א מצוה צו געבן עסן (משלי כה, כ"א).
 (ז) דער עיקר זכות ביים סוף פון גלות איז די מצוה פון חסד (מגלה עמוקות עה"ת פ' לך).

(ח) א פרוי זאל נישט איינלאדענען אן אורח אן וויסן פון מאן (זה"ק ח"א סס, וע"ע יבמות עו: דאין דרכה של אשה לקדם לקראת אורחים).

שולחן ישראל כהלכתה

ט) גלייכצייטיג דארף מען געווארנט זיין נישט מקיים זיין די מצוה פון הכנסת אורחים טאמער דאס איז פארבינדן מיט איסור יחוד (עי' אה"ע סי' כ"ב ובקדושת בנות ישראל באורך בכל פרטי'), דאס זעלבע מיט מצות צדקה דארף מען זייער געווארנט זיין אויב איינער קומט נאך געלט און דער מאן איז נישט אינדערהיים זאל מען אים בשום אופן נישט אריינלאזן אין שטוב, נאר דאס בעסטע איז, אז מען זאל בעטן דעם ארימאן אדער משולח צוריק-צוקומען ווען דער מאן איז אינדערהיים.

אויב דאס איז נישט מעגליך זאל מען געבן די געלט אונטער די טיר, אדער דורך די שפאלטנס, און אויב מען עפנט די טיר זאל מען כאטש געווארנט זיין אים נישט אריינצולאזן אין שטוב אריין, ווייל דער דור איז ליידער זייער פרוץ (מיר קענען דא נישט מאריך זיין אין פרטים), יעדנספאל זאל דער מאן אויסלערנען די בני בית אז פאר קיין פאל זאל מען נישט אריינ-לאזן א משולח אליין אין שטוב.

י) ווען דער באשעפער האט איינעם ליב שיקט ער אים א מתנה אן ארימאן צו גאסט (זוה"ק ח"א ק"ד).

יא) איינער וואס נעמט אן אורח אין שטוב זאל זיך נישט קימערן נאר איבערן אורח (שם מד:).

יב) אויף איינעם וואס מען האט עפעס א פארדאכט אויף אים, זאל מען נישט אריינלאזן אין שטוב (שם ס"ז).

יג) אויב דער גאסט איז אפילו א קייזער דארף ער אויך טאן ווי דער בעה"ב הייסט אים (שם ח"ג רמ"ד).

יד) אויב מען גיט פארן ארימאן פון נישט קיין כשר געלט נאר געגול'ט נישט נאר וואס מען טוט נישט קיין מצוה, נאר עס דערמאנט אויך אויבן זיינע זינד (שם ח"ב קצ"ח).

טו) מיר געפינען ווי די חז"ל זאגן אז דער וואס איז עוסק אין תורה מיט גמילות חסדים איז מען אים מוחל זיינע זינד (ברכות ה', וע"ע שם ח. שבת ל. יומא ע"ב:), מיר געפינען אויך אז דארט ווי תורה מיט גמילות חסדים האר-מאנירן צוזאם ברענגט דאס מער אריכות ימים ווי איינער וואס לערנט נאר תורה (ר"ה י"ח.), דער וואס זאגט אז ער האט נאר תורה, האט ער תורה אויך נישט (יבמות ק"ט. וע"ע ב"ק י"ז. חגיגה ג: ירושלמי חגיגה שם, סוטה יד. ע"ז ה' ע"א).

שולחן ישראל כהלכתה

כא

טז) א צווייט פלאץ געפינען מיר ווי די חז"ל דרוקן זיך אויס גאר שארף איבער איינעם וואס לערנט נאר תורה, אז ער איז גלייך ווי ער האט נישט קיין באשעפער (ע"ז י"ז:).

יז) נאכדעם איז דאך באוואוסט די משנה אין אבות (אבות א, ב) אז די תורה שטייט אויף דריי זאכן תורה, עבודה, גמ"ח, ע"כ (וע"ע ש"ר ל, יט, ויק"ר ל, יא, אותיות דר"ע, ועוד הרבה ואכ"מ).

און אזוי איז טאקע מפורסם פון הגאון הצדיק מוהר"ר שמחה בונם סופר זצ"ל וואס האט פשט געזאגט אין די גמ' (שם) וואס די חז"ל זאגן אז אלע נביאים האבן זייער נביאות געזאגט פאר דעם וואס מאכט חתונה די קינדער צו ת"ח און איז מהנה ת"ח פון זיין פארמעגן, זאגט ער פשט אז נעמען איידעמער תלמידי חכמים בלויז איז נאך גארניש, אדרבה עס קען נאך זיין א פעלער ווען די גאנצע כוונה פונ'ם שווער איז כדי די גאס זאל רעדן אז ער האט איינגעזעצט אן איידעם א תכשיט, פשוט מקנה צו זיין, און די טאכטער דאס זעלבע וויל זיך נישט שעמען פאר די חברותא באשטייט זי אויף א ת"ח, אבער אין דער ווירקליכקייט זוכט מען נישט דאס, נאר ער זאל זיין א געניטער ביזנעסמאן, מיט א געשליפענעם צונג נישט א לא יוצלח, וואס זאל ליגן מכף רגלו ועד ראשו אין מסחר.

נו! יעצט ווי אזוי קען מען טאקע דערקענען ווער עס האט ריכטיג געזוכט א ת"ח און ווער עס האט געמיינט די גאס, מען גיט א קוק וואס דער שווער טוט מיט'ן איידעם א טאג נאך די שבע ברכות, שיקט ער אים לערנען? אדער ארכעטן? דארט ווערט דער סוד נתגלה, (חוץ ליידער די פעלער וואס דורכן שיידן זיך האט מען זיך דערוואוסט אז נישט אים האט זי געמיינט), און דאס דרוקן זיך אויס די חז"ל אז דאס גרויסקייט פון נעמען אן איידעם א ת"ח איז נאר דאן ווען מען טוט אים נאך די חתונה מהנה זיין ווי מען דארף, דעמאלטס ווייזט זיך ארויס וואס מען האט געמיינט (שכט סופר פ' יתרו).

יח) דער זוה"ק שרייבט אז דער בעה"ב זאל שניידן און טיילן ברויט בהרחבה (ח"ב קצ"ח, ושלחב"ט).

*יט) דער זוה"ק שרייבט (מובא בפ"י) אז אלע צרות הייבן זיך אן נאכן עסן גוטע סעודות, אבער ווען מען עסט מיט אן אורח באשיצט דאס קעגן אלעם.

יט) דער וואס דערפרייט די געסט פרייט זיך דער באשעפער מיט אים (זוה"ק ח"ג ק"ד).

(יז) הכנסת אורחים איז וויכטיגער ווי צו גיין לערנען פארטאגס אין ביהמ"ד (שבת קכז).

(יח) אן אורח וואס ברענגט מיט אן אנדערן אורח ווערט אנגערופן א קל [לייכטזיניג] (ב"ב צ"ח: מס' דרך ארץ זוטא ח' ועי' זוה"ק ח"א סז. רא"ל רשות לזה).

(יח) אן אורח וואס ברענגט מיט אן אנדערן אורח ווערט אנגערופן א קל [לייכטזיניג] (ב"ב צ"ח: מס' דרך ארץ זוטא ח' ועי' זוה"ק ח"א סז. דא"ל רשות לזה).

* (יח) מען זאל נישט פרעגן אן אורח אויב ער וויל עסן, און אויב ער האט ליב דעם געוויסן עסן, ווי די וועלט זאגט א ווערטל, א חשוב'ער אורח עסט נישט פון א שאלה!

(ט) מיר געפינען אז דער באשעפער האט אפגעשווינט געצן דינער ווייל זיי האבן געגעבן עסן פאר דורכרייזנדע (סנהדרין קג:).

(כ) מען טאר נישט רופן אן אורח אויב ער וויל נישט (ירושלמי ק"ס ט), אבער אן אורח וואס שעמט זיך און די בושה לאזט אים נישט אליין קומען מוז מען אים אריינברענגען (נוהג כצאן יוסף עמוד ע"ד).

(כא) דער באשעפער האט געזאגט פאר אויב, די האלסט נאך נישט אין די מדרגה פון אברהם, די זיצט אין שטוב און אורחים קומען אליין, אברהם איז ארויסגעגאנגען אינדרויסן זוכן געסט (אדר"נ ז').

(כב) דער וואס עסט לאנג כדי ער זאל קענען געבן פאר ארימעלייט צו עסן איז זוכה צו לאנגע גוטע יארן (ברכות סג:), א צדיק עסט צו זעט כדי דער ארימאן זאל זיך נישט שעמען צו עסן (שלחה"ט שער הכנ"א בשם ס"י), און מען דארף שייך טיש דעקן פאר'ן אורח מיט דעם איז מען מחי' דעם ארימאן (שם).

(כג) די מצוה פון געבן פלאץ צו נעכטיגן איז מער מצוה ווי צו געבן עסן, ווייל עסן געבן איז יעדער גרייט אבער פלאץ צו נעכטיגן איז שווער צו טרעפן (יוסף אומץ מ' הכנ"א ע"ש, שלחה"ט שער צדקה והכנ"א פ"ט, ועי' אהב"ח לחפץ חיים), ווייל דער בעל דבר ווארפט א פחד אויפן מענטש טאמער וועט דער אורח עפעס גנב'נען א.ד.ג. און עפ"י רוב קומט דאס פון די בני בית.

און דערפאר ווארנט טאקע דער באר מים חיים פ' ויקהל (עה"כ ויבואו האנשים על הנשים), מיט פייער'דיגע ווערטער אז א ירא שמים זאל נישט

קוקן אויף די ווערטער און דאס אפרעדן פון די אידענע, פון מצות צדקה, בפרט ווען עס איז שוין איבערצייגט געווארן אז אויב מען געוויינט צו געסט אין שטוב איז די אידענע אויך מסכים צום סוף מיט שמחה (שלחה"ט שם). וואויל פאר דעם וואס מאכט פריי א פלאץ אין שטוב פאר אורחים צו נעכטיגן ווייל עס איז דא עשירים וואס האבן מערערע שטובער און עס איז א קלייניקייט אפצורוימען און באשטימען איין שטוב פאר געסט, און בעווייניג הרבים פארלייגט דער בעל דבר אויף דעם דאס גאנצע כח ווען מיר וואלטן פארשטאנען די באדייטונג פון אזא גרויסע מצוה וואלטן מיר געשטאנען ביי די שידוועגן אריינצונעמען אורחים אין שטוב אריין פונקט ווי אונזער זיידע א"א ע"ה.

איז דערפאר אויב מען איז נישט ערמעגליכט מקיים צו זיין דעם עיקר פון הכנסת אורחים וואס מיינט צו געבן פלאץ צו נעכטיגן, דארף מען כאטש שתדל'ן ביי אנדערע אז זיי זאלן געבן פלאץ, און אהינפירן דעם ארימאן, אדער אויסצאלן פאר'ן ארימאן דעם קוואטיר, אויב עס איז נישטא קיין אנדערע וועג.

זעלבסטפארשטענדליך אז אויב עס געפינט זיך אין שטאט א חברה וואס זענען עוסק אין די מצוה זאל מען ווערן א חבר דארט, און וואויל איז זייער חלק (כ"ז מס' שלחה"ט שער דצקה והכנ"א פ"י).

כד) דער קו"ט מציעשינוב זצ"ל שרייבט אז ער האט אמאל געהערט פונם טאטן הגה"ק משינעווע זצוק"ל אין נאמען פון בעש"ט הק' זיעוועכ"א אז אויף די שטאט ברעד קען נישט הערשן קיין שום קטרוג ווייל ביי די טויערן פון שטאט הענגען צוויי בייטלעך, איינס פון צדקה און איינס פון גמ"ח (דברי שמחה).

פרק יא

דערפרייען ארימעלייט שבת און יו"ט און אנדערע צייטן

שבת קודש:

(א) מען דארף שבת קודש זיך מענג זיין מיט געשמאקע און זיסע מאכלים ומשקאות צוזאמען מיט ארימעלייט, ווייל דאס איז נישט רעכט אז ער זאל זיך מתענג זיין מיט אלעם בעסטן און די ארימע ברידער גייען גאר אויס פאר הונגער, און אודאי איז דאס נישט דער וועג פון רחמנים מיט גומלי חסדים ווי די קינדער פון אברהם אבינו ע"ה.

און צוליב דעם פירט מען זיך ביי טייל פלעצער צוזאמענצונעמען עסן'ס פון די שטובער פון דעם וואס מען האט אנגעגרייט לכבוד שבת, און צו געבן פאר ארימעלייט, און די וואס געבן נישט צושטייער עסן'ס געבן געלט. אבער מער מעלה איז צו געבן דירעקט פארטיגס, כדי דער ארימאן זאל זיין גלייך צו אים מיט'ן עסן, און אויב מען גיט געלט קען דאס האבן אסאך חסרונות, איינס, פון אביסל געלט וואס קען מען שוין קויפן (ווי יעדער פאר-שטייט אז מען קען נישט צוזאמענשטעלן א קליין געקעכטס מיט'ן זעלבן געשמאק און טעם און ווערט ווי מען קען, ווען מען קאכט אסאך אויף איינ-מאל און מען נעמט אראפ אביסל, דערפאר איז חשוב'ער דער וועג ווי איידער צו געבן געלט), צווייטנס ווער ווייסט אויב ער וועט טרעפן צו קויפן, דערנאך האט דער ארימאן א פראבלעם וואס ערשט צו קויפן ווייל אן ארימאן גלוסט נאך אלעם.

און עס קען לייכט פאסירן אז דער ארימאן וועט וועלן אפשוניען דאס ביסל אפגעשפארט געלט אויף אינדערוואכן, און זיך באגעניגן שבת מיט א קלייניקייט, קומט אויס אז דער ארימאן הונגערט אום שבת, און דער בעה"ב עסט פון כל טוב, דעריבער זאל יעדער בעל נפש און ירא שמים נישט עסן פרייטאג צונאכטס ביז ער וועט אפשיידן א טייל פון זיין בעסטן עסן און געבן (ביי זיך אויפן טיש) אדער שיקן פארן ארימאן צו עסן, דורך דעם וועלן אלע אידן ארימע לייט מיט רייכע אייניג זיין, און השי"ת וועט זיך מרחם זיין אויף אלע (סדר היום עמוד כ"א, יוסף אומץ תקמז-תקמ"ט, ועי' קב הישר פ"ט).

(ב) מיר געפינען אין די רייד פון די חז"ל דעם געוואלדיגן אונטערשייד צווישן געבן געלט, אדער עסן'ס פאר ארימע לייט, אז דער וואס גיט עסן ענטפערט אים השי"ת שנעלער ווען ער בעט ווי דער וואס גיט געלט (תענית כג:), און ער ווערט ענדערש ניצול פון פייער (כתובות סז:).

היינט צוטאג וואס עס איז נישט איינגעשטעלט דער סארט סיסטעם פון צוזאמענעמען עסן'ס פאר ארימעלייט, איז לכאורה זייער שווער נאכצו-קומען דעם הידור פון זיין געזיכערט אז דאס געלט וואס מען גיט זאל גיין אויף הוצאות שבת, אזוי אז דער ארימאן זאל אויך האבן א שיינ באדעקטן טיש לכבוד שבת ווי א צווייטער, פונדעסטוועגן איז דאך ערמעגליכט פארן יחיד דאס נאכצוקומען דורכן שטיצן די חברה'ס וואס טוען אין דעם הינזיכט און ארבעטן אומדערמידלעך אנצוגריין עסן'ס פאר נויטבאדערפטיגע.

ג) אין ס' יסוד ושורש העבודה שטייט אז א מענטש זאל זייער גע-
ווארנט זיין צו געבן עסן פאר ארימעלייט אויף זיין טיש (שער ח' פ"ו), דער
הייליגער מעזריטשער מגיד זצ"ל זאגט. אז מען זאל זייער געווארנט זיין
מכבד צו זיין ארימעלייט ווי ווייט מעגליך, כפרט צו האבן ביים טיש אויף
שבת א חשוב'ן ארימאן, און מען זאל געבן בעפאר יעדן שבת און יו"ט
מתנות פאר ארימעלייט לויטן מעגליכקייט (כת"ר תלמידו הק' ר"ר שמעלקא
זצ"ל).

ד) נאך שטייט פון הק' מהר"ם מטשערנובל (בס' הנהגות ישרות) אז
פאר א כפרה צו דעם וואס מען האט פוגם געווען מיט די מחשבה זאל מען
געבן יעדן ערב שבת צדקה לויטן מעגליכקייט פאר א חשוב'ן ארימאן וואס
זיצט על התורה ועל העבודה און פארמיאוסט אין אלע עולם הזה'דיגע
ענינים נישט ווי אנדערע צדקות וואס מען דארף געבן פאר אלע קלאסן
ארימעלייט, אבער די צדקה דארף זיין פאר א חשוב'ן ארימאן דוקא דורך
דעם וועט פאראכטן ווערן אלעס וואס מען האט פוגם געווען אמן, ע"כ.

ה) עהנליך (אביסל אנדערש) שטייט אויף א צווייט פלאץ אז דער תיקון
קעגן שלעכטע מעשים איז צו געבן צדקה פאר ארימעלייט ע"ש, און אליהו
האט מגלה געווען פאר די גרויסע צדיקים אז דער צדקה מוז זיין אויס-
שליסלעך פאר אן אנשטענדיגן ארימאן, דער וואס קען נישט געבן פאר א
חשוב'ן ארימאן ווייל פאר זיי דארף מען געבן א שענערע נתינה זאל ער
צוזאמען נעמען דאס געלט פון עטליכע ערבי שבתות אינאיינעם כדי ער זאל
קענען געבן פאר א אדם חשוב (ס' ר"ד בשם הק' מטריסק, תיקון מפ' שמיני),
צום סוף שטייט אז דער זכות פון צדקה וועט מקרב זיין די גאולה בגשמיות
ורוחניות (ע"ש).

ו) נאך שטייט (ס' קרבן שבת פ"ג) אז כפרט שבת דארף מען אכטונג
געבן אז נישט די גאנצע וועלט זאל זיין רוהיג און צופרידן און די ארימעלייט
ח"ו אין צער וואס דורכדעם וועט ער צוקומען צו וויינען, דעריבער זאל מען
נישט צוריק האלטן פרייד פון ארימעלייט און דער וואס ווייסט אז זיין נתינה
וועט נישט גענוג זיין פארן ארימאן צו קויפן דערפאר א גוטע זאך לכבוד
שבת, און אפילו ער וועט קויפן האט ער נישט וויאזוי אנצוגרייטן א
געקעכטס, איז בעסער פאר אים אז ער זאל אים דערפרייען מיט א גוט
מאכל, נישט קיין חילוק אויב ער גיט אסאך אדער אביסל דער עיקר מען זאל
מיינען לשם שמים (ע"ש).

(ז) דער וואס גיט פאר ארימעלייט צו עסן אום שבת ווערט גערא-טעוועט דורכדעם פון דויי שווערע שטראף, חבלי משיח, גיהנם, מלחמות גוג ומגוג (עי' יעקב שבת קי"ח, בעיון יעקב שם), אזוי שטייט אויך אין ספר סדורו של שבת וועגן די גרויסע מצוה פון נעמען אן ארימאן שבת צום עסן ע"ש.

(ח) דאס געבן ברויט פארן ארימאן טוט אפשראכן דעם כח פון פיר הונדערט מיט אכציג כתות פון משחיתים און דער ראש פון די ש"ד וואס קומט שטענדיג מקטרג זיין אויף אידן (קב הישר פ"ט או' י"ד).

(ט) נאך שטייט (בס' ע"ש בשם ספר אחד) יעדער מענטש איז מחויב צו געבן אסאך צדקה פאר ארימע לייט ערב שבת לויט זיין יכולת און כאטש דאס גייט אן אינדערוואכן אויך, ערב שבת איז דער חיוב דאפלט, און די צדקה ערב שבת איז זייער גרויס עפ"י נגלה און עפ"י סוד, ליידער זענען דא היינט פיל מענטשן וואס גרייטן אן סעודות אויף שבת ווי קעניג'ן זאגנדיג אז דאס איז לכבוד שבת אבער דאס איז גארנישט ווערט ווייל זיי שטיצן נישט ארימעלייט תלמידי חכמים וואס האבן נישט די מינימאלסטע אויף שבת (ע"ש).

(י) אין של"ה הק' שטייט אז שבת דארף מען אסאך מער מחמיר זיין ווי אינדערוואכן, און די שטראף אויף די עבירות וואס מען טוט שבת איז אפאר מאל מער ווי אינדערוואכן (עיפ בפמ"ג בס' תיבת גמרא חקירה ז' בע"ז, וע"ע בספרי דבר משה, שהארכתי בזה ואכמ"ל), דעריבער איז גלייכזייטיג גרעסער דער שטראף פאר נישט געבן צו עסן פאר אן ארימאן שבת, פיל מער ווי אינדערוואכן, און אזוי ווי מרובה מדה טובה איז דער באלוינונג אויך פיל פאכיג גרעסער.

(יא) אין זוה"ק יתרו דף פ"ח ע"ב זעט אויך אויס אז פאר נישט געבן עסן ארימעלייט אין שבת איז דא א שטראף.

(יב) דער רבן של ישראל בעל פמ"ג שרייבט: מען דארף זייער געווארנט זיין אינים כבוד פון שבת און געבן פונים סעודה וואס מען האט אנגעגרייט פארן ארימאן, שבת און כ"ש יו"ט, און נישט בלויז זיך אליין אינזינען האבן (תיבת גמרא חקירה ז').

(יג) דער שרף מסטרעליסק זי"ע פלעגט ווארענען מען זאל האבן ביים טיש אן אורח ביי יעדע סעודה, דעמאלט ווערט אים פאררעכנט ווי ער וואלט מכויז געווען אלע כוונות פון האריז"ל ע"כ, און כ"ש נאך אום שבת (ר"ש או' ר"ט).

(ד) ואחרון חביב דער האריז"ל שרייבט מען זאל געבן צו עסן הונגע-ריקע, שבת ביים טיש, דאס איז גלייך ווי די קרבנות, און מען דארף עס אויך געבן בשמחה, בפרט ווען מען דערמאנט זיך וויאזוי דער ארימאן מוטשעט זיך און פלאגט זיך א גאנצע וואך, זאל מען אים מחי' זיין כאטש שבת מיט גוטע געשמאקע עסן'ס און מיט א ליבליכן פנים פון בעסטן וואס מען האט צוגעגרייט, דורך דעם וועט דאס מכפר זיין אויף אים, אבער טאמער מען גיט אים באין ברירה מיט א זויערן פנים, איז דאס אזוי ווי דער קרבן פון קין וועלכער האט געברענגט פון ערגסטן און דעריבער האט עס דער באשעפער נישט אנגענומען (פע"ח ע"ש).

עסן פארן ארימאן יו"ט

(א) דער זזה"ק (פ' יתרו) שרייבט זייער א הארבע שטראף פאר דעם וואס גיט נישט פאר אן ארימאן פון זיין סעודה יו"ט רחמנא ליצלן (מ"א ס"ח ת"כ"ט בשמו).

די אייניקלעך פין אברהם אבינו זענען באוואוסט מיט זייער גוטהארציקייט, און געטריישאפט צי העלפן פאר יעדען בפרט אין די גרויסארטיגע מצוה פון הכנסת אורחים, וואָס האָט נישט קיין גרעניץ צי איר שבר, פינדעסטוועגן טאָר מען נישט פאַרגעסן אַז יעדע מצוה מיו אַדאַרך אָהן קיין שום עבירה אויב נישט פאַרלירט דאָס די ווערט.

דערפאַר מוזען מיר אַרויסברענגען אַ פאַרווייטאַגטען פּראָבלעם וואָס הערשט ליידער ביי פיהל הכנסת אורחים, מען גיט פאַר די אורחים צי עסען ציזאָם מיט די גאַנצע משפּחה אויף איין טיש, וואָס דאָס ברענגט אומבאַ-קוועמליכקייט פאַרען גאַסט ברוחניות ובגשמיות, בפרט ווען מען ריפט צי זיך אַ בחור, אָדער צוויי, אויף שבת און יו"ט וכדומה, אין דער בעל הבית האָט ערוואַקסענע קינדער אין שטיב איז דאָס שטאַרק נישט אויסגעהאַלטן און זייער האַרב צי געבען עסען אויף איין טיש, און מען זאָל דאָס נישט גרינג האַלטען אפילו ווען דאָס איז אַ נאָנטע משפּחה.

פאַרגעסט נישט די הייליגע ווערטער פין הגה"ק מסטרעליסק זי"ע! אַז אַן אורח ביים טיש איז חשוב ביים באַשעפער פונקט ווי ער וואַלט געגעסן מיט אַלע כוונות האריז"ל בתנאי ער זאָל נישט עסען מיט די משפּחה ביי איין טיש

ויהי רצון מלפני אבינו שבשמים שישלח לנו במהרה את אליהו הנביא לבשרינו בשורת הגאולה השלימה ונודה לה' שיר חדש על גאולתינו ועל פדות נפשינו במהרה בימינו אמן.

אזוי זאגט דער הייליגער ישמח משה זצ"ל:
בעוזה"ר מען שמיסט ביי די הויכע
שמו"ע און מען רעט דברים בטלים.

אז אין וויי פאר די שאנד-פלעק פון די
 שמיסער'ס, זיי זענען פושעים און
 ווידערשפעניג אין פאלאץ פון מלך המלכים
 הקב"ה.

ער איז נישט עפעס אנדערשט ווי א

נופר באלקי ישראל

און א טרעטער אויף זיינע געזעצן.

דאס גווייזט אז ער רעכענט זיך נישט מיט'ן

באשעפער ח"ו, עכ"ל.

(ישמח משה פי וישב, ח"א דף פי"ג)

ב"ה

**אין ליכט
פון תורה**

ספר

שלחן ישראל כהלכתה

חלק ב'

הכנסת אורחים

אידיש

568

**הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשנ"ט לפ"ק**

התוכן

עמוד	פרק
ג	א מצות הכנסת אורחים
ד	ב מצות הכנסת אורחים
ו	ג מצות הכנסת אורחים
ז	ד הכנסת אורחים — סעודת מצוה
ח	ה נאך פרטים פון הכנסת אורחים
יא	ו ביטול תורה — וועגן חסד
יב	ז נאכיאגן צו טאן חסד
יז	ח העלפן תלמידי חכמים — איידעמער תלמידי חכמים
יט	ט עטליכע וויכטיגע איינצעלהייטן וועגן הכנסת אורחים
כג	יא דערפרייען ארימעלייט שבת און יו"ט און אנדערע צייטן
כג	שבת קודש
כז	עסען פארן ארימאן יו"ט
כז	ראש השנה
כח	פסח
כט	שבועות
ל	סוכות
לא	עצה כללי
לא	צדקה ערב שבועות
לב	שמחת תורה
לב	חנוכה
לב	פורים
לג	מילה, פדיון הבן, סעודת חתונה, סעודת בר מצוה, סעודת תנאים
לג	סגולה פאר א ישועה
לד	סגולה פאר גרינג האבן קינדער
לד	איבריגע רייד האלטן צוריק פון מצות
לו	געקליבענע עצות, הדרכות מיט ערציילונגען פון די ספרים הקדושים
מ	דיני דרך ארץ — וויאזוי דער בעל הבית זאל זיך פירן צום אורח

ענף ב

יב

יג

בעזרת השם יתברך

ספר

שלחן ישראל כהלכתה

על הלכות

הכנסת אורחים

דיניו ומנהגיו

הו"ל בחמלת ה' עלי בזכות אבותי ורבותי הק' זי"ע

הק' שלום יהודה גראם

אבדק"ק מגן שאול ד"האלמין" ור"מ בישיבה וכולל "בית ישעי"י"

מכון להוראה בשחימות ובדיקות

ברוקלין נוא יארק – שנת תשמ"ז לפ"ק

יד	וויאזוי דער אורח זאל זיך דער פירן ביים בעה"ב	מב
ענף ב'	ווארענונג ביי הכנסת אורחים	מו
ענף ג'	געבן מפוקפקדיגע עסענווארג	מז
טו	וועגן גיין צו א סעודת מצוה	מז
א ענף א'	באגלייטן אן אורח, חבר	נ
ענף ב'	שכר פארן באגלייטן	נא
ענף ג'	הארבקייט פון נישט באגלייטן	נב
ענף ד'	דינים פון באגלייטן - שיעור פון באגלייטן	נג
ב	נאך פארשידענע סגולות פאר שמירה און הצלחה	נז
	שליח מצוה געלט	נט
	מיטנעמען צו פארן	ס
ב	זמנים פון פארן א נסיעה	סא

ספר

שולחן ישראל כהלכתה

דיני הכנסת אורחים

פרק א

מצות הכנסת אורחים

א) פון אברהם אבינו לערנט מען זיך אפ אז מען זאל דערלאנגען דאס עסן ווי שנעלער, און אויב דאס מוז זיין דורך נעמען א העלפער זאל ער עס טאן און נישט מקפיד זיין דוקא אליין צו טאן אויפן חשבון פון אורח, (אגד"כ שם) אין אזא צייט זאל ער געבן דאס ביליגערע דורכ'ן שליח צ.ב.ש. וואסער, ווייל עס קען זיין א חשש אז ביי אנדערע זאכן וועט ער קארגן (שם).

ב) די שטאט מענטשן קענען צווינגען איינער דעם אנדערן אריינצור-
נעמען אורחים (הר"ם, מחדכ"י, ש"ך רנ"ו סק"א).

ג) הכנסת אורחים קען אן ארימאן אויך מקיים זיין דורך געבן שלאפן פאר אורחים, און רוב זענען טאקע ארימעלייט ווייל די רייכע שוינען זייערע בעטן און שטיבער מען זאל עס נישט שמוציג מאכן (חסל"א).

ד) מען דארף רעדן ווייניג און טאן אסאך (חסל"א סי' ח').

ה) פון אברהם אבינו לערנט מען ארויס אז מען טאר נישט אויפהאלטן אן אורח אויב ער האט נישט קיין צייט (חסל"א סי' ח'), דער צדיק מהר"י מראדוויל פלעגט זאגן, פארוואס שטייט נישט בפירוש אין די תורה מען זאל מקיים זיין הכנסת אורחים, דאס איז דאך זייער א גרויסע מצוה? דער תירוץ איז ווייל דעמאלט וואלט מען נישט געלאזט דעם אורח גיין אפילו ער וואלט געשריגן מוחל טובות! ער האט נישט קיין צייט, און יעצט ווייזט די תורה אז נישט אייביג איז די מצוה אריינצושלעפן דעם אורח.

ו) מען דארף שנעל גרייט מאכן דאס עסן, און יעדע מאכל זאפארט ווי עס ווערט פערטיג צוברענגען (מדרש וירא, ב"מ, אהב"ת, חסל"א).

ז) מען דארף אויפנעמען די אורחים מיט גרויס פרייד, און נישט פאר-
ציילן פאר זיי די אייגענע פראבלעמען, נאר אדרבה זיי אויסצוהערן און טרייסטן (אהב"ח, חסל"א).

(ח) פאר'ן ארימאן דארף מען געבן דאס בעסטע עסן וואס ער האט אנגעגרייט צו די סעודה (רמב"ם ה' מת"ע, יור"ד רמ"ח סעי' ה') נישט ווי די וואס עסן בריחה און פאר'ן אורח קארגט מען.

(ט) מען זאל נישט ברוגז זיין אויב דער ארימאן עסט מיט אפעטיט נאר אדרבה זיך פרייען (סי' ת"ש חסל"א).

(י) אין ס' רמחים צופים ווערט געברענגט אז א גרויסער מכניס אורח האט אויפגעהערט געבן ברוינפן פאר א שיכור וואס האט זיך געוואלגערט אין די מיסטן און די פרנסה האט זיך אים אפגעשטעלט ווילאנג ער האט דאס פאראכטן (שם).

פרק ב

מצות הכנסת אורחים

(א) ווען עס איז א יקרות דארף מען געבן פאר די אורחים מער צו עסן ווייל דעמאלט איז מען מער הינגעריג (חסל"א בשם מר"ם מרימענעו וצ"ל).

(ב) מען דארף ווייזן ווי דאס ביה"כ איז (שם).

(ג) אויב דער אורח דערציילט עפעס אדער זאגט ד"ת כדי מקרב זיין די מענטשן צו זיך זיי זאלן אויך העלפן זאל מען אים נישט אפזעהן, ווייל דאס איז זייער א גרויס צער פאר'ן אורח, נאר אויסצוהערן דאס איז אויך א גמ"ח, דאס זעלבע ביי יעדן מענטש (חסל"א ס"ח).

(ד) דער בעל בני יששכר שרייבט אז דערפאר האט שרה געהאט א באזוך נדער געצעלט ווייל ביי אברהם האבן זיך געדרייט שטענדיג אורחים, זאלן זיי נישט נכשל ווערן מיט הסתכלות (אגד"כ פ' וירא), כאטש ביי איר האט עס נישט געשאט (עי' זוה"ק פ' חיי).

(ה) די מצוה פון הכנסת אורחים איז גלייכצייטיג א גרויסע סגולה געהאלפן צו ווערן מיט קינדער (תנחומא פ' תצא), אין דעם זכות פון הכנסת אורחים וועט דער באשעפער אים מיט זיינע קינדער ראטעווען פון אלע צרות (אהב"ח פ"א ח"ג).

(ו) איידער מען ברענגט נאך צו עסן זאל מען מכבד זיין די אורחים זיך אראפצוועצן אפרוען (שם פ"ב).

(ז) מען דארף אליין באדינען דעם אורח און מחנך זיין די קליינע קינדער אויך אזוי (שם).

שולחן ישראל כהלכתה

ה

(ח) עס שטייט אין זוה"ק אז עס איז א מצוה דאס דער בעה"ב זאל אליין אפשניידן ברייט פאר'ן אורח כדי ער זאל זיך נישט שעמען (שם).

(ט) מען טאר נישט קוקן אויף אים ווען ער עסט (או"ח ס' ק"ע, ואחרונים שם).

(ט) מען זאל געבן פאר'ן אורח דעם באקוועמסטע געלעגער, כדי ער זאל זיך גוט אויסרווען, אמאל איז נאך מער טובה פאר'ן אורח דער געלעגער ווי דאס עסן (שם).

(י) א אידענע וואס זאגט, זי קען נישט געבן פאר אן אורח נאר אויב זי קאכט און גרייט געהעריג צו פון פאראויס איז דאס בלויז קארגשאפט, דער עיקר מצוה איז צו לאזן דעם אורח צו וואס מען האט אין שטוב, און דאס זאל מען געבן מיט א גוט הארץ (באד מים חיים וירא).

(יא) מען דארף זיך אויפשטעלן לכבוד די אורחים (שם).

(יב) אויב עס קומט אן אורח זאלסטו אים נישט פרעגן אין לערנען זאכן, נאר אויב דו ביזט זיכער אז ער וועט וויסן צו ענטפערן (ס"ח שי"ב).

(יג) דער בעה"ב זאל זיך נישט פירן פארן אורח מער ווי די גרויסקייט פון אורח כדי דער אורח זאל נישט מקנא זיין דעם בעל הבית (קדושת לוי וירא, ד"ה והוא).

(יד) עס טרעפט אמאל אז מען האט מורא צו רופן אן אורח ווייל מען האט נישט עפעס ממשות'דיג מיט דאס מכבד צו זיין דעם אורח, דעמאלט אויב עס איז דא א צווייטער וואס קען אים יא מכבד זיין ווי געהעריג זאל יענער אים נעמען, אויב נישט, זאל ער אים געבן וואס ער האט (אהב"ח ח"ג פ"ב, ועי' לעיל או' י"א).

(טו) כדי מקבל פנים זיין דעם אורח מעג מען זיין אויסגעדרייט מיט'ן רוקן צום רבי'ן (קול אלי' וירא).

(טז) עטליכע מאל איז דער בעש"ט הק' געווען ביים נודע ביהודה, און איינגעשטאנען דארט, און דער נו"ב אליין פלעגט עוסק זיין אין הכנסת אורחים, און דערלאנגען טיי פאר'ן בעש"ט, האט דער בעש"ט געזען אז דער נו"ב האט דורך אים ביטול תודה, האט ער אויפגעהערט איינשטיין ביי אים (בית רבי פכ"ח).

(יז) עס געהער צו די מצוה ווי גרינגער צו מאכן פאר'ן אורח דאס עסן און טרינקען (עי' אוה"ח חיי, ותאמר).

(ח) דער אורח טאר נישט שפירן אז דער בעה"כ איילט זיך, ווייל דאס ברענגט דעם אורח צו עסן שנעל (עי' שם).

(ט) אפילו אליין טאר מען נישט עסן איידער מען גיט פאר די בעלי חיים, אבער פאר אן אורח גיט מען פריער, (עי' א"ר קס"ו, ובתורת משה לחת"ס עה"ת פ' חיי).

(כ) לויפן קעגן אן אורח מאכט ביים אורח דעם איינדרוק אז ער איז חשוב און צופרידנשטעלנד פאר'ן בעל הבית (ספרוני פ' וירא), לויט טייל פוסקים איז א מצוה צו לויפן אפילו דארט ווי דער אורח באמערקט נאך נישט (שכנה"ג או"ח סי' ד) לויט אנדערע נאר פון דעם פלאץ וואס דער אורח זעט (א"ר שם, עי' אגד"כ פ' וירא דתלוי בפלוגתא דשם לענין תפלה, וכמו"כ הכא לענין אורחים, וע"כ כה"ם שם).

פרק ג

מצות הכנסת אורחים

(א) מצות הכנסת אורחים גייט אן אויך ביי עשירים (ס' יש נוחלין בשם מהרי"ל) נאר ביי ארימע-לייט איז מען מקיים דערביי צדקה אויך (ליקוטי מהרי"ל, ס' החיים, אמרי ברוך יור"ד רמב"ב, אהב"ח ח"ג פ"א).

(ב) דער טעם פארוואס מען זאגט נישט לשם יחוד פארן מקיים זיין די גרויסע מצוה פון הכנסת אורחים, ווייל די מצוה פון הכנסת אורחים איז גרעסער ווי קבלת פני השכינה איז נישט שייך צו זאגן לשם יחוד (דגל מחנה אפרים, טעה"מ עניני ציצית).

(ג) נאך א טעם קען זיין ווי די גמרא ברענגט ביי נחום איש גם זו (תענית) אז פון ווארטן אביסל איז דער ארימאן אויסגעגאנגען, און אזוי שטייט אין ש"ע רנ"א אז ווער עס קומט און בעט עסן גיט מען אים תיכף, דעריבער זאל מען טאקע געווארנט זיין און נישט מאכן צופיל הכנות פאר'ן געבן, און די סברא איז זייער פשוט, ביי אן אנדערע מצוה וואס דער לשם יחוד שטערט נישט די מצוה, איז אדרבה זייער וויכטיג די הכנה למצוה, אבער ביי הכנסת אורחים ווי יענער ווארט נעבעך, הונגעריג, אומגעדולדיג, איז יעדע רגע הכנה מבטל די מצוה פון הכנסת אורחים ווייל די מצוה איז יענעם צו זעטיגן, און דא לאזט ער אים נאך הונגעריג, ווילאנג ער ענדיגט מיט די הכנה.

שולחן ישראל כהלכתה

ז

פרק ז

הכנסת אורחים — סעודת מצוה

(א) אורחים נכבדים וואס עסן ביי אים הייסט א סעודת מצוה, אבער ווען זיי זענען איינקווארטירט ביי א צווייטן און ער רופט זיי צו עסן איז שוין א ספק (דרישה תקט"ו).

(ב) נאר ביי די צוויי אויבנדערמאנטע אופנים (אר' ז') ווערן זיי אנגערופן אורחים, אבער ווען ער לאדנט דעם חבר צו זיך אויף א מאלצייט הייסט ער נישט קיין אורח, און די סעודה איז א סעודת הרשות (ב"י ורמ"א של"ג ס"א) ווייל דער חבר וואוינט אין דעם זעלבן שטאט (הגר"ז), און אפילו דעמאלט אויב מען זאגט שירות ותשבחות הייסט עס א סעודת מצוה (שו"ת מהר"ם סי' תר"ה, א"ר אר' ה, כה"ח אר' ט"ז שם).

(ג) אבער אויב דער חבר קומט עסן ביי אים לכבוד דעם אורח, הייסט ער אויך אן אורח (ט"ז, תו"ש, הגר"ז שם).

(ד) אויב די אורחים האלטן בעפאר די סעודה הייסן זיי נישט ריכטיגע אורחים (אור"ח של"ג אר' א', כה"ח י"ג).

(ה) איבעראל ווי עס שטייט און ווערט דערמאנט "כבוד אורחים" מיינט מען אזעלכע וואס זענען ראוי צו באקומען כבוד, צ.ב.ש. תלמידי חכמים, אדער מענטשן וואס האבן א גוטן נאמען מיט זייערע גוטע מעשים, אדער אן ארימאן א קינד פון חשוב'ע מענטשן, אדער עשירים וואס זענען ראוי מען זאל זיי מכבד זיין זיי טוען נישט קיין שלעכטס, אדער די סתם קבצנים, מיט ארחי פרחי וואס פארן ארום וועגן פרנסה הייסט צדקה וואס מען גיט זיי צו עסן, און נישט אין כלל פון אורחים (סולת למנחה כלל ט"ו צ"ג, כה"ם של"ג י"ד, נזר ישראל סי' כ"ח בלקוטי רמ"א, לקוטי מהרי"ל, אמרי ברוך יו"ד סי' רמ"ב, פמ"ג בפ"כ).

(ו) די אלע אופנים פון אורחים זענען נאר אויף אזוי פיל אז דער וואס גיט זיי עסן טוט א מצוה, אבער די סעודה הייסט נישט קיין סעודת מצוה, (מ"א של"ג, מ"ב, ערוה"ש שם, ולשון כה"ח מגומגם כמבואר למעיין שם), עס איז דא אן איינצעלנע שיטה וואס האלט אז עס איז א סעודת מצוה (דרישה ה' יו"ט מובא לעיל אר' א, אבל להלכה סתימת האחרונים מוכח דלא קי"ל כן, לפי דברי הפוסקים אר' ה' דכ"מ שנזכר אורחים הכונה מכובדים, וא"כ גם בשל"ג מיירי מאורחים כאלו ועל אלו כתבו האחרונים דאינו סעודת מצוה, ודו"ק כי קצרת)

ז) דער יוסף אומץ שרייבט ווען מען מאכט א סעודה לכבוד אן אורח חכם גדול ומובהק ומורינו וואס קומט אין שטאט הייסט עס א סעודת מצוה (שם קל"ד, יעב"ץ דיני בין המצרים), אויב דאס פאסירט אין די ניין טעג און דער אורח וועגן שוואכקייט דארף עסן פלייש, מעג דער בעה"ב מיטעסן מיט'ן אורח פלייש און וויין, און מען מעג אויך איינלאדענען אלע לומדים און חכמים פון שטאט מיט די עסן (יעב"ץ שם, בדוחק י"ל דגם כונת הדרושה לאורח כזה וצ"ע).

ח) עס איז דא ווער עס האלט אז ווען מען לאדענט דעם חבר ווייל ער איז א ת"ח הייסט עס אויך א סעודת מצוה (ערוה"ש של"ג ה', ומחברים נ' דס"ד רדי אם הסעודה נעשה בשביל שהוא ת"ח, וא"צ שיהא ג"כ חכם גדול מובהק ומומחה כד' הפוסקים לעיל חו' ז', ע"ש), אין די גמרא שטייט אויב מען גיט עסן און טרינקען מיט קוואטיר פאר א ת"ח איז פונקט ווי ער וואלט מקריב געווען תמידין (ברכות דף י"י) און ווער עס וויל נישט מהנה זיין א ת"ח איז זיין שטראף גרויס (סנהדרין צ"ב, אהב"ח ח"ג פ"א), דער וואס נעמט אריין א ת"ח און גיט אים צו עסן און טרינקען וועט זוכה זיין צו אלע ברכות (ברכות ס"ג.), נאך געפינען מיר אז דער וואס וויל היינט מקיים זיין די מצוה פון נסכים זאל ער געבן פאר א ת"ח טרינקען ווייל (יומא ע"א).

ט) עס איז דא אזעלכע וואס האלטן אז ווען חברים עסן צוזאמען הייסט עס הכנסת אורחים, און פאר ארימע-לייט הייסט עס צדקה (ס' החיים לאחי המהר"ל, הק' לס' חסד לאברהם על משניות זרעים, ס' שערי האמונה, אלף המגן דיני קדיש יתום, וע"ע שצ"ח בזה), פון דארט נעמט זיך דער מנהג צו מאכן א סעודה אין טאג פון יא"צ, און אפילו אן ארימאן גיט לכה"פ תיקון (שם).

י) דער שפאלער זיידע זצ"ל האט געזאגט אז דאס הייסט ריכטיג צדקה ווען מען גיט פאר'ן חבר עפעס צו טרינקען, ווייל מיט דעם שטארקט ער דאס הארץ פון עס קערט צוריק דעם זעל (ס' שערי האמונה בשם חותנו ששמעו מפיו הק' זי"ע).

פרק ה

נאך פרטים פון הכנסת אורחים

א) ווען עס קומען אן אורחים זאל מען תיכף לייגן צו עסן ווייל דער ארימאן קען זיין הונגעריג און ער שעמט זיך צו בעטן (אהב"ח מ"ג פ"ב).

שולחן ישראל כהלכתה

ט

(ב) מען דארף פריער געבן עסן פאר א הונגעריגן ווי ליידער פאר דעם וואס האט נישט (ב"ב ט'. יו"ד רנ"א ז').

(ג) א מאן און א פרוי וואס קומען בעטן עסן איז א פרוי פריער (שם סעי' ח' ועי' ש"ך שם).

(ד) דער וואס בעט עסן, טוט מען אים נישט פארשטן אויב ער איז א ליגנער, נאר מען גיט אים תיכף (שם י').

(ה) מען זאל נישט פרעגן ביי די בעל הבית'טע אויב זי קען נעמען אן אורח (ש"ח, חסל"א ס' ח'), און אפילו עס ווערט דורך דעם א מחלוקת זאל ער נישט קוקן אויף דעם (שם), דאס זעלבע ביי צדקה און גמ"ח (שם), דעריבער אזוי ווי עס טרעפט זיך ביי טייל מענטשן אז אין שטוב וויל מען נישט מסכים זיין אויף א געוויסן חסד, זאל ער נישט פרעגן און מאכן בסוד (מש"ב).

(ו) עס איז וויכטיג ער זאל זאגן אין שטוב אז זי זאל נישט צופיל גרייטן פאר'ן אורח, ווייל דורכדעם וועט זי גרינגער מסכים זיין צו אורחים, ווי דער פאקט ווייזט אז די סיבה פארוואס די אידענעס זענען נישט מסכים צו אורחים ווייל זיי מיינען אז מען מוז אנגרייטן עפעס מער ווי אלגעמיין (שם).

(ז) עס איז דא מדקדקים וואס אויב זיי שפירן אז זיי קענען נישט פועל'ן צוליב דעם טעם מען זאל ארייננעמען געסט, פירן זיי זיך אליין צוצוגרייטן פאר'ן אורח און דעמאלט איז שוין יעדער זיכער מסכים, מען קען באמערקן פאר די אידענע אז איר שכר איז לויט וויפיל כח זי טוט צושטייער געבן לכבוד דעם אורח, ווייל דער עצם שכר איז מורא'דיג גרויס.

(ח) מען זאל נישט פרעגן א גאסט וועלכער האט איבערגעלאזט עסן, פארוואס ער האט נישט געגעסן? אויב ער גייט שוין בענטשן, נאר בשעת ער איז נאך ביים עסן זאל ער אים מזרו זיין צו עסן געהעריג (חסל"א סי' ח').

(ט) מען זאל נישט פרעגן אן אורח ווי ער האט געגעסן שבת אדער געשלאפן? נאר פאראויס פדעגן ווי ער גייט יעצט עסן, שלאפן (שם).

(י) מען זאל זיך משתדל זיין צו האבן אן אורחים שטיבל (אהב"ח, ושם).

(יא) מען דארף זייער געווארנט זיין צו געבן פאר ארימעלייט צו עסן ווען מען מאכט א שמחה כדי עס זאל נישט זיין ח"ו קיין קטרוג (עי' מדרש רבה פ' וירא, וסנהדרין פ"ט: ומעיל צדקה או תח"י באורך).

שולחן ישראל כהלכתה

י

(יב) דער עיקר זאל מען געבן פאר'ן אורח אסאך פון דאס וואס זעטיגט, ווייל רוב מאל איז ער שטארק אויסגעוונגערט פון נישט עסן א לענגערע צייט, און פון דעם וואס מען גיט אים אביסל פון א געשמאקן געקעכטס ווערט ער נישט זאט, נאר מער הונגעריג (שם).

(יג) דער זוה"ק זאגט ארויס זייער א הארבן שטראף פאר די וואס געבן נישט צו עסן יו"ט פאר אן ארימאן (מ"א תקכ"ט בשם זוה"ק, מ"ב, כה"ח, ח"א, ועוד), אויך זאל מען געדענקען צוזאמען נעמען געלט בעפאר יו"ט פאר די ארימעלייט וואס זיצן אין שטוב, און האבן נישט וואס צו עסן (עי" מ"ב שם).

(יד) אויב איינער האט בקביעות אן אורחים שטיבל צו געבן עסן און טרינקען פאר יעדן באדערפטיגן, זאל ער באשטימען ארימעלייט פאר איינגעשטעלטע, וואס זיי שפירן דעם צער פון ארימאן, אבער נישט אזעלכע מענטשן וואס האבן נישט געשפירט דעם ביטערן זויערן טעם פון הונגערן וואס פירן זיך מיט שטאלץ קעגן ארימעלייט (ס' חסדי אבות).

(טו) דער מקור און סדר מיט הדרכה וואס און ווי אזוי אויפצונעמען און מכבד זיין געסט, לערנען מיר זיך אפ פון אברהם אבינו ע"ה וואס איז דער עמוד ויסוד פון חסד (אהב"ח לח"ח, וכן בשאר ספה"ק), דער גאון וקדוש רב שר שלום מבעלזא זי"ע גיט צו פארשטיין פארוואס ביי אברהם אבינו מיט די מלאכים שטייט קודם "נצבים עליו" נאכדעם "וירץ לקראתם" צום סוף "והוא עומד עליהם". ווייל איידער אאע"ה האט מקיים געווען די מצוה זענען די מלאכים געווען גרעסער און חשוב'ער פון אברהם, וועגן דעם שטייט "עליו" תיכף ווי ער האט אנגעהויבן מיט די מצוה און געלאפן אריינ-ברענגען די מלאכים איז ער שוין געווען אין די מדריגה פון א מלאך וועגן דעם שטייט לקראתם ער האט זיך פארמאסטן מיט זיי, נאכדעם וואס ער האט מקיים געווען די מצוה בשלימות איז ער געווען העכער ווי די מדריגה פון מלאכים דערפאר שטייט עומד "עליהם".

(טז) דער וואס שטיפט אוועק דעם ארימאן און גיט אים נישט צו עסן איז פונקט ווי ער וואלט זיין בלוט פארגאסן (תענית, עובדא דנחום איש גמ' זו, סוטה מ"ו).

(יז) ווען מען גיט צו עסן פאר אן ארימאן זאל מען נישט איבערשמעסן זיינע צרות און פראבלעמען מיט אים, ווייל דאס נעמט אים אוועק דעם אפעטיט (אויסער ווען עס איז קענטליך אז דער ארימאן אליין וויל זיך אראפרעדן פון הארץ) און דאס גאנצע עסן איז שוין געצווינגען (עי" היטב ש"ס גיטין ס"ח, מדרש משלי עה"כ טוב ארוחת ירק ואהבה).

יח) אין טעמי המנהגים ברענגט ער פון ר' לייזער ז"ל וואס ער איז געווען א גרויסער מענטש. דאס ווען מען האט אים אויפמערקזאם געמאכט פארוואס ער אליין איז זיך מטפל מיט די אורחים צו מאכן די געלעגער, פלעגט ער ענטפערן נישט פאר דיר "בעט" איך נאר פאר מיר, אויף עולם הבא, ע"כ, גוטע אידן פלעגן זאגן, ווילסטו באזארגן דיין עוה"ב, באזארג יענעם עוה"ז.

פרק ו

ביטול תורה — וועגן חסד

א) די גמרא דערציילט פון בנימין הצדיק וואס האט אויסגעהאלטן א פרוי מיט אירע זיבן קינדער אין א הונגער יאר, האט מען אים געשאנקען דערפאר נאך 22 יאר צום לעבך (כ"ב פ"א).

ב) ווען איינער לערנט און איינער קומט בעטן א חסד וואס שטערט אים פון לערנען, עס קען אבער נישט געטאן ווערן דורך א צווייטן, זאל ער מבטל זיין פון לערנען צוליב די מצוה (אהב"ח ח"א פ"ג), דער חיד"א טייטשט אויס די באקאנטע מאמר חד"ל (ברכות ה'). אויב איינער האט יסורים און טרעפט נישט אויף וואס אנצוהענגען זאל ער עס אנהענגען אז מסתמא איז געווען ביי אים די עבירה פון ביטול תורה, דערויף פרעגן אלע מפרשים, נו! אויב אזוי וויאזוי אייגנטליך האט ער נישט געטראפן קיין עבירה, עס איז דאך דא ביטול תורה? ענטפערט דער חיד"א ז"ל: אז דער פשט אין די גמרא איז פארקערט, אמאל טרעפט זיך אז עס קומט אויס א טובה צו טאן פאר א איד, און עס גלוסט זיך נישט אוועקצורייסן פון בלעטל גמרא, צוליב איר זיסקייט און תענוג, מיט'ן באקאנטן אויסרייד "ביטול תורה" אבער אין דער ווירקליכקייט פסק'ענען מיר (מו"ק ט. ירושלמי פסחים פ"ג, אבות פ"ב מ"ה, קידושין מ', ירושלמי פאה פ"א, מד"ת נ"ב ו' יו"ד רמ"ו י"ח), אז א מצוה וואס קען נישט געטאן ווערן דורך א צווייטן איז מען מחויב מבטל זיין אפילו פון לערנען ביזן ענדיגן די מצוה, און דאס מיינט די גמרא פירט אויס דער חיד"א, ער זאל אנהענגען "די יסורים" אויף די עבירה פון נישט וועלן מבטל זיין פון לערנען צוליב טאן א מצוה, און די עבירה האט ער פריער נישט געטראפן ווייל ער רעדט זיך גאר איין אז ער האט געדארפט אזוי טאן (ע"ש בדה"ק המתוקים מנופת צופים).

ג) מיט דעם קען אויך זיין די פשט וואס די גמרא זאגט אז הכנסת אורחים איז העכער ווי מקבל זיין פני השכינה, ווייל דער רמב"ם פסק'נט (ה' תשובה פ"י) אז די העכסטע מדריגה פון תלמוד תורה איז ווען די כוונה פון לערנער איז צו לערנען נאר וועגן ליבשאפט צום באשעפער, דעריבער

לערנען אונז די חז"ל אז הכנסת אורחים שטייט העכער פון דעם (בדרך אגדה, ואפשר).

ד) גלייכצייטיג מוזן מיר באדויערן דאס גלייכגילטיגקייט פון טייל מענטשן מקיים צו זיין געוויסע מצות צוליב דעם אויסרייד פון ביטול תורה, מיר וועלן אננעמען א ביישפיל, עס זענען דא אזעלכע שטובער ווי די אידענע וואלט געבאקן היימישע חלות אין שטוב לכבוד שבת און יו"ט, ווי די הלכה איז (עי' רמ"ב בש"ע וכל אחרונים בלי יוצא מן הכלל, וכן ביו"ט בסי' תקכ"ט ואחרונים), מיט'ן באדינג אז דער מאן זאל צוקנעטן, אדער טאן עפעס אנדערש אין דער צייט, קומט דער צבוע (שוחט חייב משום צבוע) און זאגט אין הימל איז חשוב'ער א שטיקל גמרא, אין דער צייט, און א פאטש געטאן מיט'ן גאנצן געשעפט.

ה) נאך א ביישפיל, די אידענע טרעפט נישט צו קויפן געהעריגע קליידער בצניעות, לאנג, נישט רויט, א.ד.ג. וויל זי נייען אליין, אבער דער מאן זאל איר בייהילפיג זיין, הייבט זיך אן דרייען אין מוח חשבונות פון ביטול תורה.

ו) מיר געפינען ווי די חז"ל זאגן אז דער וואס איז עוסק אין תורה מיט גמילות חסדים איז מען אים מוחל זיינע זינד (ברכות ה', וע"ע שם ח, שבת ל. יומא ע"ב:), מיר געפינען אויך אז דארט ווי תורה מיט גמילות חסדים האר-מאנירן צוזאם ברענגט דאס מער אריכות ימים ווי איינער וואס לערנט נאר תורה (ר"ה י"ח.), דער וואס זאגט אז ער האט נאר תורה, האט ער תורה אויך נישט (יבמות ק"ט. וע"ע ב"ק י"ז. חגיגה ג: ירושלמי חגיגה שם, סוטה יד. ע"ז ה' ע"א).

ז) א צווייט פלאץ געפינען מיר ווי די חז"ל דרוקן זיך אויס גאר שארף איבער איינעם וואס לערנט נאר תורה, אז ער איז גלייך ווי ער האט נישט קיין באשעפער (ע"ז י"ז:).

ח) נאכדעם איז דאך באוואוסט די משנה אין אבות (אבות א, ב) אז די תורה שטייט אויף דריי זאכן תורה, עבודה, גמ"ח, ע"כ (וע"ע ש"ר ל, יט, ויק"ר ל, יא, אותיות דר"ע, ועוד הרבה ואכ"מ).

פרק ז

נאכיאגן צו טאן חסד

א) אויב עס קומען גאר בכבוד'יגע געסט כאטש עס איז דא אין שטוב ווער עס זאל זיי אויפנעמען ווי עס פאסט, איז גלייך אז ער אליין זאל זיי באדינען, אפילו ער דארף אויפשטיין פון לערנען (אהב"ח ח"ג פ"א, חסל"א א' ועי' ילקוט ראובני פ' וירא בשם פליאה כע"ז).

שולחן ישראל כהלכתה

יג

(ב) ווען איינער מאכט חתונה א זון זאל ער זיך אינטערעסירן אויב זי האט ליב צו טאן חסד, ווייל די הויפט הילף צו טאן אדער נישט טאן חסד, בפרט הכנסת אורחים, איז פון די פרוי, און דעריבער זאל יעדער איינפלאנצן די טייערע מדה פון טאן טובות ביי זיך אין שטוב מיט פארשידענע דער- ציילונגען (חסל"א סי' א), עס איז גוט באוואוסט דאס גרויסקייט פון הצה"ק מוהר"ר ישע"לע קערעסטירער זי"ע, וואס מען דערציילט וואונדערליכע זאכן וועגן זיין גרויסקייט אין הכנסת אורחים וואס ער פלעגט ארומגיין טיילן לעקיך ראש השנה פאר תקיעת שופר, זאגנדיג דערביי אז אלע רבי"ס האבן אינזינען אין אזא צייט הויכע סדחת, און ער האט אינזינען מען זאל האבן עסן צו זעט, אין א העכערע הסברה איז אזוי: אנדערע רבי"ס זענען זיך עוסק יעצט אין רזין דרזין און איך ישע"ל בין עוסק אין לשובע ולא לרזין ור"ל, און כידוע האט ער פארציילט פאר הגה"ק מהר"ב מגארליץ זצ"ל אז ער מיט זיין רביצין זענען א סאך מאל אויף ביינאכט אנצוגרייטן עסן, און זיי שיילן אליין ערדעפאל אפצוקאכן פאר די געסט.

עס שטייט אויף הר"ר אליעזר דער פאטער פון בעש"ט הק' אז דורכן זכות פון הכנסת אורחים האט ער זוכה געווען אראפצוברענגען אזא גרויס ליכט-זייל וואס באלייכט אונז דעם וועג ביז צום היינטיגן טאג (חסל"א סי' ג).

(ג) יעדער מענטש דארף מדרך זיין און מחנך זיין זיינע זין און טעכטער צו טאן חסד, און טובות פאר יעדן איד, און אנצוזאגן אז זיי זאלן זייערע קינדער אויך אזוי מחנך זיין (חסל"א סי' א), דאס זעלבע זאגן די ספה"ק ביי אלע מצות אז מען דארף ערציען די קינדער אויף דעם אז זיי זאלן די זעלבע זאכן לערנען מיט זייערע קינדער.

(ד) גמ"ח האט נישט קיין שיעור אפילו הונדערט מאל אין זעלבן טאג, פאר'ן זעלבן מענטש (אהב"ח ח"א פ"א, חסל"א ו').

(ה) עס שטייט מה ה' דורש ממך וגו' אהבת חסד, דאס באדייט אז די טובה וואס מען טוט פאר יענעם טאר נישט זיין צוליב דעם ווייל מען קען יענעם נישט אפזאגן נאר מען זאל ליב האבן צו טאן טובות, און שטענדיג נאכיאגן מיט'ן גאנצן כח צו טאן טובות אפילו מען פארלאנגט דאס נישט פון אים, און סאך מער ווי דער פליכט איז, מיט איילעניש און געשיקטקייט שנעלער ווי ווען מען טוט די אייגענע געברויכן (ברכ"י ה' צדקה, אהב"ח ח"ב פ"א, חסל"א סי' א').

און אזוי דערציילט דער פסוק האט זיך געפירט מרדכי הצדיק (כמבואר באבן עזרא סוף מגילת אסתר, ע"ש), אויסהערן פון יענעם א דערציילונג, כאטש עס איז נישט וויכטיג און מען הערט עס זייער נישט גערן, איז אויך א גמ"ח (זכרון זאת להגה"ק מלובלין זי"ע).

ו) דער ביישפיל פון דעם קען זיין ביי יעדע קלייניקייט, מען זיצט ביי א טיש און איינער וויל עפעס נעמען און דערגרייכט עס נישט, דארף מען נישט ווארטן ווילאנג יענער בעט עס.

אדער מען ווייסט אז עס זענען דא מענטשן וואס וואלטן גערן בא- שטאנען צו האבן א טרונק וואסער ברענגט מען צו אן פארלאנגען.

לאכן אויף אן אומגעלונגענעם ווערטל איז אויך א גמ"ח (חכמי המוסר).

ז) אויב מען טרעפט א פרעמדן איד אין ביהמ"ד וואס עס דאכט זיך צו אז ער האט נישט וואו צו עסן דארף מען נישט ווארטן ווילאנג ער בעט ווייל טיילמאל שעמט מען זיך, נאר מען לאדענט יענעם צום עסן אדער שלאפן, דער עיקר מצוה פון הכנסת אורחים איז צו ווייזן א פרייליך פנים און פרעגן וואס ער וויל און וואס ער זוכט, ווי דער מדרש דערציילט (פ' וירא) אז אברהם אבינו ע"ה פלעגט פרעגן יעדן אורח וואס ווילסטו? וואס דארפסטו? וואס ווילסטו עסן? (שלח"ט שער הכני"א).

ח) נאך א ביישפיל, די אידענע וויל אליין צוגרייטן עסן פאר די קליינע קינדער, נישט צו מוזן אנקומען צו פרענדע טישן מיט אלע מיני דזשארס און איינשטעלן דעם גייסטיגן צוקונפט פונים קינד, אבער זי דארף דעם הילף פונים מאן, וואס איז נישט גרייט אויף ביטול תורה, זאלן די אלע נישט פאר- געסן אז דאס איז שלא עפ"י תורה (כמבואר במקורות הנ"ל) און ווי דער חיד"א זאגט אז צוליב דעם קען מען ברענגען אויף זיך יסורים.

ט) דער גאון וצדיק ר' חיים סופר זצ"ל [וואס הגה"ק מרן מצאנו זצ"ל האט געזאגט אויף אים אז דער וואס איז מהרהר אין זיינע ווערטער איז ווי איינער איז מהרהר נאך די שכינה], (עי' סי' ק"ן סופר, ותולדות סופרים, תולדות ומכתבי הגר"ח סופר זצ"ל שנדפסו ע"י בני הגאון ז"ל) שרייבט צו מאורן ורבן של ישראל מוהר"ר יוסף שאול נאטאנאהן זצ"ל, אז דער וואס האט שוין טועם געווען דעם זיסן טעם פון תורה, איז נישט קיין קונץ צו זיצן טעג און נעכט ביים לערנען, וויאזוי פרובט השי"ת די ת"ח וצדיקים, דורך דעם וואס ער שיקט זיי צו א מצוה וואס עס נויטיגט זיך דערצו מבטל צו זיין פון לערנען און אויב ער שטעלט אוועק דאס לערנען וואס ער איז צוגעבינדן

שולחן ישראל כהלכתה

טו

צו איר מיטן גאנצן לייב און לעבן, און גייט אויפטאן פאר השי"ת וועגן, נישט קיין חילוק וואס פאר א מצוה דאס איז, כ"ש נאך ווען עס איז א מצוה דרכים, איז ער בייגעשטאנען דעם נסיון, ע"כ (עי' תולדות סופרים הנ"ל דף...).

י) שטעלט אייך פאר ווען די גדולים וקדושים פאר איבער הונדערט יאר צוריק אין די צייטן פון קאנגרעס וואס די רעפארמער האבן אנגעפירט, וואלט זיך איינגעשלאסן אין די שטובער און געזאגט ביטול תורה, ווי וואלט איר היינט געטראפן אן ערליכן איד???

יא) דאס זעלבע מיט אלע לוחמים פון יעדן דור, וואס האבן געקעמפט קעגן ערב רב, ווי אזוי וואלט דאס דור אויסגעזען אן דעם, ווי די חז"ל זאגן אויף מערערע פלעצער אז תורה און מעשים זענען געקניפט און געבינדן און איינס אהן דעם צווייטן איז גארנישט, ווייל דער עיקר צוועק פון לערנען תורה איז קיום המצות (ברכות י"ז, שבת ל"א:).

יב) דאס זעלבע מיט סתם ארימע לייט איז נישט נאר א מצוה צו שטיצן די וואס פארן ארום נאך געלט נאר אפילו די וואס לעבן אין גרויס נויט און ארימקייט דארף מען אויך ארויסהעלפן, און אומגעקערט, אזעלכע דארף מען נאך מער העלפן ווייל קיינער ווייסט נישט פון זיי, און דערפאר העלפט זיי קיינער נישט, אינטערעסאנט איז אבער אז מענטשן געווענליך שטיצן די ארימע לייט וואס בעטן, און אויב נישט, פאלט נישט איין צו העלפן מיטן גרייזיגן איינרעדעניש אז מסתמא איז נישט אזוי וויכטיג פאר יענעם די שטיצע והא ראי' ער פארלאנגט עס נישט.

יד) וויסן זאלט איר אבער אז דאס איז א פאלשע טעות וואס ברענגט ליידער שלעכטע רעזולטאטן עס געפונען זיך ליידער היינט צו טאג אסאך שטובער וואס זענען פארפליכטעט צו נעמען צדקה, און נאר מחמת בושה שטרעקן זיי נישט א האנט צו פרעמדע, אבער דאס טוט ליידער נאך נישט ענדערן דעם פאקט אז זיי ברויכן נויטיגע שטיצע.

ע"כ די אלע וואס ווייסן פון אזעלכע ארימע לייט זענען מחויב אליין בייהילפיג זיין און טאן אויך ביי אנדערע, ווייל יענער איז א ביישן טאר מען אים נאך נישט לאזן הונגערן אדער אפגעפרוירן ווערן.

און דאס דערציילט מען נאך פון הגה"ק רבן של ישראל מוהר"ר משה ליב מסאסוב זצ"ל לויט ווי זיין תלמיד הגה"ק בעל עטרת צבי מזידיטשוב זאגט עדות, ווי אזוי זיין רבי האט געפראוועט חצות, אויפזוכנדיג אלע

ארימע שטובער און צובראכן פאר זיי האלץ און ער פלעגט גוט אנווארימען דעם שטוב, ווייל חצות איז דאך צו קלאגן אויף די ליידין פון די שכינה הקדושה, און דער רמב"ם פסקינט (ה' מגילה) אז עס עקזיסטירט נישט ביי השי"ת א גרעסערע פרייד ווי צו דערפרייען די הערצער פון ארימעלייט אלמנות און יתומים.

(טו) און מערקווירדיג איז אז צווישן די אכט מעלות וואס דער רמב"ם רעכנט אויס ביים געבן צדקה פאר ארימעלייט, איז די מעלה צו געבן צדקה פאר ארימעלייט בעפאר זיי בעטן, נאך פיל גרעסער ווי נאכדעם וואס דער ארימאן האט געבעטן, פארקערט פון די וועלט פירונג (עי' רמב"ם ה' מתנות ענף פ' ויר"ד רמ"ט סעי' י').

(טז) עס טאר נישט גרינג זיין אין מענטשנס אויגן אפילו א קליינע גמילות חסד צו טאן, ווי צ.ב.ש. וועקסלען א מטבע (ס' הברית), און עס ווערט געברענגט אין די ספרים אז א גרויסער ת"ח איז געשטראפט געווארן ווייל ער איז נישט אויפגעשטאנען פון בעט צו עפענען די טיר פאר א שכן א שניידער וואס האט געוואלט אנצינדן זיין ליכט ביי אים ער זאל קענען ארבעטן (ס' הברית, חסל"א סי' א').

(יז) מען דארף זייער אכטונג געבן ווען מען נעמט א גאסט מען זאל אים געבן באלד צו עסן, בפרט פרייטיג צונאכטס דארפן די לומדים און חסידים געווארנט זיין נישט אויפצוהאלטן די געסט ביז זיי ענדיגן זייערע שיעורים אין תורה אדער חסידות, ווייל געווענליך איז דער ארימאן אין אזא צייט זייער הונגעריג, און דאס ווארטן איז אים א גרויס צער, און אויף יעדע רגע וואס ער איז אים מצער וועט ער מוזן אפגעבן דיין וחשבון און עס וואלט שוין בעסער געווען ער זאל נישט נעמען דעם אורח, און א צווייטער זאל אים נעמען.

דעריבער אויב איינער וויל נעמען אן אורח זאל ער זען צו מאכן די סעודה תיכף נאכן דאווענען, און אויב צוליב געוויסע אורזאכן קען ער דאס נישט טאן זאל ער כאטש אנגרייטן דעם טיש פאר די געסט און ער זאל זיי הייסן קידוש מאכן און עסן אן אים (מסל"א סי' ב').

(יח) דער וואס גיט פאר ארימעלייט און טוט נישט שטארק קאנטראלירן אויב זיי זענען ערליכע אדער נישט, טוט מען אים פון הימל אויך משפיע זיין און מען קוקט נישט אויב ער איז ראוי דערצו (ברית עולם על ס' חסידים להחיד"א, חסל"א סי' ג'), מען טאר זיך נישט אומקוקן אפילו די ארימעלייט

שולחן ישראל כהלכתה

זענען נישט חשוב'ע מענטשן נאר טיילן עסן'ס פאר יעדן, און דעמאלט וועט נישט שולט זיין קיין שום קטרוג (שולחן הטהור שער הכנ"א).

(ט) און אמאל טרעפט זיך אז א איד דארף א ישועה און ער איז נישט ראוי דערצו פירט מען אים צו פון הימל א מענטש וואס איז נישט ווערט מען זאל אים העלפן, און דורכדעם וואס ער שטרענגט זיך אן און העלפט יענעם, העלפט מען אים אויך מדה כנגד מדה, (בשם ס' צמח דוד, חסל"א סי' ג').

פרק ח

העלפן תלמידי חכמים — איידעמער תלמידי חכמים

(א) און ווער שמרעסט נאך ווען עס האנדלט זיך פון מהנה זיין ת"ח ביי דעם איז דאך דער שכר גאר געוואלטיג גרויס אויך אויף דער וועלט, ווי די חז"ל זאגן (ברכות ל"ד:) אז די צוזאגן פון אלע ספרי נביאים איז פאר די וואס זענען מהנה ת"ח, און ער איז זוכה צו זיצן אין די ישיבה של מעלה (פסחים נג:) און אויסער די מצוה פון חסד איז מען מקיים די מצוה פון לדבקה בו (כתובות קיא:).

(ב) ווייטער זאגן די חז"ל אז דער וואס קארגט אויף די וועלט צו שטיצן ת"ח, וועלן זיינע אויגן פאררייכערט ווערן אויף יענע וועלט (ב"ב ע"ה).

(ג) דער וואס איז נישט מהנה א ת"ח פון זיין פארמעגן וועט קיינמאל נישט זען קיין סימן ברכה (סנהדרין צ"ב).

(ד) א ממזר ת"ח איז העכער ווי א כהן גדול עם הארץ (הוריות י"ג).

(ה) דער וואס בארייךט דעם ת"ח איז פונקט ווי ער וואלט בארירט כביכול די שכינה (מדרש זוטא קהלת ט').

(ו) א מענטש זאל מערן זיינע סעודות מיט תלמידי חכמים (תרכא"ר י"ב, רמב"ם ה' ת"ת).

(ז) דער וואס האט געלערנט תורה אליין און מיט אנדערע און מקיים געווען אידע מצות, און האט געהאט די מעגליכקייט צו שטיצן תורה און האט נישט געשטיצט איז ער אינים כלל פון ארור אשר לא יקום וגו' (קהלת רבה ז, כג), און ווען זיי שטיצן תורה איז זייער שכר מער ווי אנדערע וואס טוען אזוי (רמשק אליעזר יתרו).

(ח) אויב די ווילסט טאן צדקה טו עס מיט די וואס לערנען תורה (קה"ר

יא, א).

שולחן ישראל כהלכתה

(ט) וואויל איז פאר די וואס זענען מכבד בעלי תורה (מד"ת כראשית א) דער עיקר צדקה דארף זיין פאר לומדי תורה, ווייל אויף איינמאל איז מען מקיים מערערע מצות, צדקה, העלפן ת"ח, מרכיץ תורה, מכבד די תורה, און דורכדעם וועט דער שכר זיין געוואלדיג גרויס (עבודת הקודש סי' א, או' ט"ו).

(י) די אלע גרויסע כאלוינונגען ווערן אויך געגעבן פאר די וואס לאזן זיך קאסטן חתונה צו מאכן די קינדער מיט תלמידי חכמים (ברכות ל"ד:), כתובות קי"א:; ושאר הנ"ל), און דאס איז טאקע איינס פון די בעסטע געלע-גנהייטן זוכה צו זיין צו דעם געוואלדיגן שכר פון שטיצן תורה און תלמידי חכמים, דורכן חתונה מאכן די קינדער צו תלמידי חכמים וואס האלטן אמת-דיג ביים לערנען בהתמדה און זיי שטיצן.

(יא) דער וואס שטיצט א ת"ח מעג אינוינען האבן כדי צו באקומען שכר (דמשק אליעזר פ' יתרו).

(יב) אין זכות פון תורה איז מען זוכה צו אלע ברכות אויך אויף דער וועלט (אור חדש קידושין ל"ט ע"א).

(יג) דער וואס נעמט אויף אן אורח א ת"ח איז זיין שכר זייער גרויס (כמדבר רבה כ"ג).

*יג) עס שטייט אין מדרש אז דער וואס גיט צו עסן פאר א צדיק איז פונקט ווי ער וואלט מקיים געווען די גאנצע תורה, און איז זוכה צו רוח הקודש, עס איז א גרויסע סגולה צו קינדער האבן, און אלע ישועות, אסאך זענען שוין געהאלפן געווארן דורך דעם, מיט קינדער ת"ח און גדולים, און מיט גרויס רייכקייט אויף דורי דורות (חסל"א סי' ח' בשם המדרש).

(יד) דער וואס נעמט אריין אן אורח און גיט אים צו עסן און טרינקען איז פונקט ווי ער וואלט געטאן חסד מיט'ן גאנצן כלל ישראל (מדרש שמואל י"ח).

(טו) עס איז דא א צדיק וואס וועגט אזוי פיל ווי אלע אידן צוזאם, און דער וואס טוט אים מהנה זיין איז פונקט די זעלבע ווי מהנה זיין הונדערטער טויזנטער פשוט'ע מענטשן, און זיי וועלן זיך שוחד'לן פאר אים לעתיד ארויסצוראטעווען פון גיהנם און זיין חלק זאל זיין מיט זיי אין גן עדן (חסל"א סי' ג' ד').

שולחן ישראל כהלכתה

יט

פרק ט

עטליכע וויכטיגע איינצעלהייטן וועגן הכנסת אורחים

(א) דאס עסן וואס מען גיט פארן ארימאן זאל זיין פונ'ם בעסטן און דיסטן (י"ד רמ"ח ואחרונים וזה"ק ח"ג ק"ד, ס' תולעת יעקב סוד ברכת הנהנין).

(ב) א גרויסער וויכטיגער כלל איז דא ביי הכנסת אורחים מען זאל נישט פארנוצן די כחות אויב עס פעלט נישט אויס צ.ב.ש. מען זאל נישט נעמען דוקא אליין אלע אורחים, נאר משתדל זיין אז אנדערע זאלן אויך נעמען, ווייל וואס איז דען א נפקא מינה פאר'ן באשעפער אויב ער טוט אדער אנדערע, ענדערש זאל מען שפארן די אייגענע כוחות אויף א צייט וואס אנדערע וועלן נישט טאן, ווייל דאס טרעפט זיך אפט אז עס זאל זיך אים מאכן צו טאן חסד, וואס אנדערע וועלן נישט טאן (חסל"א ס' ה, ח).

(ג) מען זאל געבן פאר די געסט די בעסטע בעטן, דער עיקר ביי דעם איז אז דער געלעגער זאל זיין ריין פון פליגן, מאסקיטן אדער אנדערע באשעפענישן, אויב נישט זאל מען בעסער נישט נעמען קיין אורח, ווייל דער אורח וועט נישט קענען שלאפן, און אויסער דעם וועט ער מוזן ליידן צעד מיט יסורים א גאנצע נאכט (חסל"א ס' ח, י"ד, ועי' עוד או' כ"ג באריכות).

(ד) די מצוה גייט אויך אן ביי רייכע, זיי אויפצונעמען מיט א פרייליך פנים און באמיען זיי מכבד זיין לויט זייער כבוד (חסל"א ס' ח, או' י"ז), איינער וואס נעמט אריין נאר ארימעלייט, שעמען זיי זיך צו קומען ווייל זיי ווייסן אז מען האט זיי נישט גערופן נאר ווייל זיי זענען ארימעלייט, אבער ווען מען ווייסט אז אין די שטוב נעמט מען אויך רייכע, שעמען זיך נישט די ארימעלייט, ווייל זיי ווייסן אז מען נעמט אריין יעדן (מדרש שמואל אבות פ"א, נכ"ו עמ' ע"ד).

(ה) ווען ער איז הונגעריג, דער צווייטער דורשטיג, איז דער דורשטיגער פריער ווייל הונגער קען מען לענגער ליידן ווי דורשטיג (ס' הברית מאמר אהבת רעים פכ"ג, חסל"א ס' ד').

(ו) אויך פאר א שונא איז א מצוה צו געבן עסן (משלי כה, כ"א).

(ז) דער עיקר זכות ביים סוף פון גלות איז די מצוה פון חסד (מגלה עמוקות עה"ת פ' לך).

(ח) א פרוי זאל נישט איינלאדענען אן אורח אן וויסן פון מאן (זה"ק ח"א סס, וע"ע יבמות עו: דאין דרכה של אשה לקדם לקראת אורחים).

ט) גלייכצייטיג דארף מען געווארנט זיין נישט מקיים זיין די מצוה פון הכנסת אורחים טאמער דאס איז פארבינדן מיט איסור יחוד (עי" אה"ע סי' כ"ב ובקדושת בנות ישראל באורך בכל פרטי'), דאס זעלבע מיט מצות צדקה דארף מען זייער געווארנט זיין אויב איינער קומט נאך געלט און דער מאן איז נישט אינדערהיים זאל מען אים בשום אופן נישט אריינלאזן אין שטוב, נאר דאס בעסטע איז, אז מען זאל בעטן דעם ארימאן אדער משולח צוריק-צוקומען ווען דער מאן איז אינדערהיים.

אויב דאס איז נישט מעגליך זאל מען געבן די געלט אונטער די טיר, אדער דורך די שפאלטנס, און אויב מען עפנט די טיר זאל מען כאטש געווארנט זיין אים נישט אריינצולאזן אין שטוב אריין, ווייל דער דור איז ליידער זייער פרוץ (מיר קענען דא נישט מאריך זיין אין פרטים), יעדנספאל זאל דער מאן אויסלערנען די בני בית אז פאר קיין פאל זאל מען נישט אריינ-לאזן א משולח אליין אין שטוב.

י) ווען דער באשעפער האט איינעם ליב שיקט ער אים א מתנה אן ארימאן צו גאסט (זה"ק ח"א ק"ד).

יא) איינער וואס נעמט אן אורח אין שטוב זאל זיך נישט קימערן נאר איבערן אורח (שם מד:).

יב) אויף איינעם וואס מען האט עפעס א פארדאכט אויף אים, זאל מען נישט אריינלאזן אין שטוב (שם ס"ז).

יג) אויב דער גאסט איז אפילו א קייזער דארף ער אויך טאן ווי דער בעה"ב הייסט אים (שם ח"ג רמ"ד).

יד) אויב מען גיט פארן ארימאן פון נישט קיין כשר געלט נאר געגול'ט נישט נאר וואס מען טוט נישט קיין מצוה, נאר עס דערמאנט אויך אויבן זיינע זינד (שם ח"ב קצ"ח).

טו) מיר געפינען ווי די חז"ל זאגן אז דער וואס איז עוסק אין תורה מיט גמילות חסדים איז מען אים מוחל זיינע זינד (ברכות ה', וע"ע שם ה. שבת ל. יומא ע"ב:), מיד געפינען אויך אז דארט ווי תורה מיט גמילות חסדים האר-מאנירן צוזאם ברענגט דאס מער אריכות ימים ווי איינער וואס לערנט נאר תורה (ר"ה י"ח.), דער וואס זאגט אז ער האט נאר תורה, האט ער תורה אויך נישט (יבמות ק"ט. וע"ע ב"ק י"ז. חגיגה ג: ירושלמי חגיגה שם, סוטה יד. ע"ז ה' ע"א).

(טז) א צווייט פלאץ געפינען מיר ווי די חז"ל דרוקן זיך אויס גאר שארף איבער איינעם וואס לערנט נאר תורה, אז ער איז גלייך ווי ער האט נישט קיין באשעפער (ע"ז י"ז):.

(יז) נאכדעם איז דאך באוואוסט די משנה אין אבות (אבות א, ב) אז די תורה שטייט אויף דריי זאכן תורה, עבודה, גמ"ח, ע"כ (וע"ע ש"ר ל, יט, ויק"ר ל, יא, אותיות דר"ע, ועוד הרבה ואכ"מ).

און אזוי איז טאקע מפורסם פון הגאון הצדיק מוהר"ר שמחה בונם סופר זצ"ל וואס האט פשט געזאגט אין די גמ' (שם) וואס די חז"ל זאגן אז אלע נביאים האבן זייער נביאות געזאגט פאר דעם וואס מאכט חתונה די קינדער צו ת"ח און איז מהנה ת"ח פון זיין פארמעגן, זאגט ער פשט אז נעמען איידעמער תלמידי חכמים כלריז איז נאך גארניש, אדרבה עס קען נאך זיין א פעלער ווען די גאנצע כוונה פונ'ם שווער איז כדי די גאס זאל רעדן אז ער האט איינגעזעצט אן איידעם א תכשיט, פשוט מקנה צו זיין, און די טאכטער דאס זעלבע וויל זיך נישט שעמען פאר די חברותא באשטייט זי אויף א ת"ח, אבער אין דער ווירקליכקייט זוכט מען נישט דאס, נאר ער זאל זיין א געניטער ביזנעסמאן, מיט א געשליפענעם צונג נישט א לא יצלח, וואס זאל ליגן מקף רגלו ועד ראשו אין מסחר.

נו! יעצט ווי אזוי קען מען טאקע דערקענען ווער עס האט ריכטיג געזוכט א ת"ח און ווער עס האט געמיינט די גאס, מען גיט א קוק וואס דער שווער טוט מיט'ן איידעם א טאג נאך די שבע ברכות, שיקט ער אים לערנען? אדער ארבעטן? דארט ווערט דער סוד נתגלה, (חוץ ליידער די פעלער וואס דורכן שיידן זיך האט מען זיך דערוואוסט אז נישט אים האט זי געמיינט), און דאס דרוקן זיך אויס די חז"ל אז דאס גרויסקייט פון נעמען אן איידעם א ת"ח איז נאר דאן ווען מען טוט אים נאך די חתונה מהנה זיין ווי מען דארף, דעמאלטס ווייזט זיך ארויס וואס מען האט געמיינט (שבת סופר פ' יתרו).

(יח) דער זוה"ק שרייבט אז דער בעה"כ זאל שניידן און טיילן ברויט בהרחבה (ח"כ קצ"ח, ושלחב"ט).

* (יט) דער זוה"ק שרייבט (מובא כפ"י) אז אלע צרות הייבן זיך אן נאכן עסן גוטע סעודות, אבער ווען מען עסט מיט אן אורח באשיצט דאס קעגן אלעם.

(יט) דער וואס דערפרייט די געסט פרייט זיך דער באשעפער מיט אים (זוה"ק ח"ג ק"ד).

(ז) הכנסת אורחים איז וויכטיגער ווי צו גיין לערנען פארטאגס אין ביהמ"ד (שבת קכו).

(ח) אן אורח וואס ברענגט מיט אן אנדערן אורח ווערט אנגערופן א קל [לייכטיניג] (ב"ב צ"ח: מס' דרך ארץ זוטא ח' ועי' זוה"ק ח"א סו. דא"ל רשות לזה).

(יח) אן אורח וואס ברענגט מיט אן אנדערן אורח ווערט אנגערופן א קל [לייכטיניג] (ב"ב צ"ח: מס' דרך ארץ זוטא ח' ועי' זוה"ק ח"א סו. דא"ל רשות לזה).

* (יח) מען זאל נישט פרעגן אן אורח אויב ער וויל עסן, און אויב ער האט ליב דעם געוויסן עסן, ווי די וועלט זאגט א ווערטל, א חשוב'ער אורח עסט נישט פון א שאלה!

(ט) מיר געפינען אז דער באשעפער האט אפגעשווינט געצן דינער ווייל זיי האבן געגעבן עסן פאר דורכרייזנדע (סנהדרין קג:).

(כ) מען טאר נישט רופן אן אורח אויב ער וויל נישט (ירושלמי ק"ס ט), אבער אן אורח וואס שעמט זיך און די בושא לאזט אים נישט אליין קומען מוז מען אים אריינברענגען (נוהג כצאן יוסף עמוד ע"ד).

(כא) דער באשעפער האט געזאגט פאר איוב, די האלסט נאך נישט אין די מדריגה פון אברהם, די זיצט אין שטוב און אורחים קומען אליין, אברהם איז ארויסגעגאנגען אינדרויסן זוכן געסט (אדר"נ ז).

(כב) דער וואס עסט לאנג כדי ער זאל קענען געבן פאר ארימעלייט צו עסן איז זוכה צו לאנגע גוטע יארן (ברכות סג:), א צדיק עסט צו זעט כדי דער ארימאן זאל זיך נישט שעמען צו עסן (שלחה"ט שער הכנ"א בשם ס"י), און מען דארף שיין טיש דעקן פאר'ן אורח מיט דעם איז מען מחי' דעם ארימאן (שם).

(כג) די מצוה פון געבן פלאץ צו נעכטיגן איז מער מצוה ווי צו געבן עסן, ווייל עסן געבן איז יעדער גרייט אבער פלאץ צו נעכטיגן איז שווער צו טרעפן (יוסף אומץ מ' הכנ"א ע"ש, שלחה"ט שער צדקה והכנ"א פ"ט, ועי' אהב"ח לחפץ חיים), ווייל דער בעל דבר ווארפט א פחד אויפן מענטש טאמער וועט דער אורח עפעס גנב'נען א.ד.ג. און עפ"י רוב קומט דאס פון די בני בית.

און דערפאר ווארנט טאקע דער כאר מים חיים פ' ויקהל (עה"כ ויבואו האנשים על הנשים), מיט פייערדיגע ווערטער אז א ירא שמים זאל נישט

קוקן אויף די ווערטער און דאס אפרעדן פון די אידענע, פון מצות צדקה, כפרט ווען עס איז שוין איבערצייגט געווארן אז אויב מען געוויינט צו געסט אין שטוב איז די אידענע אויך מסכים צום סוף מיט שמחה (שלחה"ט שם). וואויל פאר דעם וואס מאכט פריי א פלאץ אין שטוב פאר אורחים צו נעכטיגן ווייל עס איז דא עשירים וואס האבן מערערע שטובער און עס איז א קלייניקייט אפצורוימען און באשטימען איין שטוב פאר געסט, און בעווייגן הרבים פארלייגט דער בעל דבר אויף דעם דאס גאנצע כח ווען מיר וואלטן פארשטאנען די באדייטונג פון אזא גרויסע מצוה וואלטן מיר געשטאנען ביי די שידוועגן אריינצונעמען אורחים אין שטוב אריין פונקט ווי אונזער זידע א"א ע"ה.

איז דעדפאר אויב מען איז נישט ערמעגליכט מקיים צו זיין דעם עיקר פון הכנסת אורחים וואס מיינט צו געבן פלאץ צו נעכטיגן, דארף מען כאטש שתדל'ן ביי אנדערע אז זיי זאלן געבן פלאץ, און אהינפירן דעם אדימאן, אדער אויסצאלן פאר'ן ארימאן דעם קוואטיר, אויב עס איז נישטא קיין אנדערע וועג.

זעלבסטפארשטענדליך אז אויב עס געפינט זיך אין שטאט א חברה וואס זענען עוסק אין די מצוה זאל מען ווערן א חבר דארט, און וואויל איז זייער חלק (כ"ז מס' שלחה"ט שער דצקה והכנ"א פ"י).

(כד) דער קו"ט מציעשינוב זצ"ל שרייבט אז ער האט אמאל געהערט פונ'ם טאטן הגה"ק משינעווע זצוק"ל אין נאמען פון בעש"ט הק' זיעוועכ"א אז אויף די שטאט בדאד קען נישט הערשן קיין שום קטרוג ווייל ביי די טויערן פון שטאט הענגען צוויי בייטלעך, איינס פון צדקה און איינס פון גמ"ח (דברי שמחה).

פרק יא

דערפרייען ארימעלייט שבת און יו"ט און אנדערע צייטן

שבת קודש:

(א) מען דארף שבת קודש זיך מענג זיין מיט געשמאקע און זיסע מאכלים ומשקאות צוזאמען מיט ארימעלייט, ווייל דאס איז נישט רעכט אז ער זאל זיך מתענג זיין מיט אלעם בעסטן און די ארימע ברידער גייען גאר אויס פאר הונגער, און אדאזי איז דאס נישט דער חזק פון רחמנים מיט גומלי חסדים ווי רי קינדער פון אברהם אבינו ע"ה.

און צוליב דעם פירט מען זיך ביי טייל פלעצער צוזאמענצונעמען עסן'ס פון די שטובער פון דעם וואס מען האט אנגעגרייט לכבוד שבת, און צו געבן פאר ארימעלייט, און די וואס געבן נישט צושטייער עסן'ס געבן געלט.

אבער מער מעלה איז צו געבן דירעקט פארטיגס, כדי דער ארימאן זאל זיין גלייך צו אים מיט'ן עסן, און אויב מען גיט געלט קען דאס האבן אסאך חסרונות, איינס, פון אביסל געלט וואס קען מען שוין קויפן (ווי יעדער פאר-שטייט אז מען קען נישט צוזאמענשטעלן א קליין געקעכטס מיט'ן זעלבן געשמאק און טעם און ווערט ווי מען קען, ווען מען קאכט אסאך אויף איינ-מאל און מען נעמט אראפ אביסל, דערפאר איז חשוב'ער דער וועג ווי איידער צו געבן געלט), צווייטנס ווער ווייסט אויב ער וועט טרעפן צו קויפן, דערנאך האט דער ארימאן א פראבלעם וואס ערשט צו קויפן ווייל אן ארימאן גלוסט נאך אלעם.

און עס קען לייכט פאסירן אז דער ארימאן וועט וועלן אפשרינען דאס ביסל אפגעשפארט געלט אויף אינדערוואכן, און זיך באגעניגן שבת מיט א קלייניקייט, קומט אויס אז דער ארימאן הונגערט אום שבת, און דער בעה"ב עסט פון כל טוב, דעריבער זאל יעדער בעל נפש און ירא שמים נישט עסן פרייטאג צונאכטס ביז ער וועט אפשריין א טייל פון זיין בעסטן עסן און געבן (ביי זיך אויפן טיש) אדער שיקן פארן ארימאן צו עסן, דורך דעם וועלן אלע אידן ארימע לייט מיט רייכע אייניג זיין, און השי"ת וועט זיך מרחם זיין אויף אלע (סדר היום עמוד כ"א, יוסף אומן תקמז'תקמ"ט, ועי' קב הישר פ"ט).

(ב) מיר געפינען אין די רייד פון די חז"ל דעם געוואלדיגן אונטערשייד צווישן געבן געלט, אדער עסן'ס פאר ארימע לייט, אז דער וואס גיט עסן ענטפערט אים השי"ת שנעלער ווען ער בעט ווי דער וואס גיט געלט (תענית כג:), און ער ווערט ענדערש ניצול פון פייער (כתובות סז:).

היינט צוטאג וואס עס איז נישט איינגעשטעלט דער סארט סיסטעם פון צוזאמענעמען עסן'ס פאר ארימעלייט, איז לכאורה זייער שווער נאכצו-קומען דעם הידור פון זיין געזיכערט אז דאס געלט וואס מען גיט זאל גיין אויף הוצאות שבת, אזוי אז דער ארימאן זאל אויך האבן א שיין באדעקטן טיש לכבוד שבת ווי א צווייטער, פונדעסטוועגן איז דאך ערמעגליכט פארן יחיד דאס נאכצוקומען דורכן שטיצן די חברה'ס וואס טוען אין דעם הינזיכט און ארבעטן אומדערמידלעך אנצוגרייך עסן'ס פאר גויטבאדערפטיגע.

(ג) אין ס' יסוד ושורש העבודה שטייט אז א מענטש זאל זייער גע-
ווארנט זיין צו געבן עסן פאר ארימעלייט אויף זיין טיש (שער ח' פ"ו), דער
הייליגער מעזריטשער מגיד זצ"ל זאגט. אז מען זאל זייער געווארנט זיין
מכבד צו זיין ארימעלייט ווי ווייט מעגליך, בפרט צו האבן ביים טיש אויף
שבת א חשוב'ן ארימאן, און מען זאל געבן בעפאר יעדן שבת און יו"ט
מתנות פאר ארימעלייט לויטן מעגליכקייט (כת"ר תלמידו הק' ר"ר שמעלקא
זצ"ל).

(ד) נאך שטייט פון הק' מהר"ם מטשערנובל (בס' הנהגות ישרות) אז
פאר א כפרה צו דעם וואס מען האט פוגם געווען מיט די מחשבה זאל מען
געבן יעדן ערב שבת צדקה לויטן מעגליכקייט פאר א חשוב'ן ארימאן וואס
זיצט על התורה ועל העבודה און פארמיאוסט אין אלע עולם הזה דיגע-
ענינים נישט ווי אנדערע צדקות וואס מען דארף געבן פאר אלע קלאסן
ארימעלייט, אבער די צדקה דארף זיין פאר א חשוב'ן ארימאן דוקא דורך
דעם וועט פאראכטן ווערן אלעס וואס מען האט פוגם געווען אמן, ע"כ.

(ה) עהנליך (אביסל אנדערש) שטייט אויף א צווייט פלאץ אז דער תיקון
קעגן שלעכטע מעשים איז צו געבן צדקה פאר ארימעלייט ע"ש, און אליהו
האט מגלה געווען פאר די גרויסע צדיקים אז דער צדקה מוז זיין אויס-
שליסלעך פאר אן אנשטענדיגן ארימאן, דער וואס קען נישט געבן פאר א
חשוב'ן ארימאן ווייל פאר זיי דארף מען געבן א שענערע נתינה זאל ער
צוזאמען נעמען דאס געלט פון עטליכע ערבי שבתות אינאיינעם כדי ער זאל
קענען געבן פאר א אדם חשוב (ס' ר"ד בשם הק' מטריסק, תיקון מפ' שמיני),
צום סוף שטייט אז דער זכות פון צדקה וועט מקרב זיין די גאולה בגשמיות
ורוחניות (ע"ש).

(ו) נאך שטייט (ס' קרבן שבת פ"ג) אז בפרט שבת דארף מען אכטונג
געבן אז נישט די גאנצע וועלט זאל זיין רוהיג און צופרידן און די ארימעלייט
ח"ו אין צער וואס דורכדעם וועט ער צוקומען צו וויינען, דעריבער זאל מען
נישט צוריק האלטן פרייד פון ארימעלייט און דער וואס ווייסט אז זיין נתינה
וועט נישט גענוג זיין פארן ארימאן צו קויפן דערפאר א גוטע זאך לכבוד
שבת, און אפילו ער וועט קויפן האט ער נישט וויאזוי אנצוגרייטן א
געקעכטס, איז בעסער פאר אים אז ער זאל אים דערפרייען מיט א גוט
מאכל, נישט קיין חילוק אויב ער גיט אסאך אדער אביסל דער עיקר מען זאל
מיינען לשם שמים (ע"ש).

(ז) דער וואס גיט פאר ארימעלייט צו עסן אום שבת ווערט גערא-טעוועט דורכדעם פון דריי שווערע שטראף, חבלי משיח, גיהנם, מלחמות גוג ומגוג (עי' יעקב שבת קי"ח, בעיון יעקב שם), אזוי שטייט אויך אין ספר סדורו של שבת וועגן די גרויסע מצוה פון נעמען אן ארימאן שבת צום עסן ע"ש.

(ח) דאס געבן ברויט פארן ארימאן טוט אפשוואכן דעם כח פון פיר הונדערט מיט אכציג כתות פון משחיתים און דער ראש פון די ש"ד וואס קומט שטענדיג מקטרג זיין אויף אידן (קב הישר פ"ט או' י"ד).

(ט) נאך שטייט (בס' ע"ש בשם ספר אחד) יעדער מענטש איז מחויב צו געבן אסאך צדקה פאר ארימע לייט ערב שבת לויט זיין יכולת און כאטש דאס גייט אן אינדערוואכן אויך, ערב שבת איז דער חיוב דאפלט, און די צדקה ערב שבת איז זייער גרויס עפ"י נגלה און עפ"י סוד, ליידער זענען דא היינט פיל מענטשן וואס גרייטן אן סעודות אויף שבת ווי קעניג'ן זאגנדיג אז דאס איז לכבוד שבת אבער דאס איז גארנישט ווערט ווייל זיי שטיצן נישט ארימעלייט תלמידי חכמים וואס האבן נישט די מינימאלסטע אויף שבת (ע"ש).

(י) אין של"ה הק' שטייט אז שבת דארף מען אסאך מער מחמיר זיין ווי אינדערוואכן, און די שטראף אויף די עבירות וואס מען טוט שבת איז אפאר מאל מער ווי אינדערוואכן (עיפ בפמ"ג בס' תיבת גמרא חקירה ז' בע"ז, וע"ע בספרי דבר משה, שהארכתי בזה ואכמ"ל), דעריבער איז גלייכצייטיג גרעסער דער שטראף פאר נישט געבן צו עסן פאר אן ארימאן שבת, פיל מער ווי אינדערוואכן, און אזוי ווי מרובה מדה טובה איז דער באלוינונג אויך פיל פאכיג גרעסער.

(יא) אין זוה"ק יתרו דף פ"ח ע"ב זעט אויך אויס אז פאר נישט געבן עסן ארימעלייט אין שבת איז דא א שטראף.

(יב) דער רבן של ישראל בעל פמ"ג שרייבט: מען דארף זייער געווארנט זיין אינים כבוד פון שבת און געבן פונם סעודה וואס מען האט אנגעגרייט פארן ארימאן, שבת און כ"ש יו"ט, און נישט בלויז זיך אליין אינזינען האבן (תיבת גמרא חקירה ז').

(יג) דער שרף מסטרעליסק זי"ע פלעגט ווארענען מען זאל האבן ביים טיש אן אורח ביי יעדע סעודה, דעמאלט ווערט אים פאררעכנט ווי ער וואלט מכוי'ן געווען אלע כוונות פון האריז"ל ע"כ, און כ"ש נאך אום שבת (ר"ש או' ר"ט).

שולחן ישראל כהלכתה

כז

(ד) ואחרון חביב דער האריז״ל שרייבט מען זאל געבן צו עסן הונגע-
ריקע, שבת ביים טיש, דאס איז גלייך ווי די קרבנות, און מען דארף עס אויך
געבן בשמחה, בפרט ווען מען דערמאנט זיך וויאזוי דער ארימאן מוטשעט
זיך און פלאגט זיך א גאנצע וואך, זאל מען אים מחי' זיין כאטש שבת מיט
גוטע געשמאקע עסן'ס און מיט א ליבליכן פנים פון בעסטן וואס מען האט
צוגעגרייט, דורך דעם וועט דאס מכפר זיין אויף אים, אבער טאמער מען גיט
אים באין ברירה מיט א זויערן פנים, איז דאס אזוי ווי דער קרבן פון קין
וועלכער האט געברענגט פון ערגסטן און דעריבער האט עס דער באשעפער
נישט אנגענומען (פע"ח ע"ש).

עסן פארן ארימאן יו"ט

(א) דער זוה"ק (פ' יתרו) שרייבט זייער א הארבע שטראף פאר דעם
וואס גיט נישט פאר אן ארימאן פון זיין סעודה יו"ט רחמנא ליצלן (מ"א סי'
ת"כ"ט בשמו).

(ב) אזוי שרייבט אויך דער רמב"ם (ה' יו"ט פ"ו דין ח"י) אז דער וואס
פארשפארט זיין טיר און עסט און טרינקט מיט די גאנצע משפחה, און גיט
נישט צו עסן און טרינקען פאר ארימעלייט און פארביטערטע מענטשן איז
דאס נישט קיין שמחת מצוה נאר א שמחה פון בויך (ש"ך וטור סי' תקכ"ט,
ולבוש, וש"א) און אזוי שרייבט דער סדר היום, אז עס איז ראוי פארן מענטש
איינצולאדענען יעדן יו"ט אן ארימאן, כדי צו באטייליגן זיך מיטן ארימאן
מיט'ן פריידן, ע"ש, און אזוי שרייבט ר"ר שמעלקא זצ"ל אין נאמען פון זיין
רבי'ן המגיד הק' ממעזריטש זי"ע.

(ג) דער עיקר איז משתדל צו זיין און געבן פאר שטילע מענטשן וואס
שעמען זיך צו נעמען נאר באהאלטערנערהייט, בפרט בעלי תורה (כה"ח
תקכ"ט, מ"ב).

(ד) די מצוה פון געבן אן ארימאן יו"ט צו עסן איז פיל העכער ווי א
גאנץ יאר, (שער המלך ח"ב ד', עמוד ע"ה, ע"ש).

(ה) **ראש השנה**: אויסער דעם התחייבות פון אלגעמיינע יו"ט, וואס
גיט אן אויך ר"ה (כמבואר במשנה מס' ראש השנה יו"ט של ר"ה שחל"
וכו' דמבואר דג"כ בכלל יו"ט הוא) שטייט ארויס אין פסוק (עזרא, ושלחו
מנות לאין נכון לו), אז מען דארף שיקן עסן פאר ארימעלייט, אין צוגאב צו
דעם וואס יעדער האפט אז אין הימל וועט ער אנגעשריבן ווערן צו אלעם

גוטן, און א גוט געבענטשט יאר, אפילו מען שפירט אז מען איז עס נישט דערט, און צו דעם מוז מען ווייזן אז מען איז ווערט אויף גוטס, דורכדעם וואס מען טוט גוטס אויך מיט אנדערע.

אין קעגענטייל ווערט אבער געברענגט (עי' סמוך בענין נשואין) אז ווען מען פראוועט א סעודה און מען גיט נישט פאר די ארימעלייט זייער חלק איז מען ח"ו נאך מערר א קטרוג וואס פעלט נישט אויס א גאנץ יאר און נאך כ"ש ר"ה וואס מען זוכט צו מאכן מצות און מעשים טובים, וועגן דעם פארגעסט נישט דעם עיקר!!

(ו) נאך א טעם איז שייך מער ראש השנה ווי אנדערע ימים טובים, ווייל עפ"י ש"ע (תקפ"א ס"ב) איז דא א מנהג צו פאסטן ערב ר"ה, (עי' בטור בשם פרקי דר"א גדול התועלת בתענית זו), און מוצאי תענית איז דא א חיוב אויך א גאנץ יאר מער ווי געווענליך צו זען אז ארימעלייט זאלן האבן צו עסן, (ברכות ו: י"ד ה' צדקה ע"ש), איז דאס א פליכט אויך ראש השנה ווען טייל מענטשן פאסטן דעמאלט אויס.

(ז) און דער זעלבער טעם איז אויך שייך מוצאי יוה"כ.

(ח) דער יוש"ה (שער האיתן פ"ה) שרייבט אז ערב יוה"כ זאל מען אויך געווארנט זיין צו האבן אורחים, דאס זעלבע שרייבט דער מט"א (תר"ה י"ח), און אזוי ביי די סעודה המפסקת (ע"ש).

(ט) **פסח:** אין שו"ע געפינען מיר שטיין אז דער מנהג איז צו קויפן ווייץ און פארקויפן פאר ארימעלייט, און יעדער דארף צושטייער געבן, (סי' תכ"ט, וע"ש במ"א ובח"י בענין חלוקת מצות לעניים).

(י) אין סדר היום (לה:): שטייט פאלגענד: איך האב שוין אויבן דערמאנט אז עס איז ראוי מען זאל איינלאדענען יעדן יו"ט אן ארימאן צו פארטיילן זיך די שמחה מיט אנדערע ארימעלייט, כ"ש פסח נאכט דארף מען נאכגיין נאך זיי, און מען זאל דערפרייען די הארץ פון די צובראכענע און זיי באטראכטן ווי פרייע מענטשן עס זאל זיי גארנישט פעלן, ע"כ.

(יא) דער שער המלך שרייבט ווען מען זעצט זיך ביים סדר פסח ביינאכט זאל מען מקיים זיין וואס מען זאגט "כל דכפין ייתי ויכול" דאס מיינט מען זאל ארייננעמען אורחים, יו"ט איז מער מצוה צו נעמען אורחים ווי א גאנץ יאר, און פסח איז די מצוה נאך גרעסער.

(יב) דער קב הישר פר"א איז שטארק מאריך אין די וויכטיגקייט אז די

שולחן ישראל כהלכתה

כט

גבאי צדקה זאלן קויפן ווייץ און מאכן מעל און שיקן פאר ארימעלייט, ווייל פאר שיקן מעהל און פלייש איז רי באלוינונג סאך גרעסער, (ע"ש באריכות נפלא).

יג) רער יוש"ה (שער ט' פ"ז) שרייבט (עמור רע"ב) הכנסת אורחים, דער וואס האט מורא פון באשעפער זאל געווארנט זיין פאר יו"ט צו צוטיילן צדקה פאר אירן, און יו"ט זאל מען שיקן עסן פאר רעם וואס האט נישט, דורכדעם האלט מען אפ דעם מקטרג, ע"כ.

יד) נאך שטייט אז פסח ווערט מען געמשפט אויף רי תבואה (מס' ר"ה) פון פאר יאר, וואס מען האט נישט געגעבן גענוג פאר אלמנות און יתומים דעריבער גיט מען פאר פסח תבואה פאר ארימעלייט, כדי אז פסח ביים משפט זאלן מיר געמשפט ווערן צום גוטן (ס' מהרי"ח).

טו) עס קען זיין אזוי ווי מען ווערט געמשפט פסח וויפיל תבואה זאל וואקסן דאס קומענדיג יאר (ר"ה פ"א מ"ב, ע"ש בפי"ה"מ להרמב"ם) דעריבער גיט מען מעל פאר ארימעלייט אז אין דעם זכות זאל רי נייע תבואה געבענטשט ווערן, און אלע אידן זאלן האבן פרנסה בשפע (זיו המנהגים).

טז) נאך קען מען צוגעבן א טעם פשוט וואס מערט דאס התחייבות פון נעמען אורחים לכבוד יו"ט פון פסח מער ווי אנדערע ימים טובים, ווייל די גמרא זאגט (ר"ה פ"א) ר' יהושע האלט אז מיר וועלן אויסגעלייזט ווערן אין ניסן, און דער רמב"ם פסק'נט אז די גאולה וועט זיין אין זכות פון צדקה (אין ישראל נגאלין אלא בצדקה לשון הרמב"ם) דעריבער דארף מען די סגולה אויסנוצן אין רעם זמן המסוגל.

יז) ע"כ דארף זיך יעדער אנשטרענגען אנטייל צו נעמען אין די חבורות וואס באשעפטיגן זיך צו באזארגן ארימעלייט מיט די נויטיגע הצטרות לכבוד פסח.

יח) **שבועות:** אויסער די אלע אויבנדערמאנטע טעמים, איז נאך דא אן עקסטער התחייבות, ערשטנס די גמרא זאגט (פסחים סח:) אז שבועות איז יעדער מודה אז מען מוז עסן, דארף מען דאפלט זעהן דערצו אז דער ארימאן זאל אויך קענען מקיים זיין די מצוה.

יט) און אויב דער אורח איז א ת"ח אויך, קומט צו נאך א פליכט צו מהנה זיין ווייל די גמרא זאגט דער וואס ברענגט א געשאנק פאר א תלמיד חכם איז פונקט ווי ער וואלט מקריב געווען ביכורים, און דער זמן פון הקרבת ביכורים הייבט זיך אן דעם יו"ט שבועות, און דערפאר ווערט עס

שולחן ישראל כהלכתה

אנגערופן אין די תורה חג הביכורים, איז דאך דער פאסיגער געלעגנהייט מקיים צו זיין די מצוה מיט'ן געבן עסן פאר ארימעלייט תלמידי חכמים. (כ) אויסער דעם, האבן מיר אויבן דערמאנט דעם געוואלדיגן פליכט, מיטן באלוינונג ביי שטיצן תלמידי חכמים, וואס דער חיוב ווערט ספעציעל נתעורר דעם יו"ט וואס די תורה איז געגעבן געווארן אין איר (נ"ג).

(כא) **סוכות**: דער זוהר הקדוש פ' אמור שרייבט אז מען מוז געבן פאר געסט צו עסן יו"ט סוכות אין סוכה, אויב נישט רופן זיך אן די אושפיזין מען טאר נישט עסן ביי א קמצן, ווייל דער חלק וואס מען גיט פארן ארימאן אים צו דערפרייען איז דער חלק וואס מען שענקט פאר די אושפיזא, ע"כ. (כב) דעריבער זאל מען יעדע נאכט איינלאדענען אן ארימאן א בן טובים צו עסן ביי אים אדער ער זאל אים שיקן אין שטוב אריין, און זאל זאגן דערביי פאלגענד: (דעם ערשטן טאג) די סעודה גיב איך פארן ארימאן לכבוד אאע"ה לתקן שורשה במקום העליון, ויהי נועם א.א.וו. (כה"ח תרל"ט או' י').

(כג) מען דארף זייער מכבד זיין ארימעלייט מיט וואס נאר מעגליך כפרט צו האבן אן ארימאן ביים טיש צום עסן לכה"פ סוכות אהינוצגעבן דעם חלק פון אושפיזא פאר אן ארימאן א ת"ח (כת"י ר"ר שמעלקא בשם הנהגות רבו המגיד).

(כד) אין מטה אפרים (תרכ"ה כ"א) שטייט מען זאל איינלאדענען אורחים ארימעלייט אויף יו"ט יעדער לויט זיין מעגליכקייט, ע"ש. (כה) דער חיד"א שרייבט (מחב"ר תרכ"ה או' א') מען זאל זייער געווארנט זיין צו געבן פון יו"ט'דיגע געקעכטס פאר ארימעלייט.

(כו) דער פלא יועץ (סוכה) שרייבט אז ביים פרייען זיך זאל מען אויך דערפרייען ארימעלייט, און דאס איז א מצוה אלע ימים טובים כ"ש יו"ט פון סוכות, דעריבער זאל מען האבן ביים טיש עפעס אן ארימאן, אויב מען קען נישט זאל מען לפחות אפשיידן ערב יו"ט פונעם געלט אויף צדקה, וויפיל עס מאכט אויס יעדע סעודה, אדער שיקן פארן ארימאן פאר יעדע סעודה, ע"כ.

(כז) די פלאם פייערדיגע ווערטער פון סה"ק יוש"ה (שער י"א פי"ג) קריכן אריין טיף טיף אין הארץ אויפועקנדיג דעם מענטש זיך מזרח זיין צו טאן חסד מיט ארימעלייט סוכות, ער שרייבט פאלגענד: הייליגע ברידער און

פריינט: גיט נאר א קוק די געוואלדיגע חשיבות פון די מצוה, די אלע וואס ירשינען און מאכן ירשינען פאר דורי דורות פרייהייט און אויסלייזונג מיט די כבוד השכינה שוועבנדיג איבער אים, זיצנדיג אין סוכה מיט די אבות הקדושים וואס קומען צו זיין מיט אים אינאיינעם, און פרייען זיך מיט אים, אריב ער גיט דאמאלטס פון זיין סעודה פאר ארימעלייט בעלי תורה וואס עסן דעם חלק וואס געהער פאר די ארשפיזין קדישין, טאמער נישט ח"ו קערט זיך אפ די וואלקן פון די שכינה פון די סעודה, און איז גודם ח"ו גלות פאר זיך און דורי דורות ביז אייביג, ווי עס שטייט אין זוה"ק, נוא! יעצט וויאזוי זאל מען נישט אריפגעווארעמט ווערן געווארנט זיין זייער שטארק אין דעם, ע"כ. ערב יו"ט איז דער צייט איינצולאדענען די ארימעלייט לכבוד יו"ט, (שם).

כח) עצה כללי: דער עצה פון פלא יועץ (וכה"ח, יוש"ה בפסח) איז זייער אן אקטועלע כפרט היינטיגע צייטן וואס דער גאנצער הלך ילך איז שטארק פארענדערט געווארן פון דעהיים, און נישט יעדעד איז ערמעגליכט צו פארפולקומען די געוואלדיגע מצוה פון הכנסת אורחים, אין די הייליגע ימים טובים, וואס אויסער דעם עצם מקיים זיין די מצוה, איז דאך אנגעגרייט געוואלדיג גרויס שכר אויף די וועלט און יענע וועלט פאר קיום המצוה. דעריבער זאל מען פאר יו"ט אויסרעכענען וויפיל עס מאכט אויס די אויסגאבן פון אויפהאלטן אן ארימאן איבער גאנץ יו"ט, און דאס שיקן פאר אן ארימאן א ת"ח לכבוד יו"ט, און כדי שטארקער צו מאכן זאל מען בעטן אויסשליסלעך פונעם ארימאן ער זאל דאס געלט נוצן אויף הוצאות יו"ט, און דורכדעם וועט מען האבן א חלק מיט די אלע וואס האבן ארימעלייט אורחים לכבוד יו"ט (וע"ע נועמ"ג פ' אמור, ובהקדמת שב שמעתתא).

צדקה ערב שבועות:

כט) גלייכצייטיג, ווילן מיר אויפמערקזאם מאכן אז די מצוה פון טיילן צדקה פאר ארימעלייט איז אויך חשוב'ער און העכער ערב סוכות, ווי א צווייטמאל, דעריבער דארף מען דאמאלטס אסאך צדקהגעבן, און מוהרח"ו האט אויסגעליידיגט די גאנצע קופה פאר ארימעלייט זאגנדיג אז דאמאלט האט צדקה א גרויסן ווערט (עי' אור צדיקים הל' סוכה, פרע"ח שעכ"ד פ"ד, בהג' צמח, ושם כ' הטעם לשבח עפ"י סוד, ומובא בשע"ת תרכ"ה, מט"א תרכ"ה כא, ועי' בכני יששכר מאמר צלא דמהימנותא, יוש"ה).

(ל) דער הייליגער צאנזער רב זי"ע האט כידוע געשעמ'ט מיט זיין אויס-טערלישן מדת החסד, דער קלימאקס איז דערגרייכט געווארן ערב סוכות, ווען ער האט זיך נישט באגעניגנט בלויז מיטן אויסטיילן דאס גאנצע געלט פון קעשענע, נאר גלייכצייטיג צוזאמענבארגט וויפיל ער האט געקענט באטאנענדיג מיט גרויס עניויות אז די איינציגע מצוה "צדקה" וואס ער פארמאגט אביסל זאל מען אים כאטש לאזן מקיים זיין.

(לא) איינמאל האט ער געבעטן ערב סוכות אז ער דארף עטליכע טויזנט דובעל, זענען געגאנגען די קינדער צוזאמענגעבארגט ביי די גבירים אין שטאט, און געברענגט, און חיקף איז דאס צוטיילט געווארן פאר ארימעלייט, בינאכט איז ער אריין אין סוכה און געזאגט די וועלט באשיינט די סוכות מיט פארשידענס, איך אבער נישט, די צדקה איז מיין נוי סוכה!

(לב) **שמחת תורה:** די וואס ענדיגן און הייבן אן די תורה מאכן א סעודה פאר אנדערע, רמ"א סי' תרס"ט, און דעם הויפט אנטויל דארפן נעמען ארימע תלמידי חכמים.

(לג) **חנוכה:** דאמאלטס איז אויך א געוואלדיג ענין צו געבן עסן פאר ארימעלייט מכמה טעמים; ערשטענס איז באוואוסט אז חנוכה איז א זמן וואס מען דארף געבן צדקה (עי' מ"א ופמ"ג ריסי' תר"ע), ווי דער ס' יסוד ושורש העבודה שרייבט (שער המפקד פ"א) און אזוי שרייבט אויך דער קש"ע, אז די טעג זענען שטארק מסוגל צו לייטערן דעם זעל דורכן געבן צדקה, ספעציעל פאר די וואס לערנען תורה (ע"ש), און כ"ש אז די סגולה איז נאך שטארקער געבנדיג עסן פאר ארימעלייט (ווי אויבנדערמאנט אין נאמען פון די חז"ל און ספה"ק).

אויסער דעם איז דא א מחלוקה אויב די סעודת חנוכה איז א סעודת מצוה, און די סברא איז נוטה אז אויב מען גיט צו עסן פאר ארימעלייט וואס חנוכה איז דאס זייער וויכטיג און אקטועל הייסט דאס לויט אלע מיינונגען א סעודת מצוה (עי' לעיל פ"ד).

(לד) **פודים:** אזוי ווי דאן איז מען מחויב צו דערפרייען ארימעלייט מיט מתנות לאביונים, ווי עס שטייט שוין באריכות אין מס' מגילה, רמב"ם ה' מגילה, או"ח תרצ"ד, אז דאס איז דער גרעסטער פרייד פאר השי"ת מער פון אלעם, טאר מען נישט פארגעסן חוץ די מתנות לאביונים דורך געלט, זאל מען אויך מהנה זיין דעם ארימאן ביי די סעודה.

לה) **מילה, פדיון הבן, סעודת חתונה, סעודת בר מצוה, סעודת תנאים:** מען דארף געווארנט זיין ווען מען מאכט איינע פון די סעודות איינצולאדענען ארימעלייט און זיך שייך באנעמען מיט זיי ווייל דער וואס מאכט א שמחה פאר א זון אדער טאכטער און האט נישט איינגעלאדן צום סעודה ארימעלייט ווערט נתעורר ח"ו א קטרוג ביז דאס ברענגט יסורים און צרות ח"ו פארן בעל סעודה, אזוי ווי מיר געפינען ביי די סעודה פון אברהם אבינו (כ"ר וירא), אז צוליב שטילן דעם קטרוג וואס עס איז נישט געווען קיין ארימאן ביי די סעודה פון אברהם אבינו, האט אים השי"ת באפוילן צו מאכן די עקידה, און דאס זעלבע איז געווען ביי איוב ווען ער פלעגט מאכן סעודות מיט זיינע קינדער און ארימעלייט האט דער שטן מקטרג געווען וואס דאס האט דערפירט אזוי ווייט אז דאס גאנצע האב און גוטס פון איוב זענען צוגענומען געווארן פון אים, און אויסטויש פון אומבאשרייבליכע שוידערליכע יסורים (קב הישר פ"ו או' א ב, יסוד יוסף ט:).

נאך מער מיטן געבן פאר ארימעלייט פון די סעודה ווערט דער קטיגור א סניגור ווי מיר געפינען אין מדרש (מד"ת פ' האזינו ראה שם מעשה הפלא ופלא, קב הישר פ"י, וע"ע מעיל צדקה תתח"י באורך).

לו) דער יעב"ץ שרייבט (סדר המילה) אז מען זאל זיך אנשטרענגען און לאדענען ארימעלייט צו די סעודת ברי"מ כדי דער מקטרג זאל נישט האבן וואס צו רעדן, און נישט פארגעסן אז זיי קומען בעפאר יעדן ווייל עס איז נישט אזא באליסטע קרבן פאר השי"ת ווי עסן געבן פאר ארימעלייט, און דער וואס פארהוילט די אויגן פון זיי ווערט פארשולדיקט מיטן לעבן און צושטערט זיין שמחה, ע"כ. דעריבער ווען מען מאכט צו גוטן א חתונה אדער ברי"מ זאל מען נישט פארגעסן דעם עיקר באזארגן ארימעלייט וואס זאלן טיילנעמען אין די סעודה צוגעבנדיג א מתנת יד פאר יעדן ארימאן אז די מצוה זאל זיין בשלימות, און אלע קטרוגים זאלן בטל ווערן וועט במילא נשפע ווערן פונעם בעל הרחמים נאר ברכות וישועות פארן בעל שמחה און דעם גאנצן כלל ישראל.

לז) **סגולה פאר א ישועה:** עס איז מקובל פון הייליגן חוזה פון לובלין זי"ע, אויב איינער האט ח"ו א קראנקן אין שטוב זאל ער זיך מקבל זיין אז ווען דער קראנקער וועט געוונט ווערן דאמאלט וועט ער מאכן א סעודה דעם ערשטן דינסטאג, פאר ת"ח און יראי ד' [בעיקר ארימע] פאר די נשמה פון הושע בן בארי, דאס בעסטע איז אויב דער קראנקער אליין נעמט

יך דאס אונטער (בארות המים, ובסה"ק לקוטי תורה והש"ס אמור כ"כ בשם הבעש"ט הק'), און איידער ער איז זיך מקבל זאל ער זאגן צוויי פסוקים אין ישעי' קפ"ח וואס הייבט זיך אן, וכי יאמרו אליכם, ב"ח, אין לו שחר, דאס זעלבע שטייט פון הייליגן ר"ר זוסיא זי"ע דאס ווען ער פלעגט קראנק ווערן פלעגט ער זאגן "סעדנו ואושעה" וואס באדייט, מאכט א סעודה פאר ת"ח און יראי ד' וועל איך געהאלפן ווערן (שם).

סגולה פאר גרינג האבן קינדער:

לח) אין ספר מדרש אליהו (דרוש י" פי"א) שטייט פאלגענד: א סגולה פאר פרויען גרינג צו האבן קינדער זיי זאלן אננעמען א פעסטן באשלוס בשעת'ן געבורט צו מאכן א סעודה פאר אלי' זכור לטוב, דאס באדייט צו מאכן א סעודה פאר ארימעלייט און ת"ח יעדעס יאר אויב השי"ת וועט העלפן געראטעוועט צו ווערן פון די צרה, און דערפאר ווערט דאס אנגערופן די סעודה פון אליהו זצ"ל, ווייל עס איז געשעהן א נס פאר ארימעלייט און ת"ח פלוצלינג ווען זיי זענען איינגעלאדענט געווארן אומגערישט צו א סעודה, צו דערקוויקן זיך, און אודאי קומען אליהו מיט אנדערע מלאכים באגלייטערס מיטצוזיין ביי די סעודה, און דערפאר הייסט עס די סעודה פון אליהו ז"ל (ישו"ע הבן י"ז).

לט) נאך א סגולה אז זיי זאלן מערן צו טאן צדקה און גמ"ח (לקוטי עצות אור' בנים) [אין תהלים משפט צדק שטייט אין נאמען פון האריז"ל א סגולה צו האבן קינדער, צו זיין געווארנט און ווארענען אויך אנדערע אויף די מצוה פון תוס' שבת, ע"ש, מוצ"ש].

מ) דער יש"מ שרייבט אז די צדקה פון א מטופל מיט קינדער איז מער חשוב ביים רבש"ע ווי א צווייטן ווייל דער יצה"ר קומט מיט שטארקע טענות, היתכן צו געבן פאר אנדערע דו דארפט עס דאך אליין, (ע"ש פ' לך עה"כ והאמין בר' ויחשבה לו צדקה).

ענף ב'

איבריגע רייד האלטן צוריק פון מצות

א) ליידער זענען דא אזעלכע וואס צוליב קארגשאפט מאכן זיי אוועק דעם ארימאן, זאגנדיג "דער איז נאך פארמעגליכער פון מיר" אדער "ער מאכט גוט דעם אנשטעל", וויסן זאל מען אז הורך דעם ווערט מען דאפלט געשטראפט, פארן אליין נישט געבן [וואס ווערט פאררעכנט ווי געדינט עבודה זרה ח"ו, און שפיכת דמים, זע יור"ד ה' צדקה] און וואס מען האט צוגעברענגט אז אויך אנדערע זאלן נישט געבן, און נישט נאר וואס מען האט

יענעם אפגעהאלטן פון טאן א מצוה, נאר מען האט צוגענומען פון יענעם דעם גרויסן כח פון צדקה וואס צוברעכט די שווערסטע גזירות און ברענגט השפעות טובות, און מי יודע וואס מען האט יענעם גורם געווען צוליב דעם.

(ב) עס איז שטארק מפורסם דאס ווארט פון א גרויסן צדיק וקדוש וואס פלעגט זאגן, אז דאס וואס די וועלט האלט פאר אן עבירה, איז ביי אים א מצוה, און וואס די וועלט האלט פאר א מצוה איז ביי אים אן עבירה, ערקלערנדיג זיינע רייד האט ער געזאגט פאלגענד: מענטשן זאגן טיילמאל, יענעם איז אן עבירה צו געבן צו עסן, אדער א פרוטה א.א.וו. די עבירה איז ביי אים א מצוה צו שטיצן יענעם, ווייטער האלט די וועלט אז יענעם איז א מצוה צו באגראבן, דאס איז ביי אים אן עבירה.

דער הייליגער סאנזער רב זצלה"ה האט טאקע אויסגעפירט אז פון די רייד פון די חז"ל קענען מיר זיך ארויסלערנען אז אפילו א רשע איז נישט קיין מצוה צו באגראבן, ווייל ביים קרבן פסת שטייט אז דער רבש"ע האט געזען דאס די אידן זענען אויסגעטאן פון מצות אין מצרים האט ער זיי געגעבן פסת און מילה, און אין דעם זכות האט ער זיי אויסגעלייזט, פרעגט זיך די קשיא אזוי ווי ביי מכת תשך, זענען אלע רשעים געשטארבן און מען האט זיי באגראבן האט מען דאך שוין געהאט מצות, אלא מאי באגראבן א רשע איז אויך נישט קיין מצוה.

(ג) אויף דעם זעלבן ענין איז באוואוסט דאס ווארט פון תפץ חיים זצ"ל וואס פלעגט טייטשן "לא תגזל דל כי דל הוא" אז מען זאל נישט באגזלן דעם ארימאן דאס אליינס אז ער איז א ארימאן, מיט פארשפרייטן באגרונדלאזע קלאנגען דאס ער האט גענוג געלט.

(ד) אריינקלערנדיג זיך טיפער אין דעם ענין זעט אויס אז דער עיקר סיבה פון די שמועות זענען צוליב קארגשאפט, און מען וויל זיך נישט באגעניגן מיטן איינגענעם נישט געבן וואס די תז"ל באטיטלען בלויז "קארג אויפן פארמעגן" (אבות פ"ה משנה ט"ז) נאר מען לאזט זיך אראפ צו די נידריגסטע שטופע, פון נישט וועלן אויך אז יענער זאל געבן, וואס דאס רופן די תז"ל ... (דארט).

און די מפורשים ברענגען צו דעם א רמז פון תהלים "יען אשר לא זכר עשות חסד וירדוף איש עני ואביון" דאס מיינט אז נישט וועלנדיג טאן חסד, באנוצט מען זיך מיט די מעטאדע צו רודף'ן דעם ארימאן, אזוי ארום זאל מען ביי מענטשן נישט הייסן קארג, ווייל יעדער וועט דאך פארשטיין אז די סיבה פון זיין נישט געבן איז פולשטענדיג צוליב'ן קלערן אז יענער איז נישט

ארעם, דערווייל אבער ווער עס איז א פיקה פארשטייט אז ווען מען גרייפט אן אן ארימאן מיטן קויל אז ער האט געלט, איז דאס לעכערליך, ערשטנס מערסטע מענטשן ווען מען זאל זיי א פרעג געבן פלוצלונג וועגן געלט וויפיל ער פארמאגט סך הכל צוזאם מיט הייזער, חובות וואס מען איז אים שולדיג, וואס ער איז שולדיג, און אנדערע פארמעגן'ס ווי סטאר, ביזנעס, א.ד.ג. וואלטן זיי נישט געוואוסט וואס צו ענטפערן, און דא שטייט א פרעמדער מענטש און יעדער ווייס פינקטלעך וויפיל ער פארמאגט.

דאס זעלבע די וואס שרייען געוואלד אז זיי ווייסן דורך דעם פלאץ וואס יענער ארבעט וכדו' וויפיל יענער פארדינט, אבער גלייכצייטיג קען יענער גאר האבן אויך גרויסע אויסגאבן מער ווי אן אנדערער, אמאל אויך דאקטוירישע, דעריבער זאל מען נישט זיין איבערגעאיילט יענעם דן צו זיין, כ"ש ארויסצוזאגן א מיינונג איבער יענעם, וואס טיילמאל זענען אפהענגיק און אנדערע נפשות אויך, און געדענקען דעם מאמר חז"ל "דעלך סני לחברך לא תעביד" (וואס דו האסט פיינט, טוה נישט פאר יענעם).

פרק יב

געקליבענע עצות, הדרכות מיט ערציילונגען פון די ספרים הקדושים

(א) מען דארף זיך פרייען צו די אורחים און נישט ח"ו מצער זיין אויף די הוצאות וואס זיי קאסטן נאר צו טראכטן ווי זיי טוען אים א טובה אז זיי קומען, נישט ער פאר זיי (ס' החיים לאחי מהר"ל מפראג סי' פרנסה וכלכלה י"ז ע"א).

(ב) אפילו מען שפירט זיך שוואך דארף מען זיך אנשטרענגען, פונקט ווי אברהם אבינו (שם).

(ג) דורך קיום הכנסת אורחים בארעכנט זיך דער מענטש און טראכט אויב איך האב אזא פרייד צו מכבד זיין דעם גאסט מיט עסן און שלאפן, אודאי און אודאי דארף איך מיך איילן צו טאן דעם רצון פון השי"ת, אז קיין שום שוואכקייט זאל מיך נישט אפהאלטן, און אלעס וואס איך גיב אויס פאר א מצוה זאל זיין ווייניג אין מיינע אויגן.

און אויב מען טראכט דאס אלעס אן צווייפל אז די שכינה שטייט קעגן איבער אים און זאגט! אויב דער מענטש וואס שפארט נישט זיין פארמעגן און פריידט זיך דערמיט, איך וואס עס מאכט מיר נישט קיין שום שאדן אודאי אז איך דארף אים צוריק משפיע זיין מיין ברכה! (שם).

ד) די וועלט זאגט אז אן אורח ברענגט א רפואה, דער טעם איז ווייל "אורח" און "רופא" זענען די זעלבע אותיות מיטן אונטערשייד פון א "ח" אנשטאט א "פ" פון ח' ביז פ' פעלט 2.

דער צאל פון ווארט "חסד" קומט אויס אויב מען טוט חסד מיטן אורח, ווערט דאס רופא, דערפאר ברענגט דאס א רפואה (אמרי צדיקים, לקוטי אמרים ג, ט, ע"ב).

ה) עס האט פאסירט אמאל ביי א חסיד פון מרן הקדוש ר"ר פנחס מקאריץ זצ"ל דאס ער איז ערגעץ אינטערוועגנס אנגעקומען אין א קרעטשמע ווי דאס קינד פונם קרעטשמער איז געלעגן שטערכליך קראנק, דער חסיד זייענדיג שטארק הונגעריג האט פארלאנגט עפעס צו דערקוויקן דאס הארץ, נאכן טרינקען אביסל ברוינפן רופט ער זיך אן צום קרעטשמער דו ביזט יעצט מקיים מצות הכנסת אורחים דורך מיד, קומט אויס דאס איך בין דער מצוה אליין און אזוי ווי מצות גייען ארויף אויבן שטיי איך יעצט פארן כסא הכבוד און איך בעט השי"ת זאל שיקן פאר דיין קינד א ישועה במהרה.

זאפארט ווי ער האט דאס ארויסגעזאגט איז געקומען די בשורה אז דער חולה האט געהאט די ישועה!

ווען דער חסיד איז געקומען דערנאך צו זיין רבין (הגה"ק הנ"ל) האט ער אים געזאגט איך זעה אז דורך דיר איז געווען תחיה"מ, דערצייל מיר וויאזוי, נאכן פארענדיגן דערציילן רופט זיך אן דער צדיק, די עצה איז נאך פאר קיין צדיק נישט איינגעפאלן (שפת קודש מ"ג ע"א).

דעריבער אויב מען נעמט אריין אן אורח זאל מען נישט זשאלעווען צו בעטן פונעם אורח א ברכה משולשת פון רפואות מיט ישועות, ווייל אן אורח האט א כח.

ו) געבן ברויט פארן ארימאן טוט אפשוואכן דעם כח פון די מקטריגים בפרט אויב השי"ת האט אים מזכה געווען צו מאכן א סעודת ברי"מ, חתונה, אדער בד מצוה, זאל ער זען צו לאדענען ארימעלייט און צו באנעמען זיך מיט שיינע רייד צו זיי ווייל דער וואס מאכט א שמחה פאר די קינדער און רופט נישט ארימעלייט, ברענגט דאס א גרויסן קטרוג און ווער עס רופט יא, ברענגט דאס די פארקערטע (יסוד יוסף דפוס זיטאמיר ט, ע"ב).

ז) דאס וואס די וועלט זאגט "דער נאר גיט און דער חכם נעמט" באדייט אז דער נער ווען ער גיט צדקה מיינט ער אז ער גיט פון זיינעם פאר יענעם, דער חכם פארשטייט אז מיטן געבן נעמט ער מער ברכות פון הימל

שולחן ישראל כהלכתה

דעריבער קארגט ער נישט נאר טיילט ברייט (ויקרא רבה פל"ד ח, אור ישראלים ל"ט ע"א, בשם ע"ק).

ח) אין בענטשן "זונא אל תצרכנו ד' אלקינו לא לידי מתנת בשר ודם" איז פשט מען זאל גלייבן אז די מתנה איז נישט אייגנס נאר פון השי"ת (אהב"ש פ' ראה קט).

ט) מען דארף געבן פארן ארימאן אפילו דו האלטסט אז ער איז נישט ראוי דערצו, ווייל פונקט ווי דו גיבסט אפילו פאר דעם וואס איז נישט ראוי אזוי וועט אויך השי"ת שיקן הצלחה אין דיין ארבעט מדה כנגד מדה און דו וועסט מצליח זיין אין אלע דייע ווערק, מיט לעבן, קינדער, פרנסה (צמח דוד, ראה).

י) דער וואס גיט צושטייער אויף די מצוה פון הכנסת כלה, אדער עפעס א מלבוש פארן ארימאן, אדער שטיצן ארימע תלמידי חכמים, גיט השי"ת שכר פאר יעדן וואס האט א חלק אין די מצוה פונקט ווי ער וואלט געטאן די גאנצע מצוה אליינס, (פתגמין קדישין ז' ע"ב בשם הגה"ק מוהרל"י מבארדיטשוב ז"ע).

יא) אין מדרש אבכיר און אין רבינו בחיי שטייט אז ווען אידן זענען ארויסגעגאנגען פון מצרים האבן זיי געמאכט א בונד צו טאן חסד איינער מיטן אנדערן, די סיבה איז ווייל זיי האבן איינגעזען אז דער אורזאך פון זייער ליידן איז צוליבן אפהאלט פון טאן צדקה מיט חסד (הגדה שמחת הרגל לחיד"א י"ב ע"א, בשם אביו ז"ל).

יב) די סעודת ליתן איז וואס אידן האבן שוין געגעסן ביי סעודות שבת און יו"ט, הכנסת אורחים, מיט אנדערע סעודות מצוה, דאס וועלן זיי עסן לעתיד (קדושת לוי, בתחלת הליקוטים, ודבריו מתאימים לדברי תורת חיים המובאים בתו"ש אור"ח סי' רמ"ב ע"ש בבה"ל, דו"ק ותשכח).

יג) דער רבש"ע וועט באצאלן לעתיד שכר פאר אידן פון צוויי סארטן, איין באלוינונג פאר תורה, מצוה, תפלה, תפלין, מיט אנדערע מצוה, און די סעודת ליתן וואס ווערט געברענגט אין תנא דבי אליהו מיטן מדרש, איז די באלוינונג פאר די אלע עסן וואס מען האט געגעסן פאר השי"ת וועגן, ווי סעודת שבת, יו"ט הכנסת אורחים, (שם, וע"ע ב"ב עה, ויק"ר יג, ג, במדב"ר יג, ג, אותיות דר"ע כ"ף).

יד) ביי די סעודה דארף מען מקיים זיין תורה, עבודה, מיט גמילות חסדים, דאס מיינט, לערנען תורה ביים עסן, צוברעכן די כח התאוה ביים עסן

דאס איז עבודה, און געבן עסן פאר געסט דאס איז גמ"ח, און דאמאלט וועט ער וויסן אז עס איז דא א משגיח אין הימל וואס טוט אים ערנערן און געבן לעבן מיט פרנסה (תוס"ח להרה"ק רי"ח תלמידו של הגה"ק בעל התניא זצ"ל, דרוש לסעודה יט).

(טו) עס איז א סגולה צום לאנג לעבן זיך צו הייליגן מיטן עסן, ארויפ־צוברענגען א הייליגקייט אויפן עסן אפצושיידן דערפון פארן ארימאן, דורכדעם ברענגט מען אויף זיך ברכות מיט לעבן, כ"ש דער וואס איז ביכולת צו געבן צדקה פארן עסן, איך געדענק נאך ביי מיין שווער אז ער פלעגט זיך פירן אריינצולייגן געלט אין פושקע פאר יעדע סעודה, פאר ארימעלייט (רצוה הכהן פכ"ג, נט:).

(טז) דער טעם פארוואס שרה אמנו איז געווען העכער אין מדריגה פון נבואה ווי אברהם אבינו, ווייל צו די נבואה האבן זיי זוכה געווען אין זכות פון מצות הכנסת אורחים, וואס זיי האבן ערפילט, און שרה אמנו האט דאס בעסער מקיים געווען מיט דעם וואס זי איז געווען אין שטוב און געהאט די מעגליכקייט שטענדיג צו געבן עסן פאר ארימעלייט, אבער אברהם אבינו אויב ער האט געטראפן אן ארימאן אינטערוועגס האט ער געמוזט געבן געלט (חפארת יהונתן, וירא).

(יז) דער וואס האט א גאסט וואס איז שטארק אריסגעמוטשעט זאל ער שנעל אנהייבן די סעודה און נישט צו לאנג אנברענגען דערביי כדי דער גאסט זאל זיך קענען אויסרוהען (יוסף אומץ פ' הכנס"א).

(יח) הכנסת אורחים באדייט נישט בלויז אז אן אורח וואס קלאפט אויפן טיר זאל מען ארייננעמען און נישט ארויסווארפן, אויף דעם איז זיכער נישט געזאגט געווארן אין די גמרא און מדרשים די גרויסע מעלות פון הכנסת אורחים, נאר מען מיינט דער וואס נעמט אריין אין שטוב אן אורח פון די גאס וואס בלאנדזשעט ארום און האט נישט ווער עס זאל זיך איבער אים דערבארעמען, אדער אן אורח וואס א שלעכטער מענטש האט אים ארויס־געווארפן, און ער נעמט אים אריין, איז זיין באלוינונג פילפאכיג געדאפלט, פון די אלע מעלות וואס ווערן אויסגערעכנט ביי הכנס"א (יוסף אומץ, שם).

(יט) דורכדעם וואס מען הערט אויס מוסר פון אמת'דיגע מוסר זאגען אפילו ער ווערט פארשעמט איז ער זוכה נאכדעם צו טאן צדקה און חסד (לקוטי עצות להרה"ק מהר"ן מברסלב).

(כ) עס איז דא איינער וואס איז מכניס אורח און זינדיקט שטארק מיט דעם, צ.ב.ש. איינער וויל עסן אייגנס און מען מוטשעט אים צו עסן ביי א

פרעמדן דורכדעם עסט ער נישט וואס ער וויל און וויפיל ער וויל אדער ביי א צווייטן וועט ער האבן צו עסן בריוח, און דער וואס מוטשעט אים גיט נאר קארג צו עסן (חסל"א מ"ב).

פרק יג

דיני דרך ארץ

וויאזוי דער בעל הבית זאל זיך פירן צום אורח

(א) מען דארף נישט מוטשען אן אורח צו קומען עסן אויב ער וויל נישט (ירושלמי ע"ז א).

(ב) מען טאר נישט קוקן אויפן גאסט וויאזוי ער עסט, און נישט אין זיין פארציע, כדי אים נישט צו פארשעמען (רמב"ם ה' ברכות פ"ז, או"ח ק"ע סעי' ד).

(ג) איך האב געהערט פון א נדבן וואס ווען ער האט אריינגענומען אורחים האט ער זיך געמאכט שלאפן א גאנצע סעודה כדי די אדימעלייט זאלן זיך נישט שעמען צו עסן וויפיל זיי דארפן (שלחה"ט שער הכנ"א).

(ד) מען טאר זיך נישט אויפרעגן בשעת די סעודה (ד"א זוטא פ"ד, שם סעי' ו) ווייל דורכדעם האלטן זיך די שטוב מענטשן צוריק צו געבן פארן ארימאן אויס מורא אז דער בעה"ב וועט זיך אויפרעגן (לבוש וב"י שם), און די געסט שעמען זיך דאן צו עסן מורא האבנדיג טאמער וועט דער בעה"ב זיין ביז (ל"ח, עט"ז, מ"ב שם).

(ה) די תורה לערנט אונז א ד"א אז דער וואס איז נישט ביכולת דעם ערשטן טאג זאל מען געבן חשוב'ע עסן, דעם צווייטן טאג ווייניגער דעם דריטן נאך ווייניגער, ווילאנג מען גיט אים באנדליך (במד"ר כ"א).

(ו) מען טאר נישט טרינקען פון א כוס און געבן די רעשט פאר אן ארימאן וועגן סכנת נפשות (ד"א זוטא פ"ז, שם ט"ז).

(ז) דער וואס וויל אפהיטן זיין נפש, מיט די נפשות פון זיינע קינדער זאל געווארנט זיין מכבד זיין די אורחים און טיילן מיט א פרייליך פנים כאטש זיי זענען ארימעלייט מבוזה'דיגע, ווייל ביי עסן געבן קוקט מען נישט אויף דעם, דאמאלט וועט נישט שולט זיין קיין קטרוג אויף אים (שלחה"ט שער הכנ"א).

(ח) עס איז ראטזאם מען זאל ווייזן פארן אורח זיין פלאץ צו נעכטיגן איידער ער עסט, און אזוי אויך אויב ער איז אן ארימאן זאל מען אים געבן

כאלד זיין נדבה ווייל דורכדעם וועט ער רוהיג און צופרידן עסן (זה"ש).
צדקה וחסד אויף ל"א).

ט) דער בעה"ב זאל פארשפרייטן פרישע ווייסע ליילעכער דער אורח
זאל זיך נישט מיאוס'ן זיך אראפצולייגן (יוסף אומץ, הכנ"א)

י) מען דארף אראפלייגן פארן אורח וואס עס איז שוין פארטיג, און
נישט ווארטן אז אלעס זאל זיין גרייט (שם).

יא) דער באשעפער האט געזאגט פאר איוב ביזט נאכנישט צוגעקומען
צו די מדריגה פון אברהם, ווייל דו זיצט אין שטוב און געסט קומען אריין צו
די, אבער אברהם האט ארומגעזיכט אורחים און זיי אריינגעברענגט אין
שטוב (אדר"ג ז').

יב) דער בעה"ב זאל אפשניידן גרויסע שטיקער חלה-ברויט ווייל די
אורחים שעמען זיך צו נעמען אליין (שם).

יג) ווען מען מאכט א סעודה דארף מען אליין געבן צו טרינקען פארן
עולם (קידושין לב, מ"א סי' ק"ע, שע"ת ר"ג).

יד) דער בעה"ב זאל נישט לאזן די קינדער זיינע נעמען פונעם שיסל
אליין ווייל קינדער וואשן זיך נישט געהעריג די הענט און די אורחים מיאוס'ן
זיך צו עסן (ס"ח חתכ"ט), טייל זאגן מען זאל אינגאנצן נישט לאזן קליינע
קינדער ביים טיש ווי אורחים עסן, ווייל זיי זענען איינגעשמירט (יפ"ל אויף
י"א).

טו) דאס זעלבע דארף מען אכטונג געבן אויב מען האט אורחים, אז די
קליינע קינדער זאלן נישט זיין איינגעשמירט ביי די נאז אדער מיט עפעס
אנדערש, ווייל טאמער מיאוס'ן זיי זיך און שעמען זיך צו זאגן פארן בעה"ב
(ס"ח שם, כה"ח ק"ע ע"ח).

טז) דער בעה"ב זאל זען אז מען זאל נישט אריינגעבן דאס צווייטע
מאכל איידער דער אורח האט געפערטיגט גענצליך דאס ערשטע, ווייל דאס
ברענגט אז דער אורח הערט אויף צו עסן דאס מאכל און גייט צום צווייטן
(כן חוש המציאות מעיד).

פרק יד

דינים וויאזוי דער אורח זאל זיך פירן ביים בעה"ב

(יעדער וואס גייט עסן ביי א צווייטן, נישט קיין אונטערשייד וואס די אומשטענדן זענען ווערט טיטולירט אורח)

(א) דער אורח זאל פאלגן אלעס וואס דער בעה"ב הייסט אים (מס' ד"א זוטא פ"ד, אר"ח ק" ס"ה, וע"ש במ"א סק"י וכרכ"י או' ח' בשם מרש"א ושע"ת סק"י).

(ב) די תורה וואס דער בעה"ב איז מחדש ביי די סעודה איז אפהענגיק אין די גרויסקייט און חשיבות פון אורח (דגל מחנה אפרים פ' וירא בשם בעשטה"ק).

(ג) אויך די גרויסע ערוואקסענע קינדער פון בעה"ב זענען אין כלל בעה"ב (ברכ"י שם, שע"ת שם, בי"מ או' ט', כה"ח כ"ד).

(ד) אפילו אזא זאך וואס מען האלט זיך צו נידריג צו טאן און עס זעט אויס ווי גסות און גרויסהאלטעריש דארף מען אויך פאלגן דעם בעה"ב (תפארת, מ"ב, כה"ח).

(ה) דאס זעלבע אויב מען פארלאנגט פון אים א זאך וואס איז נישט לויט זיין כבוד, זאל ער פארזיכטן דאס מאל אויף כבוד (ברכ"י או' ד, כה"ח כ"ה) אנדערע זענען מפקפק אין דעם (בי"מ י"ז), דעריבער זאל מען זיך פירן, דאס אויב עס איז א גרויסע בזיון לויט זיין פערזענליכקייט דארף מען נישט פאלגן, אויב נישט זאל מען פאלגן (כה"ח כ"ה).

(ו) אויב אן אורח איז מחמיר נישט צו עסן א געוויסע עסנווארג וועגן חשש איסור זאל ער זיך נישט אפהאלטן דערפון אפילו אין דער פרעמד ווען ער עסט ביי יענעם, אבער אויב עס איז נאר אן ענין פון פרישות (אפגע-שיידקייט פון גשמיות) איז בעסער דאס אויסצובאהאלטן (ברכ"י ו, שע"ת ו) זעלבסטפארשטענדליך אז דאס מיינט נישט קיין היתר צו גיין לכתחילה עסן ביי יענעם און זיך יא נוהג זיין אדער נישט נוהג זיין חומרות מיט פארשידנס, וואס ברענגט פארשידענע אומאנגעמליכקייטן, נאר אויב מען איז ביי יענעם, און ער דערלאנגט כיבוד, אדער צוליב אן אנדערע סיבה איז אויס-געקומען צו זיצן ביי פרעמדע טישן, דארף מען וויסן אז יעדע זאך וואס איז א חשש איסור זאל מען נישט פארזיכטן צוליב אביסל כושה.

(ז) אן אורח טאר עפ"י התורה נישט טוישן זיין קוואטיר (ערכין טז:).

(ח) ביי א קמצן (קארגער) איז גאר דא אן איסור צו עסן (סוטה לח: וע"ש דעובר בשני לאוין, אחרונים).

(ט) מען טאר נישט אנהייבן עסן ווילאנג דער גרעסטער הייבט אן, אפילו מען האט אראפגעשטעלט פאר יעדן אויף אן עקסטערע טעלער (כ"ח כנה"ג, ע"ח, מ"א, א"ר, מ"ב, כה"ח, דלא כט"ז שהקיל בזה).

(י) ווען איינער קומט אין א שטוב ווי מען גיט צו עסן אומזיסט, זאל ער נישט בעטן צו עסן ווילאנג דער בעה"ב זאגט נישט אליין, אבער אויב מען האט אראפגעשטעלט דאס עסן פאר אים דארף ער נישט ווארטן ביז מען וועט אים זאגן ער זאל עסן (שם סעי' י"ג, ובאחרונים), אנדערע האלטן אז מען דארף ווארטן ווילאנג מען הייסט עסן (א"א או' ח"י), און אזוי פירט זיך די וועלט (כה"ח מ"ט).

(יא) אויב מען באקומט א פארציע וואס מען האט נישט ליב זאל מען עס נישט אוועקגעבן כאלד פארן שליש, נאר לאזן ביי זיך, או שפעטער אוועקגעבן (סי' ק"ע י"ח, ע"ש בכ"ח וט"ז, ומ"ב או' ל"ט).

(יב) א קינד וואס עסט ביים טאטן, אדער א קנעכט ביים האר מעג אוועקגעבן א שטיקל ברויט פאר אן ארימאן און דארף נישט חושש זיין וועגן גזילה, ווייל אזוי איז דער מנהג (יו"ד רמ"ח ס"ו, מ"א ק"ע כ"ב), און רארט ווי מען איז מקפיד טאר מען נישט (מ"א שם, א"ר כ"ד).

(יג) געסט האבן נישט קיין רעכט צו נעמען פונעם טיש און אוועקגעבן פארן קינד אדער קנעכט פון בעה"ב וועגן א טראגעדיע וואס האט פאסירט אמאל צוליב דעם (חולין צ"ד, שם סעי' י"ט), אבער אויב עס איז דא אויפן טיש ברוח וואס עס וועט זיכער נישט אויספעלן פאר קיינעם מעג מען (מ"א, א"ר, קש"ע מ"ב י"ז, מ"ב, כה"ח, ועוד, ועי' במ"ב דבשמן רוקח חוכך להחמיר), אזוי אויך איין אורח פארן צווייטן מעג געבן (כ"ח א"ר כ"ב), גאר א קלייניקייט וואס דער בעה"ב איז זיכער נישט מקפיד איז אדרבה נאר ראוי צו געבן פאר די קינדער פון בעה"ב ווייל דאס ברענגט שלו' ביי אידן (חסל"א).

(יד) די מענטשן וואס גייען שפעט צו א סעודת חתונה אדער ברית טוען נישט גיט ווייל טיילמאל האט שוין דער בעה"ב מער נישט וואס צו געבן און ער בלייבט פארשעמט (כה"ל שם).

(טו) די חשובע מענטשן פון ירושלים פלעגן נישט זיצן ביי א סעודה ווילאנג זיי האבן געוויסט ווער עס זיצט דארט ווייל עס איז א שאנד פאר א ת"ח צו זיצן נעבן אן עם הארץ ביי א סעודה, אפילו א סעודת מצוה (סנהדרין

נג, רמ"א יור"ד רס"ב, שכנה"ג, ער"ת יא, עט"ז, א"ר, מט"מ), מעגליך אז אריב דער ת"ח זיצט מיט לומדים ארומגענומען אפילו ביי די סעודה געפינען זיך אויך עמי הארצים מעג מען זיצן דארט, אדער ווען ער זיצט פאר זיך אפגעזינדערט (בה"ל שם).

טז) א מרביץ תורה און סתם ת"ח זאל נישט צופיל ארומגיין צו סעודות אפילו ברי"מ, שבע ברכות, און נישט קוקן אוף די נדבה וואס ער באקומט (רו"ח, כה"ח).

יז) אויב עס קען ברענגען נוצן דאס אנוועזנהייט פונם ת"ח צ.ב.ש. אריב א חברה מכניסי אורחים, גמ"ח, וכדומה מאכן א סעודה לטובת די חברה, אן דאס באשיינען פון ת"ח וועט שטארקן דאס ענין איז קיין שום חשש נישטא דערביי, אדרבה עס איז א כבוד התורה (בה"ל, ועי' כה"ח ע"א).
יח) דער רמב"ם שרייבט אז אמאליגע צדיקים און חסידים האבן נישט געגעסן פון א סעודה וואס איז נישט זייערס (רמב"ם ה' דיעות פ"ה ה"ב) אריינגערעכנט א סעודת מצוה (יפ"ל ח"ה י"ט, זה"ח ק"ע ע"א).

די וועלט פארציילט אין נאמען פון איינעם פון די אנגעזעהנע צדיקים אז ער האט זיך אמאל אויסגעדריקט דעם טעם פארוואס ער עסט מיט די הענט נישט מיט עסצייג, ווייל זיינע הענט האט ער היינט פריש גע'טובל'ט די עסצייג נישט (דאס איז שיחת חולין של צדיקים, און דורכדעם איז פארשטענדליך פארוואס חסידים האבן געגעסן מיט די הענט, און אשכנזים נישט), און כאטש די מדה איז געלערנט געווארן פאר אלע קלאסן מענטשן זענען אבער אורחים מער באויפטראגט דאס אויסצופאלגן כדי נישט צו ווארפן אן אום חן אין אויגן פון בעה"ב וואס וועט אים אויך זיין א טובה אויף שפעטער, און צונויץ קומען.

יט) די חשוב'ע לייט פון ירושלים פלעגן נישט גיין צו קיין שום סעודה ביז מען האט אים צוויי מאל גערופן מורא האבנדיג טאמער איז דאס רופן גערוען א טעות (מדרש איכה עה"כ בני ציון היקרים, ועי' גיטין פ"ה בעובדא דבר קמצא, מובא גם בס' יעבץ ובס' יפ"ל) און אזוי פירן זיך די געהויבענע מענטשן דאס טראצדעם וואס דער בעה"ב אליין האט זיי געלאדענט פערזענליך פונדעסטוועגן גייען זיי נישט אויב מען רופט זיי נישט נאכאמאל ווייל פילייכט איז דאס ערשטע איינלאדענונג געווען צוליב בושה (יפ"ל, כה"ת שם ע"ג).

כ) אויב מען האט געטרינקען פון א כוס און מען גיט דאס איבויגע פארן חבר דארף מען קודם אפווישן דאס פלאץ וואו מען האט געטרינקען דורך איר (שם סעי' כ"ב).

כא) אן אורח וואס ברענגט מיט קליינע קינדער, דאס גלייכן דער וואס גייט צו א סעודה מיטנעמענדיג די קינדער זאל אכטונג געבן זיי זאלן זיין אפגערייניגט די הענט און פנים, און נישט לאזן אליין נעמען פון טיש (נלמד מס"ח תתכ"ט, ע"ש).

כב) אזוי ווי עס איז פון גרויס וויכטיגקייט צו רייניגן דעם קערפער אינערליך פארן עסן, סיי פון געזונטהייט שטאנדפונקט (שבת מ"א, רמב"ם ה' דיעות פ"ד, מ"א קנ"ז או"ג), סיי עפ"י סוד אז דאס עסן זאל גיין צו די צד הקדושה (זוה"ק פ' תרומה, רמ"ז, ס' הרש"ש, מ"א שם, כה"ח קנ"ז ז'), דערבער זאל מען זען דערצו אז דער אורח זאל וויסן דעם מקום הכנה, און טיילמאל פאסירט אויך אז ער קומט צו בל תשקצו (עי"ס ג') צורך בושח).

כג) טייל זאגן אז ביים עסן זאל מען נישט רייכערן (יעבץ במו"ק, כה"ח למהרח"פ קנ"ה, חסל"א או"ה), און כאטש דער מנהג איז נישט אזוי פונדעסטוועגן איז דאס א וויכטיגע פונקט ביי די מצוה פון הכנסת אורחים, ווייל ווי באוואוסט פארטראגן אסאך מענטשן נישט דאס גערודן פון רייכערן אפילו אינמיטן טאג, און דאס קען גאנץ לייכט פארשלאגן דעם אפעטיט פון אורח ע"כ אלס חלק פון די מצוה זאל מען פארמיידן פון רייכערן ביז נאכן עסן, ווען מען רופט אן אורח.

כד) עס איז א מיאוסע זאך אז אן אורח זאל אריינעמען אן אנדערן אורח (ד"א זוטא ח', ב"ב צח:).

כה) פון די רייד פון מהרש"א (מו"ק ט.) קומט אויס אז ביי א סעודת מצוה אפילו מען עסט לשם אכילה גסה קריגט מען שכר (עי" שלחן העזר סי' ט, או"ב) אנדערע האלטן אז אפילו ביי סעודות מצוה צ.ב.ש. שבת און יו"ט אויב מען עסט צופיל איז מען עובר דריי לאוין (של"ה דף פ"ד בשם ס' הגן).

כו) דער וואס ווערט אריינגענומען אין א שטוב דארף זיך דאס לעבן אהינגעבן פאר יענעם (מדרש תנחומא שמות).

כז) עס איז נישט קיין דרך ארץ צו עסן אלעס וואס ליגט אין טעלער ביזן סוף (ראשית חכמה פד"א, בא"ח בחקותי ע"ש).

כח) א פלאץ ווי מען איז איינגעשטאנען איין מאל זאל מען שטענדיג דארט איינשטיין (ערכין טז: או"ח ר"מ י"ג).

כט) אויב מען איז נישט הונגעריג אדער דורשטיג אבער דער בעה"ב מוטשעט פארט מען זאל עסן דארף מען נישט פאלגן (מ"ב ק"ע).

ל) עס איז א ד"א אז דער אורח זאל איבערלאזן קלייניקייטן פארן גאסט הייזער (יומא י"ב).

שולחן ישראל כהלכתה

לא) אפילו ווען איינער עסט פאר זיך פרייוואט דארף ער געווארנט זיין אז די טעלער'ס, גלעזלעך, עסצייג זאלן זיין גענצליך ריין אזוי אויך די טעפ (של"ה הק' שער האותיות או' ט'), כ"ש ווען עס איז דא אן אורח אודאי.

לב) א גוטער אורח זאגט אלעס וואס דער בעה"ב פלאגט זיך האט ער געטאן פאר מיר! א שלעכטער אורח זאגט אז דער בעה"ב האט גארנישט געטאן דירעקט לכבוד מיר, נאר פאר זיין משפחה, און איינוועגס האט ער מיך אויך מקרב געווען (ברכות נח).

לג) מען דארף אכטונג געבן נישט צו זיין צי א גרויסער עניו און זיך אויסקלויבן דעם נידעריגסטן פלאץ ווייל דאס גופא איז גאווה, נאר מיטל-גאטונג נישט צו הויעך, נישט צו נידעריג (שבת מוסר פמ"ו).

לד) אפילו א גרויסער מענטש זאל זיך נישט צושטופן צו זיצן דוקא אויבנאן, ווייל דער זיך מאכט נישט גדוים דעם מענטש, נארדער מענטש מאכט חשוב דעם פלאץ און אומגעגנט ווי ער זיצט (ס' יעב"ץ).

ענף ב

ווארענונג ביי הכנסת אורחים

א) אויב די זעסט א פרעמדן וואס איז דיך שטארק מקרב און זוכט דיר שטענדיג גוטס צו טאן אומזיסט בפרט מיט עסן און טרינקען, און פלוצלינג וועט ער צוקומען צו דיר און זאגט ברודער טייערער בארג מיר א געוויסע סומע געלט אויף א שעה צוויי און נאך היינט האף איך דיר אפצוגעבן, זאלסטו דיך היטן פון אים גלייב אים נישט און גיב אים גארנישט ווייל דו וועסט עס קיינמאל מער נישט צוריק זען, און אלע טובות וואס ער האט געטאן מיט דיר איז געווען צו פלעכטן א גרויסן נעץ צו פאנגען דיין הארץ אז דו זאלסט האבן דעם גרעסטן מאס צוטרוי צו אים, און אזוי ארום צו קענען דיך בארויבן, דעריבער היט זיך! (תו יהושע פ"י אות נ"ח).

ב) דער וואס פארט אוף א וועג אדער צו א סכנה'דיג פלאץ זאל ער געבן קודם פאר אן ארימאן ברויט אדער עהנליכעס צו עסן (ס"ח תהרנ"ו).

ענף ג

געבן מפוקדיגע עסנווארג

א) אויב איינער האלט אז מען מעג עסן א געוויסע עסנווארג כאטש ער ווייסט אז דער אנדערער האלט דאס מען טאר נישט, מעג ער עס אים געבן צו עסן, אויב דער געבער איז א בעל הוראה. אויסער דארט ווי די הלכה איז

כפירוש אז מען טאר דאס נישט עסן, כאטש ער האלט נישט אזוי טאר ער דאס נישט עסן און נישט געבן פאר אנדערע (יד אברהם יור"ד סי' ס"ב בשם ח"י הרשב"א סוכה י'), טייל זאגן אבער אז נאר אויב דער עסער קען דערקענען דאס עסן, אנדערש טאר מען נישט (שם).

(ב) פארקערט אבער אויב איינער נוצט נישט אן עסן וואס אנדערע נוצן יא, וואס דאן שטעלט זיך די פראגע: אויב ער מעג דאס סערווירן פאר אנדערע, איז די פסק הלכה פאלגענד; אויב ער עסט דאס נישט ווייל ער האלט עפ"י הלכה אז מען טאר דאס נישט עסן דאמאלט טאר ער דאס פאר א צווייטן אויך נישט געבן, אבער דארט ווי ער עסט דאס נישט צוליב א חומרא בלויז מעג ער דאס געבן עסן פאר אנדערע (שו"ת חיים של שלום סי' קי"ג בסופו, דכ"ת קט"ז אוי' קי"ב וכע"ז במחז"ב או"ח תקי"א, ע"ש).

(ג) דער רבינו בחיי שרייבט (פ' וירא עה"פ ויקח חמאה וחלב) דאס לויט די חז"ל קומט אויס דאס ווער עס איז געווארנט אין א געוויסע חומרא און הידור, פאדערט זיך אז ער זאל דאס אויך נישט געבן צו עסן פאר אנדערע.

(ד) אין שו"ת מלמד להועיל (יור"ד סי' ע"ה) שטייט, אויב אן אשכנזי שטייט אן ביי א ספרדי מעג ער עסן דארט פלייש, און מען דארף נישט חושש זיין אז עס האט פאסירט א שאלה וואס לויט די אשכנזים איז עס טריפה (עפ"י הרמ"א) און לויט די ספרדים איז עס כשר (עפ"י הב"י), און אזוי שרייבט דער דבר שמואל (ש"כ), אויב דער בעה"ב ווייסט אבער אז עס איז געווען א שאלה וואס לויט די אשכנזים איז עס טריפה דארף ער צו זאגן, (אדער אינגאנצן נישט דערלאנגען צו עסן פאר אן אשכנזי).

פרק טו

וועגן גיין צו א סעודת מצוה

פארווארט: אין פריערדיגן פרק האבן מיר ארויסגעברענגט די מיינונג פון די חז"ל אז ת"ח זאלן נישט געוואוינט זיין ארומצולויפן אויף סעודות, אפילו סעודות מצוה בפרט ת"ח וואס דארפן זיצן און לערנען, פארט גלוסט נישט גלאט עובר צו זיין אויף די הייליגע רייד פון אונזער רבי'ן דער רמ"א וואס פסק'ט אז דער וואס עסט נישט ביי א סעודת מילה (דאס זעלבע אנדערע סעודות מצוה ווי עס שטייט אין תוס' פ' ע"פ, ע"ש) איז אזוי ווי מנודה ביים באשעפער (יור"ד רס"ה סעי' י"ב), דעריבער לתועלת הרבים וועלן מיר בעזה"י ציטירן פון די פוסקים די התרים פון נישט ערשיינען צו א סעודת מצוה טראצדעם וואס מען איז געלאדענט געווארן צו איר.

(א) הגה"ק בעל ישמח משה שרייבט: דאס מיר פסק'נען נישט ווי די שיטה אז דער וואס גייט נישט צו א סעודה מצוה איז אזוי ווי מנודה ביים באשעפער, און דער רמ"א מיינט בלויז מעורר צו זיין אז לכתחילה איז נישט ראטזאם אזוי צו טאן (חידושי יש"מ יור"ד רס"ה).

(ב) נאכדעם שרייבט ער דארט ווייטער: אז די גאנצע הלכה איז געזאגט בלויז פאר די וואס גייען צו די סעודה און עסן נישט דארט, אבער עס זאל זיין א פליכט פאר דעם וואס איז נאכנישט דארט אהין געגאנגען געפינען מיר אויף קיין ארט נישט (שם).

(ג) די טייערע אידן פון ירושלים זענען נישט געגאנגען צו א סעודה נאר אויב זיי זענען צוויי מאל געלאדענט געווארן (מגדול עז נחל כרית י"ג, וס' בית יעקב להגר"עב"ן).

(ד) דער ס' יפה ללב שרייבט: אז אויב עס איז דא א מנין ביי די סעודה אן אים, דארף ער נישט מקפיד זיין צו גיין (שם ח"ג על יור"ד רס"ה אר' כ"ב), און אזוי שרייבט דער כרוה"ב (אות ס"ז).

(ה) דער תולדות שמואל שרייבט: אז אויב איינער האט געלאדענט פון זיך אליין, נישט אלס שליח פון פאטער, דארט גיין נישט אן די הלכה (ע"ש ה' מילה).

(ו) אין רמב"ם שטייט: אז צדיקים און חסידים הראשונים האבן בכלל נישט געגעסן ביי א פרעמדן סעודה מצוה אויך נישט (ה' דעות פ"ה ה"ב) ע"כ, כדי צו פארמיידן א מחלוקה אין די פוסקים קען מען זאגן אז לויטן רמ"א און תוס' איז אויך נישט קיין קפידא אויף דעם וואס האט א גדר מחמת חומרא אדער פרישות נישט צו עסן ביי פרעמדע טישן, פונקט ווי מיר געפינען ביי די הלכה פון "כל מה שיאמר לך בעה"ב עשה" דאך אויב מען האט א חומרא דארף מען נישט פאלגן דעם בעה"ב (כמבואר בשע"ח).

(ז) אין אור הישר שטייט: מען זאל נישט עסן נאר אין שטוב, אפילו א סעודה מצוה וואס איז נישט קיין הכרח זאל מען אויסמיידן.

(ח) דער כורת הברית שרייבט: אז אפשר איז די קפידא דוקא אויב דער פאטער אדער מוטער פון קינד לאדענען צום ברית, אויך אפשר דוקא אויב מען רופט צוויי מאל (אר' ס"ז).

(ט) נאך שרייבט ער: אז קען זיין די קפידא איז נאר פאר די וואס זענען געווען בשעת די עצם ברית מוחן זיי זיין אויך ביי די סעודה (שם).

(י) דער וואס איז תורתו אומנתו (זיין ארבעט איז זיצן און לערנען) איז קיין שום חשש נישט אויב ער גייט נישט צו א סעודה ברי"מ (כורה"ב שם), דער מהרש"ג (שו"ת ח"ב) ברענגט פון זיין רבי'ן דעם מהר"ם שי"ק, וואס האט אים געזאגט איידער ער האט חתונה געהאט, וועגן דעם ענין פון גיין אויף חתונות, מיט דעם לשון, "אז מען זיצט און לערנט האט מען קיינמאל נישט קיין חרטה" (ע"ש ושם באורך לבאר היתר מניעת הליכה לשמח חתן וכלה ע"ש).

(יא) אפילו דער וואס פלאגט זיך אויף פרנסה אין שטוב, און איילט זיך, איז פטור (ברי"א סי' י"ג, אר' י"א).

(יב) טייל זאגן אז אויב צוליב דעם וועט ער מוזן פארציכטן אויף דאווענען מיט מנין דארף מען נישט גיין (שו"ת יד אלי' סי' ו, חו"ק ה' מילה).

(יג) מען איז יוצא דעם חיוב מיט עסן א קלייניקייט אפילו ווייניגער ווי א כזית (כורה"ב שם).

(יד) דער חפץ חיים שרייבט: אז די עיקר מצוה פון שמחת חתן וכלה איז דארט ווי עס איז נישטא קיין מענטש צ.ב.ש. ארימעלייט, ווייל דארט טרעפט זיך נישט ווער עס זאל גיין פרייליך מאכן, און דארט איז אלעס עפ"י התורה, און אויב עס געפינט זיך דארט עפעס וואס טויג נישט, אויב מען זאגט זיי אז עס טויג נישט פאלגן זיי באלד, דארט איז געוואלדיג גרויס די מצוה צו גיין פרייליך מאכן, וואס אויף דעם דרש'נן די חז"ל אז דער וואס איז משמח א חתן איז זוכה צו תורה, און עס איז אזוי ווי ער וואלט מקריב געווען א קרבן אין ביהמ"ק, און אויפגעבויט איינס פון די חורבות פון ירושלים (אהב"ח פ"ו).

(טו) ביי גרויסע סעודות וואס פארשלעפט זיך לאנג, און עס קומט אן שווער צו פארבלייבן ביזן בענטשן אדער צוליב געזונטהייט, אדער ביטול הזמן, אדער עס שטערט דאס מארגן דיגע לערנען, קען מען מתיר זיין צו בענטשן אן מזומן (יוסף אומץ קל"ג), נאך א היתר: אויב מען האט אינמיטן געהאט ביים אנהייב סעודה ניט צו בענטשן מזומן (חכ"ש סי' קצ"ג ע"ש). נאך א היתר: אויב מען האט נישט אנגעהויבן די סעודה אויף איינמאל, און נישט געענדיגט צוזאמען (ט"ז שם סק"ו, ואכ"מ).

פרק א - ענף א
באגלייטן אן אורח, חבר

פארווארט: אין דעם קונטרס ווערט ארומגעזעט באריכות וועגן די גרויסע מצוה פון באגלייטן צום וועג, בדרך אגב פירט דאס אריין אין פארשידענע סגולות, הדרכות, הלכות, הנהגות פאר די וואס פארן אונטער-וועגנס.

(א) די מצוה פון ארויסבאגלייטן אן אורח איז אונגעהויער גרויס, ווי די חז"ל זאגן און דערפאר באמערקן אויך די חז"ל אז איר באלוינונג איז אומבאגרעניצט (סוטה מו): צו געבן א שטיקל באגריף וואס דאס באדייט באגלייטן, און וואס זענען אירע פאלגן וועלן מיר צייטירן די ווערטער פון רמב"ם, וואס האט ח"ו נישט מגזם געווען נאר געמאסטן און געוואויגן יעדעס איינציגע ווארט פארן שרייבן, ווי אלע ראשונים.

(ב) דער רמב"ם שרייבט פאלגענד: עס איז א מצות עשה מדרבנן צו זיין מבקר חולים, טרייסטן אבלים, ארויסטראגן א נפטר, הכנסת כלה, באגלייטן אורחים, עוסק זיין בקבורה, כו' דאס איז אלעס בכלל "ואהבת לרעך כמוך" דאס שכר פון באגלייטן אורחים שטייגט איבער די אלע אויבן-דערמאנטע מצות, און דאס איז דאס געזעץ וואס אברהם אבינו האט איינגעפירט, און דאס חסד וואס ער האט זיך געפירט דערמיט, געבן עסן פאר דורכרייזענדע, און טרינקען, און באגלייטן, הכנסת אורחים איז גרעסער ווי מקבל פנים זיין די שכינה הק', און באגלייטן איז מער ווי ארייננעמען אין שטוב.

די חז"ל זאגן אז דער וואס באגלייט נישט, איז פונקט ווי ער וואלט פארגאסן אומשולדיג בלוט, און פונקט ווי מען צווינגט צושטייער צו געבן פאר צדקה אזוי אויך צווינגט מען צו באגלייטן די אורחים, כ"ד האט איינגעפירט (אין צייטן פון ביהמ"ק) שלוחים זאלן באגלייטן די וואס פארן פון איין פלאץ צום צווייטן, און אויב כ"ד איז נאכלעסיג אין דעם ווערן זיי פאררעכנט ווי בלוט פארגיסער, אפילו דער וואס באגלייט דעם חבר בלויז פיד איילן האט אסאך שכר.

וויפיל איז דער שיעור פון באגלייטן א רבי פארן תלמיד ביז זיבעציג איילן און אביסל נאכן לעצטן הויז פון עק שטאט, א חבר ביז א תחום שבת (צוויי טויזנט איילן), א תלמיד דעם רבי'ן ביז א פרסה, טאמער איז ער זיין רבי מובהק ביז דריי פרסה (א פרסה איז פיר תחום שבת), ביז אהער זענען די ווערטער פון רמב"ם ז"ל.

ג) די שארפע לשונות וואס דער רמב"ם דריקט זיך אויס אויף דעם וואס באגלייט נישט דעם צווייטן וואס שטאמט פון די הייליגע חז"ל וואס באנוצן זיך גענוי מיט דעם זעלכן אויסדריק גיבן אונז א בילד וואס פאר א גרויסע נוצן באגלייטן ברענגט פארן רייזענדן, ווי די חז"ל שרייבן אויספירליך (סוטה מו:): אז דער וואס ווערט באגלייט פיר איילן ווערט נישט געשעדיקט, און דעריבער ווער עס באגלייט נישט און עס האט ח"ו פאסירט אן אומגליק ווערט ער באשולדיקט דערפאר פונקט ווי א רוצח, און דעריבער חשוב'ע ברידער קענט איר אליין פארשטיין אז דאס באגלייטן א רייזענדן איז נישט סתם א סגולה, וואס אדער יא אדער נישט, נאר וואס די הייליגע חז"ל האבן געהאט בקבלה פונקט ווי אלע אנדערע מצות איש מפי איש ביז משה רבינו וואס האט געהערט פון כביכול דעם רבש"ע אז אן וועלכעס עס איז צווייפל ווערט דער מענטש וואס איז באגלייט געווארן נישט געשעדיקט.

ד) און יעצט פארשטייט מען שוין גאנץ גלאט פון ווי דער רמב"ם זאגט דאס אזוי זיכער אז באגלייטן איז דער גרעסטער גמילות חסד וואס איז פארהאנען, ווייל הצלת נפשות איז דאך ווי באוואוסט די גרעסטע מצוה וואס עקזיסטירט, ווי די חז"ל זאגן (סנהדרין) אז דער וואס ראטעוועט אפילו בלויז איין איינציגן נפש, איז פונקט ווי ער וואלט אפגעראטעוועט א וועלט, און דאס אלעס איז מען מקיים מיט די קליינע טירחא פון באגלייטן יענעם געציילטע טריט בלויז, און דערפאר טאר מען נישט פארגעסן דעם עיקר.

ענף ב

שכר פארן באגלייטן

א) מיר האבן שוין אויבנדערמאנט אז דער שכר איז אן א גרעניץ (סוטה מו:).

ב) דורך די מצוה קען מען גורם זיין א הצלה פאר זיך, קינדער, און קינדס קינדער ביזן סוף פון אלע דורות, ווי עס האט שוין אמאל פאסירט (סוטה מו:).

ג) פרעה האט זיך באדינט מיט אידישע קינדער פיר הונדערט יאר אינעם שכר וואס ער האט באגלייט אברהם אבינו (שם).

ד) דער וואס ווערט באגלייט, דער ווערט באשיצט פון סכנה וואס האט געלדערט אויף אים דורכן באגלייטן, קומט אויס אז דער באגלייטער האט א חלק אין יענעם'ס ווייטערדיגן לעבן, איז זעלבסטפארשטענדליך אז אלע מצות ומעשים וואס ער און אלע קומענדיגע דורות וועלן טאן נעמט ער א

חלק דערין (פשוט, וכמבואר בחוה"ל, ונלמד מק"ו מדין יששכר חבולין כמבואר בה' ת"ת ובש"ע הגר"ז שם ואכמ"ל ועוד חזון למועד).

(ה) לויטן אויבנדערמאנטן רמב"ם (ענף א, אות א) קומט אויס אז די אלע גוטע צוזאגן פון תנ"ך און חז"ל פארן מקיים זיין צדקה און גמ"ח (ווד מיר ציטירן א טייל דערפון אויבן) איז ביי די מצוה פון באגלייטן אורחים אויך גילטיג, און נאך מער.

ענף ג

הארבקיט פון נישט באגלייטן

(א) די חז"ל זאגן אז דער וואס באגלייט נישט איז פונקט ווי ער וואלט בלוט פארגאסן ח"ו (סוטה ורמב"ם שם).

(ב) די אלע אויבנדערמאנטע רווחים (ענף ב') פאר דעם וואס באגלייט יא, האט שאדן דער וואס באגלייט נישט.

(ג) די מצוה באשיצט קעגן שריפות (פייער), צו דעם וועלן מיר צוברענגען א מערקווירדיגע פאסירונג וואס איז פארלאפן בערך איבער צוויי הונדערט יאר צוריק אין די צייטן פון ווילנער גאון זצ"ל.

מעשה שהי' כך הי': עס איז געווען א איד אן עושר א גרויסער מכניס אורח, צופ' סוף האט אויסגעבראכן ביי אים אין שטוב א גרויס שריפה און די גאנצע הויז איז טאטאל פארברענט געווארן ר"ל, האט מען געפרעגט דעם ווילנער גאון זצ"ל פארוואס איז נישט בייגעשטאנען פאר אים דער זכות פון די גרויסע מצוה, הכנסת אורחים, האט ער געענטפערט אז די אורזאך איז ווייל ער פלעגט בלויז געבן עסן און טרינקען און נישט באגלייטן, וואס ווי די חז"ל זאגן ליגט די דריי מצות מרומז אינים ווארט אש"ל א'כילה, ש'תיה, ל'וי, אזוי אז אוועקנעמענדיג ל'ויה וואס מיינט באגלייטן בלייבט בלויז "אש" וואס באדייט פייער, דעריבער האט די מצוה נישט געקענט באשיצן ווייל זי איז נישט געטאן געווארן ווי געהעריג (ס' מ' שלמה, מוכא גם בהערות לקול אלי', ובהערות לאהב"ח ע"ש).

ענף ד
דינים פון באגלייטן

שיעור פון באגלייטן:

(א) א רבי פאר זיין תלמיד ביז נאכן עק שטאט, איינער פארן חבר ביזן תחום שבת, א תלמיד פאר א רבי'ן ביז א פרסה, א רבי מובהק דריי פרסה (סוטה מו: רמב"ם ה' אבל פי"ד, זע אויבן ענף א' או' ב' באריכות).

(ב) די אורזאך פארוואס היינט פירט מען זיך נישט אזוי? ווייל מען איז מוחל אויפן כבוד (ילקוט מהר"ש, ד"מ חו"מ תכ"ז סמ"ע שם), און כאטש אין די גמרא זעט אויס אז מען טאר נישט מוחל זיין די מצות לוי' ווייל דאמאלס ווערט ער באטראכט ווי א שופך דמים ח"ו, אבער אויף דעם גרויסן שיעור פון באגלייטן קען ער פארציכטן (אהב"ח פ"ב בהג"ה).

(ג) א צווייטע טעם: ווייל היינט פארט מען נאר אין א וואגן, און נישט אליין (ערוה"ש חו"מ תכ"ו) [זע ווייטער].

(ד) נאך א טעם קען זיין: אז דער עיקר איז אלעס געזאגט געווארן ווען מען פלעגט פארן דורך פעלדער און וועלדער, און גאנץ לייכט איז מען אריינגעפאלן אין א סכנה פון חיות און רייבער, אבער היינט צו טאג וואס די וועגן זענען באוואוינט און באצייכנט איז נישט אזוי הארב (אהב"ח שם מס' עיון יעקב), דאס איז אלס נאר גוט פאר א לימוד זכות וואס די וועלט האלט גרינג די שיעורים פון די חז"ל, אבער ח"ו זיך צו פטרין גענצליך פון באגלייטן, ווייל אין די גמרא זעט אויס אז דאס איז א סגולה אז קיין שום אומגליק זאל נישט פאסירן אויפן וועג (אהב"ח שם).

בפרט ווי מען ווייסט קען נאך היינט מיט די אלע נייע ערפינדונגען פון פארן אדער פליען זיין מיט געוויסע פרטים א גרעסערע סכנה ווי אמאל וואס אלעס איז באשטאנען פון בלוז פערד און וואגן, דעריבער איז קיין קלער נישט אז היינט זאל ווייניגער אויספעלן באגלייטן ווי אמאל, דערצו וואס מען הערט לידער גאנץ אפט פארשידענע שוידערליכע וועגן טראגעדיעס, ה' ישמרנו (המחבר, ועי' נימוקי או"ח סי' ק"י כע"ז, ע"ש).

(ה) וואס איז דער מינימאלער שיעור פון באגלייטן? כאטש פיר איילן (סוטה מו: רמב"ם, ד"מ, סמ"ע שם), וואס דאס מיינט "אכט פיס" (זעקס און ניינציג אינטשעס), פיר הונדערט אכציג (480) (צ"מ).

(ו) טייל פוסקים דרוקן זיך אויס, מען זאל באגלייטן ביז צום טויער אדער ווייניגסטנס פיר איילן (ילקוט מהר"ש, מובא בד"מ וסמ"ע שם, ובהג"ה אהב"ח).

(ז) דער של"ה (מס' חולין) ברענגט אין נאמען פון חזקוני: אז דער באגלייטער דארף שטיין און קוקן ווילאנג דער גייער ווערט פארהוילן פון זיינע אויגן, (וכ"כ בקש"ע ס"ח, דרכי צדק, ותו יהושע, ע"ש).

עס איז ראטזאם אז דער באגלייטער זאל וויסן ווי יענער פארט, און דאס אינזינען האבן בשעת'ן באגלייטן (תו יהושע).

(ח) דער וואס האט נישט קיין באגלייטונג זאל ער לערנען תורה וועט דאס זיין פאר אים א שמירה (עירובין נד, סוטה מו:), אבער לכתחילה דארף מען זיך משתדל זיין צו האבן באגלייטונג (שע"ת ק"י, סי' יעב"ץ, קש"ע ס"ח). אויב מען לאזט נישט דעם חבר ער זאל אים באגלייטן הייסט ער א שופך דמים ח"ו (סוטה שם עפ"י שלחה"ט שער הכנ"א פ"י ע"ש).

(ט) דער הויפט חלק פון באגלייטן איז צו ווייזן דעם ריכטונג ווי מען דארף צו גיין אנצוקומען דעם געווינטשענעם ארט (סוטה שם, מהרש"א שם, אהב"ח).

(י) נאך א וויכטיגן פונקט איז מיטצוגעבן עסן פארן רייזנדר (עי' פסחים קי"ג), ווייל צוליב דעם וואס מען האט פארפעלט דאס צו טאן זענען אויסגע'הרג'ט געווארן א גאנצע שטאט מיט כהנים (סוטה שם, בעלי התוס' פ' שופטים, אהב"ח פ"א וב', קש"ע ס"ח, ערוה"ש תכ"ו). אברהם אבינו האט אויפגעברייט גרויסע פאלאצן אויף די וועגן פאר אורחים און אריינגעשטעלט דארט עסן און טרינקען (סוטה י, אדר"נ פ"ו, אהב"ח פ"ב). מיט דעם איז מען אויך מקיים די קבלה פון הגה"ק מהר"ם מרימוניב זצ"ל אז מען זאל נישט אהיימקומען הינגעריג כדי מען זאל זיך נישט בייזערן דורך דעם אויף די שטוב מענטשן (אגרא דכלה פ' וישב, דברי שיר בהשמטות לירא).

(יא) בשעת'ן באגלייטן זאל מען זאגן ברכת כהנים פון "יברכך ביז שלום" (אורחות חיים, חיד"א בדבש לפי מער' ל, או' ט', אגרא דפרקא ר"ב). דער חיד"א זאגט דעם טעם ווייל אלע ברכות זענען געגעבן געווארן מיט א תנאי אויסער ברכת כהנים. הגה"ק מדינוב זצ"ל שרייבט אז דער מקור איז פון זוה"ק תרומה (ועי' קו' גנוי יוסף לר"י הכהן שווארץ או' ב').

(יב) באגלייטן איז א סגולה אויך פארן באגלייטער, אזוי שטייט אין ירושלמי סוטה, בעלי התוס' פ' שופטים, כנה"ג סמ"ע תכ"ז (לוי"ה ר"ת לחיים ושלום י"לך ה'אורח — ה'מלוה ישוב וי"לך לחיים).

(ג) דער רייזענדער טאר נישט זאגן פאר די באגלייטער זיי זאלן שוין צוריק גיין. נאר זיי זאלן אליין צוריק גיין ווען זיי ווילן (ס' מעבר יבק, דרכי צדק בשם הגה"ק מהר"ם מזלאטשוב זצ"ל, ליקוטי צבי שמה"ג נ"א, שלחה"ט), די סיבה איז ווייל דאס באגלייטן ברענגט אז די שכינה הק' זאל זיך מדבק זיין אין אים, דעריבער איז שעדליך צו הייסן צוריק גיין (שלחה"ט), דעריבער איז די איינציגע וועג צו זאגן פארן באגלייטער אז ער וויל אים נישט מטריח זיין מער (שלחה"ט הנהגות האדם).

(ד) דער תולדות יעקב יוסף פ' יתרו זאגט א וואונדערבארע עצה, ער זאל זאגן פארן באגלייטער אז די הלכה איז דאס מען טאר נישט זאגן פארן באגלייטער, ער זאל צוריק גיין, דורכדעם וועט ער פארשטיין וואס מען מיינט.

(טו) דער וואס געזעגנט זיך פון חבר זאל זאגן "גיי לשלוי" (אדער ווי טייל זאגן לחיים ולשלוי), אבער נישט "גיי בשלוי" (סוף ברכות, ע"ש בר"ן, ובתפא"י סוף"ב דר"ה, טעם לשבח, וע"ע פני מבין ס"ט, מעגלי צדק עה"ת פ' ויצא, תפאר"י שם, פלא יועץ, שמירה).

טייל האלטן אז עס שארט נישט נאר פאר דעם וואס איז מקפיד (ר"ן סוף מו"ק, והמגי' במחזור ויטרי בשם ס' כתנות פסים), דעריבער דארף מען אכטונג געבן לכתחילה נאר צו זאגן "לשלוי" און אויב עס האט געטראפן דאס מען האט געזאגט "בשלוי" זאל מען זיך נישט וויסנדיג מאכן און עס וועט זיכער נישט שאדן (ל"מ).

(טז) מען דארף געווארנט זיין מען זאל נישט באגלייט ווערן פון א רשע (אגרא דכלה, בשלח).

(יז) נאך דארף מען געווארנט זיין, מען זאל זיך נישט אפגעזעגענען מיט געוויין ווייל עס איז ל"ע א סכנה (ס' זכירה) [זע ווייטער].

(יח) נאך שטייט אז דאס איז אן אלגעמיינע פליכט, ווען מען זעט א איד גרייט אפצורייזן דארף מען אים באגלייטן כאטש פיער איילן (יוסף אומץ תמ"ה).

(יט) א שטארקע סגולה דאס דער אוועקפארער זאל נישט געשעדיקט ווערן ביז ער זעט נאכאמאל דעם באגלייטער, אז ווען דער באגלייטער וויל שוין אהיימגיין זאל ער זיך אויסדרייען מיטן ריקן צום ריכטונג וואס מען איז געפארן דארט און זאגן "שדה" צוריקדרייען, נאכאמאל אויסדרייען און זאגן "שדה", נאכאמאל דאס זעלבע, צום דריטן מאל, און דאסמאל זאגן "השדה" וואס באטרעפט פונקט וויפיל שד"י, דערנאך זאל מען זיך אומבאדינגט נישט

צוריקדרייען מער מיטן פנים צום ריכטונג פונעם פארער (שבט מוסר פל"א).

(ב) מען דארף באגלייטן מיט שמחה (דבש לפי להחיר"א).

(כא) ווען מען באגלייט זאל מען זאגן "הנני רוצה לקיים מצות לוי" שהוא מכלל מ"ע והלכת בדרכיו [ואהבת לרעך כמוך, להרמב"ם] לשם יחוד כו" (שלחה"ט שם).

(כב) די חז"ל זאגן מען זאל זיך געזעגענען מיטן חבר שמועסנדיג א דבר הלכה (ברכות ל"א עירובין ס"ד) (עי' דברי יחזקאל טעם נאה בשם הגה"ק מהר"י מבעלז זצ"ל, ומעצמו זצ"ל, ועי' ליקוטים באוהב ישראל, ובשו"ת מור ואהלות אהל ברכות והוצאות סוסי' ל"ט אגר"פ בשם הגה"ק מפשעווארסק זצ"ל).

(כג) מען גייט נישט אונטערוועגנס צוזאמען מיט עמי הארצים (פסחים מט:): אזא עם הארץ וואס איז א כופר להכעיס ליגט אן איסור צו גיין מיט אים (תפארת שמואל פת"ע).

(כד) אן אינטערעסאנטע ערצעהלונג וואס דער בעלזער רב הגה"ק מהר"י זצ"ל האט דערציילט: דער בעל נועם אלימלך זצ"ל איז אמאל געווען אונטערוועגנס, ארויספארנדיג פון שטאט, זענען אלע שטאט מענטשן נאכגעגאנגען באגלייטן דעם וואגן, פלוצלינג איז דער ר"ר אלימלך אראפ פון וואגען און אויך אנגעהויבן נאכגיין מיט אלע מענטשן, אויף די פראגע פון די פארזאמלטע וואס איז דער כוונה פון אראפגיין, האט ער געענטפערט אז צוועהנדיג דאס גרויס התלהבות בענין מקיים זיין מצות לוי' האט ער באשלאסן אראפצוגיין פון וואגן כדי זיך איינצושליסן מיטן כלל מיט די מצוה (עשר צחצחות מער' הנ"ל).

(כה) דעריבער טייערע ברידער זייט נישט נאכלעסיג אין די מצוה וואס ברענגט נאבעלע רעזולטאטן אויף די וועלט, און אויף יענע וועלט, און ווען עס מאכט זיך א געלעגנהייט לאזט דאס נישט ארויס, ווייל דאס נישט מקיים זיין איז אויך זייער הארב, דעריבער ווען מען זעט אידן אוועקפארן ערגעץ, כ"ש פון זיין שטוב זאל מען באגלייטן כאטש פיר איילן, דאס גלייכן ווען די בני בית אדער איינער פון די אייגענע שטוב מענטשן פארן זאל מען נישט פארגעסן צו באגלייטן, אפילו ווען א קינד פארט אין חדר זאל מען אים אויך באגלייטן.

דאס זעלבע דארפן געווארנט זיין, אלע וואס פארן אוועק, זיי זאלן אראנזשירן דאס כאטש איינער זאל זיי באגלייטן אפילו די אייגענע משפחה איז אויך גענוג.

שולחן ישראל כהלכתה

נז

גלייכצייטיג זאל מען אויסלערנען אין שטוב די וויכטיגקייט פון דעם, וואס איז פאר זיי אויך א נפקא מינה, דאס גייט אן ביי פרויען ווי ביי מענער, און עס איז טאקע גוט צו געוויינען איר זי זאל באגלייטן דעם מאן יעדן טאג ווען ער פארט אוועק, דאס זעלבע די קינדער אין חדר, די קינדער זייערע עלטערן א.א.וו.

כו) דער נועם אלימלך פ' בשלח שרייבט: אז דער תועלת פון באגלייטן באשטייט אין דעם וואס דער באגלייטער ווערט צוגעבונדן צום פארער און זיי ווערן ווי איינס אזוי ארום שיצט דער באגלייטער מיט זיין לערנען, דעם רייזנדער, ווייל עס ווערט אין הימל אנגענומען פונקט ווי ער וואלט אליין געלערנט, אבער אז א לידיגער מענטש באגלייט האט דאס נישט קיין ווערט, און דער פארער דארף זיך אליין שטארקן אין לערנען. כז) דער חיד"א שרייבט: דער וואס באגלייט איז פונקט ווי ער וואלט מקיים געווען די גאנצע תורה (חומת אנך פ' וידא).

פרק ב

נאך פארשידענע סגולות פאר שמירה און הצלחה

פארווארט: עס זענען פארהאנען פארשידענע טייערע סגולות פון די גדולים און צדיקים, איידער מען לאזט זיך ארויס אין וועג, נאר צוליב דעם וואס עס איז אזוי צווארפן אין די ספרים האט מען נישט קיין צייט אויפצוזוכן, און אפילו מען האט אביסל צייט דערמאנט מען זיך שווער ווי זיי שטייען געשריבן, דעריבער לתועלת הרבים, וואס ווי באוואוסט איז דאס ארומרייזן היינט צו טאג הונדערט גראד העכער ווי אמאל, און די סכנות זענען אויך שכיח ליידער, האבן מיר צוזאמען געקליבן פארשידענע וויכטיגע נוצבארע סגולות פון הייליגע קוועלן, אזוי נאך קען מען מיט א קארצע בליק זיך אויסקלויבן עטליכע קורצע סגולות, וואס פארזיכערט מיט זיכערע שמירה בעזה"י, און א גרויסע טייל קענען דורכגעפירט ווערן טאג טעגליך אפילו ווען איר פארט אדער קומט פון די ארבעט. יעצט חשוב'ע ברידער, קלערט אריין, מענטשן צאלן אסאך געלטער פאר מעדעצין אז זיי זאלן זיך גוט שפירן אינטערוועגנס, כאטש דאס איז כלויז א צייטווייליגע זאך, כ"ש שמירה וואס דאס איז א לעבנספראגע וויפיל מענטשען זענען אוועק פון דערהיים פריש און געזונט, און זענען ליידער געשעדיקט געווארן פון רויבערס, רוצחים, האלד-אפס וועגן אומגליקן, עקסידענטס, אדער אנדערע צענדליגע טראגעדיעס, איבערלאזנדיג שטובער פארמעגן'ס כו' אן א בעל

הבית, איז דען נישט כדאי זיך איינצופירן עטליכע פון די סגולות וואס די גדולים וקדושים זאגן עצות און פארזיכערן אז קיין שום שלעכטס וועט נישט פאסירן פארן מענטש.

דעריבער האבן מיר געפינען פאר וויכטיג אנצונעמען די שווערע אהכייט פון צוזאמענקלייבן פארשידענע סגולות (וואס קען געטאן ווערן) און איבערזעצן אויף היימיש אידיש אז אנשים נשים וטף זאלן זיך קענען מיט איר באנוצן, און אפילו מיר זאלן וויסן אז דאס האט מציל געווען איין אידיש נפש האט שוין געלוינט דאס גאנצע.

ע"כ איז אונזער חוות דעת אז דורכקוקן בלויז איז נישט גענוג, נאר צו דעם איז וויכטיג אז יעדע סגולה וואס מען טרעפט און מען קלערט דאס פאר גרינג און פראקטיש דורכצופירן, זאל מען דאס איבערשרייבן פאר זיך אויף א שטיקל פאפיר, און זיך צוגעוויינען דערויף.

פארגעסט נישט! עס איז כמעט נישטא אזא אקטועלע סגולה ווי די פאר שמירה, וואס לויטן היינטיגן סטאנדארט פון לעבן עקזיסטירט כמעט נישט איין אידיש נפש, וואס פון א פאר טאג נאכן געבארן ווערן זאל עס נישט זיין אונטערוועגנס אמאל א קורצע וועג אמאל א לאנגע, איינער מער איינער ווייניגער, אבער שמירה פארלאנגט זיך יעדע מינוט.

און עס איז טאקע צום באדויערן אז אסאך מענטשן זענען נאכלעסיג פון זאגן "תפלת הדרך" דארט ווי מיר ווייסן לעבעדיגע פאקטן אז דאס האט גורם געווען געוויסע סכנות, אמת אז טייל פלעצער איז דא חילוקי דיעות וועגן זאגן תפלת הדרך אויב מען איז מחויב, אויף דעם אבער האבן מיר דאך אן עצה צו ענדיגן "ברוך אתה שומע תפלה", דעריבער זייט פארזיכטיג, און פרויען זענען אויך מחויב צו זאגן (לבוש"מ מהד"ת יור"ד ל"ה).

א קליינע ביישפיל פון א לייכטע סגולה איז צדקה, מזוזה, מען גיט אפאר פרטות פאר צדקה און מען בעט דעם רבש"ע דאס אין זכות פון צדקה זאל מען מיט די גאנצע משפחה צוזאמען מיט כלל ישראל פארן און קומען בשל"ו, דאס זעלבע בעט מען ארויפלייגנדיג די הענט אויף די מזוזה (וואס העלפט נאר אויב עס איז כשר, זעלבספארשטענדליך).

א עס איז א סגולה צו זאגן די פ' עקידה בעפאר מען פארט ארויס אויפן וועג (קב הישר פכ"ד).

ב) א סגולה נאכדעם ווי מען איז שוין אויסער די שטאט זאל מען זיך פארנעמען בל"נ אז ווען מען וועט אנקומען צום געווינטשענעם ארט וועט

שולחן ישראל כהלכתה

נט

מען זאגן "נשמת כל חי" (כה"ח בשם קמח סולת, ס' זכירה, ס' עובר אורח בשם הג' מזהר"ר העשיל זצ"ל).

ג) דער יסוד יוסף הייסט זאגן פ' עקידה און אנא בכח.
ד) דער שבט מוסר (פל"א) לייגט צו אויך דעם פסוק "וירדו כל עבדיך אלה אלי"

ה) עס איז מקובל פון רמב"ן צו זאגן 18 מאל "ושם בת אשר סרח".

ו) מען זאל ארויפלייגן די האנט אויף די מזוזה און זאגן "בשמך טל אטלה, ד' ישמר צאתי ובואי לחיים ושלר' מעתה ועד עולם" (מהרי"ל, ד"מ, ש"ך יור"ד רס"ה).

ז) איידער מען לאזט זיך ארויס אויפן וועג זאל מען זאגן דעם פסוק מיט גרויס כוונה "אחרי ד' אלקיך תלכו וגו' ובו תדבקו" וועט מען געשיצט ווערן פון אלעם בייזן און באגליקן ווי מען וועט זיך קערן (ישועות חיים).

ח) מזוזה היט אויס פון אלע אומגליקן (טור יור"ד רפ"ה מדחז"ל), אין שבט מוסר (פל"א) שטייט א נוסח וואס מען זאל זאגן ווען מען קישט די מזוזה.

ט) עס איז א וויכטיגע סגולה מען זאל לערנען יעדן טאג אפאר קאפיטל תהלים מיט כוונה און הכנעה (ברכ"י ג', יעב"ץ, שע"ת, זכ"ל).

שליח מצוה געלט

י) מען דארף געבן צדקה איידער מען פארט (שבט מוסר פל"א, קש"ע ס"ח).

יא) מען דארף זיך משתדל זיין צו זיין א שליח מצוה, דעריבער איז דער מנהג ווען איינער פארט ערגעץ דאס מען גיט מיט א מטבע צו געבן אויף צדקה ווען ער קומט אן אהין (קהלת שלמה, חוקי חיים, שבט מוסר), אויב ער באקומט נישט זאל ער נעמען א מטבע און מאכן א סימן דערויף, און זאגן ווען איך קום אן אהין וועל איך געבן די מטבע בל"נ צדקה לעילוי נשמת רמבעה"נ (קמח סלת).

מיר האבן אויבן געברענגט פון ס"ח אז עס איז בעסער און ראטזאם אויב נאר מעגליך צו געבן פארן ארימאן ברויט אדער עפעס אנדערש צו עסן, אויב ער שעמט זיך גיט מען אים געלט.

יב) דער ש"צ שרייבט: מען זאל זאגן זיבן מאל ויהי נועם, און ביי "כי מלאכיו יצוה לך" זאל ער אינזינען האבן די לעצטע אותיות, ירה"ך, כ"ל'ך,

ווייל די שמות היטן אפ דעם מענטש אונטער-וועגנס, און אין די געדאנקען זאל ער זיך אויסמאלן די צוויי מלאכים פון שמירה, דהיינו אז אויף זיין רעכטע זייט רייט א מלאך מורא'דיג גרויס אויף א ווייסן פערד, מיט אן אויסגעצויגענע שווערד אין האנט, און אויף דער לינקער זייט גייט א מלאך צופיס מיט א שפיז אין די האנט, און דער וואס וועט דאס טראכטן בין איך ערב אז ער וועט דעם גאנצן טאג נישט געשעדיקט ווערן אויפן וועג, און וועט גיין לשלוי' ע"כ.

מיטנעמען צו פארן

(ג) מען דארף זיך מיטנעמען ציצית אונטער-וועגנס (ח"א קש"ע), עס איז פאסענד פאר יעדן יר"ש ווען ער גייט ארויס אויף א וועג מיטצונעמען זיין טלית און תפלין אפילו ער פארט אויף א נאהנטן פלאץ און וויל אהיימ-קומען נאך דעם זעלבן טאג, טאמער וועט פאסירן א השתנות (טויש), ליידער זענען פארהאנען אסאך וואס נעמען נישט מיט אפילו תפלין (וואס איז א חיוב גמור) פארלאזנדיג זיך צו בארגן פון אנדערע, זייער זינד איז אבער גרויס, ווייל סאך מאל טרעפט זיך אז ווארטנדיג אויף תפלין פארפאסן זיי זמן קר"ש ותפלה, און דער צווייטער מכשול איז, וואס מען איז נישט מקפיד אויב דער קשר פון תפשי"ר איז געהעריג צוגעפאסט (מ"ב ק"י), און די וואס טוישן דעם קשר איז אויך נישט גלאטיג (עי' שו"ת אבני נזר קפ"ד-קפ"ד, כלי חמדה פ' וילך מד"א טעם להקל, ע"ש).

(ד) ווען מען איז אונטער-וועגנס זאל ער זאגן אין די שמונה עשרה "ושבענו מטובך" דארט איז מרומז דער שם פון שמירה יריה'ך איז די ס"ת פון "פנו כו' מטובך" (עט"ז סי' קי"ז).

(ט) עס איז אויך א גוטע סגולה פאר שמירה אז דער וואס פארט אוועק ערגעץ זאל ווארטן מיט מעריב דאווענען ביז ער וועט אנקומען אהין (תו יהושע בשם יסוד יוסף ועוד, ויוסף אברהם או' נ"ד, ועי' שו"ת ריב"ש שנייטן או"ח סי' ה, בית נפתלי סי' כ"ט, ועוד) אויב מען האט מורא דאס מען וועט פארגעסן צו דאווענען זאל מען דאווענען פריער (זכרון מנחם).
(טז) א סגולה פאר די וואס פארן אויפן ים צו זאגן די תפלה פון יונה הנביא (סה"מ).

(יז) דער וואס איז זיך משמח ביי א שמחה פון חתן וכלה ווען זיי גייען ארויס פון חופה ווערן נישט געשעדיגקט אונטער-וועגנס (סה"מ להר"ן).

(יח) עס איז גוט מקדש צו זיין די לבנה בעפאר מען פארט ארויס אויפן וועג, עס איז א סגולה ניצול צו ווערן פון סכנה (מדרש תלפיות).

יט) עס איז גוט צו לערנען איידער מען פארט ארויס אויפן וועג (של"ה, שבט מוסר פל"א, פח"ע ק"י).

פרק ג

זמנים פון פארן א נסיעה

א) דער אורחות צדיקים שרייבט אז דער וואס וויל זיך ארויסציען פון איין דירה צום צווייטן, אדער פארן פון איין פלאץ צום אנדערן זענען די טעג אין חודש גוט, ב, ד, ט, יא, טו, טז, יט, כא, כז, כט, אבער א, ג, כה, אין חודש זענען דירעקט נישט גוט, און דער וואס וויל היטן דעם זעהל זאל זיך דערווייטערן דערפון (שבט מוסר פל"א), אנדערע זאגן מען זאל געווארנט זיין פון א, ג, ה, פון חודש (פרי האדמה ח"א, בה' דעות, רוח חיים אר' ב), הגה"ק בעל ייטב לב, דערמאנט דעם מנהג לגבי פארן פון איין פלאץ צום אנדערן די דריי טעג, און פירט אויס אז דער וואס איז נישט מקפיד, דארף נישט חושש זיין (שו"ת אב"ד, יור"ד סי' מ"ד).

ב) אין שו"ע (יור"ד קע"ט) שטייט אז דער מנהג איז מען הייבט גארנישט אן מאנטאג און מיטוואך, אין מנהגי בעלזא ווערט געברענגט אז מען האט מקפיד געווען ביי חתונות א, ג, ה, פון חודש, און מאנטיג דאנערשטיג פון דער וואך.

אין ד"ת (הגה"ק ממונקאטש זצ"ל) שטייט אז מען האט מקבל געווען פון צדיקים מקפיד צו זיין ביי חתונות אויף א, ג, ה, אין חודש. ג) אפילו מען קען מקיל זיין מאנטיג אבער דאנערשטיג זאל מען זיכער מקפיד זיין (שו"ת ברכה ג, שם, וכ"נ ברע"מ פ' עקב דחמירא לי' יום ד', ע"ש).

ד) טייל זענען מקיל ר"ח ניסן (רו"ח או' ב).

ה) טייל זענען מקיל מאנ. און דאנ. ביי א מצוה זאך (רו"ח בשם ס"ח), און דער וואס דארף ארויספארן די נישט מסוגל'דיגע זמנים זאל ער אינזינען האבן צו פארן טאן עפעס א מצוה, לויטן רמ"א (רמ"ח סעי' ד) איז פארן האנדלען אויך א מצוה, און זאל נישט טראכטן פון קיין קפידות וועט גארנישט זיין (ד"ת נ"ב).

[מיר ווילן ציטירן די מחלוקת פון די פוסקים וועגן חתונה מאכן סוף חודש, ווען מען מעג, פילייכט קען מען זיך אפאלערנען דערפון וועלכע חרשים זענען גרינגער, כאטש מיד קענען נישט מדמה זיין ווייל מיר האבן

נישט קיין השגה אין די זאכן, כפרט ביי א סכנה פונדעסטוועגן דאך, דארט ווי מען האט א ברירה איז אפשר בעסער זיך אויסצוקלויבן די חדשים וואס זענען מזל'דיגע לגבי חתונה מאכן, און דאס זעלבע ביי אלעם.

(ו) דער גאון וקדוש בעל בני יששכר זצ"ל האט מתיר געווען חתונה מאכן גאנץ חודש אלול ווייל אלול זענען די טעג ימי רצון (נכדו בדכ"ת יור"ד קע"ט י"ח, ועי' סוגי' דגם דעת מט"א תר"ב או' הן נ' כן).

(ז) עס איז דא וואס האלטן אויך אין חודש אדר (שד"ח מער' חו"כ בשם גאון א', ע"ש באורך, ערוה"ש אה"ע סי' ס"ד).

(ח) עס איז דא וואס האלטן תשרי אויך (ערוה"ש בשם המנהג).

(ט) עס איז דא וואס האלטן מען זאל קיינמאל נישט קוקן אויף גארנישט תמים תהי' וגו' (ערוה"ש שם).

(י) טייל זאגן אז די וואס זענען נישט מקפיד אדר און אלול איז ניסן דאס זעלבע ביז ספירה (שד"ח שם).

(יא) פון די אנדערע זייט טרעפן מיר חדשים וואס מאנכע זענען מקפיד, טייל מאכן נישט קיין חופות גאנץ חשוון (לב חיים סי' כ"ו, שד"ח שם), אין אונזערע מדינות האט מען נישט מקפיד געווען (שלחה"ע סי' ד).

(יב) דעת הגה"ק מבר"א פון סטרעטין זצ"ל, והגה"ק מהר"י מריזין זצ"ל נישט צו מאכן גאנץ חודש תמוז, (ס' קול תודה דף ט"ז בהגה"ג, ועי' שו"ת מנח"א ח"ג ס"ד).

(יג) טייל האלטן אז אלע חדשים זענען אייניג (שד"ח דעת עצמו, שם).

(יד) אין ספר הנהגות אדם, שטייט אביסל אנדערש (פון או' א' אויבן) מען זאל זיך אויסקלויבן ב, ד, ז, יא, טו, טז, יז, כ, כא, כט, די טעג זענען דירעקט גוט, א, ג, ה, דירעקט שלעכט די איבריגע טעג זענען נישט גוט, נישט שלעכט, ע"כ.

(טו) ביי א דבר מצוה דארף מען נישט חושש זיין (ר"י בס' היראה).

(טז) טייל זענען מחולק און זאגן אז אריב דאס ענדגילטיגע באשלוס צו פארן אבער אריבערציען אין א נייע דירה איז געווען אין א גוטע טאג ווערט עס באטראכט ווי ער וואלט דאמאלט אנגעהויבן פארן (הנהגת אדם).

(יז) די זמן פון ספירה איז דירעקט א באגליקטע צייט צו פארן אויף א וועג (מנח"א ח"ד מ"ד).

עסצייג נישט (דאס איז שיחת חולין של צדיקים, און דודכדעם איז פארשטענדליך פארוואס חסידים האבן געגעסן מיט די הענט, און אשכנזים נישט), און כאטש די מדה איז געלערנט געווארן פאר אלע קלאסן מענטשן זענען אבער אורחים מער באויפטראגט דאס אויסצופאלגן כדי נישט צו ווארפן אן אום חן אין אויגן פון בעה"ב וואס וועט אים אויך זיין א טובה אויף שפעטער, און צונגן קומען.

יט) די חשוב'ע לייט פון ירושלים פלעגן נישט גיין צו קיין שום סעודה ביז מען האט אים צוויי מאל גערופן מורא האבנדיג טאמער איד דאס רופן געווען א טעות (מדרש איכה עה"כ בני ציון היקרים, ועי' גיטין פ"ה בעובדא דבר קמצא, מובא גם בס' יעבץ ובס' יפל"ל) און אזוי פירן זיך די געהויבענע מענטשן דאס טראצדעם וואס דער בעה"ב אליין האט זיי געלאדענט פערזענליך פונדעסטוועגן גייען זיי נישט אויב מען רופט זיי נישט נאכאמאל ווייל פילייכט איז דאס ערשטע איינלאדענונג געווען צוליב בושה (יפל"ל, כה"ת שם ע"ג).

כ) אויב מען האט געטרינקען פון א כוס און מען גיט דאס איבריגע פארן חבר דארף מען קודם אפווישן דאס פלאץ וואו מען האט געטרינקען דורך איר (שם סעי' כ"ב).

כא) אן אורח וואס ברענגט מיט קליינע קינדער, דאס גלייכן דער וואס גייט צו א סעודה מיטנעמענדיג די קינדער זאל אכטונג געבן זיי זאלן זיין אפגערייניגט די הענט און פנים, און נישט לאזן אליין נעמען פון טיש (נלמד מס"ח תתכ"ט, ע"ש).

כב) אזוי ווי עס איז פון גרויס וויכטיגקייט צו רייניגן דעם קערפער אינערליך פארן עסן, סיי פון געזונטהייט שטאנדפונקט (שבת מ"א, רמב"ם ה' דיעות פ"ד, מ"א קנ"ז או"ג), סיי עפ"י סוד אז דאס עסן זאל גיין צו די צד הקדושה (זוה"ק פ' תרומה, רמ"ז, ס' הרש"ש, מ"א שם, כה"ח קנ"ז ז'), דעריבער זאל מען זען דערצו אז דער אורח זאל וויסן דעם מקום הכנה, און טיילמאל פאסירט אויך אז ער קומט צו בל תשקצו (עי' סי' ג') צורך בושה).

כג) טייל זאגן אז ביים עסן זאל מען נישט רייכערן (יעבץ במו"ק, כה"ח למהר"פ קנ"ה, חס"א או"ה), און כאטש דער מנהג איז נישט אזוי פונדעסטוועגן איז דאס א וויכטיגע פונקט ביי די מצוה פון הכנסת אורחים, ווייל ווי באוואוסט פארטראגן אסאך מענטשן נישט דאס גערודן פון רויכערן אפילו אינמיטן טאג, און דאס קען גאנץ לייכט פארשלאגן דעם אפעטיט פון

אורח ע"כ אלס חלק פון רי מצוה זאל מען פארמיידן פון רויכערן ביז נאכן עסן, ווען מען רופט אן אורח.

(כד) עס איז א מיאוסע זאך אז אן אורח זאל ארייננעמען אן אנדערן אורח (ד"א זוטא ח', ב"ב צח:).

(כה) פון די רייד פון מהרש"א (מו"ק ט.) קומט אויס אז ביי א סעודת מצוה אפילו מען עסט לשם אכילה גסה קריגט מען שכר (עי' שלחן העזר סי' ט, או' ב') אנדערע האלטן אז אפילו ביי סעודות מצוה צ.ב.ש. שבת און יו"ט אויב מען עסט צופיל איז מען עובר דריי לאוין (של"ה דף פ"ד בשם ס' הגן).
(כו) דער וואס ווערט אריינגענומען אין א שטוב דארף זיך דאס לעבן אהינגעבן פאר יענעם (מדרש תנחומא שמות).

(כז) עס איז נישט קיין דרך ארץ צו עסן אלעס וואס ליגט אין טעלעך ביזן סוף (ראשית חכמה פד"א, בא"ח בחקותי ע"ש).

(כח) א פלאץ ווי מען איז אריינגעשטאנען איין מאל זאל מען שטענדיג רארט אריינשטיין (ערכין טז: או"ח ר"מ י"ג).

(כט) אויב מען איז נישט הונגעריג אדער דורשטיג אבער דער בעה"ב מוטשעט פארט מען זאל עסן דארף מען נישט פאלגן (מ"ב ק"ע).

(ל) עס איז א ד"א אז דער אורח זאל איבערלאזן קלייניקייטן פארן גאסט הייזער (יומא י"ב).

(לא) אפילו ווען איינער עסט פאר זיך פריוואט דארף ער געווארנט זיין אז די טעלערס, גלעזלעך, עסצייג זאלן זיין גענצליך ריין אזוי אויך די טעפ (של"ה הק' שער האותיות או' ט'), כ"ש ווען עס איז דא אן אורח אודאי.

(לב) א גוטער אורח זאגט אלעס וואס דער בעה"ב פלאגט זיך האט ער געטאן פאר מיר! א שלעכטער אורח זאגט אז דער בעה"ב האט גארנישט געטאן דירעקט לכבוד מיר, נאר פאר זיין משפחה, און איינוועגס האט ער מיך אויך מקרב געווען (בדכות נח).

(לג) מען דארף אכטונג געבן נישט צו זיין צי א גרויסער עניו און זיך אויסקלויבן דעם נידעריגסטן פלאץ ווייל דאס גופא איז גאווה, נאר מיטל-אכטונג נישט צו הויפן, נישט צו נידעריג (שבט מוסר פמ"ו).

(לד) אפילו א גרויסער מענטש זאל זיך נישט צושטופן צו זיצן דוקא אויבנאן, ווייל דער זיך מאכט נישט גרויס דעם מענטש, נארדער מענטש מאכט חשוב דעם פלאץ און אומגעגנט ווי ער זיצט (ס' יעב"ץ).

ענף ב

(א) דער וואס זאגט זיבן מאל למנצח בנגינות מזמור שיר, אויפן וועגן און האט איינזען וואס ער זאגט וועט גיין מיט שלר' און הצלחה (שבת מוסר פל"א), און דער וואס זאגט דעם קאפיטל לויט די צורה פון מגורה (געדרוקט אין טייל סידורים) יעדן טאג ביים זין אויפגאנג וועט אים נישט פאסירן קיין שום שלעכטס, און ער ווערט פאררעכנט ביי השי"ת פונקט ווי ער וואלט אנגעצינדן לעכט אין בית המקדש (שם).

(ב) דער וואס זאגט ביי די מזוזה 11 מאל דעם פסוק עשה עמי אות לטובה מיט גרויס כוונה קען ער זיין רוהיג אז ער וועט נישט געשעדיגט ווערן בשום אופן, און ער וועט אנקומען צוריק אהיים בשלום (כוונת שלמה ד' צ"ה).

(ג) מיר האבן אויבן דערמאנט דאס וויכטיגקייט מיטצוגעבן פארן אוועקפארער עסן אויפן וועג, מיר ווילן דא ברענגען אין קורצן אן עהנסטע עפיזאד וואס האט פאסירט צוליב נישט מיטגעבן געהעריג עסן, וואס דער מוסר השכל דערפון איז זייער גרויס און וויכטיג.

עס איז געווען א גאסט זייער א שעמוודיגער, מען האט אים מיטגעגעבן צדה לדרך (עסן אויפן וועג) זייער קנאפ, פּרענגדיג דערביי דעם גאסט אויב ער קלערט עס וועט גענוג זיין, דער אורח האט צוליב כושה געענטפערט עס איז איבערגענוג, און האט זיך געשעמט צו זאגן עס איז נישט גענוג, גוט מיר נאך! אזוי גייענדיג אויפן וועג מיט ווייניג עסן איז ער אריינגעפאלן אין א סכנה ווייל ער האט געדארפט מיט דעם ביסל עסן פארן א ווייטן וועג, און ממש נסים האט פאסירט דאס אידישע סוחרים זענען דורכגעפארן, און אים געברענגט צוריק אין שטאט, און ער איז אויסגעהיילט געווארן (ימלט נפשו).

(ד) דער וואס פארט אוועק, זאל ארויפלייגן די האנט אויף די מזוזה און זאגן דריי מאל נאכאנאנד בשם קל שד"י אצא, און נאכדעם וועט אים גארנישט שארן (ס' מהלכו"ש).

(ה) דער רמב"ם שרייבט אז אמאליגע צדיקים און חסידים האבן נישט געגעסן פון א סעודה וואס איז נישט זייערס (רמב"ם ה' דיעות פ"ה ה"ב) אריינגערעכנט א סעודת מצוה (יפל"ל ח"ה י"ט, זה"ח ק"ע ע"א).

די וועלט פארציילט אין נאמען פון איינעם פון די אנגעזעהנע צדיקים אז ער האט זיך אמאל אויסגעדריקט דעם טעם פארוואס ער עסט מיט די הענט נישט מיט עסזייג, ווייל זיינע הענט האט ער היינט פריש גע'טובל'ט די